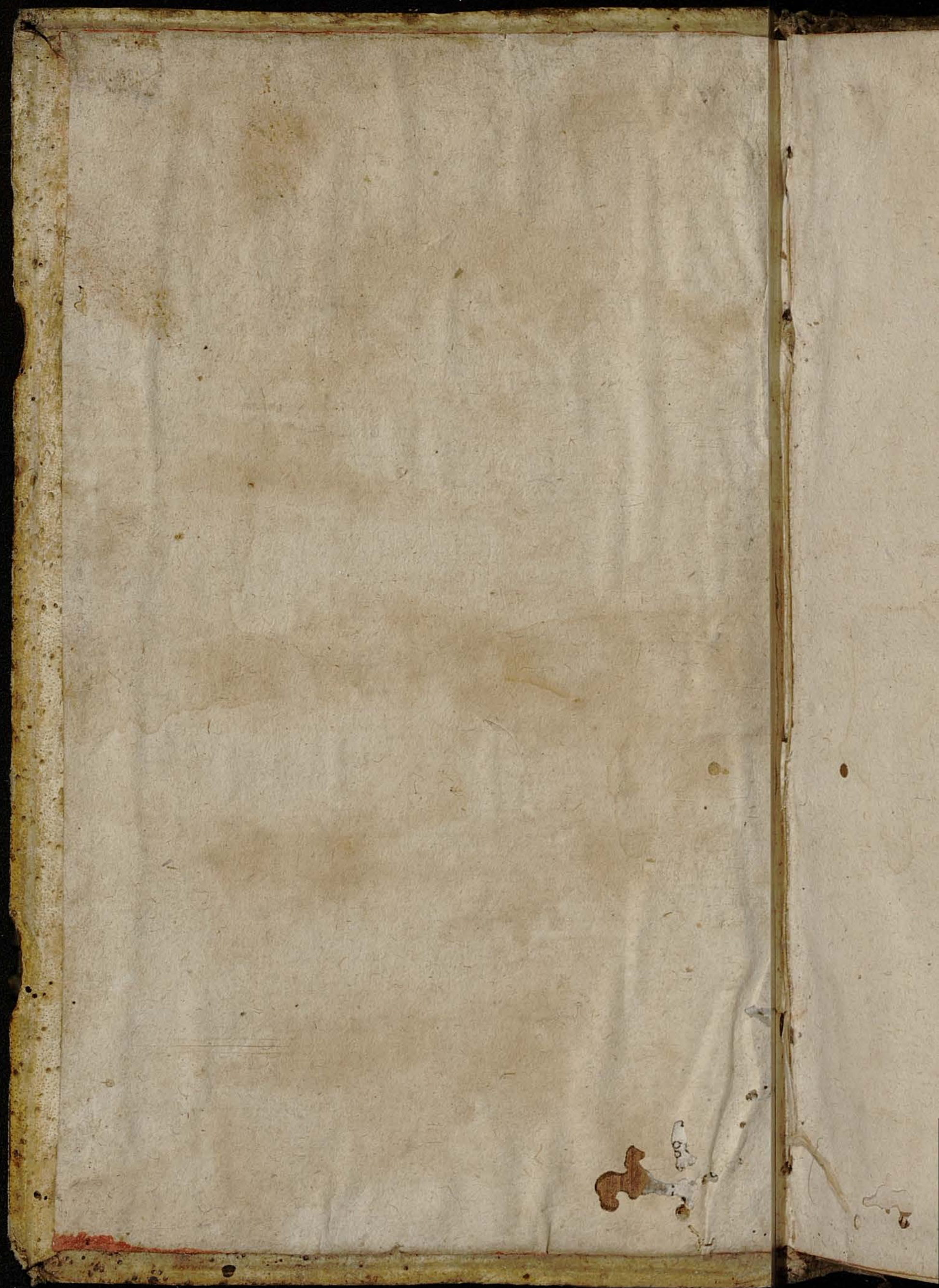
CONCIONES · B ESSEI

TOMVS · SECVNDVS

C

CO

TH

A

IN OM

Authore R

T

Nuncm

CO

Apud Ioan

A

CONCIONES
siue
CONCEPTVS
THEOLOGICI,
AC PRAEDICABILES,
IN OMNES TOTIVS ANNI
DOMINICAS,

Authore R. D. PETRO BESSEO *SS. Theologiæ Doctore,*

TOMVS SECVNDVS.

Nunc melius quàm antè è Gallico conuersi studio
MATTH. MART.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Kinckium, sub Monocerote.
ANNO M. DC. XIII.

APPROBATIO.

NOs infrà ſcripti SS. Theol. Doctores in alma Vniuerſitate Pariſienſi, notum facimus legiſſe & viſitaſſe Conceptus Theologicos in Euangelia Dominicalia, à feſto Pentecoſtes vſque ad Aduentum; Authore M. Petro Beſſeo S. Theol. Doctore: neque in eis quidquam, quod S. Rom. Eccleſiæ Apoſtolicæ aduerſetur, quinimò inſignes ac doctiſsimos conceptus pro ædificatione & conſolatione fidelium reperiri. Act. Pariſijs 5. Aprilis. Anno 1609.

A Soto.

Dauid.

PP. Camaldulen. Eremi Insulae Wygran. emptus à R. Patrib. Conventus Cracovien. Praedicatorum Aº 1687 et Cathalogo inscriptus huius Eremi Aº 1688

ARGVMENTA CONCIONVM DOMINICALIVM TOMI SECVNDI.

DOmic. 1. post Pentecost. *De misericordiæ virtute. Item vitando temerario iudicio, & dimittendis iniuriis.*

Domin. 2. post Pent. *De ingratitudinis vitio disseritur, deinde verò de ambitione, auaritia & luxuria.*

Dom. 3. post Pent. *Contra detractionem, & murmurationem. Variæ comparationes detractorum & murmuratorum. Expositio Euang.*

Dom. 4. post Pent. *De Christi eloquentia, & efficacia verbi diuini. Mundus mari comparatus. Euang. exponit.*

Dom. 5. post Pent. *Mundus in duas partes diuisus, vetus & nouum testamentum designat. De iustitia Pharisæorum. de Homicidio.*

Dom 6. post Pent. *Misericordia primum Dei attributum, eique innitendum.*

Dom. 7. post Pent. *Bona opera esse necessaria, & solam fidem non sufficere. Tria persecutionum genera. Falsi prophetæ varij. Hæretici similes Gabaonitis, vulpibus & aliis, &c.*

Dom. 8 post Pent. *De bona fama, eiusque iucunditate. Explicatio parabolæ. Peccator verus dissipator. Eleemosynæ vis & efficacia.*

Dom. 9 post Pent. *Lachrymæ Deo gratæ. Prosperitas causa cæcitatis spiritualis. Saxorum symbolum ad designandam Reipubl. fælicitatem.*

Dom. 10. post Pent. *De superbiæ vitio, & humilitatis virtute.*

Dom. 11. post Pent. *Septem fidei columnæ quibus innititur. Charitatis erga proximum encomium Gemitus Christi vnde.*

Dom. 12. post Pent. *Hominem absq; Dei gratia nihil posse, nec sine speciali Dei gratia è peccato emergere, exēplis & similitudinibus pulchrè docet. Mundani in secularibus periti, in spiritalib⁹ inscij. Virtutem cum scientia coniungi debere. Charitas via ad beatitudinē. Peccatum quarum malū. Mysteria diuina nō retegenda.*

Dom. 13 post Pent. *Prauorum consortium esse fugiendum. De lepra quatenus est figura peccati, eiusque cum peccato assimilatio.*

INDEX RERVM MEMORABILIVM VTRIVSQVE PARTIS, IN QVO PRIOR NVMERVS FOLIVM, ALTER PARTEM DESIGNAT.

Sciendum autem, ter hoc volumine numeros ab initio inchoari. Primò quidem & secundò initio vtriusque partis, tam hyemalis, quam æstiualis, tertiò autem à Dominica 22. post Pentecosten. Sed & hoc sciendum, in parte hyemali numeros à folio 241. vsque ad 306. esse vitiatos, & vbique loco 2. positum esse 1. vt vbi 242. notari debebat, positum sit 142. &c. Hoc igitur vitio sublato, numeri huius indicis non erunt fallaces.

A.

Incar-

Leges

):( ):( ):(a Offi-

Q.

T.

Tiberij

V.

INDEX

INDEX LOCORVM SCRIPTVRAE, QVAE HOC VOLVMINE EXPLICANTVR.

Genesis.

Deute-

Deuteronomij.

I. Regum.

II. Regum.

III. Regum.

IV. Regum.

II. Paralipomenon.

IV. Esdræ.

Iob.

Psalmorum.

Prouerbiorum.

Canticorum.

Ecclesiastici.

26. Gra

25. *Inutili-*

FINIS.

DOM

POST I

Estote misericordes

Luc. 6.

LEgimu
mund
rerum
magna
qua c
in hunc mundum v
æternam æterni su
rates memoriam,
suarum *opus in te*
maginem & similit
mirum archetypo i
xemplari in cælis p
imago, humanitati
collocaretur. Non s
ticis sponso fuit, im
inclusam gestari; at v
lectionem manifesta
lut signaculum super
ô figuras! Primum p
& vehemens Amant
spexerunt, quàm vt h
militudinem Dei se
dum natura & origin
proximè imitaretur

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN.

Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est. Luc. 6.

LEgimus in Genesi, infinitum illum mundi opificem, & omnipotentem rerum omnium conditorem Deum, magna illa & verè admirabili die, qua cuncta è nihilo condidit, atque in hunc mundum velut in scenam produxit, quò æternam æterni sui nominis in perpetuas æternitates memoriam, ac luculentum aliquod manuum suarum opus in terra relinqueret; hominem ad imaginem & similitudinem suam condidisse: vt nimirum archetypo ipso ac genuino, diuinitatis exemplari in cælis permanente, figura eius atque imago, humanitati nostræ insculpta, hîc in terris collocaretur. Non satis deinde amanti illi in Canticis sponso fuit, imaginem suam à dilecta cordi inclusam gestari; at voluit, quò magis illa suam dilectionem manifestaret, vt eam ipsam poneret velut signaculum super brachium suum. O mysteria, ô figuras! Primum profectò illud creationis opus, & vehemens Amantis huius dilectio non aliò respexerunt, quàm vt homo, viso ad imaginem & similitudinem Dei se conditum esse, quemadmodum natura & origine, ita & operibus eum quàm proximè imitaretur: vt item anima, quæ illius

Genes. 2.

Cant. 8.

ſponſa eſt, duplicem imaginem eius in ſeſe complecteretur; vnam quidem intrinſecus in animo, qua perfectè eum diligat, alteram verò ſuper brachium (per quod actiones deſignantur humanæ) qua in omnibus ſuis eum operibus quàm proximè imitetur ac referat. Ita vt, quemadmodum ipſe Deus totius conſolationis & pater miſericordiarum eſt, nos, qui creaturæ & opus manuum eius ſumus, in proximum etiam miſericordes ſimus; quemadmodum iuſtus & verax in omnibus iudicijs ſuis, eamdem nos iuſtitiam ac veritatem imitemur; quemadmodum in dimittendo facilis, iniuriarumque in ſe admiſſarum ſtatim obliuiſcitur, nos cum inimicis noſtris in gratiam quamprimum redeamus. Docet nos hoc hodiernæ diei Euangelium, quod in eo potiſſimum verſatur, vt nos miſericordiam iniuriarum obliuionem, liuoris atq; maleuolentiæ fugam doceat; quod & ipſe hac concione pro viribus docere conabor. Quod vt pro dignitate fiat, & ambo officio fungamur, vos in audiendo, ego in dicendo; vnanimi ſuffragio Spiritus ſancti gratiam, idque auxilio interceſſionis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, quam proinde conſueta ſalutatione compellabimus, inuocemus.

AVE MARIA.

Magnum illud Epiſcoporũ decus, antiquitatiſq; archiuum Iſidorus, qui abhinc mille circiter annis, Imp. Heraclij temporibus in Eccleſia floruit, in Etymologico ſuo diſquirens quidnam eſſet Miſe-
Lib. 10. Etym. ricordia, in hunc tandem modum eam definiuit: *Miſericors à compatiendo alienæ miſeriæ vocabulum ſortitus eſt: & hinc appellatur miſeria, quòd miſerum cor faciat dolentis alienam miſeriam.* Ioannes Damaſcenus eadem de re agens, ait Miſericordiam, piam quamdam eſſe ex malis alterius triſtitiam,

aut potius virtutem, quæ nobis dolorem ingerat ex eo quod nos in mundi huius mari nauigãtes prosperitatis tranquillitatisq; Zephyro, ceteris aduersitatis turbine agitatis, vtamur.

Vulgata Misericordiæ definitio.

In scholis verò Theologicis misericordia appellatur virtus, qua quis alterius malis condolet, proximiq; miserijs non secus ac proprijs tristatur, omniq; ratione eidẽ succurrere & auxiliari cõtendit. Adeò vt misericordia nihil sit aliud quàm quædam cordis miseria, vel, vt Augustinus, & cũ eo D. Thomas asserunt, *Misericordia est alienæ miseriæ in nostro corde cõpassio.* Vnde colligere est, misericordiam, in quantũ cordis compassionẽ, tristitiamq; animi in malis alterius significat, in Deo non reperiri; hæc enim in Deum cadere nequeũt, quãuis afflictorum leuamen miserorumq; restitutio ipsi quotidiana sint, qui nimirũ omni ijs loco & tẽpore succurrit. At in homine hæc semper & vbiq; locũ habere certissimum est, tum in eo quòd malis alterius condoleat ac contristetur, tum verò quód pro viribus eidem succurrere satagat.

Cum igitur in hominẽ diuina hæc virtus cadere possit, omnes nos eamdem exercere diuina maiestas voluit; vtq; omnibus illius amorem ingereret, plurimis in sacræ scripturæ locis eamdem cõmendauit. Inprimis in Ecclesiastico ait Spiritus sanctus, *Oleum de capite tuo non deficiat.* quod Eusebius Emissenus exponens, per oleum hic designari putat Misericordiam. nam vt oleum ceteris liquoribus supernatat, ita & misericordia inter ceteras virtutes caput effert, seseque extollit. Ipsa siquidem in regno spirituali est regina, eamque virtutes omnes velut principem ac dominam venerantur. Vult autem, hoc oleum perpetuũ esse, vt hominibus auctor & suasor sit, semper vt opera misericor-

Ecclesiast. 3

Super hoc Euangeliũ

diæ exerceant, quibus nihil diuinæ maiestati reperiri potest aut gratius aut iucundius. Nam sicut inter ceteras creaturas hominem diligit, eo quòd nulla sibi sit similior, diuinamque imaginem quàm proximè imitetur; ita præ ceteris hominibus fouet ac complectitur illos, qui misericordiæ opera erga proximum exercent; quod ad essentiæ illius imaginem quàm proximè accedant.

Sed alia etiam testimonia producamus. Salomon initio Prouerbiorum suorum de hac virtute agens hunc in modum locutus est: *Misericordia & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & scribe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam & disciplinam coram Deo & hominibus.* Quo in loco notate obsecro, qui misericordiam iustitiæ vel veritati adiungat: & profectò non absurdè. Sunt namque plurimi, qui pauperibus quidem largiuntur eleemosynas, eorum necessitati quàm abundè succurrunt, parentibus verò suis non adeò lauta fortuna gaudentibus auxiliari detrectant: ideoque, cùm iustitia hic exulet, misericordia hæc quidquam promerere non potest: æquitas namque postulat, vt ijs potiùs qui ad nos quoquo modo spectant, quàm alijs, benignitatem ac misericordiam exhibeamus. Redeo ad lineam.

uer. 3.

In tantum autem Osee Propheta misericordiam extollit, vt ceteris eam virtutibus, etiam hecatombis præferre non erubescat: *Misericordiam volui & non sacrificium.* Quod ipsum Redemtor noster Christus apud Matthæum aliquoties vsurpauit: *Euntes discite, quid est misericordiam volo & non sacrificium.* Iacobus Apostolus iustitiæ eamdem antetulit, *superexaltat autem misericordia iudicium.* Metaphora est à ponderibus & statera deducta. Si enim iustissimæ Dei bilanci, hinc iustitia, illinc verò

Osee. 6. Misericordia sacrificijs præfertur. *Matth. 9. 12.* *Iacob. 2.* præfertur & iustitiæ.

verò misericordia imponeretur, hæc proculdubiò præponderaret. Atque hunc in modum exponit *Aug. in Psa 143.* Sanctus Augustinus verba illa Psalmi CXLIII. quæ interpres Græcus ita legit, κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως, id est, *exultat & gloriatur misericordia aduersus iudicium*. atque hic sensus est: si iustitia & misericordia eodem in stadio decertarent, hæc haud dubiè Victoriam consequeretur, quia *miserationes super omnia opera eius*. Hinc Oecumenius, *Gloriatur*, *In Epist. Iacobi.* inquit, *misericordia aduersus iudicium, siquidem misericordes misericordiam consequentur*, nequidquam frendente iustitia.

Ipsi quin etiam Gentiles tanti eamdem fecêre, vt velut Deam adorauerint, victimasque eidem immolauerint. Referunt enim Pausanias & Plutarchus, *lib. 1. libello de superstitione.* Athenis aram misericordiæ sacram exstitisse, cui omnes veluti deæ supplicarent. Nos quidem Christiani eatenus non procedimus, quãuis fateamur, eam dein velut originem ac fontem esse, è quo omnes gratiæ ac dona cælestia dimanent, fontem, inquam, qui nunquam deficiat aut exarescat, quòd in plurimos riuos, qui cælum terramque circumquaque irrigent, deriuetur. Atque vt in Genesi ma- *Gen. 2.* gnus ille paradisi fluuius in quatuor amplissima se flumina discriminabat, ita vastus ille misericordię diuinæ Oceanus in quatuor sinus ac maria, quæ cælum terramque latè irrigent, distinguitur. Primum est Creationis, secundum Gubernationis conseruationisq;, tertium Redemptionis, quartum denique glorificationis. Omnia enim hæc è profunda misericordiæ abysso originem trahunt.

Insuper addo, Misericordiam velut arcam quamdam esse, in qua diuitiæ & opes nostræ in altero mundo conseruantur; in quo quidquid hic manus inopum coaceruarunt, duplicato, imò centuplica- *Misericordia arcæ comparatur.*

to fœnore, tandem nobis redditur. Huius arcæ figuram existimem illam Arcam fœderis, compactã è lignis Sethim incomputribilibus, circumquaq; auro mundissimo vestitã, inq; sancto sanctorũ deinde à Salomone collocatũ: in qua & tabulæ legis, & vina mannã plena, & virga Aaronis quæ nocte vna fronduerat, florueratque, asseruabantur. Vnde meritò plurimi Patrum dubitarunt, num hæc clauibus aperiretur & clauderetur: ac potior pars in partem negantem propendet, harum quippe nulla in sacris litteris est mentio. Magnum mysterium ac misericordiæ nostræ symbolum Domus quidẽ hæ nostræ & arcę opum custodes clauibus claudi & reserari debent, ne fures omnia diripiant ac deprędẽtur. at in cælo nullis opus est, in quo tuta sunt omnia, ac fures nulli: vnde Euãgelista; *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures non effoderunt, neque furantur.*

Exod. 25. & 37.

Arca testamenti clauibus non aperiebatur.

Matth. 6.

Eadem nos præterea virtus recta ad cælum æternitatemque conducit. Ideò forsitan Salomon ostia templi interioris, quod sancta sanctorum nuncupatur, oleagina esse voluit. Olea misericordię signũ est; oleaginæ autem ianuæ quibus ad sancta sanctorum aditus dabatur denotant, per misericordiã ad vera sancta sanctorum, id est cælestem gloriã, aditum patêre. Hinc etiam Christus è monte oliueti cælos petijt; vt hinc Christiani discerent, è monte misericordiæ per oliuarum montem designato, eodem se peruenturos.

Misericordia nos ad cælum ducit.

3. Reg. 6.

Columba ad Arcam Noë rediens, *Ore ramum oliuæ virentibus folijs detulit.* quo docemur, animas columbinam sinceritatem imitantes, si cęlestis gloriæ capaces reddi velint, viridem misericordiæ ramum ore deferre oportere.

Genes. 8.

Quid

Quid amplius? Virtus hæc sola nos à tyrannide ac diaboli laqueis immunes præstat, atq; ideò eam Oecumenius oleo, quo veterum athletæ vngebantur, ne ab aduersario constringerentur, comparare non dubitauit. nam quemadmodum vnctus nonnisi ægrè constringitur, ita quoque animæ si caritatis & misericordiæ oleo vnctæ sint, facillimè dæmonum laqueos & manus euadunt, ac nonnisi difficillimè ab ijsdem capiuntur. Ideoque Augustinus alibi exclamat, *Ante fores gehennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti.* Chrysostomus verò per regiam hanc virtutem vitam æternam emi posse putat, aitque hoc in mundo nundinas habere nos fæcundissimas, in quibus aliquot operum misericordiæ nummulis, infinitã Dei misericordiã coëmere ac lucrari liceat; misericordes enim misericordiã consequentur. Longiùs æquo materiam hanc prosecutus sum, inq; misericordiæ laudes latiùs excurri, quòd Euangelium hodiernum nonnisi Misericordiam contineat & complectatur; in quo Dominus cum suis agens, hac eos sententia ad misericordiam exercendam adhortatus est, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Lib.50. homiliarum homil.39.

Hom.5. de pænitentia.

Quam cùm hodie in manus sumpserim, pluribus de eadem misericordia acturus sum: deinde ostendam, peruersa ac temeraria iudicia esse fugienda, iniuriasque ex animo remittendas; quæ omnia & ad opera misericordiæ referri queunt.

Principio igitur, tanti semper veteres, etiam barbari & ab omni humanitate alieni virtutem hanc fecêre, vt quicumque hac careret, vita eum humana indignum, at potius ferinum, putarent, eaque è mundo ablata, vitam morta-

lium nequaquã posse cõsistere arbitrarẽtur. Testatus hoc est M. Antoninus Verus Imp. Romanorum dicens, *Inhumanum est humanis casibus & calamitatibus non ingemiscere*. & meritò, quicumque enim malis alterius non condolet, næ ille vita hominis indignus est. Martianus item Imp. dicere solebat, veras & certas eas demum diuitias esse, aliena non rapere, sed sua indigentibus elargiri. S. Franciscus, magnus ille Minorum Patriarcha, dicebat vt plurimum, amoris Dei misericordiam velut pararium ac proxenetam esse, & eleemosynas dilectionis conciliatrices: censebatque eos verè prodigos & cum honore prodigos appellandos, qui sua in pauperes profunderent, stultos autem & fatuos, qui amorem Dei opibus pecunijsque, auaritia quadam diabolica excæcati, postponerent.

Capitolinus in Antonino. *Zonaras,* *S. Bonauentura lib. vitæ S. Franc. cap. 1.*

Misericordia pro iustitia accipitur in scriptura.

Tanta siquidem virtutis huius excellentia & splendor est, vt misericordia, eleemosyna, sanctitas, Iustitiaque pro vna eademque virtute sine vllo discrimine, in sacris litteris capiantur. Prouerbiorum enim cap. XXI. vbi vulgata legit, *facere misericordiam & iudicium magis placet Deo quàm victimæ*; septuaginta legunt, *facere iusta*; & Rabini, *facere iustitiam*. Atque hæc est ratio, quòd misericordia & eleemosyna velut iustitiæ ac sanctitatis omnis primitiæ sint; ideoque Paulus eleemosynam *frugem iustitiæ* nuncupat. nam vbi misericordia locum non habet, ipsa quoque sanctitas & iustitia habere non potest. Ecce & aliam. Quicumque in proximum misericordiam ostendit, vnicuique quod suum est, reddere videtur, quod iustitiæ in seipsum essentia est: humanitas namque quæ ei naturalis est ac congenita, iure suo humanitatem ac compassionem in pauperem exigit, quoad illius sustentationem, & in Deum ipsum, qui hoc quodammodo

2. Cor. 9.

modo exigere videtur dicens, *Quod vni ex istis fecistis, mihi fecistis*. Sed ad propositum. *Matth. 25.*

Ipse quoque Deus singulares misericordiam consectantibus elargiri solet gratias ac dona, eamdem verò exosis plurima denegare: id est fouet & complectitur misericordes, inhumanos verò corripit ac castigat. Hinc Osee Propheta, *ablactauit eam quæ erat absq; misericordia*, synagogam videlicet, quæ quod immitis & immisericors in pauperes exstitisset, à Deo ablactata fuit, id est, à suauissimo illo diuinæ consolationis lacte, quo hactenus enutrita fuerat, violenter abstracta, ac diuinis gratijs donisque cælestibus destituta. Nemini porrò mirum videatur, verbo *Ablactauit* Prophetam hic vsum, legimus enim in Genesi, *Ego Deus omnipotens*, vel, vt Hebræi legunt, *Ego Deus Saddai*, id est *Deus, qui habet vbera*. ideoque in Canticis sponsa ait, *Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino fragrātia vnguentis optimis*. Mirum autem, spōsum ab vberibus hic laudari, quod ineptum & præter decorum videatur, cum viri ab vberibus laudari non soleant. Sed magnum hic mysterium delitescit. Vbera namque sponsi, id est Dei, sunt sublimia illa dona ac consolationes diuinæ, quæ animā magis quàm omnes sæculi voluptates, quæ per vinum denotantur, delectent: ab his porro vberibus ablactati sunt, qui in proximum immites sunt, neue opera misericordiæ exercent. *Osee 1.* *Genes. 16.* *Cant. 1.*

At non modò benedictionibus suis inhumanos hos & immites Deus priuat, sed grauibus sæpenumerò pœnis in eos animaduertit. Recordemini obsecro tragicę illius catastrophes, quam diues ille Euangelicus perpessus est, quam impulsore Augustino hoc in theatro producam: *Memēto*, inquit, *quid purpurato diuiti contigerit, qui non ideò damnatus* *Lib. de conflict. vit.*

natus est, quòd aliena tulerit, sed quòd egenti pauperi sua non tribuerit, & in inferno positus ad petenda minima peruenit, qui hic parua negauit. Vnde efficere possumus, immisericordibus infernum, misericordibus patere cælum. Quod & Hieronymus Epistola ad Nepotianum his verbis confirmat: *Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera caritatis exercuit; habet enim multos intercessores, & impoßibile est multorum preces non exaudiri.* Ideò Euangelium hodiernum suadet, opera misericordiæ vt exerceamus, quo Patri cælesti similes efficiamur, & in corpore constituti ad diuinitatem quàm proximè accedamus, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Egregium & sublimem hinc conceptum eruam. Doctor ille Angelorum, verbum illud æternum & infinitum, non vult nos patri suo potentia & virtute pares esse, hoc namque Luciferum eiusque sequaces ad tartara præcipites egit; nec etiam sapientiâ; Euæ namque hoc ruinæ & interitus omnium
Ephes. 5. nostrûm causa fuit: sed sola misericordia. Quò alludens, ad Ephesios Apostolus, ait, *Estote imitatores Dei, sicut filij carißimi*: & Christus in Euangelio
Ioan. 8. Iudæis ait, *si filij Abrahæ estis*, vt ipsi de vobis affirmatis, *opera Abrahæ facite: patrem* quippe *sequitur sua proles.* Vnde Aeneas filium Ascanium, quo eum ad fortiter agendum animaret, his verbis allocutus est;

Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem: &
Te pater Aeneas, & auunculus excitet Hector.

Christus verò alijs, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Quorum

Quorũ hic geminus ſenſus eſt, Niſi miſericordiam exerceatis, & Pater eam veſter exercet, degeneres eſtis, ab eiuſque natura nimium quantum deflectitis; qui verò inhumani ſunt, & ad omnem crudelitatem aſſueti, nullamque pietatem præferunt, nobili hoc & egregio filiorum Dei, imò & Chriſtianorum nomine penitus indigni ſunt, imò eodem & priuari merentur. Teſtatur hoc ipſum & Prouerbialis ille verſus,

Dedecus eſt natis, claros habuiſſe parentes,
Ni ſtudeant illis moribus eſſe pares.

Cn Scipio, Scipionis Africani filius, cuius è rebus bellicis comparata gloria totum compleuit orbem, cùm à paterna virtute rebuſque geſtis degeneraret, vitaque inhoneſta graue tam nobili familiæ dedecus & ignominiam inureret; affines & amici hoc ipſum indignè ferentes, annulum, cui Africanus Pater inſculptus erat, ei detraxerunt, quaſi imagine parentis tam nobilis indignus, qui virtutes, fortitudinemque non æmularetur. *Val.lib.3.c.5*

Illi ne igitur tam honorabilem ac nobilem adoptionem merentur, vt filij Dei nominentur, qui proximo miſericordiam exhibere detrectant? an non potiùs eodem velut indigni priuandi?

Magnus Alexander pullus ille Martis, cùm adoleſcentem eiuſdem ſecum nominis, ſed non eiuſdem animi ac roboris vidiſſet, his eum verbis increpauit: *Adoleſcens aut nomen aut mores imitato.* nam nobile illud Alexandri nomen ac vitium non coëunt, nec ſe mutuò ferunt. Id ipſum tibi ô Chriſtiane, qui à miſericordia alienus es, inhumanus es, immitis es, Dei tamen filius dici appetis, dictum velim, aut mores tibi aut nomen mutandum. Chriſtiani namque nomine indignus *Maximus ſerm.4.de fortitud.*

eſt,

eſt, qui barbarorum conſuetudinem & agendi rationem imitatur, & à miſericordiæ operibus abhorret. *Eſtote ergo miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt.*

3. Reg. 7. 4. Reg. 25. 2. Paral. 3. Ierem 52.

Mentio ſæpiùs in ſacris litteris habetur duarum columnarum quas Salomon rex ante templi introitum conſtituit, de quibus ita Paralipomenon auctor locutus eſt, *Ante fores templi fecit Salomon duas columnas, quæ triginta quinque cubitos habebant altitudinis.* Scio Hebræos, per has columnas, vt teſtatur Liranus, firmitatem & fortitudinem regni Dauid deſignare, ſed Rupertus per eaſdem, duas virtutes intelligit, miſericordiam & iuſtitiam, confirmarique opinionem ſuam ait verbis illis Canticorum, *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.* Nam vt pedum crurumque auxilio incedemus, ita Deus miſericordia & iuſtitia; iuxta Pſalmographum, *Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. His duabus*, inquit Rupertus, *columnis tota domus incumbit, totum ſacræ ſcripturæ innixum eſt ædificium.* Hæc ſunt diuinitatis crura, hiſce hominem pedibus niti par eſt, his ſe baſibus fulcire, iuſtitiaque ac miſericordiâ omnes actiones velut condimento ſuauiſſimo temperare, quò Patri æterno ſe parem exhibeat; nam docuit olim Ieſus, *Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt.*

Rupert. in 3. Regum.

Miſericordia & iuſtitia columnis comparantur.

Pſalm 24.

Apoc. 4. Miſericordia ſimilis Iridi.

Vidit Ioannes olim thronum Dei iride conueſtitum: quod emblema diuerſimodè exponitur. Ioachimus enim per iridem hanc ſpiritum Sanctum intelligit, qui auxilio ſuo Eccleſiam protegit, ſuaque tutela eamdem quodammodò circumcingit; idque ex mente Dauidis dicentis, *Montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi ſui.* Richardus autem de S. Victore, cùm ſciret iridem arcus figuram exprimere, atque hoc belli ſignum eſſe, cenſet hic

Pſal. 124.

Iudici-

Iudicium designari; iride autem thronum cingi vult, eò quòd iudex tam illos qui à dextris quàm qui à sinistris futuri sunt dijudicabit. Beda per iridem hanc agmen sanctorum Cælitumque intelligit, qui idcircò thronum ambire dicuntur, quod precibus suis & intercessione circum Ecclesiam excubent, eamque vndique defendendo protegant. Sed Scopum hi mihi visi sunt tetigisse, qui per arcum hunc diuinam misericordiam exponere conātur, eo quòd iris à multo iam tempore diuinæ misericordiæ & clementiæ symbolum sit, qua thronus Dei circumcingitur, quod eam vbique locorum ac nullo non tempore exerceat, & nonnisi mera misericordia sit. De quo Euangelium hodiernum ait, *Estote misericordes, sicut* &c.

Et sanè Deo ex essentia proprium est, misericordiam hominibus ostendere: ideoque veteres, vt delinquentibus spem veniæ obtinendæ ingererent, Deorumque suorum benignitatem insinuarent, eorum statuas & imagines vt plurimum oleaginas fingebant. Vnde Cartharius refert, Iouis simulacrum quamuis ex auro & marmore factum esset, olea tamen à Romanis semper coronatum fuisse, quòd arbor hæc verum misericordiæ symbolum sit. Milesij quoque cùm oleam quandam sacram inscij succendissent, oraculum consuluêre, nū quid mali ob violatam arborem respub. eorum incurreret; respondit, eò quod misericordiæ & benignitatis symbolum abstulissent, egregia & barbara crudelitate eos diuexandos. Deus igitur misericordiæ Deus est, & totius benignitatis auctor, nostum porro est eamdem, vt à Deo profectam, imitari. Vnde Euangelium, *Estote misericordes, sicut* &c.

Proprium Deo est misericordem esse.

Lib. de imagin. deor. fol. 314.

Valerianus Pierius lib. 9 Hierogl.

Sunt autem plurima quæ in nobis virtutis huius amorem excitent, nosque ad eius exercitium exstimulent;

mulent; productis prægnantioribus cetera prӕteribo. Misericordiam homo proximo suo exhibeat, vt eamdem ab illo suo etiam tempore vicissim experiatur; nam homo natus de muliere, breuique viuens tempore repletur multis miserijs, plurimisque calamitatibus obnoxius est. An non igitur, cùm fortunæ inconstantiæ subiectus sit, & calamitatum variarum in mundo occurrentium scopus, misericordiam proximo demonstret, eiusque inopiæ necessitatique succurrat necesse est, vt, cùm ad easdem angustias redactus est, similique miseriæ iacet, immersus, eiusdem benignitatem promptam paratamque inueniat.

Plurima incentiua quæ nos ad misericordiam excitent. I.

II Secundò, quòd hoc ipsum Deus præcipuè à nobis omnibus exigat, nihil enim tam in veteri quàm in nouo Testamento inculcat frequentius, quā misericordiam, & magni criminis loco habēdum putat, eamdem negligere, barbariemque induere. Adeò vt Propheta Ezechiel omnem Sodomitarũ minam, misericordiæ neglectui putarit adscribendã: *Tenebant*, inquit, *panem & omnia bona terræ, & non extendebant manum ad dandum pauperi:* Hinc Christus Redemptor noster cùm quemdam aridam manum habentem inuenisset, & ille sanitatem postularet, iussit Dominus eum manum extendere, quo facto sanitatem consecutus est. Quem locum quidam exponens ait, *Nulla res tantum valet, ad recipiendam salutem quàm aperire manum, & dare eleemosynam.*

Ezech. 16.

Matth. 14.

III. Misericordia etiam inter animalia reperitur.

Tertiò quòd & multa animalia ratione & intelligentia destituta in alia benigna sint & clementia. In quo grauiter culpandus est homo, qui & iudicio & ratione præditus, inhumanus tamen & durus est. Quod cum Iob Propheta mira-

retur,

retur, eumdem ad animalia, à quibus misericordiam discat, destinat: *Interroga iumenta, & docebunt te; volatilia cæli, & indicabunt tibi, loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris* &c. Perinde ac si dixisset, Desere celebres illas Philosophorum academias, ô homo, & scholas illas sublimium magistrorum; adi potiùs naturalia bestiarum seminaria, illas interroga, ac quî vitam instituere & misericordiam exercere debeas, te docebunt. Primò ad bestias terræ nos mittit, aitque illas homini exemplo esse posse, quo erga proximum benignum se exhibeat. quod præclaris iam exemplis confirmabo. *Aelianus li. 12. variar.*

Elephantes cùm turbulentũ ac præceps aliquod flumen tranare parant, robustiores & valentiores in aquam se conijciunt, eiusque impetum frangunt, vt qui imbecilles sunt, nullo negotio flumen traijciant, fortiorumque robore adiuti in continentem perueniant. Adhæc qui elephantorum venationi incumbunt, quo eosdem incautos opprimant, in viarum angustijs fossas occultas ducere, easque virgultis cooperire solent, vt in easdem delapsos constringant. Quam fraudem cùm elephanti perspectam habeant, sciantque sine discrimine se hasce technas non posse euadere, omnium fortissimus in fossam se deijcit, vitæque se discrimine exponit, vt ceteri dorso eius velut ponte vtantur, itaque omnes incolumes transmittat. Ceteri deinde cùm iam transierint, arborum ramos proboscide sua deijciunt, eosque in fossam conijciunt, vt ijs socius insistens tandem emergat, summaque deinde nituntur opum vi, vt quam priùs benignitatem experti sunt, eamdem reipsa reddant.

Elephantum pietas

Idem lib. 8, cap. 14.

Leo

Item Leonis.

Leo animalium fortissimus, quamuis furorem & crudelitatem à natura habeat, eamdem tamen misericordiæ melle temperat & condit. numquam enim paruis animalibus inhiabit, nisi fame propemodum enecetur: sed varia semper eum animalia sequuntur, quibus cum ille prædam si quam rapuerit communicat, ac velut princeps generosus hos vt parasitos & clientes prædæ suæ epulis enutrit. An non igitur Iob meritò nos ad bestias terræ mittit, quo misericordiam ab ijs discamus, *Interroga iumenta, & docebunt te.*

Auium benignitas.

Aues quoque cæli & pisces maris nobis vt pædagogos tribuit, *volatilia cœli, & dicent tibi*: ipsæ namque animalia terrestria in misericordia longè superant. Ciconiæ parentes senio confectos educant, & si quando in aliam regionem transmigrare oportet, humeris eos suis sustentant, ne forte in via deficiant. Pelicanus, vt paruulos enutriat, seseuiscerat, rostroque pectus terebrat, quo sanguine eos proprio pascat. Coruus, teste Aeliano, cùm præ senectute prædam consectari nequit qua pullos educet, vitæ suæ prodigus seipsum, miserando profectò exemplo, in prædam & cibum offert. Ad pisces iam deueniamus. Tradunt Delphinum, quando cum paruulis alimenti conquirendi ergo per mare diuagatur, & aliquem eorum à piscatore capi contingit, horrendo eiulatu edito ceteris fugam suadere, cymbæque deinde piscatorem appropinquantem, circumq; paruuli carcerem quodammodo obambulantem, in casses se piscantium vltro induere, seipsum in prædam dando, quò capto paruulo adsit & succurrat. Referunt, eosdem delphinos, si quando aliquem ex illis piscatores attraxerint, magno coacto agmine & impetu scaphæ cui socium iniecêre, circumcingere & impetere ade

Lib. 3. ca. 41.

Idem lib. 1. c. 19. & lib. 11. cap. 12.

adeò vt piſcatores, niſi cymbam & ſe in extremum periculum conijcere velint, captiuum reddere cogantur: quo reddito omnes mox læti ad ſtationes redeunt ſuas. Adhæc, ſi quem eorum mori contingat, eum vnanimes magno luctus triſtitiæque ſigno edito deferunt vt in abyſſo aliqua profunda ſepeliant: itaque tum in mortuos tum in viuentes miſericordiam declarant. *Idem. Lib. 12. ca. 6.*

Ad terram denique nos mittit, *Loquere terræ & reſpondebit tibi* ad propoſitum. Quæ verba Ambroſius exponens adhortatur homines ne hac in re ab elemento ſenſus experte ſe ſuperari patiantur. conſiderent inquam, vt terra frugibus, quas effundit & educat, haud vtatur, ſed in hominum vſum, alimentum, neceſſitatemque communem eaſdem abundantiſſimè ſuppeditet. Non eſt, mihi credite auara, aut tenax, ſed benigna, larga & prodiga, nihil vt ſibi ſeruet, omnia autem hominibus elargiatur. Sed valeant iam animalia, quorum occaſione à propoſito deflexi, ad quod iam reuertor. Terræ benignitas.

Quarta, quæ nos ad miſericordiæ opera exſtimulet ratio, eſt ipſa merces & longiſſima dati cõpenſatio. Solet enim Deus, eos qui in pauperes eleemoſynas elargiuntur, eorumque neceſſitati ſuccurrunt, ſingulari quadam ratione remunerari, eleemoſynamque exiguam ampliſſimo præmio donare. Vnde egregiè mihi Sapiens ſcripſiſſe viſus eſt, *Alij diuidunt propria & ditiores fiunt, alij rapiunt non ſua & ſemper in egeſtate ſunt*: quod quotidiana quæ ob oculos verſantur exempla manifeſtum reddunt. Idem alio in loco amplioribus verbis aſſerit, *Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* At hæc nonniſi IV. *Prou. 11. Prou. 3.*

verba, iam reipsa & exemplis demonstrabo.

3 Reg. 17. Vidua Sarephtana eò quòd Eliæ Prophetæ in necessitate cõstituto, magno caritatis affectu succurrisset, benedictionem à Domino consecuta est, adeò vt paulum quod habuit olei & farinæ, toto siccitatis tempore, non fuerit imminutum, & à Domino audire meruerit, *Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque ad diem in qua Dominus daturus est pluuiam super faciem terræ.*

Paul. Diacõ. lib. 6. cap 3. Imperator Constantinopolitanus Tiberius cùm omnia Imperij insignia & ornaměta in pauperum vsus conuertisset, à sciolis quibusdam, deq; rei publicæ nimis anxiè necessitate sollicitis, vt largitionis finem faceret, ne quid detrimenti Imperium caperet, admonitus est. Ipse verò nihil cõmotus heroicè & constanter respondit, *Deus non deerit fisco nostro.* Atque ecce, haud multo interiecto tempore, cùm in palatio obambularet, marmoreum lapidem ad pedes vidit crucis signo notatum; tolli hunc quamprimum iubet, ne redemptionis nostrę signum diutiùs pedibus proteratur. Sed illo sublato apparuit & alius; & hunc cùm tolli iussisset, apparuit & tertius, eisdem characteribus notatus; quo sublato thesaurum infiniti pretij reperit, quem deinde in pauperum vsus maiori liberalitate erogauit.

Cap. 185. Historia memorabilis. Simile in Prato Spirituali, qui liber in varijs Concilijs œcumenicis approbatus fuit, exemplum refertur. Christianam quamdam ethnicus in vxorem duxerat, moribus & vita dissimilem, sed tamen pauper pauperem. Maritus igitur cùm nummos aliquot in fœnus exponere vellet, ait vxor, vt Deo Christianorum eosdem daret, neque enim melius maiorique cum fœnore

nore eosdem exponi posse. Hîc cùm ille peteret, vbinam Christianorum Deus reperiretur, manu eum vxor ad templum duxit, vbi cùm magnam pauperum & egenorum cateruam reperisset, ait, His nummos tuos trade coniux carissime, & Deus noster hos velut sibi datos interpretabitur, (omnes namque quos vides ad eum spectant) ipse fœnus largissimè & certissimè persoluet, imò quod dedisti duplicabit, nec est quod vel obolum è nummis tuis perdere vereare. Obsequitur maritus vxori. verùm cùm necessitas grauis deinde ingrueret, adit vxorem, debitum & fœnus exposcit, iam enim tempus aduenisse quo ijs opus haberet. Illa virum solari, bonoq; animo sit hortari; suadetque eôdem vt se conferat, quo priùs, cùm nummos in pauperes erogaret. Adit ille templum, atque omnem in partem circumspiciens, præter pauperes nihil videt: donec oculis in terrã deiectis aureum conspicit; quo cũ domum reuersus, vxori, rerum necessariarum cõparandarum ergo, eumdem tradidit. Forum illa adijt piscarium, piscem coëmit, quem cùm euisceraret, lapidem pretiosum in ventre reperit, quem cùm trecentis aureorum millibus vendidisset, largo eleemosynarum remuneratori Deo immensas gratias egit. Eleemosyna igitur diuitias fœnore duplicato reddit, ac sine vllo dispendio. Testatur id Salomon dicens, *Fœneratur Domino qui miseretur pauperis, & vicißitudinem suam reddet ei.*

Prouerb.19.

V.

In die iudicij Deus opera misericordiæ examinabit.

Vltima quæ nos ad misericordiam inuitet ratio est, vt cogitemus, opera misericordiæ in die iudicij potissimũ examinanda, nullosq; puniẽdos grauiùs, quàm qui eadem neglexerunt. Dicet enim, ceteris criminibus quodammodò sepositis,

Iudea velut expoſtulans & indignans, *Eſuriui & non dediſtis mihi manducare, nudus fui, ſitiui, in carcere fui.* Quibus Iacobus Apoſtolus accedat dicẽs, *Iudicium ſine miſericordia ei qui non facit miſericordiam*, ſed in proximum immitis & inhumanus eſt. E contrario verò merces ampliſſima proponitur ijs qui eadem exercuêre, *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Eia agite, *eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt.* Sed nondum hic ſiſtimus, aliud orationis membrum iam proſequamur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Matth. 25. *Iacob.* 2. *Matth.* 5.

Deus temerè iudicantes caſtigat.

Cum Dominus ad miſericordiam Apoſtolos, & cum ijs nos ipſos adhortatus eſſet; iniuriarum etiam obliuiſci eos voluit, vindictam deponere, & omnia temeraria aduerſus proximum iudicia abhorrere; hæc ſiquidem omnia Caritati maximè repugnant, iræ impetum ſapiunt, nihilque cum miſericordia commune habent: & inprimis ſiniſtræ opiniones ac iudicia, id eſt, iudicia in proximi præiudicium lata leui tamen coniecturę nitẽtia. Vocat ea Scriptura iudicia ſecundũ faciem, & exteriorem proximi agendi rationem. Ita nempe in Euangelio Ioannis vocantur: *Nolite ſecundùm faciem iudicare, ſed rectum iudicium iudicate.* Ille nempe malè & perperam iudicat, qui nonniſi ex ſignis exterioribus aduentitijſque iudicat; ſed ſiquid iudicatis, rectè & è rerum natura iudicate.

Ioan. 7.

Leuit. 13.

Leproſum ſeptem diebus à ceterorum hominum conſortio ſegregari voluit Deus, vt interea ſacerdos, cuius erat inter lepram & lepram diſcernere, maturè deliberaret, ac tum demum iudicium ferret, ne quid temerè & præcipitanter ageret. Noluit primo, aut tertio, aut quinto eum die de morbo iudicare, ſed ad finem ſeptimanæ, ne præci-

præcipitatum iudicium à vero iustitiæ tramite eum cogeret deflectere. Docebat hic mysticè Deus, eum qui proximi vitam vitiaque quæ velut lepra spiritualis sunt, dijudicare voluerit, iudicium suum ad aliquod debere tempus suspendere, nec siquod in eo reprehendendum occurrit, primo id die reprehendere oportere. Si hanc in discernenda lepra olim in sacerdotibus præcipitationem reprehenderit Deus, maiori profectò ratione eamdem in lege Euangelica reprehendet, ac præsertim in nobis, quibus nulla nec auctoritas, nec in iudicanda lepra interna id est vitijs & imperfectionibus proximi, ius datum est. Audiamus verba cautionis, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Existimat impius omnes sibi in impietate pares existere, atque ideò in iudicando fallitur, minusque se temerarium ostendit. Hinc Nero quòd illicitis & impudicis amoribus teneretur, omnes ijsdem teneri existimabat, & neminem dari posse qui concupiscentiam refrænaret, naturæque impetus compesceret. Omnes videlicet iniquo ineptiarum pondere pensabat. Est hoc nempe impijs solenne, omnes vitæ suæ vitiorumque vlna dimetiri. Ecclesiastes auctoritate hoc sua confirmat, *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, ceteros putat insanire.* Exempli loco seruiat Vagao Holofernis amorum pararius, & ad omnem libidinem parandam idoneus: cùm enim videret Holofernem præter consuetudinem somno distineri, credebat eum Iudith viduæ amplexibus frui & ijsdē inebriatum surgere non posse. Credebat ecce eam lasciuam, & Duci pudorem suum prostitutum venisse, qua nulla tamen in Israël, forsitan in mundo, castior & honestior poterat reperiri, *suspicabatur*

Cogitat impius omnes sibi esse similes.

Eccl. 10.

Iudit. 14.

batur enim illum cum Iudith dormire. Hæc ſcilicet ſunt vulgata hominum iudicia, ſed quæ omnia ſemper in deterius interpretentur.

Luc. 7. Simon Leproſus Phariſæus perperam de Magdalena iudicauit, cùm eius impudentiam tacitè & in animo caſtigans, eam temerariam
Luc 18. cenſuit, ac velut peccatricem deſpexit. Iudicauit etiam ſecundùm faciem alter ille Phariſæus, cùm conſpicato in templo Publicano, eiuſque delictis ſibi propoſitis, eum vt peccatorem alienorumque bonorum inuaſorem tenuit. Vniuerſa Reſpub. & Principes Ammonitarum, iudicio temerario aſſueti, numquam in animum inducere potuerunt vt crederent, Dauidis legatos amicitiæ & fœderis ineundi ergo, regiſque ob mortem patris *afflicti* recreandi, veniſſe; verùm eos mox vt exploratores habuêre, ſummaque contumelia & ignominia affectos domum remisêre. Semper igitur qui nequam eſt, nequiter de proximo iudicat.

(Margin, beside "rum, iudicio temerario": 1.Reg.10.)

Temeraria iudicia cucurbitulis medicorũ ſimilia cẽſentur. Cucurbitulæ quas medici malè affectis corporibus applicant, quidquid mali in corpore ſanguinis eſt, attrahunt; bonum verò & incorruptum humorem, quique ad vitam ſuſtentandam ſit neceſſarius, relinquunt. Similes his eſſe dixerim impios & nefarios homines, vitæ enim proximi, ſuſpicionibus ſuis deprauatis, temerè inhærentes, virtutes & quidquid laudem & honorem meretur relinquunt, vitia verò omneſque quæ circa cutem ſupernatant imperfectiones exſugunt & attrahunt. Solent porci & ſues, ſordibus natum animal, nonniſi in Luto fimoque volutari, & in ſolo cœ-

no volutabroque voluptatem sentire: similes his maledici sunt; sordes proximi rostro suo & lingua semper effodiunt ac rimantur, vitiaque eius semper excutiunt, ac nonnisi cœno peccatorum delectari videntur. Maledici porcis cõparantur.

Qui nihil quod domi agant habent, per plateas vagari, atque otiosi obambulare in compitis solent, omnia intuentes, ac singulorum defectus diligentissimè notantes. Ita qui quod in conscientiæ suæ penetrali agant nihil reperiunt, & circa vitę morumque propriorum statum negligentes sunt; aliorum vt plurimum vitam arrodere, in eorum inquirere vitia & de proximi negotijs temerè admodum dijudicare consueuerunt. Hæc Plutarchus, cuius sententiam *In Politic is.* Sophronij auctoritate confirmabimus; Refert hic in prato spirituali senem quemdam Anachoretam, cùm ab alio iuniore interrogaretur, qui fieret, vt in iudicando, adeò præceps esset, inque aliorum fratrum vitijs inquirendis ita sedulus; respondisse, Eò quòd teipsum nondum planè perspectum habeas. *Cap. 134.* Qui enim seipsum accuratè intuetur, moresque proprios dispicit; in aliorum defectus oculos non conijcit, suaque inquirens de alijs minimè sollicitus est. *Nolite* igitur *iudicare, & non iudicabimini.*

Vbi porro charitas & misericordia locum habent, praua iudicia excluduntur, neque enim benè conueniunt, aut in vna sede morantur. Mercatores qui societatem inierunt, tam aduersitatis quàm lucri esse debent participes, & si bono frui simul velint, debent & malo. Idipsum in omni fidelium societate ob-

feruetur. Nam quemadmodum charitate aliorum nobis bona, propria redduntur, eorumque felicitatis participamus, iuxta Psalmographum, *Particeps sum ego omnium timentium te*, atque ita infinitum quid lucramur: ita misericordia aliorum nos calamitatum participes efficit, proximorum nos miserias non secus ac nostras experiri cogẽs. Suadet hoc Apostolus dicens, *Gaudete cum gaudẽtibus, flete cum flentibus.* Idem ipse Corinthijs scribens hunc in modum locutus est, *Sicut socij passionum, ita & consolationum.* At omnis hæc sancta societas per temeraria iudicia dissoluitur, quæ ab anima maleuola & parum amica, ipsas quinetiam virtutes deprimente, vitiaque exaggerante proficiscuntur. Nullos autem inter omnes Christianos hisce deteriores reperire est.

Psal. 118. Rom. 12. 2. Cor. 1.

Simile. Qui sordes totius vrbis conuehunt, & cœnum coaceruantes exsportant, vilissimi mortalium ac nonnisi capite censi in benè morata repub. habentur. Ita inter Christianos ij viles & velut propudium ac peripsema habendi sunt, qui falsis rumoribus nimiùm creduli, ac temerè suspicantes, domos alienas conuertunt, eorum vitæ sordes congerunt, omniumque naribus exponunt. *Nolite* igitur *iudicare, & non iudicabimini.*

1. Cor. 13. Vera porro misericordia nihil de proximo mali loquitur aut cogitat; nam *caritas*, teste Apostolo, *non cogitat malum.* Ideò Adam, quamdiu in innocentiæ statu permansit, nuditatem suam non agnouit, at mox vt peccauit, eamdem agnoscens erubuit. Ad eumdem etiam modum, animæ charitate plenæ, & innocentia vitæ laudabiles, nuditatem & peccata aliorum videre nequeunt; sed eadem excidentes, facillimè agnoscunt, perspicaciterque eorum vitia intuentur.

Aesopus fabulator dicere solebat duplicem *Æsopi dictum.*
omnes nos manticam gestare, vnam ante oculos,
alteram à tergo; in hac nostra nos vitia gerere, *Stobæus ser.*
quæ videre nequeamus, sed in illa proximi, quæ *23. de amore sui.*
semper præ oculis haberemus. Vnde Poeta sæculi
sui mores satyra mordaci perstringens, *Pers. sat. 4.*

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Efficere vult, eam sæculum nostrum labem occupare, vt omnes vitam proximi inspiciant, inque eius vitia inquirant; quod ob defectum caritatis & misericordiæ euenire saluator innuit, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

M. Cicero maleuolorum mores castigans, pro- *Lib. 3. Tusc.*
prium stultitiæ esse ait, aliorum vitia cernere, & *Quæst.*
suorum obliuisci: cui Gregorius Magnus in Moralibus suffragatur, *Stulti tanto intensiùs de alieno iudicant, quanto sua profundiùs ignorant.* Quantum porro peccatum hoc animæ detrimentum adferat, quantum periculi creet, quantaque pœna ipsum maneat, dici vix potest.

Psalmographus hoc peccatum detestatus, initio Psalterij Dominum rogat, vt iniquos hos iudices dijudicet, postquam iam dixisset, os eorum
sepulchrum patens esse: *Sepulcrum patens est gut-* *Psal. 5.*
tur eorum, linguis suis dolosè agebant; iudica illos Deus. Decidant à cogitationibus suis, secundùm impietatem eorum expelle illos. Maledici ecce os sepulcro mortuorum ossibus pleno, ac tetrum odorem exhalanti comparat: adeò vt proximum tam viuum quàm mortuum in ore suo velut in sepulcro condant; id est bonos iuxtà ac malos sine vllo discrimine, maledicentiæ & conuitiorum aculeo, proscindant.

Raguel, Tobiæ iunioris socer, cùm septem Saræ *Tob. 8.*

maritos ab Aſmodæo poſtridie nuptiarum interfectos vidiſſet, & iam metueret ne idem Tobiæ nouo ſuo genero contingeret, ipſa nuptiarum nocte, ſeruos tumulum præparare voluit, in quē inferretur; quin & poſtridie mane ancillam in thalamum immiſit, quæ videret, num & hic, inſtar aliorum, exſpiraſſet.

Inſignis conceptus.

Dic mihi Raguel, cur tumulum paras nondum mortuo, cur ſepulchrum viuenti exſtruis? Reſpondentem audire videor: Eo quòd omnes qui ad feminam hanc introitum habuêre, mortui ſunt: à quo caſu nec hunc immunem fore arbitror. Sed audi, annon te falli poſſe putas? An, hunc, vt differt moribus, ita etiam mortem diuerſam habere poſſe negas? Sed quid? omnes priores ſepelire ſolebat, & hunc ſimilem futurum credit. Idipſum & calumniantibus maledicíſque accidit: cùm enim ſoleant imperfectiones & delicta proximi ſepelire; tam bonos quàm malos, ſine vllo diſcrimine, tumulo ſuo condunt. ô iniuſtitiam nimis ah crudelem! Sed tu *Iudica illos Deus.*

Pſal. 139.

Ceterùm Pſalmiſta eos iniuſtos, linguoſos, linguæque virulentæ viros appellat: *Vir linguoſus non dirigetur in terra, virum iniuſtum mala capient in interitu.* Iniuſtos vocat, quòd in proximum iniqua iudicia pronuntient, vitæque eius cauſam non rectè dijudicent. Linguoſos autem quòd plures linguas habeant, atque omnibus propemodum membris loquantur, oculis, ſignis, nutu, geſtibus, & omnibus denique ſenſibus; vel quòd de omnibus tam bona quàm mala promiſcuè, ſine vllo diſcrimine effutiant ac garriant: verum exiſtimantes illud, quod fabuloſum eſt, & leuibus tantùm coniecturis ac fallaci populi ſermoni innititur.

Plato in Cratylo.

Veteres Aegyptij, vt quidem Plato ait, inter cetera Deorum suorum simulacra, Pana monstrosâ quadam formâ exprimebant, qui infernè capræ, supernè hominis imaginem referebat, manibus verò organa gerebat; atque hac imagine vulgi sermonem & famam populi innuebant, quæ & vera & falsa esse poterat vti Pan & capra & homo. Ideoque non esse ei vsquequaque credendum nisi omnium vocum organa conuenirēt, & nisi veritas omniū voces in vnam harmoniam temperaret, id est, nisi vnum omnes loquantur. Qui enim nonnisi vnius aut duorum sermone confirmatus, aut vulgi opinioni innitens, de proximo iudicat & credit, linguosus & verè iniustus appellandus est. Atque ideò *virum iniustum mala capient in interitu*, vel, vt Græcus interpres reddidit, *mala venabuntur in interitu*; vel, vt Chaldæus, *Virum prauum & malignum, venabitur Angelus mortis & detrudet in gehennam.* Quibus omnibus iusta illa vindicta, quæ seriùs aut citiùs detractorem ac maledicum manet exprimitur; ac præsertim ea quæ in fine vitæ illi euenire consueuit. *Psalm.62.*

Dauid rex aduersus detractores falsaque iudicia iudicantes debacchatus, inter cetera quæ ijs irrogata vult supplicia castigationesq;, postulat vt *ponantur sicut flamma quæ comburit* montes. Sunt siquidem in rerum natura *montes* qui flammas ac cineres ex imis cauernis perpetuò eiaculentur; adeò vt quicumque eosdem videret, claustra inferni aut caminos tartareos se videre existimaret. Et si causam à Philosopho postules, cur Aetna, Chimera, alijque montes semper exæstuēt, flammasq; euomāt; dicet id haud dubiè propter inclusas visceribus terræ sulphuris venas ac-

cidere

cidere, quæ ex aëre incensæ erumpunt, & per occultos illos meatus egredi conantur. Non secus etiam, cum videres hominem, cuius os, velut os inferni aut Vulcani antrum, flammas choelræ, blasphemiæ, furorisque perpetuò eiaculatur, verbaque detractionis profert, & prauè de proximo iudicat; hæc è corruptis visceribus, interiusque latentibus sulphuris venis originem sumere credas velim.

Num.12. Cùm Maria Moses & Aaron soror, eò quod cum ceteris aduersus fratrem murmurasset, lepra infecta esset, ait Glossa, aues pro eadem Deo in sacrificium oblatas esse. Aues garrulitatis & obmurmurationis, cuius se mulier hæc ream constituerat, symbolum sunt, atque ideò scriptores aiũt (*Cartharius lib. de imag. Deorum.*) Baccho picam, quæ garrulorum emblema gerit, sacram fuisse: quæ cùm pectore albicet, ac reliquo corpore nigra sit, maledicos optimè exprimit, qui pectus quidem candidum & animam sinceram exteriùs demonstrant, verbisque veritatem initio præferunt, sed tandem, cùm mendacium loquuntur, & iniquè de alio iudicant, nigredinem suam patefaciunt. Ideoque *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Eccles. 21. Salomon cùm doceret, quanta in dijudicandis alijs adhibenda esset cautela ac prudentia, ait, *Verba sapientis statera ponderabuntur.* Nam vt in statera, siquando æqualia pondera sunt, momentum ipsum non prominet aut demergit, ita viri prudentis lingua nunquam nisi in prudentiæ partem propendere debet. (Pictoris alicuius industrij pictura & inuentio.) Hinc pictor quidam non absurdè mihi pinxisse visus est, dum bilancem finxit, in cuius vna lance canem, in altera verò serpentem efformauit. Per canem latrantem ac sæpiùs mordẽtem, linguæ libertatem denotans; per serpen-

ſerpentem verò, qui Mineruæ cuſtos & ſtipator erat, prudentiam ſignificans. Si enim proximus interdum coarguendus & corripiendus eſt, magna id cum moderatione & prudentia fiat.

Si ſtateræ huic Laban idololatra, & in generum ſuum Iacob idola illius auehentem iniurius, verba ſua impoſuiſſet, conſideraſſet inquam quàm fidele ei obſequium exhibuiſſet; numquam libertatem in illum caninam exeruiſſet, furti eum & latrocinij coarguendo, *Cur furatus es Deos meos.* Si Aſſuerus rex iudicia ſua in bilācis partē in qua ſerpens erat, propendere feciſſet, quando nimirum Amanum triſtitia & afflictione plenum in lectulo iacentem conſpexit, lingua canina eum non proſcidiſſet dicens, *Etiam me præſente reginā vult opprimere.* Si Melitenſes iudicia etiam ſua bilanci huic impoſuiſſent, quando Pauli brachio adhærentem lacertam vidêre, numquam tam temerè de eodem dixiſſent, *Vtiq; homicida eſt homo hic, qui cùm euaſit de mari, vltio non ſinit eum viuere.* Hinc benè orauit Dauid rex, *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis, vt non declinet cor meum in verba malitiæ*; id eſt, obſecro Domine vt præceptum illud tuum obſeruem, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Geneſ.31.

Eſth.5.

Act.28.

Vult adhæc miſericordia, vt, quando quis in nos peccauit aut nos offendit, iniuriæ omnis obliuiſcamur, *Dimitte, & dimittemini.* Chordam hanc ferit Paulus cum ad Epheſios ait, *Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.* Magnam τὸ *ſicut* emphaſim habet, perinde ac ſi dixiſſet, ſi Deus qui Creator eſt Creaturis crimina condonat, an non potiùs creatura alteri creaturæ? ſi dominus ſeruo ignoſcit, ſeruus conſeruo non remittet iniuriam?

Miſericordiæ quoq; genus eſt offenſam remittere.

Epheſ.4.

Deus si peccata grauissima obliuiscatur, homo leuissima delicta cur cupiat vlcisci, eorumque memoriam conseruare? Huc referri poterit parabola illa Matthæi de seruo ingrato, *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui?*

Matth. 18.

Prudentis naucleri est, ventis sæuientibus cursum non prosequi, aut contrà obniti velle, sed velis contractis eorum violentiæ cedere, ne quod fortè discrimen adeant. Christianus mundi huius mare enauigans hoc imitetur; ne resistat inquam iniquis & sæuientibus iniuriarũ calumniarumque turbinibus, sed vela componat, & furorem contrahat, omniaque obliuiscatur: ne forte vindictæ aut odij tempestatibus agitatus infelix animæ naufragium patiatur. Hoc scilicet imperat Deus dicens, *Dimittite & dimittemini.*

Fabulantur Poëtæ, sub fabularum tamen inuolucris amplissima condentes mysteria, tricipitem Cerberum offâ melleâ ab Aenea datâ soporatum, ita vt inferos adeunti allatrare ausus non fuerit. Hoc quidem fabulosum, denotat tamẽ, choleram crudelem passionem esse, ac velut truculentum molossum, qui semper allatrando vindictam spiret, ac non nisi mellita offa, id est verbis blandis & placidis, misericordiamque spirantibus, soporari possit. Vnde Salomon, *Responsio mollis frangit iram.*

Prou. 13.

Propheta Dauid, suam vt patientiam in sustinendis proximorum iniurijs declararet, *supra dorsum*, ait, *meum fabricauerunt peccatores.* Notate hic, vt dicat *dorsum*, & non pectus; eo quòd peccatores pios non in pectore sed in tergo solummodo

Psal. 128.

modo feriant; omnia enim hi ponè tergum iaciunt, iniuriarumque sibi factarum quamprimum obliuiscuntur, præceptum Domini adimplere gestientes, *Dimittite & dimittemini.*

Inter cetera Pythagoræ symbola numeratur & hoc, *Ollæ ab igne remotæ nullum in cinere vestigium relinquendum.* Denotare voluit cor nostrum, quod dum ira exæstuat ollæ bullienti persimile est, cùm semel resederit ac deferbuerit, nullum iræ aut indignationis, iniuriarumque recordationis vestigium debere relinquere. Hæc Cyrillus lib. 5. stromatum; Isidorus vero ait iras aquæ inscribendas, vt extemplò dissipentur, amicitias verò æri insculpendas, quo earum memoria perpetua sit, & numquam intermoriatur. *Epist. 12. ad Eustath.*

Ipsi nobis hic pudorem incutient Gentiles, qui iniurias sibi illatas & heroico animo sustinuêre, & breui deposuêre. Socrates enim, vt Basilius ait, cùm magna cum ignominia colaphum accepisset, nihil commotus est, sed animo sedato, vultuque ad hilaritatem composito, aliam vindictam non sumpsit, quàm quòd percussoris nomen fronti, non secus ac statuæ ipsum artificis, inscriberet: quo exemplo satis demonstrauit, quàm Christiano indignum sit, alios offendere, quam verò necessarium, iniurias remittere: ecce & aliud exemplum. Aulicus quidam senex referente Seneca, interrogatus, quomodo in aula viuendo ad tantam senectutem peruenire potuisset, respondit *Iniurias accipiendo, & gratias agendo iniurias irrogantibus.* Idipsum nobis in Euangelio præcipit Deus, *Dimittite, & dimittemini.* *Orat. de legendis gentium scriptis* *Lib. 2. de ira cap. 33.*

At non, mihi credite, satis est, iniurias remittere

mittere & obliuifci, cum inimicis in gratiam redire; fed neceffe etiam eft, eofdem comiter accedere & alloqui, quin etiam, cùm occafio poftularit, in eofdem beneficia conferre. Tradunt Phyfici, in Emblematis Alciatus, & in Hieroglyphicis Pierius, fi duo tympana quorum vnum è pelle lupina, alterum ouina confectum fit, eodem tempore pulfanda fint, neutrum fonum editurum, quamuis percuffa diftringerentur. atque hæc eft ratio quòd antipathia illa atque odium, quod inter vtrumque animal ad mortem vfque perfeuerauit, poft mortem in exuuijs etiam viuat, ac ftrepitum impediat. Si aliquod igitur tympanum coram altero pulfatum fonitum edat, certiffimum fignum eft, è pelle amica & focia id confectum effe. Ad eumdem modum, fi quis coram inimico fuo placidè fe gerat, eumque modeftis verbis alloquitur colligere poffumus, lupinam eum rabiem, inimicitias, vindictæque cupiditatem depofuiffe.

Crocodilum veteres, velut inimicitiarum atque odij implacabilis fymbolum, pingebant. atq; hæc effe traditur ratio: quòd, cùm animal hoc dentes habeat acutiffimos, & fauces quibus integros deuoret homines, lingua tamen careat. Leo quidem rugit, ferpens fibilat, lupus vlulat, crocodilus tamen omnes crudelitate fuperat. Hinc efficere volo, inimicum qui elinguis fit, non loquatur, non obuium alium falutet, omnium inimicorum deterrimum & peftilentiffimum effe, ac verum crocodilum dici poffe. Quamobrem, ô ferpentes, viperæ, & noui crocodili, ô corda iram fouentia, vindictamque fpirantia, ferro quoque & ære duriora, *dimittite, & dimittemini.*

Agite igitur Chriftiani, caritatem induite, mifericordiam exercete, crudelitatem animo depo-

nite

nite, placidos vos & benignos exhibete: de alijs temerè nolite iudicare, iniurias condonate, inimicos diligite,& quidquid in vos vmquam admissum est,obliuionis tumulo inferte. Ille vehemens ac noxius ignis dicendus est, qui non modò quæ proxima sunt, sed & remota absumitet inuadit. Sic & ardens amor ille vocari debet, qui igne amicitiæ Christianę,non amicos modò,qui nostris moribus & affectibus proximi sunt,sed etiam inimicos, à quibus nimium quantum remoti sumus, incendit. Omnes igitur pari amore complectamini, ac neminem odio prosequamini, atque ita omnes sanctæ misericordiæ partes expleueritis. Simile.

Tu verò ô æterne Deus, hanc nobis virtutem elargire, quā tanto à te enixius contendimus,quòd ipse eiusdē auctor & fons sis. Atq; huiusmodi modò sunt tempora, vt in solo cælo eadem habitare, è terra autem exulare videatur: tu autem, quibus visum fuerit, quique se eadem dignos reddunt, eam communices. Obsecramus igitur omnes,vt eam nobis concedas,omnem barbariem crudelitatemque, furorem & iram, passiones illas tartareas, animarum tyrannos & carnifices eradicans: vt nimirum odio & vindicta seposita, atque omnem sanguinolentiam exosi, iniurias remittamus, inimicos complectamur, omnemque offensam obliuionis tumulo condamus. Hæc scilicet sunt, quæ in misericordiæ schola docentur, misericordiæ inquam, virtutis illius regiæ, quæ homines Deo simillimos reddit, rectaque eos ad æternam beatitudinem ducit, ad quam perducere nos dignetur qui trinus in personis & vnus in substantia est Deus. Amen.

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Luc. 14.

FIGVRA.

Esth. 1. POtens ille Persarum rex Assuerus, qui centum & viginti prouincijs ab India vsque ad Aethiopiam dominabatur, tertio regni sui anno lautissimum satrapis suis & optimatibus parauit conuiuium. Ita post primum legis naturalis, et secundum legis Mosaicæ annum euolutum, & tertio Legis Euangelicæ inchoato, regum Rex Christus tandem appulit, velut in tertio imperij sui anno, omnes mundi incolas, ad solenne beatitudinis epulum inuitaturus. Sub parabolæ cuiusdam eximiæ inuolucris primam inuitationem videre mihi videor, quam vobis hac concione proponere decreui, si Spiritus sancti opem, & Deiparæ Virginis suffragium postulauerimus, Angelicam salutationem eidem offerentes.

AVE MARIA.

Ser. 1. de 7. misericord. Ingratitudo quàm detestãda. Virtute & sanguinis nobilitate illustris Bernardus, natione Gallus, Ecclesiæque Doctor eximius, de ingratitudine sermonem instituens, dicere solebat, nullum hac dari peccatum posse grauius, aut detestabilius; vtpote quæ & saluti vt plurimùm aduersaretur, & quo nihil Deo magis displiceret. audiamus verba, *Ingratitudo est gratiæ hostis, inimica salutis, quoniam nihil ita Deo displicet, quemadmodum ingratitudo.* Post Gallum in arenam

nam descendat Italus, eloquentia & sanctitate quantum existimo, haud multùm inferior, Petrus *In Epist. quad.* Rauennas; *Nihil est*, inquit, *quod indignationem adeò prouocet Altissimi, sicut ingratitudo: ipsa est malorum prouocatio, beneficiorum exinanitio, & meritorũ exterminatio.* Hæc quidem à Christianis.

At non inferior, mea quidem sententia, eiusdem vitij castigator culpatorque apud Ethnicos fuit Seneca Philosophus, cui ad Christianismum nonnisi nomen defuisse traditur: dicebat quippe passim, ingratitudinem amoris vinculum dissoluere, concordiam euertere, omnemque necessitudinis & familiaritatis nexum discindere: *Per se*, vt verba illius genuina afferamus *fugienda res est, ingratum esse, quoniam nihil æquè concordiam humani generis dissociat, ac distrahit quam hoc vitium.*

Suum quoque huc symbolum conferens Plutar- *In Moral.* chus, ingratum serpenti, qui inter cetera animalia hominibus exosus esse solet, conferre non dubitauit, *serpentem alit*, inquit, *qui apud ingratum beneficium collocat.* Quidquid enim beneficij in viperam contuleris, non ideò naturã viperinã exuet, virus seponet at beneficij immemor est, amicitiaq; apud illam perit: nec secus ingratus, vtpote qui semper eodem in statu permanet, quoq; amplioribus frequentioribusq; beneficijs afficitur, quo & eadem minùs animo voluit, benefactoris immemor, imò & in eumdem sępiùs insurgens. Quin & idem Plu- *Ibidem.* tarchus ingratum similem esse perhibuit mortuo, cui neque vox, neque sensus inest, cuique immobila fatiscunt lumina; *Perinde facit, qui ingrato beneficium confert, ac si cadauer pretiosò oblinat unguento.* Egregia profectò collatio: nam quemadmodum cadauer sensus omnis expers est,

motuque ac vita destitutum est; adeo vt qui ipsum pretioso malo brathro perungere niteretur, actũ ageret, omnemque operam luderet; ad eumdem planè modum ingratus velut exanimis, ad nulla beneficia, dona, signaque amoris & beneuolentiæ ab alio collata commouetur, imò eadem ne persentire quidem videtur; adeò vt quicumque in illum beneficus existit, oleum & operam perdat, nullamque compensationem sibi promittat.

Pythagoræ symbolum

Nobilis ille Philosophus Pythagoras, inter cetera, quæ suis proponere solebat, symbola, canit, ne quis sub tectum suum admittat hirundinem: quorum verborum ęnigmate denotare voluit, hominum consortio & contubernio ingratum cuius typus hirundo, penitus excludendum. Hirundo namque tametsi ad quadrimestre vel semestre nostris in laquearibus nidificauerit, garrituque nos suo interpellarit, insalutato auolat hospite, heroque nullum præter sordes & stercora legatum relinquit. At non ita ciconiæ, quæ, quamuis aliò quotannis commigrent, & nonnisi apud nos peregrinentur, quamdiu nostris in ædibus agunt, bufones, ranas, viperas, lacertas, quæ nocere forsitã possent, deuorant, atque adeo venenum omne infestum dispellere consueuêre, hospiti hac ratione, nummorum loco quodammodo satisfacturæ. At nihil minùs hirundo, genuinum ingratorum exemplar; hi enim post plurima in se collata beneficia, donaque sexcenta, amorem eximium declaratum, nos fugiunt, &, de nullo minùs quàm de gratia referenda solliciti recedunt. Exclamem igitur meritò, O pestem & scelus detestandum!

Alijs etiam coloribus & noua ne dicam fuligine, eamdem depingit Bernardus, *Ingratitudo*, inquit, *inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum*

tum dispersio, beneficiorum perditio, ventus vrens, fontem pietatis exsiccans. At parua quidem hæc, si quæ Sancta Scripturæ volumina in eamdem exonerant, dispiciamus. Quot Deus bone, inuectiuas, quot minas videre est in ingratos? quoties de ijsdem expostulat? quoties eosdem detestatur? quoties denique ingratos dignis in vtroque testamēto supplicijs legimus affectos? An non enim Angelum in libro Iudicum Israëlitas ingratitudinis coarguentem videre est, atque ita coarguentem, vt lacrymis præ confusione obortis intrinsecus commoti sint? Iacob Patriarcha Labanum vt ingratum sugillat, beneficiaque in illum & gregem vniuersum collata, verbis profectò efficacibus, illi in memoriam reducens, hac eum oratione compellauit, *Per viginti annos in domo tua seruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis, immutasti quoque mercedem meam decem vicibus:* quis igitur gener socerum ingratiorem expertus est, qui mercedem mutando me toties circumuenisti, ingratitudinem tamen tuam non immutasti, aut exuisti. Carpitur quoque nimia illa ingratitudo præpositi pincernarum Pharaonis, qui in Iosephum benefactorem ingratus exstitit, vt qui maximè: *& tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.* Neue etiam minùs illa Saulis regis, quam erga Dauidē declarauit. At dici non potest, quā ingratus erga Deum exstiterit rex Ieroboam: cùm enim solius Dei opera auxilioque è plebeio ad purpuram & solium Iudaicum esset euectus, cornua erexit, superis bellum indixit, populum seduxit, diuinoque cultu proculcato, ad vitulos aureos plebeculam inuitauit. Iudæorum quoque peccata reprehendens Deus, Isaiæ verbis, ingratitudinem eorum potissimū nota-

Iudic.2.

Gen.31.

Gen.40.

1.Reg.19.

notauit, *filios inquit enutriui, & ipſi ſpreuerunt me: cognouit bos poſſeſſorem, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem me non cognouit.*

Matth. 18. In nouo porrò teſtamento, quàm grauia in ingratos irrogantur ſupplicia? Matthæi 18. ſeruus in conſeruum inſurgens, & proinde ingratitudinis notatus, in tenebras relegatur exteriores: nouem Luc. 17. quoq; leproſis ſanitati reſtitutis, quòd gratias vero æſculapio Chriſto non agerent, ingratitudinis nota inuritur. Apoſtolus deniq; Paulus inter cetera, 2. Tim. 3. quæ in fine mundi ac temporibus nouiſſimis emerſura ſunt flagitia, ingratitudinem etiam enumerare non dubitauit: *Hoc autem ſcito*, inquit, *quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa; & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti.* Longiori porrò hoc exordio aduerſus ingratos ingratitudinemque concinnato vſus ſum, quòd hodiernum Euangelium in ea potiſſimùm verſari materia videatur: tria ſiquidem nobis hominum genera velut in theatro ſpectanda proponit, quæ ad magnam illam cœnam inuitata, magno profectò ingratitudinis exemplo, venire noluerũt, & neſcio quibus curis diſtẽti quòd adeſſe non poſſent, ſeſe excuſarunt. Verba textus ſunt hæc, *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.* porrò verborum horum occaſione primò de cœnæ magnitudine, dignitate ac præſtantia, deinde de vocatorum ingratitudine acturus ſum, ac duobus hiſce membris vniuerſam Euangelij ſubſtantiam comprehenſurus.

Euangelij declaratio. Primo igitur, antequam vela ventis laxemus, notandum eſt; Chriſto Domino ſabbatho quodam in Principis Phariſæorum ædes cœnandi gratia inuitato, aliquem è ſimul diſcumbentibus,

inter

inter mensas, occasione conuiuij cui intererāt, dicere cœpisse, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* ac tum vicissim horum verborum occasione Saluatorem confestim egregiam illam parabolam, qua magnitudinē cœnæ cælestis, liberalitatē & amorem inuitantis, ad eamdem admittendorū felicitatem, & excludendorum infelicitatem declarauit, in medium protulisse. Atque hæc est, *Homo quidam fecit cœnam magnam.*

Homo, qui luculentam hanc cœnam instruxit, Patrem designat hauddubiè cælestē, qui iam inde ab omni æternitate æternā nobis beatitudinē præparauit. atq; hoc ipsum verba Euangelij denotāt, *Tunc dicet rex, qui à dextris eius erunt, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à cōstitutione mundi.* Homo siquidem dicitur, quòd hominis creator sit; & cùm homo omnium illius operum sit primum & excellentissimum, & quodammodo omnium conditorum miraculum; ipse in tantæ rei significationem, nomen hominis vltrò sibi assumpsit: homo quoq; dicitur, quòd hominem cum primis diligat ac complectatur, & quoniam amor communia facit amicorū omnia, hinc vult & hominem de diuinis participare, & sibi hominis qualitates ac nomen adaptare. Homo denique vocitatur, quòd filium vnigenitum hominem, hominum redimendorum gratiâ, induere voluerit: cumque filius Patri diuinitate sit per omnia æqualis, simulque homo sit, & hominis gestet insignia & characteres, Pater qui idem prorsus est, quantum ad diuinitatem, cum filio, similis quoque secundùm humanitatem esse desiderat, eisdemque signari insignibus, eodem dici nomine. Meritò hinc Euangelista scribit, *Homo quidam fecit cœnam magnam.*

Matth. 25.

Cur Deus Pater homo appelletur.

Cœna hæc beatitudinem denotat.

Porro magna hæc cœna, ex communi SS. Patrũ ſententia & expoſitione, æternã beatitudinẽ deſignare videtur, ad quã iam inde à Baptiſmi lauacro inuitati ſumus: & quomodo inuitati? per vnicã Euangelij prædicationẽ, prout Dominus ex hoc mũdo ad Patrẽ tranſcendẽs, Marci vlt. diſcipulis vnũ in locũ congregatis iniunxit, *Euntes in mundũ vniuerſum, prædicate Euangeliũ omni creaturæ*. Magna autem dicitur, primò quòd qui eamdem inſtruit & adornat, magnitudinis ſit infinitæ, teſte Pſalmographo, *Magnus Dominus, & magnitudinis eius non eſt finis*. & alio in loco, *Quis Deus magnus, ſicut Deus noſter, qui in altis habitat?* item: *Magnus & terribilis ſuper omnes, qui in circuitu eius ſunt, & rex magnus ſuper omnes Deos*. quibus omnibus teſtimoniis vnica Dei magnitudo, potentia, infinita maieſtas & admiranda denotatur.

Cur magna dicatur.

Pſal. 144.

Pſal. 67.

Deinde magna nuncupatur, quòd nullis temporis terminis, nulloque æui ſpatio circumſcribatur, vt quæ finem neſciat, ſemperque duratura ſit. vnde Chriſtus de aqua fontium æternorum, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*. Cœna igitur magna, appellari meritò vita poteſt finis expers, beatitudinis infinitæ, & quæ in beatitudine æterna ſit.

Ioan. 4.

Cœnam magnam. Magna adhæc nominatur, vt ita à mundanorum cœnis conuiuijſque diſtinguatur, cùm hæc breuia ſint & quamprimum deſinant. Etenim ipſe mundus cœnas quidem inſtruit & epulas luculentas, ſed præterquam quod breui mẽſæ remoueantur & exigua in ijſdem voluptatula percipiatur; crudelitatem, ſanguinem, ſeruitutẽ, feritatemque ſpirant & propinant. Teſtis ſit ſanguinolentus ille Adonibezech, qui quoties menſæ

accum-

accumberet, ſeptuaginta reges diademate olim redimiti ſub menſa illius catellorum inſtar catenis innexi, ciborum reliquias fragmentaque colligebant. *Dixitq; Adon bezech, Septuaginta Reges amputatis manuum & pedum ſummitatibus colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias.* Mundi perſonam ſuſtinet tyrannus hic ille namque quoties epulas adornat, reges & principes & alia hominũ genera ſub menſa vincta & compedibus innexa habet, canum more eadem enutriens, reliquiaſq; ciborum contemtim obiectans. An non ſub crudeli hac mundi menſa filius ille prodigus, paternę hereditatis dilapidator, lurco ille gurguſticus, fame emoriebatur, & porcinis famelicum implere ventrem ſiliquis exoptabat? & tamen fruſtra, *nemo enim illi dabat.* Iudic. 1. Luc. 15.

Quid? an non peccatores inſtar mancipiorum & ſeruorum ſunt, ſub menſa tyranni huius reptãtes; cùm terræ ſordes & quiſquilias magna animi contentione ſummaque induſtria coaceruare nituntur, & fæces, fraces & amurcas rerum inferiorum bibunt? Quid enim, quæſo, eſt aurum, argentum, electrum, ſericum, byſſus veſteſque holoſericæ & acu phrygia pictæ, quàm fæces & terræ quiſquiliæ, quibus tamen peccatores ſeſe inebriant, ſaturant, & corrumpunt? Quò commodiſſimè referri queat illud Pſalmographi, *Verumtamẽ fæx eius non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* At huiuſmodi miſſus in noſtram non inferuntur cœnam. Pſal. 74.

Dicitur adhæc Magna, quòd nonniſi grandia & magnifica in illa apponantur fercula, quòd gaudijs & iubilo redundet, quòd omnis doloris neſcia, quòd curæ ſollicitudiniſque expers ſit. At nihil huiuſmodi conuiuia mundanorum præferunt,

vt quæ ſemper doloribus, anxietatibus, & remorſu condita ſunt, & amaritudine velut aromatibus ſingula fercula permixta. Inuitauit olim mundus Euam eiuſque coniugem Adamum in paradiſo terreſtri velut ad ſecundas menſas & bellaria, & eheu! in primo bolo, mali ſcilicet intoxicati, ſibi ſuiſque poſteris exitium pernitiemque inuenêre. Aliud deinde epulum geniale filijs Iob in fratris primogeniti ædibus inſtruxit; ſed tantum abfuit, vt genio conuiuæ indulgerent, ac largioribus ſeſe poculis peterent, aut aliquod ſolatium inuenirent, vt ſubito caſu concidentibus ædibus, dolor vndique & vndique mœror, gemitus, eiulatuſque exaudiretur, conuiuæque omnes ad manes nec opinantes deſcenderent. O cœnas nouas & inauditas? Sed audite & alias.

Geneſ.2. *Iob.1.*

Inuitauit quoque olim in aula Pharaonis ad epulum ſolenne omnes Ioſephi fratres, cumque nonniſi voluptatem & lætitiam ſpirarent; ecce tibi repente rerum mutari vices, & omnia luctu & gemitu perſonare: omnes enim vt fures, vincti in carcerem conijciũtur, Beniamin furti accuſatur, rex cauſam eorum diſceptari iubet, Ioſeph actionem intentat, ſummus regni Præſes iudicio præſidet, cauſæ caput eſt, quòd aureum Principis ſcyphum clanculo ſurripuiſſe diceretur. Triſte hauddubiè conuiuium: ſed ipſum quod iam narrabo, nequaquam cedet. Idem ille mango in aula Aſſueri Perſarum Regis conuiuium aliud inſtruxit, prioribus numero & elegantia ferculorum non inferius, at tempore multo ſuperius, quod ad aliquot menſes extendit; & conuiuarum multitudine, ad quod nempe omnes regni Satrapæ & proceres inuitati ſunt. at

Geneſ.44. *Eſth.1.*

quanta

quanta amaritudo exiguæ voluptatulæ permista! quàm tenue gaudium, quàm graue exitium! Vasthi Reginæ libellus datur repudij, diademate spoliatur, & in ordinem redigitur. Aliud item conuiuium parat in aula Babylonici Monarchæ Baltassaris, inuitat vniuersos regni proceres, Principes, & magnates, sed proh rerum vices! extrema gaudij luctus gaudij; risus speratur, at luctus subintrat; Princeps regni & conuiuij caput mortuus à mensa aufertur. ô casum inopinatum! ô tragicam ac funestam catastrophen! Sed nemo miretur, conuiuia sunt mundi, & cœnæ falsarij. Dan. 5.

Alia profectò Dei cœna est, & longè dissimilis; ac præsertim magna illa beatitudinis æternæ cœna, Beatis omnibus præparata, à qua omnis anxietas, luctus, tristitia, molestia, cura, amaritudoq; exulat, et quam perenne gaudium, voluptas finiri nescia, deliciæ semper duraturæ stipant; & cuius fercula è dulciarijs constant & mellita sunt: testatur id Psaltes, dum ait, *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus*; alio item loco, *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Psal. 67. Notate hic per transennam, docti, voluptatem, quam cœna illa continet, torrenti comparari, tum quòd è violentia quadam amoris in Beatos deriuetur; tum quòd à summa diuinæ maiestatis essentia cum impetu descendat; tum verò vel maximè, quòd per angustos beatarum animarum canales, exiguosque prædestinatorum tubulos delabatur. Hinc benè in Euangelio scriptum est, *Intra in gaudium Domini tui*, vt euidens fiat, voluptatem instar abyssi esse, in quam absorbentur, quotquot ad beatitudinem perueniunt, animæ.

Cur cæleste gaudiũ, torrenti conferatur.

Alia quadam metaphora gaudiorum illã immẽ-

sitatem

ſitatem declarauit gentium Doctor Paulus, cùm *æternum* gloriæ *pondus* eamdem appellet; perinde ac ſi dicere voluiſſet tantam tamque amplam voluptatem hanc eſſe, tantique ponderis, vt animæ ipſæ, niſi ſupernaturali quadam virtute ſuſtollãtur & ſublimè librentur, eamdem nequeant comprehendere: adeò vt nec hominum nec Angelorũ linguæ eidem exponendæ ſufficiant. vnde meritò idem Apoſtolus, *Nec oculus vidit, nec auris audiuit,*
1. Corint. 4. *nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe.* Id eſt, ſolus oculus, videre, auris ſola audire, ſolum cor in homine deſiderare poteſt; tanta tamen beatitudinis illius immenſitas eſt & magnitudo, vt hoſce limites egrediatur: neque enim tanta oculorum viuacitas, neue tanta aurium ſubtilitas, nec denique tanta mentis capacitas, vt illius amplitudinem comprehendat: verumtamẽ, ſi oculos in res haſce inferiores conijciamus, argumento à minori ducto ad maius, facilè ad cæleſtium & ſublimium ac præſertim voluptatis æternæ cognitionem, coniecturando perueniemus.

Simile. Si quis aulam Principis alicuius ingreſſus, & in eam profundiùs ſeſe ingerens, ſeruos & calones furfureis, attamen candidiſſimis, & ſaporis iucundiſſimi panibus, qui immenſam comedentibus voluptatem afferrent, veſci cerneret; an non quamprimùm inde colligeret, panes è farina & polline confectos, in ſolius Principis eiuſque filiorum menſam inferri ſolitos, infinitè ſapidos & dulces eſſe? Ita de rebus mundi huius ſublunaris, cæleſtis, qui beatitudine redundat, reſpectu, verè affirmare poſſumus: ſi enim voluptates mundanæ, quæ nonniſi furfureæ ſunt, & fæcem terrenam redolent, & in ſeruorum, lixarum, peccatorum, animalium denique & brutorum vſum reſeruatæ ſunt;

sunt; tantam iucunditatem secum trahant, & tantopere delectent: quales, putatis, futuræ sunt voluptates & oblectamenta sapidissima, quæ à diuinæ illius essentiæ fruitione proficiscuntur, & animabus sanctorum beatorumque communicantur. Meritò igitur *homo cœnam magnam fecisse* legitur.

Hæc porro cœna, quod omnibus satisfaciat, omnes æqualiter reficiat, vt nemo alteri quasi minùs refectus inuidere queat, meritò ob excellentiam, splendorem, dignitatemque deprædicanda est: Sanctorum siquidem minimus tantum voluptatis percipit, quantum Seraphinorum caput & princeps. Hinc Moses, huc habito forsan respectu, Hebræos in solitudine Sinai, de collectione mannæ dubios alloquitur, *Colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum, Gomor per singula capita.* Mirum profectò, eamdem mensuram magnis suffecisse, quæ minoribus, & minoribus non superfuisse, cùm maioribus sat esset; & magis etiã mirum vnam eandemque voluptatem omnes eodem in cibo degustasse. Mysticè cæleste hic beatitudinem, designari crediderim, Auditores, & mãna illud æternum, quod in cælis in cœna beatitudinis cælestis depluit, plenam beatis voluptatem adferre, nec vllum inuidiæ locum relinquere: & eandem essentiæ huius immensæ mensuram, omnibus omnino sanctis sufficere, atque vnumquemque quantum sibi necesse visum fuerit, Gomor scilicet in singula capita, colligere.

In cœna beatitudinis mera salubritas

Exod. 16.

In epulo illo quod Ioseph fratribus in Aegypto parauit, exacta ætatis discumbentium habita est ratio, ita vt primogeniti & ita consequenter in capite mensæ recubuerint, *Et sederunt coram eo,* teste S. Scriptura, *primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta ætatem suam, & mirabantur nimis*

Genes. 43.

nimis sumptis partibus quas ab eo acceperunt. Notate rem miram & stupendam, illos scilicet, qui tanto priùs fratrem odio prosequebantur, atque ex inuidia in mortem illius conspirauerunt; simul cum eo mensæ accumbentes omnem ex animo rancorem deposuisse, & inuidiam si quam priùs conceperant, exuisse. Eadem simul opera hic designatur, in magna illa gloriæ sempiternæ cœna, quam verus Ioseph Beatis aliquando exhibebit, omnem inuidiam seponendam: tanta quippe cœnæ huius perfectio erit & eminentia, vt vnus alterius eminentiori licet in gloria versetur, non sit fortunæ inuisurus. An non igitur merito legimus, *fecit cœnam magnam.*

Locus cœnæ eius dignitatem auget.

Et verè magnam, tum ob rationes superiùs allegatas, tum verò quòd in aula illa regia, & sublimi cælorum habitaculo, cuius dignitatem ac splendorem hominum nequit mens comprehendere, instituatur. Verumtamen vt imaginatione saltem ficta rem intelligatis, proponite vobis ob oculos regem, magnificum quoddam palatium molientem, cui ad splendorem nihil deesset; quàm excellens id futurum creditis? at si omnes orbis Monarchæ ac reges in illius constructionem conspirarent, at si deinde omnes orbis incolæ illud ipsum molirentur; quàm superbum & magnificum id fore palatium credendum est. Si verò Angelorum aliquis in id opus operam suam impenderet, non est dubium quin maiorem ei decorem ac pulchritudinem adderet; si autem iam vniuersæ Angelorum hierarchiæ in ipsum incumberet; diuinius adhuc crediderim, illud futurum. At si tandem Deus ipse opus hoc in se susciperet, quale tandem palatium illud futurum putatis? Cum igitur Deus ipse suis aulam cælestem manibus

nibus, cœnæ huius celebrandæ gratia, præpararit; quale opus esse arbitramini? quis illius splendorem pro dignitate mente cōprehēdat? Sed hoc vnum animo fixum hæreat ac certum, nihil eorum quæ desiderari aut exoptari à quoquam queant, illic deesse. Hinc Psaltes amore inebriatus diuino, & ad cæleste hocce domicilium anhelans, exclamat, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini:* in quibus *homo fecit cœnam magnam.* *Psal.83.*

Cœna porrò appellatur & non prandiū, quòd hoc circa meridiem, illa verò circa vesperam ac diei terminum institui soleat, post quā nullus deinde cibus sumi solet. Inprimis verò, vt designet, mundum suos ad prādia inuitare solere, sed incœnatos domum remittere: qui dum dies est, & ætatis quodammodo meridies, omni deliciarū apparatu illos excipit, at circa vesperā, & in mortis articulo, fame enectos abigit, & rubore suffusos & parū lætos dimittit. Atq; hunc in modum, mundi personam repræsentans, loquitur Baruch Propheta, *Nutriui illos cum iucunditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.* & apertiùs multo Propheta regius; *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes.*

Cur cœna & non prādium dicatur.

Baruch 4.

Psal.58.

Leonides Atheniensium ductor, quadā tēpestate suos ad fortiter pro patria pugnandū adhortatus, his illos, vt in Tusculanis Tullius prodidit, verbis compellauit, *Prandeamus modò, tamquā ad inferos cœnaturi.* His suos etiam verbis cōpellat mundus, eisq; tantummodò prandiū proponit, ac deinde ad inferorū cœnā & subterranea regna trāsmittit. Testimonio id quoq; suo confirmat Iob Prophetes, *Ducunt in bonis dies suos,* Luculētè scil. prandent, *& in puncto ad inferna descendunt;* incœnati

Lib.1. Tusc.

Iob.21.

nati dimittuntur, & fame emoriuntur. Deus autẽ, suis hic quidem prandium adornat, & post vitæ vesperam, cœnam luculentiorem, iuxta Euangelicam parabolam, *Homo quidam fecit cœnam magnam*, præparet.

Omnes mundi incolas Deus ad cœnam beatitudinis inuitat.

At nec hic eius substitit beneuolentia, sed postquam epulum hoc solenne instituisset, *vocauit multos*, id est omnes: omnibus siquidem æternam beatitudinem offert, & ad vnum omnes vult saluos fieri. At diuersimodè nos vocat, & vijs dispa ribus, hos per Angelos, illos per Prophetarum oracula, alios prædicatione Euangelica, alios institutione Pastorum, nonnullos instructione Doctorum, aliquos per gratias datas & beneficia allicit quosdam per flagella & aduersitates compellit plurimos inspirationibus intrinsecis & motibu ad pietatem tendentibus attrahit, multos deniqu miraculorum energia permouet. Quin & seruo & domesticos huc & illuc destinat, qui inuitent & tergiuersantes compellant: In lege naturæ e misit Patriarchas, in lege Mosaica Prophetas, i lege denique Euangelica filium misit & Apostolos. Sed eheu! nullus inuitatorum cœnæ volui interesse, omnes excusationes prætendunt, qua secunda hac concionis parte aperiam.

Omnes peccatores excusant.

E*t cœperunt omnes simul excusare.* Nescio pro fectò, quanam ratione pessima illa inter homine inualuerit consuetudo, semper vt reprehensi de licta excusando minuere conentur, & numquam culpam velint agnoscere: à primo quidem gene ris humani parente nefaria illa consuetudo cepi initium, & ab illo in posteros continua successio ne transmissa est. ille siquidem à Deo interroga tus, ecquanam præsumptione & audacia pomum vetita ex arbore gustare non timuisset, tantum ab

fuit

fuit, vt Deo peccatum confitens veniam rogaret, vt etiam friuola quadam excusatione palliarit, dicens, *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Atque eadem illa mulier, in quam maritus iam culpam coniecerat, rogata cur pomum comedisset, præter rem respondit, *serpens decepit me.* Vide vt vterque se excuset, atque ad eorum imitationem omnes omnino homines: alius siquidem ait, Caro me tentauit; alius, dæmon fascinauit: hic consuetudini nefariæ delictum adscribit, ille fragilitatem naturæ culpatur: adeò vt nemo oculos, quibus delicta perspiciant, videatur accepisse, omnes se integros vitæ credant & vitijs carere. In quo stolidam illam Harpastem, de qua Seneca, imitamur; quæ amissis præ senio oculis, Seneca. ductorem suum rogabat aliò vt se deduceret, donum sibi illam obscuriorem videri. Eadem prorsus nostra stoliditas est ac dementia, vt, cùm consuetudine praua illigati teneamur & quodammodo excæcati, nos ipsos & calamitatem nostram, miseri non agnoscamus; cumque tetra scelerum & vitiorum fuligine infuscati simus, neminem nobis vitæ sanctimonia censeamus præponendum.

Nulla porrò pestis hoc in mundo haberi potest capitalior, atque ideò Psaltes, quò ab eadem tutus & immunis existat, maximo quo potest affectu Deum deprecatur: *Ne declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* Et Psal. 140. profectò ipsæ excusationes sunt verba malitiæ, & accusatio liberaque confessio verba virtutis. In quam rem egregiam depromam allegoriam. Primus mundi inquilinus, primus quoque præuarica- Allegoria. tor Adam, admisso iam crimine, in interiorem paradisum sese conferens, & pudore sui erubescens, folijs ac ramusculis nuditatem velare incepit: at-

que ex eo tempore foliæ excusationis figura exsti-
Excusatio folijs comparata. têre, qua peccatorum nostrorum nuditatem tur-
pitudinemque conamur obtegere.

Iob.41. Iob Propheta vniuersam infandi tenebrarum
Principis armaturā muniminaq; delineās ait, *Cor-
pus eius sicut scuta fusilia, compactū squamis*: quò mo-
Item squamis. ralē loci huius sensū eruā, insinuare videtur, pec-
cata, quæ à dæmone proficisci solēt, non secus ac
scuta ad excipiēdos ictus, semper ad se defendēdū
parata esse: squāmæ quippe excusationes sunt, qui-
bus se peccator ad singula momenta defendit, ac
velut innocentiam propugnat, vt fecisse hodie cō-
periuntur, qui ad cœnam hanc fuerant inuitati.

Et cœperunt omnes simul excusare. O vesaniā in-
tolerabilem! ô insensatos ac stolidos, qui cœnam
Mensæ Principum accumbere honorificum est. hanc & mensam regiā fastiditis! Ecquis enim ho-
nor est, ad Principū conuiuia vocari? Aman testis
huiusce rei futurus, qui solus ad Estheris reginæ
conuiuiū inuitatus, fortunā suam deprædicabat,
seseq; mortaliū omniū viuere credebat felicissi-
Esth.5. mū; vnde ait, *Regina Esther nullū aliū vocauit ad cō-
uiuium cum rege præter me.* Ipse quoq; Dauid ado-
lescens Goliada prostrato, victorijs turgidus &
1.Reg.20. inflatus sese iactando dicebat, *Ecce Kalendæ sunt
crastinæ, & ego ex more sedere soleo iuxta regem ad
vescendum.* Idem quoque Dauid, postquam pasto-
rem & opilionem exuisset, & ad regiam dignita-
tem euectus esset, Gonathæ filium Miphiboseth in
patris gratiam beneficijs affecturus, dicebat, *faci-
2.Reg.9. ens faciam tecum misericordiam propter Ionatham
patrem tuum, & restituam tibi omnes agros Saul Pa-
tris tui, & tu comedes in mensa mea semper.* Eodem
2.Reg.19. beneficio affecit & Berzellaiū Galaaditen, in gra-
tam benefactorum memoriā, quæ fugiēs & regno
profugus ab eo iam olim receperat. Quin & Euil-
mero-

merodach Babyloniorum rex, regiam dignitaté in Ioachim rege Iuda, quem captiuũ abduxerat, honoraturus, eumdem mẽſæ ſocium eſſe voluit. Hinc igitur euidens eſt, quanta laus ſit ac gloria, quamque regium, Principum conuiuam dici: quantaque è contra caſtigatione & reprehẽſione inuitati noſtri digni ſint, qui ad cœnam hanc luculentam vocati, venire neglexerunt, friuolis quibuſdam negotiorum agendorum excuſationibus prætenſis: quas cùm diligenter excuſſero, tria potiſſimùm excuſantium genera reperio. 4.Reg.25.

Primus, arrogans quidam eſt ac ſuperbus, diuitijs turgeſcens; ex vngue leonem, è voce typhum agnoſco; *Villam* inquit, *emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam*. En Gigantem Pelion Oſſæ imponẽtem, terminos ac limites dilatantem, villas & agros coëmentẽ, quò ceteris dominetur, & nulla aratro iugera relinquat. Ambitio ſcil. turbo peſtilens eſt, & colica vẽtoſa, quæ ſexcentos dolores cauſatur & infinitis hominum cerebrum complet ſtoliditatibus; quæque inprimis animas à cæli tramite deuiare, & ob friuolos neſcio quos prætextus, æternæ beatitudinis præmium cogit contẽnere. Teſtem hic luculentum habemus, qui ob villulã coëmptam cœnæ ſplendidæ & ferculis refertæ intereſſe negligit. Superbus ab hac ſe cœna excuſat.

Hinc notandũ venit, tria potiſſimũ vitiorũ eſſe genera, quæ mundũ nimiũ quantũ contaminẽt, & toti propemodum terrarum orbi dominentur; quæ Ioãnes Apoſtolus in ſcenã producit: *Omne*, inquit, *quod eſt in mundo, aut eſt cõcupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ*: id eſt, detractâ laruâ, luxuria, auaritia, & ambitio, tria inquam monſtra teterrima, tres furiæ perniciosæ, quæ dura mundum diuexant tyrannide, Tria peccatorum genera mundo imperantium. 1.Ioan.2.

& graui seruitutis opprimunt iugo. Et quoniam trina illa peccata, velut fontes sunt & scaturigines, vnde reliqua omnia promanant, ac veluti capita & vertices; hinc tria quoque singularia animaduersionis exempla scriptura commemorat, quæ Deus edere voluit, vt tetra hæc monstra ex hominum mentibus euelleret. Primam in cælo peracta est, qua Angelorum superbiam & ambitionem castigauit; altera luxuriam tempore Noë vniuersali diluuio perdidit, *Omnis enim caro corruperat viam suam.* tertia in fine mundi in auaros exercebitur, *tunc enim refrigescet charitas multorum*, & pietatis viscera exaruerint, auaritia porrò per omnia inualuerit. Tria quidem hæc peccata detestanda, & cane peiùs & angue fugienda; sed inprimis superbia & ambitio.

Genes. 6.

Matth. 24.

Exstat in Deuteronomio decretum, quo omnes negotijs implicati militia proscribuntur, *Siquis est*, inquit, *homo, qui ædificat domum nouam, & non dedicauit eam, vadat, & reuertatur in domum suam: quis est homo qui despondit vxorem, & non accepit eam? vadat & reuertatur in terram suam? quis est homo formidolosus & corde pauidus? vadat & reuertatur in terram suam.* Militiæ species vita est Christiana, Auditores, à qua tria hominum genera velut inepta, & obfutura potiùs quàm profutura, reijciuntur. Aedificãtes: ecce ambitiosos amore inescati & spõsi: carnales intelligo & libidinibus deditos. meticulosi & inertes: per quos auaros cupidosq; designatos crediderim, qui nunquam non metuunt, ne quid ad vitam honestè, sordidè potiùs, traducendam desit, & quibus noua possidendorum nummorum sitis, diu noctuque inquietis sollicitudinisque faces inijcit, & leporinos timores incutit. At ambitiosus inprimis ad cælestia spiritualiaque

Deut 20.

Allegoria insignis.

que comparanda prorsus ineptus est: vt qui hic pluris putidam villam, quàm omnes in beatitudine cælesti habendas voluptates faciat. *Villam emi & necesse habeo exire, & videre illam.* Notandum est hic obiter, à passione illum ambitionis teneri & quodammodo possideri, adeò vt sui iuris minimè sit, ab eadem cogatur, vrgeatur, & cælestia terrenis postponere compellatur.

Alter qui excusari se cupit, auarus est; quin & loquela ipsum manifestum facit, *Iuga boum*, ait, *emi quinq;, & eo probare illa, rogo te, habe me excusatum.* Post Ambitionem, non est pestis capitalior nullumque viscus, ad animas detinendas terrenisque affigendas, ne ad cælestia suspirent, tenacius auaritia. Et quemadmodum Auium regina aquila, si pedes constrictos habeat, aut pondere aliquo grauiori detineatur, in altum se librare, aut à terra sese nequit sustollere: ita spiritum omnium princeps anima, terrenarum semel rerum sollicitudinibus implicata, curisque mundanis irretita, exsurgere nequit; neue ad æternæ gloriæ sublimitatem euolare. Quo collineans optimè scripsit Augustinus, *Amor rerum terrenarum, viscus est spiritualium pennarum.*

Auarus à cœna se excusat.

Serm. 31. de verb. dom.

Moses rubum ardentem, nec tamen ambustum videre cum vellet, à Deo recedere iubetur, & nõ- *Exod. 3.*
nisi solutis calceamentis, & nudis pedibus accedere, *Ne appropies huc, solue calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est*, eximium in hocce præcepto mysterium latitat; docemur quippe omnes rerum mundanarum affectus exuere, & amorem terrenorum seponere, vt ita cordi diuini amoris surculos inferamus, & æternę beatitudinis desiderium intrinsecus cõcipiamus. soluenda priùs sunt calceamenta sordida atq; amore

Amor mũdi amori diuino contrarius

terreno puluerulenta, quàm cælestium rerum cogitatione saginari, & diuinorũ contẽplatione potiri valeamus; locus enim cælestis sanctus est, ac sanctimoniam requirit.

Ioann. 4. Quamprimùm vt Samaritana mellita ac suauia Iesu verba audiuit, hydria apud puteum relicta, in vrbem quàm celerrimè properauit, quò ciues suos de Messiæ in mundum aduentu certiores redderet, illiusque nomen per vrbem diuulgaret. Insigne profectò documentum, fœmineo licet in ludo procusum; quo docemur, amorem nostrum in cælestia & æterna tam efficacem esse debere, tantæq; energiæ, vt illorum ergò omnes auaritiæ ambitionisue hydriæ, rebus mundanis, transitorijs & fugacibus refertæ, protinus deferendæ sint. Quaprimùm enim vt cælestium mentionem fieri audis, aures pellacibus mundi cantilenis occlude. Sed in allegorijs procedamus vlteriùs.

4. Reg. 5. Giezi auri cupiditate æstuans, ambitioq;, qua sperabat se locupletem ab omnibus suspiciendũ, turgens, nummulis quibusdam coactis, olıueta & vineas cũ coẽmisset, Elisæi magistri sui gratia excidit, & al bcante Naamanis lepra percussus fuit. Hinc colligere est, eos qui magna animi contentione, summoq; studio ditescere nituntur, & terrena ambiunt, Dei indignationem incurrere, & eadem qua infideles, lepra & peccato infici, at lepra candida: nam quemadmodum nix oculos candore suo perstringit, vt qua eundum sit videre viator nequeat; ita & cupiditas & nimiꝰ erga terrena affectus animi oculos in tantũ offuscat, vt nec cęlũ intueri nec semitã, quã eòdẽ deuenitur, videre queat.

Plaut. lib. de cupid. diuit.

Quin & alia sunt auaritiæ effecta; mentem namque deprauat, animos excæcat, & sapientissimos quosq; dementat ac fascinat: & quod maximũ stultitiæ

Similitudines egregiæ.

titiæ argumentum, quicumque ab auaritia cruciatur, atque idolum hoc aureum ſupplex adorat, calamitatem in qua agit, miſer ignorat, ac ſe omnium credit mortalium ſapientiſſimum: vt meritò Plutarchus exclamet, O rem deplorandam! ſi quis vltra quàm ſatis ſit, bibat aut comedat, & tamen ſatiari nequeat, medicos quamprimùm cōſulit rei cauſam inueſtigaturus, & quænam ingluuiei huius origo ſit, quod genus morbi: verū ſi quis auro coacervando numquā ſatiatur, & quo plus aſſeruat, eo plus deſideret, & inexplebili cupiditate laboret; nō ideo peiùs ſe in animo habere credit, nec ceteris ſe deteriorē, ſed qua eſt veſania prudentē, cordatū, ac ſapientē eſſe exiſtimat. O veſaniam helleboro curandā! Quemadmodū hydropicis, & humorū copia repletis, nullas medici aquas, nulla humida pręſcribūt ne aqua intercus creſcat & humores inualeſcāt, ſed euacuationes, vomitus, purgationeſq;: ita quoq;, vt ſua ſorte contentus, auarus viuat & tanto malo liberetur, ſtomachum calidis illis ac feruentibus affectibus euacuet, & animum inordinatis deſiderijs & cupiditatibus inexplebilibus purget oportet. Hinc benè mihi dixiſſe viſus eſt Philoſophorum princeps Plato cuidam congerendarum opum nimiùm ſtudioſo, *O improbe ne poſſeßioni augendæ ſtudeas, ſed minuendæ cupiditati.* In quo ſapienter ſanè Plato conſuluit, & alter ſtultè admodum ſe geſſit, & magna veſania fuit auari huius noſtri, qui propter quinque boum iuga æterna felicitate non renuit excedere. *Stobæus ser. 2. de iniust.*

Iuga boum emi quinq; & eo probare illa. Prauus hic & peſtilens affectus adeo mentes excæcat & faſcinat, vt mille eis cruciatus & infinita cauſetur tormenta, ac ſupplicijs intolerabilibus afficiant. Iſraëlitæ cùm Pharaonica ſeruitute premeren- *Exod. 5.*

tur, per vniuersas Aegypti prouincias opere lateritio argillaque deferenda distinebantur, & cùm pensum diuinum magno cum labore fatigationeque persoluissent, flagellis etiam eorum terga cōscribillabantur. Auari & quotquot sub mundi iugo ac tyrannide versantur, eamdem haud dubiè fortunam subeunt, toto vitæ tempore possessionibus coaceruandis incumbentes, aurumque quod nonnisi luteum & inane, cupiditate exstimulante ambientes; at cùm vitæ vespera aduenerit, post infinitos exantlatos labores & difficultates exhaustas, in operis mercedem, à dæmonibus, diuinæ iustitiæ ministris, flagellis subduntur, & omni suppliciorum genere excruciantur. Porrò præclarus hic conceptus ex D. Ioannis Chrysostomi Narthecio depromtus est.

Hom. 40. in Matth.

Auaritia multorum malorum causa.

Vt autem & è nostra sagittam depromamus pharetra, iure meritoque dicere posse videor, auaritiam veterem illam Pandoram esse, quæ sexcenta in mundum mala inuexit, mille tragicos produxit casus, & innumerabilem hominum multitudinem in perniciem & exitium pertraxit. Ipsa quippe consultrice stimulatriceque Achan lapidatus est, Giezi lepra percussus, Ananias & Saphira repentina morte perierunt, Iudas suspendio interijt; atque vt funestiora & magis horrenda referam, Paulus Diaconus memoriæ prodidit, Tyrannum Stiliconem, auaritiæ nota infamem, à militibus suis obsessum vitam simul & caput perdidisse; quin & milites manum resectam, hastæ suffixisse atque illudendo adstantibus inclamasse, *Date eleemosynam homini auaritiæ insatiabilis.*

Ios. 7.
4. Reg. 5.
Actor. 5.

O passio & furia insatiabilis, & desiderium habendi inexplebile, quid non facere compellis eos, quos tuo iugo premis? *Quid non mortalia cogis pectora*

ctora auri sacra fames? famem poëta appellat & meritò. Nam vt pauperes, famelicos & inopes tristi incedere videas vultu, pallida obambulare facie & macie confectos suprema luridos, tetricos, fronte contracta, oculisque liuidis: ita & auaros, exsuccos, exsangues, & gaudij inimicos. Pallidi quippe semper sunt & luridi quòd perpetua anxietate torqueantur, pecuniæ & thesauro semper metuant, ne forte fures clanculo surripiant. Quãobrem scitè rogatus olim Diogenes, cur aurum palleret, respondit, quia multos habet insidiatores.

Auaritia fames est.

Cur auari semper palleant.

Ceterùm fami comparari solet auaritia, quòd auarus & cupidus semper esuriat, nulloque & repleri queat auro, aut solida voluptate satiari. Quãobrem benè Gregorius Nyssenus auaros dolijs & vlienis obsoletis similes esse pronuntiauit, namq; vt illa ob assiduum & quotidianum vsum deferũtur & foraminibus paulatim implentur, adeò vt instar cribri Danaidum, integrum quantumuis oceanum infundas, ne guttam continere queant; ita auarorum cor & desiderium adeò perforatum & tenue est, vt vniuersum totius orbis aurum non sufficiat, vt compleatur. Multo verò antè tempore leunculis illos contulerat Psalmista, qui propter calorem naturalem, qui cuncta celerrimè digerit, & semper æstuat, voraces sunt vt quæ maximè, vt quamuis obuia quæque deuorent, & semper in prædam inhient, semper tamen esuriant & præ fame rabiant: eo enim loco quo vulgata legit, *Diuites eguerunt & esurierunt*; Hebræi legunt, *Leones eguerunt & esurierunt*, & Paraphrasis Chaldaica, *Catuli leonum eguerunt & esurierunt*. Vt profectò leonini sunt auari, verũ adeò intrinsecus æstuantes, & naturæ tam aridæ, vt quamuis proximi

In Orat fun.

Auari leonibus similes.

Psal. 38.

bona deglutiant, obuia quæque deuorent, perpe-
tua tamen fame esurieq; emoriantur. Equidem
post tot illustres senatores meam quoq; senten-
am velut pedarius in medium proferam, à mulis
eos & asinis non discrepare assero; hi enim quam-
uis cibarijs & commeatu in vsum aliorum onusti
viam carpant, nihil inde commodi aut volupta-
tis habent, carduis, vrticis, & fœno victitant:
ita ad oculum videmus, asinos illos auaros, auro
& opibus onustos, sub diuitiarum sarcinis & pon-
deribus gementes, in summa tamen inopia vitam
trahere, vestibus obsoletis vti, atque instar muli
pecuniam & thesauros non in suum, sed in alio-
rum vsum, reseruare.

Item mulis & asinis.

Huc etiam percommodè facit, quod quodã in
loco refert Pierius Valerianus: fuisse nempe olim
in littore maris Africi, haud procul à Scythia Ma-
iori, inter Aegyptum & Lybiam, columnã, homi-
nis figuram inscriptam habentem, cui à serpente
læso, inextinguibili siti adurebantur fauces, hinc
variæ circumquaque sculptæ erant mulieres, quæ
sitim illam aqua restinguere conabantur, quædam
enim aquam hauriebant, aliæ ori eamdem infun-
debant. Gemina hæc erat auari figura & imago;
hunc enim mox vt pestilens illa auaritiæ vipera
momordit ac pupugit, sitit assiduè, & nulla ratio-
ne, quamuis flumina & oceanum epotaret, ardor
potis est compescere. Ipsa est serpens qui mordet
& sitim inextinguibilem creat, atque ideo διψὰς
verbo Græco διψάω, id est sitio nomen inuenit: sed
procedamus vlteriùs & furiæ huius naturam in-
dagemus.

Pierius lib. 16.

Ipsa est vna phialarum illarum indignationis
refertarum, quas Ioannes in Apocalypsi in terram
effusas vidit. Audiuit ille siquidem vocem è tem-

Apoc. ib.

pl

plo, id eſt cælo reboâtem, quæ 7. Angelis pręcipiebat, ſeptem phialas iræ Dei in terram effundi. Primus phialã in terrã effudit, ſecundus in mare, tertius fluuios & fontes infecit, quartus in ſolem indignationem eiecit, quintus in thronum beſtię inſurrexit, ſextus Euphratem fluuium corrupit, ſeptimus denique vniuerſam aëris regionem phiala ſua infecit. Septem hæ phialæ percommodè ſeptem peccata repræſentant capitalia, & ſeptima Auaritiam. Bene autem ſeptimus Angelus virus ſuum per aëra effudiſſe ſcribitur, id eſt per auaritiam, quæ inſtar chamæleontis, ex aëre viuit, & diuitijs poſſeſſionibuſq; acquiſitis vti fruiue neſcit. Atque hinc ab Apoſtolo *idolorum ſeruitus* nuncupatur, nam vt idololatræ, teſte Ioanne Chryſoſtomo, idola adorant, eaq; præ reuerentia ne tangere quidem audent; ita & auarus aurum nummoſque adorat, & prę reuerentia & cultu quo eaſdem proſequitur, ne contingere quidem audet, ſolo recreatur aſpectu, & ſibi plaudit, ſimul ac mummos contemplatur in arca. Gal. 5.

Quanto porrò odio hocce Deus vitiũ proſequatur, dici cogitariue nequit Sed figura rem exponã. Leuit. 11.
Quidquid ſuper manus ambulat è quadrupedibus, in Leuitico vt immundum à menſa proſcribitur, *Quod ambulat ſuper manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit.* Prima quidem fronte omnia hic quadrupedia velut immunda reijci videntur, omnes enim quatuor ad incedendum pedibus vtuntur; ſed Dei mens fuit ea ſolum animantia repudiare, quæ manus habent ad humanas quàm proximè accedentes, vt vrſæ, & ſimiæ, quæ meritò vt immundæ reijciuntur, quod monſtroſum ſit animalia manus hominum referre. Vt hinc

porro,

Porrò myſticam eliciam ſignificationem, auarum naturæ monſtrum eſſe crediderim, qui manibus ſuis inambulet, & manibus ceu pedibus terram tangit; atque ideò immundus cenſendus, ac monſtrum potiùs quàm homo dicendus. Quæ nã enim immundities, oculos, manus, cor, animam denique totam in terram ſemper habere defixam.

Huc etiam collimando, & in auaros inuehendo, Ieremias tertium exclamat, *Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini.* non ſemel ſufficiebat dixiſſe, ſed tertiò ingeminat, primò quòd auarus, ad inſtar reliquorum mortalium, è terra compactus & formatus ſit. Deinde quòd in terra viuit, ſuper terram agat, omniaque eius deſideria, ſtudia, affectus terram ſpirent, & redoleant: tertio denique quod breui in terram redigendus ſit; atque vt de auaris eum ſingillatim loqui exiſtimes, mox ſubiungit, *audi vocem Domini*, eò quòd diuites & fœnore rem facientes voci diuinæ vt plurimum reluctari & aures occludere conſueuêre.

Ierem.22.

Clemens Alexandrinus locum illum Euangelij explanans, *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet*; per vulpes denotari credit diuites, ſeu auaros, *Hos*, inquit, *qui in effodiendis & infodiendis diuitijs verſantur, homines prauos & planè terreos vulpes Christus appellauit.* Benè profectò, arcæ namque & repoſitoria, quibus opes & theſauri includunt, eorum foueæ ſunt, habitacula & ſpeluncæ. Atque hunc etiam locum exponens Bonauentura ait, *Beatus qui terrenam foueam commutat in æternam aulam.* Quanta igitur auari noſtri dementia & calamitas eſt, cum quinque boum paria æternæ beatitudinis diuitijs præponere non veretur? Atque ita ad lineam redeo.

Lib. 4. Strom.

In Luc. 9.

Sal-

Saluator noster cum discipulis per capharnaum n Galilæam transiturus, portorium (à Romanis xigi solitum ab ijs qui lacum Genesareth vel Tiberiadis nauigaturi conscenderent) rogatus, Pero mandauit, vt retia ad piscandum laxaret; hic gitur proiectis retibus piscem conclusit, cuius in ore numisma reperit, (verisimile porrò est ita Deum creando præuidisse) quod & in portorium & iautum persolutum est. Per piscem hunc Theophylactus significari credit hominem auarum, qui nihil corde fouet quàm aurum, & præter opes nihil ore crepat.

Luc.

Auarus collatus pisci, quem S. Petrus eduxit.

Non est igitur mirandum, si auarus labore delectetur de bobus loquatur, cœnæ interesse renuat, cælum fugiat, & ob nugas aliquas terrestres & meras inanias beatitudinis gloriam vendat. Huc facit scitũ illud Diogenis Cynici apophthegma, Hic enim cùm nepotis cuiusdam, qui sua dilapidaerat, domum, venalem cerneret, iocans ait, *Sciebam*, inquit, *propediem post vini crapulam, domum hanc euomendam*. Idipsum de auaro dicere quid velit? non esse profectò mirum, si is qui ab auaritia xeditur, & rerum terrenarum ardore æstuat, cælesti patrimonio pessumdato & profuso, ius omne quod in paternam illam & beatam domum (de qua legimus, *Gloria & diuitiæ in domo eius*) habet, venum exponat, repudiet, & reijciat. Sed video lõgiori me oratione tædio vobis esse, quare finem hic faciam, & ad aliud vitium delabendo, parabolam ad exitum deducam.

Tertius igitur, qui epulo huic cælesti renuit interesse, carnalis est, & libidinis mancipium; è verbis illius colligere licet, ait enim, *Vxorem duxi, & ideò non possum venire*. Vnde efficio, fieri non posse, vt qui amores consectatur, & muliebri detinetur leno-

Tertius qui se excusat à cœna carnalis est.

lenocinio, cęlestes inuitationes audire, deq; beatitudine cogitare queat. Luxuria quippe & carnalia desideria euidens & violẽtum impedimentũ sunt, ac quodammodo tyrannicum, ne animæ ad sempiternæ gloriæ possessionem aspirent; quod probè 1.Pet.2. perspectum habens Apostolici senatus vertex Petrus Christianos adhortatur, ne impuris mentẽ moribus inquinent, dicẽs, *Abstinete vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Aliũde etiã Lib.de honest. matrim. cap.2. exclamat Augustinus, *Inter omnia certamina Christianorum, sola dura sunt prælia castitatis, vbi quotidiana est pugna, & rara victoria.*

Epist. ad Fur. Meliùs & elegantiùs meo iudicio, hoc aperit Hieronymus, *Grandis*, inquit, *virtutis & sollicitæ diligentiæ superare quòd natus sis, & in carne nõ carnaliter viuere, tecũ pugnare quotidie, & inclusum hostẽ Argi cẽtũ oculis obseruare.* dicere vult, quantũ ipse quidem colligere exponẽdo queo, carnẽ & spiritum semper inter se digladiari & litigare, iura porrò spiritus aduersus carnẽ & in carnis tribunali tueri, & inter voluptates sperare cælestia sequi posse, arduũ esse, molestum ac perdifficile. Hic porrò quẽ cernimus amoribus se irretitum, liberè profitetur alijs se rebus vacare non posse, aitque qua est impudentia, *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Matrimonium & animi collectio se mutuo haud patiuntur. Quid? anne igitur matrimoniũ impedimentum est? anne libertati præiudicat? itanè animas illaqueat ac turbat, vt se liberè in altũ sustollere, aut sanctis rebus vacare nequeãt? Plerumq; sanè. quid & Apostolus Paulus cuiuis nostrûm suadet, si modò virtutis iter ingredi & spiritu colendo incumbere velimus, mulierem nõ tangere. Ipse verò superaddo, vinculo illo, & duarum animarum in vnam carnem copula tam arctè coniugatos vinciri, vt libertatem amittant, vt sæpenumerò pœni-

tentia

tentia, etiam paucis ab initio matrimonio diebus, & animi amarities sequatur. Docuit hoc me Socrates, qui interrogatus à discipulis, satiusne esset matrimonio illigari, an verò libertate solita frui, similitudine quadam apposita respondit, Quemadmodum pisciculi nondum nassa comprehensi, circumquaque natitant, omniq; ratione concludi gestiunt; alij verò qui nassa inclusi sunt, in libertatem restitui, & enatare cuperent, sed nequeunt: ita vobiscum agitur, Adolescentes, liberi amoris pedicas vident, & impediri gestiunt, impediti verò expediri omni ratione vellent; nam matrimonio contracto, & coniugij vinculo semel inito omnes eodem dissolui cuperent, & sera sequitur pœnitentia.

Aemilius Paulus referente Plutarcho cùm ab vxore diuertere & soluere matrimonij vinculum vellet, omnesque eum consanguinei, proposita ob oculos vxoris venustate, generis nobilitate, parentum dignitate, familiæ splendore; simul & exposita infamiæ nota, qua omnem in bellis partam gloriam, qua vbique terrarum notus erat, obscuraret, varijsque in contrarium adductis in medium argumentis, à proposito reuocarent, & mutuum amorem resuscitare conarentur; ostenso quem recenter induerat calceo, aliud non dixit, *Nemo vestrum qua me parte calceus premat, nouit, id ipse tantum persentio*; nam sæpe sæpiùs effecta rerum exteriori speciei non respondent, nec quidquid splendidum, aureum est; & naturam falsitatis sæpe coarguit species externa. Insinuare volebat, matrimonij vinculũ sibi adeo molestũ esse, magnarũq; molestiarũ & sollicitudinum causam, quę nemini potiùs ac meliùs quã sibi ipsi cognitę sint; nam quę *Plut. in Paulo Aemilio.*

solutis

solutis rosæ videntur & mellea, coniugatis & vin-
culo matrimonij ligatis spinæ sunt & fellea.

S. Hieron. lib. 1. contra Iouinian.

Cicero postquam Terentiæ suæ libellum repu-
dij dedisset, ab Hircio rogatus, vt sororem duce-
ret; summas illi gratias egit dicens, fieri non posse
vt quis Philosophiæ simul & vxori operam det: a-
morem quippe & studia non benè conuenire, ne-
in eadem sede morari posse iudicabat. Si orato-
matrimonium Philosopho impedimento esse cē-
sebat, quo minùs studijs & præceptis Philosophi-
cis vacaret; maiori iure profectò dicemus, ipsum
animam spiritualem à perfectionis tramite re-
trahere. Est siquidem onus adeo graue ac mole-
stum, vt totus sub eodem orbis fatiscat; vnde sena-
rius ille Græcorum,

μέϛον κακῶν πέφυκε φόρτιον γυνή.

Id est, *Onus malorum plenum ipsa est mulier*, sub qu-
plurimi succumbunt; & quotquot ipsum in hume-
ros sustulerunt, ab eodem eximi & solui cuperen-
adeò, vt quicumque vxorio vinculo & compedi
matrimoniali vinctus est, libertatem se suam ami-
sisse conqueri meritò queat.

Philemonis apophthegma.

At meliùs, meâ sententiâ, Comicus Philemon,
qui non mirabatur, hominem semel in vita mar-
conscendere, quoniam omnes nouitatis auidi su-
mus; at aliquem, cognito nauigantium periculo
denuo mare repetere, admiratione dignum iudi-
cabat: atque ita non damnabat eum, qui semel ma-
trimonium iniret, cùm carnis impetus, natur-
ductus, & cæca rei ignorantia eodem nos compe-
lant; sed prima vxore mortua, secundum ambire
& molestiarum sollicitudinumque mare denu-
velle repetere, vesaniam & amentiam meram c-
sebat. Atq; omnes hæ gentilium sententiæ aliò n-
tendunt, quàm vt hinc discamus, pertimescend-

ac fugiendas esse matrimonij molestias ijs, qui virtutibus ac spiritui colendo exornandoque incumbere satagunt. Testem habemus hic eum, qui ad cœnam agni vocatus, ob vnicam quam duxerat vxorem, venire se negauit posse. *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Quid? si legitima vxor & ex sacramenti matrimonij præscripto ducta, sponsum, quo minùs cœnæ intersit, impediuit; quid concubinam facturam credendum, cuius occasione tot admittuntur flagitia? si sponsa sponsum ad facinus impellit, quid faciet pellex & meretrix? si casti amplexus maritales, & pudicus amor coniugalis virtutis iter obstruunt; an non potiùs illicita & impudica copula, & amplexus meretricij? Non inscité, meo quidem calculo, huc trahit S. Augustinus, quod de Noë legimus in Genesi, propriæ vitis & non alienæ vino gustato illum inebriatum fuisse, ac nuditatem reuelasse. Quo signatum mysticè voluit, si propriæ & legitimæ vxoris amor viros inebriat ac mente priuat, meretricios & alienos grauiori nos & euidentiori periculo exponere. An non Eua in gratiæ & perfectionis statu cōdita, viro suo Adæ ruinæ fuit occasio, & sanctum illum innocētiæ statum subuertit? Hoc vobis ob oculos ponite, coniugati simulque perpendite, quàm grauis & molesta sarcina sit matrimonij: vxor quippe hic in causa est, quo minùs coniux cœnæ intersit, nullamque aliam absentiæ causam profert quàm vxorem, *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Matrimonium virtutum impedit exercitium.

O effeminatum & mollem! itane te vxorio vinculo stringi, vt quodammodo adores & colas? itane te carnem & mundum amplecti, vt cælestia amittas? pudeat hominem, ita peccato seruire, & tyrannide illius premi, ita amoribus inescatum &

illigatum viuere, vt mancipium ac seruus, non liber esse videatur. Abimelech cùm lapide à muliere è turri quadam sublimi percussus esset, seséque grauiter vulneratum cerneret, armigerum aduocauit, aitque, *Euagina gladium tuum, & interfice me, ne fortè dicatur, quòd à fæmina interfectus sim.* Vtinam, vtinam, Christiani virilem hunc animum induerent, seseque in militia Spiritus generosos ostenderent, puderentque illos fæminina cadere manu, id est carnalibus desiderijs, quæ sunt affectus verè muliebres & feminini, succumbere!

Iud. 5.

Dauid rex, qui ceteris in rebus generosum & heroicum demonstrauerat animum, in hac vna se ipso exstitit inferior: cùm enim Goliadas prostrasset, leonum fauces collisisset, toties de hoste trophæa fixisset, victoriam victoriæq; insignia plurima retulisset, fæminæ succubuit; cuius illum delicti tanta cepit pœnitentia ac pudor, vt quoties in mentem adulterina illa veniret copula, v berrimas lacrymas gemebundus effunderet. Et sa nè Psalmo XLVIII. peccata deplorans, consci entiamque excutiens, ac rationem Deo de tota vi tæ serie reddendam sibi ob oculos ponés, seipsum interrogat, *Cur timebo in die mala?* ac mox etiam respondet, *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Difficilis profectò locus & salebrosus, nonnulli si quidem per iniquitatem hanc calcanei finalem impœnitentiam, & peccata in horam vsque mor tis dilata intelligunt. Alij verò traditionem qu innocuum Vriam hostibus prodidit; idq; ex ment modoque loquendi sacrarum litterarum, *Qui mittit mecum manum in paropsidem, leuauit contra m calcaneum.* Id est proditionem. Nonnulli deniqu designari putant illicitum cum Bethsabel concu bitum

Sal. 48.

Matth 26.

Cur iniquitas calcanei appelletur peccatum luxuriæ.

bitum, atque ita peccatum carnis, iniquitatẽ calcanei nominari, adeo vt, ne hoc vnum præ ceteris delictum timorem illi pudoremq; coram diuino tribunali sit incussurum vereatur: calcanei porrò iniquitatẽ nuncupat, quòd referentibus medicis, è calce pedis vena quædã emanet, quæ sopitos amoris igniculos & cupidinis fomites exsuscitet, & stimulos quodammodo inuito subijciat. Quadrat hic aptissimè fabula illa Poëtarũ, qua Achillẽ ceteris in mẽbris inuiolabilẽ, à Paride in calce pedis vulneratũ produnt. Nihil porrò aliud hic denotarunt, quam eũ qui cetera vitia cupiditatesq; superauerat, magnaque animi constantia pessumdederat, libidini tandem victas manus dedisse, libidini inquã, qua bestias potiùs quã homines superari conueniat. Et profectò carnalis hic, nõ hominis instar, quem natura ad humanitatem ciuilitatẽq; efformauit, sed bestiæ more, inuitanti respõdet; alijs quippe duobus modestè respondentibus excusariq; benignè volentibus, *Rogo te, habe me excusatum*, hic, ea qua fuit impudentia & audacia, nullo inuitantis respectu habito, temerè & præruptè, bruti instar, ait, *Vxorem duxi, & ideo non possum venire*: id est, Protinus hinc te proripe, neue caput mihi obtundas, alia mihi incumbunt negotia, cœna tua grauiora, atque ita venire nequeo, neque enim vxoris meæ possum commercium deserere.

Fabula moraliter exposita.

Et profectò ita se res habet; peccatum siquidem hoc homines in aliam naturam commutat, & ex hominibus ratione præditis, bruta rationis expertia constituit: adeo vt in illo scripturæ loco, vbi de principe Sichem, Dinæ filiæ Iacob amore æstuãte, ait, *Simeon & Leui necauerunt Sichem*, Chrysostomus legat, & interpretetur, *fratres Dinæ necauerũt taurum*. Atque hoc non alia crediderim ratione, quàm

Gen. 34.

Libido hominem in brutum commutat

quam vt Spiritus ſanctus nobis omnibus violentiam & impetum amoris, quo laſciuus ille princeps, inſtar ferocientis tauri, aut catulientis animalis, virginem rapuerat, & magna ſui infamia & dedecore tam enorme raptus facinus admiſerat, demonſtraret.

Apoc.16.

Quàm enorme verò & deteſtandum hocce peccatum ſit, quamque tetrum & infame luxuriæ crimen, dici aut fingi nequit: equidem ſextæ illi phialæ, indignationum diuinarum plenæ, quam ſextus Angelus in magnum Euphratis fluuium effudiſſe teſtatur Apocalypſis, libens comparauero. Ceterum Euphrates perbene peccatum hoc deſignat, tum quod inſtar rapidi & æſtuantis torrentis libido animas abripiat & vorticibus penitu immergat; tum verò quòd aquæ dulces & fluuiale vera voluptatum carnalium imago ſint & typus.

Libido igni collata

Iob.31.

Propheta verò Iob ignem vorantem & peccatorum omnium grauiſſimum appellat: *Si deceptum eſt*, inquit, *cor meum ſuper muliere, & ad oſtium amici mei inſidiatus ſum, ſcortũ alterius ſit vxor me & ſuper ea incuruentur alij; hoc enim nefas eſt & iniquitas maxima; ignis eſt vſq; ad perditionem deuorans & omnia eradicans genimina*: verba aute poſtrema ex mente D.Hieronymi, ita ſunt expo nenda, *Omnia bona virtutum deuorans, atque vniuerſa in homine ſanctarum rerum incrementa conſumens.*

Epheſ.6.

Hinc etiam Doctor Gentium Apoſtolus, Epi ad Epheſios tentationes luxuriæ, tela ignita & ſ gittas flammis imbutas appellat, *In omnibus ſum tes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſi ignea extinguere.* Per tela autem ignea S. Ioa Chryſoſtomus inhoneſta & impudica deſider interpretatur, D. Thomas Aquinas concupiſce

Amor impudicus telo igneo collatus.

tia

tiam deprauatam: non immeritò verò tentationes ad libidinem ſagittis ardentibus comparantur; primò quòd corpus ſimul & animam inflamment & ſuccendant. Secundò quòd ſicuti ignis, ſi quem forte locum corripuit, per vicina quæque bacchatur & inualeſcit; non ſecùs etiam flamma libidinis, cùm ſemel in anima excitari cœpit, quamprimùm omne robur hominis conſumat & perurat, & ab vno peccato in aliud trahat, quemadmodum incendium ab vna domo in aliam delabitur. Tertiò, ſicut parua ſcintilla contemta magnum ſæpenumerò ſuſcitat incendium, quo plures interdum domus corripiuntur; ſic & minima peccati huius tentatio, niſi quamprimum obſtaculum obijciatur, magnas in animo libidinoſi flammas ardoreſque ſolet excitare. Atque hoc ipſum eſt, quod tantopere Propheta Iob metuebat, dum de ſe teſtatur, *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Iob.31. Notent hoc Veneris illi ſacrificuli, & cupidinis mancipia, vt ſanctus ille vir firmiter in animo, non dico, non agere, non conuerſari, non loqui cum mulieribus, ſed ne cogitare quidem ſtatuerit.

Libido, vt allegoricè etiam quid afferam, eſt crudelis & ferox illa bellua quam Daniel Prophe- Dan.7. ta nobis deſcribit, carniuora, corporum plurimorum vaſtatrix, adoleſcentum ruina, mulierum peſtis & pernicies, Ecce, inquit, *beſtia ſimilis vrſo in parte ſtetit, & tres ordines erant, in ore eius, & in dẽtibus eius, & ſic dicebant ei Surge, comede carnes plurimas.* Vera hæc imago & figura luxuriæ eſt, vt quæ ſimilis ſit vrſo, nam vt ille melle delectatur, & fauis aluearijſque ſemper inſidiatur; ſic ipſa luxuria nonniſi dulcedinem, voluptates, delicias conſectatur; carnis plurimum deuorat, quòd vſque ad

Libido collata beſtiæ portentoſæ quam vidit Daniel.

 oſſa

ossa carnales & libidinosos vt plurimùm exedat & emedullet; tres quoque dentium series habet, vt quæ pueros, viros & senes perdat & destruat, omnisque ætatis homines eneruet.

2. 2. q. 153. a.5.

Ingenij stupor primogenita libidinis.

Ipsa ingenium offuscat, ac densissimas tenebrarum nubes animis obijcit. hinc Theologorum decus Aquinas quodam in loco ait, ingenij stuporem caliginemque primigeniam libidinis filiam esse, ac primum vulnus quod pellax illa Circe animabus infligit. Ex plurimorum Rabbinorum sententia Samson Hebraicè significat *Sol eius?* quis, obsecro, solis huius lumen exstinxit? quis facem illam lucidam obscurauit? quis Samsoni oculos eruit? quis excæcauit? vnica meretrix Dalila, quam perditè deperibat. Bene propterea Rustico suo consuluisse, mihi visus est Hieronymus dum ad eum scribens ait, *fœminæ nomen tuum nouerint, vultum tuum nesciant.*

Solam homini imaginem libido relinquit.

Psal. 38.

At nondum hic finis. Plura sunt hauddubiè, libidinis effecta, hominis naturam deprauat, itaq; corpus simul & animam destruit, vt huic nonnisi ossa & cadauer, illi solam hominis relinquat imaginem. Et licet de omnibus omnino peccatoribus illud Psalmistæ dici queat, *In imagine pertransit homo*, quòd peccator præter solam hominis imaginem & formam, vix aliquid in se homins contineat; tamen de carnalibus & libidinosis hoc potissimùm dici potest; nam in ijs, sola imagine hominis excepta, cetera bestiæ sunt. Atque huc respexit magnus Patriarcha Iacob in vltimo vitæ articulo constitutus, cùm filium primogenitum Ruben, hoc nomine infamem, castigauit, *Effusus es sicut aqua, ne crescas, quia ascendisti cubile patris tui.* Verùm vbi vulgata habet, *ne crescas*, alia lectio habet, *ne ascendas*: quò & Chaldæus interpre

terpres collimauit, *Quod huic Ruben*, inquit, *quia natu maior erat, ſummum ſacerdotium, regnum ac maioratus debebatur, ſed propter ſenſualem turpitudinem, ea omnia amiſit*; tribus enim Leui ſummum ſacerdotium nacta eſt, Iudas ſceptrum poſſedit, & maioratus ius Ioſepho delatum. Adeò vt propter nocce peccatum non ſolum ius primogenituræ & maioratus honos, ſed ratio & ingenium adhæc amittantur, iudicium pereat, & homo nonniſi vmbra & imago quædam phantaſtica hominis maneat, atque inſtar ſtatuæ ſenſus expers. Hinc vbi legimus vulgò in Pſalmis, *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum*, carnalium nempe, alij legunt, *Incraſſatum eſt velut adeps cor eorum*. Senſus autem eſt huiuſmodi, cor habent ſtupidum, obtuſum, pingue, brutorum inſtar, quod ſemper voluptatibus terrenis & cogitationibus brutalibus paſcunt. Hinc D. Thomas in ſumma, libidinem matrem eſſe ait, quæ plurimas eaſque pernicioſas genuerit filias, cæcitatem mentis, imprudentiam, odium Dei, præcipitantiam, inconſtantiam, amorem proprium, nimium erga terrena affectum, deſperationem denique perpetuam. filiam primogenitam inſinuauit Pſalmographus cum ait, *ſupercecidit ignis*, libidinis ſcilicet, *ideo non viderunt ſolem*, nec lucidiſſima quæque intueri potuerunt.

Pſal.118.

Luxuriæ filiæ.

2.2.q.53. art.6.

Pſal.57.

Ipſa denique libido vinculum adeò forte eſt animaſque tam arctè conſtringit, vt difficulter admodum ſeſe expedire queant, qui ſemel impediti ab illo fuerint. Hinc diuina ſapientia in Prouerbijs de muliere laſciua & impudica loquens, ait, *Inclinata eſt ad mortem domus eius, & ad inferos gemitus eius, omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendant ſemitas vitæ*. O verba horren-

Prou.2.

horrenda & metum incutientia! dicere siquidem vult, Quamuis è peccatis omnibus, cùm semel ho minem in eadem delabi contigerit, difficilè fit e mergere, sibique ipse persuadere possit, tot ess syrtes & abyssos, è quibus peccatores egredi & e mergere, nisi infinita Deus misericordia præueni at & opem ferat, nequeant; libidinis tamen pecca tum tenacius & pestilentius esse, & difficulter ad modum carnalem in salutis viam redire, maiora que hic quàm in ceteris sceleribus conuersioni impedimenta occurrere. Testis sit hic, de quo mo dò loquimur, qui quòd vnicam vxorem duxerit, li berum se amisisse arbitrium, suique se iuris no esse, confitetur. *Vxorem duxi, & ideo non possum ve uire.*

Libidinosorum frō-tibus nomen proprium inscribebatur.

Libido igitur & fornicatio inter grauissima re ferri peccata, cuius dedecus grauitatemque vete res perspectam habentes, quò iuuentutem à tetr hac peste auerterent, eos quasi detestandos fugien dos & infames, signo quodam exteriori notau runt; adeò vt in benè institutis rebuspublicis, fo nicantium frontibus, litteris grandiusculis, in au rea vel argentea lamina exaratum, nomen propri um affigeretur, vt omnes hocce malum fugeren quòd extremam vrbibus adferre pernicem quea Euidens rei huiusce exemplum in Apocalypsi le gimus, in meretrice illa magna & nobili purpu & cocco circumdata, gemmis & auro nitente, no menque litteris maioribus inscriptum in fron gestante, *Babylon magna mater fornicationum*. Te tullianus porrò lib. de pudicitia epigraphas ha *titulo voluptatis* nuncupat.

Apocal. 7.

Ipse quoque Deus mirum in modum infandu hocce crimen detestatur, simulque cupit, vt no reipsa modò, sed mente etiam cogitationeque a horre

horreamus. Israëlitæ, postquam duodecim millium exercitu, Madianitas fugassent & fudissent, non priùs tamen Mose ita statuente, laudem præconiumue aut prædam nacti sunt, quàm omnes eorum mulieres & pueros, exceptis virginibus, interfecissent. Ecce decretum, *Iratus Moyses principibus exercitus, tribunis & centurionibus, qui venerant de bello, ait, Cur feminas reseruastis? nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam; & præuaricari vos fecerunt in Dominum? ergo cuncta interficite.* Dupliciter locus hic, quantum ad sensum allegoricum, intelligi potest. primò, nullũ illos in cęlesti habitaculo triumphum promereri, qui viros & non feminas iugulãt; id est, qui superbiam quidem edomant, auaritiam prosternunt, inuidiam & iram refrenant, homicidio abstinent, furtum vitant, ceteraque peccata, quæ virilia videntur, debellantur; at libidinem, carnis delicias, voluptates corporis, sensualesque cupiditatesque, quæ ad luxuriam referri videntur, non interficiunt. Secundò, tria esse peccatorum genera; quædã ex mera malitia & iniustitia committuntur, quæ proinde grauia sunt & enormia, qualia sunt homicidia, latrocinia, incestus, sacrilegia, atque illa per viros designantur: alia verò infirmitati adscribẽda sunt, vt delectationes sensus, desideria inordinata, passiones intrinsecæ, atque hæc feminina peccata dicuntur: tertij generis sunt, quæ ad ignorantiam spectant, atque horum typus sunt pueri. Multi quidem exteriùs virtute præditi videntur, quòd viros, id est grauiora peccata deleant & profligent, sed feminas simul & pueros, peccata infirmitatis & ignorantiæ, viuere sinunt, à proprijs enim passionibus superari se patiuntur. Igitur quemadmodum ij, qui Madianitas bello superauerant

Num. 39.

Duplex loci præcedentis expositio.

Tria peccati genera

rant & interfecerant, non laudem priùs meruêre, quàm Madianitides & earum pueros deleuissent: ita magnus ille Deus eximiam æternæ gloriæ mercedem dare non solet illis, qui maiora crimina, id est malitiæ, pessumdant, nisi & peccata infirmitatis, quorum figura mulieres; & ignorantiæ, quæ pueri designant, eadem opera iugulent.

Peroratio. Eia igitur, Auditores, ne diutiùs his immorer, ambitionem deponite, auaritiam exuite, libidinem & carnem pessumdate, atq; ad æternæ beatitudinis cœnam properate. Homo qui ipsam præparauit, Christus est; vos verò, inuitati; equidem seruus sum ad vos inuitandos destinatus; festinate igitur adesse; excusationes nolite prætendere, ne pater ille familias indignatus, nuncios, id est, concionatores & Euangelij sui præcones, ad vltimos mundi cardines, & ad Antipodas vsque, (sunt h[æc] namque *exitus viarum & sepes*) destinet, qui cæcos & claudos & debiles, aliosque innumeros, id est Sinenses, Iapones, Brasilios, Indos, atque alias gentes & numero infinitas, & feritate barbaras ad cælestem illam cœnam cogant.

At quoniam tu clementissime Deus ad maiestatis tuæ gloriam, & amorem quo homines prosequeris demonstrandum, magnam illam æternæ beatitudinis cœnam, in qua sempiterna voluptate animas reficeres, adornaris; & epulum illud solenne, quod cœnæ nomine ideò vocatum est, quòd vltima sit refectio, in felicitatem & gaudium nostrum, ad vitæ, velut diei, terminum reseruatam præpararis epulum inquam ad quod iam inde à pueritiæ aurora, ad senectutis vesperam, tot inuitationum generibus, concionibus, inspirationibus, afflictionibus, miraculis, alijsque infinitis modis, inuitare non desinis: fac obsecro, vt inuita

tione

tiones hæ non ſint fruſtra, nec eaſdem ſurdis auribus excipiamus, neue inuitemur ſtolidos illos & temerarios, quos Euangelium depingit: ne inquam ambitio, auri ſitis, deſideriaque carnalia, tam præclaram nobis è manibus occaſionem ſortemque excutiant: ne ob villam magna illa ciuitate, cæleſti inquam Ieruſalem fruſtremur; ne propter boum iuga quinque, & arationem illam anguſtam, patentes illos cæli agros, quorum fines metiri, cuiuſque termini arari nequeunt; denique ne ob nimium erga vnicam mulierem affectum, amorem ac beneuolentiam filiæ illius cæleſtis, beatitudinis inquam ſempiternæ, ad quam nos Pater ſimul ac Filius, cum ſpiritu ſancto pariter deducant, admittamus.

DOMINICA
TERTIA
POST PENTECOSTEN.

rant appropinquantes ad Ieſum Publicani & peccatores, vt audirent illum. Luc. 15.

FIGVRA.

LEgimus in Numeris, Mariam & Aaronem, detractionibus & occultæ maledicentiæ aſſuetos, ſimul in fratrem Moſem inſurrexiſſe, que vitio vertiſſe, quòd Aethiopiſſam matrimonio ſibi iunxiſſet, quaſi in maximum familiæ dedeus ignominiáq;, diſparitas illa coloris à Moſe in xore quærenda neglecta, redundatura videretur. Hodierno verò in Euangelio murmurantes videas Scribas & Phariſæos, aduerſ⁹ ſeruatoré Ieſũ, quòd Publicanos & peccatores in familiaritaté ſocietatéq; admitteret, eorũq; conſortio ceteris neglectis *Num.* 12.

ctis delectaretur, quasi Messiæ dignitate huiusmo di colloquia contuberniaque forent indigna. Ce terùm vt hisce de rebus, ad maiorem Dei gloriam & animarum salutem loqui valeamus, spiritu Paracleti nobis auxilio opus est, ipsum igitur in uocemus, idque precibus mediatricis nostræ glo riosæ Virginis Deiparæ; in quam rem salutatio nem ei Angelicam offeramus,

AVE MARIA.

Laertius lib. de vit. Philos. Xenocrates inuitatus olim ad conuiuium, refe rente Laërtio, cur ceteris maledicentibus, conu tiantibus, murmurantibusque obmutesceret, in terrogatus, ait; *quia fuisse locutum pœnituit sæpe, ta cuisse numquam.* Designare volebat, murmuratio nem detractationemque esse fugiendam, & satiu multo esse tacere quàm detrahere, linguamque cùm alij vel in conuiuijs vel alibi murmurant & maledicunt, cohibendam.

Idem quoque fuit sapientis, ante Xenocrate consilium, ait enim in Prouerbijs, *Noli esse in co uiuijs potatorum, neq; comedas cum eis qui carnes a vescendum conferunt.* *Prou. 23.* Quæ verba Gregorius expo nens in Moralibus scribit, *Carnes ad vescendum c ferre, est in collocutione derogationis vicissim in prox morum vitia dicere.* *Lib. 14.* Adeò vt iuxta vulgatam S. Scri pturæ Phrasim, & Magni Gregorij expositionem carnes comedere, tropologicè sit, aliorum vit carpere deque ijsdem detrahere. Ideoque S. Bon uentura murmurantes & maledicos canibus l *In diæta salutis, c. 19.* nionum similes asserebat, qui quòd crudas sæp carnes vorent, atque ossa sanguinolenta rodan dentes & fauces sanguine cruentatas habent. A quorum similitudinem maledici, quòd proxim detrahant, aliorum vitam moresque carpant, f mam lædant ac dilacerent, linguam, os & dent

sangui

sanguine oppletos & fœdatos gerunt.

Hinc quoque in veteri lege aues prædæ assuetæ & carniuoræ vt immundæ reijciebantur, de quarũ numero erant, Accipitres, haliæti, vultures, milui, aquilæ aliæque; quæ & à mensis & sacrificijs proscribebantur: legis porrò verba sunt hæc, *Hæc sunt quæ de auibus comedere non debetis, & vitanda vobis sunt, Aquilam & griphem, & halyætum, & miluum & vulturem iuxta genus suum.* Quo Spiritus sanctus designatum voluit, hominem qui alium viuum laerat, mordet ac deuorat, illius honorem & famam destruit, coram Deo ex mente Scripturæ immundum censeri.

Aues carniuoræ in veteri lege vt immundæ censebantur.

Leuit. 11.

Angelicus Doctor Thomas, hocce peccatum describens, eiusque essentialem definitionem indagans ait, *Detractio est denigratio alienæ famæ per occulta verba*: illiusque enormitatem exaggerans Aostolus, inter cetera peccata Deo inuisa, & exot, maledicentiam detractionemq; enumerat, *Detractores Deo odibiles.* & ante eum Salomon in Proerbiorum libro memoriæ prodiderat, septem esse peccata quæ Vatiniano Deus odio prosequereur, quæque diuinæ Maiestati, vt quæ plurimum, isplicerent, ac septimum cane peiùs & angue ilm detestari, detractores nimirum & maledicos. erba illius audiamus, *Sex sunt quæ odit Dominus, septimum detestatur anima eius, oculos sublimes, nguam mendacem, manus effundentes innoxium nguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pes veloces ad currendum in malum, proferentem endacia, testem fallacem & eum qui seminat inter atres discordiam,* id est detractorem; de alijs siidem murmurans, illiusque vitam & mores carens & sugillans, mendaciaque congerens, discor-

2.2.q.73. a.4.

Rom 1.

Prou. 6.

dias

dias ſeminat, contentiones cauſatur, lites & iur gia ſuſcitat, zizaniorum iliadem in familijs & o mnibus congregationibus progignit.

Deus infinitè detractores odit 1.Cor.6. Idem Apoſtolus aſſerit tanto Deum odio pec catum hoc proſequi, vt inter illos quos in æter num velut facie ſua & viſione indignos reproba uit, primo loco maledicos recenſeat, *Nec maledi ci, nec rapaces regnum Dei poßidebunt.* quò etian facit, quod conſulit Eccleſiaſtes ad vitam benè be ateque inſtituendam, Eccleſ.5. *Non appelleris ſuſurro in vit tua, & lingua tua ne capiaris & confundaris*; apu homines ſcilicet, qui vt calumniatorem & per uerſum te habebunt; & apud Deum, cuius regno t idcirco priuatum videbis.

In ſerm. Bernardus ſanctitate vitæ, & ſcientia magnus hoc de peccato ſermonem inſtituens, adeò dete ſtandum pronuntiat, vt ſerpente ipſum exitioſiu & deteſtabilius affirmet, maledicumque viperar appellare non dubitet. Detractor ſerpenti collatus. *Numquid vipera eſt lingu detractoris ferociſſima.* Eiuſdem quoque opinioni eſt S.Hieronymus in Eccleſiaſten; *Serpens & detra ctor æquales ſunt; quomodo enim ille mordens vene num infert, ſic iſte detrahens pectoris ſui virus in fra trem effundit.* In ſerm. Plura quoque & deteriora S.Bernar dus: & quid? detractorem dæmoniacum eſſe cre dit, *Detractor & libens*, inquit, *auditor vterque dia bolum portat in lingua.* Hæc porrò omnia ſibi ſapi ens ob oculos ponens, cuiuis noſtrum conſulit peccatum hoc velut peſtem exitioſiſſimam fuge Prouerb. 4. re, *Remoue à te os prauum, & detrahentia labia ſin procul à te.*

Ceterùm os ille prauum habet, qui murmurat maledicit, aliorum nomen denigrat, inque actio nes & vitæ rationes curioſè nimis inquirit. Vit huius enormitatem turpitudinemque pluribu

ſui

ſum verbis proſecutus, quòd Euangelium hodiernum, materiam eamdem includat: in quo Scribas murmurantes & Phariſæos maledicentes & innocuam Ieſu Chriſti vitam carpentes intueor. Audiamus Lucam Euangeliſtam: *Erant appropinquantes ad Ieſum Publicani & peccatores vt audirent illum.* Vt porrò veſtro palato ſatisfaciam, primò de detractatione hoc Phariſaica loquar, ac deinde humilem Chriſti reſponſionem ſubnectam: aures modò præbete attentiores, & veſtro vt ſatisfaciam deſiderio operam dabo.

Inprimis igitur Euangelium hodiernum edocet, Chriſtum Redemptorem, qui peccatores ſeruaturus aduenerat, vt ait Apoſtolus, *Chriſtus Ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere*; atque ideò eorum familiaritates & conſortia ſectabatur, Phariſæorum furore & inuidia rabientium, liuore tabeſcentium, odium & indignationem incurriſſe: culpabant namque, Meſſiam greges publicanorum ſecum vt plurimum trahere, publicanorum inquam qui ex interpretatione gloſſæ, vectigalia & portoria in populi Romani commodum exigebant, ac propterea omnibus exoſi erant inuiſi. Euangelij ſumma.

Et murmurabant Phariſæi & Scribæ dicentes. Quàm fragili fundamento nititur hæc calumnia? quòd Creator creaturas adeat, princeps ſubditos uiſitet, opulentus pauperes quærat, redemptor captiuos inuiſat, Meſſias peccatores foueat, medicus denique ægrotos complectatur. Quis crediſſet vmquam fore, homines hoc manin partem vt interpretarentur? Quamobrem rectè mihi reſpondiſſe viſus eſt Ariſtippus interroganti mirantique, cur diuitum magnatumque palatia à Philoſophis ſemper obſiderentur; *Laert lib. 2. de vita Philoſ.*

Et medici, inquit, *languentium ianuas frequentant*. I-
dem omnino, mea quidem sententia, maledicis
hisce stomachantibusque Pharisæis, quòd Domi-
nus publicanorum ædes meretricumque fornice
obambularet, responderi queat: ipse enim veru
Aesculapius & medicus cùm sit, nonnisi inter æ
grotos versari desiderat, cum decumbentibus &
malè affectis agere illi volupe est: de se quipp
Luc. 5. confitetur; *Non est opus valentibus medico, sed mal*
Marc. 2. *habentibus*.

Phocionis Apophthegma.

Audite rem prope similem. Phocion summu
in iuuentute orator & tandem reipub. Athenien
sis præfectus amicorum reprehensioni etiam pa
tuit, vitioque ei versum est, quòd improbi cuiu
dam patrocinium apud iudices suscepisset, eumq
eloquentia in libertatem vindicasset; at eade
qua defenderat dexteritate, etiam calumniant
bus respôdit, *At Nemo bonus huiusmodi*, inquit, *ind*
get patrocinio. Idipsum iure meritoque Reden
ptor noster inuidis hisce Pharisæis respondea
Bonos & integræ vitæ, patrocinio opus non hab
re, at improbos & sceleratos. testatus hoc erat
Matth. 9. alibi, *Non veni vocare iustos, sed peccatores*. Ideo
calumniari oportuit?

Pythagoræ symbolum

Inter Pythagoræ symbola monitaque ethi
non postremum, mea sententia locum occupat i
lud, *Contra solem ne loquaris*. id est, ne detrahas
in quo quod culperis nihil inuenies, ne vitam ex
Lib. 4. Epist. mines sole emaculatiorem, atque hunc in modu
hoc explicat Paulus scaliger. At hoc in symbolu
peccasse constat Pharisæos & scribas, ac præter r
tionem & immeritò in sole maculam quæsiuis
aduersus facem mundi loquutos esse, & calumn
maledicentiaque illius splendorem, lumen & i
bar extinguere contendisse. Quænam illa vest
stul

ſtultitia eſt, ne dicam veſania, nodum quærere in ſcirpo, & irreprehenſibilem reprehendere?

Et murmurabant. O peſtis deteſtanda! ô ſceleſti Phariſæi! Qui aliorum declinabant conſortia, abſtracti quodãmodo à vulgari viuẽdi ratione, & vitã cõſectabãtur auſteritates ſpirantẽ, quoſq; proinde peccantium fouere partes par erat, & eorum patrocinium ſuſcipere; hodie aduerſus eos conſurgunt, bellum mouent, & maledicunt eoſdem adiuuare ſatagenti. Non eſt, mihi credite, ſacerdotum obeſſe alijs, at potiùs omnibus, & præſertim peccatoribus, prodeſſe, eorumque cauſam defendere. Turris Dauid, quam vt benè munitam & aduerſus hoſtium impetum probè armatam deſcribit Scriptura, mille habuiſſe clypeos, clypeos inquam, & non alia arma, in circuitu è ſummitatibus pendentes deſcribitur, *Mille clypei pendebant ex ea.* Clypei arma ſunt defenſiua, non verò offenſiua, ſimulque denotant, Eccleſiaſticos & ſacerdotes ad ſacerdotium non eſſe vocatos, vt quem offendant, ſed omnes defendant ac tueantur.

Sacerdotes nullos offendant, ac omnes defendant.

Cant. 4.

Cur turris Dauid nõniſi clypeis munita.

Huc facit, quod Athenis olim accidiſſe memorant hiſtoriæ. Omnes Athenis ordines, omnes iudices ac magiſtratus Alcibiadem morti adiudicabant, cogebantur in illum concilia, conſpirationes in caput illius frequentes erant, bona fiſco addicebantur, magnorum criminum actiones ei intendebantur, muneribus ciuilibus priuabatur, domus, res fortunæ eius in diſcrimen vocabantur; & quò aliquem facto colorem adderent, omnes quotquot in vrbe reperire erat ſacerdotes tam maſculini quàm feminini ſexus, ad illud cõuocarunt concilium, cumque omnium ſuffragia poſtularentur, vna ſacerdotum ait, *Ad nos ſupplicatio pertinet, non execratio*, noſtrum eſt deprecari, neminem of-

fendere; nos Deos delinquẽtibus propitios reddi-
mus precando, nullum verò morti adiudicamus
Pharisæi nostri in tẽplis educati & versati nõ sun
huiusmodi, sed inuidia pleni & prauis affectib. in
transuersũ acti, & nõnisi sanguinẽ & mortẽ, mise
rorũ peccatorũ spirantes, clamãt, murmurãt, & le
dunt eum qui peccatoribus vitam cupit elargiri.

Et murmurabant. Ingens profectò & detestandi
flagitium est murmuratio: quam designatam put
in ranis illis, quæ Aegyptios mirum in modum di
uexarunt & afflixerunt. Nam vt ranæ toto die i
cœno & limo delitescentes, tacent, & vespera in
Exod. 8. gruente coaxando cuiuis caput obtundũt; ita mur
muratores (quibus nulla hodie mundo accider
pestis potest deterior) nonnisi fossas & putiscente
Detracto- vitiorum paludes incolentes, interea dum sol d
res ranis em illustrat, & conscius quis qui coarguat, ades
persimiles. magis muti sunt quàm piscis, sed nocte instant
id est absentibus omnibus, circumundique co
xant, & garrulitate sua maledica, aliorum famai
denigrando, vitamque carpendo optimo cuiqu
molesti sunt & graues; *Vt sagittent in obscuris recti
corde.*

Itẽ gallo. Gallus omnium animalium domesticorũ capu
gallinarum ductor, in hoc reprehendendus veni
quòd, quamuis domi esca & grano abũdet; semp
tamen apud alienos fimeta euertat, sordes excut
at, vermiculos sibi quæritans, qui si quam forte g
mam reperiat, erucam aut muscam ei præponet.
maginem hic videtis detractoris, qui tametsi d
mus alterius referta sit virtutibus, bonis abunde
meritis scateat, quæ ei satisfaciant ne vel mala
eodem cogitet aut loquatur, angulos tamen
ctionum eius indagare & euoluere, sordesque
imperfectiones vitæ illius mouere mauult; ac
qua

quam forte virtutis in eo margaritam reperiat, vermicula peccati eamdem postponit: honesta, laudeque digna contemnit, obscura verò & occulta probra familiæ cuiusdam recēset, & in apertum profert.

Scarabæus insectum est vile, immundum, ipsáq; immūdities, quod nōnisi fimo & sordib. delectatur, viuit, pascitur, omnesq; odores suaues ac iucundos detestatur; quamprimùm enim vt violas ac rosas odoratur, quasi præsentissimo gustato toxico emoritur. Hunc scarabæum refert & detractor: immūdum profectò animal ac lutulentum quod fimo & cæno pascitur, & peccatorum sordibus, quod nonnisi de vitijs loquitur, aliena vitia ponderat, excutit, examinat; quodque deterius est iucundam virtutum proximi fragrantiam non fert, eiusque bonæ famæ odorem exosum habet, idcirco ibi odorare eminus honestæ vitæ & conuersationis præconium cœpit, furit, tabescit, ac tandem Zoili instar rumpitur inuidia: quodque inprimis demiror ac me pessimè habet, minimum famæ deterioris rumusculum in immēsum auget, & leue quoddam ac tenue delictum læsæ crimen maiestatis ac perduellionis facit, quodque vno verbo dici poterat, mille ac mille verbis amplificat. Item scarabæo.

Referunt historici circa Olympum montem in Græcia, à quo certamina Olympica, haud procul inde celebrari solita, nomen mutuata sunt, locum fuisse tali arte & industria constructum, vt verbum voce elatiori prolatum, septies, repercusso sono repeteret, qui propterea ἑπτα φώνων fuit appellatus. Quis neget detractionem huic vocis septemplici redditum esse persimilem? cùm enim delicta & næuos alienos refert, vnius loco septem memorat, atque, vt in paræmia est, ex musca facit ele- Echo Olympiæ septem vocū

elephantem. Ipsi denique maledici, Calepini sunt ἑπτάγλωττοι, atque hoc è rancore quodam intrinseco, & corde prauo proficiscitur.

Cõceptus insignis à medicis mutuatus.

Medicorum apherismus est & sententia, oris fœtorem & infectionem è stomachi vitio & hepatis indispositione procedere: stomacho siquidem & hepate vitiato, vapores tetri ascẽdũt, qui fœtidã illã oris ac palati mephitim causantur. Eadem penè Theologorum de conscientia, definitio est: aiunt quippe nullã aliã corrupti oris & maledictiæ in proximũ in calũniatoribus ac detractoribus statui causam posse, quàm quod intestina & intrinseca corrupta sint, partes nobiles, ac prȩsertim cor malitia infectum & odio imbutũ. Suffragatur hic mihi Euangelista, *Ex abundantia cordis os loquitur*, ac multo etiã apertiùs Psaltes, *Sepulcrũ patẽs est guttur eorũ*: & cur obsecro? *quia linguis suis dolosè agebãt*; quibus mille nectunt dolos & actus, sexcentas coquunt versutias & calumnias, quæ contagio quodam lepra ac peste teterrima tetriora sunt.

Matth.12.
Psalm.5.

Leuit.13.
Leproso detractores conferuntur.

In veteri lege iubebãtur leprosi, quoties in publicum prodibãt, os semper veste obtegere, ne fœtro suo & contagioso halitu obuios quosq; inficerent, & leprosos redderẽt; Ecce legis decretũ; *habebit vestimẽta dissuta, caput nudũ, os veste cõtectũ, contaminatũ ac sordidũ se clamabit*. Murmurator & detractor spirituali lepra verò dici potest infectus, cor, os, linguam purulentam habet, verborũ illius afflatus & habitus contagiosus est, quo tam illos, quorum famam lacerat, quàm adstantes & audientes, inficit. hinc ora illi velari præcipit lex; quam etiã sibi vltro fieri vates regius postulat, *Pone custodiam ori meo, vt non delinquam in lingua mea*. Quãtum verò hoc discrepat à Pharisæis nostris de quibus in Euangelio legimus, *& murmurabant*.

Psal.140.

Da-

Dauid porrò rex tantopere tetrum hunc odoré deteſtabatur, vt inſtar peſtis eũ execraretur; audiamus, quid de ſe in Pſalmis dicat, *Detrahentē ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.* & verè proſequebatur, nã alio in loco mille ijs, diras imprecatur, *Erubeſcãt impij & deducãtur in infernũ, muta fiant labia doloſa.* Cur tãtopere inueheris in hocce genus hominum Vates? *Quia loquuntur aduerſus iuſtum iniquitates in ſuperbia ſua, & in abuſion.* Pſal. 100. Pſal. 30.

Eodem telo eoſdem ferit & Sapiens; tria ſiquidé in orbe eſſe tradit, quæ nũquã non metuat, ac quartũ quod cũ tremore perhorreſcat: *A tribus*, inquit, *timuit cor meũ, & in quarto facies mea metuit, delaturã ciuitatis & collectionē populi, & calumniã mēdacem.* Tria hæc peſte eſſe ait, deteriora, at per quartũ detractioné deſignat, quæ calumnijs, mendacijs, & falſitatibus ſtipatur ac cingitur, ac morte lõgè grauior eſt. hæc enim nonniſi corpora exſtinguit, illa verò honoré, virtutes, & æſtimationem proximi. Eccleſ. 26. Detractio morte peior.

In Leuitico præcipitur, ne quis ſurdo maledicat, *Non maledices ſurdo.* Sed myſticè deſignatum puto, non eſſe detrahendum abſentibus: ſurdo quippe maledicit, qui abſentem rodit. atq; ita eadem intelligit Gregorius, *ſurdo*, inquit, *maledicere, eſt abſenti ac non audienti derogare.* Surdus itaque & abſens eiuſdem ſortis, quique ſurdo detrahit, diuino præcepto aduerſatur. Leuit. 19. In paſt. par. 3.

Plutarchus in Moralib. eodé collimãs, murmuratores & maledicos bubonib. noctuis, & vlulis alijſque auib. noctu volare ſolitis cõparat. Nã *quemadmodũ*, inquit, *noctuæ aues inauſpicatæ ſunt, quæ nocte tantum volant & gemunt; ſic detractor qui noctu tantum id eſt in abſentia loquitur.* Verè igitur noctuæ ſunt murmuratores, & ferales & ominoſæ. Detractores bubonibus & noctuis ſimiles.

Coruus etiam, quoniam de auibus mentio inci-

dit, in Leuitico infaustus & inauspicatus censetur.
Leuit. 11. *Hæc sunt quæ de auibus comedere non debetis, & vitãda sunt vobis, aquilam & gryphem, & haliætum, & miluum, ac vulturem iuxta genus suum, & omne coruini generis in similitudinem suam.* Verũ hic emblema detractoris, qui verè dici potest coruus, sed auis inauspicata, quæ cor & animã nigricãtẽ habet, & à Deo repudiata est coruo, quẽ Noe tempore diluuij ex arca speculatum dimisit nec denuo reuersus est, in cadaueribus forsitan aquis innatantibus deuorãdis occupatus, persimilis. maledicus enim semel foribus & cardinibus rationis egressus, interea dum passionum & rancoris diluuium sæuit, vix vmquã deinde ad salutis arcã redire solet, cadaueribus ossibusq; imperfectionum vitæ proximi innatantibus insidens. Sed producamus & alia.

Item coruo

Vidisse se in Apocalypsi locustas testatur Ioãnes, & locustas quidẽ prodigiosas, leoninis dentibus, & facie humana? *Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium, & super capita earum coronæ similes auro; & facies earũ tamquam facies hominũ, & habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut dentes leonum erant.* Equidẽ ex mente doctissimorum loci huius interpretum, per mõstra hæc locustarum, detractores intelligo, qui locustarum instar, quidquid in anima virtutum viret ac viget rodunt ac deuorant; dentes habent leoninos, quòd, ferarum instar, nonnisi sanguine & hominum carne pascãtur; vnde Psalmographus, *Appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas* Atq hoc & non aliud designare voluisse crediderim Apostolum dum Galatis scribit, *Quod si inuicem mordetis, & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini* Ipse quoque Propheta Iob de aduersarijs suis, vi

Apoc 9.
Item locustis apocalypseos.

Psal 26.

tamqu

tamque & actiones carpentibus, conqueritur gemens & vlulans, *Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini.* In quam sententiam ita magnus commentatus est Gregorius, *Sciendum est, quia hi etiam qui aliena vitæ detractione pascuntur, alienis proculdubiò carnibus saturantur.* Iob. 19.

Quarta, quã Daniel Propheta bestiã vidit, terribilis fuit & videntibus metum excutiens; habebat namq; dẽtes ferreos & vastos, quibus obuia quæq; laniebat ac destruebat, reliquiasq; pedibus cõminuebat, decem verò capite cornua præferebat; *Et ecce bestia quarta mirabilis atq; terribilis, & fortis nimis; dentes ferreos habebat, magnos comedens, atq; cõminuens, & reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat ceteris bestijs, quas videram ante eam, & habebat cornua decem.* Sensu litterali bestia hæc imperiũ designabat Romanorũ, at glossa mysticè & moraliter exponens, detractionẽ hic denotatã existimat, qua nullũ monstrũ haberi potest deformius, quæq; dentes habẽt prominẽtes & ipsos ęreos, quòd ossiũ tenus & medullitùs omnia deuoret, homines lædat, famã & nomẽ proscindat, ac reliqua meritorũ illorũ, pedib. cõtẽptim proterat: decẽ adhæc cornib. in capite cõmunita est, quòd mille artib. ac technis aliorũ vitã actionesq; suggillet: nullã deniq; cũ alijs bestijs similitudinẽ habet, quod nullũ sit cũ detractionis malitia peccatũ cõparandum. atq;, vt benè Glossator obiter notauit, tres alias bestias nomine quãq; suo Propheta nominauit, leęnã, vrsum & leopardũ, quartã verò innominem produxit, quòd detractionis malitia infinita sit, nullisq; limitibus circumscripta, nec vnico nomine efferenda. Hinc Psalmista, *Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabit dolos.* Dan. 7. Psal. 49.

Detractio deniq; adeò horribilis & execranda

est, vt diaboli nomine meritò dici queat detra-
Cap. 3. ctor & maledicus; & sanè in Epist. 2. ad Timotheū, vbi Latinè legitur, *Mulieres similiter pudicas, nō detrahentes*, Græcus textus præfert, μὴ διαβόλους, id
Detractor diabolus est carne circumdatus. est, *non diabolicas*: adeò vt iuxta scripturam hanc diabolus sit detractor, & vice versa detractor diabolus, & detractio crimē diabolicum ac detestandum. De quo Psalmographus agens, ait, *Acuerunt linguas suas sicut serpentes*: quò trahemus quod de
Lib. 5 hist. nat. serpentibus scribit Plinius, habere scilicet linguā tenuissimam, trisulcam & longissimam ac tetri odoris. quæ omnia in detractore & calūniatore reperire est: habet hic namq linguā trisulcam, quòd & sibi & alijs quibus detrahit, & audiētibus & adstantibus quoq; noceat; & quidē longissimā, quòd ad viuos & mortuos extendatur, hinc etiam in sacris litteris sagittis eminùs vulnerare solitis com-
Psal 56. paratur, *filij hominum dentes eorum arma & sagittæ.* Nigricantem deniq; & fætidissimam, quòd nōnisi verba malitiæ ex odio, rancore, liuoreq; profecta proferat. Sed pergamus vlteriùs.

Canis quoque in veteri lege vt immundus à sa-
Deut. 23. crificio reijciebatur, *Nō offeres mercedem prostibuli nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud est, quod vouerint: quia abominatio est vtrumque apud dominum Deum tuum*. Quid? itane tibi Domine displicet canis, quo nullū inter animalia homini magis fidū nullū parētius, luporū hostis, & villarū tutela ac præsidiū? Hæ quidē, fateor, præclara
Detractor cani similis. sunt dotes, sed quia perpetuò prætereuntes & intrātes allatrat, & ignotos petit dētibus, ideò veri detrahentis hieroglyphicū est, qui proximū semper allatrat, ac dētib. perpetuò vitā illius, famā & honorē impetit ac mordet; qui proinde immūdus est & abominabilis. Ouinos igitur dentes quæramus, non caninos.

Ideò

Ideò forsitan; dentes Ecclesiæ, ouibus albentib. Salomone conferuntur, *Dentes tui sicut grex ouium, quæ ascenderunt de lauacro.* Documento hoc sit nobis, dentes Christianorum, qui gemini Ecclesiæ ilij, non debere esse canibus similes, qui mordent x lacerant, sed ouibus mansuetis ac benignis; oues gitur sint oportet non molossi, & dentes habeant iitidos ac mũdatos. Os siquidem lauare necesse est imul & dentes, omnemque immunditiam ac sordes detractionis & maledicentiæ eluere.

Cant. 5.

Christiani dentes habeant ouiũ

Eadem quoq; de causa, eodemq; Canticorũ loco acra ac diuina Iesu Christi labia, lilia myrrhã redolentia emittere scribuntur. *Labia tua lilia, distillantiæ myrrham primam.* Mysterijs quidem redũdãt æc at sensus obuius & apertus est, Christianorum abia & os, labijs sponsi esse debere quã simillima, nstar liliorum candida; & instar myrrhæ redolẽa, id est iucundos mortificationis odores exhaintia, & omnem inuidiæ, virulentię, detractionis, alumniæque maleolentiam ac mephitim exosa.

Labia quoque candida liliorum instar.

Huc forsitan respexit Deus, cùm inter cetera tẽli atq; tabernaculi instrumenta & ornamẽta, auea quoq; esse voluit emunctoria, non verò ferrea ut ærea, *Emunctoria, & vbi quæ emuncta sunt extinuuntur, fiant de auro purissimo.* Quemadmodum in emplo Salomonico ita & in Ecclesia Christi Ieu, emũctoria radiẽt oportet auro caritatis & quilem purissimo. Id est, quando de proximo sermo ncidit, honore is & charitate condiatur ac deauetur; non verò sordeat inuidia, rancore hypocrisi, vt oratio illa Scribarum & Phariseorum, qui emunctoria ferrea sunt, *& murmurabant.*

Exod. 25.

Tradit Plinius Bonasum, cum sciat, incurua & in ceruicẽ prominẽtia se habere cornua, adeò vt neminẽ ijsdẽ petere queat, & à venatoribus se pre-

Lib. 10. nat. hist. cap. 70.

mi sentit tam tetrum, pestilentem calidumq; odo-
rem emittere, vt vel solo tactu venatores adurat.
Equidem vt proposito naturam hanc adaptẽ mo,
crediderim detractorem hic scitè designari; hic
enim cùm sæpe armis destituatur quibus noceat &
prouidentia diuina ita disponente inferre proxi-
mo damnũ nequeat, extrema quadã malitia falsos
rumores spargit, & fugiẽtis instar, plurimas emit-
tit & eiaculatur calũnias, quæ flãma grauiùs proxi-
mi famã & nomẽ adurãt, eiusq; honorẽ obscurent.

Ferunt, piscem, quem Hispani pastinacã vocãt,
Iul. cæsar. capa lib. 3. delle imprese & raiæ quoddam genus est, tam noxiũ virus è na-
ri, roris instar eiaculari in eos qui in littore obam-
bulant, vt quamprimum intoxicatos interficiat,
atq; hoc veneno necatum à Telegono ferunt Vlys-
sem, quod eum Penelope mater edocuerat. virus
quippe hoc adeò violentum & virulentum est, vt
radici arboris cuiuspiã appositum, eandem, viridem
licet & vernantẽ, enecet & mori cogat. Pisci huic
maledicum esse dixero persimilem, & linguam ca-
lumniatricem longè deteriorem, & imprimis quæ
clàm & veluti sub aquis maledicentiæ virus eijcit
in proximos; ipsa quippe inficit illos qui per vir-
tutis semitam ambulent, & arbores meritis & ho-
noribus exspatiantes luxuriantesq; cogit arescere
& stirpitus eradicat. Exclamo igitur, ô virus pe-
stilens & mortiferum.

Et murmurabant. Video in Euangelio primoge-
Luc. 15. nitũ maledicentẽ patri & indignantẽ, quod filio
decoctore in gratiã admisso sollemne epulum in-
strueret; non aliter etiã Pharisęi primogeniti quo-
dammodo familiæ Dei, aduersus patrẽ suũ Christũ
insurgũt & canino dẽte proscindũt quòd pecca-
toribus se benignũ & familiarẽ ostẽdat, in gratiã ad-
mittat, & præ liuore aiũt, *Quoniã hic peccatores re-
cipit.*

cipit. Murmurauit quoq; aduersus fratrem Mosem Maria alioquin cordata & honesta, quòd Aethiopissam vxoré matrimonio sibi copulasset, *Locutaq; est Maria & Aaron cõtra Mosem propter vxorem eius Aethiopissam.* Refert Glossa ordinaria é Iosepho, mulieré hanc Regis Aethiopiæ filiã fuisse: cũ enim Aethiopes aduersus Aegyptios cornua erexissent, & iugum excussissent, Moses eôdem cũ exercitu ad seditiones componendas motusq; sedandos fuit destinatus: quod vbi cũ laude peractũ esset, Aethiopiç regis filiã in vxoré assumsit. At Augustinus, verisimilius credit, magisq; huc propendet, Aethiopissam hãc fuisse filiã Ietro, qui è Madianitis, in lib. Paralip. Iosaphato rege bellũ ijs mouẽte, Aethiopes vocitatis, originem ducebat, Sephorã nomine. Quidquid sit de historia, dico synagogã similé esse Mariæ huic garrulæ & maledicæ, quæ hodie aduersus fratrẽ suũ Iesum Christũ, quòd peccatrices animas, nigredine & fuligine vitiorum deformes admittat, & sibi veluti copulet, murmurat. *Et murmurabant quia hic peccatores recipit.* ô malitiã Pharisæorum detestandam & Iesu misericordiam & benignitatem deprædicandam!

Num 12.

Cuias fuerit Mosis vxor.

Et profectò infinitæ cuiusdã misericordiæ indiciũ est in Iesu Christo, peccatores sibi benignè adiungere, eorumq; consortia ambire. Arca illa testamenti, in qua Deus veluti sub vmbra quadam commorabatur, tantæ maiestatis erat; vt soli Pontifici eã videre & accedere liceret, idq; semel in anno, adeò vt cũ eadé arca Iordané cum vniuersa populi multitudine transiret, per castra tubarum clangore edictum sit, *Sit inter vos & arcam spatium cubitorum duûm millium; vt procul magis videre possitis, & nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam, & cauete ne appropinquetis ad Arcam.* Vera tamen testamenti

Misericordia Dei insignis est, ad peccatores accedere.

Iosue.3.

noui

noui Arca Christus, omnes accedit, omnibus se ac-iungit, quod profectò admiratione dignum, non verò calumnia & virulentia Pharisaica.

1.Reg.6. Quinquaginta hominum millia de Bethsame cùm subita morte, quod ad Arcam propiùs accessissent, percussa essent; omnes sibi metuentes, & repentina illa plaga perculsi, dicere cœpêre, *Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius?* Desine metuere Stulte Israel, non est quod vobis & capiti vestro timeatis; idem ecce Deus, sed carne circumdatus, omnes admittit nec ipsos peccatores & sceleftos repudiat. Hinc sinagoga demirans ait, *Quia hic peccatores recipit.*

Exod. 18. Deus cùm in montem Sinai vellet descendere, præmonuit populum, ne quis montem propiùs accederet, nisi vitæ adire periculum vellet; verba edicti sunt hæc; *Cauete ne ascendatis montem, nec tangatis fines illius, Omnis qui tetigerit montem, morte moriatur.* At hic penitus contrarium cernere est; idem siquidem Deus homo factus, & cælo delapsus, vt legem Euangelicam vbiuis terrarum promulgaret, omnes ad se vult accedere, cunctos in-

Matth.10. uitat, *Venite ad me omnes, qui laboratis:* imò nec bestias, id est peccatores, reijcit, *Quia hic peccatores recipit.*

Esth 4. Nullus quoque atrium Assueri regis adire poterat, nisi vocatus; nullusq; maiestatem illius poterat nisi vitâ periclitante, intueri. Nulli itẽ fas erat

Iud. 14. cubiculum Holofernis Principis Assyriorum intrare, imò ne ianuam pulsare. At non ea superbia & arrogantia est Iesu Christi Regum Regis; vt qui omnibus se communicet, omnes admittat, imò & peccatores, facilem aditum & mollia fandi tempora reperiunt, *Quia hic peccatores recipit.*

Dan. 2. Babyloniorum Magi olim coram rege de dijs

supi-

supremaq; maiestate sermonem instituentes, inter
cetera tandem dixêre at non satis verè, maiestatem
deorum nullum cum hominibus habere commer-
cium; *Exceptis dijs quorum non est cum hominibus*
conuersatio. Sed scopo illi nimium quantum aber-
rabant, nesciebant enim, Iesum Christum verum
Deum, verum quoq; hominem, cælo aliquando de-
scensurum vt cum hominibus ageret, & cum pec-
catoribus conuersaturum. at meliùs meo iudicio
Moses, cùm diceret, *Non est alia natio tam grandis,* Deut. 4.
quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus no-
ster adest nobis. Ecce quippe eum inter peccatores,
quos recipit, amplectitur, fouet *quia hic peccato-* 1. Reg. 22.
res recipit.

In primo Regũ volumine legimus, omnes quot-
quot in Israel doloribus oppressi erant & ære gra-
uati alieno, ad Dauidem velut ad asylum confugis-
se, quos ille in tutelam suscepit & quorum se de-
fensorẽ protectoremq; demonstrauit, *Et conuene-*
runt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, &
oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est eorum
Princeps. Erro, erro, non Dauid est, sed Christus Ie-
sus, ad quẽ velut ad asylum peccatores omnes cõ-
fugiunt, omnes contriti corde, doloribus exhausti,
delictorum pænitentiâ afflicti, & quotquot ære a-
lieno grauati, & summo illi creditori, exactissimè
debita exigenti, iustitiæ videlicet diuinæ, obligati,
se recipiũt, quos ille sub vmbra alarum suarũ pro-
teget, defendet atq; aduersus calumniatores tuebi-
tur, quorumq; se Principẽ declarabit, *Quia hic pec-*
catores recipit.

Gen. 7.
Cũ diluuij aquę per omnes terræ angulos inun-
darent, bestiæ omnes ad Arcam Noë velut ad asylũ
vitæ conseruendæ ergô cõfugêre: ita quoq; cũ di-
uina iustitia, sub iræ & furoris sui vndis, homines
velut

velut diluuio quodam, inuolueret, animalia, id est peccatores, ad Christũ velut ad verã Noë arcam ad mũdi salutẽ destinatã, animas in tuto collocaturi se recipiunt. Audiamus quid Euãgelista dicat, *Erant approp inquantes ad Iesum publicani & peccatores.* Sed quid? longius me prouectum video quã putarã, & æquo diutiùs in primo mẽbro immorari, ad aliud dilabamur, videamusq; quomodo suã innocentiam testando Pharisæorum petulantiã & violentiam retundat.

Peccatores ad Christũ fugiunt.

Sciens itaque benignissimus mundi Redemtor Christus, Iudæos scandalizari & deteriorẽ in partẽ interpretari quod peccatorũ contubernia adhiberet, duobus egregijs parabolis calumniã & murmurationẽ refutat; prima est de denario vel margarita amisso, & alia de pastore vnã ouiculã ceteris relictis quæritante, quæ ita incipit, *Quis ex vobis homo,* &c. Id est, si quis vestrum centum ouium gregem haberet, vnamq; earum amisisset, an non Nonaginta nouem in deserto relinquet de centesimæ salute sollicitus? quã inuentã mox in humeros sustollit, & in caulã refert, sociosq; pastores inuitat vt sibi de amissa ouicula congratulentur. Ita scilicet innocens Iesus inimicos suggillat, eorumq; malignitatẽ coarguit, viuisq; ad oculũ exẽplis demõstrat, integritati victas dare manus calumnias.

Duabus parabolis respondet Pharisæis Christus.

Huc referri queat præclarũ illud ethnicorũ hieroglyphicum, Pingebãt ranã, cuius in ore virga, ante illã serpẽs cui nomen Enydrus; nã quoniã Ægyptus ranis abundat, quæ vt plurimùm ab hoc serpente deuorantur, hac arte eludere artẽ solẽt; virgã semper ore præferunt, quæ loco clypei & vmbonis est: dũ enim serpẽs ranas inuadere parat, virgã violenter apprehendit, quæ faucibus inhærens suffocat inuasorem, atq; ita ab hoste immunes euaxant. Egregiũ profecto symbolũ, & emblema hu-

Iul. Cæs. Capadell. impres.

ninis sinceri & virtute aduersus calumnias iacu-laq; inimicorum infracti; denotat, virtutem & in-nocentiā quarū figura virga est, homines aduersus serpētes, maledicos inquā & calumniatores, insu-perabiles reddere. Symbolum porrò huic ænigma-ti scriptum erat, *Virtute, non vi.*

Simile quid refert Richardus Brixius, Pingebāt virtutis imaginem veteres matronæ senis instar a-latæ & ad columnā alligatæ, cuius ante pedes Her-cules stabat. Sed audite hieroglyphici expositionē. Denotabat seniū, virtutē veterascere debere, & ad finē vsq; perseuerare, alæ porrò designabāt famā & præconiū virtutis: ceterū quòd columnæ alligata sit, significat, virtutē innocentiæ suæ columnæ affi-xam, nihil omninò metuere, & hominē naturâ me-ticulosissimū licet, ac ceruinū, in Hercul commu-tare. Videte enim quanta constantia, quantaq; ani-mositate respondeat per vulgarē quamdā parabolā *Quis ex vobis homo qui habet centum oues?* *Tom. 2. de B. impres.*

Pastor hic ouium & centum ouium custos, vt paucis exponam, Iesus Christus est, qui cùm centū oues vna in caula haberet, nouem inquam Angelo-rum choros, vnaq; ouicula, Adamum intelligo, â ceteris sequestrata, in diaboli & harphiarum in-fernaliū manus incidisset; cęlos ipsos deseruit, atq; homo factus in mundi huius desertū descendit; vt-que autem ouem quæreret, primò stabulum Be-thleemiticum subiuit; atq; vt regem ciuitatem ali-quam ingredientē alij mox reges solent inuisere, & mercatorem è nundinis vel longinqua aliqua profectione aduenientem mercatores salutatum veniunt; ita quoq; pastorē hūc cælestē in terras de-lapsū, primi salutauêre, adiêre, adorauêre pastores, qui super gregem nocturnas excubias agitabant. Cētesima hæc ouicula mihi credite genus humanū est *Parabolæ expositio.* *Ouis hæc genus denotat humanum.*

est, quod iam inde ab ipsa paradisi amissione à d
uinis præceptis deuians, & peccati iter insistens
summo penitus pereundi discrimine versabat
Isai. 53. Vnanimis hæc est Prophetarum omniū exposit
Vnde Isaias inprimis, *Omnes nos quasi oues erra
mus, vnusquisq; in viā suā declinauit.* Et post hunc
Ezech 34. zechiel, *Errauerunt greges mei in cunctis mōtibus
in vniuerso colle excusso & super omnem faciem te
dispersi sunt greges mei.* Ante illos & Psalmista,
se harum in ouium numerum censere non du
Psal. 118. tauit, *Erraui sicut ouis quæ periyt, quære seruum tu
Domine.*

Homo o-uis hæc errans est. Et verè, homo hæc deuians ouis est, quam vt I
us quæreret, cælo descendit, omnes Angelorū h
rarchias dereliquit, & in hac vna quærenda t
vitæ tempore incubuit, & sudauit; atque hoc v
cam esse voluit omnium Ecclesiæ ministror
Angelorum quoq; cælestium, qui ambo ad quæ
das errantes ouiculas destinati sunt, officium. M
tis autem ijsque prægnantibus bonus ille pasto
errantium pecorum salutem procurandam, ra
nibus exstimulatur: Primò summi Patris glori
psa etenim animarū salus ad Dei potissimùm g
riam spectat, non verò earum interitus aut exi
Testatur hoc Psalmographus, *Non mortui lau*
Psal. 113. *bunt te Domine, neq; omnes, qui descendunt in in
num.* Secundò, quòd homo ipsius sit creatura, &
pus manuū illius. Vnde Iob *Manus tuæ fecerunt*
Iob. 10. *Domine, & plasmauerunt me totum in circuitu* at
ideò nullam earum intermori vult, at omne
salutem & caulam reuerti.

Ion. 4. Egregium è Ionæ Prophetia cōceptū elic en
Cùm Deus Niniuitas in gratiam admittere de
uisset, & Ionas hoc ferret indigniùs stomacha
nōnihil, obscurū ei De' emblema proposuit: v

si quidem hederam virore vernantem, cuius radici vermiculus inhærebat ita eamdem arrodens, vt quamprimùm exaruerit: cuius infortunium cùm Propheta doleret, & infelici arboris excidio nonnihil interius commoueretur, Prophetam Deus compellauit, *Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret, quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt; & ego non parcam Niniuæ ciuitati magnæ, in qua sunt tot homines & iumenta?* Vnde efficere voluit, si arborum & plantarum mors excidiumq; deplorandum est, interitum damnationemque hominum feruentioribus ac pluribus esse lacrymis deplorandam. Emblema Ionæ demōstratū.

Tertiò animarum salutem Deus sitit & ambit, quòd ipse grauitatem acerbitatemque pœnæ, quam peccatores, nî resipiscant & pœnitentiam agant, haud dubiè sustinebunt, solus ad viuum perspectam habeat & comprehendat; quare omni ratione animas creaturasque ab eadem tueri vult & præseruare. In cuius rei signum cùm ciuitatis Ierosolymitanæ excidium præuideret & cla-lem, *fleuit super eam.* Vnde inferre licet & argumentari, si tantopere eum affecerint clades, mala, exterminia calamitatesque temporales, quas à Romanis infligendas Iudæis sciebat, vt in signum doloris amaritudinisque lacrymas effuderit; supplicia, tormenta, & cruciatus perennes ac sempiternos impijs præparatos, longè illum ampliùs permoturos. *Luc. 19.*

Quarta quæ Deum animarum saluti & bono incumbere cogit, ratio, ipsa est dæmonum superbia & arrogantia, qui graui tyrannide idque iniustè admodum, in homines obtinere imperium, dominari, suoque iugo illos subijcere gestiunt: hinc Deus omni ratione eisdem succurrere, ac vincula capti-

captiuitates, quibus irretiti tenentur, dissoluere contendit. Dauid etiamnum adolescens & pastor, audita Goliadæ insolentia, qua Israëlitis omnibus insultabat, ignauiamque exprobrabat, mascula animi constantia & virili audacia, ait, *Quis est hic incircumcisus, qui exprobrat aciem Dei viuentis?* quibus ille iniurijs lacessitus contumelijsque excitatus, firmiter secum statuit, in duellum cum carnea illa mole descendere, & auxiliatrice Dei manu opem ferente ceruicem insolentem præscindere. Ita quoque affirmo, dæmonum insolentiam arrogantiamque, quam homines, persequendo quotidie ostendunt, Deo stimulos subdere & calcaria, vt eosdem liberet, & errantes ouiculas eorum faucibus educat. atque huc Parabola nostra spectat, *Quis ex vobis homo, qui habet Centum oues?*

1. Reg. 17.

Ibid.

Cum vniuersus Israël maximo pauore consternaretur, & quodammodo exalbesceret, audito, eumdem Goliath magna Philistæorum multitudine stipatum, in aciem descendere, & omnem se eorum posteritatem deleturum minari; ecce tibi adolescentem quemdam, non vsque adeò maturum, facie liberali, & moribus honestis (Dauidem me etiam tacente, fuisse, intelligitis) regem & vniuersos Principes Israël ne timerent exhortantem; hacque suam oratione virtutem, quæ forte in hoc bello vsui esse posset, deprædicantem: *Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis & persequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum; & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.* Efficere volebat Dauid, non esse quòd pallescerent, simulque eos animare, & firmam in animis eorum spem excitare conabatur,

Dauidis corā Saule oratio.

batur, Goliadam facilè proſterni poſſe, & illo proſtrato populum Dei in libertatem vindicandum, & patriam ab inimicis liberandam, quare omnem ſi quam conceperant formidinem, deponerent. Idem omninò Chriſtus Dominus hocce in Euangelio ſpectat; cùm enim totus orbis ſibi metueret, & timore concuteretur, viſo infernalem illum Goliam, Luciferum inquam, omneſque Principes tenebrarum, in noſtram necem exitiumque conſpiraſſe; hominibus nil minùs exſpectantibus, generoſus ille & verus paſtor Ieſus ſe conſpiciendum exhibet, humanitatis noſtræ habitu indutus, & vniuerſam Iudæorum nobilitatem metu & pauore conſternatum hac oratione recreat, eorumque ſaluti ſub parabolicis inuolucris conſulit: ſeruabam ipſe, Phariſæi & ſcribæ, centum in deſerto oues, quas meæ curæ & ſollicitudini Pater crediderat, & ecce vna ab alijs, infelix videlicet Adamus, diſtracta eſt: (relicto quippe obedientiæ & ſubiectionis, quam ipſi mihi Angeli ſpoponderant, errabat miſer:) & eheu! mox eam diabolus, leo ille infernalis, & rugiens, inuaſit, & magna feritate in illam deſæuiens, illius interitum moliebatur: equidem pietate motus & miſellæ miſertus, vniuerſum Angelorum gregem deſerui, & leonē illum laceraturus in terram deſcendi, cuius è faucibus ouiculam eduxi, Adamum ſcilicet, & omnem poſteritatem illius, humeriſque impoſitam in caulam reduxi, & ob inuentam ſororculam ceteræ mihi congratulatæ ſunt.

Quis ex vobis homo qui habet centum oues. Hac parabola denotare tantummodò voluit Dominus, pluris ſe eorum, quos homines vt peccatores habent, ſalutem & conuerſionem facere Nota.

quàm

quàm ceterorum hominum quos vt iustos mundus suspicit, conseruationem: neque credendum est, hac parabola denotari, vt optimè ac doctissimè Maldonatus ait, fuisse aliquos vsquequaque iustos, & omnibus iustitiæ numeris ita absolutos, vt nullum vmquam delictum admiserint; sed sensum esse, Christum in vrbem eorum, qui à iustitiæ semita errauerant, & in peccati periculum prolapsi erant, saluandorum ergò venisse. Magna, fateor, interpretes inter contentio est, quinam sint illæ nonaginta nouem oues quæ in caula remanentes numquam errauêre: veteres siquidem crediderunt, Angelos esse bonos: certum enim est omnes creaturas ratione præditas esse Dei oues, quorum aliæ, id est homines à via declinarunt, aliæ verò, id est Angeli, de iustitiæ tramite ne latum quidem vnguem recessere, atque hæc mens & sententia est [a] Irenæi, [b] Originis, [c] Cyrilli Hierosolymitani, [d] Hilarij, [e] Ambrosij, [f] Gregorij, Theophilacti, & aliorum. Attamen certo certius est, simulq; asserendum, Dominum nonnisi de hominibus hic loqui, nisi absurdissimam illam Origenis opinionem, qua etiam ad Angelos præuaricatores liberandos Christum in mundum venisse credebat, amplecti velimus. Parabolæ igitur sensus hic est: Deum reuera nonaginta nouem oues quæ non errauerant, non reliquisse, quò vnam vagabundam palantemque quæreret; at tanti eum vel vnius hominis salutem facere, vt, si nonnisi centum in mundo homines forent, & horum vnus peccatum admisisset, XCIX. desereret, quò centesimum in viam reduceret; quemadmodum boni & seduli pastores facere consueuêre; simulque reipsa ostendere vult, quod in Matthæo legitur, *Non est autem voluntas ante Patrem vestrum qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis.*

Vera parabolę expositio.

a *lib.3.c.21. & 39.*
b *homil.2. in Gen. & 7. in Iosue.*
c *Catech.15.*
d *in 18. Mat.*
e *In Apolog. Dauidis, c.5.*
f *Homil.34. in Euang.*

Matth. 18.

Cete-

Ceterum insignem sub huius parabolæ cortice mansuetudinem benignitatemq; notemus necesse est, vt nimirum Dominus, tanta semper humanitate, tantaque modestia, generationi huic pessimę, omnium suorum operum Aristarcho & calumniatrici, respondeat; adeo vt nec graue nec insolens existimet, plenam ei omnium actionum & totius vitæ rationem reddere. Carpebant siquidem & obijcebant, quòd sabbata violaret, diesque diuino cultui destinatos ægrorum sanatione profanaret. quam à se culpam propulsans, mox rationem facti sui subnectit, interrogãdo, num liceret, in die festo opus pium edere? num fas foret asinum in foueam delapsum sabbatho, educere? quibus interrogationibus ostendere volebat, multo esse æquius cõgruentiusque, ægris sanitatem & membrorum vsum reddere. Hodie verò cùm vitio ei vertitur, quod peccatorum familiaritatẽ affectet, subinfert; non esse mirum, si cum ijs, qui instar ouium à Patris sui grege sequestrati errant, & in tyrannicam diaboli seruitutem prolapsi sunt, agat familiariùs; cùm sibi propositum sit, eos ab infernali tyrannide vindicatos in libertatem asserere: si enim pastor vnicam quæsiturus ouiculam, integrum deserit gregem, maiori se haud dubiò ratione in vnius salutem animæ, animæ inquam, omnium pretiosissimæ, posse incumbere?

Benignitas Christi in respondẽdo.

Balena, referente Plinio, cùm hostem habeat capitalissimum, pisciculum nimirum, qui vbiuis ei locorum insidiatur, quique dum parat inuadere, fœtorem teterrimum emittit; vt se ab hoste tueatur, & antipharmaco venenum curet, odorem imo corpore suauissimum exhalare consueuit, quo, tetram illam mephitim, qua pisciculus ille aquam infecit, dissipet atque exstinguat; ceterùm dulcis

Balenæ astus.

illle

ille odor ab ambra cinerea, quę circa belluæ illius ventrem crescit, procedere traditur. Simile quid parabola prædicta mihi continere videtur. cernite enim vt sceleratus ille piscis, populus inquam Iudaicus Christi Balenæ in mundi huius mari euagantis hostis iuratissimus, hodie fumos illos & tetros ac virulentos inuidiæ, calumniæ, maledicentiæ aduersus Christum odores eiaculetur, vtque Christus regia illa balena, quo illos dissipet, in sui defensionem purgationemque, modestæ responsionis & benignitatis odoramenta emittat, vt omnem in admirationem sui synagogam concitet.

At mirari, vos crediderim Auditores, cùm æquo prolixiorem me in hac materia exponēda videatis; Hinc etenim ipsa detractio, illinc verò insignis illa parabola nec opinantē me extra limite: & temporis & decori abripuerunt. Sed iam tempus est intra lineam redeundi & respirandi nonnihil, finemque imponendi. Fugite igitur detestandam hanc maledicendi & detrahendi consuetudinem, nolite de proximo malè loqui, neue vm quam à tyrannico hoc rancore vos seduci sinit inprimis autem cauete ne murmuretis; ac simu etiam infinitam Dei bonitatem benignitatemqu attendite, qui tanto amore peccatores amplectitur, eorumque societate delectatur, quin & vltr ambit. Et sanè nihil in mundo reperietis, quo peccatorem, vnico Deo excepto, quem tame peccando offendit, & in quem delicta admis sunt; recipiat. An non enim cœlum, terra, elementa omnesque creaturæ in peccatorem insurgun & armatæ sunt? Vnde Sapiens, *Et pugnabit cu illo orbis terrarum contra insensatos*; quin & meli alio in loco, *Creatura enim tibi factori deseruiet exa. descit in tormentum aduersus iniustos*. Inter

Omnes creaturæ peccatori aduersantur.

Sap. 5.

Sap. 16.

tame

tamen summus ille vniuersi Monarcha, creaturas compescit, ne in peccatorem insurgant, & creatoris partes defendendas suscipiant. Atque hoc nomine infinitas Propheta quidam gratias agit, quòd liberatus sit & conseruatus. *Misericordia Domini, quòd non sumus consumpti.* Thren. 3

Scelestus ille paricida Cain, cùm delicti grauitatem enormitatemque agnosceret, atque hoc nomine se à facie Dei reiectum cerneret, lacrymans ac gemens dicebat, *Ecce proycis mè à facie* Gen. 4. *tua; omnis qui inuenerit me, occidet me*: nusquam ille se tutum viuere, credit, cùm solis illius splendentis visu & conspectu priuatus sit. Nullum igitur peccatori asylum, nullum locorum aut perfugij præsidium, nisi in solo Deo: ille vmbo, clypeus, refugium, & turris. Quod cùm reipsa Augustinus expertus esset, quasi gratias agens ait, *Ego te offendebam, & tu me defendebas.* O benignitatem immensam, misericordiam incredibilem! Totus, eheu, terrarum orbis, & omnibus in locis, peccatorem velut criminis reum ad diuinæ Maiestatis tribunal pertrahere cupit eique actionem intentare; sed Deus è contra eumdem abscondit ac protegit: *Abscondet eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum.* Psalm. 30. Dicant igitur magna confidentia peccatores, *Deus refugium nostrum, & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.*

Tu verò benignissime & clementissime Domine, vnicum præsidium, tutela ac confugium peccatorũ es; quos si sub vmbra alarũ tuarum nõ admitteres, si ab iniuria insidiantiũ non defenderes, mũ-

dus eos ex iuſtitia ad necem pertraheret. Hinc hodie ad te recurrunt, & tu viciſſim eos tanta benignitate recipis & complecteris, vt ſynagoga Iudæorum non parum obſtupeſcat murmurans & honorem tuum lacerans, at non eſt quod miremur. Mirumne eſt, ait Chryſoſtomus, peccatores ad te confugere, cum in te reperiant, quidquid opus habent, ſi enim mortui ſunt, tu illorum vita: ſi errent, tu via; ſi defatigati fatiſcant, tu requies & refectio; ſi cæcutiant tu lumen & fax. Quin & Mediolanenſium columen Ambroſius, omnes adeò mortales inuitat, vt ad eũ in neceſſitatibus cõfugiant, in te ſiquidem omnia remediorum genera reperire eſt: ſi enim ægri ſimus, tu medicus: ſi febri æſtuamus, tu fons & refrigeratio, ſi auxilio indigemus & ope, tu potentia & virtus: ſi mortem horreſcimus, tu nobis vita; ſi ad cælum pertingere contendimus, tu via es; ſi tenebras & caliginem deteſtamur, tu lumen & ſolis iubar. Nos igitur omnes, qui è peccatorum numero ſumus, hodie ad te recurrimus, te in aſylum cooptamus, tibi veluti medico plagas noſtras detegimus, & ægritudinem patefacimus. Noli igitur Domine nos repellere, ſed benignè nos admitte, benignum te nobis ac clementem oſtende, peccatis admiſſis indulge, & concede vt tandem aliquando ad æternam pertingere beatitudinem mereamur, cuius nos compotes reddant Pater & Filius & ſpiritus ſanctus. Amen.

Lib. de virgin.

(∴)

DOM

DOMINICA QVARTA.

POST PENTECOSTEN.

Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Luc. 15.

FIGVRA.

TObias iunior cùm Angeli iussu se in flumen immisisset, ingentem piscem ad littus attraxit, multorum deinde miraculorum operarē: huius enim iecur dæmonium profligauit, ac deinde matrimonij vinculum solidauit & secundauit, quin & seniori Tobiæ oculorum vsum reddidit. Longe digniorem hodie excellentioremque in Euangelio piscationē videre est. Siquidem ipse Apostolorum Princeps Petrus magnus ille animarum piscator, magni consilij Angeli, id est Christi, iussu, laxans retia in capturam, tantam piscium multitudinem concludit, vt rete disrumperetur, & omnes ad insolitum rei spectaculum obstupescerent. quo de hac hora pluribus acturus sum. At quoniam mare conscendendum est, spiritum Paracletum obsecremus, cursum nostrum flato gratiæ suæ vt dirigat, & Deiparam Virginem vt Cynosuræ & Helices instar, affulgeat: ideoque salutationem Angelicam offeramus dicendo. *Tob. 6.*

AVE MARIA.

Propheticus ille rex Dauid, vir secundum cor Dei, cui parem mundus vix tulit, tanta in audiendo Dei verbo, eloquijsque diuinis dulcedine perfundebatur, vt non tam mel & ambrosia palato, quàm illa auribus grata forent; hinc gaudio exsultans & dulcedine inebriatus dicebat interdum: *Quam* *Psal. 118.*

dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & fau
ori meo. Ceterùm meritò delicias illas, quas
diuini verbi auditu promanantes animæ pior
percipiunt, in immensum extulit; tantum quip
voluptatis ac dulcedinis ipsum complectitur
spirat, vt etiam sensus omnis expertia ad se tra
& alliciat, rupes & marmora emolliat, muro
heneos perfringat, nullumque adeò durum &
xeum reperiri cor queat, quod non, si modò ali
ratione ipsum feriat & tangat, flectat & peneti

Eloquentiam & flexanimem suadelam dep
Eccl. 40. dicans Sapiens, hisce verbis vsus est, *Tibia & P*
terium faciunt melodiam, sed super vtraq; lingua s
uis. In omni genere eloquentiæ locum hoc hal
Auditores, at potissimùm in diuina, quæ suauis
accentus est concionatorum, & sacræ Euang
buccinæ, quæ ad linguæ vocem accentumque te
poratæ maiori auditores voluptate perfun
quàm omnia Musica, quæ in mundo haberi quea
instrumenta. Huc accedit, quòd ipsum Dei v
bum, quod eorum ab ore fluit, virtus quædam
pernaturalis sit, & tacita vis & tyrannis, qu
Deus in huiusmodi Concionatorum lingua sit
esse voluit, qua auditorum animos omnem in p
tem traherent, raperent, & inuitos etiam co
rent, quæque maiori potentia polleret, quàm o
nis armata & ferrata vis.

Ceterum egregio hieroglyphico veteres,
Eloquentiæ symbolum. ctore quidem Luciano, & relatore Valeriano, e
quentiam expressêre: illius enim vim & poter
am in hominum animos volentes exprimere, H
Valerianus lib. 33. Hieroglyph. culem pinxêre, leoninis vestitum exuuijs, dex
clauam, sinistra arcum & sagittas (quibus ille
mis monstra domabat, feras conficiebat, cent
ros necabat) gestantem: ac plures eius ab ore

te

enas egrediẽtes, quibus infinitam hominum mul-
titudinem comprehendebat, & stringebat, catena
vniuscuiusque auribus inserta. Quod egregio em-
blemate Alciatus designauit;

Arcum læua tenet, rigidam fert dextera clauam
Contegit & Nemeos corpora nuda leo.

Nihil porrò aliud omnibus his denotare cona-
bantur, quàm Herculem non tam neruorum forti-
tudine & armorum robore, quàm eloquentia, sæ-
culi sui homines, per agros instar ferarum palan-
tes & vagabundas, ad benigniorem melioremque
vitæ rationem relicta barbarie, traduxisse. Atq;
hinc efficio, si humana eloquentia & suadela ho-
minum tantum potuerit; quantum credendum sit,
diuinam posse: & sanè si verba diserta & cordata
Herculis, barbaros ad mores humanos & ciuiles
suscipiendos permouerint, & bestias perdomue-
rint; quid non factura est vis & potẽtia verbi diui-
ni? an non homines ratione prȩditos ad vitã melio-
rem transferet? an non cor simul & animam ad se,
quamcumque in partem, trahet?

Diogenes, referente Laërtio, Antisthenem Phi-
losophum dum assiduè audiret, tantoperè lectio-
nibus illius delectabatur, & eloquẽtia rapiebatur, Lib. 6. de vit. Philos.
ut, quamuis eum præceptor ludo exigeret, & fusti-
gationem si denuo rediret, cõminaretur; pedibus
illius aduolutus magno feruore diceret, *Cæde, non
enim ita durum baculũ reperies, qui me abs te, quãdiu
aliquid dixeris, quod discã, arcere possit.* Et hoc cyni-
cè. at si tãto tu Christiane, erga diuinã zelo & ardo-
re flagrares, quãto Philosophus ille erga sapientiã
humanam, nihil te à verbi diuini auditu auerteret.

Tanta Salomonis Regis eloquentia fuisse scribi-
tur, vt oẽs in admirationẽ raperet; & reginã Sabȩã, 3. Reg. 10.
& plurimos Magnates ab vltimis Aethiopiȩ finib⁹

exciuo-

exciuerit, qui illius sapientiam audituri Ierosolymam confluebant. Porro si tanta humanæ sapientiæ & Philosophiæ quæ intermori potest, vis ac potentia, vt exteras & longo locorum interuallo dissitos ad audiendum excitarit: quantum putabimus sancta Dei viuentis, & mors nescij, æterni regis cæli & terræ eloquia, habebunt in animis Christianorum & fidelium? an non illos quò lubuerit rapient? an non ab omnibus sæculi negotijs auertere eorumque odium ingerere poterunt, vt ijsdem audiendis eò melius vacare queant, & auditis delectari. Quæ qui libenter & magno cum gustu audierit, næ ille in electorum se numero collocabit.

Verbi Dei vis.

Atque hoc sibi persuadet Chrysostomus, cum ardorem hunc & affectum ad Dei verbum audiendum inter signa prædestinationis & mentis sanæ enumeret, idque hac similitudine, *Quemadmodum esurire bonam corporis valetudinem declarat, sic sermones appetere spirituales, animæ sanitatem arguit.* Quemadmodum etiam qui piscem explorare cupit num recens sit & esu aptus, aures & branchias inspicit; si enim hæ rubeant & recentes sint, laudandus est piscis; atsi fæteant & diffluant, obolo non emerem. Scita similitudo. Omnes in hoc inferiori orbe instar piscium sumus, in vasto mundi huius mari natitantes; si sanitatem bonitatemque nostram explorare volumus, ex auribus id colligendum est: si enim illæ recentes sint, & verbo Dei audiendo delectemur, concionibusque capiamur, signum est, & quidem euidens, prædestinationis: at si patiscant, & nonnisi mundanarum cantionum sordibus pateant, certissimum argumentum est interius fætere nos, & ad nihil valere, nisi vt mittamur foras & conculcemur ab hominibus. Cō-pa

Homil. 2. in Isai.

Delectari verbi Dei auditu, signum est sani animi.

arationi meæ subscribit scriptura, dicens, *Qui ex eo est, verba Dei aud t.*

Quàm recentes Deus bone, aures erant Daui- *Psalm. 118.*
s regis, quantaque in audiendo Dei verbo volu-
:ate perfundebatur? nam de se in quodam Psal-
o testatur, *Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui uenit spolia multa.* Quibus verbis Spiritus san-
us Regis huius ardorem indicatum voluit: &
mparationis sensus est hic, vt milites, postquam
nga vrbem obsidione cinxerunt, si eadem tan-
m in direptionem ac prædam detur, preciosissi-
a quæque diripiunt, sinum, saccos, & sportas
mplent, seseque nimium quantum onerant: non
ter, Domine, cùm verbum tuum audire contin-
:, repleo cor, oculos, aures, & omnes animæ fa-
ltates, vt sub spoliorum cælestium onere fatis-
m.

Egregius profectò feruor, vtinam parem nos *Simile.*
ijsdem eloquijs audiendis præferamus? dic mi-
, si ciues alicuius ciuitatis Principis sui odium
curriffent, omnesque mortem, ob publicum &
mmune aliquod flagitium commeruissent; &
nceps, ea qua est clementia & benignitate, non
ellites aut apparitores, non lictores aut torto-
, qui illos ad mortem raperent, sed nobiles ali-
os, & legatos mitteret, qui reconciliari & ami-
am ciuium ambire velle Principem dicerent,
em afferrent, delicti veniam sponderent; quan-
putatis, gaudio, quanta exultatione, omnes ac-
suros, vt regias illas reconciliationis & veniæ
eras prælegi audirent. Sed euidentiùs hoc in
bi diuini promulgatione cernere est. Deus si-
idem nobis iratus cum esset nosque ad mortem
sempiternum supplicium, nisi resipiscamus cō-
nnati ipse pro sua misericordia benignitate-

que,

que, legatos nobis deſtinat, cõcionatores inquam,
qui pacem nobis denuncient, gloriæ ſempiternæ
pignus ſpondeant & polliceantur; quanto igitur
affectu, quo zelo & ardore diuinorum decretoru
diplomatumq́;, promulgationem, in verbi diui
annuntiatione fieri ſolitam, audire nos ęquum e
Et hæc quidem hactenus, in verbi diuini pr
conium; eò quòd hodierni diei Euangelium m
gnum multitudinis feruorem in Chriſti verbo a
diendo ob oculos ponat. Videmus enim tant
hominum turbam Chriſto, magno illi Eccleſia
adhæſiſſe, verborum doctrinæq́; dulcedine ineſ
tam, vt non ſeipſos modò in vnum præ loci ang
ſtia conſtipati comprimerent, verùm & in ipſi
concionatorem eruerent inuiti, vt nullum in t
ra proprium vel ſatis patentem locum inuenir
in quo concionem haberet; ſed mare Galilææ c
ſcendere neceſſe habuerit, & Petri cymbam in
thedram conuerterit; miraculiſque dicta con
mans, infinitam hominum multitudinẽ allexe
innumerabilem piſcium copiam Apoſtolorum
ti concluſerit, ita vt diſrumperetur, atq; hoc c
nibus non mediocrem admirationẽ pariebat.
angelij textum depromamus, *Cùm turbæ irruer*
in Ieſum, vt audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſ
ſtagnum Geneſareth. Vt porrò ordine debito
preſenti cõcione procedamus, primò de mari h
piſcibus, piſcationeque præſenti ſermonem in
tuemus, ac deinde de piſcatoribus nonnihi
gemus. Si verò attentas mihi hic aures præb
ritis, non ingrata, credo, palato miracula
dituri eſtis.

Mare mũdus eſt. Quod ad primum igitur ſpectat, per mare G
lilææ ſiue lacum Geneſareth, miſerum ac fun
hunc mundum denotari arbitror; ille ſiquid

are eſt, mille ventis ac turbinibus obnoxium, ille fluctibus & vndis commoueri ſolitum, mu- tionibus, motibus, viciſſitudinibuſq; rerum in- me; mare, inquam, ſuperbia turgidum, auaritia ruidum, luxuria denique ſpumoſum. Hocce Phi- loſophiæ dogmate vſus eſt Ioannes, *Omne quod eſt mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupi- ntia oculorum, aut ſuperbia vitæ.* dicere vult, Mun- is violentus & æſtuans Oceanus eſt, in quo flu- s libidinis, tempeſtates auaritiæ, & minaces ſu- rbiæ aquilones deſæuiunt. 1. Ioan. 2.

Piſcibus verò homines deſignari credo, vt na- culâ Eccleſiam vt ſagenâ ſacram ſcripturam, vt ri mundum; teſtabitur abunde diſtichum illud tiſſimum, in S. Petri nomine compoſitum:

Eccleſiam pronauerego, mihi cl mat a mundi
Sunt mare, ſcripturæ retia, piſcis homo.

Homines piſcibus collati.

Et quemadmodum in mari piſces minores à ioribus deuorantur, ita quoque pauperes & mi- ab opulentioribus, & ſæculi huius gigantibus: de Apoſtolus, *Nonne diuites per potentiam oppri- nt vos;* & multò apertiùs Propheta Abacuc, *Et es deuorante impio iuſtiorem ſe, & facies hominis ſi piſces maris?* Atque vt piſces maris incolæ in ri nati & educati, in mari & ſale perpetuo vi- antes, ſalē & ſalſuginem aquarum marinarum ſentiūt: ita quoq; coſmophili, fluctibus & ſal- mundi huius aquis immerſi & aſſueti, ſalem, a- itudinem, moleſtias, anguſtias, calamitates, eriaſq; illius, qui eorum ſtupor eſt, non perci- nt; at mel, fauos, ſacarum, delicias, voluptates putant omnia. Iac. 1. Abac. 1. Piſces ſalſuginem non ſentiunt maris.

raëlitę, quã diu in Aegypto ſeruitute premebã- nõniſi allia, porrũ & capitata cepe comedebãt in ijs ſummã voluptatẽ & guſtũ nectareũ ſitũ Allegoria.

arbi-

arbitrabantur, vt & manna cibus ille, Angeloru
paratus, manibus cum ijs cōparatus, nauseam il
ac fastidium pareret; vt vel sola memoria ill
rum illecti, terram promissionis adire neglig
rent, & ad Aegyptum allij altricem semper adsp
rarent. Mirum profecto! quod alijs amarum
cepe & lacrymis excutere solet, gulonibus & lu
conibus his instar Ambrosiæ sapiebat. Idem p
nitus in mari mundi huius videmus continge
circa eos præsertim qui delicias & voluptates
lius consectantur, illiusq; ineptias ambabus vl
amplectuntur: quicumque enim mundo seruiu
Mundani non senti- unt mala quæ mun- dus fouet. & obsecundant, atque ex ipsius præscripto viuu
nullo sensu aduersitatum, malorum, miseriaru
molestiarumque hic occurrere solitarum habi
tantopere vanitatibus illius delectantur & ca
untur; nihil vt voluptatem ijs adferat, aut insip
& vitiato palato sapiat: quod qui pijs desipi
displicet, & quod lacrymas ijs excutit, quod de
que nauseam parit, ijs nectar est & mera ambro
Sed vlterius.

Pisces filij maris sunt, fluuiorum domestic
clientes extra quos viuere nesciunt: non al
etiam homines; nam omnis illorum vita à sa
Baptismi aquis dependet vt sine illis ne viu
quidem aut respirare queant. Testem aduoco
Ioan. 3. angelistam, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Sp
tu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et fi
ram è veteris instrumenti depromo pharetra,
4. Reg. 5. quam Naaman Syriæ ille purpuratus viuere, a
lepra mundari potuisset, nisi prodigiosas illas
danis aquas intrasset, in quibus sese lauans &
nitatem recuperat, & vitam tuetur. Quod l
neum sanctissimi Baptismi lauacrū denotat,
peccatorum lepra aufertur, quodq; vitam ani
afferre solet.

Adhæc pisces Oceani incolæ, & Neptuni para-
siti semper in periculo sunt ne capiãtur, quibus pi-
scatores se nulla nõ hora insidiantur, mille retiũ,
sagenarum, hamorum genera adaptãt, mille artes
& dolos ad irretiẽdũ adhibent. Hominibus quoq;
mundi incolis, in mari mundi huius exspatiãtibus,
maiora etiam imminent pericula; quibus diaboli Dæmones
nullo non tempore insidias struunt, piscatores illi animas ca-
ersutissimi, qui die nocteq; explorãt, & in occul- pere gesti-
o latent, varia tendicula, casses & laqueos in eo- unt.
um perniciem tendẽtes. Satan perpetuò per hoc-
e mare volitat, semper nauigat, omnem in partẽ
xcubans, rete semper & sagenam manibus præ-
ert, quo incautam animulam concludat, & in cas-
s pertrahat, de quo vaticinans dixit Psaltes *Ca-* *Psal.* 148.
ent in retiaculis eius peccatores. & apertiùs Sapiẽs, *Eccles.* 9.
ut pisces capiuntur hamo, sic homines in tẽpore ma-
ceterùm per tempus malum, tempus hauddubiè
ntationum intelligit, vti & ad Ephesios Paulus, *Ephes.* 6.
cipite armaturam Dei, vt possitis stare in die malo.
efarius profectò & subdolus piscator est, vt qui
mpore Noë vniuersum propemodùm terrarum *Genes.* 7.
bem sub aquis in nassam pertraxerit; deinde in
itu Israël de Aegypto, integros exercitus &
haraonis turmas tum equestres, tum pedestres in
ari rubro piscatus sit.

Præterea maiores pisces in mari, minores in flu-
ijs aquisque dulcioribus viuere solent. Docemur
c mysticè, heroicas & generosas illas magnorũ
rorum animas in afflictionum aduersitatumque Afflictio-
ceano exsurgere & eminere; femininas verò & nes mari-
usillanimes in dulcibus mundi huius riuis, fluui- nis aquis
q; prosperitatum & deliciarum, hærere. An non collatæ.
lias, Tobias, & Iob, alijq; generosa quadã & mas-
ula præditi indole semper in tribulationũ salsu-

gine victitarunt? sed diutiùs æquo moralitate sectati sumus, historiam prosequamur.

Dominus igitur Petri cymbam, id est, Ecclesiam primitiuam, cùm subijsset, & laxari retia in capturam præcepisset, tanta piscium multitudo conclusa est, vt retia frangerentur, duoque nauigia pisces non caperent; quod sine miraculo profectò non aduenit; quodq; vt miraculum semper Ecclesia suspexit. at non sine ratione & fundamento in piscibus miraculum hoc patrare voluit. In primis verò vt potentiam & authoritatem suam declararet, omnibusq; testatum faceret, se supremum terræ, marisq; Dominum ac Monarcham esse, & omnia ad imperium & nutum suum tremere, & ad iussa capessenda parata esse. Vnde non immeritò ei aptari queat illud Psalmi, *Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues, insuper & pecora campi, volucres cæli & pisces maris*. Et verè: olim siquidem castra Israëlitarum repleuit coturnicibus, stabulum Bethleem bestijs, & hodie Petri nassam piscibus; è quibus omnibus regale illius imperium ac suprema in mare, terramque potentia euidenter demonstrari potest. In huius rei signum visus est in Apocalypsi *dextrum habens pedem super mare, sinistrum autem super terram*. Quod euidens argumentum est potentiæ maiestatisque, & simul apertè demonstrat, illum archithalassum esse maris, & terræ Monarcham.

Cur Dominus in piscibus ediderit miracula, I.

Apoc. 10.

II. Secunda ratio est, quò infinitam bonitatem ac admirabilem prouidentiam testatam faceret qua æquali prorsus ratione erga omnes in genere & singulas in specie creaturas afficitur; vt simul etiam aliqua ratione iniuriam, quã tempore diluuij piscibus intulisse forsitan videri posset, illos deserendo, resarciret, & nouo beneficio compensaret.

Furen

Furentibus ſiquidem diluuij vndis, & aquis in terræ omniumque animalium perniciem intumeſcentibus, ſingularem quamdam omnium habuiſſe quadrupedum, reptilium, & auium curam viſus eſt Deus, atq; vt genus conſeruaret, omnes ſingulorũ ſpecies in arca Noë voluit aſſeruari; ſolos porrò piſces viſus eſt neglexiſſe, vndarũ eos & maris tẽpeſtatiſq; furori committens. At hodie ex diuina prouidentia rem ponderans, & ſuum vnicuiq; ius ribuere volens & piſces eadem, qua cetera olim nimalia gratia affecerat, cùm in arca Noë, ab vnlis & tempeſtatibus eadem tutatus eſt, cumulare eſtiens; in Petri eos nauiculam admittit, *Et concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.*

III. Tertia ratio, cur circa piſces miraculum Chrius hoc edere voluerit, eſt, vt demonſtraret potẽiam ſuam abſolutam eſſe & vndequaq; prefectá, z à nemine dependentem, vt & piſces, quibus nula animalia libertatis amãtiora, & indonabiliora, agiſq; diſciplinæ ſubiectioniſq; inimica, ei obſeundarint, & ad nutum paruerint, quamuis enim mpore ferociſſima ◆ieq; domentur animalia, & ominum iuſſis pareant, vt leones, vrſi, tigrides aaq; innumera; piſces tamen feritatem ſuam & eſtialitatem nequeunt exuère: tametſi enim hoinem vt ſuperiorem agnoſcant, cuius vel vmram metuunt & latebras petunt, vt mancipia ſa Domino, numquam tamen eius parere volunt gibus aut diſciplinam aliquam ſubire, & ullò beneuolentiæ ſigno permoti bruti maent & iugi impatientes. Aſt hodie ad ſolam eſu Chriſti voluntatem Creatoris parentes andato, celeriter adproperant, & ex intimis aris latebris finibuſque profundiſſimis, Petri etia ſubeunt. Adeò vt non ſine admiratione de

Christo dici queat, *Quis est hic, quia mare & pisces obediunt ei?*

Quarta, vt mirabiles iustitiæ distributiuæ in Deo nostro paterét effectus, vt qui nihil irremuneratum, nihil indotatū sinat prçterire. Nā quoniam D. Petri cymba, loco cathedræ, ad docēdas turbas fuerat vsus, mirabili hac piscatione, aliquatenus parē visus est gratiam voluisse referre; quasi hac ratione damna compensare voluerit quæ Petro forsitan intulisse videri posset, cymbam illius piscationi destinatam cathedræ vice vsurpando. Similia exempla in veteri testamento videre est. Vidua Sareptana quòd Eliam Prophetam profugum in domum recepisset, & fame confectū enutrisset, oleum domi multiplicari & in immensum augeri vidit, vidit & filium resuscitari. Quæ duo non sine euidenti miraculo peracta sunt. Eius porrò discipulus Elisæus, cùm ad aliquot dies in Sunamitidis casa hæsisset, sterili filium impetrauit, & eū ipsum deinde mortuū ad vitā reuocauit. Huc referemus quod in Euangelio dicit Dominus, *Qui vos recipit, me recipit.* An non omnes hæ rationes prægnantes sunt & vestro iudicio rei quam proposui peraccommodę? vobiscum ipsi dispicite, interea ad literam redibo, & cœptam piscationem prosequar, in qua egregij mihi conceptus occurrunt.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Matth. 10.

Inprimis igitur hāc mirabilē piscationē in medium producere voluit, vt hac ratione Apostolos piscaretur, & visa captura ad animarū eius piscationē attraheret. Solet quippe Deus, quæ imméfa eius bonitas, non aliā ad alliciēdos homines rationem media adhibere, quàm ea ipsa ad quę eosdē videt propensos & inclinatos. Ita, Chrysostomo teste, Magos, quòd Astrologię periti essent & cælestium motuū, influxuū, Planetarūq; operationū studiosi, stella

Medijs propriis Deus vti solet ad animas conuerté-das.

-ſtella noua pellexit; Apoſtolos verò opificio piſcatores, numeroſa piſcium captura in vocatione confirmauit. Ecce & alium conceptum.

Chriſtus priùs quã Apoſtolos ad hãc piſcationẽ vocaret, iubet vt à terra nõnihil recederẽt, & mari cymbã cõmitterẽt, *Reducite*, inquiẽs, *à terra puſillum.* Horũ occaſione verborũ aio, quoniã oẽs in Eccleſiæ nauicula ſumus, naues, in terra minimè hærere oportere, id eſt Chriſtianorum animas rebus terrenis nõ debere immergi, ſed eaſdẽ procul à negotijs curiſque mundanis eſſe ſegregandas. Inprimis verò opus eſt, vt Cõcionatores vita & moribus & agẽdi ratione procul à terra & littore ſecedant, id eſt, nihil quòd mundum ſapiat, ſapiant, ambitionem repudient, auaritiam deteſtentur, vanam gloriam horreant; verborum illorum cymba terræ nõ adhæreſcat, ſed in medio & pleno virtutum omnium, ſanctitatis, probitatis, boniquе exempli oceano nauiget & euagetur. Conceptus luculentus

Voluit olim Deus binas parari tubas, quibus populus conuocaretur, quando caſtra eſſent mouẽda, ſed tubas argenteas, ductiles, non verò fuſiles. Haſce tubas dixero Concionatores, tubas & buccinas illas Euangelij ad quarum clangorem peccatores dum vitijs bellum indicendum eſt, conuocentur & excitentur. at argenteæ ſint oportet. nã vt argentum ab omni terrena concretione liberum & purum, coloris viuidi, & ſoni gratiſſimi eſt; ita quoque concionatores puri ſint, vitæ immaculatæ & integræ, animæ puritate conſpicui, vitæ rumore reſonantes & celebres, conuerſationiſque exemplo laudandi. Ductiles quoque non fuſiles, in incude elaboratæ; quòd verbi diuini præcones mollitiem fugere, ſuauitates deteſtari par ſit, nullis quoque parcere periculis, labores Num. 10. Concionatores tub.s collati.

 adire,

adire, malleos id est, molestias, pœnas, defatiga-
tionesque subire paratissimos. Ecce & alium con-
ceptum non inferiorem.

Cur de die hæc piscatio facta sit

Mirabilis hæc piscatio non noctu sed interdiu
contigit: Apostoli siquidem cùm tota laborassent
nocte, sudassentque, operam & oleum perdidêre,
ne pisciculo quidem concluso. Conquesti enim de

Quid nox hic significet.

labore exhausto, & tamen vano; dicunt, *Tota no-
cte laborantes & nihil cepimus*. Varia porrò per no-
ctem hanc intelligere possumus; inprimis legem
I. Mosaicam, quæ obscuritate & tenebris, vmbris-
que plena fuit. Vnde Apostolus ad Hebræos, *Vm-
bram habet lex futurorum bonorum*.

In hac autem nocte nihil capere licebat, nec
gratiam, nec iustificationem, nec peccatorum ve-
niam; ipsę quoq; cęli fores obseratę erant, & quid-
quid demum capiebatur, in sola Messiæ venturi fi-
II. de capiendum erat. 2. Mundum per noctem han-
intelligere quid vetat? mundum illum lippientē
cæcutientem, errantem, cuius dies meræ nocte
sunt, quique semper in tenebris ambulat, iuxt
illud, *In tenebris ambulant*: & qui in nubibus &
densa mundi caligine laborant, quid quæso pi-
III scantur aliud quàm laborem, molestias, miseri-
as, anxietates? 3. Ipsum peccatum obscura quæ-
dam nox est, idque ex mente Christi, *qui malè agit
odit lucem*: hac verò terram animi occupante, ni-
hil capere possumus: quamdiu enim in damnatio-
nis & peccati statu versamur, quidquid boni ce-
peramur, inane est, perit, nec vllus inde redun-
IV. dat fructus aut meritum. 4. Quartò denique
tetra hæc nox amaram mortis horam etiam de-
signare poterit, nox illa eclypseos, caliginis
tenebrarum; in qua incassum laboramus, inge-
miscimus, cruciamur, & diuinam clementiam
inu

inuocamus: nihil tunc quippe capere licet, nullus gratiæ erit locus, vita non prolongabitur; nulla indulgentia dabitur, fauor nullus: tunc siquidem tempus iustitiæ, & nox illa plena discriminis, de qua in Euangelio, *Veniet nox, in qua nemo potest operari.* Piscemur igitur, dum vitæ durat dies, quamdiu gratiæ sol illucet, & quamdiu in claritate legis Euangelicæ ambulamus, tunc enim infinita piscium capi solet multitudo, gratiarum inquam, veniæ, & misericordiæ. Sed aliud quid menti occurrit.

Omnes actiones in Dei nomine inchoandæ.

Video egregiam hanc & fecundam piscationem in Dei nomine inchoari, & iussu Dei Petrum retia laxare: *In verbo autem*, inquit, *tuo laxabo rete.* Discamus hinc, semper in Dei velut ducis, nomine, actiones & opera auspicanda, diuinumq; auxilium, antè, quàm quid exordiamur, inuocandum; simul etiam, quidquid in Dei nomine auspicamur, felici inceptum auspicio felicissimum vt plurimum habere exitum; sine quo omnia claudicant, labant, vacillant, in vanum laboramus, nihil capimus, similes piscatoribus hisce nostris, qui postquam tota nocte laborassent, nihil omninò capere potuêre, donec tandem in Dei verbo laxatis retibus, innumeram piscium multitudinem conclusêre. Audiamus quomodo de se testentur, *Tota nocte laborantes nihil cepimus.*

Concionatorum infelicitas

Eadem profectò sors est concionatorum, qui dies integros in cathedris ad rauim vsque clamitant & vociferantur, & vix vnum ad meliorem conuertunt frugem: quorum figura fuit puer ille Elisæi, qui viduæ filium magna contentione ad vitam reuocare conatus, & quidem frustra, tandē hero lacrymans ait, *Non surrexit puer, non est vox* 4.Reg.4.

neque sensus. Quænam huiusce statui rei ratio
poteſt. non alia fortaſſe, quàm quòd in Dei ver-
bo retia non laxent, ſed alio forſitan reſpectu
4.Reg 5. & eo non vſquequaque laudabili. Solus Naaman
Iordanem ingreſſus, à lepra mundatus fuit, quò
in Dei verbo, & Eliſæi iuſſu flumen intrauerit
ſexcenti alij quidem idem balneum ſubiuerant
ſed quòd Propheta eodem illos non deſtinaſſet
non fuêre mundati. Illi denique ſoli piſce
concludunt, qui in Dei verbo laxant retia, ce-
teris ſortem ſuam deplorando dicentibus, *Nih*
cepimus.

Mali concionatores collati cũ piſcatoribus nihil capientibus.

Infelicibus hiſce peccatoribus ſimiles haud du-
biè ſunt mali concionatores, qui, quòd, non zelo a-
nimarum conuertendarum accenſi, nec gloriæ di-
uinæ propagandæ cupiditate flagrantes, ſed inani
gloriolæ auræ captandæ & auaritiæ ergô, verbum
Dei prædicẽt; quamuis noctes & dies integros la-
borent, ſtudijs incumbant, cerebrum ſtudendo la-
dant; ne hilum proficiunt, neue vllam prorſus a-
nimam conuertunt. Hinc de Apoſtolis ſcriptum in
eodem eſt Euangelio, non modò nihil cepiſſe
ſed quod longè deterius retia fregiſſe, *Reficie-*
bant, inquit, *retia.* Idem etiam accidere conci-
natoribus videmus, qui in cathedris clamando
ſe enecant, cerebrum fatigant, & labore inca-
ſum poſito, neminem ad vitæ emendationem
ad morum in melius commutationem excitare
queunt. Quibus adapto dictum illud Prophetæ
Ventum ſeminabunt, & turbinem metent; qui mole-
Osee. 8. dinis vento agitari ſolitis eoſdem compara-
molere vento flante aſſuetis, quieſcere vento qu-
eſcente. Ita quoque inanes illi prędicatores no
niſi vento vanæ cuiuſdam auræ & flabro popula-
reguntur, & quamdiu ventus ille auribus illorum
inſu-

insufflatur, mira dicunt, & altum crepant; at vbi ille subsiderit, & laudari desinunt, animo deficiunt & humi serpunt. Non huiusmodi erat Apostolus Paulus qui hoc se purgans nomine de se testatur, *Neque aliquando fuimus in sermone adulationis, neque* 1. Thes.2. *in occasione auaritiæ, Deus testis est: nec quærentes ab hominibus gloriam neque à vobis neque ab alijs.* Non igitur mirum est, eos qui aliter concionantur, nihil capere, & in clamare vsque ad raucedinem, *Nihil cepimus.*

Mundani, vt & alio sensu hoc exponamus, numero horum piscatorum sunt, nihil omnino capientes. Quot eheu! fuêre, qui proiectis in mundi huius profundum retibus, retibus inquam artificiorum, ambitionis, astus; inuentionum, desideriorum inordinatorum, totoque laborantes tempore, nihil omninò tota vitæ nocte ceperunt? Quos Isaias araneis similes perhibet, qui telas vt texant & casses, quibus muscas captent, sese emedullant & necant, *Telas*, inquit, *araneæ texuerunt:* & subiũgit, *Opera eorum, opera inutilia, & cogitationes eorum cogitationes inutiles.* Si illi cosmophili, si vera Isai.59. larum dimancipia, Cæsares, Alexandri, Darij aijque Monarchæ orbis, qui multo sibi sudore diademata pararunt, parataque non minore retinere conati sunt, è sepulcris iam redirent; quanto gemitu, quot lacrymis, qua pœnitentia vnanimiter clamarent? *Per totam laborantes noctem nihil cepimus.* Quorum lamenta confessionemque Sapiens, scelestorum omnium apud inferos damnatorum, & præ rabie vociferantium nomine, significat, *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & am-* Sapient. 5. *bulauimus vias difficiles;* & apud Dauidem manifestiùs, *Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt* Psal.75. *omnes viri diuitiarum in manibus suis.*

Lib. de Barlaam, & Ioseph.

Vanitatem hanc ob oculos meliùs positum Ioan. Damascenus simulque inutiles quos in mundo subire oportet, labores & sudores, parabolā fingit egregiam sanè & iucundam. Deposcebat quidam ad mortem, criminis commissi reus, quo verteret nesciebat, nulla aliunde liberationis fulgebat spes, nisi forsitan in amicis, qui illius apud iudicem patrocinium susciperent. Porrò t amicos habuerat, cum quorum duobus magna intercesserat familiaritas & necessitudo, t tium verò neglexerat, neue vsque adeò dilexer In hac igitur necessitate constitutus, amicor primum adit, supplex rogat, sui ergò vt apud iu cem intercederet, ac de meliore nota comm daret; qui hoc se facturum negat, sed honoris gò ad mortem eum comitaturum: qua spe f stratus, secundum accessit, qui nihil aliud se cturum ait, quàm duo inuolucra lacera daturu quibus post mortem inuolui queat. Quare i tus & pudore suffusus tertium tandem adire tuit, licet nullum ab illo speraret auxilium; à benignè receptus est, quique causam se il acturum apud iudicem respondit, & patrocini suscepturum. Primus ille amicus, quem tanti f nus ipsi parentes sunt & cōsanguinei, qui cū m mè foret necesse, in mortis nēpè hora, nos defe nullumq; aliud officiū defuncto præstat, quā fu & exequias ad sepulcrum vsq; comitari. Alter diuitiæ, à quibus aliud impetrare non possun quàm vilia quædam inuolucra, indusium f il & sudarium, quod in itinere illo longinquo, i tero orbe, vsui esse queat. Tertiùs verò, virtus est, verus & sincerus ille amicus, numquam hominem deserit, illius patrocin suscipit, & coram diuinæ maiestatis tribi

i viriliter defendit; *opera enim illorum sequun-ur illos.* Ceterùm de duobus alijs Propheta ait, *eruietis dijs alienis, qui non dab nt vobis requiem lie ac nocte*, mundo inquam & diuitijs; qui-ous cùm seruieritis, incassum cucurristis, frustra aborastis, nihil cepistis, & dicere poteritis; *La-orantes nihil cepimus.* Apoc. 14. Ierem. 16.

Iacob Patriarcha, ætatis florem, & viginti nnos Labani idololatræ obsequio impendit, à uo tamen nullam obsequij officijque merce-em recepit; hinc sæpiùs sortem suam deplorans ingratitudinem Labani exaggerans dicebat, *iutauit n er edem meam decem viribus.* Idolola-ra hic mũdus est, gener illius Iacob mũdanos re-ræsentat, qui amore filiarũ illius, id est, diuitiarũ agrantes, magno affectu, sudore, molestiaque so-ero huic seruientes, magnaque discrimina il-us nomine subeuntes, nullam omninò merce-em recipiunt, sed in cassum laborant, sudor le ac labor frustra impenditur, ita vt tandem im mundo expostulare, deque illius ingra-tudine conqueri cogantur, & fateri à mundo deceptos, mundum verò se fallere non po-isse, ac denique dicere, *Tota nocte laborantes ni-l cepimus.* Gen. 31. Allegoria.

Et sanè tot exhaustis laboribus, tot supera-s difficultatibus, tanto sudore fuso, nihil ipiunt; nihil enim restat illis quàm pecca-im, quod, teste Augustino, merum nihil est; *ui & sine ipso factum est nihil*, intelligit, uòd Deus peccati non sit auctor. Quam lossam ille hauddubiè, ab Apostolo di-icerat, qui in prima Epist. ad Corinthios ait, Peccatum nihil est. 1. Cor. 13.

Quòd

Quòd si charitatem non habeam, nihil sum; id est, i
Peccatum priuatió generalis. peccati statu bonum edo opus, nihil sum. Doct
mè profectò philosophatur; peccatum qui
omnibus hominem priuat, & creaturas in nihi
redigit: quod ipsum de se Psalmographus testa
Ezech.28. *Ad nihilum redactus sum & nesciui*, & de Lucifer
zechiel, *Nihil factus es, & non eris in perpetuum*
dicere potes, *nihil cepimus*.

Infelix, insensate, miser, & occæcate pecca
quò Deum offendas, & mundo seruias, lucra
credis & capere plurimum; & eheu! nihil omn
capis: tot peccata admittis, quò vitam protra
Vita nihil. & ipsa, vt mox è duobus Prophetis intelliges,
Psal.38. rum nihil est; Dauide inprimis, dum ait,
Iob.7. *mensurabiles posuisti dies meos, & substantia*
tamquam nihilum ante te. & deinde Iob, *Nihil e*
sunt dies mei. Insignia illa proauorum, arma, scu
Isai.41. titulos, & nobilitatis seriē continuare conaris
nihil omninò est, vnde Isaias, *Ecce vos estis ex*
lo & opus vestrum ex eo quod non est. Genero
stemma iactas, sanguinem nobilē, ensem, vete
que nobilitatis iura, sed scias velim ipsum n
auum tuum esse, & opus tuum eo inniti quod
uera non est. Quæ res famam & nomen, hon
ambis, præconia consectaris, sed omnia me
Ioan.8. nihil. Vnde Christus, *Si ego glorifico meipsum*
ria mea nihil est. Authoritatē quæris, in alios in
rium affectas, sed & hoc, ex mente Apostoli,
Gal.6. est; *si quis*, inquit, *existimat se aliquid esse cùm*
sit, ipse se seducit. Tantoperè sudas, laboras, te
& maria peragras pauperiem fugiens, per
Sap.7. per ignes, vt diuitias coaceruas, sed, si sapienté
dieris, nihil eas esse iudicabis, *Diuitias nihil esse*
xi in comparatione illius. Totus denique mun
ex Hieremiæ sententia, nihil est ac merum n
Aj

ſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihil. Quænam *Ierem. 4.*
gitur illa tua audicia & veſania eſt, ô homo,
Deum nihili ergò offendere! fuit & illa olim
Dauidis prophetæ querimonia, *Propter quod irri-* *Pſalm. 9.*
tauit impius Deum? E quibus omnibus mani-
eſtum euadet, miſeram & inopem piſcationem
llam eſſe, quæ in mundi huius mari inſtituitur;
ùm mundus ipſe, & quidquid demum in mundo
aberi & videri poteſt, nihil ſit; vbi verò nihil eſt,
hil quoque capi poteſt: adeò vt qui hic aliquid
pere & piſcari intendit,

Delphinum ſiluis appingat, fluctibus aprum.

erùm relicta hac piſcatura, de piſcatoribus qui in
ltera orationis nos exſpectant parte, nonnihil
oquamur: audire enim mihi iam videor domi-
um Petro imperantem, *Duc in altum, & laxate re-*
a veſtra in capturam.

Cùm enucleatiùs piſcatores hos excutio, eo- *Duo piſca-*
mque formam imaginando examino, duo piſca- *torum ge-*
rum animas piſcantium genera in mundi hu- *nera.*
s pelago reperio, vnum bonorum, prauorum al-
rum. Boni quidem, ſunt Apoſtoli, concionato-
s, Eccleſiæ Doctores, viriqúe Apoſtolici, quibus
enam piſcandi Dominus authoritatem & pote-
atem in Euangelio conceſſit, *Faciam vos fieri pi-* *Matth. 4.*
atores hominum. Adeò vt concionatores, ipſi pi-
atores ſunt; ipſum concionandi miniſterium, pi-
atio; verbum Dei, retia; piſces verò animæ. Ma-
nus ille piſcator Petrus, piſcandi peritiſſimus vt
ui maximè, vno retis iactu, tria hominum mil-
a, & alio nõ multo poſt tempore quina compre-
endit, *Qui ergo receperunt ſermonem eius, baptizati* *Act. 2.*
unt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria
millia. & quarto deinde capite, *Multi autem eorum*
ui audierunt verbum crediderunt, & factus eſt nu- *Act. 4.*
erus eorum quinque millia.

At

Atpiſcatorum omnium ſupremus ac princep fuit Chriſtus, quo nullus vmquam in arte peritio ipſe quippè ceteros eamdv edocuit, & toties tam que aſſiduè toto vitæ tempore piſcatus eſt, vt tem peſtatibus quaſſatus & huc atque illuc per m re agitatus, tandem medijs in fluctibus expir rit. *Veni*, ait apud Prophetam, *in altitudinem m ris, & tempeſtas demerſit me.* Ipſe quoque piſc omnes morti eripuit, & ſagena & naſſa diabo eductos, in ſuam pertraxit, ferunt torpedinem (quem piſcem Aegyptij hieroglyphicis, plur morum in libertatem aſſertorem,& patriæ libe tatis vindicem, exprimere volentes, depinge bant) cùm à piſcatore ſe concluſum vel ham captum cùm pluribus alijs ſentit, noxium quo dam virus per retia & funiculum rectâ emitte quod vbi paulatim aſcendendo ad piſcator manus pertingat, ita eamdem inuadit, vt a iectis retibus & hamo, piſces omnes effugiant, ſeque in libertatem vindicent. Idem omninò mi Dominus videtur egiſſe: conatus ſiquidem fuer ſatan ſagena ſua illum vnà cum ceteris hominib includere, ſed illius ope & induſtria omnes in bertatem aſſerti ſumus. ob quam liberatione gratias agens Dauid exclamat, *Dirupiſti vinc mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Id eſt, Inſtar p cis Domine reti diabolico incluſus tenebar, ipſe mei miſertus captiuitatis meæ vincula di piſti, inque libertatem me aſſeruiſti; quo tibi mine immenſas agere gratias teneor, inque gr animi ſignum, toto vitæ meæ tempore laudis ti ſacrificium immolabo.

Christus egregius Piſcator. *Pſalm. 68.*

Torpedinis aſtutia vt ſe in libertatem vindicet.

Pſalm. 115.

Mali autem & imperiti piſcatores, ſunt Pſeud prophetæ, hæretici, Miniſtri, qui incautas anim nouarum ſectarum retibus includunt & hæreſu

Hæretici mali piſcatores.

han

amo attrahunt, ficta quadam libertate & fucata reformatione nequitiā ac versutiam suam palliantes. Sunt quippe infausti illi piscatores, quos Dominus olim Iudææ, & vniuerso deinde mundo in flagellum se missuram prænuntiauit, *Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos*. (Ierem. 16.) Sunt piscatores illi in turbida Euripi, huius inquam mundi aqua semper piscantes, sub Archipiscatore satana, in cuius casses peccatrices animæ inciderunt, (vt quidem Propheta vaticinatus est, *Cadent in retiaculo eius peccatores:*) (*Psalm. 118.*) subalternatim constituti.

Horum scelestorum piscatorum de numero fuit Arrius Diaconus Alexandrinus, aduersus quem 1. Concilium Nicenum CCCXVIII. Episcoporum fuit coactum: (Dialog. contra Luciferiam.) cuius verriculum totus propemodum subiuit orbis, nam referente Hieronymo *Totus orbis terrarum ingemuit, & se Arrianum esse miratus est*: (*Hist. Tripart. lib. 4. cap. 8.*) retiaque eius ducentis & ampliùs etiam post obitum annis extensa permansere per vniuersum orientem, & intimos maris Africani sinus. Macedonius violenter in Constantinopolitanam cathedram sese ingerens, alius etiam piscator fuit, Arrio non inferior, idque circa annum Domini CCCLXXXVIII. ille πνευματομάχων auctor & coryphæus; mordicùs defendens spiritum sanctum nonnisi puram creaturam esse; infinitam ille hominum multitudinem in hæreseos nassam pertraxit, pluresq; haud dubiè pertraxisset, nisi Concilium Constantinopolitanum cursum retardasset, & nefaria eius molimina retudisset. Alius quoque pestilens piscator Pelagius circa annum Domini CCCC. (qui peccato Adami proscripto, infantes iam inde ab vtero matris innocuos & ab omni peccato immunes asserens

naturæ,

naturæque potentiam & vires nimium quantun deprædicans & extollens remissionem peccato rum ei adscribere non dubitauit;) copiosum ani marum numerum retibus inclusit, donec tande Augustinus & Hieronymus, eius retibus diffracti & conuulsis, eum à piscando abstinere coëgerun & mari interdixerunt. Eiusdem quoque farinæ fu Nestorius, etiam Episcopus Constantinopolit nus, sed honoris sitientissimus & superbia turg dus vt qui maximè asserere præsumens, Virgine Mariam Dei matrem non esse dicendam, simul tiam Iudæos Deum cruci non affixisse: plurim blasphemo hoc hamo attraxit, plures haud dub piscaturus, si Oecumeni cùm Cōcilium Ephesi i dictum, cui Cyrillus Alexandrinus summa cu authoritate præsedit, anno CCCCXXXVII. c actum conatus eius non rescidisset.

Aug. lib. de nat. & grat. Hier. tom. 3. part. 114.

Subdolus quoque ac versutus piscator fuit M nes manichæorum omnium Princeps natione Pe sa, cuius cùm errores per vniuersam Arabiam, A gyptum, & Africam ducentorum annorum spati cancri instar serpsissent, plurimos sagena conc sit, atque inter ceteros, Faustum, Felicem, Fortun tum, Ademantum, Augustinum: quorum post mus nouem ipsos annos detentus fuit, sed tand ad veritatem Euangelicam, Dei miserante grat perductus crudele ijs bellum indixit; neue tan eorum priùs propugnator fuit, quantus deinde c pugnator. Lutherus denique, Zuinglius, Mel thon, Oecolampadius, Caluinus & alij pluri pessimi quoque & virulenti piscatores fuêre, innumerabiles animas tam per Galliam, quàm p Angliam & Germaniam & vniuersas propen dum Europæ prouincias, circumuenerunt, dixi c cumuenerunt, quod hæreticorum quidem est a

Epiph. lib. 2. Tom. 2. August. lib. cōtra Faust.

L

mas fallere & irretire, non verò capere & piſca-
ri : extra Eccleſiam quippè retia non laxantur in
capturam, ſed ſolùm in deceptionem & direptio-
nem. Lutherus, Caluinus, Beza, aliȷ́que plurimi,
retia quidem eiecerunt, ſed vt animas perderent,
allerent, irretirent, non verò piſcarentur. Soli
Petro eiuſque ſucceſſoribus Dominus dixit, *Laxa-
te retia veſtra in capturam.* Sola enim Petri ſagena
nimæ capiuntur, extra illam mera perditio, cir-
umuentio, & impoſtura. Deinde Dominus non
nodò ei piſcandi animaſque capiendi poteſtatem
radidit & authoritatem, ſed plenam vbique et-
am in alto mari, piſcandi licentiam. Audiamus
uthoritatis patentes & diplomata, *Duc in al-
um.*

Quàm altè, quàm ſublime nos *altum* hoc eue-
et, & præclaros ac luculentos conceptus ſugge-
et ; dicendum eſt igitur, altum hoc loco profun-
um denotare, vt & illo Ioannis loco *Puteus altus* Ioan. 4.
, id eſt profundus; & alio Pſalmorum, *Veni in* Pſalm. 68.
titudinem maris & tempeſtas demerſit me; quibus
cis altitudo pro profunditate accipienda eſt, &
xta hunc ſenſum ſolus Petrus cymbam ingenij Varij ſen-
altum myſteriorum profunditatemque rerum ſus verbo-
uinarum duxit, tunc præſertim quando Ocea- rum.
um diuinitatis Ieſu Chriſti ingreſſus audacter *Duc in altũ.*
t, *Tu es Chriſtus Dei viui*, perinde ac ſi dixiſſet,
ulgus in littore tantummodò cognitionis meri- I.
rum tuorũ ambulans, credit te Eliam, aut Iere-
iã, aut vnum è Prophetis; at ipſe in altum ducto
uigio, atq; intimas myſteriorum abyſſos pene-
ans, liberè confiteor & ſincerè credo, diuinitatis
aliquid habere, imò Dei viuentis vnigenitum
ſe.

Deinde *duc in altum*, tantumdem valet, ac ſi di- II.

xiſſet, Non in ſolo ſtagno Geneſareth, aut in anguſtis Iudææ finibus cymba, cuius te nauarchum & rectorem conſtitui, hæreat; ſed vlteriùs velificetur neceſſe eſt, altum gentilitatis & paganiſmi penetret: Eccleſiæ nauigium non exiguis maris Tiberiadis terminis incluſum maneat, ſed vniuerſum nauiget oceanum, & polum vtrumque in limitem & terminum habeat. Ita porrò hoc expoſuit Auguſtinus lib. 2. quæſt. Euangelicarum quæſt. 2 Gregorius Moralium lib. 17. cap. 2. & Beda commentar. cap. 5. Verba Auguſtini producam: *Quod dixit Petro, duc in altum, & lexate retia veſtra in capturam; ad remotiores gentes, quibus poſtea prædicatum eſt, pertinet: ſicut Iſaias dicit, Tolle ſignum in gentes, ad eas quæ prope, & ad quæ longè.*

III. Ecce & tertium ſenſum, *Duc in altum*; veteris ſynagogæ Pontifex nonniſi extremitates & limites ſuperficiales myſteriorum vidit, at tu ſummus & ſupremus Eccleſiæ Pontifex eorũ profunditatẽ, altitudinẽ, abyſſoſq; inſpicias neceſſe eſt. Duc igitur in altum cymbã nauclere fidelium. Synagoga nonniſi vmbras & figuras vidit, at Eccleſiam rei ipſam, corpus & rei veritatem videre oportet. Lex Moſaica humilis fuit & imperfecta; at Euangelica altiùs aſcendet & omnibus erit numeris abſoluta. In quam rem ſexcentas proferre figuras poterimus.

Differentiæ legis Moſaicę & Euangelicæ.

Vidit Daniel Propheta Angelum, idque in veteri teſtamento, lata Zona, eaq; aurea circa renes accinctum: Ioannes verò in nouo eumdem vidit, ſed cingulum ad mamillas habentem, atque hunc vtrobique Ieſu Chriſti figuram fuiſſe certum eſt. At cur putatis eum illic ad lumbos, hic verò ad mamillas cinctum: Quæſtioni propoſitæ ſatisfacien

Dan. 10. *Apoc. 1.* Figura egregia.

cien

ciens Richardus de S. Victore, hoc cingendi discrimine Euangelij perfectionem ait designatam. Rich. à S. Vict.
Eum loquentem audiamus, *In veteri testamento visus est Angelus Prophetæ cinctus renibus, quia ibi carnis opera expressiùs prohibebantur; in nouo autem Ioanni visus est præcinctus ad mamillas, quia nunc vel ipsæ cogitationes illicitæ manifestè refrænantur.* Et clariùs adhuc, doctus ille Pannonius, *Apud Danielem*, inquit, *præcinctus ad renes apparet, quia scriptura veteris testamenti ipsum opus luxuriæ arcet; nouum autem testamentum ipsas cogitationes*: teste Christo in Euangel. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iã mœchatus est eam in corde suo.* Ab operibus porrò ad cogitationum edomationem peruenire an non in altum est cymbam ducere, & Euangelicam perfectionem adornare? Meritò igitur Ecclesiæ nauclero dicere potuit, *Duc in altum.* Pannonius Matt. 5.

Magnum illud Ecclesiæ columen Gregorius, visionem Ezechielis, quæ hominem albis indutum, & funiculo templi magnitudinem latitudinemque dimetientem vidit (funiculo inquam lineo, de quo Propheta ait, *funiculus lineus in manu eius*) tropologicè exponens, ait, *Censura veteris legis funiculus fuit; sed lineus non fuit, quia rudem populum non subtili prædicatione coërcuit, in quo per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis resecauit: at Christus funiculum lineum in manu sua tenuit, cùm dixit Matth. 5. Audistis quia dictũ est antiquis, Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierem &c.* Dicere vult, Olim opera vetuit lex, at modò etiam cogitationes rescindere Euangelium iubet: hoc scilicet est in altum ducere, illa perfectio legis Euangelicæ; illuc ducenda nauis, illuc cursus dirigendus. Ezech. 40. Greg. homil. 13. in Ezech.

Duc in altum, Origenes, qui anno Domini CLXXXIX. in Eccleſia viguit, & ſacras litteras deinde Alexandriæ magna cum laude edocuit, ac poſtea decimo Seueri Imp. anno pro Euangelio mortem obijt, anno Dom. CCVI. hic inquam Origenes id ipſum & alia ratione deſignatũ voluit, quòd nimirum Moſes, verum legis veteris exemplum, faciem haberet rutilantem, ſed manus læpra coopertas: Chriſtus verò in ſacro Transfigurationis ſuæ die habuerit & faciem & manus ſplendẽtes. Quòd nimirum opera, quorum manus figura, in lege veteri penitùs imperfecta eſſent; at in lege gratiæ ſplẽdida, rutilantia, & ſumma perfectione dotata: atq; hinc Paulus in Epiſt. ad Galatas, Hebræos, antiquæ legis iugo preſſos & melioris neſcios, pueros appellat; Chriſtianos verò ſub lege Euangelica conſtitutos viros perfectos, & varijs bonis locupletatos. Hoc ſcilicet altũ eſt, in quod Petrinæ cymbæ vela & malus diriguntur, quando ei dicitur, *duc in altum.*

Homil 12. in Exod.
Exod. 34.
Exod. 3.
Comparatio legis veteris cũ noua.
Gal. 3.

Et profectò ipſa lex vetus, lex horroris & terroris fuit; noua verò & Euangelica, amoris & fauoris. Idcirco etiam Deus in lege Moyſis, mucronem & cultrum, circumciſionis inquam, alioſq; quo ſæpiùs in populum ſuum ſæuiebat, manu prætulit; at in noua, lege inquam gratiæ, ſtellas: quomodo eũ Ioannes in Apocalypſi vidit, *Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem.* Mucro, iuſtitiæ; ſtella, miſericordiæ ſymbolum eſt. Legis Moſaicæ inſigne fuit enſis, vt rigorem & ſupplicia delinquentibus intentanda demonſtraret: lex Chriſti ſtellas in ſymbolum ſumpſit, quò amorem influxuumq; cæleſtium dulcedinẽ deſignaret. Atq; omnibus his illius dignitas & perfectio denotatur, quô etiam cymba hæc curſum ſuum dirigere iubetur, *duc in altum.*

Lex vetus terribilis.

Doctus

Doctus ille Arnobius legis vtriusque mentione facta duobus illis luminaribus, quæ in ipso rerum primordio Deus in firmamento statuit, quæque scitè Psaltes describit dicens, *fecit duo luminaria magna, luminare maius, & luminare minus; solem in potestatem diei, lunam & stellas in potestatem noctis;* vtramque comparauit. Vnde ait, *fecit*, inquit, *luminaria duo magna, vnum in die noui testamēti, quod sicut sol radiat in lumine agentibus, aliud in nocte Iudaica conuersantibus.* Huc respexit Psalmista cùm in Euangelij laudem ait, *In sole posuit tabernaculum suum.* Atque hæc forsitan est ratio, cur Christus in Apocalypsi visus sit faciem habuisse instar solis rutilantem, Moses verò instar Lunæ cornutam, quò & illius perfectio & huius defectus significetur. Atque huc Petri cymba tendit, cui dicitur, *Duc in altum.*

Psalm 135.
Lex antiqua & noua comparata duobus Mundi luminaribus
Psalm. 18.
Apoc. 1.
Exod. 34.

Lex denique antiqua graue onus, & iugum intolerabile fuit, cui ferendo vix sufficiant humeri. Hinc Apostoli in generali concilio Ierosolymis coacto dicunt, *Visum est spiritui sancto, & nobis, nihil imponere vobis vltrà oneris, quàm hæc necessaria.* Quin & D. Thomas in Comentarijs suis in Matthæum ait verba hæc, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis*, de Iudæis potissimùm legis iugo grauatis intelligenda. Atque ante illum etiam Apostolus ideò legem, *iugum seruitutis* nuncupare non dubitauit, *state*, inquit, *& nolite iterum iugo seruitutis contineri.* Næ illa iugum fuit & onus propter præceptorum ad quæ astringebantur Iudæi, multitudinem, quæ, teste Lirano & Abulensi, ad sexcenta extendebantur, vix ferendum. At lex Euangelica & gratiæ, fasciculus leuissimus est, non grauare solitus eos qui in humeros eum accepêre, siquidem Christus de eodem

Act. 15.
Matth. 11.
Gal. 5.
Lex vetus grauis.

testatur, *Iugum enim meum suaue, & onus meum le-*
Matth. 11. *ue*. Horum omnium egregiam in lib: 1. Paralipo-
1. Par. 15. menon figuram contemplor. Leuitæ namque dum arcam testamenti ex ædibus Obededom in locum à Dauide Rege in Ierosolyma destinatum deferrent, à Domino mirabili quadam ratione adiuti sunt; dicitur enim, *Cumque adiuuisset Deus Leuitas, qui portabant arcam fæderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.* Quo loco Rabbini Hebræorum testantur, vt eos producit Liranus, Arcam seipsam sustulisse, diuinitùs, nullumq; onus Leuitis portare visis incubuisse, atque ideò in tanti beneficij agnitionem gratiarumq; actionem, victimas illas obtulisse. Hic scilicet lex Euangelica fuit designata, quæ nullum in se continet onus, & vix grauat eos qui eidē se submisêre; ipse namque Deus, vt ita dicam, ijs succollat, cooperatur, coadiuuat, gratias quasdam singulares impertitur, atque in eo præsertim eminentia, dignitas, perfectio, & maiestas Euangelicæ legis continetur, qua cuncta Dominus hoc exiguo mandato comprehendit, *Duc in altum*.

O altum verè admirabile & verè altum: non
Noua loci huius expositio. dum ego te ingenij mei bolide potui attingere, altiùs adhuc vrinandum est, & noui conceptus producēdi, antequam ad altitudinem tuam & summitatem pertingamus; *Duc in altum* id est ad plenitudinem legis accede. Dominus igitur Petro imperans vt in altum duceret, tropologicè dixisse visus est, se illi dare potestatem in plenitudinem legis ingrediendi, & venisse tempus quo non iam cæremoniarū & figurarum littora radenda essent sed in alto legis oceano euagandum, tempus inquam, quo vmbræ omnes essent complendæ: quoniam lex antiqua vacua erat & inanis, altitudo ve-

rò & soliditas profunda, legi Euangelicæ reseruata. Quod Paulus Epistola ad Galatas obiter attingens ait, *At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum*: quasi diceret, omne quod Christi aduentum præcesserat tempus, inutile fuisse ac vacuum.

Erat haud dubiò lex Mosaica, inanis ac inefficax, & gratiæ conferendæ inutilis, ex opere operato. atque hæc forsan ratio est cur Paulus Legales cæremonias, *infirma & egena elementa* vocarit.

Lex vetus inanis.

In cuius rei figuram voluit olim Deus, vt holocaustomatum altare inane foret ac vacuum, non verò solidum; vt in Exodo legere est, *Non solidum, sed inane & vacuum intrinsecus facies illud*: quòd sacrificia legalia, atque adeò vniuersa lex inanis esset, nihilque solidi contineret: hinc Ionæ denotata fuit per cucurbitam, quæ intrinsecus inanis est ac vacua; quo enim loco in Vulgata legimus, *Præparauit Dominus Deus hederam*, Septuaginta interpretati sunt *Præcepit Dominus cucurbitæ*; hãc porrò legis veteris typum & figuram fuisse testantur [a] Hieronymus simul & [b] Augustinus.

Exod. 27. & 38.

Ioan. 4.

ideo quoque Dominum in Euangelio dixisse auguror, Matth. 5. *Non veni legem soluere, sed adimplere*; quo loco Adimplere loco perficere accipiendum est, vt benè notauit B. [a] Cyrillus Alexandrinus, & cum illo [b] Hieronymus, verbis illis Apostoli Rom. 10. *Perfectio legis Christus*, persuasi.

[a] *in 26. ca. Matth.*
[b] *Epist. 49.*
[a] *dial. de adorat.*
[b] *comment sup. Matth.*

Vt igitur paucis omnia complectar, cum præteritum nonnisi merè vacuum fuerit, solidum verò & plenitudo legi Euangelicæ reseruata sint; meritò S. Petro, in cuius humeros vniuersa moles & rerum pondus coniectum erat, à Domino præcipitur, vt relictis figuris & vacuo, ad altum, plenitudinem, & legis perfectionem pertingeret.

Duc in altum. Nouum quid ac longè sublimiu hic occurrit. *Duc in altum*, id est, Penetra in poste rum mysteria fidei, scripturas interpretare, reli gionis Christianæ adyta reuela, euidenter & luc meridiana clariùs, quæ lex vetus, quoad diuina a sacrosancta mysteria tam obscurè, ænigmaticè & inuolutè proposuit, expone. Vidisse se Angelũ Io annes tradit, qui stentoream edebat vocem, & postquam clamare desijsset, septem tonitrua vo cem dedisse, *Et cùm clamasset, locuta sunt septem to nitrua voces suas.* Quo loco Rupertus verba ill *locuta sunt* penitiùs ponderans notauit, post Ange li vociferationem tonitrua vocem quamdam de disse; eo quòd ante Messię aduentũ Prophetę quic de fidei mysterijs loquebantur, verùm adeò te nebrosè & intricatè, vt sine vllo sensu, verborur ordine, artificioque ad intelligendum composit eadem proposuerint; vt non verba ab homin prolata, sed tonitrua boantia viderentur. at po Iesu Christi aduentum, tam lucidè & liquid fidei mysteria & arcana Apostoli exposuerun vt non tonitruum, sed hominum instar locuti v deantur. In huius rei significationem legem Mo sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & den caligine latam credo: Mosem quoque legis a tiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testame to spiritum sanctum in linguarum forma sup Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei myst ria, quæ adeò obscurè in lege antiqua promulga erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euid ter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentu

Quod exemplo faciam manifestius. Ieremia profundissimum & inuolutissimum S S. Trinitat mysterium aperturus, se mutum confitetur, lingua destitutum, *â, â, â, Domine Deus nescio*

qu

Nouus cõceptus.

Apoc. 10.

Mysteria in lege veteri inuoluta.

Exod. 19.

Exod. 4.

Cur Moses blæsus.

Ierem. 1.

qui, quia puer ego sum. Tertiò *â* repetit, (quod incondita & imperfecta vox infantis ac potiùs stridulus quidam accentus) trinas in SS. Trinitate personas vt denotaret: at Apostoli de eadem distinctè, clarè, perspicuè, ac sine vllo vocis impedimento locuti sunt, *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum & spiritus sanctus.* Ecce egregium in Isaia conceptum. Præceperat huic Deus, vt magnum in manus volumen sumeret, quo sumpto, ait, *Et scribe in eo stylo hominis,* & characteribus grandiusculis, vt ab omnibus mortalibus commodè legi queant: quo aliud non credo designatum, quàm mysteria, quæ tot annorum millibus sub tot visionum ænigmatibus, inuolucris, figuris, & sensibus obscurioribus, vt nec doctissimi quique intelligere illa potuerint, inuoluta fuerant; Iesu Christo cuius aduentus iam promissus erat, in mundum veniente tam liquidè & euidenter elucidanda, vt & stupidissimi quique & obtusissimi eadem sint percepturi. Hodie huiusce rei initium cernere est, *Duc in altum.*

Isai. 8.

Egregia loci huius interpretatio

Denique pro vltima horum verborum expositione, aio *Duc in altum,* aliud non esse, quàm, *Duc in maiorem diuinorum mysteriorum cognitionem.* Maior quidem & perspicatior in lege noua mysteriorum est intelligentia, quàm olim in lege Mosaica: figura sint mystica illa animalia quæ Ezechieli olim demonstrata fuére, quæ nonnisi quatuor habebant alas, sed eadem Ioanni deinde in Apocalypsi demonstrata, senas habuisse alas visa sunt; quo mysticè, geminâ in posteriori visione singulis alâ adiunctâ, maior & amplior rerum diuinarum cognitio, cuius ala symbolum, noui Testamenti Patribus communicanda designatur. Hinc Psalmista cecinit, *Et nox sicut dies illuminabitur.* Id est, In lege

Ezech. 1.

Apoc. 4.

Psalm. 138.

gratię tam apertè myſteria patebunt, vt ſoli mer-
diano in claritate non ſit vel minimũ conceſſur
Euangeliũ, eiuſq; reſpectu lux ſcripta nõniſi me-
tenebræ, caligo, nox, nebulę futura. Et ſanè Rabb
ni oẽs, & ſcribæ atq; vniuerſi legis Doctores & i
terpretes, nõniſi idiotæ, bardi, inſcij & aſini fuē
cum Apoſtolis cõparati: nec etiam mirandum e
ſi doctiores ſi peritioreſque exſtiterint, cùm à D
ipſo edocti ſint, eiuſque in ludo laurea Doctorat
Heb. 1. inſigniti. Teſtabitur hoc vnus illorum Paulus, *M
tifariam multiſq; modis olim Deus loquens Patri
in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobi
filio.* Quis autem adeò obtuſæ mentis, adeo ſtu
dus ac vecors ſit, qui ſub illo Doctore & magiſt
difficillima & abſtruſiſſima quæq; non intellig
& ad medullam vſque myſterij non penetret?
que hoc erit illud, *Duc in altum.*

Ceterùm Apoſtolus Petrus & reliqui tam p
fundè diuina arcana myſteriaque ingreſſi ſunt
tam altum cymbam duxerunt, vt in ſacris litte
cæli Deique diſcipuli nuncupentur; in Iſaia eni
qui ad litteram de Eccleſia ſermonem inſtitu
Iſai. 54. *Ecce*, inquit Dominus, *ſternam per ordinem lap
tuos, & fundabo te in ſapphiris, & ponam iaſpide
pugnacula tua, & petras tuas in lapides ſculptos,
uerſos filios tuos doctos à Domino.* LXX. conuer
re διδάκτους τοῦ Θεοῦ, id eſt *diſcipulos Domini*, ve
diſcipulos tanta ſcientia myſteriorumque not
inſignitos, vt & Angeli deinde multa ab ijſc
hauſerint, eorumque diſcipulos: ſe profiteri
dubitarint, multa ab illis; quæ ne fando quic
audierant, diſcendo. Hoc Paulus aſſerit, glo
turque ſe non Angelos modò & Archangelos
Epheſ. 3. Principatus & Poteſtates cæleſtes edocu
Mihi, inquit, *omnium ſanctorum minimo dat*
gr

atia hæc in gentibus, euangelizare inuestigabiles
uitias Christi, & illuminare omnes, quæ est dispen- Ephes. 3.
tio Sacramenti absconditi à sæculis in Deo qui om-
a creauit, vt innotescat principatibus & Potesta-
bus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia
ei. In quæ verba commentatus Angelicus Do-
or Thomas obiter ait, *Non videtur ergo irrationa-* In Epist. ad Ephes.
le, quòd doceant Angelos Apostoli, qui immediatè
Deo sunt edocti. Hæc aliaque Christus præ-
giens & animo voluens, & quasi tangere non-
hil vellet, Petro ait, *Duc in altum.* Perinde
si dicere voluisset, summi in veteri lege Pon-
ices, Petre, scientia si cùm illa quam tibi dabo
nferatur, nulla est & futilis: ages quippe in-
nij tui cymbam tam profundè & ita altè in sci-
tiæ & intelligentiæ Oceano, vt & Angelos e-
cturus sis. At plura fortasse quàm par erat, iam
i, alias alia, & *altum* hoc nimis cymbam con-
onis abripuit, iam portum versus velificemur,
finem piscationi imponentes littus petamus.
Finem itaque faciamus, Auditores, & Aposto- Cõclusio.
æ huius piscationis occasione proposita docu-
nta repetamus: cogitemus inquam, mundum
nc mare esse & oceanum tempestatibus agitari
itum; nos verò, pisces, piscatores, diabolos. No-
nus quoq;, in sagena Petri & nõ alia pisces hos
ncludi: in sola siquidẽ Ecclesia salus reperitur,
animarũ piscatio instituitur, extra illam verò o-
nis captura, quæ è myoparonibus: & prędatorijs
reticorũ nauigijs fit; mera perditio, ruina, exitiũ
impostura. Perpendamus eadẽ opera, quomodo
postoli, postquã integra nocte laborassent, nihil
perint, sed die adueniẽte & Deo auxiliãte, cõ-
userint pisciũ multitudinẽ copiosam: quo edo-
mur fieri nõ posse, quidquã vt capiamꝰ nõ gratiã
indul-

indulgentiam, merita, nô deniq; vllam pro op
pio mercedē, quamdiu in nocte peccati versam
Simul hocce miraculum excutiamus, vt nimir
solo Dei iussu tot comprehensi fuerint pisces
duo repleta sint nauigia. Meminerimus denic
Apostolos in Dei nomine retia laxantes, feli
piscationem instituisse; discamusque quò faus
negotia nostra exitū sortiantur & optatum à I
semper esse inchoanda. *Ab Ioue principium.*

Ita porrò fieri, æquum est & consentaneum
tioni, Deus æterne, & omnes ad ipsum hauddu
Christiani tenentur; tu siquidem omnium re
habenas manu libras, & prout libitum erit, e
laxas aut contrahis, sine te enim & tuo nun
quidquam fieri negamus posse. Tibi quippè v
mus, per te mouemur, à te pendemus, à te Esse
strum sortimur. quod euidenter hodie declar
cùm tantam tuam esse in mare, quātam in ter
potentiam demonstras. Summum naturæ De
num & rectorem hodie te ostendis, cùm & p
in vnum coacti locum, & imo exciti mari, iuss
is obsequantur. Tu non sine miraculo Petri r
gium comples, reipsa declarans, quod verbo
docueras, regnum cęlorum, id est Ecclesiam, fi
esse sagenæ missæ in mare, ex omni genere pis
concludenti; simul & veteres figuras adimp
In arca namque Noë omne animalium genus
lectum erat, et hodie omne natatile Petri na
ingreditur: è quò liquidò colligere est, omne
cantium genus in Ecclesiam admittendum, i
& pœnitētiam agerent, salutem sibi acquire
itaque recta ad virtutem tenderent, æternar
tandem aliquando beatitudinem compar
cuius consortes nos faciant Deus Pater, Dei F
lius, & paracletus spiritus. Amen.

DC

DOMINICA QVINTA.

POST PENTECOSTEN.

isi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Matth. 5.

FIGVRA.

Ecundus Israëlitarum rex Dauid, debiti honoris vindex, & iusti obseruantissimus, iniquo 2. Reg. 10.
ferebat animo, si cui suorum domesticorum
gatorumque iniurias & contumelias irrogari
neret; quin & indignabatur, tandem aliquan-
vindictam tempore suo de ijsdem sumpturus:
ue hinc Ammonitas, quòd legatos suos igno-
niosè habuissent, & egregia contumelia affe-
ent, internecione propremodum deleuit. Si-
le quiddam hodiernum nos edocet Euangeli-
; in quo magnum illum Dauid, Iesum Christum
uam, honoris sui Zelo incensum, & honoris
rum studiosissimum cernere est; dum nimirum
ximo vllam iniuriam, contumeliam, ignomi-
mque irrogari vetat, eique ne bilem quidem
t stomachum velit moueri. Quod qui diligen-
obseruarit, næ ille Euangelicam perfectio-
m est assecutus; sin minus, Pharisaicam & fuca-
n quamdam iustitiam visus est affectasse. Hanc
die telam pertexere est animus. Spiritum Pa-
cletum, qui succurrat, & Gloriosissimam Dei-
ram, quæ patrocinio iuuet, idcirco compelle-
s; quare Angelicam salutationem in genua
uoluti recitemus.

AVE MARIA.

Mondus in duas partes diuisus.

Quemadmodum Cosmographi & Phisici, mu-
di huius machinam describentes, eamdem in d
as regiones ac sphæras dispertiti sunt, quarum
elementarem, alteram cælestem nominarunt:
& Theologi, huc alludendo, vniuersum biblior
corpus in duo testamenta, nouum & vetus,
crederunt; quæ duabus illis mundi regioni
quàm optimè respondent. Nam vt regio cæle
elementariâ multo est dignior ac nobilior;
quoque nouum Testamentum, veteri, tum p
fectione tum dignitate excellentius. Elemen
ris siquidem regio & corruptionibus, & impre
onibus meteorologicis obnoxia est; cæle
ijsdem caret, & numquam mutatur: ita q
que præcepta & cæremoniæ veteris Testame
abrogatæ sunt, nouum verò, Christi pron
sioni innitendo, numquam violabitur aut int
rumpetur. Quin & cælestis illa regio comp
hendit solem facem illam rutilantissimam,
minis auctorem, motus omnis Principem
principium, ab illo terra illuminatur, spl
dorem habet ac fulgorem. Ita quoque nou
testamentum complectitur in se Iesum Christu
fontem omnis gratię ac principium, & ab illo
tus, omne suum bonum ac felicitatem com
rauit. Denique vti cælum nebulas dispellit,
ligines discutit, & ab elementis tenebras p
pulsat; ita quoque nouum testamentum te
bras veteris elucidat, vmbras abigit, & figu
eliminat. verbo vt absoluam, lex gratiæ ad p
fectionem adspirat, & Mosaica serpebat hu
nec à communi viuendi modo multùm distab

Vtrumque Testamentum duabus mundi regionibus collatum.

2. Cor. 3.

Minutiùs hoc Apostolus expendens, vetus te
mentum idcirco litteram & legem occidente
nou

nouum verò spiritum viuificantem vocat: *Littera occidit, spiritus viuificat.* Quæ verba Chrysostomus expendens ait, *Lex eum qui in sabbatho ligna colligit, Num. 15. lapidibus obruit; hoc est quod ait Paulus, Littera occidit: gratia sexcentos homicidas & latrones accipit: Lex vetus eum qui deprehensus fuerat ex viuo mortuum reddit, Lex nostra reum ex mortuo viuum efficit.* Augustinus quoque in eadem verba incidens, ideo credit litteram occidentem legem Mosis appellari, quòd ipsa per se vitam dare non posset: at è contra Euangelium spiritum esse qui viuificat, quòd gratiam quæ vera animæ vita est elargiatur, reos verò & improbos ad mortem minimè deposcat, at omnibus amplissimam misericordiam polliceatur. In quam rem luculentas figuras producam.

In. 2. Cor. 3.

Lib. de spiritu & littera cap. 4.

Eliseus Propheta Giezi puerum ad viduę domũ cum baculo destinat, quo filium illius ad vitam reuocet; sed seruus in cassum adnititur, baculus nihil iuuat, & in vanum cedit labor & industria; ita vt Prophetam ipsum venire opus fuerit, qui mortuo superincumbens & exhalans puerum ad vitam reuocauit. Misit olim Deus seruum suum Mosem, legem scriptam velut baculum ei in manus tradidit, tamen vitam hominibus reddere non potuit, tantum opus Dei requirebat industriam: quamorem ille tandem venit, homini superincubuit, exinaniuit se serui formam accipiens, teste Apostolo, & quamprimum mortuus ad vitam redijt. Carebat hac virtute Testamentum vetus, sed soli Euangelio eadem reseruabatur: Giezi igitur eiusque baculus Mosem & legem illam austeram denotabant, Elisæus verò inermis, dulcem & gratum halitum emittens Christum cum Euangelio, qui nonnisi misericordiam & gratiam respirant.

4. Reg. 4.

Miser

Miser ille viator, de quo Lucas, qui in latron
Luc. 10. inciderat, saucius & nudus iacet in via, exanimi
& spiritum extremum trahens. Transit sacerdo
nec motus est misericordia; transit & Leuites, il
quoque marmore durior; venit tandem Samar
tanus, qui pietate motus & tactus intrinsecu
iumento seminecem imponit, oleum vinumq
vulneribus instillat, illoque in diuersorio dep
sito diligentem valetudinis eius rationem hab
mandat. Miser, eheu! Adam cum vniuersa p
steritate sua in peccati deserto inops & om
gratia cælesti spoliatus, & varijs acceptis pl
gis saucius iacebat, iacebat inquam semianim
viuebat siquidem corpore, sed quoad animam e
spirauerat. Præterijt summus sacerdos Aaro
Christus samaritanus. transijt & Leuites Moses, lex & sacerdotium pr
tergressi sunt, verumtamen nemo salutem æg
impertijt: sed ille, quem Iudæi conuitiando S
maritanum nuncuparunt, (*nonne benè dicimus n quia Samaritanus es?*) stitit in via, atque ad
misełli illius, id est generis humani, misertus e
vt vulnera alligarit, curarit, vitamque æt
nam, quam pene amiserat, restituerit. E q
bus omnibus colligere est, legem & Mosem a
mas saluare non potuisse, sed soli Iesu Chris
& legi Euangelicæ hanc prærogatiuam refer
tam.

Apoc. vlt. Christus radix Dauid appellatus. Hinc factum credo, quòd Christus à Ioan *radix & genus Dauid* fuerit nuncupatus: n
vt è radice & trunco arbor & latè exspatian
rami succum, substantiam & vitam trahu
ita è solo Christo Dauid omnesque vete
Testamenti Patres, salutem, iustificatione
gratiam, merita & sexcenta alia dona h
seru

erunt. Atque & Cherubini oculos & vultum in *Exod. 25.*
ropitiatorium conuertebant, ita quoque par erat
eminum populum, veterem scilicet, qui Christi
duentum præcessit; & Christianum, qui deinde Christus
ubnatus est, spem suam in solum Christum, verum salutis au-
generale apud patrem propitiatorium, conuer- ctor.
ere. subscribit huic conceptui Apostolus dicens,
hristum proposuit Deus propitiatorem in sanguine *Rom. 3.*
sius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem
ræcedentium meritorum. In quem locum Theo-
oretus commentatus ait, Apostolum hic liquidò
emonstrare, verum Christum esse propitiato-
um. Equidem hinc efficere volo, legem ve-
rem obturamentum & inuolucrum fuisse, no-
um autem veram mysteriorum perfectionem,
nde idem Apostolus, *vmbram habet lex futurorum* *Hebr. 10.*
norum.

Vetus testamentum, quantum quantum fuit,
umquam cæli nobis potuit portas reserare, at
ouum claues tradidit, & potestatem intrandi ob-
lit. *Tibi dabo claues regni cælorum*, ait Petro Do-
inus: Stephanus quoque cùm lapidum imbre *Matth. 3.*
erplueretur, voce magna clamabat, *video cælos* *Act. 7.*
ertos. Quin & Ioanne Christum baptismi aquis
ngente, cæli reserati & aperti visi sunt. Ioannes
Apocalypsi duodecim cæli portas patentes vi *Apoc. 21.*
t: quod euidens argumentum est; in lege gratiæ
eli portas quas lex Mosaica occlusas viderat, ape-
endas. Neemias olim præcepit, *Non aperiantur* *2 Esdr. 7.*
rtæ Ierusalem vsque ad calorem solis. similem olim
egem visus est Deus post Adæ peccatum aduersus
omines tulisse, *Non priùs aperiantur portæ Ierusa-*
m cælestis, id est quàm magnus ille Messias, solis
star, mundo exoriatur, peccati tenebras di-

ſpellat & igne amoris gratiæque animas hom-
num accendat.

Num. 35. In Numeris aliud decretum legere eſt, *Exules (*
profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrb
ſuas reuerti poterunt. Allegoricus legis huius ſe
ſus miſeros peccatores reſpiciebat, & eâ deſign
batur, patres antiquos, & omnes Adami filios, p
radiſo ob delicta proſcriptos, non priùs in cæ
ſtem patriam ingredi poſſe, quàm Ieſus Chriſt
ſummus ille Pontifex exſpiraſſet. Ceterùm è lo
go hoc quòd hactenus texui, exordio facilè col
gere eſt, legem veterem imperfectam fuiſſe, n
uam verò eminentiorem & digniorem: quod
calculo ſuo Redemtor confirmat, & in noſtr
ſententiam vltro ſecedit; dum perfectiora & p
riora à nobis in lege gratiæ opera poſtul
quàm olim in lege antiqua Scribæ fecêre & Pl
riſæi. Ecce Euangelium, *Niſi abundauerit*
ſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæoru
non intrabitis in regnum cælorum. Vt ord
& certa quadam ſerie materiæ huius agmen
aciem producam, iuſtitiam Phariſaicam in
ſtrorum fronte collocabo; perfectionem v
Euangelicam in vltimo agmine ſtatuam, per
ctionem inquam, quæ proximum diligi iubet
omnem rancorem eliminat.

Iuſtitiæ vox hic vniuerſaliter accipitur. Quòd ad primum attinet, antequam long
prouehar, hic cum Chryſoſtomo notand
occurrit, iuſtitiæ vocabulum hoc loco non acc
prout iuſtitia virtus quædam particularis
aſt vniuerſaliter pro vniuerſo virtutum ag
ne, vt & vulgò in hocce verſu accipi
let;

Iuſtitia in ſeſe virtutes continet omnes.

S. Hieronymus autem ait; iustitiam hoc loco
idem esse quod à peccato viuere immunem;
non peccare autem; perfectam continet
n se diuinorum mandatorum obseruan-
iam.

In aliam sententiam descendens Augustinus,
credit per iustitiam, pulchritudinem quamdam
nimæ denotari, qua homines Deo grati sunt, &
oram diuinæ maiestatis oculis gratiam inueni-
nt, vt pulchri & formosi, coram hominibus;
amque in se complecti tum mali fugam tum vir-
utum & boni sequelam. atque hoc modo Noë *Gen. 6.*
istus in Genesi est appellatus; & huiusmodi
uisse certum est illos decem quos inuenire
Sodomis optabat Abraham, quo pentapolis ex-
dium differretur. Hæc illa iustitia est, quam à
ıis Dominus exigit, & quam Pharisaica maio- *Gen. 8.*
m & eminentiorem esse vult, id est, vt me-
orem & sinceriorem vitam ducant quàm Phari-
i & scribæ. Iustitia igitur hic in genere in-
lligenda est; quòd & Deo & rationi debita
. Hoc igitur posito fundamento, dico, Do-
inum exigere, vt iustitia nostra maior sit & per-
ctior quàm Pharisæorum, *Nisi abundauerit*
stitia vestra, &c. *non intrabitis in regnum cæ-*
rum. Abundet igitur necesse est, idque pluri-
as & egregias ob rationes quarum hæc pri-
a est.

Pharisæorum & scribarum iustitia penitus *Falsa Scribarum iustitia operibus proprijs innitebatur.*
umana erat, opera propria spectabat, vir-
ıtibus proprijs, non verò diuinæ miseri-
ordiæ, nec iustitiæ aut meritis Iesu
hristi, innitebatur: persuadebant enim

sibi,saluari se proprijs meritis, nihil à Messia m
tuando, posse, simulque operibus suis gratia
diuinam ex æquo, nullo meritorum aut gr
tiæ Christi respectu habito, deberi. Sed à sc
po nimium quantum aberrabant: omnis siq
dem hominum iustitia nihil est coram Deo, &
obolum in altero mundo valet, nisi prout g
tijs ac meritis Redemptoris innititur. Atque
est vnus ex Aphorismis Paulinis. *Iustificati g*
Rom.3. *tis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est*
Christo Iesu, quem proposuit propitiatorem per
dem in sanguine ipsius. Huius autem iustitiæ Ch
Figura. sti per sacramentorum vsum, perque bona & m
Leuit.7. ritoria opera, participes reddimur; quibus Chr
satisfactio, merita, iustitia, robur & vires suppe
tant. Quod figura faciet manifestius.

Opera nostra non sunt meritoria sine Christi gratia. Olim in propitiationem pecccati agnus
hædus immolabatur: quo denotabatur ventur
aliquando in mundum Agnum qui in crucis
pro omnium peccatis immolaretur. fixum igi
maneat & inuiolatum, nullum hominis opus
ram Deo mereri nisi à filij Dei & Redempt
iustitia conducatur. Non priùs amaræ & insip
Ierichuntis aquæ dulcedinem induerunt, q
4 Reg.2. Elisæus salem ijsdem iniecisset, ita quoque op
nostra, quæ instar aquæ amaræ sunt, sine salu
passionis sale insipida forent, sed eodem salit
Figura. cruce condita, dulcedinem mox induunt ad
rabilem. At huiusmodi non erat Pharisæor
iustitia, vt quæ Christi passione tincta non e
atque ideò melior & maior à nobis exigi
Hæc prima ratio; iam ad secundam proce
mus.

Iustitia Pharisæo- Pharisæorum deinde iustitia imperfecta & d
fectibus plena erat, quòd in rebus exterio

si

ſitam eam exiſtimarent, ne hilum de intrinſecis ſoliciti; externa ſpectabant, interna negligebant: cùm tamen vera & perfecta iuſtitia è corde procedat, & animo inſita ſit. Hinc toties Chriſtus eorum agendi rationem coarguens dicebat, *Væ vobis ſcribæ & Phariſæi, qui mundatis quod deforis eſt calicis, intus autem eſtis pleni rapina & immunditia.* Alibi quoque ſepulcra appellat dealbata, forinſecus imaginibus & ſigillis marmoreis inſignita; intrinſecus putore, ſqualore & puteſcentibus oſſibus plena, at iuſtitia Chriſtiana, quo illam antecedat, è corde potiſſimùm & animo procedat neceſſe eſt, *nam omnis gloria filiæ regis ab intus.*

rum exteriora reſpiciebat.

Matth. 23.

Pſalm. 44.

Vt autem hoc myſterium denotaret, voluit olim Deus inprimis ſibi offerri pinguedinem & adipem ouium, quæ inteſtina velaret *Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia, duos renunculos, & pinguedinem quæ iuxta ilia eſt.* Euidens argumentum, quo denotatum volo, Deũ operum & cogitationum noſtrarum ſacrificijs non modo exteriora, verùm etiam interiora, cor ſcilicet & animam, ſibi depoſcere. Hiſce ſacrificijs aſſueuerat Dauid cùm diceret, *Benedic anima mea Dominum & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius.*

Figura.

Leuit. 7.

Pſalm. 102.

Procedamus ad tertiam. Phariſaica iuſtitia nonniſi vanam ſpectabat gloriam, nec Deo placere ſtudebat ſed hominibus, atque ideò non ſufficiebat, vt eâdem quis æternam ſibi gloriam compararet. At noſtra iuſtitia aliò ſpectet, inanes illos gloriolæ rumuſculos negligat, inanes laudum titulos conculcet, & ſoli Deo omnibus in actionibus, non mundo aut hominibus, placere ſatagamus. Idcirco toties ſummus ille magiſter ſuos edocuit vanã glo-

Iuſtitiæ Phariſaicæ finis eſt placere hominibus.

Matth.6. gloriam proterere: *Attendite ne iustitiam vestram*
faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Al
Matth.23. bi quoque laudum aucupes taxans, ait, *Omnia o*
Simile. *pera sua faciunt, vt videantur ab hominibus.* Cete
rum hosce histrionibus & ludionibus similes dix
ro, nam vt hi totos dies saltant & laborant mem
bra antrorsum & retrorsum torquẽdo, vt spectat
ribus placeant; vesperi verò membrorũ cõcussi
ne agitationeq; fatigati stultitiã suã culpantur &
reprehendunt, quòd sese, exiguo lucello aut em
lumento accepto ita torserint ac fatigarint. Mu
dani enim, qui quidquid agunt coram alijs age
student, vt ita hominibus placeant, mille subeu
molestias, seseque excruciant; at vbi vitæ vespe
& mortis nox ingruerit; dum nullam se mercede
vident recepisse, plorant, eiulant lamenta
tur, ingemiscunt. Et certè lamentorum gem
tuumque sonitum in auribus tinnientem audi
videor; apud Sapientem enim clamant, *Ergo e*
Sap.5. *rauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non*
luxit nobis, & sol intelligentiæ nõ est ortus nobis, lass
ti sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambul
uimus vias difficiles: viam autem Domini ignora
mus. Porrò viam Domini ignorare, & à ve
iustitiæ tramite declinare, inque salebrosa & scr
posa mundi via fallari, more Pharisaico viue
est, & vanæ gloriæ flabrum sequi, & cogitation
suas hominum plausui & laudibus vulgi adaptar
At hanc viuendi rationem detestatur Deus dicer
Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribaru
& Pharisæorum.

Iustitia Pharisæorum falsa. Quarta hæc sit. Iustitia scribarum falsa & fuc
ta erat, & nullo nomine, nisi externo quoda
fuco commendabilis, falsæ legis intelligent
inn

innitebatur: credebant enim iram, odium, & alios prauos animi affectus, non esse coram Deo peccatum, sed licita & ad iustitiam spectare & virtutem: quod in hodierno tamen Euangelio Redemptor coarguit dicens, *Audistis quia dictum est antiquis*, &c. *Ego autem dico vobis; quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Id est, Lex vetus exteriora damnabat flagitia, qualia sunt homicidia, furta, adulteria; verùm Euangelica etiam interna castigat, qualia sunt iniuria, ira, bilis & rancor erga proximum, quæ vbi ab animo proscripta sunt, perfectioni Euangelicæ locus est.

Plinius naturæ arcanorum scrutator accuratissimus regem apum, quem ceteris & pulchriorem & maiorem (: duplo quippe ceteras excedit) natura finxit, aculeo carere tradit, atque ita semper inermem procedere. Quo naturæ opificem designare voluisse autumo, quo quis nobilior, dignior, & eminentior est, eo & maiorem morum suauitatem præferre, minus in alios sæuire, & semper sine aculeo, sine rancore inquam, ira, bile, aculeis acutissimis, mortemque inferre solitis, volare debere. Atque hoc est, quod Euangelica schola edocet. At synagoga Iudaica aliam prælegebat lectionem, legem aliam, aliam quoque spectabat iustitiam, litteralem inquam & non spiritualem, quæ non in animo ac voluntate, sed in externo tantùm opere peccatum situm credebat. Scribæ siquidem sibi persuadebant, præceptum non occidendi, non furandi aliena, non adulterij committendi, non nisi ad exteriora extendi opera. Sed fucata hæc iustitia est, & hanc se diiudicaturum aliquando, per Pro-

Lib. 2. ca. 16.

Simile.

Psalm.74. phetam testatur Deus, *Cùm accepero*, inquit, tem-
pus, *ego iustitias iudicabo*, id est falsas, inanes, futi-
les, mendaces, Pharisaicas. At alia nostra sit opor-
tet *nam nisi abundauerit iustitia vestra plusquam
scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum
cœlorum.*

Iustitia Pharisaica mera hypocrisis

Vltima ratio est; quòd Pharisæorum iustiti-
nonnisi mera esset hypocrisis, plena fuco, fictioni
plena & dissimulationis: exterius quidem pulchr-
apparebat & perfecta, at reuera nihil erat. hin-
toties hypocritarum nomine eosdem Dominu-
donauit in Euangelio, *Hypocritæ bene prophetau-*
Matth.15. *de vobis*, & alio in loco, *Quid me tentatis hypocritæ*
Matth.22. Ceterum hypocritarum opera gemmæ mangon-
cæ sunt & nummi adulterini, qui in alio orbe no-

Hypocrisis nummo adulterino collata.

admittuntur. nam vt nummi adulterini auro cir-
cumliti sunt, interiùs verò ærei; ita quoque oper-
hypocritæ exteriùs videntur aurea, aurum virtu-
tis ostentant, at intrinsecus ære malitiæ, falsitati-
mendacij sordent; statuæ Nabuchodonosoris pe-
similes, quæ vultum habebat aureum, pectus a-
Dan.2. neum.

Hypocritarum opera fructibus rubri maris similia.

Referunt nonnulli, poma quædam haud procul
mari rubro nasci, quę exteriùs quidē pulchra & iu-
cunda videntur, at tacta in fumum & quidem p-
stilentem ac cineres resoluuntur. Hypocritarum o-
pera pomis his esse censeo simillima, quæ in ru-
bro mundi huius mari enascentia, extrinsecu-
splendent & fulgorem ac meritorum soliditate-
præferunt; sed quamprimùm vt Omnipotens e-
dem, parum licet, tetigerit, in fumum & vanit-
tem euanescunt, & coram Deo & hominibus si-
ceris sordent, ac putiscunt.

Struthio plumas habet accipitris & herodij,

a

ait Iob, *Penna Struthionis similis est herodij & accipitris*, quæ duæ aues ceteras in volando antecellunt; at è terra se sustollere nequit; alas quidem habet vt aues masculæ & generosæ, sed earum volatum non potest imitari; & quamuis alas ad volandum interdum explicet, è terra tamen se leuare nequit. Verus hypocritæ typus hic dignoscitur: quamuis enim egregias præ se ferat actiones, & virtutes quas viri sancti exercent, exercere, sublimē se volando sustollere & cælum petere videatur, corde tamen & animo numquam terram deserit aut mundo valedicit.

Hypocrita Struthioni cōparatus. *Cap. 39.*

Res exteriùs balistis pluribus quæ emineant, instructa, turribus circumsecus munita, propugnaculis vallata, & varijs armamentis circumdata, terrori & admirationi est adspicientibus; at sępè interiùs nihil præter hunc bellicum apparatum & minas panicas apparet. Si quis enim ingrediatur, & singula diligentiùs excutiat, videbit omnes illas machinas inanes, balistas non puluere sed rubigine & situ plenas, propugnacula dissuta, eaque vicina puluere, globis, & igne, quæ tamen imprimis necessaria sunt, carere. Idipsum de hypocrita dici potest; exteriùs quippe eum omni virtutum genere & omnigena armatura spirituali munitum videbis, ieiunijs inquam, eleemosynis, oratione, & alijs sexcentis, adeò vt omnes in admirationem trahat. at qui interiùs examinare voluerit & excusserit, videbit hauddubiè omnem illam armaturam igne & flamma diuini amoris, puluere humilitatis, plumbo & globis rectæ ac sinceræ intentionis destitutam: ideo ictus infligere nequiuit, nec cælum violenter perfringere, quò in beatas sedes ingrediatur.

Simile.

Cōceptus Philoſophicus. Quomodo aquila pullos examinet.

Naturalium rerum ſcriptores tradunt auiu[m] reginam aquilam, pullos, num legitimi ſint a[n] verò adulterinæ propagines, exploraturam, e[os] ſoli è directo opponere ſolere: tum ſi quos [ad] radiorum fulgorem viderit conniuentes, & retorto oculo ſplendorem non ferentes, vt ſpu[ri]os habet & velut generoſa aquilarum ſtirpe i[n]dignos nido eijcere. Vt autem è naturali hac i[n]dagine conceptum eliciam Theologicum, dic[o] vnum è præcipuis, è quibus aquilæ regiæ, id [eſt] Ieſu Chriſti pulli ac filij, dignoſcantur, ſignis [eſ]ſe, ſi oculorum vim ac perſpicacitatem ſoli [iu]ſtitiæ è directo opponant, id eſt, ſi omnia quæ [a]gunt opera, cogitationes, voluntates, intenti[o]neſque ad ſolius Dei dirigant gloriam & h[o]norem. Qui verò ſecùs faxit, in Euangeliu[m] peccat, hypocrita eſt, Phariſæos imitatur, [&] ſummi magiſtri præceptum violat, docentis, N[iſi] *abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scrib[a]rum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum c[œ]lorum.*

Simile.

Non errauero, ſi Phariſæorum ſynagogam m[e]retrici & adulteræ comparauero: nam vt hæc [...]comit, ornat, adſcititios colores & fucos a[ſſu]mit, veſtes pretioſas induit, gemmis & mon[ili]bus ſeſe circumdat, non vt viro placeat, ſed [le]nones & adulteros in ſui amorem & caſſes p[er]trahat: ita quoque ſynagoga (de qua dicit[ur] *Gens praua & adultera ſignum quærit*) iuſtitia [&] virtutibus, boniſque operibus, quæ verè mo[ni]lia & veſtimenta ſpiritualia ſunt, exornabat, n[on] vt in legitimi ſui ſponſi, Dei inquam, oculis g[ra]tiam inueniat, ſed vt mundo, carni, & dia[bo]lo, cum quibus adulterari conſueuit, placeat[: de]

Ierem. 3.

qua in hunc ſenſum à Ieremia dicitur, *Tu au[tem]*

fo[rnicata es]

fornicata es cum amatoribus multis. & ab Ezechi-ele. *cum idolis suis fornicatæ sunt.* In solum itaque mundum oculos defixos habebat, nec in cælum eos vmquam sustollebat, solam vanam gloriam spectabat, quæ virtutum grando, & humanarum actionum vastitas ac pernicies; sed velis remisque nobis hæc fugienda est; in quo imitandi sunt Iudæi post reditum è captiuitate Babylonica templum Ierosolymitanum instaurantes, de quibus in Esdra legitur, *Vna manus faciebat opus, & altera tenebat gladium.* Hinc siquidem opera bona & meritoria exercenda sunt, illinc verò aduersus vanam gloriam, bonorum operum hostem teterrimam, gladius stringendus. atque ita fiet, vt iustitia nostra Pharisaicam longo sit interuallo superatura, Domini præcepto obsequendo, dicentis, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam &c.*

Ezech. 20.

2. Esdr. 4.

Porrò Pharisæorum iustitia in eo potissimùm sita erat, quod aliorum peccata acerrimè reprehenderent, & sibi peccantibus adularentur, peccataque propria artificio quodam velarent. Vult itaque Dominus Christianorum iustitiam superare, id est, vult Christianos in propria errata seuerè & rigidè animaduertere, sed aliorum delicta modestè carpere aut potius conniuere: in quo plurimos modò peccare videmus, qui more Pharisaico minimum in proximum næuum intuiti, nubium tenus eleuant, propria verò, teterrima licet ac maxima, velant & depriment.

Pharisæi aliorum peccata coarguebant, suis conniuebant.

Figuram quam scitissimam in Regum historia legere est. Cùm Absalom aduersus Dauid patrem insurgeret, illius regno insidiatus, & in tales 2. Reg. 16.

eum compellaret anguſtias vt Hieroſolyma de-
ſerta deſertum peteret; videretque rege egreſſo
Dauidis integerrimum Cauſai in palatio ſtantem
eum coarguit dicens, *Hæc eſt gratia tua ad amicum*
tuum, quare non iuiſti cum amico tuo? Interea non
videbat ſe maioris culpæ reum eſſe, quòd patrem
bello adeò iniquo premeret ac perſequeretur. Re-
bellis ac refractarius hic eos denotat, qui minima
in alijs delicta culpantur, cùm ipſi maiorum &
grauiorum coram Deo rei inueniantur: aduerſus
Luc. 6. quos in Euangelio Dominus ait, *Vides feſtucam in*
oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?

Similia. Adhæc iuſtitia Phariſæorum talis erat, vt alios
quæ ad ſalutem ſpectabant, viamque ſalutis, edo-
ceret, cùm ipſe ne manum quidem operi admoue-
rent; in quo templorum campanas optimè refe-
runt, quæ alios ad ſacra conuocant, ipſæ tamen fi-
Phariſæi, quibus ſimiles. xæ in campanili manent: aut ocliferia & inter-
gnia diuerſoriorum, quæ omnes ad hoſpitium in-
uitant, & peregrinos intrare quodammodo com-
pellunt; cùm ipſa ventis, pluuiæ imbribus ſemper
expoſita maneant: aut miſeris arcæ Noë compa-
ctoribus, qui alijs quidem, qua diluuio eriperen-
Geneſ. 6. tur, nauem compegêre, intrare tamen detrectan-
tes cum alijs vnda abſorpti ſunt. Non ſecùs etiam
noſtri Phariſæi, qui alijs arcam conſtruebant, va-
ria ad ſalutem media ſuggerebant, plurimas ad di-
uinæ iuſtitiæ tempeſtatem euadendam rationes
reperiebant, fluctibus tamen immerſi periêre: o-
mnes ad cælum inuitabant, ipſi ne pedem à terra
Phariſæis parua magni; magna parui faciebant. mouere cupiebát. Noſtrum porrò eſt, aliter vitam
inſtituere, nam *Niſi abundauerit iuſtitia noſtra plus*
quam Scribarum & Phariſæorum, &c.

In hoc quoque Phariſaica iuſtitia ſita erat, quòd
minima & friuola plurimi facerent, maioris v[el]
mome

momenti ac ponderis res penitus negligerent: è musca faciebant elephantem, & ex elephante muscam. An non meministis, quomodo illi ipsi olim discipulos reprehenderent, quòd illotis panem manibus manducarent, cuius contrarium ipsi antiqua quadam traditione à maioribus acceperant. Ipsi tamen Dei præcepta violare non verebantur, præcepta inquam parentum honorandorum iisq; obediendi. Huiusmodi Pharisæis hodie mundus scatet, qui plurimam corporis, nullam verò animæ rationem habent.

An non stultus ille ac fatuus dicendus esset, qui æquum pretiosis monilibus conuestiret, gemmisq; varijs exornaret; corpus verò suum negligeret, vilibus panniculis & scrutis conuestiret, & assumentis varijs deformaret. Longè maior profectò eorum dicenda est vesania, qui tãtam corporis, quod nonnisi vilis & strigosus quidam equus est, rationem habent, miseram verò animam, longè nobiliorem, deserunt ac derelinquunt. Simile.

Hinc benè meo iudicio Musicos reprehendit olim Diogenes, quòd instrumentorũ fides concinne ad numeros adaptarent, & harmoniam auribus gratissimam efficerent, mores verò dissolutos haberent, nec ad harmoniam componerent, animæque affectibus non temperarent, nec ad rationis numerum redigerent. E contra verò sapienter mihi visus est respondisse Themistocles: hic enim cùm in conuiuio quodam, in conuiuarum gratiam, rogatus esset pulsare testudinem, eius sese artis ignarum confessus est: cùm verò quidam ab eo dein peteret, quidnam tandem sciret, ait, *Rempublicam ex parua magnam noui facere.* Insinuare volebat, absurdum esse & homine penitus indignũ, exigua, friuola, minuta curiosiùs inuestigare, maxima *Laert. 6. lib.* *August. Epi. 66. ad Dioscor.*

xima verò negligere. Equidem post illum hinc in-
fero, malum esse & periculi plenum, in parui
scrupulosum & anxium esse, maxima verò pecca
ta non vereri committere.

2.Reg.12. Pharisæum agebat Dauid, cùm visâ Bersabee
amore iam illaqueatus, curiosè inquireret, nun
honesta & pulchra foret; non verò rogaret, nun
Ioann.19. matrimonio esset copulata. Iudæi verebantur di
festo prætorium Pilati intrare, innocuum ver
Christum falsis testimonijs ad mortem conden
nare non reformidabant. Ecce iustitiam Pharisa
cam, nostra maior sit oportet, atque in hoc Euan
gelica consistit perfectio, quæ me ad secundum
concionis membrum trahunt.

Dicendum est igitur, vt ad alteram partem de
scendamus, quemadmodum lex gratiæ perfectio
est lege scripta, opera quoq; illius digniora & iu
stitiam eminentiorem esse debere: quò collima
Ioan.16. Seruator noster ait, Spiritum sanctum inter cete
quæ in terra acturus est, opera, mundum de iustit
argiturum; *Ille arguet mundum de iustitia & iud
cio.* Id est Spiritus ille æternus, summus animaru
iudex cùm in mundum veniet, ob iustitiæ defec
illas condemnabit, quòd in moribus & agendi r
tione perfectiores non fuerint discipulis Mosaic
& synagogæ filijs. Porrò ipsa perfectio consistit
hoc, quòd veram iustitiam colamus, ex tota men
& animo Deum seruientes, & omne quod ad pe
catum inducit, fugientes, tum quoad cogitation
& alios motus interiores, tum etiam quoad op
ra & exteriora, quæ omnia breui hac sentent
comprehensa sunt; *Audistis quia dictum est antiqu
Non occides; qui autem occidit reus erit iudicio: e
autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri s
reus erit iudicio:* olim scilicet homicidia & cæd
ve

vetabantur, nunc autem & ira & rancores. Quorum verborum occasione de homicidio nonnihil excurrendo dicemus.

Est sanè homicidium peccatum tetrum ac de-estandum, ac grauibus dignum supplicijs. Omnis iquidem in ipsum armatur orbis, & nemo est quin llud puniri velit: nam præter tortorum manus, & euerissimam Dei castigationem, ipsa conscientia & natura perpetuo supplicio & remorsu excruciant illum, qui sanguinem proximi effudit; semper nim ob oculos sanguinolentam illam tam horendi facinoris memoriam ponunt, vt terrorem formidinem illi incutiant. Causa verò cur scelestum hunc ita exagitent, hæc statui fortasse post; cùm enim vnaquæque sanguinis gutta animæ tionali, quæ vera Dei imago est, (si modò sanuis, prout Medici & Philosophi etiam hodie diseptant, animatus sit) videntur conscientia & nara peccatum agnoscentes, & quodammodo ingnantes quòd ita imaginem creatoris violauent, sanguinem vel vitam illi vnitam mouendo, ithorem excruciare omnique ratione cona- vt delictum illud castigent ac meritis afficiant pplicijs. Homicidium graue delictum.

Hoc sanè exprimere volebat Sapiens & proida illa Abigail, quando Dauidis animum platura, armaque quæ aduersus stolidum Nabal manus sumpserat, manibus excussura, hac m ratione aggressa est, *Non erit tibi hoc in gultum & in scrupulum cordis Domino meo, òd effuderis sanguinem innoxium, aut ipse vltus fueris?* 1. Reg. 25. Quasi dicere voluisset, Noli rex humano regias manus cruentare sanine, ne fortaßè remordens idcircò conientia te intrinsecus exagitet, ac mille

te ſtipent ſupplicia hoc ſcelus tacitè internè vin-dicantia ac punientia.

Abel mortuus Cainum exagitat.

Notat Chryſoſtomus, & benè quidem, Cainum postquam paricidali dextra fratrem Abelem in-terfeciſſet, iuſto Dei iudicio, ſemper furijs exagi-tatum, & vmbram fratris vbiuis locorum illu[m] eſſe proſecutam, oculis eius aſſiduè ſe repræſen-tando, vltionemque tam horrendi & feralis ſce-leris depoſcendo; tantumque paricidæ timore[m] ac formidinem incuſſiſſe, ſemper vt membris tr[e-]meret, & lymphanti ſimilis & furijs agitatus, p[er] agros vagus & erro diſcurreret. Additque, mort[u-]um ſemper eum eſſe comitatum, aſſiduè illum to[r-]quendo, & arctiſſimè ſtringendo, iuſtitiamque [o-]mni momento exigendo: quemque viuum æqu[is] aſpicere oculis non potuerat, à morte illum ſem-per vt inimicum præ oculis habuiſſe.

2. Reg. 12.

Huic ſupplicio Dauid, iuſta Dei ſententia p[er] Nathanum Prophetam declarata, poſt innocuu[m] Vriam trucidatum, fuit addictus, *Vriam Hethæ[um] percuſſiſti gladio, & vxorem eius accepiſti in vxor[em] tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammō; qua[m]obrem non recedet gladius de domo tua vſque in ſe[m]piternum.* Aulam illius perpetuò naturam ſang[ui]ne comminatur, & homicidijs fore infamem; [quod] aliud meo iudicio non intelligit, quàm vi[uos] illos aculeos & exagitationes, quibus ſynter[esis] illum noctes & dies toto vitæ tempore excruc[ia]ret; vmbramque Vriæ omnibus locis adfutura[m], & nullo non tempore de morte ſua vindictam, [in]iuriarumque ſibi illatarum compenſationem [&] talionem exacturā. Ah quoties ille, ſomno ab [i]c[tu] vmbra excitatus, è ſtrato ſe corripuit, tanti ſce[le]ris admiſiſſe pœnitentia motus? Quoties in[ter] Principes agens, vmbra hac ob oculos verſante[m]

ſang[uinem]

ſanguinem etiam ſtillantem commonſtrante, colloquia incepta interrupit, negotia reliquit interrupta, vt clanculò calamitatem deploraret, & miſericordiam Diuinam lacrymis expoſceret? Atque hoc innuere voluit, dum lacrymans, ſuſpirans & ſingultiens clamat, *Et peccatum contra me eſt ſemper.* Hem me, inquit, miſerum! Nulla mihi requies interdiu aut noctu datur, ſemper conſcientiæ ſtimulis exagitor, peccatum ſemper comitatur, inimicum habeo omni me loco inuadere parantem; omni momento, Vriæ ſanguis ob oculos verſatur, qui me cruciat, flagellat & torquet, ac tantum non mori cogit. Videant igitur ſanguiſugæ illi & homicidæ, quid ſanguinem effundendo lucrentur: dum quippè occidendo, gladium mortui qui diùs & crudeliùs ferit quàm viuentis, in caput ſuum exacuunt: cùm, Deo permittente, vt quos occiderunt in vita, iam mortui illos exagitent, & poſt mortem vltionem, quam viui habere non potuêre, deſcant. Præceptum igitur *non occides*, integrè & inuiolatè obſeruent. Pſal. 80.

Eſt ſanè homicidium tam horrendum ac deteſtandum facinus, vt homicidæ in lege Moſaica pa- Homicidij grauitas. tria profugi priùs redire non poſſent, quàm ſummus Pontifex exſpiraſſet, ecce legis decretum, *Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes ſuas reuerti poterunt.* Cuius rei rationem Num. 35. reddens Arias Montanus ait, ideò potiſſimum in Ioſue. 20. mortem Pontificis reditum eorum dilatum, quòd temporis mutatio magnam quoque varietatem in priuatis ac publicis negotijs ac mutationem afferre ſoleat: in morte autem Principis ſolet vt plurimum rerum mutatio contingere; tunc ſiquidem magiſtratus renouantur, & alia in iudicando ratio præſcribitur; & cùm ſummus ſacerdos Prin-

cipis loco apud Iudæos fuerit, certum est, mor
illius multas in regnō mutationes continger
nouaque plurima occurrere, nulla vt præte
torum amplius haberetur memoria. Hac i
tur sumpta occasione veniam sibi rei acquireba
& in libertatem homicidæ asserebantur.

Rabbi Moses Maymo lib. 3. cap. 4.

Alias porrò rationes doctissimus Andreas M
sius, idque ex Hebræorum commentarijs, co
git. Prima è Rabbi Mose Maymone est, qu
summus sacerdos reipubl. magis foret necessa
us, quàm priuatus aliquis; atque ita mors ill
maiori luctu digna erat, eamque omnes ve
communem & publicam prouinciæ vastitat
& exitium deplorabant. sæpenumerò aut
contingit, vt, quando publica deploratur ca
mitas, priuata negligatur: adeò vt commune
trimentum Pontificis morte acceptum, omn
priuati quod homicidium attulerat, obliuion
induceret.

Altera Masij ratio est, quod homicida sangui
humani effusione ita terram polluat atque in
net, vt nonnisi ipsius homicidæ sanguine pur
queat & expiari: porrò mors commodè exp
nequit, nisi morte alterius. Quoniam autem te
diuersis hinc inde cædibus profanata erat, & i
eædem vindicari non possent; lex in benignita
pronior, voluit vt vnius mors ceterarum loc
tisfaceret: & quia magnus interfectorum nu
rus erat, vnius mors non satis futura videbatur
luit igitur, vt morte summi Pōtificis, qui plur
æquiualebat, satisfieret interemtis, & obitu vn
publica per omnem prouinciam venia promu
retur. Egregiæ profectò sunt hæ rationes, è qu
licet colligere, quàm execrandum sit scelus
manum effundere sanguinem, cùm ad ipsum e

an

andum, summi Pontificis mors sit necessaria.

Tantopere aũt Ioannes Chrysostomus idipsum detestat⁹ est, vt Caini peccatũ, quod homicidij species erat, grauiꝰ & enormius ipsa Adami præuaricatione fuisse dicere nõ dubitarit: idq́; colligit, & nõ inscitè, ex maledictione imprecationeq́;, tũ in hũc tũ in illũ lata; Adæ nãq́; peccatũ terræ maledictioné inuexit, *Maledicta terra in opere tuo.* at Cain occiso fratre, in caput suũ maledictioné arcessiuit. Audiamus aurea Chrysostomi verba, *Quantò maius hoc peccatũ præuaricatiõe,* inquit, *protoplasti, ex maledictionis varietate videre licet,* &c. & tãdẽ cõcludẽs. Cainum in hoc diabolo etiã parem fuisse, qui etiam in propria persona à Deo fuit maledictus.

Homicidium Caini grauius peccato Adæ.

At qui profundiùs peccati huius grauitatem & horrorẽ scrutari voluerit, is secũ perpẽdat, à quot aduersarijs homicida ad necẽ deposcatur, & quàm multi vindictã de eo sumere gestiant, & quodãmodo diẽ dicãt. Primò ipse mortuus ei bellũ indicit, eiusq́; sanguis clamat vt & cælũ vox ipsa penetret; quod notat Ambrosius; *quia,* inquit, *Deus iustos suos audit etiã mortuos, quoniã Deo viuũt.* Et obseruarũt Hebræi, & cũ ijsdẽ Liranus, in Genesi, post funestũ Abelis interitũ, quo loco nos legimꝰ, *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra;* in textu hebręo legi, *vox sanguinũ:* quod tãtũdẽ homicida sanguinis effundat, totq́; se homicidiorũ reũ cõstituat, quot iustus Abel proles si vixisset, genuisset. Secũdò terra ipsa aduersum eũ cõspirat, iustitiãq́; exigit, prout idẽ Ambrosius innuit; quamuis enim defunctus necem remitteret, terra tamen ad necem sicarium deposceret. vnde cum Ambrosio dico, *Vox sanguinis clamat de terra: non dixit de fratris corpore; quia frater parcit, terra non parcit.* Tertiò omnes in genere creaturæ aduersus eum armantur,

Lib. de Cain & Abel.

Genes. 4.

Vbi supra.

& vbiuis locorum insidias ei struunt, & morten
parant, adeò vt perpetuo in metu & formidin
versetur: vnde ortum habuisse crediderim conti
nuas illas agitationes & tremorem membroru
in scelesto Caino. Cuius tremoris causam indagâ
Procopius Gazæus, & interrogans, quemnam t
meret Cain, cùm præter patrem & matrem i
mundo nullus viueret; mox rationem subnecti
quòd metueret ne omnes aduersum se creaturæ in
surgerent, *Cain*, inquit, *vidit virtutes cælestes, m*
tuebat quoque insidias ferarum & reptilium, qu
Deus ad vindictam creauit impiorum. Quartò deni
Deus ipse, omnium acerrimè interfectorem exag
tat, qui eumdem citiùs aut seriùs persequitur, &
numquam inultum facinus hoc finit, sed graui
simè vindicare consueuit. Testis sit nefandus ill
Cain, qui fratre mandibula obtruncato, statim a
sidua membrorum concussione fuit castigatus,
qua ad septem vsque generationes permansit; n
que enim suam modò vixit ætatem, sed septem i
tegras compleuit geneses; atque ita intellige
dum est supplicium quod à Deo illi fuit inflictu
Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. qu
verba exponens idem Procopius ait, *Punitio f*
de te septuplum, quia viues in cruciatu vsque ad s
ptimam generationem, in qua à Lamech occidér
ergo omnis qui te occiderit, septem vindictas exs
uet. Hæc dicta sint hactenus, vt horrorem & eno
mitatem homicidij vobis ob oculos ponam. ia
cholerae vobis & iracundiæ deformitatem exp
nam, quam Euangelium prohibet, dicens, *Quia*
mnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Iracundia ñō semper peccatum. Principio igitur hoc præsupponendum est ir
cundiam non semper peccatum esse, nec semp
vitium secum trahere. vnde Psalmista, *Irascim*
& n

& nolite peccare. Ipſe quoque Deus iraſci inter-
dum ſolet, ira tamen in ipſo peccatum non eſt, *Pſalm.* 4.
nec eſſe poſſet; vnde ſcriptum, *Quis poteſt iram tu-
am dinumerare?* & alibi, *Domine ne in furore tuo ar-
guas me, neque in ira tua corripias me.* Ceterum di-
uina hæc ira ab omni delicto pura & purgata, fu- *Pſal.* 89.
ror & ira columbæ in ſacris litteris ſolet appel- *Pſal.* 6.
lari, vt in illo Ieremiæ, *Diſperdite,* ait, *ſatorem de
Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis,* *Ierem.* 50.
*facie gladij columbæ. vnuſquiſque ad populum ſu-
um conuertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.*
imile quid reperire eſt cap. 49. in quo de Nabu-
hodonoſore Aegyptum deuaſtante ſermo eſt,
ui ideò gladius & mucro appellatur, ſed gla-
ius columbæ quoad litteram, eò quòd Babylo-
ij in vexillis & ſignis bellicis columbam depi-
am geſtarent; at myſticè hoc de ira Dei accipi-
ndum eſt, atque ita Sanctus Gregorius interpre-
tur, dicens iram Diuinam furorem columbæ *S. Gregor. in*
ppellari, quòd iraſci ſine vlla perturbatione ſo- *40. Iob.*
at, & quamuis ira videatur intumeſcere, ſpi-
tus tamen & mens eius, ſemper in malacia eſt.
nde diſcamus oportet, ita paſſiones & affectus
rauos compeſcere, ne leonis ſint furiæ, id eſt, vt
acundia felle careat, & ab omni perturbatione
inquiete ſit immunis.

In Leuitico præcepit Deus, vt in Aaronis & fi-
orum oblatione, quam offerre debent Domino *Leuit.* 6.
die vnctionis ſuæ, pars decima ephi offerretur
mile in ſacrificio ſempiterno, quæ in ſartagine
leo frigenda erat. Quo edocemur, dum ſpiritus
mens in ſartagine iracundiæ exæſtuat, oleum
aritatis & miſericordiæ infundendum. Huc
oque facit quod Apoſtolus in Epiſtola ad Ephe- *Epheſ.* 4.

fios ait, *Sol non occidat super iracundiam vestram.*
Ephes. 4. Scio, litterali sensu denotari, solem non priùs debere occidere, aut diem finiri, quàm ira finem in animo acceperit: at dici quoque potest, mysticè hic designari misericordiam & charitatem, quæ sunt virtutum quodammodo soles in hoc mundo, sine quibus anima semper in tenebris agit, numquam in iracundia vestra occidere debere.

Aug. lib. 18. de ciuit. Inter gnomas septem sapientum, qui succinctis & Laconicis quibusdam sententijs doctrinam singularem incluserunt, vt benè notauit Augustinus, non immeritò laudari meruit illa Periandri, qui depicto fræno dicebat, *Irā cohibe:* quo aliud significare noluit, quàm iram, instar equi indomiti & belluæ ferocientis, nonnumquam efferascere, quæ vt cohibeatur, fræno, lupatis, & capistro opus esse: atque huc Prophetæ verba torquere licet, *In chamo & fræno maxillas eorum constringe.*

Pierius li. 51 Rich. Brix. tom. 2. Pierius Valerianus & Richardus Brixius, curiosi multarum rerum inuestigatores, aiunt veteres iram pacatam, & bilem detumescentem denotare volentes ingentem quercum, quæ arbor natura durior est, oliuæ ramis intercurrentibus depingere consueuisse: nam vt quercus animi obdurati & offirmati signum est, ita oliua pacati & sedati. Omnia porrò signabant, dulcedinem veram sedandæ iræ rationem esse, & oliuam & quercum, id est dulcedinem, misericordiam, & clementiam vnà cum furore, ira, bile, rancore & affectibus feruidioribus concurrere oportere. Ipsa siquidem vera est ad ignes & flammam animi extinguendam aqua; ipsa est mare rubrum in quo bellatrices illæ Aegyptiæ submerguntur; ipsa denique diluuium

est,in quo carnales concupiscentiæ & deprauatio-nes suffocantur & pereunt.

Referunt naturalium rerum auctores & inter ceteros Pierius, malogranatorum arborem, quæ suauissimos ferre solet fructus, si fructus amare-scere & siluescere cœperint, non aliter ad pristi-num saporem redire posse, quàm si pini ramuscu-lus radici eius alligetur, qui omnem amaritiem & cruditatem attrahet. Vt secretum hoc naturæ pro-posito adaptemus, dicendum est, hominem, malo-granatorum arborem esse à Deo ad fructus bonos & suaues producendos destinatum, atque ideò for-tasse in summi olim Pontificis veste mala granata dependebant. at si forsitan fructus eius nimium crudi sint & acerbiores, violenti & iram spiran-tes; vera eosdem dulces reddendi ratio est, pine-um ramum radicibus illorum apponere. At mi-hi huiusce rei ratio videtur, quòd olim malogra-natorum arbor amoris fuerit symbolum, & pinus mortis, semel enim hæc præcisa non excrescit aut repullulat. Nulla porrò melior ad animũ fructib, amaris quales odiũ, ira, & affectus praui, onustũ ad dulcedinem flectendum haberi potest ratio, quàm cogitationũ radici mortis memoria applicetur. Hoc igitur vos cholerici vtimini remedio, & iræ pestẽ cane peius & angue execramini, furiam hanc infernalẽ, impetũ illũ brutalẽ, animarum perniciẽ mundi exitiũ, & rẽ illã homine indignam, fugite. Stoici, referente Augustino, eos hominis nomi-ne & titulo asserebant indignos, qui à prauis affe-ctibus transuersum se agi permitterent; crede-bantque choleram in sapientis alicuius ani-mum cadere non posse; rati sapientiam & affectus illos iracundiæ vehementiores si-mul stare non posse. Quin & Aristoteles,

Pier. Valer. lib. 4.

Exod. 28.

Lib. 9. de ciuit.

inter ipsa generosi & magnanimi viri officia ve
Sapiens passionibus caret. lut primum recenset, irasci numquam, & iniuri
rum omnium obliuisci. Omnes autem hoc
num spectabant, iram homine penitùs indignan
ac brutis ipsis propriam esse.

Opinioni huic suffragatur sapiens ille & pa
Iob. 5. siones suas compescens Iob, dum ait, iram no
nisi stultorum esse, & nusquam iram, nisi v
stultitia, reperiri, *Virum stultum*, inquit, *interfici*
iracundia, paruulum occidit inuidia. Idem & Sap
Eccles. 7. ens, *Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu st*
ti requiescit. Et verè ira Maniæ species est; vn
poëta, *Ira furor breuis est*. Seneca quoque lib
Seneca li. de ira. de ira, nullam ad stultitiam faciliorem compe
diosioremque viam credit, quàm per iram. C
sententiæ subscribens Apostolus ait, *non vosmet*
psos defendentes, sed date locum iræ: insinuatu
Rom. 12. voluit, esse nobis iratum non secus atque insanu
quamprimùm fugiendum, eique locum dandu
à qua interpretatione non longè recedens Sa
ctus Basilius ait, *Date locum iræ quasi torrenti,*
S. Basil. *obuia quæque impetu suo rapidissimo deuoluit*. Pl
to quoque interrogatus olim, quanam poti
mùm re stultos à Sapientibus dignosceret, sapie
ter respondit, *Sapiens cum vituperatur, non iras*
tur; cùm laudatur, non extollitur. Id est, homin
cordati ac sapientes passionibus non subsunt,
stolidi & insensati semper exæstuant, & succe
sunt ira.

Ira vesania est. Ira profectò hominem eò deducit insaniæ, vt
iniurijs affectus vltionem sumere nequeat,
talionem rependere, de seipso eamdem sumat.
quo tigridem animal ferocissimum imitat
hæc enim, referente Plinio, si catulos, qu
carissimos habet, amiserit, re comperta raptor
m

mox celeri cursu prosequitur; at vbi nullam catulorum recuperandorum spem esse cernit, ira succensa & rabie tumens in seipsam sæuire ac dentibus vngues, ventrem, pectora dilacerare incipit, sui ipsius tortrix & laniatrix. Idipsum quoque & ira facere consueuit, in proprium corpus arma conuertens cùm in alios eadem nequit stringere. Suffragium suum huic rei addit & Iob dicens, *Tigris periit, eo quòd non haberet prædam*: vel, vt ex Hebræo legitur, *eo quod non fuerit prædam assecuta*. Sed vtraque versione efficere volo, iracundum & ira ferascentem feroci tigridi non cedere, & vbi ira, tigrinum aliquid & brutale semper reperiri. *Iob.4.*

Quotquot autem de ira scripsêre, varia & inaudita & tamen maximè propria, ei nomina indidêre Aristoteles imprimis sanguinis accensionem & incendium iuxta cor esse ait. Hugo de S. Victore, irrationabilem perturbationem mentis. Possidonius asserit appetitum puniendi eum à quo te iniquè putas cæsum, Chrysostomus verò ceteris liberior dicit ebrietatis eam speciem esse, quæ animas prauis affectibus replet, atque inebriat, rationemq; & iudicium surripit. Quin & vlteriùs procedens vt dæmone tetriorem eam depingit, *Ebrietas*, inquit, *quædam est ira, vel potiùs ebrietate grauior, & dæmone miserabilior.* De hac autem ebrietate locum illum prouerbiorum intelligi credo, *Spinæ nascentur in manu ebriosi*, id est irati. per spinas autem Spiritus Sanctus inimicitias, iniurias, contumelias, & ignominiam, quæ ab ira nasci solent, intelligit; spinas in quam rhamni & rubi spinis acutiores. *Lib.1. de anima Lib.2. de sacram.* *Hom.21.in Ioan.* *Prouer.26.*

Cæsariensis Episcopus & eloquentiæ laude inter ceteros Ecclesiæ Patres nobilis, Basilius, Liba- *Homil.de ira Dei.*

nij, magniq́ue Gregorij Nazianzeni condiſcipulu ac contubernalis, mecum coincidens, irā quamdam dæmoniaci hominis effigiem eſſe cor firmat. Et benè, meo iudicio; nam reipſa & vi quotidiano videmus eaſdē in corpore, cui infernalis hæc paſſio imperat, violentias, conuulſione motus, & furibundas agitationes, quæ in energumenis apparent, exſurgere. Turpitudo enim, horror & mimici illi geſtus irati hominis, adeò terribiles & inepti ſunt, vt plurimi, teſte Seneca, vi in ſpeculo ſui ipſius irati imagine, ita pudor commoti ſint, numquam vt deinde ab ira ſe ſiuerint ſuperari. Cui ſubſcribit & Chryſoſtomus dicens, *Quod ſi iratus ſeipſum intueri poſſet, nulla vlterius indigeret admonitione, nihil enim irato turpius.* Quàm tetras & horrendas Meduſæ huius imagines & emblemata ſacræ nobis depingunt Litteræ vt omnes in illius odium deteſtationemq́ue excitent, quò eam remis veliſq́ue fugiant.

Hom. 24. in Ioan.

Salomon tria eſſe ait; quæ terram contremiſcere faciant & quartum quid, quod omninò nequeat humeris ſuſtinere; tribus prioribus relictis, quò huius materię non ſint, quartum eſſe dicit. *Ancilla cùm fuerit hæres dominæ ſuæ.* Verum litterali ſenſu ſepoſito, ad allegorias confugiamus. Quando fieri putatis, ancillam dominæ locum inuadere, & illius hæreditatis iura inuolare? quando ſcilicet bilis, cupiditas, caro, quæ iure naturali animæ & rationis ancillæ ſunt, quæq́ue ei obedire & obſequij mancipiorum inſtar deberent, in dominam inſurgunt, throno eam deturbare, eius priuilegia inuadere, dominium prætendere conantur. atqui hoc terra ſuſtinere, nequit, atque hoc omnes animæ potentias deſtruit & concutit, & cunctas illius facultates ad ſeditionem, & diſcidia concitat.

Hi

Hincnobiſcum ſentiens M. Tullius ſeditionem n rep. excitatam cum animæ bello inteſtino com- parat, in Officiorum enim libris quodam loco cribit: *Sicut ciuitas in ſeditione non poteſt eſſe bea- a, nec in diſcordia dominorum, domus; ſic animus à e ipſo diſsidens, ſecumque diſcordans nullam guſtare artem liquidæ voluptatis ac liberæ poteſt.* Vnde au- em motus ſeditioneſque in animæ rep. excitari olent; niſi è paſſionibus? quando nimirum ancil- e in dominam inſurgunt; quando paſſiones ad- erſus rationem conſpirant, quarum anteſignanus coryphæus ipſa eſt ira. Ita verò S. Iacobus in- uit dicens, *Vnde bella & lites in vobis, niſi ex con- pisſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris?* l eſt è cholera, bile, vindictæ appetitu. Sed l emblemata poſtliminio redeamus.

In officijs.

Iacob. 4.

Ieroſolymitanum excidium Deus Ezechieli re- epreſentaturus ſimulque iram deſignaturus, uam in miſeram illam Iudææ metropolim con- eperat; ferream ſartaginem vt acciperet præce- t, *Sume tibi*, inquit, *ſartaginem ferream, & pones m murum ferreum inter te & inter ciuitatē.* Porrò er ſartaginem hanc Hieronymus ingentem Dei ndignationem deſignatam exiſtimat; ceterum ſi eus hocce emblema abhibuerit, vt iram & indi- natione ſuam oſtenderet; maiori profectò ratio- e hominum iracundiam & inflammationem ſar- agine denotari dicendum eſt. næ enim ipſa ſarta- o quædam ferrea eſt, quæ cor & animum homi- is, in æſtuanti paſſionum & vltionis flamma ex- oquit & adurit.

Ezec. 4.

Septem ſe Ioannes vidiſſe refert Angelos, Se- tem quoque in terram phialas effundentes; quarto autem hoc modo locutus eſt,

Apoc. 16.

Quartus

Cholera intellectui tenebras offundit.

Quartus effudit phialam suam in solem, & datum e[j] illi æstu affligere homines & igni, & æstuauerunt ho[-] mines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Domi[-] ni. Quarta hæc phiala aliud, meo iudicio, non de[-] notat, quàm passionem choleræ, quæ in solem [...] exonerat: nihil est enim, quòd lumen rationis ma[-] gis offuscet & obscuret, & intellectus solem [...] sphæræ citiùs diuellat, quàm ira & vehemens ha[-] hominum perturbatio. Angelus autem phiala[m] hanc effundens ipse Satan est, qui effundendo [i-] gnem in anima succendere, eamq; æstuantem red[-] dere potest, qui cerebrum calefacere, hominu[m] animos adurere, calore suffocare, atque it[a] ad iniurias & blasphemias euomendas pertrahe[-] re. At vt dixi, solis deliquium inprimis causatu[r] & intellectui tenebras offundit.

Lib. de ima. Deor. fol. 269.

Huc non inscitè faciet, quod refert Cartharius nuperus quidam auctor, sed qui multa lectu & di[-] gnissima & iucundissima perscribat. Pingeban[t] veteres Martem, vel Bellonam, vel furiam di[-] scordiæ, manu gladium præferentem sed eode[m] viscera sua traijcientem; pedes porrò obscur[a] quadam & caliginosa nube inuoluti atque irreti[-] ti cernebantur. nihil autem aliud hoc designar[e] emblemate voluerunt, quàm iram, furorem, bi[-] lem mucrones esse, qui letalem animo plagam in[-] ferrent; & furias illas ita hominem irretire & il[-] laqueare consueuisse, nulla vt se ratione in liberta[-] tem posset asserere, aut liberiore frui aëre; nebul[a] autem & caligo designabant, animorum illas fa[-] ces exstinguere, tenebras menti offundere, omnia[-] que intrinsecus obscurare.

Simile.

Agricola apes è præsepibus & fauis educturus fumum adhibere, & ignem quemdam è viridi li[-] gno excitare solet; quem vbi apes persensere, euo[-]

lant

nt, & fauos deserunt, quos agricola deinde eua-
iat. Vt hocce nostro themati adaptemus, dico dæ-
onem idem omninò facere consueuisse: fumum
uippe cholerę excitans, & furoris ignes in ani-
o struens, efficit vt seipso homo egrediatur,
que ita alueare vacuum diuinæ gratiæ melle
oliat.

Refert in opusculis Plutarchus similitudinem
on adeò alienùm à proposito, de quo agimus:
ne per domum aliquam grassante & omnia cir-
mquaque corripiente, qui interiùs latet, ita ple-
mque fumo & ignitis exhalationibus circum
pletur & impletur, rationem vt effugij nequeat
gitare, nedum reperire. Idem sæpenumerò no-
s contingere certissimum est, vt nimirum cho-
ra in animo grassante, & fumosarum æstuan-
umque passionum flammis intrinsecus sæuienti-
s, ita interdum circum impediamur, nulla vt
tio periculo sese expediendi, & è ruina se pro-
piendi suppetat. Nemini igitur nouum aut mi-
m videatur, si Euangelium nos ab hac Megæra
iere velit alienissimos, & procul à mente iram
minare; *Ego autem dico vobis, quia omnis qui ira-
tur fratri suo, reus erit iudicio.*

Notare autem vos velim, quando quidem ad finē
n properat concio, summum illum magistrum
ritatis, perfectiorem quàm Iudæorum erat iu-
tiam inducere satagentem, efficere & proba-
velle, illum qui nonnisi voluntate sua alicui ne-
n infert; in lege Euangelica, non minoris cri-
nis reum esse, minorem castigationem prome-
i, quàm qui in Mosaica reipsa cuiquam vitam
puisset. Quasi dicere voluisset, vestra cōsuetudo
doctrina, Pharisei, morti adiudicat eum, qui ho-
cidium committit; ego idē verò & illum, qui &

irasci-

irascitur fratri suo. Vos actionem intentatis, in
que iudicium trahitis eum, qui fratri Raca dixe
rit; equidem illum hoc nomine condemno, & vir
culis infernalibus mancipo. Simul hic etiam no
tandum venit per iram, Dominum non intellig
re omnem vindictæ appetitum; vt illam diffini
re Philosophi, verùm illam tantummodò quæ a
homicidium viam parat.

Quomodo ira hic accipiatur

Quid *Raca* significet.

Obiter quoq; hic obseruandum, ob varias ver
Raca notiones significationesq́;, magnam inter P
tres ac doctores in hoc explicando esse discrepan
tiam. S. Ioannes Chrysost. vocabulum quoddam e
se ait, contemtum includens, quasi dicas contem
tim *Tu:* Augustinus verò interiectione irati, & a
centum quemdam indignantis. Hieronymus si
persuadet, vocem Hebræam esse; quasi dicas, Ve
cors, vesane, mente & cerebro destitute. Doctissi
mus Maldonatus in hũc locũ cõmẽtatus, vero sim
lius credit, verbum Chaldaicum vel Syriacum e
se à radice hebraica Rik, quæ hominem leuicul
& inconstantem designat, descendens: vnde facti
vt *Raca* à Thalmudistis capiatur pro emotæ ment
homine, cerebro destituto & qui iudicio careat.

Tria tribunalia apud hebræos.

Quartò notes hic etiam oportet verba illa, *re*
erit iudicio, tantumdem valere, ac si dicas, Pœn
mortis afficiendus est: eo quòd iudicium eo lo
pro condemnatione accipiatur. quod vt meliùs in
telligatis, hic mente repetendum est, quod è libri
Thalmudicis, & traditionibus Rabinorum con
stat, tria apud Iudæos fuisse tribunalia, tria iurisdi
ctionis, & tria iustitiæ genera. in primo triumuir
iudicabãt, Hebraicè Mischpat, Latinè *Iudicio* dicto
in quo de leuibus & parui momẽti negotijs discep
ptabatur. Secundũ consessus quidam erat præsidia
lis, viginti tribus constans iudicibus, in quo caus
maioris momenti tractabantur, Hebraicè *Sane*

dri

rin, Græce συνέδριον, Latinè *Conſceſſus*; ap-
pellatur. Tertium ſupremum quoddam Parla-
mentum erat, ſeptuaginta duobus conſtans aſſeſſo-
ribus ac Iudicibus, magni nominis viris, in quo de
maximis & grauiſſimis rebus agebatur de pace,
bello, Pſeudoprophetis, de ſummo ſacerdotio, a-
lijſque tum ad reip. ſtatum ac regimen, tum ad ce-
remoniarum ſacrorumq; ordinem ſpectantibus, &
dicebatur *Magnum ſynodrion*, quaſi dicas conſilium
ac Parlamentum regium: horum tamen ſingula
ad mortem reos condemnare poterant, & cũ qua-
tuor apud Iudæos fuerint ſupplicia capitalia, ſcili-
cet crucifixio, decollatio, lapidatio, viuicombu-
rium, horum ſingulis tribunalibus fas erat ad præ-
dicta ſupplicia condemnare: hoc tamẽ diſcrimine,
quòd in primo rei nonniſi ad minora ex his & le-
uiora ſupplicia condemnarentur. Vnde Dominus
infert, homicidas tũ reipſa tum etiam voluntate,
tum iniurios & contumelioſos, & iracundos, iu-
dicio, id eſt morte & pœna capitali dignos eſſe.
Eia igitur Chriſtiani, ad hanc perfectionẽ Euan-
gelicã contendamus, nõ iã ampliùs more viuamus
Phariſaico, Synagogæ merita trãſcẽdamus, ad verã
iuſtitiam aſpiremus, iuſtitiam inquam, quæ tum ex-
teriora tũ interiora cõplectitur, quæ nõ min⁹ irã ac
furores quã homicidia execratur quã tetrã hãc pe-
ſtem, & infidos illos furores fugiamus, Regij Prophe-
tæ conſiliũ ſequẽtes, *Deſine ab ira, & derelinque fu-
rorem*: ne permittamus, obſecro, nos à violentis hiſce Pſalm. 38.
turbinibus tranſuerſum rapi, ſed inſculpamus ani-
mo egregium hoc Senecę Philoſophi documentũ,
Quemadmodum, inquit, nautæ tum verba in ven-
tum laxant, quãdo tẽporis inuitat ſerenitas; & quã-
do tempeſtas imminet, ne portu quidem exeunt,
ſed tuti deliteſcunt: ita quoque vnuſquiſque
in

in mundi huius mari velificans, rideat, ne dum pa-
sionum tempestates in anima exsurgere incipiunt,
in plenum se mare conijciat, ne vociferetur, eff-
rascat, in indignationis plenos clamores prorum-
pat, sed patientiæ anchora solidetur. Ita se feci-
Psalm.76. testatur vates regius, *Turbatus sum & non sum lo-
cutus.*

Quid Athenodorus Augusto suaserit, iram vt vinceret.

Venit mihi hic in mentem pręclari documen-
quod referēte Plutarcho, Imp. Romanorū Augu-
olim ad iram superandam & exterminandā, de-
Philosophorum sui sæculi Deus Athenodorus;
nimirum iratus, non priùs quidquam aut dicer-
aut ageret, quàm Alphabeti Græci ordine recit-
set elementa. Sciebat quippe, iram feruidā quen-
impetū esse, qui rationem violenter abripiat, &
bita quadam animos vi in præceps trahat; at v-
tempus intellectum illuminarit & rationis vsu
non nihil elucidarit, subitus ille impetus matu-
scit, reflectere incipit, & animus à furia illa li-
ratur. Eôdem etiam respexit magnus Ecclesiæ
ctor Ambrosius, quando Imp. Theodosio in in-
prono pœnitentiam iniunxit, non priùs aliqu-
morti adiudicatum ad supplicium trahere, qu-
triceni à lata sententia elapsi essent dies: quo
Hist.tripart. lib.9.c.30. lege dein Imperator sanciuit, atque inter dec-
sua voluit referri.

Lib.4 quæst Tusc. Architas Tarentinus, vt in Tusculanis tradit
Tullius, cùm in seruos insolentes, liberiusq; ag-
tes, pro domini iure liberè & grauiter potuiss-
nimaduertere, sed ira commotus esset; ita in-
tum illum repressit, atque vindictæ appetitum
tra rationis limites continuit, vt illo eos temp-
punire noluerit, sed dixisse ei suffecerit, *fortu-
estis, quia irascor vobis.* Edocere hocce exemplo
nes præclarus ille Philosophus voluit, subito

os iracundiæ impetus esse refrenandos, hominéq; assionibus; non verò homini passiones, debere ominari. Hoc sequimini velim Auditores, manati illiùs, quod Ioseph Patriarcha fratribus Aeypto abeuntibus dedit, memores, *Ne irascamini via*. Gen. 45. Hoc menti vestræ infixum optem, & ne scicet interea dum in vitæ huius tramite viam caritis, ira vobis imperet, sed omni loco & tempore ındem expugnetis, & compescatis.

Atque hoc est, quod à te, summe & clementissie Deus, amator pacis & non belli, hodie vnanies suppliciter contendimus, quod à te postulaus: Hoc obsecro, nobis concede, vt nimirum in uersis prudenter, in prosperis nos moderatè gemus, simus in afflictionibus constantes, in tentaonibus inexpugnabiles, in iracundia languidi. que hæc vera est ad cælum & ad perfectionem t, hæc ad maiorem quàm Pharisæorum erat, pergendi iustitiam ratio: illi namque nonnisi exnam offerebant, & exteriori quadam apparente colebant; linguam tibi dicabant, (nam ore audabant.) at cor mundo; solam enim vanam upabantur gloriã. Nos verò, Deus clementissi-, meliorem maioremq; iustitiam consectantes, simul & linguam offerimus & magno tibi aftu atque ardore animi, & ex totis viribus & mẽbsequi desideramus. Nostra igitur desideria, a, oblationesq́ue nostras benignus admitte, hon vt adminiculo gratiam tuam hoc in mundo & n altero gloriam impetrare mereamur, cuius nos compotes reddant Pater, Filius cum Spiritu Sancto Amen.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me. Marc. 8.

FIGVRA.

Exod. 20. POstquam magnus ille Deus Hebræorum populum Aegypto eduxiſſet, inq; vaſtam ſolitudinem perduxiſſet, non priùs manna cælitus illis pluit, quàm farina quam ſecum aſportauerant, defeciſſet; at quamprimùm panis ille ſecundarius defecit, cæleſtem illis ſubitò angelorum miniſterio, non ſine miraculo, parauit. Idem omnino in hoc Euangelio cernere licet: Turbæ ſiquidem quatuor hominum millibus conſtantes, poſtquam relictis domibus Chriſtum ſecutæ eſſent per deſerta & montana, nonniſi tertia pòſt die, qua commeatus, quem aſportauerunt, defecit, à Chriſto mirabiliter refectę ſunt. Vult quippe Deus, priùs mundi prouiſionem deficere, quàm prouidentiæ eos ſuæ menſa reficiat: quæ quamprimum vt eſſe deſijt, conuiuia illis parat, miracula producit, tanto eas ſplendore ac magnificentia excipiens, vt ſeptem fragmentorum cophini, ô miraculum! ſuperfuerint. hunc apparatum vt vobis hodie in cathedræ menſa apparemus, Spiritum ſanctum, vt gratia nobis ſua opituletur, & glorioſam virginem Deiparam, quæ patrocinetur, inuocemus, idcirco vno eam ſalutemus animo, dicentes,

AVE MARIA.

Ea omnium ſcholaſticorum eſt ac fuit ſemper

opinio, Auditores, inter diuina attributa, quamuis omnia ex essentia & naturæ iure æqualia sint infinitè; & æqualiter infinita, & vnum aliud dignitate non excellat, effectorum tamen & operum exteriorum respectu habito, misericordiam & benignitatem principem sibi non immeritò locum occupare, ac ceteris antecellere. Innituntur autem potissimùm opinioni & verbis magni illius doctoris, vatis, ac regis Dauid, in Psalmis canentis, *suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius.* Id est, Quatuor sunt, in diuinitatis septo & vt ita dicam ambitu attributa generalia, Potentia, sapientia, misericordia & iustitia, quæ in quantum Deo essentialia sunt, æqualia quoque sunt penitùs ac paria; sed in redemtionis opere misericordia præ ceteris enituit, & caput extulit altiùs, *maius enim*, ex Augustini mente, *opus fuit, genus humanum iustificare quàm mundum creare.*

Inter diuina attributa excellit misericordia.

Psal. 144.

In Ioannem.

Duplicem loci illius Psalmistæ sensum notat Genebrardus; primum, *miserationes eius super omnia opera eius*, id est, *erga omnia opera sua misericordiam exercet*, ipsa siquidem potentiam semper comitatur, sapientiam dirigit, nec iustitiam vnquam deserit. Viuit in cælo, viuit & in terra, dominatur apud inferos, damnati enim citra condignum, nec vt peccata promeruerant, puniuntur. Secundum quia præpositio *super* comparationem vt plurimùm includit, hinc *super omnia opera eius*, tantùmdem est, ac si dicas, *Miserationes eius sunt maiores cunctis ipsius operibus*: vtrouis autem expositionis modo, efficitur semper, misericordiã reliquis attributis Dei excellere, & eminere. Hinc Apostolus Paulus principum Theologus, ac Theologorum princeps ac caput, diuinorum

Genebrardi expositio.

MM 2 nomi-

2.Cor.1. nominum seriem examinans, & proprietatum Dei nomenclaturam tenens, illum patrem misericordiarum, nomine omnium dignissimo, & titulo qui in diuinitatem nullum aut nobilius aut eminentius, appellare non dubitauit; *Pater misericordiarum, & Deus totius*, inquit, *consolationis*. Nam vt Rex qui pluribus imperat regnis & Toparcha, qui plurimorum locorum habet dominium, nomen à dignissimo & nobilissimo mutuari solent: ita quoque Deus omnipotens & supremus ille Monarcha, qui tot præclaros titulos habet, hunc vnum plurimi æstimare solet & ceteris anteponere, *Pater misericordiarũ & Deus totius consolationis*. Quin & ipse dici amat misericordia, & hoc ipsum nomine primus psaltes compellauit, *Deus meus, misericordia mea*: quasi dicere voluisset, Tu es, ô Deus meus, Angelorum potentia, mundi sapientia, damnatorum iustitia; sed mea solùm es misericordia.

Psalm.58.

Deus diues in misericordia.

Idem Apostolus Dei magnificentiam, potentiam, diuitias aliaque bona immobilia & attributa, quæ in diuina Essentia reperire est, recensens & examinans, vno fasce velut omnia complexus, Deum in primis diuitem & opulentum misericordiâ describit, *Deus autem*, inquit, *qui diues est in misericordia*. Perinde ac si diceret, Pauper quodammodo in potentia, sapientia, iustitia, dici posset Deus, si misericordiæ illius thesauros consideremus. Atque adeò vniuersus Ecclesiæ cœtus, maiestatem Dei exaggerans, nonnisi misericordiæ nomine eum prædicat, quam ita illi propriam & essentialem esse ait, vt ipsa nec sine Deo misericordia, nec Deus sine misericordia esse posset, *Deus cui proprium misereri semper & parcere*: nam vt ignis proprium est ardere, plantarũ vegetari, animalium sentire, hominis ratione vti, Angelorũ intelligere & cognoscere;

Ephes.2.

Dei proprium misericordé esse.

gnoscere; ita tibi omnipotens & sempiterne Deus, parcere, indulgere & misericordiam facere proprium; proprium inquam, vt Philosophi dicunt, quarto modo.

Vidit olim Ioannes in Apocalypsi sedentem in throno similem iaspidi & sardini. Porrò duæ illæ gemmæ plurimi à gemmarijs fieri solent, quarum illa, teste Plinio viridis; sardonix verò, eodẽ referente, igneus & ad flammã quàm proximè accedẽs Hũc Dei gessisse imaginẽ dico. sed cur duabus hisce gemmis similis apparere voluerit, plures assignari rationes solent, & omnes præclaræ. Inprimis Ambrosius Ansbertus per sedentem hunc non alium quàm Christum intelligit, per viridem Iaspidem diuinitatem, per sardonychem rubicundum sacram illius humanitatem, effuso in passione sanguine rubricantem. 2. Augustinus, Beda Primasius, Rupertus, per Iaspidem, coloris marini & diluti, diluuium aquarum inundationem generalem, quę iam præterijt, designari credunt; per sardonychem verò, ignei & flammei, diluuiũ ignis, quod circa mundi terminum exspectamus. 3. Richardus de S. Victore Iaspide cælestem denotari existimat gloriam, per sardonychem flammam & incendium infernale; atque ideò Christo duplicem hunc colorem adpingi, quòd electos gloriæ sempiternæ virore alliciat, reprobatos verò æternorum suppliciorum atrocitate terreat. At omnium probabilissima, & proposito conuenientissima mihi illa videtur opinio, quæ Deum & duobus illis coloribus attributa illius præclarissima, sardonyche nẽpe iustitiam ardentem & æstuantem, Iaspide verò coloris viridis, (qui spei proprius) misericordiã & clemẽtiã hic signari affirmat: vt hinc efficiamus, inter diuinitatis colores & insignia, misericordiã inprimis emicare.

Apoc. 4.

Plin. lib. 37. c. 7. & 8.

Variæ loci apocalypseos expositiones

Ezech.1.
Visio Ezechielis exponitur.

Eandem, credo, ob rationem Deus se Ezechieli monstrauit, in figura hominis, supernè electro & succino festucas attrahere solito, vestiti, infernè verò igne, qui deuorat & cōsumit omnia. Hoc quidem in signum iustitiæ, illo vero velut misericordiæ symbolo. Electrum porrò supernè, ignis verò infernè conspiciebatur; quod misericordia in Dei attributis primum & supremum occupare locum soleat. Sensit hoc ipsum & Iacobus Apostolus, *Misericordia*, inquit, *superexaltat iudicium.* cùm verò loca, ex naturæ præscripto iuxta meritorum proportionem & magnitudinem, & dignitatem rerū dari soleant; & cùm misericordia superexaltet iudicium; directè sequitur; *in modo & figura*, eam & nobiliorem esse ac digniorem.

Iacob.2.

Apoc.1.

Visio Ioannis moraliter exposita.

Video quin etiam in Apocalypseos limine, alium hominē inter septē cādelabra aurea cōstitutū, cuius caput & crines instar niuis candescerent, oculi verò flāmarū instar scintillarēt; zona quoq; aurea ad mamillas cinctū, *Et in medio septē cādelabrorum aureorū similē filio hominis, vestitū podere & præcinctum ad mamillas Zona aurea.* Relictis quæ ad propositū non spectant, mamillarū figurā & aspectū imprimis examinabo: quibus, ex omnium Patrum sententia, misericordiam & iustitiā Dei denotari existimo, sed vt sinistra mamilla iustitiā, dextra verò misericordiā exprimat; atq; vt inter manus dextra sinistrâ dignior est & excellentior; ita quoq; inter diuina attributa, misericordia vnica ceteris antecellit. Duo porrò hæc attributa eiusdem sunt qualitatis in Deo, quoniā in singulis illius operibus iustitia & misericordia semper relucent, vt benè olim Theologorum flos obseruauit D. Thomas quod & vates regius cōfirmauit, *vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Ceterum duabus hisce ma-

D.Thom. 1. q. 21. art. 4.

mamillis Deus instar nutricij suos nutrit & conseruat, modò lacte misericordiæ eos pascens, modò ablactatos iam aceto iustitiæ refocillans; *Psalm. 2 4.* post lac scilicet consolationum, acrimoniam castigationum propinando.

Canticorum sponsa huc respiciens, inter ceteras dilecti sui qualitates, vberum eius bonitatem *Cant. 1.* & pulchritudinem decantat, *Meliora sunt*, inquit, *vbera tua vino, & fragrantiora vnguentis optimis*, id est, Iustitia & misericordia tua omne humanum superant solatium. Hoc lacte & potissimum misericordiæ, verus animarum sponsus Deus, vniuersum terrarum orbem nutrit & lactat, nam benignissimi patris instar maximam erga omnes misericordiam demonstrat, & *Quomodo miseretur pa-* *Psalm. 102.* *ter filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum, recordatus est, quoniam puluis sumus.* Si verò etiam euidentiùs ac manifestiùs magnitudinem ac dignitatem misericordiæ Diuinæ intueri desideratis, quamque Deus prouidus, sapiens, clemens erga suos sese declaret, Euangelium adeamus hodiernum, quod luculentum ad oculum depromet exemplum; *Cùm turba plurima esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis ait illis, Misereor super turbam.* Egregium reuerà thema, & vt vestro cum emolumento de eodem loquar, primò Euangelicam prosequar historiã, deinde miraculi magnitudinẽ exponam.

Principio igitur, Marcus refert, Dominum, cùm *Euangelij* videret turbas sese ad verbum diuinum percipien- *series.* dum comitantes, commeatus penuria laborare, & in via deficere, Apostolis dixisse, *Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quod manducent, & si dimisero eos ieiunos, deficient in via; quidam enim ex eis*

de longè venerunt. cui discipuli; Vnde illos. *Quis po-
terit hic saturare panibus in solitudine?*

Duo hic notanda sese in limine offerunt; inpri-
mis ipsa misericordia & prouidētia Dei erga om-
nes qui illum sequuntur & fidele obsequium præ-
stant; deinde ipsa tolerantia ac perseuerantia tur-
barum, quæ vitæ necessarijs destitutæ, rerum angu-
stia laborantes, vitæque nullam habere rationem
visæ, Christum in vasta solitudine & per montan
& confragosa sequuntur. Audite primum, *Miseri-
or super turbam.* ô misericordiam singularem!
prouidentiam semper vigilem.

Dei Claues. Paraphrastes Chaldæus, & veteres Rabini scri-
psêre, quatuor Deum è Zona gestare claues, qui-
bus & seras intricatissimas & difficillimas ape-
riret. prima clauis pluuiæ est, quâ cælos aperui
Deut. 28. vnde, *Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cæ-
lum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore su*
Altera, prouidentiæ de creaturis, earumq; educa-
Psal. 115. tionis, hinc, *Aperis tu manum tuam, & imples omn
animal benedictione.* Tertia, generationis, qua et
naturæ adyta referat, & ventris sterilitatem r
matur & tollit, vt de Rachele in Genesi *Recordat
Gen. 30. quoque Dominus Rachelis, exaudiuit eam & aperu
vuluam eius.* Quarta & postrema ingens illa clau
resurrectionis est qua tumulos aperit, & port
Ezech. 37. mortis perfringit. hinc Ezechiel *ecce ego aperia
Apoc. 1. tumulos vestros.* In huius rei signum, ille qui Ioan
in 1. Apocal. cap. apparuit, ait, *Noli timere, e
sum primus & nouissimus, & viuus, & mortuus fu
& ecce sum viuens in sæcula seculorum; & hab
claues mortis & inferi.* Cæterùm harum clauiu
pulcherrima & fortissima, ipsius est prouide-
ti

tiæ, videte qualem hodie in deserto hoc aperturam faciat, quando nimirum septem panibus, plusquam quatuor hominum satiat millia. Ipsa est clauis illa regia, quæ cuncta peruadit, quæ penum aperit, horrea & reconditoria reserat, & vniuersum nutrit mundum. Quam prouidentiam examinans Psalmographus exclamat, *Omnia à te exspectant, vt des illis escam in tempore; dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* *Psal. 103.*

Quando Mysticam illam scalam penitiùs intueor, quam Iacob somnians vidit, cuius pedes terrã, cacumen cælum tangebant; Diuinæ prouidentiæ symbolum illam esse statuo; scalam illam prodigiosam, quæ vno pede cælum, altero terram ferit; prouidentia namque cælestia simul & terrestria regit & moderatur. Latera porrò scalæ, sunt fortitudo & sapientia, quia *attingit à fine vsque ad finem fortiter & disponit omnia suauiter.* Gradus, diuersæ sunt, quibus creaturarum diuersitatem, rationales ac, irrationales illa, regit & gubernat rationes. Quia sancta illa & admirabilis prouidentia respicit omnia, & ad omnia sese extendit, ad minima etiam insecta & animalcula. Qualis enim Dei apparet prouidentia erga Alcyones? hæ namq; teste Isidoro Claro, oues media hieme in littore maris incubantes, tempore inquam, quo mare vt plurimum, sæuire & tempestatibus agitari consueuit; nullum tamen à tempestate periculum metuunt: ita namque diuina eas prouidentia tuetur ac protegit, vt toto illo tempore tempestatibus imperet, fluctus compescat, vndis silentium & quietem indicat, & quindecim diebus vt oua excludere, & pullos educare valeant, malaciam inducit. Annon hoc perinsigne diuinæ prouidentiæ argumentum?

Genes. 28.

Prouidentia Dei scalæ Iacob collata.

Sap. 1.

Isidor. Clar. tom. 1. Orat. 50.

In hexaem hom.8.

Aliud non inferius refert magnus Basilius, so-
let aliquoties, haud procul à monte Cassio tanti
locustarum vis ingruere, vt agros vastare, & fati
perniciem inferre dicantur; sed eodem quoq; tem-
pore auis quoddam genus aduersus pestem illam
locustarum emitti solet, seleucis appellatum na-
tura voracissimum, quod locustas insectatur, v
exiguo temporis spatio agri hacce peste liberen-
tur. O prouidentiam singularem!

Lib. 21. hist. cap. 15.

Eodem quoque spectat quod Olaus Magnus in
historia scribit Septentrionali: nam quoniam tam
vehemens & penetrabile Borealium regionum,
quòd procul à sole distent, frigus est, & tẽpestates
frequentiores, ventorum furiæ elatiores; hinc ar-
bores altiùs excrescere, aut ramos laxiores & lati-
ores emittere nequeunt. Magnũ hoc proculdubio
damnum & dispendium ædificaturis, ligno desti-
tutis afferret, nisi diuina prouidentia alia succur-
risset ratione: arborum quippe locum in ædificijs
supplent spinæ & ossa piscium, tam vasta & longa,
vt laxis etiam & patentibus ædibus lignorũ ac tra-
bium loco sint. Magna hæc prouidentiæ diuinæ in-
dicia: verùm ne lõgiùs euagemur, ipsum quod præ
manibus habemus; lõgè mihi videtur mirabilius.
Mirabile sanè est, in deserto, in quo præter saxa &
petras nihil crescere solet, quatuor hominũ mil-
lia, tam lautè & amplè septem accipi panibus, &
ptem vt reliquiarum ablati sint cophini. Præcla-
ram hãc prouidentiam perpendens & examinans

Psal. 36. Psal. 14.

Psalmographus, magna cum confidentia ait, *Nun-
quam vidi iustum derelictum, nec semen eius quæ-
rens panem*: item alibi, *Vniuersi qui sustinent te*,
fideliter tibi ad finem vsque seruiendo, *non confun-
dentur*, aut spe excident. Ad verba autem Euan-
gelij visus est alludere, quæ sunt, *Misereor super tur-
ba*,

bam, quia ecce iam triduo sustinent me. Quo loco verbum *sustinere*, pro perseuerare accipitur, vt & Iob cap.17. *Si sustinuero, infernus domus mea est.* & Psalm.24. *Et te sustinui tota die* & alio, *sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram.* item alio, *sustinuit anima mea in verbo eius.* & Marc.13. *Qui autem sustinuerit in finem*: quibus omnibus locis, *sustinere*, perseuerare vsque ad finem, denotat. Et de facto Matthæus, quo loco Marcus ait, *Quia iam triduo sustinent me*, scribit, *Quia iam triduo perseuerant mecum.* O summam misericordiam! Sed plurimos nos illa conceptus edocebit, & considerationes varias suggeret.

Iob. 7. Psal. 24. Psal. 36. Psal. 129. Marc. 13.

1. Consideratio. Considera inprimis anima mea, singularem Deum curam gerere eorum, & misericordem se illis exhibere, qui Iesum per desertum & magna cum difficultate & sudore sequuntur. Præit nobis Ambrosius, qui ita hoc quodam asserit loco, *Gratiæ cælestis*, inquit, *Christus impartitur alimentum, sed quibus impartiatur aduerte, non otiosis, non in ciuitate vel sæculi dignitate residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus.* Christus quoque postquam in Euangelio dixisset, *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*; quamprimum subnectit, *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum.*

Ambros. lib. 6. in Luc. cap. 37.

2. Consideratio. Deinde cogites tecum, illos, qui domos suas Christum in deserto secuturi relinquunt, Religiosos esse, qui relictis facultatibus, amicis, parẽtibus & mundo ipso, quo Christũ sequantur in vitæ monasticę solitudine, infinita quadã dulcedine pascũtur, milleq; intrinsecus voluptatibus perfunduntur, sexcentaq; delectamentorũ, gaudiorum & letitię genera experiuntur. Sequuntur autem triduo, id est, obedientiâ, paupertate & castitate, quæ

sunt

ſunt tria eſſentialia vota vitæ monaſticæ. *Triduo* inquam, id eſt fide,ſpe,caritate,quæ tres quodammodo vitæ ſpiritualis claues ſunt. *Triduo*, id eſt Contritione, confeſſione, & ſatisfactione, qu[ae] tria ſunt pœnitentiæ membra. *Triduo* denique, i[d] eſt,oratione,ieiunio & eleemoſyna, quæ tres pro[pagines] ſunt vitæ perfectioris, & à communi v[i]uendi genere diſcrepantis. Nihil porrò habe[nt] quod manducent; paupertatis enim emisêre vo[tum],& nonniſi eleemoſynis & oblatis viuunt: n[am] quicumque coram Deo dici amat religioſus, nihil in mundo poſſideat neceſſe eſt, ſed totum ſe in di[uinæ] prouidentiæ humeros cōijciat, & à Deo iu[x]ta Prophetæ conſilium alimenta ſubminiſtraba[n]tur, *Iacta ſuper Dominum cogitatum tuum, & ipſe* Pſal. 54. *enutriet.*

Quamdiu Iſraëlitis commeatus terrenus ſu[p]peteret,farinæq; ex Aegypto allatæ non deficere[t], Exod. 20. manna de cælo non deſcendit.Quo edocemur,Re[li]gioſum, verum Iſraëlitam, ſemel Aegypti mu[n]do egreſſum, quamdiu ſingulare quid poſſidet, [&] ſæcularibus bonis fruitur, diuinarum conſolati[o]num manna à Deo non habiturum. Sed ſi eiſde[m] frui voluerit,quidquid mundi eſt abijciat,& om[nem] farinam Aegyptiam proſcribant. Qui verò ſec[us] Geneſ. 3. faxit, Rachelem imitatur, quæ paterna domo [e]greſſa,idola ſecum abſtulit: mundo quippè egre[di] & paternam domum relinquere, ac ſimul eti[am] vanam gloriam,ambitionem,proprij amorem,[&] diuina prouidentia diffidentiam,quæ idola & i[magi]nes quidam Dei ſunt, quos mundus ſupplex ad[o]rat,veſte abſcondere, an non mundi eſt idola co[n]ferre?

Religioſi quoque *de longè venerunt.* De longè [e]nim veniant oportet, veniant inquam à perfe[cto] mu[ndi]

mundi contemtu, voluntaria & plena paupertate, absoluta voluntatis resignatione, integra suijpsorum abnegatione, generali denique rerum omnium repudiatione, qualem se habuisse testantur Apostoli, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*: Omnia, inquam, nauiculas, domos, vxores, voluntatem, nos ipsos, mundum & denique omnia. Næ ille de longè venit, qui à toto venit ad nihil, ab esse ad priuationem; essentia scilicet annihilationis, ô Philosophi, *est ab esse ad non esse*; est scilicet esse penitùs euertere, est de longè venire, atq; infinita quædam distantia est, à Dei hoc venit manu, denique miraculum facere est. Hoc tamen religiosus præstet necesse est, & ab esse mundi ad nō esse & integram rerum omnium priuationem trāseat. At notandum est, non omnes de longè venire: ait quippè Euangelium, *Quidam ex eis*, ergo non omnes: Sunt enim plurimi inter Religiosos & eos qui Christum in monasteriorum ac cænobiorum sequi solitudine volunt, ita mundana sectantes, mundanis tantopere immersi, ac si in mundo agerent, mundum frequentantes, secularia negotia pertractantes, honoribus inhiantes; & hi prope sunt, & nonnisi de proximo venêre: alij verò paulò remotiùs habitant, qui nihil proprium possident, & paupertatem profitentur, interea tamen honestè vestiuntur, mensa satis lauta excipiuntur, reditus annuos habent; atque hi non de adeò longè veniunt. Sunt denique alij, quorum domus signum Nihil preferunt, qui solam paupertatem sectantur, nihil quod mundi est sapiunt, & omnibus in genere vitijs repudij libellum dederunt, atque hi de longè veniunt, deque his solis verba illa Christi intelligenda sunt, *Quidam ex eis de longè venerunt*. Sed ad lineam.

Duplex religiosorum genus.

Tertiò

3. Consideratio.

Tertiò aduertendum, anima mea, perseuerantiam in bonis operibus vt plurimùm in causa esse, cur Deus misericordē se ostẽtet. *Misereor super turbam:* & quare? *quia triduo sustinent me.* Et sanè nullus vmquam in bono perseuerauit opere, quin in remunerationem aliquod Deus misericordiæ argumentum declararit. Sola Magdalena, quia ceteris abeuntibus discipulis ad sepulchrum pertinax mansit, & sepulchro affixo plorauit, præ alijs & ante alios Dominum resuscitatum videre meruit. Chananæa mulier quia perseuerauit, & toties licet repulsam passa, peruicacior reddita & importunior in postulando, votorum tandem compos euasit, & egregium hocce encomium à Seruatore audire meruit, *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Importunus ille, de quo in Euangelio, amici fores noctu assiduè pulsans tres tantum panes petendo, repulsam passus vlteriùs institit; & continua instantia & importunitate quod postulauit impetrauit, adeò vt quod amicitia & vetus necessitudo ea hora impetrare non valebat, perseuerantia & peruicacia obtinuerit. formosa illa Sara, sed maritorum solacium exitio infelix, in oratione perseuerauit, & septem illis canibus, libidine rabidis, terra obrutis & sepultis, sapientissimum & moribus optimis maritum, Tobiam iuniorem, habere meruit. An non & hic turbæ, quòd triduo Christum per deserta & inuia sequerentur, miraculum videre meruerunt?

Matth. 13.

Perseuerãtia misericordiã impetrat.

Luc. 11.

Tob. 8.

Quis enim Christum non sequatur, quis cum illo, & apud illum, & in illius obsequio non perseueret; non triduo, sed toto vitæ tempore, & in sempiternum? Anne enim rex potentior, do-

mini

minus sublimior, pater amantior, sponsus formo-
sior; aut gratior haberi queat? Cuius dotes
cùm secum tacita volueret canticorum illa spon-
sa, præ desiderij ardore dixit, *Tenui eum, nec* Cant. 3.
dimittam; viuens aut moriens. Ipse quo-
que Redemptor cùm in Euangelio de discessu
loqueretur, suosque interrogaret, *Numquid &* Ioan. 6.
vos vultis abire? Omnium mox nomine, magno
animi ardore ac teneritudine Petrus respondit,
Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes:
tu nempe spes & refugium nostrum, salus
& præsidium: vox tua vitam sapit, spirat,
& includit. Huic igitur meritò tur-
bæ adhærent, quem ne deserant, triduo su-
stinent.

Quartò aduertere hîc oportet, Dominum mi-
nutim recensere ac singillatim subducere dies,
quos populus hic in longo hoc itinere consumsit. 4. Consideratio.
Eodem etiam modo cùm Maria Magdalena egit,
quando singillatim singula obsequia, quæ accum-
benti in domo Simonis leprosi impenderat, Recē-
suit. In Genesi quoque promptam Abrahæ Patri- Luc. 7.
archæ obedientiam exaltans, ait, *Per meipsum iu-
raui, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo
vnigenito, benedicam tibi.* Videte vt singulas hîc Genes. 22.
obedientiæ illius recenseat circumstantias, &
particulatim enumeret; non ait modò *filio tuo*
sed addit, *vnigenito*, quod maiorem hauddubiè lau-
dem meretur. Hic quoque in Euangelio Christus
numerat dies, quos in illo sequendo turbę insum-
pserunt: vt hinc doceremur, Deum exactam quo-
quomodo dierū perseuerātiæ nostræ rationē subdu-
cere, & minima quæq; & minutissima recensere, vt
debita eadem mercede cōpēset, vel debita iustitia
seueri-

seueritateque castiget. Omnes vitæ nostræ dies e-numerat, horas subducit, momenta examinat, omnia opera, verba, imò & cogitationes ponderat. Vnde Iob huc allusione facta, de homine sermonē

Iob.7. instituens ait, *sicut mercenarij dies eius*. Quemadmodum exactè singuli mercenariorum, quibus o perati sunt, enumerantur dies, vt stipendium pro rata persoluatur: ita quoque benignus ille dies & horas, quas obsequio illius impendimus, enumerat quàm exactissimè, vt pręmium bene meritis rependat. Deus igitur singula librat, expendit & iustitiæ trutina ponderat.

Postquam sanguinaria illa & vindex scribenti manus in Baltassaris regis aula ad candelæ lume

Dan.5. apparuisset & rex pauidus sibique metuens quid sibi noua illa & exotica scriptura vellet, ignoraret,

Deus numerat regna. Daniel interpretem agens ait, *Numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud, appensus es in statera*. E quo efficio, Deum, si regna enumeret, eorumque statum & negotia recenseat, reges in statera appendat; maiori hauddubiè ratione ciuitates singulas arces & villas, omnesque actiones tum nobilium ciuium, tum vulgi examinaturum, ecce figuram.

Esth.6. Magnus ille Persidis rex Assuerus, archiuum olim ingrediens, in quo regni annales & præteritorum temporum historiæ asseruabantur, gesta

Figuræ. sibi afferri iussit rerum commentarios, vt in coniuratos & sceptri hostes dignis supplicijs animaduerteret, & benemeritos dignis præmijs exornaret. E quo colligere est, asseruatos illic commentarios, in quos quid in vniuerso regno in dies agèretur, inferebatur: sed idipsum de Deo quoque credendum est ac videndum, quomodo hodie velut diarium conficiat, & dies enumeret, quos in illius sequela populus impendit.

Q

Quia ecce iam triduo sustinent me. Cogites hic velim fidelis Dei serue, Deum nihil obliuisci eorum quæ illius causa quis agit aut patitur, vt & dies recenseat ac momenta, quibus aliquid in illius honorem quis sustinet. Quin & passus enumerat & pedum vestigia: vnde Iob, *Tu quidem gressus meos dinumerasti*; capillorum quoque, illius in gratiam capite decussorum, numerum subducit, *Nam & capilli capitis vestri omnes numerati sunt*; idque nullam aliam ob causam, quàm vt debitam tandem aliquando mercedem eis retribuat. Ideò Paulus Hebræos consolaturus ait, *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius.* An non hodie asseclas suos ob laborem triduanum debita remuneratione afficit, idque amplissimè, & non sine miraculo. Porrò si adeò se gratum & benignum ostendit erga eos qui nonnisi triduo eum secuti sunt; quàm benignum se erga illos, demonstrabit, qui triennium, vicennium, quinquaginta aut sexaginta annos illius obsequio impenderunt, & quidem tanto labore, sudore, molestia, difficultate, angustia, quo & spectant illa parabolæ verba, *Hi vna hora laborauerunt, nos autem portauimus pondus diei & æstus, & pares illos nobis fecisti.*

Deus recordatur omnia, quæ in illius honorem fiunt. Iob. 14. Luc. 12. & Matth. 10. Hebr. 6. Matth. 20.

Iterùm hic notandum occurrit, Auditores, discrimen inter obsequia quæ Deo & quæ mundo impenduntur: mundus scilicet ingratus est, & quidquid ei impenderis, & multos quos ei dedisti annos, obliuiscitur, nec remunerari vmquam vult, neu benignum se aut misericordem declarat. Ideò vt de illo dici queat, quod conquestus olim dicebat Iob, *Sto, & non respicis; clamo, & non exaudis; mutatus es mihi in crudelem*, & ingrato Labano, qui toties Iacobi mercedem & stipendium, con-

Discrimen inter Dei ac mundi obsequia

Iob. 30.

Mundus Labano comparatus.

trà quàm pactus erat, frustratus est, comparat.
Gen. 31. Hinc fidus ille gener sæpenumerò apud vxore
conquestus est, *Et ipsæ nostis, quòd totis viribu*
meis seruierim patri vestro, sed & pater vester ci-
cumuenit me, & mutauit mercedem meam decem
3. Reg. 19. *vicibus.* Idem porrò mundi affeclis euenit, quod
olim sacrificulis Baal, qui à summo mane a
vesperam ad rauim vsque Baalim inclamantes
non sunt exauditi. Mundus siquidem idolum e,
quod frustrà aduocatur & inclamatur; cui n-
que vox inest, qua te consoletur, nec aur
quibus percipiat, nec animus, quo misere-
tur illorum qui gnauiter eum colunt: solus v-
ro Christus suos agnoscit, obsequiaque imper
quàm cumulatissimè cōpensat. Agnoscite vocem,
attendite animum, & voluptatem notate. *Quia ec-*
ce iam triduo sustinent. Quorum verborum occa-
one de sedula populi huius perseuerantia dicen-
dum est.

Perseuerãtiæ encomium. Est profectò diuina quædam & heroica virt
perseuerantia; sola illa triumphum agit, sa-
tem lucratur, ac victoriam refert. Vnde Isid-
Lib. de sum. bon. rus, *Salus solùm perseuerantibus datur, non-*
nim beatus erit, qui bonum facit, sed qui perse-
ranter facit. Cui subscribens Bernardus in qu-
dam ait Epistola, *scias diabolum, ô Christi mi*
soli perseuerantiæ inuidere, quam solam noui
Domino virtutem coronari. Hinc ad hanc fide
Philip. 4. omnes adhortatur Paulus Epist. ad Philippe.
Sic state in Domino charissimi, & stabiles est
& immobiles, abundantes in omni opere Domi
semper, scientes quia labor vester non est inanis.
Epist. 129. ad Genuen. Diuina quoque in eamdem encomia cumu
Bernardus, cùm eam virorum gloriam & v-
tuti

tutum coronam appellet: cui deinde & alia subnectit Epitheta; *Perseuerantia vigor est virium, virtutum consummatio, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium; soror est pœnitentiæ, constantiæ filia; amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, propugnaculum sanctitatis.* Sed adnectamus & allegorias.

Voluit in Exodo Deus, vt in fimbria summi apud Iudæos Pontificis hinc mala punica, & illinc campanulæ alternatim dependerent; sed relictis tintinnabulis, quæ nihil ad propositum faciunt, dico malum granatum quod in capite coronam gestat, æternæ mercedis, & retributionis cælestis symbolum esse: ceterum quando Deus iubet vt mala granata & tintinnabulo in fimbrijs & extremitatæ vestis Pontificalis dependeant, ostendere voluit, mercedem & verum præmium deberi virtuti quæ ad finem vsque vitæ perseuerat. Quod confirmans Apostolus, Philippenses adhortatur vt in cœpto itinere perseuerent, *Confido in vobis quòd qui incipit in vobis, bonum perficiet, vsque in diem Iesu Christi:* quo loco per diem illum Christi, dies mortis intelligendus; omnes quippe qui nobis in hac mortali vita à Deo conceduntur, nostri sunt dici possunt nostri; vnde Iob, *Dies mei velocius transierunt, quàm à texente tela succiditur;* & Psaltes, *sicut fumus dies mei.* nostri porrò dicuntur, quòd illis durantibus, in manu & arbitrio nostro situm sit, vel dextrum virtutis iter inredi, vel sinistrũ vitiorũ tramitẽ insistere: nostri sunt etiã, quod illos vel ad damnationẽ vel ad salutẽ possimus impendere: at dies mortis, solius Iesu Christi est, nec in nostra situs potestate ille dies

Exod. 28.

Allegoria moraliter agonizata.

Paul. 1.

Iob. 7.

Psalm. 108.

iustitiæ,& non misericordiæ. At in allegorijs me
iam progradiar.

Septem annis magnificum illud Salomoni
3. Reg. 6. templi ædificium perfectum est, sed postea eue-
sum & destructum, vix quadraginta restaurari a-
nis potuit: obijciunt quippe Iudæi Christo in E-
Ioan. 8. angelio, *Quadraginta & sex annis ædificatum*
templum hoc. Insignis profectò allegoria, at q
designet, hominem si in gratia quam in baptismo
recepit permaneat, statim in perfectum & in-
grum Dei ædificium consurgere; at deficiente,
& à peccato euersim, magna postmodum di-
cultate & sudore ad summam meritorum per-
ctionem pertingere. Deus igitur perseueran
est amantissimus.

In Mosaica lege Deus fructuum primitias sibi
Exod. 37. decimas selegit: *Primitias frugum terræ tuæ offe*
in domo domini Dei tui. &, *Oēs decimæ terræ, siue*
pomis arborū, siue de frugibus, domini sunt, & illi s
Leuit. 24. *ctificantur.* docere hic nos voluit, se & operum
xordia & finē deposcere; primitijs principium
notantibus; & decimis, in finem vsq; perseuer-
tiam: numerus siquidem decimus numerus est p-
fectissimus, & reliquorum complementum.

Voluit item, quæcumque sibi offerrentur a-
Leuit. 22. malia, maximè ex voto, habere aures & caud.
verba decreti hæc sunt, *Bouem & ouem aur*
cauda amputatu voluntariè offerre potes, votum
tem ex his solui non potest. Tropologicè hocce
notat, vota & sacrificia bonorū, quæ edimus, c-
rum Deo displicere, si caput, in quo aures, qu-
que principij symbolum est; & cauda, quæ in a-
mali pars extrema, & quæque perseuerentiam
signat, in ijs non reperiantur. Ita porrò in leg
hanc commentatur Magnus Gregorius, h
ver

verbis: *In cauda quippe finis est corporis, & ille benè immolat, qui sacrificium boni operis vsque ad finem debitæ perducit actionis.* Lib. 1. Moral. ca. vlt.

Inter ceteras Iosephi Patriarchæ vestes, quas Iacob pater ei dedit, fuit toga quædam talaris & polymita, id est diuersicolor: hanc Gregorius hom. 25. in Euang. & D. Ambrosius in 1. cap. Apocalypseos perseuerantiam ad finem vsq; designari credunt. Et sanè meritò; inter cetera enim spiritualia animæ vestimenta nullum est perseuerantia excellentius aut pretij maioris; ipsa siquidem vestis talaris est & longior, vt quæ iam inde à collo natiuitatis ad talos vsque & extremitatem mortis extendatur: atque ea quoque polymita & diuersicolor; ceterarum quippe in se virtutum colores continet, quas deinde vno & eodem sero simul coronat. Gen. 37.

Animalia illa Ezechielis coram facie sua ambulare describuntur, & nullum vnde venerat reuertebatur. *Et vnūquodq; eorum corā facie sua ambulabat, nec reuertebantur cū ambularent.* Nouū hic emblema, quo perseuerantiæ virtus repræsentatur, & edocemur, mystica hæc animalia nos imitari debere; nam statim vt virtutis iter insistere cœpimus, semper procedere, ac nusquam respicere oportet, ne tristis ille casus, qui olim vxori Loth respicienti, nobis accidat, cujus mulieris exemplum Christus in Euangelio quoque, Luc. 17. eadem occasione produxit: & sanè doctissimus Rupertus, & sanctissimus Augustinus perseuerantiæ eamdem historiam adaptant. Ezech. 1. Lib. 6. in Gen. Lib. 16. de ciuit.

Richardus Brixius nuperus quidem auctor, sed multiplici reum cognitione refertus, ait veteres, virtutis imaginem repræsentare volentes, matronam quamdam annis grauem, capillis canam, ala- Tom. 2. de myst. symbol.

tam, columnæ alligatam, & ad latus eius monstrorum domitorem Herculem, depinxisse. Symboli huius genuina expositio est, virtutem quæ ad finem vsque permanet ac perseuerat, plurimùm posse, quam proinde grandæuam & senem exprimebant; virtus autem quæ annis caret, nec antiqua est, nomine virtutis prorsus indigna est. Ita quoque Alciatus in sepulcro Aiacis eamdem alatam depingit, quo modo & fama depingi solet; nihil enim virtutis fama celeriùs & velociùs. Hercules porrò ei astat, quòd perseuerantia homines Herculis instar validos efficiat, omniaque perfringat, qui ad finem vsque perseuerat.

Perseuerãtiæ imago.

Dauid probè perspectum habens, quanta secum bona trahat perseuerentia, & quanta mala boni operis intermissio & pœnitentia, spiritu principali confirmari postulat, *spiritu principali confirma me.* Id est, voluntas mihi varia est, propositum interdum muto, anima fixa non permanet; ideoque obsecro te & obtestor, vt me spiritu illo, qui inter ceteros spiritus primus & princeps est, confirmes ac stabilias, quò in diuino obsequio tuo ad finem vsque permaneam. Hieronymus autem, *spiritu potenti confirma me*, transtulit: perseuerantiam enim spiritu quodam heroico, masculo, potenti, quique non cedat aut fatiscat, opus est. Nihil namque incepisse est, nisi ad finem vsque constans & firmus permaneat. Ephraimitarum inertiam ac vecordiam carpens Dauid, ait eos mortis & ferri metu terga vertisse, & domum se fugiendo recepisse, *filij Ephrem intendentes & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli.* Turpe quidem & coarguendum in milite, terga

Psalm. 50.

Psalm. 77.

h

hosti obuertere; sed longè, mihi credite, turpius & infamius ijs, qui cœpto virtutis tramite deserto, in eodem vlteriùs non progrediuntur, sed in die belli, tempore inquam tentationis, se subducunt, & animum despondent.

Augustus Imp. referente Longæuo Macrobio, cùm in militem deformi in fronte cicatrice quam ei inter fugiendum & respiciendum lapis balista excussus reliquerat, deturpatum incideret, qui rerum tamen bello gestarum gloria tumesceret, victorias coram omnibus referret, plagas & vulnera, & præsertim dehonestamentum illud frontis ostentaret; ei in aurem clanculò dixit, *At tu cùm fugies numquam post te respexeris.* Lenior ille sarcasmus & micterismus in illos etiam aptari potest, qui statim vt opus aliquod pium & laudabile incæpêre, terga vertunt, respiciunt, animo cadunt, & perseuerare in eodem nesciunt. At non ita turbæ hæ nostræ, quarum perseuerantiam & constantiam Dominus deprædicat dicens, *Quia ecce iam triduo sustinent me*, atque illius ergô eximium miraculum patrare non dubitauit, quod secunda hac concionis parte prosequar.

Macrob. lib. 2. Saturn.

Augusti in militem dicterium.

Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis vt apponerent. Christus igitur turbarum misertus, quæ triduo eum commeatu destitutæ secutæ fuerant, sciensque Apostolis adhuc septem superesse panes; populum iussit discumbere, panesque in manus acceptos benedicens, Apostolis, quò in turbas eosdem dispertirent, tradidit; & ecce omnes, ô miraculum singulare, vsque ad

Euangelij series.

ſaturitatem refecti ſunt, & ſeptem fragmento-rum ſportæ ſuperauerunt, diſcumbentibus tamen quatuor hominum millibus.

Verè dixi miraculum nimiam quippe admira-tionem meretur, patrem familias & œconomum, tam tenuibus & curtis miſſibus, tantam hominum reficere multitudinem, idque tam regificè, potuiſ-ſe. Et profectò, ſi ita ſe res habet, vobiſcum cogita-te, quanto admirabilius ſit, eumdem diſpenſato-rem, iam ab ipſo mundi principio, omnes ſempe[r] orbis incolas alimento præſtito recreaſſe ac ſa-turaſſe. Si omnes mundi aues in aliquo Galliæ no-ſtræ monte iam Deo permittente congregaren-tur, easque regem vno eodemque die enutrire o-porteret; ſanè cùm tot auium forent genera & di-uerſis ſingula eſcis paſci ſolita, fieri profectò non poſſet, vt ipſa Maieſtas, omnibus licet anniteretu[r] viribus, & omne ærarium effunderet, vel vno di[e] eadem paſceret. Ipſe tamen Deus iam à quinqu[e] annorum millibus, aues quadrupedes, natatili[a] & omnes adeò creaturas nutriuit ac ſuſtentauit. Vnde legimus, *Qui dat eſcam omni carni.* item, *A-peris tu manum tuam, & imples omne animal bene-dictione.* Hinc de illius potentia, ac potiùs libera-litate ac magnificentia vobiſcum ipſi dijudicar[e] poteſtis.

Mundi ſu-ſtentatio ingens mi-raculũ eſt.

Pſalm:135.

Fuit quidem liberalitas ac nimia in dando pro-fuſio Regibus ac Principibus quibuſdam familia-ris, verùm ad magnificentiam ac liberalitatem Chriſti numquam potuêre pertingere. Titus Ve-ſpaſianus Imp. liberalis vt qui plurimum ac per benignus, cùm veſperi in cæna recordaretur, nih[il] ſe illa die amicis largitum, quaſi hanc illi gloria[m] ſors abſtuliſſet, ingemiſcens, ſuis ait, *Amici diem perdidi,* Omne ſiquidem tempus Regi perditu[m] cred[...]

Titi Imp. magnifi-centia.

Sueton.Tito.

credebat, quo nullum in suos liberalitatis genus ostendit; Principes quoque nonnisi ad dandum viuere, & ad solos illos spectare munificentiam.

Non minor quoque liberalitas exstitit Alexandri Seueri Imp. at maior potiùs; irasci siquidem, vt Lampridius testatur, solebat, si nemo quid ab eo exigeret; è contra verò si qua benefaciendi populo ac munificentiæ ostendendæ occasio oblata esset, maximoperè gaudebat. Hic cùm aliquem suorum nihil vnquam à se petijsse sciret, deterritum fortasse formidine aut Principis maiestate, eum vltro aggressus est dicens, *Quid est cur nihil petis? an me tibi fieri vis debitorem? Pete, ne priuatus de me queraris.* Item Alex. Seueri.

Non minorem meretur laudem, quod de Siculorum rege Dionysio refert Plutarchus. hic cùm quodam tempore filij palatium ingressus, magnam aureorum argenteorumque vasorum multitudinem circumquaque cerneret, stomachatus ait, *Non est in te regius animus, qui his poculis, quæ à me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris.* Ostendere volebat, Principis esse munificentiam exercere, auaritiam verò & multarum opum corrasionem magno illi esse dedecori & infamiæ: ego verò hinc efficere, Iesu Christi regis nostri munificentiæ ac liberalitati, omnẽ aliorum Regũ & Principum profusionẽ cedere. Epulum quippe in deserto dat, & omnes omninò ad ipsum inuitat. *In Apophth. reg.*

Erant autem qui manducauerant, quasi quatuor millia. Iosephi somnia scriptura enarrans cùm dixisset visum illi esse à sole, luna, stellis se adorari, quod futuram illius potentiam demõstrabat; subiungit manipulum quoque in agro illum vidisse, qui sponte se erigens ceteris eminebat altiùs: Dixitque Ioseph fratribus suis, *Audite somnium quod* *Gen. 37.*

vidi: putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi
Quæst. 37. in Genes. *consurgere manipulum meum & stare, &c.* Locum hunc exponẽs Theodoretus, quî hoc factum sit interrogat, cùm tamen nihil sit fæno paleaque & vilius & abiectius: ac tandem id diuinitùs ita factum interpretatur; ne videlicet insolescerent ac elatiùs sese gererent Sancti, ad celsa dignitatum fastigia elati; verum naturæ propriæ fragilitatem semper ob oculos haberent. Sciebant siquidem cineribus se & imperfectionibus miseræ huius & fragilis carnis, fæno multò fragilioris & abie-
Isai. 40. ctioris (de qua propheta, *Omnis caro fœnum;*) esse compositos. At meliùs scopum huiusce somnij tetegisse crediderim illos, qui verum illud augurium fuisse credunt, quo Iosephi sapientia prouidentiaque à Deo præsignabantur; qui tempori famis prospiceret & Aegypti horrea in totius regni conseruationem frumento compleret, quod & patri deinde & fratribus communicaret, qui illum, hocce petituri in Aegyptum descendentes, quodammodo adorare visi sunt. Verus porrò Ioseph hic cernitur, cuius omnia somnia & cogitationes hoc vnum spectant, vt suos semper magnifico excipiat conuiuio, & lautè reficiat. Videte enim vt hic in deserto quatuor Millia saturet, *Erant autem qui manducauerant, quatuor millia:* quibus abundè prouidet, & de omnibus in genere prospicit.

Leuit. 8. Quatuor olim in summi Põtificis consecratione
Num. 6. cœrimonias adhiberi voluit Deus; primò namque immolabatur vitulus, deinde aries, tertiò auicula, quartò denique canistrum panibus refertum, magna quadam mysteriorum designatione ille caput sustollebat, vt benè, in locum illum commentatus refert D. Thomas, qui ipsum my-

ste-

sterium hoc exposuit modo. *Offerebatur vitulus pro peccato, aries in holocaustum, auis quæ erat pacifica, canistrum panis, vt sciret sacerdos se assumpturum illius seruitium, qui pane cælesti, hoc est manna, in deserto pauit filios Israël.* Alij verò hac panum gestatione, sacerdotem denotare voluisse credunt Deum illum, quem adorabat, ab omnibus supremi & summi regis instar adorandum & exaltandum, quòd huiusmodi pane vniuersam aleret familiam. Equidem verò aliò collimans dixero, hacce cæremonia designari, eum illum, qui vt Messias & Pontifex in hunc mundum cælitùs venturus esset, toti orbi abundè panem suppeditaturum, & hodierna die epulum in deserto instructurum, in quo quatuor hominum reficeret millia, propter quod totus eum adoraret orbis, & vt regem agnosceret.

Et profectò, quamuis plurima Dominus ediderit miracula, nullum tamen vnquam præstitit, quo permotus eum populus vt regem ac dominum agnouit, nisi hoc ipso in panum multiplicatione peracto: omnes enim, quamprimùm vt illum tam lautè in deserto suos stipatores reficientem viderunt, hinc occasione sumtâ eum in Regem ac Monarcham acceperunt. Næ enim ille regis nomine dignus, qui tanta prudentia ac sapientia tantam hominum multitudinem conducebat, ægrotis sanitatem restituebat, ignaros docebat, panibus inopes & famelicos reficiebat? In miraculo hoc Christus vt rex agnitus.

De panibus propositionis huiusmodi in Exodo decretũ legere est, *Et panes super mensã panes propositionis in cõspectu meo semper.* Mira sunt, quæ de hac mẽsa referũt Auctores: Iosephus inprimis celebri Exod. 25.

illam

Lib. Antiqu. Iudaic. illam mensæ Apollni Delphis, haud procul à Bœotia, consecratæ, è qua consulta & oracula sciscitantibus reddebantur, similem tradit. Historia verò Ecclesiastica ait, omnium regum Iuda qui iam inde à Dauide, ad Sedechiam vsque, in quo Iuda germen finem habuit, sceptrum tenuêre imagines effigiesque fuisse ad viuum expressas. Ipsum quoque sentit Abulensis, hoc solum addito Deum, quandoquidem in Exod. cap. 21. imagines ad adorandum scilicet, vel ne in altari, in quo omnis adoratio sita erat & maius delinquendi discrimen, collocarentur, fieri vetuit; prudenter admodum & sapienter mandasse, vt Regum Iuda in ra- sa mensæ huius parte insculperentur; tum verò quòd mensa hæc semper esset cooperta, ac proinde à nemine ne à Leuitis quidem, & à solis sacerdotibus, qui recentes in hanc mensam veteribus semotis panes inferebant, imagines hæ viderentur. Quidquid demum de rei veritate sit, crediderim regum effigies ideò mensæ huic insculptas, vt hinc euidens fiat, regum partes esse, subditorum commodis consulere, ijsque de alimento & commeatu prospicere. Atque ideò Christus, cùm regis instar in hunc mundum venisset (*ecce rex tuus venit tibi mansuetus*) hodie mensam in solitudine praeparat, & quatuor propemodum hominum millia lautissimè reficit. In quo verum sese regem & quidem potentissimum declarauit; at secus qui dixit, næ ille tyrannus & sanguisuga.

Abulens. sup. 21. Exo.

Isai. 3. In regem quidam, apud Isaiam, communi omnium calculo, electus erat, & cunctorum ei suffragia diadema deferebant, sed inopiæ & tenuitatis suæ conscius hanc dignitatem vltrò oblatam repudiauit & regno se ineptum pronuntiauit, *In domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite*

conf

constituere principem populi: principem quippe munificum & profusum esse oportet, at ipse inopia premor, vt ne panis quidem in domesticorum sustentationem sufficiat. quibus omnibus efficere voluit eum qui suos ægrè ac difficulter sustentat, nomine Principis esse indignissimum.

Iacob in Mosopotamiam reuersurus, solemnia vota Deo vouens, inter cetera vouit, *si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, erit mihi Dominus in Deum.* Gen. 28.

Voti huius textum examinans, hinc elicio, nomen Regis aut Dei illum non mereri, qui subditos debito alimento frustretur. E contra verò diuinitatē quamdam sapere certum est, cum nihil subditis defuerit, & regni necessitatibus abundè fuerit prouisum. Idcirco Christus & diuinitatem & regiam simul maiestatem designaturus, omnes in deserto reficit & satiat.

Nutritio diuinitatē ac regiam dignitatē demõstrat.

Optimi Regis nomen in Genesi Pharao legitur assecutus, quòd septem, antequam fames regno incumberet, annis, noctes atque dies animo volueret, qua ratione suis, necessitatis tempore, succurreret, & famem è regno propulsaret. Hocce Deus exemplo denotare voluit, omnes optimorum regum cogitationes in hoc vnum iucumbere debere, vt subditorũ inopiæ prouideant, & de alimento prospiciant. ita Dominus noster Iesus verus natura sua rex, hoc exemplo denotatur, cuius omnes cogitationes quamdiu in deserto vagatur, hoc solum spectant, vt suos enutriat, idq; miraculo quodam singulari, septem scilicet panibus quatuor hominum millia saturando. Quot porrò miraculum hoc mysteria & documenta inuoluit & includit? Gen. 40.

Primò

Primò, docet nos operibus misericordiæ in cumbere, & proximo in necessitate constitutc Christi exemplo, qui turbarum misertus, easder miraculosè reficit, opitulari. Inter ceteras natu ræ dotes & bonæ indolis indicia quæ sibi cælitù data testatur Iob, ait misericordiam iam inde a incunabulis & vtero sibi adhæsisse, & natura quodam erga pauperes affectu se moueri, *Ab in fantia*, inquit, *creuit mecum miseratio, & de vter matris meæ egressa est mecum.* Hoc igitur ille nomi ne beatus est, & non minùs illi futuri sunt, qu pauperum miserentur: vnde Psalmista, *Beatus vi qui intelligit super egenum & pauperem, in die mal liberabit eum Dominus.* At æquum est, vt, quem admodum Deus misericordem se erga nos ex hibuit, nos quoque erga alios non minùs beni gnos declaremus.

Miraculū hoc excutitur.

Iob. 3.

Psalm. 40.

Raab meretrix, exploratores vrbis Iericho i confinijs Chananæorum sitæ, quos domi occulta uerat suæ, adiurauit, vt in vrbis excidio, domu suæ parcerent, quemadmodum illis ipsa peper cerat; *Nunc ergo iurate mihi per Dominum, vt quo modo ego misericordiam feci vobiscum, ita vt vos fa ciatis cum domo patris mei*: Eadem formula no quoque adiurare videtur Deus, & est profectò æ quum & ratione maximè consentaneum, vt illiu qui toties se benignum erga nos exhibuit, nomi ne misericordiam erga pauperes etiam declare remus. Quando enim in pauperem & egenun incidimus, verba illa Dauidis, quæ Miphiboseth claudicanti ait, repetere oporteret, *Ne timeas quia faciens faciam tecum misericordiam, propte Ionatham patrem tuum, & restituam tibi omnes agro Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa me semper.* Neque enim Deum ille amare censendus est

Iof. 2.

2. Reg. 9.

est, qui pauperum illius non miseretur, nec misericordiæ induit viscera. Atque hoc etiam argumento vtitur in Canonica sua Ioannes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suam necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?* Ceterum nihil aut crudelius aut ferocius haberi potest eo, qui inhumanus est & immitis: maiorem siquidem sæpè erga feras & animalia, quàm erga fratres inopia & necessitate pressos benignitatem demonstrari cernimus. Quod etiam exemplis reddam manifestius.

1. Ioan. 3.

Immiti nihil crudelius.

Achab Israël rex, interea dum cælum triennio imbrem denegaret, & magna rerum penuria circumquaque mortales affligerentur, domus regiæ præfecto quadam die dicebat, *Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si fortè possimus inuenire herbam, & saluare equos & mulos, & non penitus iumenta intereant.* Notate perfidi huius crudelitatem; equis, asinis, ceterisque animalibus consulit ac prospici vult, viduas autem inopes, orphanos, aliosque qui passim inedia quotidiè in omnibus regni finibus emoriebantur, negligit, ne hilum de ijsdem sollicitus.

3. Reg. 18.

Arbor illa quam Nabuchodonosor somnians vidit, quæque ramos per omnes orbis angulos extendebat, & fructibus erat onusta nonnisi bestias pascebat; *fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabant animalia & bestiæ.* Quot heu! in mundo arbori huic similes reperire est, qui fructibus, id est bonis, diuitijsque onusti, nullos præter canes, equos, simias, aliasque nugas pascunt; pauperibus verò ne minimam diuitiarum portio-

Diuites tenaces arbori Nabuchodonosor collati.

Dan. 4.

portionem elargiuntur? Canes diuitis epulon[is]
pane ad saturitatem vsque saginabantur, sol[us]
Lazarus ne micas quidem mensa delapsas accip[it]
Luc. 16. fame propemodum enectus. Quotnam, Deus bo[ne]
domus hodie inuenire est, infelicis huius epulo[nis]
palatio persimiles, in quibus vertagorum & c[a-]
num venaticorum magna habetur ratio; paup[e-]
rum verò ad rauim vsque præ foribus clamitan[ti-]
um stipem efflagitantium nulla? O feritatem pl[us]
quam ferinam!

At sapientior, mea quidem sententia rex fu[it]
Niniuitarum; nam mox vt pœnitentiam de pe[c-]
Ion. 3. catis agere decreuit, quò diuinæ iustitiæ flagellu[m]
Regis Niniuitarum sapientia. & iram cælestem, quæ vniuerso regno minaba[tur]
exitium, auerteret, triduanum ieiunium publ[ic]a
præconis voce indixit, vt non modo homines, [s]ed
ipsa etiam animalia potu ciboque abstinere[nt];
Et clamauit & dixit in Niniue, ex ore regis & Pri[nci-]
pum eius, dicens, Homines & iumenta, & boues [&]
pecora non gustent quidquam, nec pascantur; & a[quam]
non bibant. Eâdem bestias qua homines ieiu[nij]
lege teneri vult, iniquum existimans, vt homi[ni-]
bus esurientibus fameque emorientibus bestiæ [co-]
mederent: & crudelitatis quoddam genus [es]
credebat, equorum ceterorumque brutorum [cu-]
ram haberi, homines verò negligi. Similem [se]
Gen 24. regi huic ostendit Rebecca; cùm enim haud p[ro-]
cul à fonte in Abrahæ seruum, futuri coniugij [a-]
ranyphiam & pronulum, incidisset, primò hu[ic],
deinde camelis illius aquam hausit, *Quæ festin[us]*
Rebeccæ prudentia. *deposuit hydriam de humero, & dixit mihi, Et tu [bi-]*
be & camelis tuis tribuam potum. Aequissimum [si-]
nè est, seruos summi illius Abrahæ, Dei inqu[am],
animarum sponsi primò refici, ac bestiarum de[in-]
de aliquam rationem haberi:

S[unt]

Sunt verò alij, ære, marmore, & chalybe duriores; qui pauperum se semper aduersarios ostendũt, eosdem obiurgando, taxando, nulla tamen ratione ijs opitulando: in quo Iobi amicos imitantur. *Iob. 4.* hi enim cùm sanctum illum virum in fimeto sedentem, & vlceribus sanieque perfusum cernerent, multis quidem sermonibus & argumentis illius castigationis originem indagare conati sunt, eumque delicti alicuius reum, ob quod tam grauiter flagellaretur constituere; sed toto illo tempore nemo illi vel panniculum quo saniem abstergeret, vlcera molliret ac religaret, dedit. Similes quoq; dixero diabolo qui Christum in solitudine tentauit, cùm enim Saluatorem post quadraginta dierum spatium esurienté cerneret, lõgo cum illo disceptauit tempore, varijsque modis exagitauit, ac tandem aliud eidem nõ obtulit, quàm saxa & lapides. *Matth. 4.* Satan inhumanus nonnisi lapides, & Christus misericors panes offert, & eximium edit miraculum. Misericordia namque miraculorum mater est, deque futuris, id est supernaturalibus, aptè diiudicat.

Quod Biblico exemplo reddam manifestius. Eleeser seruorum Abrahæ veterrimus, è Rebeccæ *Gen. 24.* benignitate, qua sibi camelisque suis potum dederat, augurabatur, illam Isaaci, vnigeniti Abrahæ vxorem futuram, & liberalem simul & fæcundam fore: miserat quippe illum Abraham, vt filio dignam & parem vxorem inquireret, iuramentoque eum adegerat, vt honestis præditam moribus, quæque familiæ heri sui decori foret & ornamento, seligeret. Quamobrem ille anxius ac sollicitus, vbi Deo rem precibus commendasset, ad fontem accessit, in quo filiæ regionis pecora adaquabant, & secum statuit, ex omnibus illam seligere, quæ vbi

dixiſſet, *Inclina hydriam tuam vt bibam*; mox reſpõſura eſſet, *Bibe, quin & camelis tuis dabo potum.*

Procopij expoſitio.

Procopius Gazæus locum hunc enucleatiùs examinans, interrogat, vnde nam & quomodo Eleeſer hocce ſigno, velut euidenti & manifeſto, coniecturaque certiſſima, colligere poterat; ſolam illam inter Meſopotamiæ filias in ſponſam Iſaaco ſeligendam, quæ ſibi cameliſque potum daret? Rationem ſubnectit, eamque admirabilem, aitque ſeruum hac ſecum ratiocinatione vſum: Neceſſe eſt, Iſaaco vxorem quærere fæcundam ac plurimorum liberorum matrem: nihil quippè aliud herum mouit; ad filio vxorem quærendam, vt coràm mihi abeunti confeſſus eſt, quàm promiſſio illa Dei, *Semini tuo dabo terram hanc*; Porrò, vt ſemẽ ſuccedat, quod terram hanc hereditate poſſideat, fęcundã & non ſterilem filius vxorẽ opus eſt nanciſcatur. Nullum porrò fęcunditatis filiæ quam inueſtigo, ſignum & argumentum certius haberi poteſt, quàm ſi liberalis eſt, tam erga homines quã iumenta. Vnde nam autem miſericordiam & in pauperes benignitatem fęcunditatis ſignum eſſe, collegit? reſpõdet idem qui ſuprà Procopius, aitque ſeruum ita ratiocinatum: Dominus meus Abraham ſenex iam erat & decrepitus, & ætatis ad generandum ineptæ; Sara quoque Domina naturâ ſterilis erat & effæta; adeò vt communi hominum iudicio fieri non poſſe videbatur, hręedem naſci; tamen, quòd munifici in pauperes eſſent, & in peregrinis recipiendis aſſidui, filium à Domino impetrarunt, cui modò vxorem quæro; quem hero ſuo, quos excepit, peregrini olim naſciturum promisêre. Si eleemoſyna igitur & benignitas mulieres fæcundet; illa proculdubiò Iſaaco conueniet quam hacce videro virtute inſignitam.

Eleeſer ſerui ratiocinatio.

Quin

Quin & alia virtus hæcce miracula patrat: vitam namque prolongare & in multos annos solet extendere. Referunt enim Hebræi, & cum ijs Catholici nonnulli, Melchisedechum eum ipsum fuisse, quem alij Sem Noachi filium dicunt, atque hunc Abrahamo post victoriam de quinq; regibus relatam domum redeunti, panem & vinum in sacrificium obtulisse. Tradũt autem Hebræi in libro Misdrasteillin, in psalmum 36. commentãdo, Melchisedechum ab Abrahamo aliquãdo interrogatũ, quomodo cum patre, interea dum diluuiũ desæuiret, in arca fuisset commoratus, & quomodo deinde egressus, tot sęculis vixerit, & tã feliciter vitam sine vlla prorsus ægritudine traduxerit; vnico verbo respondisse, *Credac*, id est, Eleemosynæ virtute, quam diluuij tempore in arca declarauerat: Abrahamum deinde subintulisse, in quos misericordiam declararit, cùm nonnisi octo animæ, & eiusdem omnes familiæ, in arca fuerint. Senem verò respondisse, in bestias, singulis quod indies ad vitam necessarium erat & velut diarium distribuendo. Abrahamum autem iterum admiratum adiunxisse, si tanta Deus mercede eos compensat, qui bestijs opitulantur; quanto maiori ampliorique beneficio remuneraturus est eos, qui erga homines se benignos & clementes demonstrauerint? Hæcè Faustini Tassi commentarijs depromta. Christus quoque ob misericordiam hodie diuinum hoc edit miraculum. *Faust. Tass. serm. 4. ad Hebræos.*

Erant autem qui manducauerant, quatuor millia. Hoc vestram diffidentiã culpat, Apostoli. Quid enim cogitabatis, cùm paucis ab hinc horis increduli dicebatis, *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Mirum profectò, discipulos, Christi quidem potentiam & virtutem perspectã

habuisse, cùm alijs damnum illatum vellent, vt quando ignem in Samaritanos illum emittere posse cognouerunt, & vt fieret, postularunt, *Vis dicamus, vt descendat ignis de cælo, & comburat illos?* verùm vt in alios benignum sese ostendat, miseris benefaciat, vires ei credunt & virtutem deesse. In quo verum mundanorum typum expressêre, qui ad scelera patranda potentissimos se credunt, ad lusui vacandum, ineptiendum, lasciuiendum, nummos profundendos, ditissimos; ad vindictam de inimicis capiendam fortissimos; ad nefaria & vafra consilia moliminaque excogitanda, solertissimos; ad concertandum, audacissimos; verùm vbi virtutis alicuius exercendæ, eleemosynæ erogandæ, ieiunij seruandi occasio occurrerit, nec animum nec vires habere se præferunt. Iusti verò omnia quæ ad virtutem spectant, facilè se ad exitum perducere posse sperant, credentes nihil sibi esse impossibile: audite vt eorum vnus de se potentiaque sua amplissimum ferat testimonium; *Omnia possum in eo qui me confortat*; & in genere de omnibus Isaias, *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem*, ex femininis & pusillanimis masculi fient & generosi; ex segnibus & inertibus Thersitis, Cæsarei mox & Herculei reddentur: *Assument pennas, vt aquilæ volabunt, & non deficient; current, & non laborabunt:* Ostendit hic igitur ad oculum Dominus, omnia se posse quamuis discipuli diffidant. Turbæ porrò masculinum & infractum animum præferunt, cùm nulla commeatus habita ratione, & de victu ne hilum sollicitæ, summo cum vitæ amittendæ discrimine, illum sequuntur. Notatu igitur dignissimum est, turbas illas triduana confectas

Luc. 9.

Impij in malo se fortes existimant, in bono debiles.

Philip. 4.

Isai. 40.

Notatio egregia.

inedia,

inedia, Christum tamen sequi, eius vt verba audiant. Quas hodierni Christiani non imitantur, qui nonnisi pleno & distento ventre templa adeunt conciones audituri, aut potiùs somno indulturi. Saul cùm à filiabus quibusdam petijsset, *Num hic est videns?* quamprimum responderunt, *Hic est, hodie enim venit in ciuitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso; ingredientes enim statim inuenietis eum, antequam ascendat excelsum ad vescendum, neque enim comesturus est populus, donec ille veniat.* Aduertite, obsecro, quomodo populus ille Hebræus tædio non afficiatur, eatenus ieiunium extendens, donec sacrificijs finis esset impositus. I. Reg. 9.

Fidelis ille Abrahæ seruus Eleeser, quamuis ex itineris labore ac molestia defatigatus esset, non prius tamen comedere voluit, quàm quæ in mandatis acceperat, suamq; legationem exposuisset, *Nō comedam*, inquit, *nisi loquar sermones meos*: in quo magnum in mandatis heri exponendis & negotijs executione mandandis ardorem diligētiamq; demonstrauit. At hodierna die promta illa & sedula in diuinorum mandatorum executione diligentia exulat à Christianis, & vix vllus diuinæ obsequitur voluntati; sed *etiamsi saturati sint, murmurabunt.* Turbæ autem maiorem diligentiam præferunt, & ardentiori erga Deum zelo feruntur, triduoq; magnum illum concionatorem, de commeatu nihil anxiæ, sequuntur; longè secus quàm filij Israël, qui quamuis cælesti manna pascerentur, aduersus Mosem in deserto tamen conspirarunt, & ad allia & cepas Aegyptias anhelātes sibi mutuo dicebāt, *Constituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum.* Hi porrò solam pietatem spirant, non culinam, solum Dei verbum audire satagunt; & nōnisi

Affectus Eleeseris erga herum.

Genes. 24.

Num. 14.

triduo exacto, vt Chrysostomus optimè notauit, refecti sunt: exspectarat siquidem Dominus, donec omnis commeatus illorum defecisset, vt omni humano auxilio destitutis, potentiam suam declararet, huncque defectum, velut summus naturæ magister & Dominus, suppleret.

1. Reg. 12. Vt vos igitur, Auditores, ad misericordiam, Christique Domini imitationem excitem, ijsdem vos verbis, quibus olim Samuel Propheta populũ Israëliticum, compellabo, *Nolite recedere à tergo Domini, & nolite declinare post bona, quæ non proderunt vobis.* Dicite itaque cùm Patriarcha Iacob Deo ob collata beneficia grates agente, *Deus in cuius cõspectu ambulauerunt patres mei, Deus qui pascit me ab adolescentia mea, vsque in præsentem diem.* Idem enim ipse est, qui iam inde ab incunabulis nos enutriuit, à quo totus orbis velut cliens dependet, qui omnes omninò creaturas pascit, & eximium hocce miraculum hodie edit; huic igitur immortales agite grates, laudum præconia cantate, eumque nullo non tempore admiremini.

Genes. 48.

Quod sanè est longè æquissimum, omnipotẽs & summe Deus, pater misericordiarũ, ac totius mundi pastor & enutritor, paterfamilias amplissime, qui quotquot tuo se manciparunt obsequio, lautissimè excipere soles & reficere. Quod hodie etiam reipsa & miraculo singulari abundè testatum fecisti, quatuor hominum millia in deserto, postquã triduo te magno labore & sudore secuti essent, pascens; in quo ad oculum demonstrasti quibus vti soleas rationibus, in animabus fidelium intereà dum hac in vita agunt, custodiendis, conseruandis, dirigendis, salem saccaro, afflictiones consolationibus, lætis aduersa permiscendo, ne forte illis & animus deficiat & robur internum. Solent nutri-

ces,

ces, quò alumnos ablactent, absinthium aut aliam quamdam amaritudinem mamillis adplicare: non aliter & tu animarum nostrarum nutritie; molestias siquidem, labores, difficultatum amaritudinem, voluptatibus vitæ huius permisces, vt ijs relictis ad cælestia aspiremus; & tandem, postquam te in deserto pœnitentiæ triduo, id est, in iuuentute, ætate virili & senectute, quæ tres quodammodò vitæ huius dies sunt; vel contritione, confessione ac satisfactione quæ triplex ad salutem comparandam dies est; secuti fuerimus, miraculosè pane illo cælesti, quo animæ reficiuntur Beatorum, diuina tua inquam essentia, summaque animarum beatitudine, pasci & refici mereamur. Cuius omnes nos participes reddant, Pater ingenitus, Filius vnigenitus, & paracletus Spiritus Amen. Simile.

DOMINICA SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matth, 7.

FIGVRA.

NEfarius Syriæ rex Antiochus Ierosolymam vnum è ducibus Apolloniũ nomine cũ exercitu misit, vt magnã in Iudæos crudelitatẽ exerceret, oẽs videlicet arma gestare valentes & & masculini roboris, gladio vindice interficeret, & internecione deleret; inutilẽ verò turbã, mulieres inquã & paruulos, in mancipia per vicinas circũcirca prouincias diuẽderet. Cùm itaq; Ierosolymã venisset, regiã voluntatẽ non aperuit, nec quid 1. Mach. 2.

animo concepisset, detexit, vt amicum se, & pacificè venisse iactat, ingressus obuios quosque amicè compellat, dissimulat rancorem, ouemque se fingit cũ extrinsecus lupinam rabiẽ foueret: quin & cùm sabbathum esset, quod Iudæis sacrum erat & venerandum, quo omnes relicto opere manuario templum petebant, precibus & sacrificijs operam daturi; ipse quoq; sabbatha se colere simulauit: at templum ingressus conceptam animo barbariem feritatemque belluinam, amplius simulare non valens, inimicum se ostendit, & suis dato stringendi ferrum signo, inque miseros Iudæos, prout statuerat, sæuiendi, magnam tũ in templo, tum per plateas stragem edidit. Non enim vim vi, propter sabbathi religionem, Iudæi propulsabant, tum quod nec ferrum in loco sacro stringere audebant, tum verò quòd nihil minùs præcogitassent, & ad defensionem essent imparati: neque enim vt lupum sæuiturum credebant, qui vt ouem hactenus sese gesserat, atque ita iniuriam pati & mortem subire cogebantur. Ne simile quid nobis accidat, Auditores, præmonet hocce in Euangelio Christus, Attendite, inquit, & omnem in partem excubate, ne quis nouus Apollonius veniat ad vos, ne quis pseudopropheta aut hæreticus ab Antiocho infernali destinatus: inspicite illum à capite ad calcem vsque, ne exteriori forsitan vos schemate decipiat ac fallat; veniunt enim in tegmine ouino, at internè lupum spirant, & occidunt. Pacem vobis, purum, putum Dei verbum, Ecclesiæ reformationem, sanctimoniam, Euangelium crepabunt, sed si penitiùs rem inspiciatis, simulationem meram, fucũ, & hypocrisim esse intelligetis. Templa quidem accedent, vti vos; Deum orabũt, vti vos; festos dies celebrabũt, vti vos; at

Apollonij simulatio.

Christi pręmonitio ad hypocrites detegendas.

at cùm nihil minùs cogitaueritis se patefacient, acceptoque in manus gladio & arma vibrantes, plurimos hæreseos errore fascinatos morti tradent, mulieres & filios pretio diuendent, id est, fœmininos & teneros animos, idiotas inquã & rerum ignaros, in casses pertrahent, & in captiuitatem ducent. de his hodierna concione pluribus agere est animus: Spiritus Sancti aura, si visum illi fuerit, cymbam diriget, & Beatissima Virgo ad optatum portum patrocinio suo impellet; ideò Angelica illam salutatione compellabimus,

AVE MARIA.

Non iniucunda inter veteres Ecclesiæ Patres, excitata est quæstio, ac plurimis deinde indecisa permansit annis, Num fideli & credenti opera meritoria ac pia ad salutem necessaria forent; num verò Deus, nullo operum respectu habito, sed sola benè operandi voluptate attenta hominem felicem ac beatum redderet. num autem duo illa necesse foret concurrere, & ad bonam voluntatem requirerentur simul & opera. Plures & ingenio & doctrina nobiles, auctoritateq; singulares in varias abiêre sententias, tantum inter se discrepantes,

Quæstio inter veteres patres.

Quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano.

Alij namque solam bonam voluntatem, & sinceram intentionem coronandam censuêre; & ita mordicùs & præcisè, vt eamdem ad animæ saluationem, etiam absque bonis operibus & meritis, sufficere crederent. Validissimum porrò, cui maximè innitebantur, fundamentum erat, vulgatum illud Canonistarũ axioma, *Voluntas pro facto reputatur*: quod sæpius ac variis in locis in Iure Canonico repetitum est, *cap. Homicidarum, cap. Omnis, cap. si propterea, de pœnit. dist.* 1. & alijs. Hinc autem colligebant, quandoquidem pro affectu & facto

An bona voluntas ad animarum salutem sufficiat.

ipsa voluntas capitur; ijsdemque priuilegijs gaudet, & ijsdem subijcitur pænis; sufficere quoq; ad salutem, operibus non requisitis.

S. Bern. lib. de libero arbitr. Fulciebantur quin etiam auctoritate magni Bernardi, cui plurimùm tribuebant, quasi ab illo omne propemodum causæ dependeret robur & vis; *Intentio sufficit ad meritum, bona actio requiritur ad exemplum*: inferentes inde ad æternam beatitudinem comparandam actionem meritoriam minimè requiri. Nitebantur adhæc verbis Glossæ ordinariæ, quæ in illa verba Psalmi, *Dixi confitebor*, ait, *Votum pro operatione reputatur*; quod & sanctus confirmat Gregorius in homil. *Nunquam est vacua manus à munere, cum arca cordis repleta fuerit bona voluntate.* Denique eorum Hercules & Atlas, quibus innitebantur, erant illa Decreta cap. *Cum voluntate, de sent. excommun. verba Amplius respicit Deus ad spontaneas voluntates, quàm ad actus.*

Homil in Matth.

Leuit. 3. Hoc ipsum & figuris confirmare nitebantur, quòd nimirum Deus olim in animalium sacrificijs adipem potissimùm & caudam, intestina atque vniuersa vitalia sibi voluerit offerri; *Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino, adipem & caudam totam cum renibus; & pinguedinem quæ operit ventrem, atque vniuersa vitalia.* Cauda hîc perseuerentiam in bonis operibus denotat, adeps qui in animalibus optimum & subtilissimum, bonam voluntatem, partes vitales bonas intentiones, quia sale viuunt, & bonis operibus vitam largiuntur, nam:

Quidquid agant homines, intentio iudicat omnia.
Deus quoque ex animæ nostræ sacrificijs quibus ei brutales appetitus, corporis huius pecus partes illas animales, cupiditates insurgentes in holocaustum immolamus; aliud non petit quam quod

pin

pinguiſſimum eſt, ſubtiliſſimum & maximè vitale eſt, intentionem ſcilicet & bonam hominis voluntatem.

Inter ſacerdotalis conſecrationis cærimonias ſollemne erat arietem immolare, eius pectuſculum in altum ſuſtollere, illudque ſanctificari Domino, quod in illius deinde partem cederet, *Sumes quoque pectuſculum de ariete quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud, eleuatum coram Domino, & cedet in partem ſuam.* Pectus cui cor incluſum eſt voluntatis eſt ſymbolum, quam inprimis Deus ſibi depoſcit, & hiſce figuris indicauit velle ſe vt anima voluntatem, velut optimam ac præſtantiſſimam ſacrificiorum noſtrorum portionem ſibi offerat. Hinc Dauid nullum hocce ſacrificium reperiri poſſe dicebat eminentius, Deoque gratius, *Sacrificiũ Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies,* id eſt bonam voluntatem, cuius ſpiritus contribulatus & animus contritus ſymbolum ſunt. Hæc ſcilicet validiſſima ac præcipua ſunt argumenta, quibus bonæ voluntatis cauſam & æquitatem hi defendebant.

Exod. 29.

Pſal. 50.

Alij verò penitus ex appoſito, bonorum operum patrocinium defenderunt, aſſerueruntque ſibe illorum nos adminiculo ſaluari non poſſe: quorum ratio & ſacrorum bibliorum auctoritati, & ſanctorum Patrum teſtimonijs innitebatur. Sexcentis id ſacræ ſcripturæ locis adſtruere poſſemus vt illo Iacobi, *fides ſine operibus mortua eſt*; corpus ſcilicet exanime, & ſol ſine lumine. Sancti item Petri, *Satagite, vt per bona opera veſtra certam vocationem & electionem faciatis.* Apoſtolus quoque Paulus carpit eos, qui manũ operi admouere detrectant,

Non ſufficit bona voluntas ſine operibus.

Iac. 2.

2. Pet. 1.

ctant, & de bonis operibus non laborant. Quod a
Lib. offic. Patres, Ambrosius in officijs ait, *Non satis est ben velle, nisi sit etiam benè facere.* E quibus omnibus c cludunt, & ipse ijsdem subscribens assero, vna cu bona voluntate opera ad salutem, & beatitudine acquirendam esse necessaria.

Ethic.2. Suffragatur & mihi hic Aristoteles, qui in Mor libus tria ad virtutis perfectionem necessariò r quiri, asserit, scientiam, voluntatem, & ipsam op ris executioné: Magnus ité Dionysius Areopagit,
Lib de Myst. Theol. qui omnis *Theologiæ perfectionem praxin* esse pr nuntiat, id est opus. Huc etiam facient Tropol giæ & allegoriæ è sacris litteris depromptæ, qu rum aliquas in testimonium adducam.

Leuit. 21. Inter alios, quos Deus templo rerumque sacr rum vsu contrectationeque arcebat, illi potissi mum erant, qui manu essent fracta, *homo de sem ne tuo per familias, qui habuerit maculam non off ret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, cæcus fuerit, si claudus, si fracto pede, si man* In scriptura autem solet manus operum esse sym bolum, & is manum habere fractam dicitur, q operibus caret: nihil autem hic designatur aliu quàm absque bonis operibus nullum Deo seruir, aut cæleste templum, cuius Christus crucifixus, sancti imagines sunt, subire posse. quicumque a tem manum fractã habuerit, & bonis fuerit dest tutus operibus, certissimè sciat, cælesti sese cur proscriptum & eiectum.

Matth. 20. In parabola de vinitoribus, grauiter illi à patr familias taxantur & reprehenduntur, qui stabar desides & nihil agentes in viarum compitis, dic batenim *Quid statis hic tota die otiosi?* Bonã tame voluntatem habebant, nam sese purgantes aiun *Nemo nos conduxit*; neque enim inquiunt grauit

aut voluntati nostræ repugnantius quidquam nobis potest accidere, quàm otiosos hic stare. Parabolicũ hoc, sed tamen veritas docet, non sufficere ad salutem, bonam nos voluntatẽ habere, nisi opere simul declaretur & exerceatur; Deum quoque si quam bonorum desideriorum rationem habet, multo hauddubiè maiorem operum habiturum.

Fidus ille amator, dilectam suam blandissimè compellans ait, *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Per omnia amicitiæ iura & fœdera eam adiurat, vt signacula sua, characteres, & notas in corde gestet intrinsecus, & in brachio extrinsecus, id est ostentat & voluntate & opere, quanto eum amore complectatur. Mysticè autem denotatur, Deum summopere desiderare, vt animæ, id est sponsæ illius dilectissimæ, notaret amorem suum tum corde tum brachio præferant; id est eum perfectè diligant, amoremque tam voluntate quàm opere ostentur: illas porrò sponsarum Dei nomine indignas esse, quæ corde tantummodò ac voluntate illum diligunt, & ad bona opera non perueniunt. Neque enim satis est, illius signacula corde, quod intentionis & voluntatis nota, præferri; nisi etiam in brachio, quod operum emblema est videantur. Cantic. 8.

Non est igitur diutiùs his immorari opus, superiores euasimus, secundùm nos in hocce Euangelio pronuntiatum est. S. Matthæus ab actis est & commmentarijs, qui causæ successum quàm diligentissimè exarauit, & Christus summus ille Præses sententiam promulgat *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittur.* Euangelij historia iam inde à capite repe-

tenda est & principio, *Attendite à falsis Propheti qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autei sunt lupi rapaces.* Mecum ipse statui hac super r vobis verba facere, primò de pseudoprophetis, a lupis in ouium vestimentis venientibus, ac deinc de arbore eiusque fructibus locuturus.

Tria persecutionum genera in Ecclesia.

Primò itaque, antequam de falsis illis prophe tis loquamur, præsupponendum est, ac velut cete rorum fundamentum statuendum, Ecclesiam sa piùs & diuersimodè esse impugnatā, omn tame persecutiones ad tria potissimùm posse capita re uocari; primum est ipsa Tyrannorum impugnatio qui martyrum sanguinem profuderunt, & omne quotquot per orbem reperire poterant Christia nos internecione delere conati sunt. Alterun ipsa hæreticorum pestis, qui nefaria errorum ziza nia, & hæreseon virus semper spargere conter derunt. Vltimum prauorum Christianorum & præuaricatorum nequitia, qui ore quidem Deui confitentes & fide, nefandis & flagitiosis operibu negabant. Ceterùm tria hæc persecutionum gene nera scitè Ioannes in Apocalypsi expressit, quan do quatuor sese equos ait vidisse, primum albun secundum rufum, tertium nigricantem, quartur pallentem; primus triumphum & victoriam a terni illius regis Christi denotabat: alij tres, perse cutiones quas Ecclesia passa est: rufus, tyrannori niger peruersorum Christianorum & falsorur fratrum, vt quidem Rupertus interpretatur, palli dus, hæreticorum & pseudoprophetarum.

Apoc. 6.

Varia pseudoprophetarum genera.

Secūdò præsuppono, varia esse pseudopropheta rū genera, à quib⁹ sibi quisq; caueat necesse est. Dia bol⁹ scilicet, súm⁹ est pseudoprophetes, qui omnib omnino hominibus suggerit in peccato vt perseu rent, & in exemplū & confirmationē adducit va

rios

rios, qui multiplicibus Deum peccatis ad iram
prouocauerunt, ab illo tamen in gratiam admissi
& exaltati sunt, vt Dauid, Paulus, Magdalena. item
Caro, quæ hominem inducere conatur vt in deli-
tijs perseueret, cupiditatibus obtemperet, volu-
ptates ambiat, iuuentutẽ in ludo iocisq; transigat,
lætetur interea dum ætatis flos est; & tum demum
quando ad canos peruenerit & senuerit, pœniten-
tiam agat, viamque mandatorum Dei ingrediatur.
Adhæc Mundus, adulterinus mango & fallarius
versutissimus, qui vnumquemque honores vt
ambiat, delicias quas offert, sectetur, exstimulat,
sed mentitur & fallit, quidquid enim promittit
vanũ est & futile, *trãsit*, siquidẽ *mundus & concupis-
centia eius*. Præterea pseudoconcionator, qui ver-
bum Dei deprauat & adulterat, auditoribus in om-
nibus adulando, eorumque vitam sceleratam &
peccata, prout reuerà par esset, verborum acrimo-
nia non castigando. Quibus id lacrymis deploret,
nescit Ieremias, *Stupor, inquit, & mirabilia facta
sunt in terra, Prophetæ prophetauerunt mendacium,
sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus
meus dilexit talia*, & alio item loco, *In Prophetis Ie-* Ierem. 5.
rusalem vidi similitudinem adulterantium & iter Ierem. 23.
mendacij. Quintus pseudoprophetes ipse est hære-
ticus, & sextus peruersus Christianus, atque hæc ex
mente Origenis. In Matth.

His itaque præsuppositis ac præmissis, duplici
ratione pseudopropheten intelligi posse dicen-
dum; primò quoad doctrinam, quam docet; Dein-
de quoad intentionem, qua decipere & seducere
satagit, tametsi vera dicat & doceat. Primi gene-
ris fuit ille Sedechias Chanaanæ filius, qui cornua 3. Reg. vlt.
sibi ferrea adaptauit, vt Achab regi Israel hoc
schemate

Schemate persuaderet ad Ramoth Galaad syriæ vrbem vt se cōferret, victoriam certissimè illi cælitùs datum iri: *fecit quoque sibi Sedechias filius Chanaana cornua ferrea, & ait, Hæc dicit Dominus, his ventilabis Syriam, donec deleas eam.* Regem tamen fefellit, cùm in certissimum vitæ & regni amittendi discrimen eum coniecit, prælio namque superatus ab hostibus, miserè occubuit. Atque huic Pseudoprophetæ nomine scriptura nuncupauit, nam *Spiritus* inquit, *mendax erat in ore eius* &c. Secundi generis fuêre Balaam, qui vera & fausta annuntiauit, sed pessimum ac nefarium Balaco Moabitarum regi consilium suggessit, quo filios Israel idolo Phegor immolare cogeret; & Caiphas, qui veritatem quidem cum Balaamo prænuntiauit, sed maligna ac peruersa intentione Christi nomen obscurare, honorem ei ac vitam eripere moliebatur. de duplici hocce Pseudoprophetiæ genere Ieremias locutus videtur dū ait, *vidi similitunem adulterij & iter mendacij*; tunc namque adulterij similitudo est, quando veritas adulteratur, & fallendi ac decipiendi intentione verbum Dei prædicatur: iter quoque mendacij est, cùm falsitates aut mendacia velut genuina ac sincera veri[tas] proponuntur. ab vtraque autem peste nobis vt caueamus, Christus consulit, *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt* &c.

Num.23. & 24.

Ioann.11.

Non est facile cuiuis credendum.

Benè autem ait, *attendite*, id est, diligenter considerate, attendendum quippe est, ac diligentissimè perspiciendum, antequam nouitatem aliquam admittamus; omnem in partem priùs circumspiciendum, quàm ianuam illis qui doctrinam nouam & aliàs in auditam annuntiant, aperiamus. Cuiuis enim in re qualibet non est facilè credendum. Hinc benè consulit Apostolus, *Nolite omni spiriti*

Ioan. 4.

spiritus credere, sed probate spiritus, an ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum; & velut insensatum & stolidum eum sapiens habet, qui leuissimè cuilibet credit, *Qui citò credit, leuis est corde.* [Eccles. 19.] fatuos quoq; & pueriles imò & coturno versatiliores credit Apostolus illos, qui ad omnē nouæ doctrinæ ventū circumferuntur, *Nō simus*, inquit, *paruuli fluctuantes, nec circumferamur omni vēto doctrinæ.* [Ephes. 4.] in quo cū Galatæ peccassent, & nouatoribus faciles & patentes præbuissent aures leuitatis & inconstantiæ eosdem coarguit; *Miror quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium.* [Gal. 1. & 3.] Quamobrem, *Attendite à falsis prophetis.*

Porrò falsi illi Prophetæ, mea quidem sententia, alij non sunt, quàm hæretici & nouatores, qui sub honesto Christiani nominis titulo, fictoque sanctitatis ac doctrinæ reformatioris prætextu, [Hæretici falsi prophetæ sunt] pietatem maiorem & religionem religiosiorem pollicentes, mundo se oues, malitiæ & peruersitatis expertes, esse persuadere conantur, quamuis intrinsecus omni flagitiorum genere sint coperti, & veri interiùs animarum lupi. Peruersus ille Balaam, quem è Nachor Abrahæ fratre originem ducere aiunt, multa quidem encomia & benedictionū plaustra in Israelitas effudit, [Num. 24.] idem tamen Moabitis & Madianitis in eorumdem Israëlitarum perniciem persuasit, vt mulieres in terrā Israël immitterent, quæ populum amoribus inescatum ac veluti compeditum in idololatriam pertraherent, *Mittens scandalum coram filijs Israël, edere & fornicari*, [Num. 22.] & reipsa viginti quatuor millia, alienigenarum mulierecularum amoribus illaqueata, idolis immolarunt. Non secus etiam [Num. 25.]

nostræ tempestatis hæretici; superbè quidem & magnificè sacram scripturam iactant, conciliabula & conuenticula sua ficta quadam eloquentia complent, benèdicendi flosculos hinc & illinc colligentes, turgidis quibusdam verborum ampullis & fucatis sententijs conciones exornant, solum verbum Dei crepant, solum Euangelium ganniunt, benedictiones in populum ingeminant: verùm si examinare voluerimus; reperiemus eos, quò eumdem reg Moab, id est diabolo subijciant, doctrinam Balaam sequi, consilia carnalia suggerere, nullius videlicet ponderis aut efficaciæ esse ieiunia cælibatum à sacerdotibus seruari non posse peccatorum exomologesin minimè necessariam satisfactionem inutilem, pœnitentias & rigores vanos, peregrinationes superstitiosas, & sacrificia esse abominanda. O pseudi pseudoprophetæ!

Attendite à falsis prophetis. Veniunt ad vos in vestimentis ouium, & internè lupi sunt rapacissimi, vt enim omnes mundo cærimonias il-minent, externum Dei cultum proscribunt religionis reformatæ vestimentum præferunt atque hoc prætextu omnem sacramentis rebusque sacramentalibus debitum honorem pessumdant, inuocationem Sanctorum explodunt, imaginum vsum damnant, reliquiarum venerationem & cultum irrident. O lupos rapacissimos! vt vel spiritualis fundamenta conuellant, & totam virtutum fabricam demoliantur, libertatem quamdam Euangelicam prætexunt; interea tamen omnem mundo virtutem pellunt, dissolutionibus ianuam aperiunt & plenas ac li-

Hæretici sub ouium vestimentis lupi rapaces sunt.

ras vitijs omnibus habenas laxant : de quadragesimali ieiunio ne audire quidem volunt; pœnitentiam & corporis emacerationes cane peius & angue detestantur, peccatorum confessionem execrantur, nullamque bonorum operum rationem habent. O falsarios! Quo scripturam interpolent, veritatem litteræ deprauent, in pelle veniunt ouina, iactantes se nonnisi purum Dei verbum concionari, cùm tamen omnem de vitijs ac virtutibus doctrinam eruertant & corrumpant; peccati originalis anitatem & corrupta naturæ ad malum propensionem tantopere eleuantes & extollentes, liberum arbitrium penitùs negent, libertam nostram radicitùs exscindant, naturæ iura uadant, asserantque ad salutem bona opera nequam esse necessaria.

Vt nouum mundo chaos & meram confusiom inducant, sub exuuijs & pallio veniunt ino, quasi abusus & superstitiones inter Caolicos irreptas sublaturi, & intereà altaria noliuntur, campanilia destruunt, sacerdo- iugulant, sacra prophanant; pro mortuis a ac suffragia damnant; cæmiteria vt nu-, purgatorium vt fabulam & anile comntum irrident. Denique vt nouæ & exoticæ usdam synagogæ fundamenta iaciant, instar ium sese gerunt, quasi Ecclesiam in pristin decorem ac vigorem restituturi, & Eccle- primitiuæ mores & consuetudinem induri, & ecce veræ Ecclesiæ ruinam cogitant; us ordinem, hierarchiam, omniaque eiusdem pugnacula euertunt; Primatum Pontificium

Hereticorum peruersitas;

oppugnant, Conciliorum decreta eludunt, San-
ctorum patrum consensum & concentum exsibi-
lant, præsulum & Episcoporum auctoritatem
spernunt, & quoniam Ecclesiæ Pastores, eloquen-
tes illos concionatores eruditos doctores diligen-
ter & assiduè super Christi gregē excubare cer-
& omnem in partem circumspicere, ne quid de-
menti capiat, & inuasoribus viriliter sese oppo-
re, authoritatem eorum imminuere, vitam a-
rulentiæ fuligine deturpare, famam allatrare
ctiones carpendo excutere, quin & apertum
bellum indicere, omnibus viribus contendunt.

Philippus Macedonum rex felicem Athen-
sium successum æmulatus, illos obsidione cin-
& confestim legatos in vrbem destinauit, qui
nomine libertatem ciuibus promitterent, pa-
offerrent, bellumque omne è regione illa aufe-
dum sponderent, modò decem sibi quos selig-
oratores pacis & reip. vt aiebat perturbatore
omnis quietis inimicos concederent. Hæc
vrbem perlata, oratorum omnium præcipu-
princeps Demosthenes populum pro conc-
commonere cœpit, Philippo ne crederent;
dolum & vafrum esse consilium, idque scito
dam apologo declarauit. Conuenêre olim
quit, lupi & pastores ouium, pacem inter se i-
ri; lupi autem loquendi partibus acceptis di-
omnis quæ nos inter & vos, ô pastores, oriri
discordia & discidium, nonnisi à canum ve-
rum insolentia procedit; absque illis, f-
semper inter nos vigeret fixa ac stabilis conco-
hos si nobis traderetis, proculdubiò bellum
tum & pacem perpetuò stabilitam vide-
Sed creduli nimiùm Pastores, canibus q-
primùm traditis, gregem suum à lupis dila-

Apologus Demosthenis.

coràm viderunt. Eadem vobis fortuna restat, viri Athenienses, si facilè creduli Philippi consilium amplectamini: ipse, lupus; vos ouiculæ; oratores porrò & eruditores, canum instar sunt, qui vos custodiunt & ab illius impetu defendunt: hosce lupus hic à vobis extorquere contendit, vt ijs destituti ac veluti denudati, illius imperio tyrannidique pateatis, & florentissima hæc resp. illius libidini succumbat. Idem omnino hæreticorum luporum illorum rabientium consilium, solâ Prælatorum Ecclesiæ, qui veluti canes & excubitores fidelium Christi gregem circumambiunt ac uétur, authoritatem infringere & imminuere sagunt; probè siquidem perspectum habent, ijs ab-atis aut expugnatis Domini gregem facilè expu-nandum ac penitùs diripiendum. Quamobrem *ttendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Falsarij igitur illi veniunt sub exuuijs ouinis, istinctu inquam & motu proprio, sine missione, iussu Dei; similes ijs de quibus Ieremias, *Ipsi currebant, & ego non mittebam eos.* Instar ouium autē eniunt, quòd nihil ore crepent quàm Deum, Parem æternum, Christum, fidem, ita ita; actiones iud non loquuntur, quàm eleemosynas, tempeantiam, modestiam; sed è fructibus eorum tandē mnes colligere potuêre, nonnisi lupos voracissi-nos fuisse; regnorum perturbationes, vrbium pe-es, familiarum pernicies, domorum flamma, templorũ demolitiones, sacerdotum internecio, Santimonialium violatio, deniq; bella, cædes, & cruntæ aduersus Ecclesiã machinationes, qui qualese fuerint, abundè testabũtur; è quibus de peruersiate lupina falsariorũ illorũ natura hactenus poiit dijudicari, ait enim Euangelium à fructibus orum cognoscetis eos.

Ierem. 23.

Fructus Hæreticorum.

 Cùm

Allegoria.

Cum lupos illos, falſarios illos in ouinis pel-
libus venientes contemplor, Gabaonitarum ſta-
tim fraudulentiæ mihi in mentem venit. Hi quip-
pe cùm egregias & luculentas Ioſue victorias in-
audiſſent, direptionem Ierichuntis, Hai exci-
dium, monticolarum cladem, metum rubri ma-
ris accolarum, & Libani vicinorum; excurſio-
nes quotidianas in agrum Chanaan; coacto con-
ſilio vafrum quoddam conſilium inierunt: ma-
gnam commeatus copiam ſecum ſumpsêre, &
veteres ſaccos & lagenas ſemitritas vino in ace-
tum conuerſo, quas aſinis impoſuêre. Veteres
quoque induêre calceos & ſandalia ſitu & ſquale-
re obſita, veſtes item exoletas, laceras, & detri-
tas; panes adhæc duriſſimos & mucidos: atque
hoc apparatu ad Ioſue, qui haud à Galgala ca-
ſtrametatus erat, venerunt, dicentes, *De terra
longinqua, venimus, pacem vobiſcum facere cupien-
tes.* Ioſue verò eorum fraudem non percipien
nec aſtum, & credens illos è longinquis eſſe re-
gionibus profectos, cùm tamen eiuſdem eſſe
terræ incolæ, & caſtris proximi; pacem cum
inijt & fœdus contraxit. Eadem vafritie vſi ſu

Hæretici Gabaoni-tis collati.

hæretici, noui illi Gabaonitæ, quò enim Ioſu
id eſt Præſules noſtros, & omnem fidelium cætu
circumueniant, aſinos ſuos, Miniſtros intellig
mucido pane & vino acido, quem in cæna ſua pr
bent, onerarunt; veſtes mutilas, laceras, trit
induerunt, loca inquam quædam mutila & tru
ca è ſacra ſcriptura depromta; & fingentes ſe

Hæreticorum nouitas.

longè venire, iam inde ab Apoſtolorum temp
ribus, primitiua Eccleſia, iam ab annis mill
cùm tamen in medio noſtrûm habitarent, eode
quo nos tincti baptiſmate, eadem qua nos r
fecti communione refecti, eo quo nos modo

Iij v

lij Ecclesiæ: & hoc astu & arte ad Ecclesiæ duces venerunt, illorum sese clientes esse solam pacem postularunt, sanctam quamdam reformationem morum & vnicam animarum salutem spirare fingentes. Hoc autem dolo & fraude, plurimos decepêre, ac multi fœdus cum ijs inière, eodem viuendi & agendi ritu vsi, & in eumdem interitum ruentes. *Susceperunt igitur de cibarijs eorum, & os Domini non interrogauerunt.* Porrò os Domini Ecclesia est; multi quia eam non consuluerunt, & nouatores illos Gabaonitas admisêre, in casses hæreseos miserè inciderunt; at si vel semel Ecclesiæ oraculum consuluissent, ipsa proculdubiò dixisset, illos non oues, sed lupos esse; non reformatores, sed deformatores, religionis euersores, & hæreticos.

Qui veniunt in vestimentis ouium. Qui venationi dediti, feras indagant & inuestigant, animalium, quæ venari volunt, exuuijs se induere solent: auceps cantus & minuritiones siluestres imitatur auium, quas in casses pertrahere nititur: piscator etiam hamo escam adaptat, qua pisces delectari nouit. Adeò vt Sargi, piscis genus, referente Aeliano, non alia ratione capiantur, quam quòd caprino aspectu gaudeant: piscator enim caprinas exuuias induit, cornua caprina sibi adaptat, quorum aspectu recreati sargi, retibus illabantur, & vitæ discrimen adeant. quod emblemate quodam expressit Alciatus,

Comparatio.

Lib. 1. de anim. cap. 23.

Villosæ indutus piscator tegmina capræ,
Addidit vt capiti cornua bina suo;
Fallit amatorem stans summo in littore sargum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.

Embl. 75.

Hæretici magni illi & ſubdoli animarum aucupes, conſcientiarum in turbida aqua piſcatores & vafri in mundi huius ſilua, venatores eodem dolo & fraude vtuntur, & cùm meri lupi ſunt, ouium ſe pelle conueſtiunt, vt Eccleſiæ oues incautas inuadant, ac diripiant.

Huc faciet apologus ille de vulpe egregiè vulpinante: Hæc cùm videret currum pullis & gallinis plenum prætereuntem, & ijſdem inhiaret, ob aurigam tamen & pullarium inſtitorem accedere auſa non fuit: hoc tamen aſtu vſa eſt. mortuam ſe fingit, & in medio viæ protenſa iacet exanimi ſimilis. Hanc inſtitor conſpicatus, eiusque pelli inhians, eamdem in currum inter pullos coniecit. tunc illa ſpiritu recuperato, & nemine impediente in gallinas ſæuit, & poſtquam ſeſe ingurgitaſſet, curru properè deſilit & inſtitorem eludit. fabuloſum hoc eſt, vere tamen oſtendit, hæreticos & hypocriticos illos pſeudoprophetas mortificationem fingere, reformationem ementiri, vt quò deſiderant & aſpirant, tandem pertingere valeant; at mox vt votorũ compotes facti ſunt, viuere ſe oſtendunt, ac ſub pelle illa ouina & agnina feritatem lupinam & virulentiam deliteſcere.

Apoc. 13. *In veſtimentis ouium.* Bellua illa quam Ioannes in Apocalypſi vidit ſepticipitem, duo habebat cornua agninis ſimilia, vox autem draconem ſonabat: *Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, habebat cornua duo ſimilia agnis, & loquebatur ſicut draco.* Crediderim hocce emblemate hypocriſin denotari: ceterum cornua agni imaginem eſſe virtutis Euangelicæ quam hæretici ſemper præſeferunt, humilitatem, pauper-

Hæreſeos emblema.

paupertatem, & patientiam agni illius immaculati Christi crepantes ac deprædicantes: vox tamen illorum, vox draconis, virulentia & letifera, quæ certissimam animis perniciem ac mortem adfert. quos vt perdant, *veniunt in vestimentis ouium.*

Philistæorum terror Sampson obuium in via leonem habuit, fauces repletas melle præferentem, cor verò & intestina fera ac leonina. Dicendum est, hæreticos Leoni huic esse persimiles: os quippe eorum melle scatet, non nisi reformationem & abusuum ablationem spirāt; de solo loquūtur Euangelio. quàm iucundum ac sapidum mel! cor verò & interiora leonem referunt, mera intus fraus, proditio, ferocia, & peruersitas; *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorū.* Ecce mel in ore, in corde fel. Similes quoque censeo Ioabo, qui Amasæ fratri osculum præbens, osculum amoris & beneuolentiæ symbolum, & ore amicitiam præferens, vna manu eum amplexus est, & altera sicam ventri ingessit. *Dixit itaq; Ioab ad Amasam, salue mi frater, & tenuit manu dextra mentum Amasæ, quasi osculans eum.* O blanditias! ô fraudem! ô proditionem! *Porrò Amasa non obseruauit gladium quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram, & mortuus est.* An non eadem hæreticorum nostrorum agendi ratio est? qui scilicet verba saccaro & melle linientes, reformationem Ecclesiæ spondentes, verum Dei cultum, purum putum Euangelium, bonum, virtutem, & animarum salutem vna præferente manu; altera libertatem, scandalum, damnationem & fidelium perniciem continent.

Iud.14.

Hæretici leoni Samsonis collati.

2.Reg.20.

Video in Apocalypsi quoddam animalium genus, quod faciem habet humanam, in risum propensam, sed caudas scorpionum, & aculeis defor-

Scorpionibus Apocalypseos hæretici similes.

Theophyl. in Matth.

mes. Monstrum hoc circumquaque diligenter intuitus, nullis ipsum meliùs quàm hæreticis comparauero; virulentis illis & noxijs scorpionibus, qui lingua blandiuntur, & cauda letiferos infligunt ictus. In quo Theophylactum sequor, qui in Matthæum ait, *Vafri & impostores hæretici blandiloquentiam prætexunt, & vitam simulant sanctam, sed intrinsecus latet aculeus.* id est, Mel ore gestant, mortiferum fel in corde: exteriùs oues se esse simulant; interiùs tigres & lupi sunt. In quo cum Euangelio optimè coincidit, *Veniunt in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Hist. lib. 21. cap. 13.

Refert in Ponto quoddam mellis genus esse Plinius quod virulentum & noxium est, quod comedentes mente & ingenio priuet, ideoque μέλι μαινόμενον ab incolis dicitur, ἀπὸ τοῦ μαίνεσθαι, quod dementiam adferre soleat. Mel est, sed venenatum; at cuius virulentiæ alia assignari causa nequit quàm quòd apum aculei venenosi sint. Vt hoc materiæ præsenti adaptem, aio Dei verbum sæpiùs melli in sacris litteris comparari (*Eloquia Domini dulciora super mel & fauũ,*) impios verò apibus (*circumdederunt me sicut apes:*) hæretici autem verbum Dei ita corrumpunt & adulterant, itaque interpolant, vt ipsum noxium sit legentibus & mortem adferat: melle verò in venenum mutato quotquot ipsum gustant, emoriuntur & pereunt, vnde dicere liceat,

Psal. 118.

Psal. 117.

Impia sub dulci melle venena latent:

Et sub ouium pellibus lupi habitant cruentissimi, iuxta Euãgelij vocem, *Veniunt in vestimentis ouium.*

Quin & huc spectat, versus ille leoninus,

Pelle sub agnina latitat mens sæpè lupina.

Et imprimis aurea illa Tertulliani sententia:

Qu

Quænam, inquit, *sunt istæ pelles ouium, nisi nominis Christiani extrinsecus superficies? qui lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes? qui pseudopropheta sunt, nisi falsi prædicatores? qui pseudoapostoli, nisi adulterini Euangelizatores?* Eamdem materiam pertractans Cyprianus eôdem etiã coincidit, *Prædixerat ergo Dominus multos esse venturos sub pellibus ouium rapaces lupos; qui autem illi, nisi sensu subdolo conspirantes ad infestandum gregem Christi?* Et sanè, prædixerat Dominus venturos aliquando nefarios hosce lupos: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Lib. de præscrip. hæretic.

Ad Nouatian.

Notandum hic obiter occurrit, Auditores, peccatores in sacris litteris, iuxta peccatorũ & criminum diuersitatem, nomina animaliũ sortiri; quòd euidẽter in actibus declarauit Dominus, cũ Petro vas & linteũ ostẽdit, in quo omnia animaliũ genera, tam volatilia, quam reptilia & quadrupedia, continebantur, *Et vidi in excessu mentis meæ visionẽ, descendens vas quoddam, velut linteum magnum, in quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ & bestias & reptilia & volatilia cæli.* Omnigena hæc animalia omnigenos etiam peccatores denotant, quos S. Petrus in Ecclesiæ gremium esset adducturus. Propheta Iob illos draconibus & Struthioni confert, *frater*, inquit, *fui draconum, & socius Struthionum.* Ezechiel Scorpionibus, *fili hominis*, inquit Dominus, *increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Christus modò eos vulpibus, vt apud Lucam, de Herode rege, *Dicite vulpi huic*; modò lupis, vt apud eumdem, discipulos allocutus, *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.*

Act. 11.
Peccatores animalibus collati.
Iob. 30.
Ezech. 2.
Luc. 13.
Luc. 10.

lupos. Ioannes Baptistes viperis eosdem comparat
Luc. 3. dicens, *genimina viperarum*.

Finxerunt Poëtæ mendaciorum patres, maleficam Circen fuisse, quæ carminibus & incãtationibus socios Vlyssis in varia animalium genera conuerterit. Hac porrò fabula designare voluêre, improbos & vitijs inquinatos nomina & mores, iuxta vitiorum & prauarum cupiditatum diuersitatem nancisci. Nemo autem vestrum miretur, cùm peccato homines animalibus similes reddi audit, sed miretur, cùm & diabolo peiores ac deteriores effici per ipsum cernit. Vnde in Euangelio Dominus Iudæ, ob detestandum apostasiæ & proditionis peccatum, diaboli nomen dedit, *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus est?* Ceterum inter omnia bestiarum genera hæretici lupis similes esse perhibentur, *Intus autem sunt lupi rapaces.*

Fabula Poetica.

Ioan. 6.

Apostolus quoque Paulus eorum aduentum & diram in Ecclesiam irruptionem præsagiens, eodem illos appellauit nomine, *Ego scio quòd post discessionem meam intrabunt lupi rapaces, non parcentes gregi.* Dicti autem sunt lupi, tum quod eorum dogma violentum sit, veritatem abripiens, & animas ad veritatem repudiandam incitans; tum verò quòd hæreses seditionum matres sint & propagines, sanguinis profusionem caussentur, cædes doceant & crudelitatem. Quod ipsum totus terrarum orbis abundè testabitur, vt qui apertissima feritatis illius exempla fuerit expertus; vt imprimis ex Arianis; quorum Episcopi & capita tantam crudelitatem & tyrannidem præ se tulêre, vt Religiosi collecto exercitu bellum indicere, & Anachoretas inermes oppugnare non sint veriti. Deinde ex Manichæis, qui violenta fustigatione, Catholicorum ore ven. Eucharistiæ Sacramentum quod receperan

Act. 20.

Cur hæretici lupi dicti.

Crudelitas hæreticorum.

ceperant, educere annitebantur. Sed maximè de tragiomachis Caluinistis & nefarijs Lutheranis, qui omnia ferro & flamma deuastarunt, templa diripuerunt, impuris sacros calices manibus profanarunt, beneficia sacra inuaserunt, monasteria diripuerunt, Religiosos proscripserunt, cœnobia demoliti sunt, sacerdotum alios puteis profundissimis immerserunt, alijs viuis pellem detraxerunt, nonnullos veruto transfixerunt, quibusdã ventre exsecto intestina eduxerunt, auriculas alijs præsectas velut torquem catenatum è collo suspẽderunt. O feritatem plusquam barbaricam, ô lupos sanguinis sitientissimos! de quibus aptè dici poterit, *Dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*: & meliùs & ad rem accommodatiùs, *Intus autem sunt lupi rapaces.* *Psal. 56.*

Aureum eloquentiæ flumen Ioann. Chrysostomus hunc ipsum locum interpretans, & in hosce lupos agninam mentientes mansuetudinem incidens, eosque eodem quo nos & omnis sanctorum Patrum chorus, modo hæreticis similes asserens, tria ait in lupo agninam induto reperiri, quæ in oue minimè reperiemus. Primò mordet obuia quæque, non autem ouis. deinde vlulat erecto in cælum rictu; ouicula econtrà balat. denique carniuorus est, ouis herbis pascitur. Hæreticis qui ouinã pellem induti incedunt, tres hæ notæ optimè quadrant. Primò namque mordent & quidem crudelissimè, Doctoribus, Pastoribus, Ecclesiæque Prælatis calumnias & scommata affingendo: ita bipedum ille nequissimus Lutherus Angelicum Doctorem Thomam Aquin. quauis arrepta occasione lacerat & proscindit: nec modò Catholicos Doctores carpendo lacerant; sed se ipsos quoque dilani- *Tres luporum proprietates, quæ hæreticis accõmodantur.*

ant,

ant, libellisq; infamibus alter alterius famā denigrant; quod Catholicos profectò & veros Prophetas numquam fecisse compertum est. Deinde vlulant, clamant, & in cælum linguam sustollentes calumniarum plaustra euomunt, ne Deo quidem eiusque matri, nedum Diuis parcentes: innuere aliquid videtur Dauid dicens, *Ponentes in cælum os suum.* Tertiò nonnisi carne viuunt, quod hæreticus nonnisi libidine peccatisque carnalibus, & mundanis affectibus delectetur. O lupos perniciosissimos, & velis remisque fugiendos!

Psal.72.

Infame hoc & tetrum luporum nomen Spiritus Sanctus hæreticis imposuit, quòd quæ lupis naturâ insunt, in huiusmodi falsarijs & pseudoprophetis etiam reperiantur, & vtrisque communia sint. Inprimis tradit Aelianus, lupos si quando flumen aliquod traijcere parant, caudas sibi inuicem præmordendo arripere & sic omnium validissimum in profluentem se conijcere; cuius caudam secundus arripiens mox sequitur, secundi tertius & sic de ceteris; hacque industria fluctus perfringunt, & ad ripam vlteriorem perueniunt. Ita quoq; hęretici, vt limpidos Sacramētorū fontes & iucundos, qui Ecclesiam aquis benedictionis & vitæ irrigant, fluuios transgrediātur, & ad libertatis ripam pertingant, ad vitia & damnationē euolent; sibi inuicem caudam arripiunt; vnus quippe alterius caudā accipit, id est mutilas semisopitæ cuiusdā & emortuę hęreseos reliquias & fragmenta, veteresq; nonnullos damnatorum iam olim opinionū rhapsodias coaceruant; in quo vulpes illas Samsonis imitātur, quæ sibi mutuo caudis alligatæ, perq; agros Philisthæorum discurrentes, vastitatem non mediocrem segeti intulerunt.

Luporum proprietates hæreticis quadrant.

Lib. 3. de animal. cap. 6 & lib. 8. cap. 14.

Iud. 15.

Habent deinde lupi oculos inter cetera animalia

malia perspicacissimos, nam & nocte vident obscurissima. Proprium hoc hæreticorum est, sunt namq; Catholicis subtiliores, perspicaciores, & cautiores, nam, teste Christo, *filij huius sæculi prudẽtiores sunt in generatione sua filijs lucis*. Addit Plinius, luporum Italicorũ oculos noxios esse & virus quodãmodò infundere; adeò vt homini, si primò eum videri contingat, eripiant vocem, & mutos quodammodo reddant. Huc respexit Virgilius cùm ait, *Lupi Mœrin videre priores*. Hic quoque non cedent hæretici, quos enim venenoso suo visu præuenire & erroribus imbuere potuerint, eosdem cogunt obmutescere, & vocem eripiunt, ne peccata confiteri queant; de quibus dici meritò possit, *Os habent & non loquentur*.

Ælian. lib. 10. cap. 16. Plin. libr. 8. hist. cap. 2.

Subnectit eodem loco Plinius, lupos dum fame exstimulantur, terram vorare, eaque ventrem implere. Quàm scitè hoc in hæreticos quadrat! hi enim postquam præ inopia esurire cœperint, & filij prodigi instar omnem substantiam in longinqua opinionum exoticarum regione dissiparint, porcos inter viuunt & brutorum ritu, nonnisi rebus terrenis victitant, ac proinde *famem patientur vt canes*. Est præterea quoddam luporum genus, adeò obliuiosum, & memoriæ ita breuis, vt si inter comedendum aliorsum vertere oculos contigerit, cibi ante oculos habiti obliti aliam prædam consectentur: Quid? annon hisce similes hæretici? cùm enim eodem nobiscum pane Eucharistico reficiantur, si oculos aliò detorquere, & instar vxoris Loth respicere contigerit, panis illius cælestis obliti, eumdem negligunt, & alium captant.

Ibidem.

Plin. hist. nat. lib. 11. cap. 37.

Denique tantum tamque graue lupos inter & oues odium naturâ est, vt etiam post mortem

Odium mortale inter lupũ & ouem.

non exstinguatur: hinc oues audito tympani è lu-pino corio confecti sonitu, fugere solent, non ali-ter quàm si lupum insequentem coram cernerent. Quin aiunt, si nerui ouini & lupini eadem in testudine extendantur, numquam eos ad harmoniam aut symphoniam reduci posse: deinde etiam pelles ouinas, si quando vna cum lupinis collocantur, ijsdem consumi, & lanam amittere. Alciatus aliud etiam obseruat, duobus tympanis, vno è pelle ouina, altero è lupina confecto; si vnum pulsari cœperit, alterum tunc nullum edere sonum posse, licet ad fractionem vsque pulsetur, vnde in Emblematis,

Emblem. 70 *Cetera mutescunt; coriumq́; silebit ouinum,*
Si confecta lupi tympana pelle sonent.

E quibus omnibus immortale ouium Christianorum, id est Catholicorum, & luporum Satanicorum id est hæreticorum, odium inimicitiaque colligi potest: audito quippe eorum tympanorum boatu, veri serui Christi in fugam se dent, & arma in defensionem arripiant: nulla inter eos vmquam sit sympathia aut concordia, pax nulla; altero sonante obmutescat alter: Catholici quippe est hæreticum ne salutare quidem, nedum loqui. *Attendite* igitur *vobis à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium.*

Per falsos Prophetas intelligi possunt praui côcionatores.

Porrò vt lupos hosce ablegemus, dicendum est per falsos illos Prophetas intelligi etiam palpones illos concionatores & fucatos, qui concionibus suis peccatoribus adulantur, & vitia non coarguunt: Prophetæ porrò hîc dicuntur, quòd Prophetarum olim apud Iudæos partes essent, nō modò futura prædicere, sed verbum etiam Domini annuntiare, & legem interpretari. Nomen, inquit Chrysostomus, Prophetæ non modò significat ...

qui futura prædicit & præuidet, verùm & illum qui sacram scripturam interpretatur; aitque hoc loco Prophetam capi pro doctore aut concionatore qui verbum Dei populo annuntiat & prædicat. Ceterùm illi falsi Prophetæ sunt, qui peccantes non reprehendunt, sed eorum vitijs adblandiuntur; vel qui in concionibus non de rebus diuinis, sed profanis communibusque agunt, aut seipsos iactant & deprædicant.

Acham filius Charmi, in excidio Ierichuntino regulam auream iniussu ducis & Dei clanculò surripiens in castra Hebræorum attulit; quo cognito ab vniuerso populo lapidibus obrutus fuit; sed quo loco nos legimus *regulam auream*, in Hebræo legitur, *linguam auream*. quod in modum linguæ hæcce lamina protensa esset. sed aliud hic latiat mysterium. denotatur quippe, quemadmodum Acham, quòd è gentium præda linguam sibi auream reseruasset, extremo affectus fuit supplicio; a hodierna die plurimos Ecclesiastas, quòd pro-nos & gentilium loquendi modos consectentur, ciones gestis veterum tum Græcorum tum Romanorum ad ostentationem inferciant, eademque sacrosancta templa inferant, doctrinam Euangelicam profanando; meritò castigandos. *Iof. 7.* Allegoria insignis.

Vos verò concionatores sinceri, recordemini obsecro, in cathedris vestris, eorum quæ Psalmista quondam de Dei verbo ait, *Eloquia Domini argentum igne examinatum, purgatum septuplum*, id est multum: nam vt in sacris phrasibus numerus duas, parum significat, (vt 3. Reg. 17. *En colligo duo ligna.* & in Euangelio Luc. 22. *& vidit quamdam pauperculam mittentem æra minuta duo.*) ita septenus multum & magnum quid denotat: vt in oratione & cantico Annæ matris Samuelis; *Psal. 11.*

nam quo nos loco legimus, *donec sterilis peperit plurimos*, Hebræi canunt, *donec sterilis peperit septuplum*: quòd tantundem est. Nolite igitur conciones vestras flosculis rhetoricis, ascititijs quibusdam pigmentis & fucis, Tulliana Scrinia redolentibus vestire, sed sint illæ instar argenti purgati nitentes, & ab omni curiositate remotissimæ. in vitia detonate, peccatoribus nolite parcere, improbitatem & nefariam vitæ consuetudinem redarguite.

Apoc.19. Vidit in Apocalypsi Ioannes equitem equo albo insidentem, oculos ignis instar scintillantes habentem, sanguine consperſum, & nomen habebat *Verbum Dei*. quo emblemate & mysterio denotabatur eum, qui verbum Dei & docet & annuntiat, albo innocentiæ equo insidere; ignitos & flammantes oculos, id est, zelo animarum æstuantes, præferre, vestes quoque illius sanguine consperſas esse debere; ita scilicet illum concionari par esse, vt omnia peccata, quorum sanguis figura est, exstinguat & iugulet.

Ierem.48. Atque hoc modò hæc Ieremiæ sententia intelligenda venit, *Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine*, id est linguam à peccatorum reprehensione; & illa Pauli Actor. 20. *Contestor*

Act.20. *vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium; non enim subterfugi, quominùs annuntiarem vobis omne consilium Dei.* quo loco declarat, omnium sibi peccata imputanda, si debita eos castigatione & verborum acrimonia non coarguerit, ac veram illis doctrinam non proposuerit. Hoc qui fecerit, næ ille veri concionatoris officium præstiterit; qui vero

negle-

neglexerit, falsi Prophetæ meritò venit nomine appellandus.

Attendite a falsis Prophetis. Hoc vobis dictum credite, Episcopi, vobis Præsules, vobis Christianæ reipub. Principes. Aequum scilicet est, vt Adam à serpente sibi caueat; Noë aquas diluuij instantis præuideat, Abraham muscas à sacrificio abigat, Loth cum suis Sodoma se proripiat, filij denique prophetarum à colocinthidibus abstineant, ne in olla mortem degustent. Sed necessarium cum primis est, vt Prælati, & Ecclesiæ vertices à falsis Prophetis sibi caueant, qui in vestimento veniunt ouium, & hypocrisas agunt. quorum technas sub hoc specioso simplicitatis habitu latitantes perspectas habens Dauid, filios illos alienos appellat, os vanitate plenum habentes, & manus peccatis inquinatas & suppliciter Deum rogat, ab illis vt se protegat ac tueatur, *Libera me Domine de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.* At si tam studiosè attendere nos iubes Domine à falsis Prophetis, qui in pelle & veste ad nos veniunt ouium; quomodo profectò cauendi erunt illi, qui mentitum pastoris habitum & schema assumunt? quis illos abigat? quis ab ijs se tueatur? Quotnam, Deus immortalis! hodie huiusmodi pseudoprophetas reperire est, qui sub colorata pastoris veste lupi sunt, meri leones, veri dracones & impostores; vt interea tot scelera, et scandala prætercam, tot taceam morum abominationes. Sed quid? tolerandum est. *A fructibus eorum cognoscetis eos, & omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mitte-*

Genes. 2. *Genes. 6.* *Genes. 15.* *Genes. 19.* 4. *Reg.* 4. *Psal* 143.

Falsi Prophetæ sub habitu pastoris.

mittetur. atque hoc in alterum concionis membrum reseruaui.

Homines arboribus collati in sacris litteris.

Principio igitur, vt campum alium ingrediamur, dico homines in sacra scriptura arboribu comparari: vt inprimis in libro Iudicum, cùm enim homines de regis electione solicitè delibe rantes induceret, ab arboribus parabola ac simi litudine sumpta idipsum expressit: *ferunt lign vt eligerent sibi regem, dixeruntq́, oliua, Imper nobis.* Zacharias quoque Propheta Ierosolymorur deuastationem & excidium præuidens, metapho ra ab arboribus desumpta vsus est; *aperi*, inqui *Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tua vlula abies, quia cecidit cedrus: quoniam ma gnifici vastati sunt, vlulate quercus Basa* Daniel quoque Propheta Babyloniorum rege Nabuchodonosorem proceræ & luxurianti com parat arbori. & cæcus ille, cui Christus miracul quodam oculos reddiderat, mox & videre cœpi exclamat, *Video homines ambulantes sicut arbore* Ab omnibus hisce arboribus fructus Deus dep scit, inutiles verò & infrugiferas odit & detest tur, & dicere non veretur, omnem se arborem fr ctibus non onustam excisurum, & flammis trad turum, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, e cidetur, & in ignem mittetur.*

Iud. 9.

Zach. 11.

Dan. 4.

Matth. 8.

Ierem 8.

Inter querelas Dei quas Ieremias recense hæc vna è præcipuis fuisse videtur, *Non est v in vitibus, non sunt ficus in ficulnea, folium defluxi* O rem miseram ac deplorandam! Multas c causas irascebatur olim Achabo Deus, sed ob i lam inprimis, quòd feracem Nabothi vineam i viridarium voluptatis commutasset, quod null proferret fructus, quod futiles ac vitæ breuis fl sculos proferret, & pergulis ac porticibus, sep

3. Reg. 21.

busq

busque esset adornatum. Christus quoque in Euangelio ficum accedens, vt fructus ab ea decerperet, cùm nullos reperisset; dira in eamdem maledictione inuectus est, & indignatus ait, *Numquam amplius ex te fructus nascatur.* Horrenda sanè maledictio & metuenda ijs qui in mundi huius agro consiti, nullos omninò fructus producunt, & inutiles prorsus terram occupant. *Matt.21.*

Israëlitis terram Chanaan ingressis præcepit olim Deus vt steriles & siluestres arbores præscinderent, pomiferis verò & feracibus parcerent, *Non succides arbores, de quibus vesci potest; si qua autem gna nō sunt pomifera sed agrestia, & in ceteros apta sus succide.* Mysticè hic significatum est, siluestres llas animas, in mundo radices agentes, quæq; fructum nullum producunt, tandem è regali Ecclesiæ lua succidendas, & ignibus æternis tradendas. Est ic Euangelij nostri sensus, *Omnis arbor, quæ non fat fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* *Deut.20.*

Omnia quæ in veste Pontificali erant tintinnala dum Pontifex incederet, sonitum edere & rmonicè consonare opus erat: allegoricè denotur, omnes creaturas in fimbria regiæ illius ves, potentiæ inquam diuinæ, dependent, labodo sonitum edere debere, & bonis operibus glom, laudes, præconia, mirabiliaq; Creatoris facta clarare. Atq; ad hoc illas inuitabant tres illi eri in fornacem Babylonicam coniecti, dicens, *Benedicite omnia opera domini Domino.* Hinc oque in Euangelio seruum inutilem Deus in nebras exteriores ablegauit; *Inutilem seruum ijcite in tenebras exteriores.* Hic porrò seruus utilis dicendus, qui nulla in Dei ac Domini sui norem opera facit, ac proinde in auernales tebras ac caliginosum barathrum cōijci meretur. *Exod.28.* *Matth 25.*

Idem quoque Deus eamdem ob rationem palmites abſcindi voluit & in ignem mitti, qui nullos fructus producerent, *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & in ignem mittet.* quæ
Ioan. 15. verba cum textu noſtro coincidunt, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur,* &c.

Non ait, *omnis arbor quæ non facit fructum*, ſed apertè, *quæ non facit fructum bonum*: multæ quippe arbores feraces ſunt, ſed malorum & inſipidorum fructuum: harum de numero fuit vaſta illa arbor
Dan 4. Nabuchodonoſor, quæ fructu quidem onuſta erat (*fructus eius nimius*) ſed fructibus prauis & ſilueſtribus, quibus nonniſi animalia victitabant: hinc ad ſecurim & exciſionem condemnatur. *ſuccidite arborem, diſcutite folia, diſpergite fructus.* Huiuſmodi ſe arborem eſſe cùm videret Dauid rex, ingemi-
Pſal. 34. ſcebat, ſibique ſuccenſens lacrymando dicebat *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ.* id eſt, cum voluptatibus indulgeo, paſſionibus vltro cedo, affectus deprauatos ſequor, iniqui mihi talionem referunt: ipſis enim imputandum eſt, quòd anima ſterileſcat, nullos fructus producat, virtutibus & meritis deſtituta ſit.

Bonorum quoq; fructuum nomine indigni ſunt qui per terram ſerpunt, quique nonniſi ad humanæ gloriolæ auram captandam & prauo quodam intuitu fiunt; à terra ſiquidem ſuſtollendi ſunt, & ad ſolius Dei gloriam, honorem, & obſequium dirigendi; quomodo ſe feciſſe ait prudens illa in Can-
Cant. 7. ticis ſponſa: *Omnia, inquit, poma ſeruaui tibi, noua & vetera.* tibi inquam, quem vnicè complector, & præ ceteris diligo mortalium: tibi, non mihi, non hominibus, non mundo, at ſoli tibi; omnia bona opera, tam noua quàm vetera, quæ ſunt horti animæ meæ fructus, ad nominis tui gloriam, ſanctique

obſequ

obſequij tui honorem ſeruo. O arborem eximiam & feracem!

Omnis arbor. Arborum aliæ virtutem habent in radicibus, aliæ in cortice, aliæ in medulla, aliæ in ramis, nonnullę in folijs, quædam in floribus, quædam in fructibus, aliæ denique in ſemine. Arboris inſtar ipſe iuſtus eſt, qui omnibus in membris virtute pollet; in radice ſcil., id eſt corde, è quo ſanctę ac ſalutares cogitationes proficiſcũtur; in cortice, id eſt bonis exẽplis; in folijs, id eſt verbis; in floribus, qui bona dici poſſunt deſideria; deniq; in fructibus, bonis videlicet operibus. vnde Pſaltes, *Erit tamquã lignũ, quod plãtatũ eſt ſecus decurſus aquarũ, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo*, virtutes in verbis & operibus & cogitationibus demõſtrabit.

Iuſtus bonæ arbori comparatur.

Pſal. 1.

Quid aũt eſt fructus in tẽpore ſuo proferre? dicam. cùm iniurijs quis afficitur, tũc patientiæ fructus producendus: quãdo carnis tẽtationes titillãt; tũc cõtinẽtiæ fructus appareat: quãdo vindictæ ſumẽdæ de inimicis tibi ſe obtulerit occaſio, tũc miſericordiæ fructus pulluler atq; excreſcat. quid autem eſt *dare fructum ſuum*? audite, paucis aperiam.

In arboreto quæque ſuum fructum fert arbor ex ſuæ naturæ proprietate, pirus fert pira, poma pomus, amygdalus amygdala, & cornus corna: ita in Eccleſiæ Catholicę viridario quislibet Chriſtianorum fructũ ex muneris & officij præſcripto producat. O rem deplorandam! quot eheu reperire eſt, qui non ſuos ſed alienos fructus proferunt? quot prô dolor Religioſos, qui monaſterio relicto, choro & ſilentio, aliiſque monaſticis & aſceticis exercitationibus, quæ ex ordinis præſcripto illis incũbũt, repudiatis, ſæcularibus negotijs ſe immergũt? Quot ſacerdotes, qui officio relicto ſacerdotali, Eccleſiarũ regimine peſſũdato, diuinis

Quiſq; ferat fructũ iuxta modulum ſuũ.

officijs desertis, politicæ rerumpublicarum & regnorum administrationi se immiscent? Quot mulieres, qui nullafamiliæ ratione habita, domus administratione proscripta, peregrinationes in longinquas regiones instituunt, è quibus plurima dāna emergere & casus scandalosi subnasci solēt.

Simile. Si in corporis humani regimine intestina vigeret discordia, oculi audire, aures videre, pedes contrectare, manus autem vellent incedere; an nō hæ muniorum permutatio vniuerso corporis statu obesset, vitæq; extremam perniciem afferret? Omnes porrò nos membra vnius corporis mystici, Ie-

Rom. 12. su Christi inquam, sumus: vnde Apostolus: *sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam quæ data est nobis differentes.* Quamobrem cùm omnes diuersa membra simus ad monarchiam & regimen corporis huius spiritualis dirigendum, & omnes diuersas gratias & qualitates singulares ad agendum habeamus; vnusquisque iuxta vocationem & munus suum, alterius iura non inuadendo, omnia operetur & agat necesse est. Hæc autem ordinis politici discordia, dissensio, perturbatio & immutatio magno nobis esse damno & exitio queat; in quo consulentem Petrum audiamus: *Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum, illam administrantes.* Hoc scilicet modo vitam instituere est arborem esse, ac fructus iucundissimos proferre.

1. Pet. 4.

Omnis arbor. Arborem hanc magnus ille Tertullianus fidē interpretatur. at Augustinus in Enchiridio cap. 15. & lib. 1. contra Iulianum cap. 2. & Beda humanam voluntatem hac denotari credunt hom

L. 1. contr. num.

hominem verò terram, terram esse in qua consita. Nam quemadmodum eodem in agro & bonæ & malæ arbores nascuntur, ita quoque eodem ab homine bona, & mala oriri potest voluntas. at neutra harum opinionum Euangelio nostro conformis est; dicendum igitur hominem hanc arborem esse; neque enim fides, aut voluntas bona, sed homo ipse, in ignem conijcietur, iuxta Euangelium, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*

Quot, Deus bone, mystica hæc arbor opinionum diuersitates produxit? quomodo veteres Patres in sui examine contorsit: alij quippe naturam illius scrutantes credidêre, malam arborem fructus bonos non posse proferre, nec arborem bonam malos, teste Christo, *Non potest arbor bona, fructus malos facere.* quæ verba Augustinus, Chrysostomus, & Beda explicantes dixêre arborem bonam, quamdiu bona, malos non posse proferre fructus; nec malam, quamdiu mala, bonos. Atque hinc originem sumpsit opinio illa, omnia peccantium & impiorum opera, mera esse peccata, iuxta vulgatum illud, arborem malam fructus bonos non posse producere. Verùm sacrum concilium Tridentinum hanc velut erroneam & falsam, quamuis eiusdem auctor fuerit Augustinus, condemnauit. docet siquidem ipsa nos experientia, non modò arborem malam bonos interdum fructus posse proferre, sed bonam etiam, manentem bonam, aliquando malos: neque enim per arborem bonam hic iustum interpretari oportet, sed fidelem: non illum inquam cui bona voluntas, sed cui bona & sincera fides. fieri enim potest, illum qui fidem habet, etiam mala habere opera. Dum verò dicitur, arborem bonam non posse ma-

ſe malos proferre fructus, credendum non eſt, ſimpliciter & abſolutè hoc fieri non poſſe, ſed naturaliter eſſe impoſſibile, vt bona arbor malos aut mala bonos fructus producat. Theologiæ ſepta ingreſſus ſum, & neſciebam; verùm vt hinc me expediam & ad lineam redeam, è feracis huius arboris cacumine, infinitos circumcirca errores pullulantes, video. imprimis abſurdum illum Manichæorum, qui duo in mundo hominum eſſe genera credebant, alios natura bonos, ita vt ad impietatem dilabi non poſſent; alios autem ita ex oppoſito improbos iam inde ab incunabulis, vt nullâ ad bonitatem ac iuſtitiam aſpirare ratione valerent; quem errorem Hieronymus & Auguſtinus prægnantiſſimis argumentis oppugnant. Deinde & alium Pelagianorum, qui idcirco peccatum originale proſcribebant, quòd matrimonium, quod aliàs bona eſt arbor malos producere non poſſe fructus, id eſt peccatum originis cauſari, & paruulos eiuſdē iam inde ab vtero reos conſtituere, aſſererent. Tertium eorumdem Pelagianorum, liberum arbitrium in nobis radicis inſtar, quodam ſe ipſo vel arborem bonam, id eſt bonam voluntatem, vel malam, id eſt peruerſam, emittere poteſt, eſſe credentium; ac proinde cùm natura ſufficientes à ſeipſa vires habeat, gratiam minimè eſſe neceſſariam. Sed hunc validè more ſuo refutat Auguſtinus.

Error Manichæorū.

Comment. in hunc locū. Lib. 1. cont. Iulian.

Item Pelagianorum.

Lib. 1. de gratia Chriſti. cap. 18.

Quartum Donatiſtarum, mordicùs defendere conantium, bonum ſacerdotem, perperam baptizare non poſſe, nec malum benè; & baptiſmū baptizantis natūram induere: hoc porrò nitebantur fundamēto, quòd bona arbor malos proferre fructus non poſſet. Poſtremum eumq; omnium peſtilentiſſimum nefariorum Caluiniſtarum, dicentium ex operibus hominem iuſtificari non poſſe, ſed ex

Donatiſtarum.

Caluiniſtarum.

ijſdem

ijſdem vt iuſtum tantùm agnoſci; nec arbor, inquiunt, bona eſt, quòd bonos producat fructus, ſed è cōtra quòd bona, bonos quoq; fructus profert: nā ſicuti arbor ante fructus ſit oportet, ita bona arbor ante bonos fructus, nec fructus bonus bonā reddit arborē, ſed tantùm eam eſſe bonā indicat. Sed exſibilentur hi cū ſua Theologia Theologi; ſi enim ex bonis operibus boni non ſimus, ſed tantùm eſſe appareamus, quòd, iuxta vos, boni fructus arborē bonā non reddant, ſed tantum vt talis agnoſcatur, efficiant: ergo nec à contrario, malis operibus mali reddemur, cùm fructus malus malā non reddat arborē. Hinc proinde ex vi argumenti illorū, ſequitur Adamū, qui bonæ arboris inſtar à Deo conditus erat, peccato ſuccumbere non potuiſſe, cùm bona arbor malos ferre fructus nequeat. Non intelligunt, quæ eorūm ſtupiditas eſt, diſcrimē inter cauſas naturales & morales; nam illæ, malæ aut bonæ ob fructus eſſe non poſſunt, ſed poſſunt hæ. Quidquid demum ſit, certum eſt arborem omnem, quæ, bonos fructus non produxerit, exſcindēdam, & quod longè deteriùs, in ignem mittendam.

Differētia cauſarum naturaliū & moraliū.

Et profectò quidquid homini accidit aduerſi, non alteri eſt origini imputandū, quàm quod Deo derelicto, ad diaboli ſe partes transferat: in quo Sichemitas imitatur, qui neglectis legitimis Gedeonis filijs, ad quos legitimo ſucceſſionis iure, regnū pertinebat, ſpuriū illorū loco Abimelechum elegerunt, vt ſub parabola de arboribus ſumta egregiè illis Ioathan Propheta exprobrauit; Ierunt *ligna vt vngerent ſuper ſe regem &c. & dixerunt ad rhamnum, Veni & impera nobis, egrediatur ignis de eo, & conſumat habitatores Sichem.* Ita infelix & demens peccator diabolum in regem eligit, omnium ſcilicet improborum, ſceleſtorum,

Ruinæ hominis cauſa.

Iud. 9.

ſtorum, & arrogantium caput ac principem; cun-ctaque ex illius conſilio agit, ad eius nutum quàm próptiſſimè obedit. Sed quamnam capiti ſuo arceſ-ſit calamitatem? egredietur ſcilicet hinc ignis, quo deuorabitur; & calamitas, à qua inuolue-tur: ecce vaticinium, *Excidetur & in ignem mit-tetur.*

O verba horrenda! veriſſima tamen ac certiſ-ſima, è quibus augurari liceat ac iudicare de ſup-plicio ac pœnis, ad quas hæretici arbores illæ fe-rales & ſteriles, Chriſti Ieſu ſententia condemna-ti ſunt; ſupplicio inquam ignis ac viuicomburio; è quo de altero ignis ſupplicio, quod poſt mortem reſtat, colligere licet. Et ſanè omnis vbique ſcri-ptura ſacra, tam hoc, quam infinitis alijs in locis rebelles & refractarios illos ſpiritus, & ſurculos illos inferaces flammis adiudicat. Cautionem

Hebr. 6. mihi præſtat Apoſtolus, dum ait, *Horum conſum-matio erit in combuſtione.* quin & ipſe Dominus apertiſſima eoſdem ſententia eidem ſupplicio ad-

Ioan. 15. dicit, *Omnis palmes qui in me non manſerit, mittetur foras, & areſcet, & colligent eum, & in ignē mittent.*

Apoc. 19. Reipſa id in Apocalypſi demonſtrat Ioannes, dum beſtiam illam grandem & ſimul cum ea magnum pſeudoprophetarum munerum viuos in ſtagnum ignis & ſulphuris conijci vidit, *Apprehenſa eſt be-ſtia, & cum ea pſeudopropheta, & viui miſſi ſunt in ſtagnum ardentis ignis & ſulphuris.*

2. Reg. 23. Huc etiam facit comminatio illa in præuarica-tores, quam in Reg. libris legere eſt, *Præuaricato-res autem quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi, igneq; ſuc-cenſæ comburentur vſque ad nihilum.* Per præuarica-tores hos ſpiritus ſanctus hæreticos ſpiritus illos dementatos, qui toties circa Eccleſiæ mandata præuaricarunt intelligit; qui quòd ſteriles ſint &

infecun-

infecundi, & omnes omninò pungant & lædant,
ſpinis comparantur, qui tandem è mundi huius a-
gro euulſi, in altero mundo igne perpetuo cru-
ciabuntur. Hoc nempe eorum temeritati conue-
nit ſupplicium, & tali eorum temeritas digna
ſupplicio.

Video per potentiſſimos ſacrorum bibliorum Punitiones
cāpos, magnos illos veteris teſtamenti viros, velut veteres
ignatores, ſecuri ſemper accinctos, qua malas & pſeudo-
nfrugiferas illas arbores exſcindāt. Magnus pro- propheta-
pheta Elias gladio pſeudoprophetas Baalim ex- rum.
cindit, eorumque cadauera velut quiſquilias & 3.Reg.18.
œnum in torrentem Ciſſon abijcit. Iehu gene-
oſus ille princeps, adiuuante Ionadabo filio Re-
hab, & octoginta è fortiſſimis Iſraël, omnes cul- 4.Reg.10.
ores Baalim iugulat. pius rex Ioſias omnes ido-
orum ſacrificulos internecione delet, eorumque 4.Reg.23.
adaueribus exuſtis, cineres, ad memoriam eorum
enitùs eradendam in auram ſpargit. Denique
ſtuantiſſimus Zelo Matthathias Iudæum idolo 1.Mach.2.
nmolantem ad aram obtruncatum & libamen
onſperſit ſanguine. Quid? an non æquiſſimum,
arbor nullis onuſta fructibus exſciſſioni & era-
cationi adiudicatur; arbor noxia, infelix, alijs
erniciosa, quam ſortem ſubibit? quid, inquam,
t de hæretico? *Exſcindatur & in ignem mittatur.*
os autem Catholici auditores, attendite vobis &
auete à falſis illis prophetis, intereà dum Deus
orum ſupplicium differt; fugite falſarios illos,
dque duobus modis, primò eorum conſortia de-
itando, deinde illos libros abijciendo, hic enim
b ouium vellere, ſub eleganti verborum appara-
, ſub inani ſermonis fuco & typho, lupiam ra-
em abſcondunt, ſacræ ſcripturæ interpolatio-
m, SS. Patrum adulterationem, Conciliorum
cor-

corruptionem, & historiarum veterum deprauationem. Hæretici siquidem falsi prophetæ sunt eorumque libri Pseudoprophetiæ, pharmaca venenata, dogmata erronea, blasphemiarum plaustra & reconditoria, lectiones denique perniciosissimæ. Abbas Cyrias, vt in Prato spirituali legere memini, qui haud procul à Iordane viuebat, cùm inter dormiendum Deiparam Virginem vidisset, eamque in cellulam inuitasset; illa subirata respondit, Quomodo ad te diuerterem, apud quem hostis meus infestissimus diuertit & commoratur? Quibus ille verbis excitatus, omnes domunculæ angulos excutere, rimari per singula, nihil non excutere & inspicere, num quod hostilitatis indicium inueniret; tandem in operum Hesychij volumine duos impij Nestorij, Virgini infensissimi, libros ad calcem compactos reperit. Hinc apparet, quantoperè falsos illos prophetas oporteat detestari, quamque è contra necessarium sit, bona opera facere, cùm Euangelica sententia sit, *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exscindetur & in ignem mittetur.*

Prat. spirit. cap. 40.

Tu autem, vere animarum nostrarum sponse & protector Domine, ab illis nos falsarijs defende, ab illis nos lupis protege, à stolidis inquam & vanis prophetis, qui vt Ezechiel ait, *spiritum sequuntur suum*, & prauos affectus, talpa cæciores, qui populum tuum circumueniunt, omnes omnino mortales decipiunt, clamantes Pax, pax & non tamen est pax, sed bella & tubarũ clangores. Impostores sunt, de quibus Isaias, dicentes bonum malum, & malum bonum, qui tenebras esse lucem, asserunt, & lumen tenebras qui dulcia velut amara abhorrent, & fel velut mel amplectuntur. Porrò inter pseudoprophetas primarij & capita quo

Ezech. 13.

Isai. 5.

quodammodo sunt, mundus, caro, & diabolus, ac
maximè fugiendi. Veniunt siquidem in veste oui-
um, sed intrinsecus lupi rapaces sunt; sub varijs
enim delicijs, inanibusque voluptatibus lupinam
feritatem celant, ruinam tegunt, ac tandem sem-
piternum adferunt interitum. Hi nonnisi falsa an-
nuntiant, mundum scilicet felicem esse, carnem
infinitas secum voluptates adferre, veram in di-
uitijs sitam esse felicitatem, mortis memoriam a-
bijcendam, vitæ annos gaudio & voluptate tran-
sigēdos sed errores sunt, mēdacia sunt, & meræ im-
posturæ. Tu porrò ab his nos protege Domine: &
gratiā tribue vt bonę esse arbores, arbores inquam
feraces & frugiferæ, bonorum operum & virtutū
fructibus onustæ, patientiæ in afflictionibus, in
tentatione constantiæ, in prosperis modestiæ, in
aduersis prudentiæ, in iniurijs clementiæ, inque
bonis operibus perseuerantiæ, esse mereamur.
Si enim arbor quæ non fert fructum, igni addi-
citur, illa profectò, quæ huiusmodi fructus tu-
lerit, beatitudinis sempiternæ fiet compos,
ad quam conducere nos dignentur Pater
& Filius & Spiritus sanctus.
Amen.

(o)

DOMINICA OCTAVA.

POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat diues,qui habebat villicum,&h
diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona i
l.us. Luc. 16.

FIGVRA.

POtentissimus rex Dauid, audita Nabalis au
ritia & sordibus, quæ communi vicinoru
1. *Reg.* 25. fabula celebrabantur, quæque quotidie a
aures regias perueniebant; rationem ab illo ex
gere statuit, & videre num famæ res ipsa respo
deret; si quam verò in illo culpam reperisset, d
mum & vniuersam familiam perdere. verum cù
sibi sordidus ille matueret, Deus, vt hanc capi
imminentem calamitatem auerteret, illius mise
tus, vxorem illius Abigail excitauit, quæ Daui
obuiam procedens, maritum illi, reconciliaui
iram regiam compressit, bellum exstinxit, & N
balem ab interitu vindicauit. Ipsum sub egregi
cuiusdam parabolæ inuolucris hodierno in Eua
gelio cernere est: videmus hic enim hominem d
uitem, cùm inaudisset villicum omnia bona diss
passe, ab eodem rationem deposcere; villicu
autem domini iram metuentem subitam sui co
seruandi rationem excogitare. accedens siquide
conseruos suos, qui ei ratione villicationis deb
bant, & cum ijs transigens, dominum pacauit r
inam sibi impendentem auertit, rerum suaru
statum redintegrauit, ac tandem etiam laudar
Domino meruit. Egregia hic se venandi offert m
teri

teria, quam prosequar, eamque vobis vbi prædam comprehendero, ad oculum demonstabo; modò Spiritui sancto cæptis adesse, & gloriosæ Deiparæ precibus succurrere placeat. Ideo Angelica illam salutatione compellemus dicentes.

AVE MARIA.

Sponsa illa amore dilecti sui nimirum quantum exæstuans, cùm sponsi perfectiones ac merita singillatim recenseret; famam illius bonam, & apud omnes deprædicatam, inprimis extollit ac celebrat, idque hisce verbis, *Curremus in odorem vnguentorum tuorum, oleum effusum nomen tuum.* Cant. 1. Quo loco Hebræi interpretes, per vnguentorum odorem, sponsi famam eiusque virtutum encomia passim celebrata intelligunt, quæ olei instar effusa, magnum illi apud omnes orbis nationes honorem, admirationem & cultum excitarunt. Paraphrasis autem Chaldaica in idem omninò redens, transtulit, *A voce miraculorum tuorum & potentiæ tuæ populo tuo domui Israël: commoti sunt omnes populi qui audierunt famam potentiæ tuæ, & signorum tuorum bonorum, & nomen sanctum tuum auditum est in vniuersa terra; quod electum est magis quam oleum vnctionis, quo vnguntur capita regum & sacerdotum.* eodem etiam modo interpretatur Apostolus cùm odorem notitiæ Iesu Christi, appellat famam doctrinæ & miraculorum suorum, quæ instar aromatum per omnes mundi angulos gratum odorem sparserunt. *Deo autem gratias,* inquit, *qui odorem notitiæ suæ manifestat per nos omni loco, quia Christi bonus odor sumus.* 2. Cor. 2.

Et sanè sponsa meritò sponsum à nominis fama celebrat; nihil quippe maiorem laudem & præmium meretur, quàm fama de virtutum exerci-

tio, & vitæ honestate concepta. Quò alludit, ver-
Eccles. 7. bis quidem metaphoricis sapiens, *Melius*, inquit,
est nomen bonum quàm vnguenta pretiosa. Psalmo-
graphus verò sponsæ illius regiæ dignitatem a[c]
famam apud omnes bonam deprædicans, iisdem
propemodum verbis & figuris vsus, hyperbolic[a]
Psalm. 44. quadam ratione ait, *Myrrha & gutta & casia à ve-
stimentis tuis*: quo loco veritas Hebraica, fidè ex-
pressa, habet, *Myrrha, gutta, & casia omnia vesti-
menta tua.* conglobat autem hosce tropos & simi-
litudines, vt magis hac ratione famæ illius magni-
tudinem deprædicaret & extolleret.

Hinc Ecclesia merita sua recensens & enu-
merans, nihil in seipsa, quod maiorem laudem
Eccles. 4. & præconium mereatur inuenit, quàm operum
bonorum odorem, quamobrem dese gloriata ait,
Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris. vbi no-
tandum est, illam non modò de odore florum
sed de fructuum, locutam: neque enim satis est
in Ecclesia eloquentiæ nomen & famam quem-
quam assecutum, verùm requiruntur & opera &
Gen. 27. facta. Hinc Isaac Patriarcha filij sui Iacob vi-
tam dilaudans ait, *Ecce odor filij mei, sicut odor a-
gri pleni.* floribus qui gratissimos circumquaque
odores spirant. Quin & Apostolus omnium Chri-
2. Cor. 2. stianorum nomine ait, *Bonus odor Christi sumus*:
nihil enim efflamus aliud quàm crucem, pœni-
tentiam, opprobria & mortem. nullus in nobis
odor aulam spirans nullus carnis, deliciarum
aut mundi. O famam bonam & apud omnes cele-
bratam!

Ait Antonius Misaldus herbam quamdam, no-
Lib. de Mi- mine basilicon, in capite illius, qui sæpiùs illam
rab. cent. 1. sentit, scorpiones & viperas aliaque noxia ani-
malia generare; de rei veritate non laboro: cer-

tò ta-

tò tamen constat, mundum, carnem & voluptates tam pestilentis odoris esse adeoque noxij, vt in sæpius eadem sentientium animis, serpentes & aspides, id est, peccata, scandala, infamiam & malum nomen progignere soleant: de huiusmodi autem illud Isaiæ dici potest, *Et erit pro suaui odore fœtor.* vita quippe impiorum cloacâ & foricis tetrior est & maleolentior. *Isai. 3.*

E contra verò pij & virtutis amantes non modò dum viuunt, sed post mortem etiam, iucun-dissimum vitæ anteactæ odorem spirant. Atque hoc ostendere in Canticis sponsa voluit cùm diceret ænigmaticè, *Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris*: quæ verba Philo Episcopus de bonæ vitæ fama, quam pij in hac vita sibi acquirunt, quæque post mortem crescit & in immensum augetur, vt priorem, quam in vita habuerant famam, longè antecellat, exponit. Quod meliùs intelligatis, cum sancto hoc viro: notandum est, mandragoræ radici duas inesse proprietates; primò namque includit es exprimit figuram hominis mortui, deinde nihil ex hac herba asseruari præter radicem, quæ sola plus quàm cætera redoleat folia, & à qua sola reliquus plantæ odor dimanat. Innuere autem vult sponsa, veteres illos Patriarchas, Prophetas & Martyres, quamuis malæ viderentur esse famæ, quamuis à iudicibus torturæ subijcerentur & eculeis, quamuis ab vno iudice mitterentur ad alium, tametsi seditiosi, magi, scelesti & impostores dicerentur, & quamuis Præsides (qui olim in vrbium portis iudicium exercebant) eos morti adiudicarent; mortuos tamen & iam sepultos bonum & gratum vitæ priùs actæ odorem desse. *Cant. 7.* *Tom. 1. biblioth. SS. Patrum.*

Huc respexisse prouidam illam crediderim A-
1. Reg. 25. bigailem, quando Dauidem regem pacauit, & m-
tibus verbis eum induxit, vt à sanguine abstinere,
& in stolidum suum Nabalem violentiùs non i-
surgeret, dicés, Numquam hæc animum tuum s-
beat cogitatio Domine mi rex, ne quam forte sir
stram de te ipso opinionem apud homines ex-
tes, sibique illi persuadeant, à prauis te affectib-
transuersum abripi, sanguinem humanum siti
crudelitatem spirare, ne tibi hoc dedecori sit
infamiæ, ac non nemo tibi obijciat, *si enim sur-
xerit homo persequens te, & quærens animam tua*
*erit anima Domini mei custodita, quasi in fascic-
uiuentium, apud dominum Deum tuum.* ac si dix-
set, Cogites velim Domine mi rex, omnes sanct-
fasciculi instar florei esse, qui in manu Dei grat-
simum odorem spirent: si verò ab ira & vindi-
te abripi sinas; ingratum instar putiscentis flo-
odorem spirans, numquam in floridum illud f-
tum cooptaberis. Atque hic obiter notanda ve-
Hebræorũ veterum curiositas. insignis veterum Hebræorum consuetudo, q-
hanc mortuorum tumulis Epigraphen inscrib-
bant, *Colligat te Dominus in fasciculo viuentiu.*
Dicta sunt hæc occasione villici cuiusdã, qui d-
famatus erat apud dominum, de quo malam
Euangelio famam legere est, ideò eum Domin-
ad rationem reddendam compellit ac villicati-
nem ei adimere conatur. Historiam S. Luc-
parabolæ cuiusdam more recitat: *Homo quida*
erat diues, qui habebat villicum, et hic diffamat
est apud illum, quasi dissipasset bona illius. Vt porrò
ordine & methodicè parabolæ huius seriem d-
ducam, primo loco de diuite hoc verba facian-
ac deinde de villico. Aures vos mihi accomm-
datè, & ijsdem digna multa adducam.

V

Vix historiam hanc parabolicam sum ingressus, quin statim è gestis & agendi ratione diuitis huius hominis colligam, imaginem illum summi Numinis referre, eiusque personam agere. Eiusdé mecum omnes sancti Patres & Ecclesiæ Doctores sunt opinionis, & ipsa non dissentit scriptura sacra inprimis Psalmorum volumen in quibus legimus, *Gloria & diuitiæ in domo eius.* In domo mundi & creaturarum omnium, nonnisi mera paupertas & molestia cum ærumnis; at in Dei palatio, honor, gloria, voluptas, deliciæ, diuitiæque infinitæ: solus siquidem ipse essentia sua diues est, creaturæ autem à bonitatis illius immensæ thesauro diuitias & potentiam suam mutuantur. Vnde Apostolus; *Idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum.* quàm latè limites iurisdictionis hominis huius diuitis patent, quàm extensi sunt! de se enim apud Psalmistam loquitur, *Meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius.* est namque totius vniuersi Dominus & rector, ac verus Salomon, de quo scriptum est, *Quia magnificatus est in diuitijs & gloria super omnes reges mundi.*

Psalm. 111.
Rom. 10.
Psalm. 49.
2. Paral. 9.

Huius potentiæ occasione, Scholasticæ Theologiæ periti curiosam quæstionem instituunt, vtrum Deus, solus in se maior sit ac perfectior, quàm simul cum vniuerso mundo consideratus: post varia in vtramque partem proposita argumenta, vnanimi tandem consensu asserunt, Deum vnâ cum mundo non esse maiorem aut perfectiorem, quàm solus in se: cùm enim infinitus sit, nihil ei omninò addideris, vniuersum licet ei orbem adiunxeris: quia punctum additum puncto, non facit maius puncto. Omnes porrò creaturæ Deo collatæ nonnisi punctum quoddam & apex sunt,

Curiosa Theologorum disputatio.

atque ita totus quantus quantus est orbis, hui infinito additus, ipsum nec maius, nec amplius efficit. Hanc me Philosophiam edocuit regiu propheta, dum in diuinas laudes effusus ait, *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudini eius non est finis*: est quippe vastissimus perfectionum oceanus, in quem quamuis omnes magnitudinis mundi huius torrentes ac flumina ingrediantur & irruant, ne minimum tamen sustollitur aut redundat; & è cuius abyssis licet omnia depromantur, in nullo tamen minuitur aut deprimitur. Quod scitè explicat triuialis ille versiculus,

Psalm. 46.

Eccles. 1.

Omnia dat Dominus, non habet ergo minus.

& proposito multò accommodatiùs Sapiens, *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.*

Villæ homini à Deo datæ.

Diues hic homo villicum habet, cui omnes agros, prædia & villas ad tempus elocauit: hominem scilicet, cui Deus tot villas & prædia concredidit, de quibus exacta illi reddenda erit ratio: ob mundum scilicet cum omnibus creaturis, ob corpus tot sensibus & facultatibus præditum, ob animam tot potentijs & dotibus exornatam, ob proximum, de cuius salute solicitudo habenda. Quanti porrò concredita hęc dona ac prędia ponderis sunt! Obiter porrò hic notandum est, hominem rerum temporalium, & sui ipsius non Dominum, sed tantum villicum & velut œconomum appellari: quod probè Iob perspectum habens vnicum bonorum suorum dominum appellat Deum, non verò seipsum, aperteque profitetur, ea sibi non secùs ac fidei commissum & feudum esse à illius magnitudine & potentia concredita, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

Iob. 3.

Cùm

Cùm villicus hic non vsque adeò probè se & ex debito gessisset & rationes non vsquequaque responderent, apud Dominum delatus est & de peculatu accusatus; qui mox ita exæstuans eumdem ad rationes reddendas vocauit, & ob prauam quam de eo inaudierat famam eum coarguens ait, *Quid hoc audio de te?* vbi benignitatem & insignem Domini huius patientiam notare oportet: nam quo loco alius prauis naturæ motibus vrgentibus & passionum vehementia extra mentis statum actus, viso sua dilapidari & consumi, dixisset, Prodige, depeculator, prædo, mprobe, perfide, bonorum meorum dilapidaor ac decoctor, itane te meam filiorumque neorum hæreditatem, tua lasciuica ac dissoluionibus, decoquere ac destruere? faxo vt in arcere situ atque fœtore horrenti computresas, & relictam adhuc bonorum portionem mpendam, vt te in crucem agi videam; ipse nodestè, benignè & humaniter dicit, *Quid hoc auio de te?*

Egregium iudices hinc documentum eliciant; t reum scilicet priùs audiant, quàm morti ddicant; purgareque se priùs reum, & fa:um si potis est, iustificare sinant, quàm fulmià sententiæ condemnatoriæ emittant. Ita Aam læsæ maiestatis coram Diuino tribunali ccusatus, priùs citatus & vocatus fuit, quàm udicatus, *Adam vbi es?* similiter etiam Cain. Hinc quoque Nicodemus Iudæis ait, *Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi priùs b ipso audierit, & cognouerit quid faciat?* t Iudææ Præses Festus, in Actibus, *Non*

Audiendus priùs reus quàm cõdẽnandus.

Gen. 3.
Gen. 4.
Ioan. 7.
Act. 25.

est inquit, *Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, locum defendendi accipiat.* Idcirco diues hic, quo prudentiam suam manifestam faciat, villico ait, *Quid hoc audio de te?*

Deus è cælo nouit omnia, quæ hic in terra agantur.

Noua hinc rursum doctrina consurgit, scilicet, Deum qui per hominem hunc diuitem designatur, in cœlo residentem quidquid hic in terra agitur, accuratè contemplari, *Omnia enim nuda sunt & aperta oculis eius.* Veruntamen licet omnia delicta nostra probè cognita habeat, & tam oculis proprijs intuendo, quàm certa Angelorum delatione, norit quidquid nos tangit; non priùs iudicare aut sententiam ferre vult, quàm reum coràm, & ore confitentem proprio, ac velut suis se verbis condemnantem, audierit. In quo sæculi huius iudices docuit, neminem, aduersarij tantùm delationi credendo, non auditum, condemnare: cùm constet accusatores & iniquos delatores sæpè errare posse, aut rancore quodam concitatos accusationem instituisse (præcipua tantia siquidem coruptela & nouerca iustitiæ est.) In quo etiam Dauid cuius tamen prudentia multis in rebus prespecta est, lapsus est, quando nimis facilè Sibæ, qui Miphibosethum detulerat, credens, iniquam ac perniciosam sententiam tulit, qua omnes illius fisco addixit facultates, & in delatorem, qui herum falsò accusarat, transtulit. *Et ait rex Sibæ, Tua sunt omnia quæ fuerunt Miphiboseth.*

Hebr. 4.

2. Reg. 16.

Domini huius mãsuetudo.

At non ita diues hic agit, sed priusquàm in villicum sententiam pronuntiet, ex ore rei rem vult intelligere illiusque rationes examinare; ait enim, *Redde rationem villicationis tuæ.* Quibus in ver

verbis egregiam mihi benignitatem ac mansuetudinem in diuite hoc relucentem contemplari videor, qui in seruum suum quamuis prodigum non insurgit, nec irascitur, non intentat minas aut verbera, nullam præfert iram aut bilem, sed insigni quadam modestia rationes deposcit. Nostrum erit hinc discere, non semper ad correptiones, aut reprehensiones duriores, vel minas, quas ira aut bilis suggerit, oportere descendere. quod exemplo Eliæ fiet manifestiùs. Hic enim cùm Achab regem impium magno diuini honoris zelo & verborum acrimonia reprehendisset dicens, *Non ego turbaui Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baalim*: & deinde solus in montis ageret cacumine, Deus ostendere cupiens, non semper correptiones amariores, sale & aceto mordaciores, adhibendas, sed eas ipsas dulcedine & melle nonnihil temperandas condiendasque; violentum quemdam turbinem initio emisit, *Spiritus grandis & fortis subuertens montes & confringens petras coram Domino*, sed in hoc turbine non erat Deus, *& non in spiritu Dominus.* Additur mox motus quidam terræ, vt & mons tremisceret, & petræ in duas partes scinderentur. & nondum tamẽ aderat Deus. successit dein ignis quidam vehementior, qui omnia circumquaque in flammam & fauillas redigeret, *& post commotionem ignis*. nec tũc quidem aduenit Deus. Sed tandem lenis quædam zephyri aura circum Eliam surrexit, *Et post ignem sibilus auræ tenuis*. vel, prout Hebræa habet lectio, *& post ignem vox emissa subtilis*. in molli illo flabro & voce tenuicula, Deus summa cum maiestate descendit. Hoc autem emblemate denotare Deus Eliæ voluit, non esse mirum si Achabum illa durior correptio non correxerit, sed infelicem exitum 3. Reg. 19.

habuerit, cùm debito non processerit ordine, nec rationes adhibuerit requisitas. non semper enim conuenit, duriorum verborum vti turbinibus, & reprehensionibus terram concutientibus, non semper ignea quadam cholera, & iniuriam præ-ferentibus taxationibus: nam in his omnibus non inuenitur Deus. sæpè namque maioris ponderis & efficaciæ est vox ab animo charitate succenso procedens, dulcis & lenis, quàm omnes ab irato & perturbato proficiscentes minæ.

3. Reg. 19. Notat hic doctissimus Cardinalis Caietanus tres illas priores Prophetæ visiones nonnisi imaginarias fuisse, vltimam verò solā realem, vocem scilicet vocalem: ad significandum, violentas illas & furiosas correctiones inutiles esse ac nullarum virium, ac proinde in fumum euanescere; solam humilem & modesta quadam ratione prolatam prodesse, & effectum quemdam realem ac verum in correpti animo causari.

Sponsus in Canticis quemdam Sponsæ perfectionum catalogum quodammodò texens, in primis labia illius celebrauit, *Labia tua sicut vitta coccinea.* (Cant. 4.) quod ænigma Philo Episcopus enodans ait Spōsum hic tacita quadam ad coccineum Raab meretricis funiculum, quem in Ierichuntino excidio è fenestra posuerat, postquam exploratores occultasset, & per fenestras seruasset hocce signum velut symbolum perpetuæ deuinctionis, & singularis cuiusdam quam declararat beneuolétiæ & amicitiæ indicium eo loco relinquens, allusisse: & quoniam factum hoc è singulari quadam & feruenti dilectione proficiscebatur, æquum pro-(Ios. 7.) ctò videbatur, vt signum hoc & hieroglyphicum coloris quoque flammei foret, qualis reuerà purpureus aut coccineus, qui & verum amicitiæ symbolum

bolum: quod vt apertiùs explicetur, ſenſus eſt, Iuſti verba è tanta charitate proficiſcuntur, vt, ſi vel os tantum ad eadem proferenda aperiat, vel ipſum ad eadem continenda occludat, Raab ipſam imitetur, quæ feneſtras occluſit, vt milites Ioſue conſeruaret, qui ſi in Ierichuntinorum manus incidiſſent, ab ijſdem vt ſceleſti quidam & exploratores iugulati fuiſſent; eaſdem etiam aperuit, vt per eaſdem admiſſi hoſtium manus euaderent. Ita quoque tu, ô Sponſa, ſi oſtium oris tui occludas, peccantium occultare vis peccata & imperfectiones, quorum famam obſcurari non pateris; cùm verò ipſum reſeras, eoſdem defendere & excuſare. Ipſum quoque diues hic in Euangelio agit, qui aperuit os, non vt inſurgeret, clamaret, iuraret, blaſphemias euomeret, ſeruique famam & nomen denigraret, ſed ſumma cum modeſtia & verborum dulcedine ait, *redde rationem villicationis tuæ.*

Gladius ille regius, qui ore viri illius apocalyptici egrediebatur, non tanta ſcindebat violentia, vt meritò quis illum propterea timere debuerit; ore enim gladium præferens, ſtellas quoque in manu oſtendit, quaſi diceret, ſi verborum & linguę meæ gladio ſæuiam; ſi reprehenſiones meæ aculeatæ ſint, non eſt quòd ideò quiſquam ſibi metuat; cælum namque, cuius ſtellæ quas manu gero ſymbolum ſunt, vobis reddam, ſimul etiam tacitè edocere volebat, ſi quando alios reprehendimus, dulcedinem ficuum cum vuarum acrimonia temperãdam, zelo inquam rigorem, charitate iram, & ſtomachum lenitate condiendum, ſtellas quoq; in manu eſſe oportere, cùm gladius ore exeritur: id eſt, amorem ſalutis proximi cum aculeo & gladio reprenſionum concurrere debere. *Apocal. 1.*

Sponſa

Sponsa illa in Canticis dilectum suum extollens, linguæ illius dotes omittendas non censuit, sed ait, *Mel & lac sub lingua eius*, id est, Quanta, mi dilecte, differentia est inter os tuum & os eorum, de quibus agit Psalmista, *Venenum aspidum sub labijs eorum*. Laudat illum quod verba illius plena sint lenitate, scateant dulcedine, quod maximè laudandum venit & in primis requiritur in eo qui ad iram concitatus est. Referri huc etiam queat, celebre illud decantatum Pythagoræ symbolum, *Ignem gladio ne læseris*: id est, iuxta Pauli Scaligeri expositionem, *ne iratum irrites*. ignis namque choleræ & bilis signum est; iratum porrò iritare & ignem bilis iam scintillantem verbis acrioribus durioribusque succendere minimè consentaneum est; dulcedo namque & lenitas aqua est, quæ violétos & æstuantes iracundiæ motus exstinguit. Videte porrò noster hic diues, quantumuis mille stomachandi occasiones habeat, magna tamen modestia ac benignitate cum facultatum suarum decoctore agat.

Cant. 4.

Psal. 13.

Pythagoræ symbolum.

Redde rationem villicationis tuæ. Hæ sunt tristes illæ voces & optimo cuique formidandæ, quibus ad iudicium vocamur, in quo de omnibus, quæ in mundo egimus, coram diuitis huius, id est omnipotentis Dei, maiestate, exactissima reddenda est ratio; *omnes enim nos*, inquit Apostolus, *manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque prout gessit, in corpore, siue bonum siue malum*. Deus quidem tolerantissimus est & maximè lenis, sed est simul memoriæ tenacissimæ, nihilque præteritorum obliuiscitur, ac proinde de omnibus rationem exiget. Sponsa metaphoricis de dilecto loquendi modis ait, *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas*. ac si dicere voluisset, pe-

2. Corinth. 5.

Cantic. 5.

de

des illius agiles non sunt nec de loco in locum moueri faciles, sed grauissimi ponderis & instar columnarum immobiles. è quo de illius longanimitate ac patientia iudicare licet: quòd verò basibus aureis inniti dicantur, significat Dei erga delicta nostra conniuentiam & patientiam ex mero amore & misericordia proficisci, eisdemque inniti: verùm tandem aliquando de ijsdem rationem reddendam.

Rationem inquam de omnibus: de cogitationibus scilicet, vnde Sapiens, *In cogitationibus enim impij interrogatio erit*: & verbis. vnde in Euangelio Saluator, *de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, de ipso rationem reddent in die iudicij*. de operibus denique teste Ecclesiastico, *Cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium*. Quinimo & de bonis operibus, vt minimum discutiat, qua intentione facta sint. vnde in psalmis ait, *Cùm accepero tempus ego iustitias iudicabo*. Quid? si tam exactè in iustitias verbaque leuia & otiosa inquirat, quid de iniquitatibus peccatisque & blasphemijs eum facturum putatis. Est profectò certissimum, summo illi Iudici Deo exactissimam de omnibus, quæ nobis in manus tradidit, esse reddendam rationem; de anima inquã, nũ illam quæ pretioso Christi sanguine lota fuit, nostrorũ peccatorũ sordib. inquinauerimus, de corpore, num sacrum illud Spiritus sancti templum adulterijs, incæstu, sacrilegijs, gula & ingluuie polluerimus & profanauerimus nam iuxta D. Paulum, *si quis templum Domini violauerit, disperdet illum Deus*. Denique de bonis temporalibus, vt nimirum illa comparauerimus, num furtis, rapina simonia, vsu, lucro iniusto, fraude & artibus illicitis: vt illa expenderimus, num epulis, ambitione, ludo, fastu, delicijs, lasciuia, & dissolutè. At felices

Sap. 1.

Matth. 12.

Eccl. 12.

Deo ratio pro omnibus reddenda.

1. Cor. 6.

illi,

illi, qui citationis huius coram tribunali diuino semper meminerunt; *Redde rationem villicationis tuæ.*

Dan. 2.

Daniel propheta Nabuchodonosoris regis prudentiam & fortunam extollens ait, *Tu Rex cogitare cœpisti in statu tuo, quid esset futurum posthac.* Quàm regia, ac potiùs quàm prouida ac sagax dicenda est anima, quæ rationis sibi reddendæ, omniumque quæ post hoc è mundo discessum euentura sunt, assiduè recordatur. Ioseph ab omnibus Aegypti Principibus & sapientissimus habitus est & prudentissimus, quòd consilium Pharaoni suggessisset, vt fertilitatis tempore, omnia regni horrea frumento compleret, quod tempore inediæ & sterilitatis viui foret. Ipse quoque rex eiusdem prudentiam maximis laudibus efferens dicebat, *Num inuenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus est?* Et sanè plenus ille spiritu Dei dicendus est, qui sibi ipsi imprimis consulit, ac prospicit, interea dum magna apparet in mundo fertilitas, terraque misericordia repleta est (*Misericordia Domini plena est terra*) de virtutibus bonisque operibus, vt iisdem, dum maximè opus habuerit, in tempore scilicet angusto, gratiarumque inedia, in qua de sola iustitia agetur, vtatur. Stolidus econtrà ille est ac vecors, qui terribile quod imminet iudicium perspectum habens, ad id tamen sese non præparet, sed omnia dissipat, quasi nulla posthac reddenda foret ratio.

Is Sapiens qui diuina sæpe iudicia mente voluit.

Genes. 41.

Tantopere autem Propheta Iob rigidum hocce tribunal horrebat, vt enixissimè agendæ pœnitentiæ delictorumq; deplorandorum tempus sibi concedi postulauerit; diesque vitæ prolongari, quibus ad ipsum sese præparet, *Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad ter-*

ram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Huc facit historia quam refert Ven. Beda in historia Anglicana de duobus Adolescentibus nobilibus, qui in insula quadam deserta victitantes, magno Deo feruore spiritus seruiebant. Contigit illos grauiter ægrotare, & alter eorum, Egbertus nomine, cùm se in extremis agere cerneret, & rationem illam Deo iam iam reddendam apprehenderet, ita perterritus & consternatus est, vt lecto exiliens, seseque in terram prosternens, agendæ pœnitentiæ tempus lachrymabundus & suspirans à Deo postularit, simulque vouerit integrum quotidiè Psalterium recitare, & assiduò membra ieiunio macerare. Et, ne longè hinc abeamus, villicus hic noster, audita sibi esse in Domini conspectum veniendum, & illi omnis villicationis præteritæ rationem reddendam, ita percellitur, vt tremat, expallescat, emoriatur, & pæne desperans dicat, *Quid faciam?* Quam prudens ac sapiens ille dicendus est, qui sæpius hanc sibi examinis diem proponit, & dominus huius verba ob oculos habet *Redde rationem villicationis tuæ.*

Terribilis historia de duobus nobilibus Anglis.

Vidisse visionem se Zacharias Propheta refert, qua virum vidit in manu funiculum mensorium habentem, *Leuaui oculos,* inquit, *meos, & vidi, & ecce vir, & in manu eius funiculum mensorium.* Vtinam nos oculos etiam leuaremus, & videremus, vt Deus, cælestis ille vir, funiculum mensorium manu teneat, quo omnes cogitationes nostras & opera dimetietur, vt quos breuiores inuenerit, debito supplicio puniat.

Zach. 2. Zachariæ Prophetæ visio moraliter exposita.

Iosia rege octodecenni ad regiam dignitatem electo, & feliciter iam regnum moderante, summus sacerdos Helchias volumen legis reperit, quod ob temporis iniquitatem & iniuriam obscuratũ inter

4. Reg. 22.

templi ſcruta delituerat, in quo continebantu
ampliſſima præmia ijs promiſſa qui legem inte-
grè, ſincerè & ad vnguem obſeruarent, ſupplici
verò grauiſſima & minæ diriſſimæ in eos qui ne-
gligerent ac pedibus protererent, eique repugna-
rent. Quod volumen cùm Regi ad legendum deſt-
naſſet, atque ille in locum illum incidiſſet; in qu
Deus peſtem, famem, ac ſexcentas alias calamita-
tes tranſgreſſoribus Hebræis comminabatur, it
perculſus ſibi timuit, vt veſtes lacerarit, conſult-
que Olda prophetiſſa, quæ tunc temporis Ieroſo-
lymis erat, omnem idololatriam aliaque publica
peccata regno proſcripſerit: Felices profectò ill,
qui lecto Euangelio, vero legis volumine, vel au-
dito verbo Dei, quod & Dei bonitatem eiuſque
iuſtitiæ ſeueritatem ob oculos ponit, ita interius
concitantur ac permouentur, vt corde, non veſte
contrito, & pijs in conſilium viris, qui vera Eccl-
ſiæ oracula ſunt, adhibitis, animarum ſtatum ord-
nent, & procul à regno & imperio vniuerſa pe-
cata, ſcandala, aliaſque prauas conſuetudines e-
pellant.

Ioſias rex Dei & iudicia illius timebat.

Quemadmodum verò illi felices & ter atque
ampliùs beati dicendi ſunt, qui tota animi conte-
tione in hanc diuinorum iudiciorum cogitati-
nem incumbunt, ita infeliciſſimos ac miſerrimos
iudico illos, qui eadem obliuiſcuntur, ac memoria
penitùs eradunt. Et ſanè Prophetæ nihil maio-
bus & feruentioribus deplorant lacrymis qu
ſupinam hanc hominum negligẽtiam, qui rei t
grauis atq; vtilis cogitationem ac memoriam ſ-
focant & obruunt. Audiamus, quàm amare ho
deploret Ieremias, deque hominum ignauia
cordiaque conqueratur, *Poſuerunt vineam meam in*
diſsipationem, luxitq; ſuper me, deſolatione deſol

Infelices illi qui Dei iudicia nõ perpendũt.

est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. & apertiùs multo Isaias, *Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, & intelligant corde suo, non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt*: de idololatria filiorum Israël hic agit, cui tantum immersi erant, vt ne cogitarent quidem, esse sibi de ea rationem aliquando reddendam. Post Prophetas quoque ipse Dei filius euidenter sub parabolæ cuiusdam vmbra ostendit, quàm hæc iudicij cogitatio necessaria sit, videmus enim hic miserum villicum à Domino ad rationes exigendas citari, cui dicitur, *Redde rationem villicationis tuæ.*

Isai. 44.

Aegyptiorum rex Amasis, referente Herodoto, legem tulit, vt omnes regni subditi, quotannis coram Præsidibus & præfectis prouinciarum comparerent, vt vitæ apud illos rationem redderent, scil. vnde venissent, quibus nati parentibus, qua ratione familiam instituerent: legem hanc æquissimam arbitratus Solon, eamdem & Atheniensibus præscripsit, qui tam exactè & sedulò eamdem obseruarunt, vt, si quos vidissent lautiùs viuere, & regificè familiam instituere, quamprimùm inquirerẽt, vndenam illis ad tam amplè viuendum suppeterent facultates; si census annuus opimus & abundans esset, cœptam vitæ rationẽ prosequi permittebãtur: sin minus, morti velut peculatus & furti rei ac velut decoctores addicebãtur. Similem proculdubiò legem Christus legifer noster ac rex in Euangelio tulit, idque sub tegumento parabolæ cuiusdam, in qua homo rex rationem ponens cum seruis suis; vnum inuenit qui decem illi talentorum debebat millia, quem ligatum in carcerem, & tenebras exteriores compegit. *Assimulatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit ponere ratio-*

Lib. 2. sub finem.

Ægyptiorum lex egregia.

Matth. 18.

nem cum seruis suis; & cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Hic verò similem omninò habemus, in qua Diues rationem à villico villicationis repetit, *Redde rationem villicationis tuæ.*

Per villicationem autem hanc, vel negotiationem vel conductionem, aut quocumque demum appelles nomine, per me licet, vniuscuiusque nostrûm munus & officium intelligi debet. Porrò vnicuique ex officio incumbit, quod suscepit munus & ad quod à Deo vocatus est, iuxta D. Thomæ doctrinam, diligenter ac sedulò exequi: ita sacerdotis villicatio, sacerdotium est; iudicis, iudicium; mercatoris, negotiatio: ac de singulis hisce vnicuique reddenda ratio est, suæ inquam villicationis, & non alterius. hinc apertè dicitur, *redde rationem villicationis tuæ*, & non alienæ. vnusquisque enim de suo respondebit munere. Quamobrem consultum foret, rerum suarum satagere, nec curiosè in aliorum vitam inquirere, eorumque munia examinare. Hoc familiare sibi fuisse deplorat Dauid, seseque hoc nomine coram Deo accusat, *Dereliquit*, inquit, *me virtus mea, & lumen oculorum, & ipsum non est mecum.* non cæcutire se & penitus nihil videre ait; sed oculos plus in aliorum quàm in propria vita examinanda esse sollicitos & occupatos.

D. Thom. 3. part. q. 67. art. 3.

Psal. 33.

Quod profectò non exiguæ dementiæ signum est, hinc in Ecclesiastico legere est, *Pes fatui facilis in domum proximi*: id est, Is qui parum sapit ac solidus est, sæpiùs per proximi ædes ad illius vitam & actiones excutiendas, quàm per proprias, obambulat. Esau Prophanus in agris semper legitur victitasse & siluas & dumeta incoluisse; Iacob pedem domo paterna efferebat: quo allegoricè demo-

Eccles. 9.

Genes. 26.

demonstratur, bonorum virorum esse suæ se conscientiæ ædibus includere, impiorum verò & scelestorum, semper foras excurrere, per vicinias obambulare, regiones longinquas petere, vt mores aliorum notent, & curiosiùs inquirant. Stultum igitur est in aliorum vitam inquirere, cùm de nostra nobis dumtaxat reddenda sit ratio, *Redde rationem villicationis tuæ.*

Tria autem hic dominum villico dixisse comperio, primò leniter eum coarguendo, *Qualia audio de te.* Deinde eum de vniuersa vitæ ratione examinando, *redde rationem villicationis tuæ.* Deinde ab officio eum suo & villa remouendo, *Iam non poteris villicare.* Tertium hoc in mortis hora continget, quando scilicet villicatio tam in bonam quàm in malam partem nobis interdicetur. tunc quoque nox illa obscura & caliginosa erit, nox illa terribilis, de qua apud Ioannem Christus dixit; *Veniet nox, in qua nemo poterit operari;* Cuius nos rei Apostolus commonefaciens ad Galatas scribit, *Dum tempus habemus, operemur bonum;* quasi diceret. Quamdiu vita hæc durat, quamdiu hoc in orbe agimus, tamdiu negotiari licet, tamdiu bonorum operum merces comparare; at vbi vitæ huius nundinæ præterierint, nulla mercandi amplius fiet mentio, vti nec primi concionis meæ membri. Iam satis superque de rationibus instituendis, ac de domino locuti sumus, iam tempus est de villico loqui, eumque excutere, quid in sui defensionem ac purgationem dicturus & facturus sit.

Tria hic notanda sunt.

Ioan. 9.

Gal. 6.

Quis hic villicus iniquitatis sit, non adeò apertum est, video enim patres omnes nimium quantum inter se discrepare. Gaudêtius Ephesinus positione, & Episcopus Ariminensis, Arianorum fla-

Variæ villici huius explicationes.

gellum & terror, per villicum hunc, dæmonem intelligit. Septimus à Sancto Petro, Antiochenorum vt quidem Hieronymus ait, Episcopus Theophilus, ipse quoque Hieronymus, solos Apostolos aliosque Ecclesiæ vertices & rectores intelligunt. Tertullianus è contra villicum hunc imaginem esse vult populi Iudaici, & incolas villę, Gentilium.
De fuga in Pers. S. Ambrosius in comment. omnes hic diuites denotari credit, item Ioan. Chrysostomus, D. Thomas, S. Augustinus lib. 2. quæstionum Euangelicarum, Beda Teophylactus, Euthymius. Equidem cum doctissimo Maldonato in aliam sententiam secedo, crediderimque hacce parabola omnes in genere peccatores denotari, nullos verò singillatim coargui.

Quidquid de rei sit veritate, Græcè villicus hic οἰκονόμος dicitur, quem Latinè reddas dispensator: denotare autem hic vult Christus, diuites mundi huius non esse absolutos bonorum à Deo acceptorum, Dominos & possessores, sed administratores duntaxat & dispensatores, ideoque eadem non esse dissipanda, consumendaue, sed magna cum prudentia & cautione dispensanda, vt qui acta de ijs in mortis articulo reddi ratio queat. Fluminis vrbem transeuntis aqua, vnius solius non est ciuis, sed omnium, vt quotquot volerint
Simile. & quantum voluerint, hinc haurire queant: ita quoque diuitiæ & opes, quæ per mundum hoc torrentium instar, fluunt, nulli propriæ sunt, aut priuatæ, sed omnibus in genere communes, quod nouos quotannis, etiam quotidie dominos & possessores nanciscantur. Ceterùm dispensator hic œconomus iniquus & iniustus est, quem quamuis infamiæ fuligine Euangelista denigrat; vt de facto laudat & exaltat eos, qui prudenter rem suam admi-

ministrant, & sapienter ac prouidè sese gerunt.
Tres potissimùm in veteri testamento œconomi celebrantur, magnisque efferuntur præconijs, in primis Abrahæ rerum præpositus, de quo in Genesi, *Post mortem Saræ vocauit Abraham seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat.* Deinde Ioseph Patriarcha, quem Pharao domui regiæ præfecit, de quo in Psalmis, *Constituit eum dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ.* Denique Abdias, de quo in Regum commentarijs, cui Achab rex rerum suarum curam concredidit; *Vocauitq; Achab Abdiam dispensatorem domus suæ. Abdias autem timebat Dominum valdè.* Non erat huius generis hic noster, sed prodigus, decoctor, nepos, ac mali nominis, adeò vt *diffamatus sit.*

Tres boni dispensatores.

Genes.24.

Genes.39.

3.Reg.18.

Cum sequiorem hanc famam audio, facilè agnosco, dispensatorem hunc peccatoris imaginem gerere; quàm multa enim illum diffamant, accusant c apud omnes creaturas insimulant! adeò namque llæ peccatum abhorrent, vt semper inclament, uamprimum vt è medio villicus hic dissipator c decoctor auferatur. primò incusant eum dæmoes, qui non iniquos modò coarguunt, sed iustoum etiam famam obscurant, eosque traducere coantur. An non meministis delationis illius, qua nctissimum virum Iob diabolus coram Deo deigrare conatus est: *Numquid Iob frustra timet Deum?* ideò de illo boni angeli in Apocalypsi dixêre, *Proiectus est accusator fratrum nostrorum, ui accusabat eos die ac nocte.* Nec ipsi modò dæones, verùm & boni angeli peccatorem accuant, eumque denigrant ac diffamant; illi scilicet sunt, si tropologicè rem examinemus, qui atrifamilias, cuius ager zizanijs scatebat,

Villicus hic peccatorem denotat.

Iob.1.

Apoc.12.

aiunt, *vis imus & colligimus ea?* Sunt quoque, eodem tropologico intellectu conserui illi, de quibus in Euangelio, qui serui illius ingrati crudelitatem inhumanitatemque in socios, domino annuntiant. Hinc in Euangelio Dominus ait, *Nolite contemnere vnum de pusillis istis, qui in me credunt. Dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem patris mei,* quasi diceret Nolite quemquam horum pusillorum, qui in me credunt offendere, angeli namque eorum apud Patrem vos meum, velut patroni, tutores custodes, in omnem partem excubantes, deque eorum rebus nimium quantum solliciti, accusarent.

Matth. 13.

Matth. 18.

Angeli peccatorem accusant.

Abacuc Propheta, qui centum ferè ante captiuitatem Babylonicam vixit annis, huc respiciens ait & lapides in pariete compaginatos & ligna ædificiorum impijs actionem intentaturos, *Lapis,* inquit, *de pariete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est respondebit.* Longiùs etiã progressus Apostolus, ait creaturas omnes, agnita peccatoris peruersitate, & sceleribus accuratiùs inspectis, ingemiscere, *Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc;* quòd scil. peccatori obsequi & obedire cogatur; & cum Deo queribunda expostulat, quasi vim patiens & iniuriam grauissimam quòd se ad honorem ac gloriam Dei creatoris conditam & formatam, in illius contumeliam homines conuertant, & ad peccata inuitam trahant & abripiant. Hinc villicus noster, statim vt possessiones decoquere ac prædia deuorare domini cœpit diffamatus & accusatus est. Et quanam de caus? *Quasi dissipasset omnia bona sua.*

Abac. 2.

Ipsi lapides peccatorẽ accusant.

Rom. 8.

Peccator verus bonorum dissipator.

Hæc sunt quæ in vnumquemq; peccatorem te-queri & obijci queunt, peccatorem inquam, D

ve

veri illius domini, bona dissipantem; quòd omnes facultates, potentias, earumque actiones & ad bonum inclinationes dissipet & corrumpat; nō quòd easdem penitus destinat & euertat, sed quod ita perturbet & impediat, vt ad finem naturalem ac debitum nequeant finem pertingere. quod exemplo faciam manifestius. Sit cursor aliquis velocissimus, *ocyor nimbis & agente vētos ocyor Euro*; omnes haud dubiè ille mortales anteuertet; hic tamen ita vinculis constringi & catenis ferreis compediri potest, vt ne vix queat incedere; ipsius tamen agilitas ne minimum læditur aut perit. Idipsum de anima nostra quo minùs dicamus, quid impedit? ipsa siquidem naturâ velocissima expeditissimaque est, illiusque inclinationes recta illam ad Deum dirigunt; at peccatis onusta & vitiorum funibus constricta, captiua & vincta est vt ne mouere se quidem possit. Vnde conqueritur pius ille Psal.18.
Princeps & vates, *funes peccatorum circumplexi sunt me*. Sua quoq; peccator dissipat, quòd per peccatum gratiâ diuinâ excidat, virtutes, omniaque bona opera priùs edita, & quæ æternam erant mercedem promeritura, amittat. Innuere aliquid videtur Ezechiel dicens, *Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, numquid viuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.* Ezech.18.

Notandum porrò hic est verbum *quasi*: non ait, reuera illum bona dissipasse, & omnibus excidisse, sed quasi vt hinc firmam peccator spem concipiat, seseque nonnihil consoletur, restare sibi scilicet post admissum peccatum remedium & medelam; vt cui verbis illis Dauidis vti liceat, quibus ille ducem suum Joab, post cladem bello acceptam consolabatur: *Non te frangat res ista;* Insignis animaduersio.

varius est enim euentus belli, & nunc hunc, nunc
2.Reg.11. *illum consumit gladius; conforta bellum aduersus*
vrbem.

Hem peccator, qui pusillanimis & imbellis de-
speras, cũ te à peccato prostratũ vides, nec felici-
ter tibi conflictum cecidisse; *ne te frangat res ista*,
noli animum contrahere, spem renoua, desideria
reaccende, ac simul tibi persuade, variũ belli vitæ
huius euentũ esse, nunc hunc inopinato quodã ictu
ad terrã deijci, nunc illum triumphãtem & glorio-
sum exsurgere, omnesque in genere mortales belli
casibus vicissitudinique viuere obnoxios.

Dan.4. Reuocat hoc mihi in mentem vastã illã arborem
Nabuchodonosor, de qua Daniel vocẽ audiuit, cla-
mantẽ, *Succidite arborẽ, præscindite ramos, excutite*
folia eius, & dispergite fructus eius. An non omnẽ hic
quis arborẽ destructã crederet, penitus dissipatã &
omninò perditam? aliqua tamẽ pars eius superfuit;
nam subnectit, *Verumtamen germen radicum eius in*
terra sinite, & rore cæli irroretur. atq; ita factum, vt
radice relicta repullularit, & amplior ac longè
procerior facta sit, quã fuerat priùs. Huic te arbori
persimilem crede, peccator, & si quando te præci-
sum, ramos resectos, fructusque dissipatos videris,
ita vt nulla fructus bonorum operum producen-
di spes supersit, animum tamen idcirco ne de-
spondeas, neue tibi persuadeas omnia propterea
pessum itura; nam virtutum ramis amputatis, fru-
ctibusque virtutum dissipatis, fidei tamen radix
in te permansit, adeò vt cælesti gratiæ rore
irrigatus denuò succrescere, ac meritorum fru-
ctus proferre possis. Quod villici huius e-
xemplo confirmari poterit, cuius cùm fortuna
iam pessimo esse loco & penitùs amissa videre-
tur, nequaquam tamen perijt, sed prudentia qua-
dam

dam & astu vsus tum vitam tum opes à periculo vindicauit. Porrò ad tropologiam hanc descendi occasione verborum, *Quasi dissipasset bona sua.*

Verborum inquam, quæ de peccatore verè dici queunt, & eius famam obscurant: ipse siquidem est, qui bona fortunæ, naturæ, simul & gratiæ decoquit ac dilapidat, nullo rationis aliquando reddendæ respectu habito. Fortunæ bona ipsæ sunt diuitiæ, honores ac dignitates, quas stolidè in ludo voluptatibus, alijsque delicijs insumit. Bona Naturæ sunt spiritus viuacitas, intellectus industria, iudicij capacitas, memoriæ tenacitas, omnisque animæ facultas, quibus abutitur, infinita vt peccata committat, astus comminiscatur, fraudes machinetur, & dolos nectat. Bona gratiæ sunt dona cælestia, ac fauores à Deo dari soliti, quibus tum abutitur, cùm gratiam Dei incassum accipit, nullũ fidei, spei, caritatis fructum producens. Hoc significare volens Deus Ezechieli metaphoricis verbis ait, *Sume tibi gladium acutum & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis & diuides eos, tertiam partem igne combures in medio ciuitatis, tertiam gladio concides, tertiam verò concides, tertiam verò aliam disperges in ventos.* Quid hoc sibi vult emblema, Auditores, quid hæc denotat admonitio, quæ signis & reipsa, non verò verbis iustituitur? ad litteram captiuitatem denotat Iudæorum, quàm in Chaldæa passi sunt, in qua alij igne consumti, alij iugulati, alij verò in diræ seruitutis abrepti sunt tormentũ: at mysticè hoc denotabat, quàm profusè & nequiter homines bona mundi huius & etiam cælestia dissipent: illa partim comburendo, (quòd per capillos, naturæ superfluitates, denotatur,) quando illas impen-

Peccator dissipat bona fortunæ, naturæ & gratiæ.

Ezech. 5.

Allegoria moraliter exposita.

dunt, quo ignem libidinis foueant & carnis ardores omni voluptatum, deliciarum, gaudiorum genere semper accensos habeant: partim gladio consumendo, cùm nimirum facultates in lites, iurgia ac vitilitigationes insumunt: cetera verò in ventum & auras disperguntur, quando tot facultates & opes vanitatibus, ineptijs, pompis ludis venationibus, alijsque superfluis sumptibus dicant. Qua ratione quia villicus noster res domini administrasset ac dissipasset, *diffamatus est.*

Hoc ceterorum seruorum adulationi imputandum est, qui hunc misellum apud dominum calumniando traduxêre: quod tamen ne fiat, suadet Salomon: *Ne accuses seruum ad Dominum*: nihil quippe exitiosius aut scelestius, quàm falsis accusationibus. Et calumnijs, serui fortunam apud dominum, cui ille gratus est & iucundus velle subuertere. ethnici quoque hoc detestabantur, quod egregio quodam emblemate designarunt; Pingebant deam Rhamnusiam vna fraxinum manu præferentem, & corona redimitam altera verò ramum fraxineum gestantem: fraxinus autem ita serpenti inimica est, vt si hinc lucu lentum ignem exstruas, illinc verò ramusculos fraxineos spargas, serpens, si quis fortè intermedius erit, in ignem se potiùs conijciet, & in cineres redigi non grauabitur, quàm frondes inimicæ sibi arboris attingat. Quo designare volebant, nihil esse quod regna magis stabiliat, ac feliciùs moderetur, quàm si Principes adulatores & detractores, veras regnorum viperas ac pestes, procul à se repellant, imo ne accedere quidem patiantur, at tam inimicos eosdem

Prou. 30.

Iul. Cæs. C. delle impres.

Princeps adulatores fugiat.

ſeſe oſtendant, vt in ignem ſe potiùs palpones conijci velint quàm in principum apparere conſpectu. At Villicus noſter, viſo ſe ab adulatoribus & maleuolis apud herum delatum, admirans & quodammodo deſperans ait, *Quid faciam?*

Infelicem, inquit, me, & calamitatibus oppreſſum! quid agam miſer? quò me vertam? ecce dominum inimicum patior, & maleuolos accuſatoreſque habeo plurimos, qui me villicatione detrudere geſtiunt. Dominus profuſionem & diſſipationem meam intellexit, nihil eſt quod ipſum lateat, villicum me habere renuit, rationes à me depoſcit, & villicatione me priuare conatur. quid de me fiet? fodiam & arabo agros alienos? ſed neſcio. ſtipem mendicando exigam? at erubeſco. *quid* igitur *faciam?* Villici calamitas.

Quid faciam? non ait, *quid dicam?* vt denotet regnum cælorum non in verbis, ſed factis & operibus conſiſtere. quod & Apoſtolus calculo ſuo confirmat, *Regnum Dei non eſt in ſermone.* Dauid quoque interrogans, quinam tandem in cælos aſcenſuri ſunt, *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius?* quamprimum ſibi ipſi reſpondet, *Innocens manibus & mundo corde.* dicere volebat, innocentiam manuum, id eſt, opera bona ad ſalutem eſſe neceſſaria; nec ſatis eſſe credere, aut habere fidem, at manus quoque operi admouendas. Non ſatis quoque fuit ſenecioni Iſaac, cum primogenito benedictionem dare vellet, verba illius & vocem audiuiſſe, ſed manibus eum quoque contrectare & palpare voluit. *Docemur hinc* 1. Cor. 4. Gen. 27.

bene-

benedictionem, ac præsertim sempiternam & cælestem, operibus & non verbis comparari. Atque ideo villicus noster ait, *Quid faciam?*

Est hæc querela & expostulatio peccatoris à Deo derelicti & ad illum denuò reuerti gestiétis: qualem etiam Iob effudit, *Quid faciam tibi ô custos hominum?* Verba quoque sunt versuti & in negotijs pertractandis exercitati, & subdolè agere consueti. Vnde colligere licet, impios ac scelestos sapientiores & cautiores esse pijs, sed in vitijs & peccandi technis. quod & Christus alio confirmauit loco, *filij huius sæculi prudentiores sunt in generatione sua filijs lucis.* Apostolus Petrus atque alij discipuli in horto oliuarum dormiunt, dum captiuitas Domino imminet, Iudas autem vigilans milites armat, bufones & noctuæ de nocte vident, interdiu cæcutiunt. Itaque impij Lynceo perspicaciores sunt dum peccandi sese offert occasio, in bonis verò virtutibusque talpa cæciores sunt. Scripturam in conuiuio Baltassaris regis ad parietem exaratam, nemo Satraparum Babylonicorum legere potuit aut intelligere; solus eam legit & exposuit Daniel. Peccatores in cælestibus perspiciendis penitùs cæcutiunt, sed in terrenis & mundi rebus Argo oculatiores sunt, & minutissima quæque perscrutantur. Cogitate igitur quasnam misellus hic villicus artes ad villicationem & solitam agendi viuendique consuetudinem recuperandam inuenerit, quæ alij ne in mentem quidem venissent.

Iob. 7.

Improbi cautiores iustis & vigilantiores.

Matth. 27.

Dan. 5.

Quid faciam? cùm herus me villicatione deijciat, meam operam repudiet, viuere nequeo. Irasci-

Mundani sine negotijs viuere nequeunt.

Iraſcitur hic & dolet ſibi villicationem auferri, more mundanorum qui negotia ſemper ambiunt, *Sen. lib. de* ſine quibus viuere non poſſent, otium & quietem *breuit. vitæ.* ſpiritus exoſi, & vitæ ſolitariæ inimiciſſimi. Huc facit, quod de ſenatore, neſcio quo, refert Seneca, huic quòd octogeſimum ætatis annum ageret, Cæſar vacationem à reipublicæ munijs conceſſerat, vtque in otio & quiete reliquos vitæ dies tranſigeret: ſed tantum abfuit, vt ille hoc ſibi nomine gratularetur, vt mortem ſibi potiùs illatam crederet: quare mox in feretro ſe à ſeruis collocari quaſi mortuum iuſſit, quòd ſcilicet honoribus & muneribus defunctus & priuatus eſſet, ſine quibus viuere vix ſe poſſe exiſtimabat: tantopere ei ſcilicet negotia & inquietudines placebant. quo cognito Imperator eum priſtina functione gaudere, & reipublicæ negotia quoad viueret tractare permiſit. Quot, eheu! hodie huiuſmodi reperire eſt, qui Vriæ Hetæo perſimiles ſunt? huic enim cùm ſuaſiſſet rex, vt in domum ſe reciperet, quietem *2. Reg. 12.* caperet, cum familia iucundè viueret; conſilio neglecto, non ideò ſe quietum, mollem & effeminatum eſſe ait, vt otium agere poſſit à negotijs vacuus; arma ſe geſtare didiciſſe, & ijs iam à teneris aſſueuiſſe, negotia denique quieti præferre: at ſi otium & quietem elegiſſet, vitam inglorius non amiſiſſet. Quot verò mundanos reperiemus, qui pacem & quietem, quæ tamen ſuadere cælum ſolet, exoſi, & bello & tumultibus aſſueti, inque medijs turbis viuentes & negotijs immorientes, extremam ſibi perniciem & interitum animabus adferunt ſempiternum? Atque hoc modo villicus noſter ſermonicatur, *quid faciam?*

Quid faciam, ſi heri gratia beneuolentiaque

exci-

excidam, à quo ſolo totus dependebam cliens? *fodere non valeo, mendicare erubeſco.* Quàm graue eſt, Auditores, dum quis delicijs voluptatibuſque aſſueuit, ad ærumnas & dolores delabi? quo

Graue eſt è diuite pauperem fieri

modo affectum creditis iuuenem illum prodigum, cùm ſe ad inopiam redactum, alterius factum vidit ſubulcum; ſe inquam, cui alij iam olim ſedulò & capite nudato ſeruierant, quique delicijs & quieti molliter aſſueuerat? *Fodere non valeo*, id eſt, vt allegoricè hoc exponam, rigidæ pænitentiæ opera præſtare nequeo, corpus emacerare, flagellis in tergum ſæuire, integras quadrageſimas ieiunare peccata deplorare, voluntatem propriam abdicere, in monaſterijs viuere, mundo repudij libellum dare, & auſteritates amplecti: quamuis enim hæc perfectis ſint facilia, mihi tamen delicijs aſſueto, & molliter educato ac tenello, grauiſſima

Villici expoſtulatio.

ſunt ac difficillima. *Mendicare erubeſco*; id eſt ſalutem meam depoſcere à Deo me pudet, imò ne Deum quidem orare audeo, veniam petere delictorum, Sanctorum mihi patrocinium implorare. Peccatorum grauitatem ac multitudinem ita erubeſco, vt nec coram Deo nec Sanctis audeam comparere. *Quid igitur faciam?*

Atque hoc, vt fortuna non excidat, priſtinum locum non amittat, tempeſtatem capiti imminentem auertat, itaq; negotia ſua pertractat, eum vt dominus & illius prudentiam dilaudarit. Quid igitur facit? eleemoſynam velut mediatricem adhibet, & debitoribus domini miſericordem ac benignum ſe exhibet: vni quinquaginta cados olei, alij quinquaginta coros tritici alijs alia remi-

Eleemoſyna peccatores iuuat

ſit, hacq; ratione plurimos ſibi deuinxit. Quem vt imitemur ſuadet Chriſtus, *facite*, inquit, *vobis amicos de mammona iniquitatis.* Mammona S. Hierony-

mu

mus vocem esse credit Syriacam, & illa designari diuitias: diuitiæ autem iniquitatis dicuntur, tum quod vijs illicitis & iniquis comparantur, tum verò quod possessores ad iniquitatem polliciant, ad libidinem ac superbiam pertrahant, ambitionem causentur, delicias persuadeant: atsi in eleemosynas expendantur, magnam datori meritorum segetem adferunt. Neque enim Daniel aliud regi Nabuchodonosori ad iram diuinam auertendam, & calamitatem qua regno vitæquæ illius impendebat auerruncandam, medium suggessit, quàm eleemosynam; *Peccata tua*, inquit, *eleemosynis redime*: sola illa te saluare modò poterit Domine rex, hanc igitur cole, itaque & tibi libertatem, & peccatis indulgentiam comparabis. **Dan. 4.**

Et profectò eleemosyna præclarum est aduersus omnia delicta remedium; *sicut enim aqua extinguit ignem, sic eleemosyna resistit peccatis.* O sublimem ac verò profundam Philosophiam! Hinc quippe sequitur maioris eleemosynam esse potentiæ ac virium, quàm omnis natura simul. Omnes namque naturæ vires, (contra Pelagianos id vt asseramus) vnum abolere peccatum non possent, & minima eleemosyna omnia simul peccata eluere ac redimere potest. Diluuium tempore Noë, ignis ad Eliæ preces cælo dimissus, samaritana fames & penuria, circumcisionis culter, vniuersa Aaronis sacrificia, omniaque Patriarcharum merita, ne vnum quidem delere aut obliterare potuerunt, & sola eleemosyna profligat ac fundit omnia. Diuinũ igitur quid in se cõtinere videtur: si enim certũ est, vt reuerà certo certius est, ad peccata delẽda infinitã quamdã potentiã requiri, nihilq; vnquã exstiterit, quàm Dei filij sanguis, **Eccles. 3.**

Eleemosyna aliquid cum diuinitate cõmune habet.

qui

qui infiniti cuiusdam ponderis erat & valoris, quæ eadem potuerint prosterni; profectò eleemosyna hoc cum illo commune habet, quod sola de inimicis triumphet, qui de cæteris omnibus triumphabant.

Genes. 33. Magnus ille Patriarcha Iacob, cum vxoribus filijs & gregibus è Mesopotamia rediens, fratrisque sui Esau iram metuens, qui illi armatus occurrebat, vitam erepturus, omnem conseruationis spem in sola misericordia cuius præcipua pars eleemosyna est, collocauit; quare spemque metumque inter dubius ait, *Placabo eum muneribus.* Vt pro consuetudine mea allegoricè hoc exponam, dixero eleemosynas dona esse periosa, sed ad iram diuinam ob vitia nostra conceptam leniendam & placandam. Atque hoc fuit consilium prudentis illius regis, de quo in Euangelio, qui cùm alium sibi regem viginti hominum millibus instructum occurrere cerneret; cui cum decem millium exercitu, id est decem decalogi præceptorum observatione, resistere se posse diffidebat, missis legatis, pauperibus inquam, & mendicis, rogat ea quæ pacis sunt, petit inducias, & misericordiam efflagitat.

Eleemosyna Deum iratum placat.

Luc. 14.

Ceterum regius Propheta hacce de re agens beatos credit eos, qui eleemosynam libenter & grato animo conferunt & misericordiam illis pollicetur in altero sæculo, qui in hoc eamdem pauperibus declararunt; *Iucundus*, inquit, *homo, qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio quia in æternum non commouebitur.* Scio locum hunc diuersimodè exponi solere. Nam *disponit sermones suos in iudicio*, Rabbi Abraham tantumdem valere credit, ac in verbis suis prouidus & sapiens est, eaque cum iudicio & cautela, debito loco & tempo

Psalm. 111.

pore depromit. Kimhi vero & Symmachus aliam viam tenent, *Dauar* enim hebraicum, verbum transcendens est & pro vna eademque re accipitur, *Disponit sermones suos in iudicio.* id est, bona sua maturè & cum iudicio dispensat, & discretione & prudentia in liberalitatibus suis vtitur. Rabbi Selomo ait, *disponit sermones suos in iudicio*, id est, qui ita affectus suos moderatur, itáque desideria disponit, vt de necessarijs sibi partem rescindés, luxumq; & prodigalitatem exosus, erga pauperes se benignum ostendat. Sed communis interpretatio quæque magis mihi modò ad gustum, præfert, Iucundus homo, id est beatus, qui sæpiùs eleemosynam elargitur, ac misericordiam in pauperes declarat; tam benè namque res suas dirigit ac disponit, vt in die iudicij non sit cum alijs condemnandus, sed è contra amplissima mercede donandus.

Variæ expositiones loci alicuius è Psalmo 111

Dauid rex cùm testamenti tabulas conderet, filiumque Salomonem supremis verbis compellaret, atq; amicos illi de meliore nota commendaret, filios Berzellai Gaaladitis regiæ semper mensæ voluit assidere: *filijs, inquit, Berzellai reddes gratiam, eruntq; comedentes in mensa tua; occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absalon.* Mysticus horum verborum sensus est hic: Christus hodie exultate, possessione rerum temporaliũ quodammodo eiectus videtur, idq; in persona pauperum suorum; illi ergo instar Galaaditis huius occurite, commeatum illi eiusq; exercitui, pauperibus inquam præbete, & certè citiùs aut seriùs, collatam in se gratiam agnoscet, vosque regiæ æternæ beatitudinis mensæ faciet accumbere, mensæ cui angeli accumbentes, saturari præ gaudio nequeunt.

3. Reg. 1.

2. Reg. 17. & 19.

Exploratores quos Iosue ad Iericho exploran-

dam miſerat, domini Raab in excidio pepercerunt, quòd illa ſpicis eos coopertos ab interitu vindicaſſet, ſpicæ hæ ariſtæque ſuperflua & reliquias opum noſtrarum nobis denotant; allegoria porrò innuit, illos, qui pauperum vitam conſeruant, periculaque ab ijſdem & iniurias varias propulſant, ac reliquijs & ſuperfluis cooperiunt, id eſt, qui libenter eleemoſynas in illos effundunt conſeruandos; cùm generalis illa & vniuerſalis mundi ruina aduenerit, cum cęlum, terra, elementa, omneſque creaturæ peſſum ibunt. Noſtra autem verba momento ſuo ſtabiliens Chriſtus, in Euangelio ait, *Quod ſupereſt, date eleemoſynam*

Ioſ. 2.

Luc. 11.

Eleemoſyna ditat dantes.

Eleemoſynæ quoque, vt nouum quid adferam proprium eſt, dantem numquam pauperem, sed diuitem ſemper reddere. Vidua Eliſæi, quamdiu oleum illud miraculo & prodigio auctũ in vacua effundebat Vaſa, ſemper excreſcebat, at vbi fundere deſijt, creſcere quoque deſijt. Docemur hoc ce prodigio, quamdiu in vacua illa opibus vaſa id eſt pauperes, oleum miſericordiæ effuderimus diuitias indies accreſcere. quemadmodum & aqua putealis, quo plus exhauritur, quo & copioſiùs inferne ſubintrat; ita eleemoſyna puteus quidam benedictionis eſt, è quo quanto plus dando pauperibus exhauris, quo & eadem ampliùs excreſcat. è contra verò vbi nulla effluit eleemoſyna, nihil quoque redundare ſolet.

Similia.

Aquæ foſſarum, paludum, & ſtagnorum, quò ſemper ſtent & numquam defluant, nonniſi ſordes & cœnum trahunt, ranas, bufones, ſerpentes progignunt; ſed quæ fluunt, nitidæ ſunt, limpidæ, vitro pellucidiores, ad potandum dulces piſcibus refertæ, & ex omni parte gratiſſimæ Ita quoque theſauri, & opes, arcis ſemper incluſæ, &

ſæ, & quæ per eleemoſynam numquam fluunt, nonniſi ranas, bufones, & lacertas, id eſt peccata, ſcelera ac luxum gignere ſolent: at quæ in pauperes effunduntur & inopes, meritum cauſantur poſſeſſori; Deoque ſunt quàm gratiſſimæ. Frumentum quoque in horreo non excreſcit, at ſæpenumerò à muribus arroditur; in terram verò coniectum fructum adfert centeſimum: ita diuitiæ crumenæ aut arcæ incluſæ nullam vtilitatem adferunt, at in manibus pauperum ſeminatæ, centeſimum fructum reddunt cum fœnere. Huc alludere viſus eſt Pſalmiſta dicens, *Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.* Pſalm. 111.

Aquilam dum prædam cepit aues vti & leonem animalia varia ſequi ſolent, quibuſcum prædam diuidunt, quæq; de menſa illorum velut clientes victitant; nam poſtquam ipſi ſaturati ſunt, reliqua paraſitos diſpergunt. vultur verò & vrſus auaritia infames, quidquid prædati ſunt aut quamprimum deuorant, aut ſiquas forte reliquias habuerint, eaſdem abſcōdunt. Eleemoſynarij & qui in pauperes ſua diſpergunt, aquilam & leonem imitantur, generoſam illam proſapiam: at auari & immiſericordes, vrſo & vulturi perſimiles ſunt; quod tamē Christus vetat, ſed eleemoſynas in proximum vult effundi, *facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, atque in hoc Euangelico epiphonemate finem faciam. Simile.

Quamobrem, Auditores Catholici, hæc vobis audita proſit parabola: memineritis, obſecro, Deum noſtrum eſſe locatorem; nos nonniſi conductores, villicos & diſpenſatores, ſed diſſolutos, quique indies illius bona acceptaſque cælitùs gratias diſſipamus: recordamini etiā, venturū aliquando tēpus, quo omnium exactiſſima reddenda erit Concluſio

ratio,& quo nobis diues ille improperabit, *Quid audio de te?* Episcope, Prælate, Pastor quid audio? lupi gregem vestrum inuadunt, sacerdotũ magna in diœcesi vestra dissolutio est,non vsqueadeò accurata templorum habetur ratio; curiones & parochi muneri suo inepti sunt. *Quid audio de te?* aulam sectaris,venationi studes,canes alis, vita tua infamis est, Ecclesiæ reditus bonaque sacra in vsus illicitos impendis, de anima verò,ne minima tibi habetur ratio. *Quare redde rationem villicationis tuæ.*

Heb. 13. Et sanè Pastores,de omnibus exactissima minutissimaque ratio reddenda est,& imprimis de animabus. vnde ad Hebræos Apostolus, *Ipsi enim peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris.* an non & Iacob Patriarcha ouium pastor,de grege suo accuratam auunculo Labano rationem reddidit? nam crimen sibi impositum diluturus causamque defensurus, ait, *Idcirco viginti annis fui* Gen 31. *tecum; oues tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam; quidquid furto* Ierem. 13. *peribat, à me exigebas.* & apud Ieremiam, alia ex postulatio. *Vbi est grex tuus qui datus est tibi? pecus inclytum tuum? quid dices,cùm visitauerit te? numquid dolores non apprehendent te quasi mulierem parturientem?*

Quin & tibi aliquando dicetur,sacerdos, *Quid audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Quomodo vitam instituisti,vt pastor,an verò vt impostor? vt præco, an prædo? sacerdos an sacrilegus? Prælati instar an Pilati? vt Doctor an seductor? Cur ad Ecclesiasticam dignitatem ascendisti, an propter onus, an honores? ob voluptates an difficultates

Ad sacerdotes apostrophe.

tates

tates? ad exſtruendum, an deſtruendum? charitate motus an cupiditate: ſed, *ſic vos exiſtimet homo*, ſacerdotes, *vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei.* Hoc, obſecro, cogitate, & tu popule Chriſtiane parabolæ reminiſcere. 1. Cor. 4.

Tu verò omnipotens Deus, cæli ac terræ conditor, ſumme elocator noſter & creditor, quem decipere nemo queat, atcui omnium actionum, verborum, cogitationumque ſeuera reddenda eſt ratio, noſtri obſecro miſerere, teque clementem & benignum erga delicta noſtra exhibe. Sumus eheu! villici illi iniquitatis, gratiarum tuarum diſſipatores, iniqui diſpenſatores, de quibus tam malus & inhoneſtus rumor in cælum vſque ſparſus eſt; quos Angeli, dæmones, atq; adeò creaturæ omnes quotidie apud Maieſtatem diffamant & coarguunt. Quid, Eheu! agemus? quid nobis fiet, quando nimirum nobis ad locum rationum vocatis, vitæ huius villicationē auferes? Tunc villicari ampliùs non dabitur, non mereri, non opera deniq; pœnitentiæ facere: tunc Sanctorum preces, glorioſæ Virginis interceſſio, Ieſu Chriſti gratia interciderit. Quamobrem noſtri, obſecro, ſumme Iudex, cui reddenda erit ratio; magne poſſeſſor, cuius villici ſumus; æterne pater, cuius filij, miſerere; rigorem noli oſtendere, ſed benignè ac ſuauiter nobiſcum agas: & præſta, vt intereà prudentiam & aſtum villici huius imitemur, diuitijs iniquitatis inquam amicos nobis paremus, id eſt, è bonis, quæ ſæpenumerò obeſſe ſolent & malum adferre, eleemoſynas faciamus, pauperes nobis propitios reddamus, quò per eos aliquādo in tabernacula æterna, in quibus beatitudinem noſtram exſpectamus, admitti mereamur, ad quæ nos deducere dignetur Pater & Filius & Spiritus ſanctus, Amen.

Deo ratio de vita acta reddenda.

DOMINICA NONA.

POST PENTECOSTEN.

Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, videns ciuitatem fleuit super eam. Luc. 19.

FIGVRA.

QVamuis Mardochæus, equo regio, multis purpuratis stipantibus, magna pompa & honore, per omnia vrbis compita, Assueri regis iussu veheretur; Aman quoque regis intimus equum deducens, præconis vice functus inclamaret, *sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare*; numquam tamen sanguinolentam illam aduersus populum suum decretam sententiam, qua omnes per regnum vbique sparsi Iudæi paucis pòst diebus ad necē deposcebantur, animo potuit eradere: cùm enim ciues suos & cōcaptiuos plaudentes & sibi de triumpho cōgratulantes cerneret, vt qui impendentem, calamitatē & ruinam capiti certissimè imminentē ignorarent, ipse totus in lacrymas resoluebatur; ipse ridentibus Hebræis fletu madebat: suspirabat, ingemiscebat, & albicātē illā barbam lacrymarū imbre, velut balsamo & malobathro Syrio irrigabat. Et sanè siquis eū tunc Iudæus lacrymarum causam interrogasset, cur in quam triumphi & iubili tempore dolore conficeretur amarissimo, haud ineptè respondere potuisset, vestram calamitatem deploro fratres, vrbis vestræ excidium gemo, fletum oculis excutiunt imminentia vobis mala; fleo inquam, quòd post hebdoma

Eccl. 6.

bdomadas aliquot nullus omninò vestrum sit in vniuersa Perside & Assyria futurus superstes. Hoc ipsum in hodierno Euangelio mihi quoque videre videor: verus enim Mardochæus Christus, in die triumphi sui, die inquam, quo æterni illius Assueri, Patris cælestis, iussu, de mundo triumphum agit; vrbem Ierosolymitanam magno honore & magnificentia ingressus, ciuibus eum læto iubilo & exultatione recipientibus, plaudentibus, congratulentibus, concrepantibus, vberimè lacrymatur: tota ecce ciuitas gaudet & plaudit, solus ipse calamitatē vrbi imminentem præsagiens ac præuidens, Mardochæi instar, irriguo lacrymarū imbre totus madescit. Si quis autem fletus scire causam velit, respondebit profectò, *Quia veniēt dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo.* Vrbis huius calamitatem & lacrymarum Christi causam latius deducam, simulq; Euangelium exponam, modò spiritus sancti adsit auxilium, & Deiparæ Virginis inuocantium patronæ patrocinium; quare salutationem Angelicam eidem, in genua prouoluti, recitemus.

AVE MARIA.

Omnes omninò sancti Patres, ac veri Heracliti qui sanctarum lacrymarum, quæ tum ob propria, tum ob aliena peccata effunduntur, dignitatem, decus, ac valorem aperuêre; tam effusi in earum præconia fuêre, atque easdem extulêre, vt & hyperbolica elatione vsi, itaque ea quæ dixêre, inter sententias diuinas referri meritò posse videantur. Cassianus namque inprimis, Magni Chrisostomi discipulus, ac deinde Massiliensis in Gallia hac nostra presbyter, qui temporibus Honorij & Theodosij Iunioris vixit, di- *In Psalmos.*

cere non dubitauit, fletum esse cibum animarum, corroborationem sensuum, peccatorum absolutionem, refectionem mentium, lauacrum denique culparum.

S. Bernardus domo Burgundus, religiosus pietate celeberrimus, qui an. Dom. MCLXIII. (*In serm.*) Frederici Barbarossæ temporibus decessit, maximus lacrymarum amicus, ita in earum laudem sese effudit: *deliciæ Angelorum*, inquit, *sunt lacrymæ nostræ, & delectabiles lacrymæ pœnitentis*. S. Hieronymus (Lacrymarum effectus.) vtroque longè prior tempore alia etiam maiora diuinioraque encomia lacrymarum celebrauit, (*In Epist.*) *ô lacryma*, inquit, *humilis, tua est potentia, tuum regnum; tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis, non est qui te accedere vetet, magis crucias diabolum, quàm pœna infernalis. Quid plura, vincis incredibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis.*

Beati igitur atque iterum beati, qui lacrymis (*Matth. 5.*) sese dedunt, & fletui immergunt, beatos quoque hos olim pronuntiauit Christus, *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* quod plurimis è sacra scriptura exemplis manifestum reddam. Beatus enim Dauid rex fuit, quia fleuit; solis lacrymis scilicet adscribat, quòd & vitam & regnum & coronam seruarit. Beatus quoque rex Ezechias, quia namque fleuit, mortis in caput illius pronun- (*4. Reg. 12.*) tiata sententia, ad quindecim annos, antequam executioni mandaretur, dilata fuit; de quo dicitur, (*4. Reg. 20.*) *Conuersus ad parietem fleuit amarè.* Beatus etiam Petrus Apostolus ob fletus & lamenta, singul- (*Matth. 26.*) tus siquidem, suspiria & gemitus imò exciti corde, pristinam ei gratiam reddidêre. Beata quo-

quoque ac nimiùm felix peccatrix illa notissima Magdalena, quòd sacros Christi pedes iucundo lacrymarum balneo refecerit; his etenim animæ sordes, id est peccata, eluit ac purgauit. *Luc. 7.*

Hinc Chrysostomus audaciam sumpsit, vt lacrymas secundum baptisma nominarit: quemadmodum enim Sacramentum hoc animas ab omni peccatorum macula purgat, & omne scelus quodammodo auerruncat, ita & lacrymæ. Hoc nempe innuere voluit Propheta Ieremias dicēs, *Laua à malitia Ierusalem cor tuum vt salua fias*: perinde ac si dixisset: Messias quidem vniuersum purgabit mundum, omniaque hominum scelera rubicundo sanguinis sui mari eluet; at nostrum quoque est, cordis peruersitatem lacrymarum vnda abstergere. Psaltes huc allusit dicens, *Tu contribulasti capita draconum in aquis*: porrò per draconem illum peccatum intelligit, per capita verò peccata præcipua ac capitalia, è quibus alia pullulant, quæ omnia in sacro lacrymarum gurgite pereunt & suffocantur. *Chrysost. homil. 15. in Matth.* *Ierem. 19.* *Psal. 73.*

Cuius rei figuram credo, Pharaonis omnisque exercitus eius in mari rubro submersionē & triste naufragium, *Reuersæq; sunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingreßi fuerant mare; nec vnus quidem superfuit ex eis.* funesto hocce infortunio, iam ab illo tum tempore, designatum existimo, in rubro lacrymarum mari Satanam Pharaonem illum infernalem, atque omnes Aegyptios, id est peccata, tandem aliquando naufragium passuros. Beati igitur ac millies beati, qui gemunt & suspirant; quidquid enim in lacrymis seminant, cum gaudio & exultatione proculdubiò metēt: nā, teste Psalmographo, *qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.* *Exod. 14.* Lacrymæ rubro mari comparantur. *Psal. 125.*

Dauid Philistæorum olim terror, & principum omnium miraculum, cùm probè lachrymarum vim & energiam perspectam haberet, cum Deo agens clamabat, *Auribus percipe lachrymas meas.* ob quas deinde exauditus aiebat, *Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo*, quod alij legunt, *lachrymas meas repone in ventrem tuum*: hinc liquidò apparet, quantoperè lachrymæ placeant Deo, cùm in intimo diuinæ essentiæ sinu recondantur. quid? lachrymæ cælorum sunt ianitrices, peccatorum interpretes, pœnitentium patronæ, Dei amicæ, pietatis tubæ, sanctorum desideriorum incentina, denique pœnitentiæ fulcra: in mundo quoque habitare solent, qui proptere a vallis dicitur lachrymarum. ille porrò sapit, & omnibus numeris perfectus est, qui easdem hîc vsurpat, & dum opus est, adhibet.

Psal.125.

Iephtes filia à patre postulauit, vt bimestri ante mortem per montes & solitudines sibi liceret cum æqualibus & sodalibus, ad virginitatem quæ violenta morte abriperetur, deplorandam, diuagari. Sanctus quoque Iob eodem respiciens dicebat; *Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine.* Et regius vates, *Quoniam aduena ego sum & peregrinus, remitte mihi vt refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero*; refrigerer inquam lacrymis. Disce hinc, viros illos sanctissimos, vitæ prolongationem aliam ob causam non postulasse

Iud.11.

Iob.10.

Psal.38.

quam

quam vt interea lachrymis vacarent, ſcientes eſſe ſibi propediem moriendum: peccatores tamen & impij nonniſi vt delicias conſectentur, riſu & gaudio diffluant, vitam differri petunt.

Iſraëlitæ dum in ignotam & alienam ſe abductos prouinciam, & procul à patria conſtitutos cernerent, de ſalicibus & arboribus ſilueſtribus organa ſuſpenderunt, & numquam induxêre animum cantare rogati à Babylonijs, ſed noctes & dies continuos lamentabantur. audite vt de ſe teſtentur, *Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus dum recordaremur tui Sion, in ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra.* Psal. 136. Hic diſcere licet, nobis qui haud procul à torrentibus & fluuijs Babylonis mundi huius viuimus, & in regionem incultam & ſterilem relegati ſumus, omne gaudiorum genus, omnes delicias & riſus, in mundo hoc eſſe repudiandos, ſed è contra lacrymas, ad cæleſtis patriæ recordationem, vbertim effundendas.

Mundus terra lacrymarum.

Atque vt Rex Babylonius organa & inſtrumenta muſica habebat, quæ mox vt audiebant idololatræ, coram ſtatua proni adorandum procidebant; at veri Iſraëlitæ numquam vel genu flectere, vel aures ſymphoniæ applicare voluerunt; ita ſuam mundus ſymphoniam habet, Dan. 3. ſuas delicias & voluptates, quarum ad ſonum impij & coſmophili genu flectunt, & ſcelerum ac deliciarum ineptiarumque ſtatuas adorant: veri autem Hebræi, & cælo deſtinatæ animæ eſt, vanitatem hanc non adorare, nec ad ſymphoniam & crepitaculorum illius concentum tripudiare & efferri, ſed noctes & dies luctui

indul-

indulgere, regem illum Hebræum imitando de se
Psal.6. qui ait, *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.*

Angeli, nuntij illi cælo in Ierusalem, priusquam circa mundi finem exscinderetur, destinati, prout Ezechiel refert, iussi sunt notare & segregare eos, qui in lacrymis victitaret, *Ite per Ierusalem, & si-*
Ezech.9. *gnate omnes qui lugent super iniquitates, quæ fiunt in medio Ierusalem.* In quo duo occurrunt notanda, primò lacrymas ad beatitudinem plurimùm momenti adferre, & solos illos ad gloriam destinatos qui lacrymis incumbunt: deinde, aliorum peccata deplorare euidens esse prædestinationis argumentum, & futuræ beatitudinis arrham. quibus de meo adiunxero, nihil in mundo maioribus & vberioribus lacrymis deplorandum, quàm rerum spiritualium damna, qualia inprimis nostra peccata sunt, & simul aliorum.

Dauid rex cùm gentes quasdam idololatria in-
1. Paral. 14. fames bello persequeretur, illæque fusæ fugatæq; idola deseruissent, rex quo erat in Deum verum affectu, eadem flammis adiudicauit, *Dereliqueruntq; ibi Deos suos, quos Dauid iussit exuri.* Rogat in quæstionibus suis Augustinus, cur Dauid idola exusserit; & ait, consultò id factum, quòd gentes illæ lacrymis numina velut holocaustis placarént: æquum porrò est & rationi consentaneum, idola quibus lachrymæ immolabantur, exuri & in cineres redigi, cùm soli Deo regium hocce sacrificium debeatur. At nimis fortasse multa, & plura quàm exordij ratio postulet; & ipse plurib., de lacrymis agere nequeo, quin in lacrymas resoluar, cū Saluatorem meum Christum hodie videā illacrymantē, hoc scilicet hodiernum præfert Euangelium, *Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, vidēs ciuitatē, fleuit supe-*

ſuper illam. vt lugubrem hancce materiam ordine debito proſequar prima concionis parte de triſti & funeſto Ieroſolymorum excidio, atque altera de lacrymis Chriſti locuturus ſum, ad quas dum me accingo, veſtras etiam in promptu habetote.

Quod ad primam attinet. Sciendum eſt vrbem Ieroſolymitanam, tribus Beniaminicę caput, & totius Iudææ metropolim, diuerſis pro diuerſo tempore nuncupatam fuiſſe nominibus: tempore enim Abrahæ dicta fuit Salem & Solyma, prout teſtatur Ioſephus: deinde Iebus, vt è capite 18 Ioſue & 19. Iudicum videre eſt. tandem per Dauidem capta expugnataque, Ieroſolymæ nomen eſt adepta. Situs porrò eius peregregius, ſalubris & amœnus; monti quippe inſidebat, & duobus collibus leniter aſſurgentibus hinc inde cingebatur, in quorum altero nomine Moria, regium & ſplendidum illud templum à Salomone fuit exſtructum; in altero verò arx & filia Sionis. Deſcripſit illam accurate Ioſephus, ac plurima in illius celebrationem adfert, atque inter cetera, tantam in eo, paulò antequàm deuaſtaretur, hominum fuiſſe multitudinem, vt ducenta hominum complexa ſit millia.

Vrbis Ieroſolimitanæ deſcriptio.

Lib. 1. Antiq. c. 18. & lib. 7. c. 3.

Lib. 6. de bello c. 6.

Varias porrò ob peccatorum ibidem inualeſcẽtium fœditatem, clades experta eſt, ac ſæpiùs diuaſtata; modò à Regulis Syriæ, modò à Babylonijs & Chaldæis, modò etiam à Romanis. Diripuit eam Antiochus, Nabuchodonoſor euertit, denique Titus Veſpaſianus penitùs excidit: quod excidiũ Hegeſippus Iudæus natione qui hiſtoriam iam inde ab Apoſtolorum per orbem prædicatione, vſq; ad annum Chriſti CXXX. conſcripſit Eccleſiaſticã, accuratè & fideliter enarrat: item Euſebius Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopus, linguarum cognitione, hiſtoriæ

Hiſt. tripart. lib. 2. c. 5.

historiæ notitia, & omnigena scientia celebris, quique initio quidem, vt Hieronymus testatur, Arianorum partes tenuit, atque ideò nonnunquam Arianorum dictus est coryphæus; sed qui postea orthodoxorum castra secutus, Niceni concilij tẽpore, symboli etiam Niceni auctor & concinnator meruit appellari. verùm ceteris & copiosiùs & eleganter ipse Iosephus Iudæus, Sacerdos, qui temporibus Impp. Vespasiani & Titi vixit, & viginti libros de Iudaica antiquitate, & de bello excidioque septem eleganter conscripsit; qui inprimis notat, tempore obsidionis Titi, vndecies centena hominum millia tum peste, tum fame, tum præsertim gladio in vrbe Ierosolymitana perijsse: & nonaginta septem millia diuendita, idque pretio adeò vili & exiguo, vt triginta nonnisi vno vænierint denario, vti olim triginta denarijs vnum vendiderant Christum.

Tom. 3. pag. 30.

Ioseph. Lib. 6 cap. 15. de bello.

Iusta hæc nequissimæ gentis clades ac ruina sæpiùs ac longo priùs tempore à Prophetis prænuntiata legitur. dixit siquidem Psalmographus *Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet*; item Daniel, *Et ciuitatem & Sanctuarium dißipabit populus, cum duce venturo & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio*: Ipse quoque initio Prophetiæ Isaias, *Et relinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas quæ vastatur.* Christus in Euangelio idem Iudæis comminatur, *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*; ipsum Deus item emblematicè denotauit, nam destructionem hanc vrbis Ezechieli ostendere cupiens, laterem vt acciperet iussit in eaque varias depingeret imagines, & in primis vrbem Ierosolymitanam, & circum eam genuinam castrorum for

Psal. 68.

Dan. 9.

Isai. 1.

Matth. 23.

Ezech. 4.

formam adderet tympana, vexilla, cornua, buccinas, fossas duceret, mænia, munitionesque exstrueret, propugnacula & valla erigeret, bellicas applicaret machinas, scalas muris admoueret: quibus omnibus triste & lugubre vrbis excidium & ruina prænotabantur: & quamuis multi hoc interpretes de obsidio vrbis per Chaldæos factæ intelligant; Rupertus tamen Tuitiensis, apertissimis rationibus demonstrat, de vltima hæc clade, quam Titus & Vespasianus pater intulêre, idque in mortis Saluatoris illatæ vindictam vltionemque intelligi debere.

Porrò notabilis hæc ruina fuit, tum ob ciuium internecionem, tum ob vrbis florentissimæ euersionem, tum verò ob templi magnificentissimi destructionem; cuius templi tanta erat maiestas & splendor, tantaque fama, vt Hebræi, teste Galatino, ipsum prouerbij more, *hortum fructuum aureorum* dicere non dubitarint. qui quidem hortus arboribus feracibus refertissimus esset, quæ poma aurea producerent, sed quæ ventus decussisset. qua allegoria aliud denotare non cupiebant, quàm magnam diuitiarum abundantiam, quas in hocce reperire erat templo; omnia siquidem auro mundissimo cooperta erant, & arte diuina constructa: at Nabuchodonosor alijque ita ipsum diripuerunt & spoliarunt, vt non nisi hortus videretur, cuius fructus belli turbo deiecisset ac dissipasset.

Galat lib. 4. de arcan. Cattol verit. cap. 59.

Templi Salomonici dignitas.

Tanta verò fabricæ huius splendor erat ac magnificẽtia, vt, Hebræis è Babylonica reuersis captiuitate, cũ ipsum restauraretur, iuuenes quidẽ gaudio & lætitia efferrẽtur, seniores verò & ętate prouectiores vbertim lacrymarẽtur, dũ nimirũ recordarentur quanta prioris fuisset molis dignitas,

1. Esd. 3.

simul-

simulque viderent quid secundæ deesset. notat autem Galatinus, quinque templo secundo potissimùm defuisse, inprimis ignem illum sacrum, qui cælo olim descenderat, quique perpetuò in altari coram propitiatorio ardebat, arcam deinde testamenti, summi Pontificis rationale, oleum vnctionis, & Spiritus sancti responsa consultaque. Alij verò hæc aliter recensent, defuisse nimirum Arcam, Mannæ vrnam, Aaronis virgam, illius flores & amygdala, & velum, quo Philistæi arcam cooperuerant, dum illam in Israël remitterent.

Quinque ornamenta præcipua templi Salomonici.

1. Reg. 6.

Non fuit ruina domus illius Euangelicæ, de qua Matthæus & Lucas, *Et cecidit, & fuit ruina illius magna:* at vrbis integræ, plurimarum ædium, in qua nõ mansit lapis super lapidem, sed quæ ad fundum vsque destructa & diruta fuit. ita namque prædixerat vates regius, de Idumæorum feritate loquens, *Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.* & hodie Redemptorem prænuntiantem audire est, *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndiq;, & ad terram prosternent te, & non relinquent in te lapidem super lapidem.* Sed tanta tua cæcitas est & caligo, vt ne semel de fine & exterminio tuo cogites, nec sollicitus sis. *quasi cognouisses & tu.* id est, Vtinam nouisses: quasi dixisset, Vtinam ita perspecta haberes mala & calamitates, tibi propediem instantes, vt ipse easdem habeo perspectas; mecum profectò fleres & fortunam quam deploro, mecum proculdubio plorares.

Matth. 7.
Luc. 6.

Psal. 136.

Solet pax ac rerum mundanarum prosperitas futurorum malorum obliuionem gignere; & peccator, quamdiu blando fortuna vultu arridet, calamitates ceruici impendentes, diuinamque vltione

In prosperis peccatores Dei iudicia obliuiscuntur.

onem & supplicia quæ peccando promeruit, &
in foribus stant, non cóspicit aut póderat. Phrene- Simile.
ticus quo maiori ac periculosiori vesania laborat,
& morti propior est, eo ridet effusiùs & sæpiùs,
amicis & circumstantibus casu illius ingemi-
scentibus; ille quoniam mali grauitatem ignorat,
ridet & cachinnatur; hi quoniam quo in statu ver-
setur norunt, suspirant & lachrymantur: ita quo-
que impius & scelestus, quo diuinis iudicijs fit vici-
nior ac propior quo & magis voluptates ambit,
frequentiores delicias cósectatur, magisq; de ijsdẽ
somniat; iustis intereà amarissimè plãgẽtibus, ani-
marũ pastoribus lamentãtibus, & Angelis suspirã-
tibus. Interim dũ Israël plenis in deliciarũ oceano
velis vagabatur, cælestesq; minas oblitus vtramq;
in aurem securus dormiebat; Ieremias futurarũ &
impendentium calamitatum præscius, vbertim la- Thren. 1.
crymabatur, & miseram eius dolebat sorté, *sordes
eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui.* Ita quo-
que Dominus, interea dum Ierosolymitani ridẽt,
plaudunt, tripudiant, risu, iocis & voluptatibus
tempus transigunt; dolet, suspirat ac gemens ait,
Non relinquent in te lapidem super lapidem.

Prophetarum veterum futura mala & instantes
miserias denunciare volentiũ, quò easdẽ profundi-
ùs omniũ cordibus insculperẽt, & ad oculũ quodã-
modo representarent, mos erat, nõ verbis modò &
oratione ad permouendũ accõmodata, sed etiã si-
gnis extrinsecis & gestibus nouis, & exotico quo-
dã schemate easdẽ exprimere. Atq; hinc Isaias ca- Isai. 20.
ptiuitatẽ Assyriã denuntiaturus, denudatus & nu-
dipes per vrbem Ierosolymitanã incedit. Ieremias
Babyloniorũ crudelitatẽ prædicturus, ferrea col-
lum grauatus catena per plateas obambulat. Ionas Ierem. 27.
quoq; à Deo nuncius missus ad Niniuitas ad eorum

calamitatem denunciandam, nudus vrbem ingreditur, atque eo schemate quo eum eiecerat balæna. & post illos Iesus Christus, oculos lachrymis suffusus, & vultu ad tristitiam composito, Ierosolymitanam euersionem prædicit ac prænunciat, vt hac ciues ratione ad pœnitentiam alliceret, & ad salutis studium excitaret; neque enim animarum gaudet ruina & perditione, &, vt Sapiens ait, *non lætatur in perditione viuorum.*

Ion. 3.

Sap. 1.

Adducam & alia, quæ maiorē vobis vtilitatem haud dubiè allatura sunt. Ex hoc loco colligere poterimus, tum Deum, familias, vrbes, prouincias, regna denique integra castigare & punire, cùm peccata publica sunt & ipsa impunè habēt: ita propter detestādā scelera Sodoma, Gomorrha, & finitimę ciuitates, & pētapolitanū territoriū sulphureo imbre consumta sunt, Hinc Samaria penuria commeatus laborauit, vniuersa terræ superficies diluuio perijt, & iam recenter vrbs Ierosolymitana in Romanorum potestatem redacta: semper enim vindictam postulat peccatum, & cùm mundus ipsi impunitatem concedit, tum Deus seuerè admodum & rigidè in ipsum animaduertit, & vlciscitur.

Punit vrbes & regna Deus ob peccata publica.

Non relinquent in te lapidem super lapidem. Hoc loco doctissimè ac solidissimè probare conatur Angelicus doctor Thomas, meritorum præscientiam nulla ratione prædestinationis causam dici posse; merita enim præuisa, velut effectus, in prædestinationis gremium cadunt. Hoc quidē sic se habere fateor; ipsa tamē peccatorū prænotio vera reprobationis causa est, quoad pœnā, impijs præparatā, in quantū Deus impios ob scelerū grauitatē. quæ vera eorum perditionis ratio est ac fundamentum (vnde Oseas, *Perditio tua ex te Israel, tantummodo*

Peccata reprobationis causa.

Cap. 13.

in m.

in me auxilium tuum) punire statuit. Iuxta hanc doctrinam Deus Ierosolymæ peccata præuidens, eiusdem cladem prædicit, prædicensq; lacrymatur, quòd nimirum ab inimicis, qui bestijs truculentiores sunt, deuastanda sit; de quibus Oseas lacrymans ait, *Comedet eam bestia agri, & visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum.* Notate porrò, quibus nominibus milites vrbem vastantes appellet. neque enim solo inimicorũ eos cõpellat nomine, sed bestiarum, & ipsarũ etiã siluestriũ, ferarum perq; siluas diuagantium, quæ ceteris esse solent ferociores atrocioresque. Eadem metaphora vsus est & Dauid dicens, *Ne tradas bestijs*, id est barbaris & crudelibus, *animas confitentium tibi*; quæ verba Paraphrasis Chaldæa sic transtulit, *Ne tradas populis similibus animalibus siluestribus animas discentium legem tuam.* Ipse quoque Deus apud Ezechielem milites, Pharaonis regnum euersuros, bestijs contulit, *bestijs terræ dedi te ad deuorandum.* Et sanè ferinum est, & magnæ crudelitatis argumentum, non relinquere lapidem super lapidem.

Osee. 2.

Psal. 79.

Ezech. 19.

Non relinquent in te lapidem super lapidem. Christus vt verus erat homo, verus quoq; Deus fuit, atq; ideo sancta eius anima in diuina illa essẽtia omnia quæ in iniqua Solyma fiebãt peccata, cõspiciebat; perfectè nouerat oẽm ambitionẽ, impietatẽ, aliaq; grauia scelera, quæ ab omni hominum genere patrabatur. Videbat inter sacerdotes, alios esse ignaros & legis diuinæ nescios, alios honorũ cupiditate excæcatos, alios etiã sacrilegos & sacris abutentes. Videbat inter magistratus & reip. præfectos, alios concussionarios, alios auaros, alios viduarum & pupillorũ negotijs postpositis, imo deprauatis, solis fauere ditiorib. Quæ oĩa cũ videret in lacrymas tot' resoluebatur Prophetã Sophoniã imitat'

Christus videbat omnia, quæ Ierosolymis fiebãt

qui longo ante tempore præuaricatricē Ierusalem eiusq; enormia scelera deplorauit, *Væ prouocatrix & redempta ciuitas! principes eius in medio eius, quasi leones rugientes; iudices eius, lupi, vespere non relinquebant in mane: Prophetæ eius vesani, viri infideles, sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniustè egerunt contra legem.* Et sanè quo vrbes maiores & latiùs patentes, quo & vitia frequentiora & magis obuia.

Sophon. 3.

Vrbes theatra fortunæ.

Non inscitè mihi propterea dixisse visus est Ariphides, dum vrbes esse dixit theatra in quibus tristes assiduè casus & tragica infelicitatis dramata repræsentantur. huc quoque facit scitum responsum Strathonici Atheniēsis: hic cū Heraclea esset egressus, vrbis cœpit portas & muros accuratius intueri, quod cùm alius videret, rogaretque quorsum ita respiceret, statim ait, *Pudet si videar exire è lupanari*; tacitè magnam Heracleotarum dissolutionem, morumque corruptelam sugillans. Constat autem, nullam vmquam in orbe repertam vrbem, quę cū Ierosolymitana, quoad scelera & abominationes potuerit cōparari. Erat quippe ciuitas absque mutua ciuium concordia, sine iustitia, sine vlla legum obseruatione, immitis, merum vitiorum chaos & colluuies.

Fol. 652. & 683.

Veteres Saxones, vti curiosè notauit Ioannes Goropius Becanus, vt sub hieroglyphico, rēp. laudabiliter administratam, legum obseruatione insignem & iustitiæ seruantissimam exprimerent; statuam finxêre, cuius nomen tribus concludebatur verbis, Her/Man/Sal/ cui & hæc epigraphe addita, *Deus ego gentis Saxonum victoriam certam pollicor venerantibus.* Erat hæc statua à capite ad calcem armata, solo pectore inermi, manu dextra vexillum præferebat diuersicolor, cuius in medio rosa v-

lut ſymbolum;ſiniſtra bilancem, & iuxta illã vrſus, clypeo verò leo erat inſculptus. Abſtruſa profectò myſteria, quorum expoſitio etiam nõ minus admirabilis. tria autem verba illa ſuperiùs enarrata, tãtundem valebant, ac *communis virorum conſeruator*. Ger namque communis, man vir, & ſal conſeruator denotat. Significabat autem, abſolutam reip. conſeruationem in ijs omnibus quæ ſtatua præferebat conſiſtere; primò vt arma habeat, quibus inimicorum impetum propulſet, eorumque molimina impediat: nam vt rempub. arma ad inimicos externos arcendos habere conuenit, ita quoque conſilia & ſapientum directiones ad vitia quę hoſtes domeſtici ſunt, exſtirpanda. Nudum verò pectus denotabat, non eſſe cum furore & rancore inimicos expugnandos: Vrſus verò & leo diuerſa denotabant, vt nimirum Leonem ſe gerat princeps erga externos, at erga domeſticos vrſum. Ceterum duo, de vrſo mirabilia traduntur, primum quod catulos ſuos præ ceteris diligat animalibus; alterum quòd maximas etiam feras mirabili artificio expugnet. nam; vt Plinius ait, *Pugnaturi contra tauros ſupini iacent*. Pugnat ſcilicet oculis in cælum directis: ita quoque reſp. ſolo amore ciuium inducta, & humanis excluſis reſpectibus, & oculis in vnum cælum ſublatis, nullum periculum ſubterfugiat, auxilium & opem cælitùs exſpectando vexilli variegatio concordiam rectorum reipub. in illius conſeruatione ac defenſione deſignat: licet enim vnus huius ſit coloris, & alter alterius; id eſt, vnus alterum dignitate præcellat, ſub vno tamen omnes vexillo conueniant oportet ad rempub. tuendam, & mortem pro eiuſdem incolumitate & ſalute oppetendam, idque ex mero & ſincero quo erga eam feruntur amore, cuius roſa ſym-

Duæ vrſi proprietates.

Lib. 8. c. 36.

bolum. Iam sola exponenda restat bilanx quæ ipsius genuinum hieroglyphicum est iustitiæ, quæ denotabatur vnum reipubl. administri studium esse debere punire improbos & præmijs afficere probos. Quæ omnia vbi concurrunt, felix respubl. dicenda est; & misera & infelix, dum quid horum defuerit.

Vt refert. Man. Rom. cap. 33.

Huc faciet, quod olim de ciuitatibus & regnis sapiens nescio quis dicebat, tunc demum illa infelicia esse & interitum ruere, cùm sapientes haberent inutiles, senes imprudentes, iuuenes immorigeros, diuites immites, mulieres infames & honoris prodigas, Christianos irreligiosos, pauperes superbos, Episcopos negligentes, respub. legibus destitutas, rectores scelestos, & imprimis regem inscium & imperitum, in aliorum defectibus supplendis: regis enim ac Principis dotes omnia regni vitia & imperfectiones supplere & tegere posse videntur: Quod vbi ciuitati alicui defuerit, nae illa misera & maximè deploranda. Talis autem erat ciuitas Ierosolymitana, de qua Isaias ait, *omne caput languidum, & omne cor mœrens.* Nemini igitur mirum videatur, si Christus illius ruinam præsagiens, lacrymans dicat, *Non relinquent in te lapidem super lapidem.*

Isai. 1.

Peccatum animæ ingentem ruinam adfert.

Ruina hæc allegoricè illam denotat, quam in anima peccatum facere solet: tanta quippe est animę, in quam peccatum tyrannidem exercuit ac dominium, vastitas & ruina, vt non maneat lapis super lapidem, & nihil integrum, fundamenta ipsa cōcutiat, hominem in nihilum redigat, & spiritus ædificium penitus disijciat ac destruat. Audite vt hanc ruinam Princeps ille Israël in se expertus ingemiscat, *Ad nihilum redactus sum, & nesciui.* Vnicum peccatum maiora adferre animæ mala, ma-

iorem

oremque edere ruinam ſolet, quàm ſi omnes creaturæ in illius perniciem conſpiraſſent. Cogitate vobiſcum & ſtatuite, omnes omnino creaturas, quæ vel in cælo, vel in terra, vel etiam apud inferos ſunt, neſcio quo rancore & inuidia extimulatas in ruinam exitiumque veſtrum conſpiraſſe; Angelos inquam, homines & dæmones, & omni ratione eniti, vobis vt detrimentum aliquod adferant; omnes profecto in vnum conglobati agmen, tantam vobis vnitis viribus inferre perniciem non poſſent, quantam vnicum dum animam ſubierit, peccatum. Addo quin etiam, ſi Deus ipſe infinito vos odio proſequeretur, & omnem ſuam in vos iram & indignationem effunderet, & potentiam infinitam aduerſum vos exerceret, omnia quoque quæ abſoluta & plena poteſtate cælo dimittere poteſt mala, in caput veſtrum euibraret; numquam tamen tantum vobis detrimenti afferre poſſet, quàm vnicum, quod tam facilè admittitur, peccatum.

Inſignis meditatio.

Peccatum plus animæ nocet quã omnes creaturæ.

Quod ita probo. Si vniuerſi mundi incolæ ſumtis armis aduerſus hominem inſurgerent, omniaq; tormentorum afflictionumq; genera, quæ excogitari aut fingi mente queant, in illum exercerent; ipſum quidem nonniſi malum pœnæ foret, licet grauiſſimum, vlteriùs tamen progredi nõ poſſent, aut maiora reperire, (malum enim culpæ & peccatum, animæ immittere non valerent:) ita nec Deus omnia potentiæ ſuæ tela euibrans, eamque vſque ad ſummum gradum diſtendens, nonniſi malum pœnæ afferre poſſet, (non enim poteſt peccati eſſe auctor vel mali culpæ origo;) cùm diuinæ bonitati quam maximè repugnet ſceleris cauſam eſſe. peccatum ſiquidem adeò diuinitati aduerſatur, vt ipſa quidem in natura aſſumpta

mori potuerit, at non peccare. Si enim peccare posset, deficeret tandem, & ad nihilum redigeretur, atque ita Deus non esset, vt qui ab æterno est æternus, & formam habet æternam, de quo Psaltes canit, *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.*

1.p.q.48. art.6.

Quæstionem hanc tangens Angelicus Thomas, tandem ita concludit, *Malum culpæ cunctis partibus maius est omni malo pœnæ, nec tantum pœnæ mali sensibilis, sed & malo damni, quod est carentia diuinæ visionis, quod malum infinitum dicitur, quia bono priuat infinito.* Conclusionem autem suam confirmat, quod culpa hominem simpliciter & absolutè improbum reddat, non verò pœna nec supplicium. E quibus omnibus colligere est, quantum detrimenti ac perniciei animæ adferre peccatum soleat, adeò vt non maneat in illo super lapidem lapis, super virtutem virtus, super meritum meritum, denique non opus super opus; sed omnia radicitùs & funditùs destruantur, & fundamento tenus, quod est fides Christiana, quæ post animæ excidium sola inuiolata & integra perseuerat, cuncta euellantur; peccataque ibidem agant quod olim Babylonij Ierosolymæ, quibus dicitur, *Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea*: atque hoc vberrimis deplorandum est lachrymis; quod reipsa hodie Christus declarauit, qui vrbi propinquans lachrymas continere non potuit, *sed cùm appropinquaret Ierusalem, videns ciuitatem fleuit super illam.* Hasce lacrymas iam excutiemus, & ita ad alterum concionis membrum deuoluemur.

Nihil peccato peius.

Christus igitur vltimã suã, Ierosolymã versus profectionem in Dominica palmarum instituens, quam-

quamprimùm vt in oculos ipsa rebellis vrbis mœnia domusq; venêre, & eminùs eamdē cōspicatus est, illius cladem, quam Titus & Vespasianus pater eidem, ob Dei Vnigeniti necem intulerunt, præsagiens, simulque præuidens, quot calamitates, ærumnæ, mala ceruicibus ciuium impenderent; dolore tactus intrinseco, & sortem miseratus iniquam, lacrymas effudit: quibus ostenderet, quantam sibi tristitiam ac dolorem dilecti sibi loci & populi excidium causaretur. *Videns ciuitatem fleuit super illam.* Quater autem dominum in vita fleuisse comperio, vti ex Euangelij historia fiet manifestum; primò in natiuitate, nam *primam vocem similem omnibus emisit plorans.* Deinde in Lazari ad vitam resuscitatione, *Lacrymatus est Iesus.* Tertio cruci confixus, vnde Apostolus, *Cum lacrymis & clamore valido exauditus est.* denique hocce loco, vrbem Ierosolymitanam cùm conspiceret, *Videns ciuitatem fleuit super eam.*

Quater Christus fleuit.
Sap. 7.
Ioan. 11.
Hebr. 5.

Marcus Marcellus, vt Valerius refert, captis à se Syraculis in arce earum constitit, vt vrbis modò opulentissimæ tunc afflictæ fortunam ex alto cerneret. Ceterùm lugubre casum eius intuens, fletum cohibere non potuit. Ita quoque Redemptor noster visa hodie florentissima illa Ierosolymorum ciuitate, eiusque cladem sibi repræsentans, & excidium deuastationemque vrbis eminùs conspicatus, vrbis inquam pulcerrimæ ac celeberrimæ, tantum intrinsecùs dolorem & amaritudinem sensit, vt lachrymis totus permaduerit.

Lib. 5. cap. 1.

Credidêre veteres, regis & principis non esse lacrymari, imò lacrymas sceptro & diademate esse indignas. hinc Alexander Macedo vanitatis & fumi cupidissimus, poëtam quemdam neci addixit, quod adeò lugubre ac funebre drama exhi-

Lacrymari credebant veteres non esse regiū.

buerit, regem vt in theatro ad lacrymas coëge-
rit; indignum siquidem & indecorum putabat, re-
gem in fletum resolui. Et sanè habent impij &
magnates corda ferrea & viscera ad duritiem &
Prouerb. 12. ferociam edocta: *viscera impiorum crudelia.* Hinc
Amos 6. Amos Propheta olim quidem ouium pastor, at
deinde in Dei ludo orator disertissimus aduersus
opulentos & primates exclamat, *Væ qui opulenti e-*
stis in Sion nihil compatiebantur super contritione Io-
seph. Ceterum ineptam hanc & vanam opinionem
Christus hodie refellit, ac reipsa ostendit, fletum
& sceptrum, lacrymas & diuinitatem optimè in-
ter se conuenire & vna in sede morari posse, ni-
hilque ita decere Principem quàm pietatem &
commiserationem, cuius testes ipsæ sunt lacrymæ

Videns ciuitatem fleuit super illam. ô lacrymæ san-
ctissimæ! lacrymæ, quæ mundi gaudia docent con-
temnere & risum vitæ huius irridere, idque ex
Eccles. 2. mente Ecclesiastici, *Risum*, inquit, *reputaui erro-*
rem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis? Risum
ecce errorem nuncupat, & gaudium esse putat de-
cipulam: eò quòd decipiuntur & errant, qui in
hoc mundo gaudia consectantur; & qui risum
aucupantur, in vitæ huius præcepta decretaque
impingunt & errant. Alio autem loco domum
funeris ac lacrymarum superbis ac regificis præ-
Eccles. 7. fert conuiuijs, *Melius est ire ad domum luctus, quàm*
ad domum conuiuij. Ipse quoque Dominus in Eu-
angelio ait, eos lacrymaturos aliquando, qui mo-
Luc. 6. dò rident & gaudent. Iacobus Apostolus ait ri-
Iacob. 4. sum in lacrymas conuertendum; *Risus vester in*
luctum conuertetur. Denique nullo Euangelij lo-
co reperies Christum risisse, at sæpius plorasse,
ac perpetuum quodammodo, Heraclitum e-
gisse.

Videns ciuitatem fleuit super eam. Solet Deus misericordiam priùs demonstrare, quàm iustitiam & rigorem exerceat, & lacrymas benignitatis & compassionis virgæ iustitiæ præmittere: huc traham præceptum illud quod Israëlitis olim Deus dedit, dum vrbem aliquam essent obsessuri, *si quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primùm pacem: si acceperit & aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est, saluabitur & seruiet tibi sub tributo; sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.* Idem Deus omnino cum hominibus agit, primò namque ijs pacem offert & misericordiam, qui verò pacem repudiant, aut qui eadem abutuntur, tandem corripit ac meritis supplicijs castigat. Semper igitur misericordia iustitiam præcedit. Sed illud vtramque virtutem discrimen est, quòd misericordia detur gratis, iustitia verò nonnisi demeritis præcedentibus: adeò vt, siquando Deus misericordiam demonstrat, non semper, præuia respiciat merita recipientium; iustitiam verò exercens, crimina præcedentia semper intueatur.

Deus potiùs offerre misericordiā, quàm exerceat iustitiam.

Deut. 20.

Hoc designatum putauit Clemens Alexandrinus in columna illa ignea & nube, quæ filios Israël in deserto Sinai deducebat, ne fortè errarent, aut de via deflectentes in hostes improuisò inciderent, *Nubis enim est refrigerare, atque à solis æstu & ardore protegere; ignis verò contrà comburere atque vastare. quos ergo nubes non fouet, ignis vastat, & ideo quisquis reijcit vmbram refugientem, ignem sentiet comburentem.* Iustitiam itaque misericordia semper antecedit, quod & Christi lacrymę hodie denotant.

Videns

Videns ciuitatem fleuit super eam. Lacrymatur quòd cladem & exterminium videret, quòd vrbi huic esset aliquando immissurus. Vno oculorum lacrymas,& alio iram & flagellum ostendit: manu dextrâ gratiam & indulgentiam præfert, sinistrâ flagella & supplicia. Vna peccatores defendit ac protegit,altera castigat & corripit: quò allusit patientiæ typus Iob, *Quis mihi*, inquit,*hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor meus.* Doctissimus ac religiosissimus Titelmannus de extremo hoc intellexit iudicio, quasi pauidus ac tremens diceret, Vtinam tristi illa hora,ne irati iudicis vultum, minas spirantem cogar intueri, liceret abscondi;sepulchri certè latebris me occultarem, donec iudicis rigidissimi furor & indignatio pertransijsset, cùm tamen aliquando me in resurrectione illa vniuersali resurrecturum sperem.

Vna manu Deus peccatores punit altera protegit.

Iob.14.

Subtilis Nicætas aliter exponit, & hunc elici posse è Prophetæ verbis sensum putat, satiùs mihi foret, Domine, mori, quàm diutiùs in misera hac vita commorari ; & sanè si mihi daretur optio, malim mortuis accedere , & sepulcrum ingredi, donec tuus , ò summe Iudex furor & indignatio pertranseat, modò mihi tempus certò concedas, quo me in vitam reuocaturus es. Quis demum verus & germanus sensus sit,non magnoperè laboro, sed efficere volo, Iob Dei iram metuentem non alium tamen patronum eligere , quàm eum ipsum quem metuit;& quem videre metuit,ab eodem abscondi & celari petit.

Nicetas.

Profectò vna manu in creaturas sæuit Deus, & altera protegit ac tuetur. Quod in propitiatorio ad oculum expressum video, in quo Deus in medio Cherubin considebat; propitiatorium autem cooperto-

Exod.25.

pertorium erat Arcæ, in qua legis tabulæ afferuabantur: denotatur hic namque, à diuina misericordia leges & peccata tegi, ne fortè à iustitia videantur, quæ pœnas deinde & suppliciū depoſcat. Quò respiciens Propheta regius ait, *Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* & Ezechiel, *Expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam.* item Isaias, *Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Diuina igitur misericordia tegit peccatores, ne à iustitiæ rigore videatur; quando verò in apertum venerint, & supplicijs addicti fuerint, Deus clementia plenus plorat & gemit. quod reipsa hic videre est, *Videns ciuitatem fleuit super eam.*

Misericordia peccatores abscondit, ne à iustitia videantur.

Psal. 31.

Isai. 38.

Maledictæ vrbes, quæ Saluatori meo lacrymas excutitis. Nusquā inuenietis Christū super pagos, aut opida fleuisse, sed super vrbes, quòd profectò notatu dignum, tāta quippe in vrbibus mala fiūt, vt Dei filium ad fletum cogant. *Fleuit*, atque ita declarat, se futura scire & inimicos diligere, vt ait Euthymius. *Fleuit*, vt ostendat, vt quidam piè meditatur, quàm graue ei sit in homines sæuire, licet etiam meritis eos supplicijs afficiat. vnde apud Isaiam, *Heu consolabor de hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* dicit *heu*, quæ dolentis est interiectio, declarans quàm ei displiceat & graue sit, iustitiam exercere & vindictam. *Fleuit*, ait alius quidam, vt cæcitatem & miseriam peccatoris lachrymis dignam esse declararet; idque ex mente Sapientis, *Super mortuum plora, defecit enim lux eius, & super fatuum plora, defecit enim sensus eius.* & *fleuit super eam*, Hebraica phrasi; nostra, *propter eam.* iuxta illum locum Leuitici, *Et stupebunt super eam inimici vestri*, id est *propter eam*. quid ampli-

Isai. 1.

Eccles. 22.

Leuit. 26.

amplius? fleuit, vt meum quoque proferam iudicium, vt homini pudorem incutiat, quòd eius solius causa Deus lacrymetur, cùm ceteræ ei creaturæ gaudium & voluptatem adferant obediendo. vnde Psaltes, *Lætabitur Dominus in operibus suis.* Gaudet scilicet creator & plaudit, omnes dum creaturas ad iussa accipienda videt promtissimas; hominem verò refractarium ac contumacem mandatis reluctari. de solo quoq; homine dictum fuit olim, *Pœnitet me fecisse hominem*; & ob solum hominem fleuit hodie, fleuit inquam ob peccata illius, ob reprobationem, & instantem ruinam. *Videns ciuitatem fleuit super eam.*

Psal. 103.

Gen. 6.

Hic cogites velim iracunde & æstuans, non esse Deum in vindicando similem hominibus; gaudent namque hi & sibi quasi de præda capta gratulantur, dum in inimicos insurgere, deque ijs vindictā capere licet; Christus verò è contra dolet & lacrymatur videns aduenisse tempus quo de ingrata Ierosolyma vindicta sumenda esset. Perpendite hoc nomine verba illa Isaiæ, in quibus Deum loquentem inducit, *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Perspectam quoque illius consuetudinem habebat Tobias dum ait, *Non delectaris in perditionibus nostris.* quin & in Genesi, dum tristem illam & funestam sententiam de terra diluuio disperdenda pronuntiaret, dolens & inuitùs protulit, *dolore cordis tactus intrinsecus.* quod perpendens sanctissimus Iob, & demiratus, cur adeò in se sæuiret & insurgeret, ait *Numquid oculi carnei tibi sunt, & sicut videt homo, tu vides?* Homo namq; inimicum respicit, de eo vt vindictā sumat; Deus verò magna priùs cum misericordia eum intuetur vt hac eum ratione in viam reducat, animæque illius *salutem procuret.*

Deus illibenter vindictam exercet.

Isai. 1.

Tob. 2.

Genes. 6.

Iob. 10.

Quàm

Quàm egregios autem mihi procudunt conceptus dulces illæ Christi lacrymæ, quorum hic primus est. Docent nos illæ primò, quot quantisq; lacrymis sua quemlibet deflere oporteat delicta, cùm Christus tam amarè deplorarit aliena. Et profectò lacrymis peccata digna sunt, neque enim aliam ad eadem eluenda quam suggerunt sacra monumenta, quàm fontem lacrymarum. vnde in Ezechiele, *In quacumq; hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Ipse quoq; Dominus, cruce grauatus dum ad Caluariæ montem ascenderet, viso filias Ierusalem lugere, & oculos lacrymis habere suffusos, easdem consolatus ait, *Nolite flere super me*, qui peccata non admisi, *sed flete super vos & filios vestros*, qui peccata admisistis, quæ lacrymas merentur. Sanctus quoque Petrus mox vt Dominum negando peierauit & anathematizauit, *exiuit foras & fleuit amarè*; & statim benigno illum oculo Christus respexit, & illi priùs quàm alijs à resurrectione apparere voluit.

Conceptus è lacrymis Christi. I.

Ezech. 18.

Luc. 23.

Luc. 22.

Lacryma optimum ad delenda peccata remedium.

Omnes oceani vndæ ne scintillam quidem purgatorij ignis, possent exstinguere, & vnica ecce lacrymula ad ipsum penitus exstinguendum sufficit. Domum depascente flamma aliud non adhibetur remedium, quàm aqua: ita animâ concupiscentiæ ardoribus æstuante, non alia ad suffocandum incendium & flammam compescendam suppetit via, quàm lacrymas inijcere penitentiæ. Tunc affulgere serenitas solet, cùm nubes turgidæ in aquas resoluuntur & terram rigant; sic & spiritus malaciam induit & serenatur, cùm obscura & caliginosa peccatorum nubes disrumpitur, & animam exonerans in lacrymas & fletum penitus resoluitur.

Simile.

Aliorum peccata etiam ploranda. Alter est hic. Dei filius lacrymans hominum filios docet, tam aliena quàm propria esse deploranda peccata: quod se fecisse testatur ad Romanos Apostolus, *Tristitia mihi magna est & continuus dolor cordi meo, optabam enim anathema esse à Christo pro fratribus meis.* & in alia Epist. audito, Corinthios aliquos grauiter in deum peccasse, ita doluit & tali affectus est tristitia, vt lacrymans diceret, *Nam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymans, vt sciatis, quam caritatem habeam abundantius in vobis.* quod quia Christiani hodie negligunt, & de aliorum peccatis ne hilum laborant, meritò conqueritur Augustinus, *sunt ne in te, Christiane, viscera compassionis, qui plangis corpus à quo recessit anima, & non plangis animam à qua recessit Deus?* Propterea de anima iusti in Canticis dictum existimo, *Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon* semper aquam emittentes. Ecquis, obsecro, Christianus hodierna potissimùm die, qua hæretici Ecclesiam pessum dare satagunt, tot per vrbes & regna scelera inualescunt, tot iniustitiæ per palatia & tribunalia dominantur, tot in Capitulis simoniæ regnant, non doleat, suspiret, lamentetur ac cum Ieremia fleat dicens, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte?*

Rom. 6.

2. Cor. 2.

S. August.

Cant. 7.

Sed heu paradoxa! soli hodie Religiosi quique in monasterijs & claustris delitescunt, scandala mundi deplorant, publicas illas abominationes & pestes & peccata gemunt vulgi, scelerum auctoribus ne hilum interea sollicitis; Religiosi inquam soli pœnitentiam agunt ob aliena peccata, & rei lasciuiunt, nouaque sibi etiam onera imponunt. An non laborantibus nautis & clamantibus, fluctibus circumquaque tumescentibus, ventorum procella

procella longè lateque per mare desæuiente, mercibus quoque in aquas deiectis, solus in carina dormit Ionas? *Clamauerunt viri ad Deum suum, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis, & Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.* O rem nouam! ecce, qui tempestatis non erant causa, laborabant, discursabant, sudabant, vt nauim immunem conseruarent; & Ionas, ob cuius peccata tempestatem hanc excitarat Deus, non laborat, sed in vtramque securus aurem dormitabat. Ita quoque in mari mundi huius viuunt mortales: peccatores enim, ob quorum delicta sæpe Deus immittere tempestates solet, sine vlla anxietate dormiunt; iusti verò & probi, qui nullius criminis rei sunt, in monasterijs & claustris plangunt & pœnitentiam agunt. *Ion. 1.*

Docent quoque nos lacrymæ Christi ob Ierosolymæ peccata eiusque desolationem effusæ, quantis digna sit lacrymis ac planctu ruina & vastitas quam animæ afferre peccatum solet. Inprimis nāque æternæ illā damnationis ream constituit. vnde peccatorum quemdam compellans in Actis Petrus ait, *In felle amaritudinis & obligatione peccati video te esse.* infinitam includit malitiam, quòd Dei gratiam euertat, quæ meritorum Christi pretium in se comprehendit; de qua loquens Apostolus, *Empti enim estis pretio magno.* Notandum hic igitur est, nos, cùm delictum letale committimus, non modò, vt velut diuinorum mandatorum transgressores & diuinæ maiestatis læsæ rei puniamur, mereri; verùm etiam vt diuinorum thesaurorum, & pretiosi sanguinis Christi eiusque gratiarum dissipatores. ipsum infiniti est mali, quòd infinito nos priuet bono, Deum pellat, eumque quantum potest, contristet: si enim in Deum cadere posset tri-

Peccati ruina ploranda.

Act. 8.

1. Cor. 6.

stitia, ipsum profectò peccatum infinitum ei do-
Ephes. 4. lorem afferret. Hinc Apostolus ad Ephesios ait *Nolite contristare spiritum sanctum Dei*: non quod credere oporteat, spiritum sanctum tristitiæ capacem esse, sed innuit solummodò Apostolus, nullo pacto crimen vllum admittendum esse: nam ipsum, inquantum potest, spiritui sancto dolorem adfert, & quamuis nullum ille in se ob hoc tristitiam aut aculeum sentiat, fieri hoc dicendum est, quòd nullus in eum dolor cadere queat.

Peccatum vt Deum ab anima fuget. At inprimis ferus ille tyrannus Deum animæ pellit imperio, eumque fugat; si quis verò quî hoc fieri possit, petat, cùm infinitæ Deus sit potentiæ; respondebit meo nomine Scotus, & theologiæ terminis dicet, gratiam à peccato fugari non effectiuè, non formaliter, sed demeritoriè, nulla eum vis est quæ eum effectiuè repellat, sed, vt dixi, demeritum. Iacob cùm firmiter secum statuisset à socero Laban recedere,
Genes. 31. hanc secessus & abitionis suæ causam allegauit vxoribus, *Video faciem patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri, & nudiustertius*. Idem omnino peccator, tecum agitur, quia enim faciem Deo mutas, & cor tuum ab illo peccando auertis, per demerita ab anima illum repellis. Ecce quartum.

Christus forsitan vrbem Ierosolytanam defleuit, vt amorem suum & affectum, quo in patriam erat, ostenderet & testaretur: Iudæus enim cùm esset, & Ierosolyma totius Iudææ Metropolis; illius cladem præaugurans, commotus amore quodam naturali ingemiscit, & in signum doloris compassionisque infinitam lacrymarum vim effundit.

Nemo

Nemo nostrûm est Auditores, qui non naturali, quodam in patriam affectu sit, vt non modò illius casu & clade ingemiscamus, sed sanguinem etiam & vitam ob illius incolumitatem, profundere non vereamur. quod historijs tum prophanis tum sacris manifestum fiet, Codrus rex Atheniēsium, audito Deos non aliter patriæ pacem ac tranquillitatem polliceri, nisi mortem rex occubuisset, eidem quàm promptissimè sese obtulit; vtque facilius ab obuio quouis occideretur, mutato habitu hostilia ingressus est castra. M. Curtius eques ille Romanus, quo patriam discrimini euidentissimo eriperet, eidem sese vltro deuouit, & in barathrum armatus insilijt, atque ita voluntaria & vltronea vitę suæ hostia deorum indignationem sustulit. Dauid rex, vt & sacrum quid tangamus, solo patriæ amore inductus, Philisthæum aggressus est, & præsentissimo vitam discrimini exposuit; imò nec mulieribus hic in patriam affectus defuit; pulchra namque Iuditæ, nullo metu perculsa, nec periculo pallescens, hostiles acies perrupit, vitam amittere parata, modò patriam in libertatem assereret & ab excidio defenderet.

1. Reg. 17.

Iudith. 10.

Fuêre sanè nonnulli qui tanto erga patriam & terram natiuitatis affectu fuêre, vt cùm vitam & fortunas integras conseruare potuissent, ob patriam tamen illa quodammodo prodegerint, & eidem postposuerint. inter quos fuit L. Syllæ hospes, cuius cùm patriam Præneste violenter Sylla oppressisset, & omnes occidi mandasset, hospite excepto, cui ob sacra hospitij iura parcebat; at ille generosè & liberè respon-

Insignis historia de amore in patriam.

dit solo in patriam amore & affectu inductus, *Nolo patriæ meæ exstinctori debere vitam*: quo dicto in confertissimam Syllanorum manum sese coniecit, & in medios vltro ruit gladios, atque ita patriæ vitam dedicauit obtruncatus.

Carthar. lib. de imagin. deor. cap. de cerere.

Veteres, vt refert Carthurius, cùm Cybelæ, (per quam terram designabant) turritam coronam imponerent, quòd scilicet vrbes turribus munitæ in terra essent sitæ; & illam currui insidentem, plurimis stipatoribus circumdatam, & à leonibus mitibus feritatemque exutis vectam, fingerent; aliud credo nihil denotare fuisse, quàm non ciues modò ob patriam defendendam arma induere, at ipsos etiam leones, reges inquam & Principes, patriæ salutis, boniique publici esse debere quàm studiosissimos.

In Emblem

Huc traho quod de Atheniensibus refert Alciatus, verum apud illos nobilitatis symbolum fuisse cicadam vel locustam siluestrem, quòd animalculum hoc eo in loco moriatur, in quo vitam accepit, & ne solis quidem ardore superæstuante recedat. Denotare volebant, nihil esse, è quo melius vera animæ nobilitas dignosci queat, quàm numquã patriæ finibus emigrare, nec in vita nec in morte eamdem deserere, omnem potiùs fortunæ aduersitatem in eadem sustinendo.

Ceterùm vehemens hic amor communi obligationi qua patriæ carissimæ in qua nati sumus, & è qua esse & vitam accepimus, deuincti sumus, innititur. In huius rei symbolum ait Plinius veteres terram magnam appellasse matrem consueuisse, & pueros mox vt in lucem editi essent, in terram, velut in gremium matris carissimæ solitos dimitti: terram siquidem dicebant, quasi *ter bonam*; quòd suam erga hominem bonitatem tertiò ostendat;

primò

primò in natiuitate illos excipiendo: deinde toto vitæ tempore, eosdem educando; vltimò denique, in gremium suum post mortem admittendo.

Et profectò tam vehemens & efficax patriæ amor est, vt & filium Dei, Ierosolymitanam cladem præuidentem ad lacrymas compulerit. Cuius rei luculentam in Dauide rege figuram intueor, qui psalmo quinquagesimo *Miserere mei Deus*, delictorum veniam postulans, patriæ statim suæ mentionem subijcit, eiusque conseruationem petit: cùm verò perspectum haberet ob peccata, ac præsertim Principum, Deum in ciuitates sæuire solere subiungit, *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ.* qua oratione non delicti modò sui remissionem postulat, sed salutem etiam & cõseruationem totius vrbis, ne fortè ob illius delictum vrbs quoque aliquod discrimen subiret. ideò namque subnectit, *Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Ierusalem*: ac si dicere voluisset; mecum ipse constitui Domine, muros Ierosolymitanos restaurare, ac regiam illam templi molem exstruere, in qua tibi victimæ & libamina offerantur. at quoniam scio, ob peccata, ac præsertim regum & Principum, resp. & ciuitates, destrui & funditùs euelli solere; enixè à te contendo, vt misericordem te præstes, & tam mihi, quàm miseræ huic vrbi parcas.

Fleuit adhæc Dominus, quòd iniquitatem & iniustitiam præuideret, quæ hac in vrbe aliquando 5.
exerceretur, ob pestiferam illam inuidiã, & conspirationes quas in Messiã ciues aliquãdo machinarentur, & quòd certò sciret, omnia hæc illius fore causam cladis & excidij. Hæc tria scilicet erãt, quæ sub Christi nomine metuit olim Salomon, *A tribus timuit cor meum, & à quartò facies mea metuit, dela-* Ezech. 26

turam ciuitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem. Lis siquidem ciuitatis, calumnia mendax, & plebis coniuratio, tria sunt adeò periculosa & noxia, vt ipsis etiam regibus timorem incutiant. sunt tres bestiæ noxiæ quibus quidam vrbes ait delectari, *Pallas vrbium domina tribus immanissimis belluis delectaris, noctua, dracone & populo.* per noctuam, luminis inimicam, ac in tenebris semper volitantem, ignorantiam intelligo; per virulentum draconem, qui visus est perspicacissimi, inuidiam: populus verò multorum capitum bellua, seditiones designat ciuiles. tria autem hæc vrbibus afferre damnum & perniciem solent. & quoniam Christus omnia hæc in se conspiratura præuidet in nefanda hac vrbe Ierusalem, idcirco illius calamitatem & miseriam deflet. *Videns ciuitatem fleuit super illam.*

Tria damnosa.

Fleuit igitur hodie Redemptor noster: quòd si cui fortè nouum videatur aut indecens, imò indignum, Deum plorare; cogitet ille secum, eumdem ipsum & hominem fuisse, atque ita procul dubiò mirari desinet. ferunt sanè Imp. quemdam Romanorum, tristi accepto nuntio in lacrymas prorupisse; at cum senatores & sui hoc ei vitio verterent, & lacrymas tanta esse indignas maiestate crederent, Philosophus qui tum fortè præsens aderat, ait, *Sinite plorare, quia dignitas Imperatoria non impedit illũ esse hominem.* Id ipsum de Christo Domino dicere quid vetat? quamuis enim Deus sit, & cæli ac terræ imperator, homo tamen esse simul non desinet.

Insigne Philosophi cuiusdam responsum

Verum quid hoc video, Auditores? Loquorne petris an hominibus? brutisne animalibus an ratione vtentibus concionor? quid? non nisi de lacrymis hic ago, neminem tamen, qui fleat, intu-

Exhortatio ad lacrymas.

intueor. Christone lacrymante siccos vos oculos præferetis? illius singultibus & suspirijs an non coniungetis vestra? ô pectora ferro, ære ac marmore duriora! annon flebitis, Dei vnigenitum flentem dum intuemini? Eia agite, peccata vestra lacrymis eluite simul & aliena. deflete agros, deflete vrbes in quibus huiusmodi scelera committuntur, & in quibus variæ clades timendæ sunt.

Hæc scilicet est lectio hodierna, Domine, quàm hodierna nobis prælegis die, est sancta illa Philosophia, quam hocce edoces Euangelio. Tuæ etenim lacrymæ, compassionis iudicia, ac symbola misericordiæ, apertissimè clamant nolle te mortem peccatoris, aut illius ruina delectari. Scio, scio natura te tua magis in clementiam quàm rigorem, magis in pacem quàm bellum, in misericordiam potiùs quàm iustitiam, propendere. Sed edocere nos voluisti lacrymas nobis esse ad salutem necessarias, &, cùm tu aliena delicta & aliorum ceruicibus impendentem cladem defleas, nos nostra ac propria deflere debere. Hi namque torrentes sunt, in quibus submerguntur hæc monstra: mare rubrum hic est, in quo Aegyptij pereunt vndis obruti; diluuium denique hic, quod omnes concupiscentias terrenas & impuras carnis prurigines obruit & disperdit. At quoniam Domine, Donum lacrymarum cælitùs descendit, gratiam obsecro nobis præsta, vt assiduè nostra hic peccata defleamus, & bonorum operum sementem in pœnitentiæ agro ita seminemus, totque lacrymis irrigemus, vt tandem aliquando in gaudio & consolatione, in alterius mundi solo, in quo beatitudinē nostrā exspectamus, fructū colligere me-

reamur: quod præstare dignetur qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus Sancti, Deus. Amen.

DOMINICA DECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Duo homines ascenderunt in templum, vt orarent, vnus Phariſæus & alter publicanus. Luc. 18.

FIGVRA.

Iſai. 40. EVangelicus Propheta Iſaias inter alia, quæ in Meſſiæ in mundum aduentu euentura prædixit, ait valles replendas, & montes complanandos: per valles autem humiles intelligit; per montes, turgidos & inflatos ſuperbia. Meſſias igitur exaltabit humiles & ſuperbos deprimet. Cuius rei hodierno in Euangelio manifeſtum videre eſt exemplum: in quo duos cernetis, Phariſæum inquã & Publicanum, nimium quantum inter ſe diſcrepantes, vnum ſuperbiæ & vanitatis typho turgidum, alium humilia de ſe ſentientem, ſuique contemtorem: & concludit, poſtquam eorum conditiones pluribus enarraſſet, Euangelium, *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Egregium profectò argumentum, in quo veſtro cum fructu & emolumento hodierna exſpatietur concio. Spiritui ergo ſancto ſupplicemus & ſanctiſſimæ Virgini, hoc vt opus, ille Numinis ſui auxilio, hæc patrocinio, promoueant ac prouehant. quamobrem flexis genibus dicamus

AVE MARIA.

Sublimes illi Eccleſiæ vertices, & Patres, viuaciſſi-

cissimæ virtutum omnium ac præsertim humilitatis imagines; superbiæ vitiorum omnium teterrimæ naturam & essentiam accuratiùs examinantes, & ad intimos eius recessus penetrantes, varias eiusdē cōmenti sunt diffinitiones ac descriptiones satis exoticas. Inprimis Augustinus in libris de ciuitate Dei ita eamdem descripsit, *Superbia est per-* Lib. 4. cap 15
uersæ celsitudinis appetitus: & aliter in libro ad In- Li. ad Innoc.
nocentium, *superbia est inordinatus amor propriæ excellentiæ.* quem sequitur & Magister sententiarum *2. sent. dist. 42.* Bernardus vtriusque opinioni suffra- Bern. in ser.
gatus ita definiuit, *Superbia est propriæ excellentiæ appetitus.* At Angelicus Doctor Thomas aliam tenens viam sic scribit, *superbia est quædam extollen-* 2. 2. quæst.
tia, per quam se quis extollit supra id quod est ei præsi- 162.
xum diuina regula: alludens scilicet ad Paulinum illud, *Nos non in immensum gloriamur, sed secundùm mensuram regulæ, quam mensus est nobis Deus.* Aliter
eamdem delineant alij & dicunt, *superbia est pro-* 2. Cor. 10.
priæ conditionis præsumtuosa existimatio.

Quidquid demum sit, certum est, vitium esse de- Superbia
testandum, & forsitan omnium vitiorum maximū omnium
ac teterrimum. quam opinionem firmissimis stabi- vitiorum
liam rationibus & argumentis. Primò maximum grauissimū.
est ob auersionem, quo enim peccatum aliquod I.
hominem magis à Deo retrahit, quo & grauius est: maxima namque peccati peruersitas est, quòd hominem à Deo auertat, vt Augustinus ait lib. de libero arbitrio. Superbia autem hominem magis quàm vllum peccatum à Deo retrahit & quodammodo auellit. in ceteris quippe peccatis nonnisi ex ignorantia, infirmitate & fragilitate, vel etiam alterius boni appetitu, homo à Deo recedit; verùm per superbiam non alia de causa, nisi quod Deo eiusq; legibus subesse detrectet, vt omnes in genere

docent Theologi & imprimis D.Thomas loco superiùs allato. Hinc Glossa ordinaria, verba illa Psalmi XXVIII. *Emundabor à delicto maximo*, exponit, *hoc est à peccato superbiæ*. quo efficere vult, omnium peccatorum caput & principem esse superbiam.

Psal. 28.

2. Deinde, peccatorum dici potest grauissimũ, quòd ipsa fons sit & scaturigo malorũ omniũ: quidquid enim peccatorum aliorũ causa & origo est, ipsum profectò ceteris habetur grauius, iuxta Metaphysicum illud axioma. *Quod est causa aliorum vt sint talia, illud est maximè tale*: vel iuxta Topicorum definitionem, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale*. Scriptura porrò nullo non loco, & quidem apertè, declarat, *Initium omnis peccati esse superbiam, & qui tenuerit eam, replendum esse maledictis, & ab ea in finem subuertendum*. Idem omnino dicit Tobias, & vltimam filio voluntatem aperiẽs inprimis adhortatur, vt superbiam fugiat velut matrem & vitiorum omnium nutricem & totius orbis ruinam, *Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas, quia in ipsa initium sumpsit omnium perditio*. Idcirco eam Gregorius omnium malorum radicem & vitiorum omnium reginam nuncupat, *Radix cuncti mali, & regina omnium vitiorum superbia est*.

2. Metaph. 1. Topic. & 3. posterior. Eccles. 10. Tob. 4. Greg. lib. 31. Moral.

3. Tertiò superbia peccatorum princeps est ac domina, & ceteris sæuit insolẽtiùs & crudeliùs, quod per hanc Altissimo se æqualem constituere homo contendat, eiusq; se sociũ declarare, cũ ceteris imperare nulliq; subdi vult; quod soli diuinitati propriũ est; quod enucleatiùs examinãs Augustinus ait: *Deus est supra quem nihil, sine quo nihil, sub quo totum, cum quo totum, in quo totum, à quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia*. Hanc porrò excellentiam

In spec. c. 18.

lentiam & præeminentiam sibi arrogat arrogans, oēs præcellere gestiens & omnibus imperare. atq; ita insignem Deo irrogat iniuriam, illius iura inuadere præsumens, diuinasque proprietates assumere; *qui extollitur super omne quod dicitur Deus:* quem locum quamuis inprimis de Antichristo interpretes intelligant, de superbo tamen non impedit quò minus cum Bernardo exponamus.

2. Thess. 2.

4. Quartò reliquis vitijs supereminet superbia, quòd nullum maiora causari mala, nullū maiorem afferre cladem homini soleat. Ipsa siquidē est virtutum gratiarumq; grando, atq; omnium bonorum spiritualium pestis & diluuiū. Vnde Magnus Gregorius, *sicut humilitas omnia vitia exstirpat, omnesq; virtutes colligit & roborat, sic superbia omnes virtutes destruit & eneruat.* Idē habet & Isidor⁹, at multo elegātiùs; *sicut superbia est origo & radix omnium criminum, ita est ruina omnium virtutum.* Aquila, auis illa ad prædam nata, vt testas, nuces & testudines conterat, easdem in altum librat, vt ita in petram deiectæ in frusta comminuantur. Idem omnino arrogantia cum superbis & fastuosis agit: eosdem quippe sublimes eleuans, & in auras præsumptionis de seipsis, sustollens, mundi deinde scopulis illidit, præcipitesque deijciens, vitam simul & animam cogit amittere. Quò referre possumus verba illa Psalmistæ, *Deiecisti eos dum alleuarentur*, & versum illum Poëtæ,

In serm. quędam.

Lib. de virtutib.

Superbia comparata aquilæ.

——— tollantur in altum,
Vt casu grauiore ruant.

5. Denique superbia vitiorum domina est & primaria, quòd illam Deus præ ceteris sceleribus detestetur & abhorreat; Quod testatur sapientis verbis, *Superbiam & arrogantiam ego detestor,* dicit

Prou. 8.

dixit Dominus. & Iudith, *superbi non placuerunt tibi ab initio*: perinde ac si dixisset; Omnes quidem creaturas diligis & complecteris Domine, at superbos deprimis & profunde deijcis. Hinc acriter semper & grauiter hocce scelus puniuit, eius cum puniendi sese obtulit occasio. quod è Psalmographi verbis fiet manifestum dicentis, *Retribue abundanter facientibus superbiam*; vt & domos eorum subuertat ac destruat, *Domos superborum demolietur Dominus*; & omnes eorum facultates dissipet ac perdat, & *substantia superbi eradicabitur*.

Iudith. 9.

Psal. 30.

Prou. 15.

Eccles. 21.

Verùm cui fini, inquiet aliquis, prolixius hoc exordium? ad quid hæc superbia & arrogantia? appositè sane & ad propositum: quòd Euangelium aliud nobis non depromat, quàm hinc superbiam arrogantiam, vanitatem, illinc humilitatem. Proponit siquidem nobis ob oculos Pharisæum, vanitate turgidum, sui ipsius præconem & meritorum iactatorem, in vna templi parte sese ostentantem, in altera verò Publicanum vix oculos sustollere præsumentem, pugnis pectus tundentem, & misericordiam deposcentem. Historiam refert Lucas. *Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum vt orarent, vnus Pharisæus & alter Publicanus.* Vt parabolam hanc methodo quadam certa deducam, primò de Pharisæi præsumptione, ac deinde de Publicani humilitate loquar.

Euangelij breuis expositio.

Docet parabola, Pharisæum quemdam superbum, magna & sublimia de se præsumentem ascendisse in templum Deo vt supplicaret, atque ita orationem inchoasse, Gratias tibi ago, Domine, quòd non sum sicut ceteri homines, fures, rapaces & adulteri, omni flagitiorum genere cooperti: sed

pluribus

pluribus econtrà gratijs & beneficijs me cumulaueris; ieiuno namque bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo, adeo vt nihil in me reperiam quod merito quis reprehendat, atque hoc nomine immensas tibi gratias ago. In alio verò templi loco, Pharisæum adeo peccatorum suorum pudore suffusum, oculos vt in terram deijciat, vixque ad cælos sustollere præsumat, sed pectus tundendo suspirandoque clamasse, Domine miserere mei: mille me tibi nominibus deuinctum scio, agnosco tot tantorumque me criminum reum esse, vix vt oculos in cælum tollere audeam, vt te coram intueor. quantum Deus bone inter vtrumque discrimen.

Ait Augustinus duo amorum genera duas construxisse ciuitates, amorem inquam Dei ac suijpsius: illum in suijpsius contemtu, velut in fundamento, diuinam quamdam ciuitatem condidisse: hunc verò diuinæ maiestatis contemtui innixum, diaboli ciuitatem erexisse, verba eius audiamus, *Duo*, inquit, *amores duas fecerunt ciuitates, amor Dei vsque ad contemptum sui erexit ciuitatem Dei; amor autem sui, vsque ad contemptum Dei erexit ciuitatem diaboli.* Sublimis hæcce Theologia optimè cum duobus his orantibus coincidit: alius siquidem in tantum philautia ac sui ipsius amore turget, vt Deum simul & proximum contemnat; alius verò nonnisi humilitatem consectatur & affectum spirat diuina spirantem. Vnus ciuis est ciuitatis diabolicæ (de quo dicitur, *ipse est rex super omnes filios superbiæ*) alter verò ciuitati Dei insertus & assumptus, (*qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit.*

Lib. 14. de ciuit. cap. vlt.

Iob. 41.

Sub alterius parabolæ inuolucris duos nobis fratres proponit Euangelista, idem omnino significantes, Prodigus enim qui in se reuersus errorem

com-

cômiſſum agnouit, Publicanũ denotat: maior nati verò, qui patrem coarguit, & fratris tum in domũ tũ in gratiá reditum indignè tulit, (*Ecce*, inquit, *tot annis ſeruio tibi; ſed postquam filius tuus hic*, (non ait *frater meus*) *qui diſſipauit omnia cùm meretricibus, rediit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.*) Phariſæum noſtrum qui de ſe ſublime ſapit, atque alios aſpernatur, refert.

Primum ſuperbiæ illius argumentum; vt Lucas notat eſt, quòd ſtando orat, *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat*. hoc namq; ſchemate & ſitu oſtendit elatí
3. Reg. 8. ſe habere cor & animã faſtu turgidã. Ceterũ hoc ſitu non orauit Salomon, ſed genibus in terrã flexis. Daniel quoq;, quoties orationi operam daret, in terram genua flectebat: Moſes cum Deo loquens ſe ſe dimittebat, & humi ſeſe proſternebat, Ioannes
Dan. 8. XXIV. in Apocalypſi vidit ſeniores, & cum eis o-
Num. 16. mnem militiam cæleſtis exercitus coram diuina
Apoc. 24. maieſtate iacere proſtratam. Ipſe etiã Chriſtus Pa-
Luc. 22. trẽ in horto oraturus *Procidit in faciem ſuam*. interea arrogans hic Phariſæus, neſcio qua præſumtione, ſtat, nec ſeſe incuruat.

Phariſæus non orauit erectus.

Miratur hic Maldonatus eos, qui crediderunt Phariſæum rectum oraſſe: neq; enim credibile eſſe putat, quod nonnulli affirmare hinc nituntur, Iudæos ſtando Deum orare ſolitos: cùm conſtet eorũ orandi ritum ſine vlla immutatione Chriſtianos in Eccleſiam ſuam tranſtuliſſe. atqui certum eſt, Chriſtianos ſemper genibus flexis orare ſolitos. Huc accedit quod hunc fuiſſe etiam Iudæorum in orando ritum è ſcriptura colligi queat, è 3. Reg. 8. 2. Paral. 6. Dan. 6. Micheę 6. alijſq; plurimis locis; adeò vt quicumq; aliquid à Deo poſtularent, ſemper genu curuarent. Ceterùm verbum *ſtare* in ſacris litteris ſolam interdũ denotat in loco pręſentiã, aliàs requiẽ

inter-

Interdum decretum & animi firmitatem, aliquando initium & exordium, interdum etiam temerariam præsumptionē, & quolibet demum accipias modo, semper arrogantiam quamdam includit.

O ingens superbię malum! vt cui præ ceteris absolutè impietatis titulum det scriptura: na quo loco vulgata in Abdia legit: *superbia cordis tui extulit te*, Paraphrastes Chaldæus habet, *impietas cordis tui seduxit te*: è quo colligere est, superbia homines impios & aduersus proximum immites reddi. Huc trahere possumus quod parabolicè quidam dicere solebat, duxisse scilicet olim vxorem diabolum, Iniquitatem nomine, è qua nouem filias non minus impias procreasset, quarum octo specialibus dederat in coniuges, at nonam omnibus esse voluit communem: prima nomen habet superbia, quam sibi in coniugem delegerant reges, Principes & magnates, quod huiusmodi vt plurimum esse soleant prę ceteris superbi. Altera Simonia dicta; quam sacerdotibus copulauerat; inter hos nempe solos Simoniam reperire est: tertia hypocrisis, Regiosorum coniux: quarta rapina, quam duxêre milites: quinta vsura, quā sibi mercatores desponderunt. sexta mendacium, quæ nupsit mechanicis & artificibus: septima pigritia, cuius maritus erant nobiles, quod à lege illa pœnali, *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, eximi velint & excipi: octaua murmuratio, quæ operarijs in vxorem cessérat: nona autem fornicatio & luxuria, quæ priuato alicui copulari noluit, sed oēm statū amplecti, omnem thorum ascendere, cum omnibus agere, & tā paruis quā magnis, pauperib. quā diuitibus, Ecclesiasticis nō minùs quā sęcularibus promiscuè cōmisceri voluit. Arrogātia igitur inferni primogenita est, Pharisæi nostri directrix, animæ illius magistra eiusq; precum dispensatrix.

Superbia dicta in S. Scriptura impietas.
Abd. 1.

Nouem Satanæ filiæ.

Deus

Deus tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum. Irridet hanc orandi formulam Bernardus & explodit: stipem postulaturus, inquit, venit, & vtramque nummis refertam ostendit manum. An non enim stolidus ille mendicus foret, qui stipem petens, monilibus plenas præferret manus? neque enim hæc vera impetrandi ratio est. sed necessitatem è contra & penuriam ob oculos ponat, & vulnera detegat necesse est, vt omnes in sui commiserationem, & ad eleemosynam dandam excitet. Atque hoc orasse modo Dauidem videbis, *Miserere mei Deus, quoniam infirmus sum, sana animam meam, quia peccaui tibi.* Id est, stipem à te Domine contendo, miserere mei, respice vulnera, intuere vlcera, & plagas; vide quàm sum debilis & æger, sana animam meam, quæ infinitis te modis offendit, & præ peccato penitus elanguescit.

Pharisæi oratio ridicula.

Non ita Pharisæus, sed orationi suæ exordium arrogans & in sui commendationem contextum prætexit, *Deus tibi gratias ago, quòd non sum sicut ceteri hominum:* ego iustus sum, alij peccatores. de hoc fortasse vaticinans ait Propheta, *Et oratio eius fiat in peccatum.* At non hæc est debita precandi formula superbe, alia procedendum est methodo, & Ionæ Prophetæ modo orandum dicentis, *Quod est opus tuum? quæ terra tua? & quò vadis?* Si enim his te ipsum verbis interrogares, omnem proculdubiò fastum quamprimum exueres, *Quæ terra tua, quò vadis, & quod opus tuum?* Nam venis & prodis è nihilo, in cineres abibis, & peccatum opus tuum est. quid cogitas superbe? nescis, quidquid in nobis est boni, à solo Deo procedere? Isaiam dicentem non audiuisti? *Omnia nostra operatus es in nobis Domine:* Deus enim Primarius author & prima bonorum operũ causa, qui de seipso apud Ioãnem ait, *sine me nihil*

Pharisæi fastus.

Psal. 108.

Ion. 1.

Isai. 26.

Ioan. 15.

nihil potestis facere. homo siquidem nonnisi instrumentum est & organum. *Ioan. 15.*

Et quemadmodum omnis imaginis elegantis ars & venus non penicillo, sed pictori adscribenda est: ita laus & merita operum nostrorum quæ viuæ virtutum imagines sunt, Deo velut pictori & Apelli, non verò nobis, qui nonnisi peniculus & causa instrumentaria sumus adscribenda sunt. Optimè hic quadrabit, quod Psaltes ait, *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*; perinde ac si diceret, si quid boni agimus Domine, nō illius honor nobis arrogandus, at tibi omnis siqua inde resultat gloria, ascribenda.

Psalm. 113. Deo soli bonorum operum gloria ascribenda.

Iure ciuili cautum est & ita communis vsus obtinet ne quis artifex, architectus, aut operarius nomen aut insignia ædificijs, quæ reip. sumptibus exstruuntur, quamuis ipsi eadem ædificent, adscribat. Diuino quoque iure prohibitum aio, nequis, licet forsitan pia aliquot opera edat velut instrumentum à manu diuina motum, Deo nimirum expensas, soluente & gratia sua cooperante, (quam Paulus in se expertus ait, *Non ego, sed Dei gratia me cum*;) sibi honorem aut gloriam ascribat, cùm hæc soli Deo, velut supremo totius reip. mundi huius principi, sit ascribenda.

Sitho ætheniensium Dux, cùm, referente Plutarcho, à ciuibus summis ad cælum laudibus efferretur, quòd regē Cotym profligasset ac fudisset, variaq; trophæa sibi bello peperisset; sapienter ac prudēter respondit, dijs immortalibus velut tātæ victoriæ donatoribus, grates esse referendas, sese verò nonnisi laborē præstitisse ac manū præbuisse. Hoc si ethnicus dixerit, quid quæso Christianus dicturus est: hic tamen Pharisæus laudē sibi arrogat, inq; virtutū operibus & operū virtutibus gloriatur.

Historia insignis de duce quodam Atheniensi

Deus gratias tibi ago. Vt olim Ezechias, thesauros & diuitias suas Babyloniorum legatis ostendens, Deum ad iram prouocauit, vt quamprimùm flagellum ei per prophetam, regniq́ue amissionem

4 Reg. 20. sit comminatus (*Et auferentur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui vsque in diem hanc, in Babylonem, non remanebit quidquam, ait Dominus.*) non secus etiam hic agitur. vix enim virtutes suas & animæ diuitias patefecit & in apertum protulit Pharisæus, quin statim satan princeps ille tenebrarum, & animarum prædo easdem diripiat ac dissipet. Hanc S. Augustino allegoriam acceptam ferre oportet, & mihi hanc quæ mox sequitur.

In quo Christiana perfectio consistat.

Christianæ perfectionis est, quidquid in animo mali ac peruersi apparet, nobis; quidquid verò boni & æqui repertum fuerit, Deo ascribere: malum quidem nobis, velut illius auctoribus, vt ita demissiùs de nobis ipsis sentiamus, bonum verò Deo, genuinæ illius causæ & principio, vt hinc maiori gloria accedat. In huius rei confirmationem ait de

Apoc. 4. senioribus illis XXIV. Ioannes, *Adorauerunt viuentem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Dei*, id est, Deo certaminum suorum victorias & conflictuum trophæa, non verò sibi ipsis ascripserunt, in illum omnem refuderunt gloriam, à quo se omnem in certamine fortitudinem ac robur nouerant accepisse. Tangit hoc

Psalm. 47. etiam, & scitè quidem, Psalmographus, *Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum.*

Meritis nemo cōfidat.

Nemo igitur meritis fidat, nemo ob iustitiam sibi suas blandiatur, omnia siquidem mutabilitati obnoxia sunt, & in momento mutantur; quod plurimi

rimis è sacra scriptura exemplis confirmari poterit. Lucifer namque cælo, Adam Paradiso, Iudas Apostolorum collegio, Salomon sapientum & Apostolorum numero excidit Petrus. Omnia varia sunt & mutationi subiecta, sors mera hic dominatur & casus: vocatio nostra est de contingentibus, nihilque firmi statui hic potest certi nihil: Iudas namque damnatur, latro in cruce salutem adipiscitur, & Magdalena in gratiam admittitur; Pharisæus reprobatus, at Publicanus prædestinatus, est. Quis igitur alios contemnat? quis de operibus glorietur? aut ob eadem superbiat? quis Pharisaica phrasi dicet, *Gratias ago tibi*?

Egregium profectò exordium & principium orationis singulare! at aliam orandi methodum longè excellentiorem præscribit Apostolus, *Cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum*. Et sanè adeo plausibile & admirabile est, vt Christus orans similem orandi formulam adhibere nô dubitet, *Gratias tibi ago Pater, domine cæli & terræ*. Nescis ah Pharisæe, nescis, dixisse in Prouerbijs Salomonem? *Iustus in principio accusator est sui*. Cum Deus Ieremiam ad verbum suum annuntiandum mitteret, primò vt euelleret & destrueret iussit, deinde vt ædificaret & plantaret. Contende, inquit, Ieremia, *vt euellas ac destruas* vitia, & deinde *ædifices* ædificium spirituale, *& plantes* nouos virtutum surculos in horto & feraci animarum agro: eodem prorsus agat modo qui orare statuit. Phil. 4. Matth. 11. Prou. 18.

Si cui è vena aperta sanguis sincerus & purus effluat, corruptus verò & teter in venis permaneat, malè de ægro augurari solent medici, & velut omninosum symptonia iudicare; Simile.

at si è contra impurus, bono intra venas permanente egrediatur, certissimum recuperandæ sanitatis est argumentum. Idem omnino de oratione dictum esto quàm infaustum & malum omen est, initio bonũ virtutũ & bonorũ operũ affluere sanguinem. *Ieiuno bis in sabbatho, decimas do* &c. fæcibus vitiorum, & amurca superbiæ in animo permanente? at quanto satius ac melius, si primò impuri scelerum in animo commorantium humores prodeant?

Euidens stoliditatis ac fatuitatis argumentũ est facultates suas patefacere, merita iactare apud eum quem ad tui conaris commiserationem excitare: at sapientiæ & prudentiæ, mea quidem sententia, iudicium est, eidem calamitates reuelare, quò ad misericordiam commoueatur. quod egregia è libro Iosuæ historia confirmabo. Gabarnitæ
Iof. 7. idolorum cultu infames, vt gratiam apud Iosue ducem inuenirent, & eum ad commiserendum excitarent, vestibus laceris ac seruitutis calceis perforatis, facie pallida, & schemate sanè exotico & tristi in illius venêre conspectum; quo mendacio & fuco illectus Iosue gratiam ijs concessit & illos ab internecione liberauit. Vnde infero, vanam meritorum ostentationem noxiam semper ac damnosam, ac nullum ad concitandam misericordiam medium dari melius aut efficacius, quàm ærumnas & miserias ostendere.

Cæcus quidam senex, vt in Varia Aelianus refert,
Lib. 7. qui fucato pigmento tingere capillos solebat ne quis eius cæcitatem perciperet & senectutem, Lacedamona & venit, cumque coram magistratu aduentus sui causas & legationis capita exposuisset, rex Archidamus, viso senecionis delirio & amentia, in medium progressus ait, *quid hic sani diceret*

ceret, cuius non animus, verum etiam caput fucis contaminatum est? è falsa illa & inani ostentatione colorum & tinctorum capillorum, animum leuem & iactabundum coarguens. Huic deliro seni similes esse dixero eos, & vere cæcos, qui virtutis antiquitatem falsis fucis contegunt, vel qui inueteratum, squalidum & vitiorum rugis deformem animum habentes, emẽtiri virtutes conantur, & ficto quodam hypocriseos pigmento, inanes bonorum operum colores ostentant ac præferunt.

Vetuit in Mosaica lege Deus ne primogenita ouium tonderẽtur, *Non operaberis*, inquit, *in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium.* Deut. 15. Egregium profectò mysteriũ! Is qui virtutum suarum iactat primordia, & quæ in alios bona confert opera enarrat, verè primogenita ouiũ tondere dici potest; eò quòd secreto quod pellis instar virtutem tegebat, ablato, nuda penitùs atq; omni vera laude spòliata manet. Virtutes tegendæ. Quod Propheta Iob iniquitatem maximam appellare non dubitauit, Iob. 31. *Lætatũ est*, inquit, *in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam in ore meo, quæ est iniquitas maxima & negatio contra Deum altissimum.* Is autem ore suam osculatur manum, qui opera manuum suarum proprio propalatore, atq; hoc iniquissimum est.

Thesaurus, quo magis absconditus, eo & tutior & ab omni iniuria alienior; ita virtutes quo magis Similia. celantur & teguntur, quo & conseruantur meliùs. Sed quid? vanæ gloriolæ aura omnes abripit, ac nemo se virtutem habere credit, nisi laudum flabra auribus insonent. Et quemadmodum organa nullum edunt sonum, nisi ab altero folles attollantur, atq; ita ventum concipiant: atq; vt nautæ statione egredi & vela facere nequeunt nisi priùs au-

ra fauerit: ita ſuperbi & arrogantes virtutum nequeunt ſtudio incumbere, ſi præconiorum aura & flabrum laudum non accedat. Sed quantum hoc detrimenti adferat, dici non poteſt.

Vana gloria periculum adfert.

Si quis vel exiguum aceti dolio vinario infundat, omne mox vinum corrumpitur & aceſcit: ita quoque vnica vanitas, & arrogantia etiam exigua, omnia noſtra deſtruit merita, & in acredinem vitiorum conuertit, quemadmodum ad oculum in ſuperbo hoc & arrogante Phariſæo videre eſt: qui quidquid in ſe boni & meriti continet, arrogantiâ euertit ac perdit: & quòd tres vel quatuor virtutum actus toto vitæſpatio patrarit, ſanctum ſe & de numero prophetarum putat.

Deus gratias tibi ago. Plurimos reperire eſt tã exigui & imbecillis cerebelli, & capitis adeò debilis, vt vel vno vini hauſtu inebrientur & extra mẽtis ſtatũ abripiãtur: ſunt & alij in virtutum ſtadio ita debiles, vt ſi vel exiguum quid in ſe meritori cõſpiciant, quòd nimirum Deum orarint, die atq altero ieiunarint inani quadam præſumtione & vana gloria ebrij vacillent. Iuſti è contra & ſancti, quamuis omni virtutum genere inſtructi ſint, intra humilitatis tamen limites ſeſe continent, & multorum reos ſe criminum credunt: cuius rei rationem reddens Magnus Gregorius ait, *ſancti viri, inquit, quo altius apud Deum virtutum dignitate præcedunt, eo ſubtiliùs ſe indignos eſſe deprehendunt, quia dum luci proximi fiunt, quidquid eos in ſeipſis latebat, deprehendunt.* Horum de numero fuit ſanctus Propheta Iob, qui tam exiguam ſui rationem habebat, vt quos haberet næuos facile agnoſceret; at quas nactus erat virtutes, tegeret & quodammodo ignoraret,

ſi ſim-

si simplex, inquit, *fuero*, *hoc ipsum ignorabit anima mea*. Id est, si quid in me forsitan meritorum est, tantum abest, homines ipsum vt sciant, vt & ipse vix perspectum habeam. Non est profectò tibi similis superbus hic Pharisæus, Iob; neque enim illi sufficit, nouisse quę in animo delitescunt bona, at vult vt omnes eadem norint, atque ideò merita recensens sua ait, *Non sum sicut ceteri homines*, &c. Iob. 9.

Videte vt ceteros vilipendat & reijciat. In quam rem quadrat docta illa Aristotelis sententia dicentis, *Qui non est, sicut ceteri homines, aut aliquid melius est omni homine, sicut Deus; aut aliquid vilius omni homine, sicut bestia*: adeò vt ex Philosophi sententia Pharisæus hic noster, qui se vt ceteri hominum, non esse dicit, vel semideum se aliquem fingat, aut bestiam potiùs. Sed notandum est, aliorum contemptum multa mala inuoluere, & magnam animæ perniciem adferre. Nam vt mare, vt sese expurget, littora sordibus replet & agros quos alluit; ita superbus, quo dignitatem retineat, & ipse mundè & honestè viuat, omnes alios vitijs inquinat, & infames reddit: vti Pharisæus hic, qui in humilem Publicanum omnes peccatorum suorum sordes reijcit & euomit, quò se sanctum & pium ostendat. Simile.

Quemadmodum etiam, aër vel exhalationes calidæ, quæ in terræ visceribus, velut in carcere, conclusæ sunt, exire & erumpere gestientes, tandem post horrendas concussiones, terræ motus, agitationes, violenter viã nactæ egrediuntur, terrã disrumpunt, & hiatus vastissimos causantur, vt domos & moles amplissimas ad terrã deijciant: sic etiam vanæ gloriæ appetit⁹ & sitis, animo arrogãtis Aliud.

inclusa; post varias agitationes & inquietudines, tandem erumpens, ingentem edit fragorem, plurimorum famam destruit ac plurimorum innocẽtissimorum vitam arrodit ac perdit. Testem hic habemus luculentum, Pharisæum nostum, qui Publicanum infamat, & peccatorem esse credit, quẽ tamen innoxium & iustum testatur Deus. Proximum contemnit suasque laudes deprædicat.

4. Reg. 5. *Ieiuno bis in sabbatho, decemas do.* ô Virtutes malè collocatas, quę in superbi anima sedem fixêre. sunt scilicet seruæ illæ Naamanis leprosi, quæ semper ad libertatem aspirant, & sedem illam deserere gestiunt: sunt reginæ illæ catenis & compedibus constrictæ, quæ sub mensa Adonibezech

Iudic. 1. micas colligunt: sunt gemmæ & vniones annulo inclusi plumbeo. dixit olim iocans M. Collius, Galbæ gibboso insultans, ingenium illius male habitare: quod scitè de doctis & sapientibus, difformibus tamen & monstrosis dici potest: at multo veriùs ac meliùs de hominibus flagotiosis. Quàm male enim habitant virutes in superbis illis corporibus, & gibbosis, fucatis, & vitio repletis! quàm malè habitant ieiunia, pænitentia, & aliæ virtutes in anima Pharisæi: cuius obsecro cæcitatem & dementiam notate; cogitat siquidem, ieiunijs se & decimarum solutione, peccata tegere posse: multi quoque hodie sibi persuadent, quotidie sacrum audiendo, omnem se iustitiam complesse, Deoque satisfecisse.

Iud. 17. Sacerdos ille Ephratæus, Michas idolum quoddam domi habebat, cui victimas & libamina offerebat, quin etiã Leuitam promisso stipendio cõduxerat, qui hostias eidem contra Dei veri præscriptam mactaret, ille verò felicem se hoc nomine credebat quòd Leuiticæ stirpis sacerdotem domi

domi haberet; vnde gaudens aiebat, *Nunc scio, quòd bene mihi faciet Deus, habenti Leuitici generis sacerdotem.* Aduertite, quæso, hominis cæcitatem, qui sub virtutis habitu & colore omnem idololatriam celatum iri credebat. Quot, eheu, hodie similes reperire est, qui ob vnius diei ieiunium vel tenuem aliquam eleemosynam, certò sibi persuadent, atque indubitatè credunt, omnium delictorum se veniam impetrasse, & cum Deo in gratiam rediisse.

Alia profectò ratione vitam instituebat Dauid Propheta, cum de se liberè sine vllo fastus aut iactantiæ periculo, confiteretur, *Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.* id est, nihil vnquam fieri mandasti Domine quin exactè seruarim; nullum quoque peccatum fuit, quin summis idipsum viribus fugere contenderim. Quid enim profuerit ceteras vrbis portas diligenter occludere, vna patente, per quam hostis ingrediatur. Cumque Dominus apud Matthæum legem suam promulgaret non dicebat, *Tollite iugum meum super ceruices aut humeros vestros,* sed *super vos*: omnes enim hominis partes tam exteriores quàm interiores, diuinæ legis iugo subdantur oportet. Sed equo diutiùs arrogans hic nos Pharisæus detinet, Publicani excutiendi iam tempus est; cuius causæ audiendæ examinandæque secundum concionis membrum destinaueramus. *Psal. 118.* *Matth. 11.*

Publicanus autem à longe stãs, nolebat oculos in cælum leuare. Publicani autem nomine nonnulli fœneratorem aut mensarium intelligunt; alij, inter quos S. Thomas, Liranus, Hugo Cardinalis, vectigalium & portoriorum exactorem; alij deniq;, vt Euthymius, publicum peccatorem, hominem vitæ flagitiosissimæ, præter fas & nefas lucra confectã-

tem. Qualis, qualis fuerit, hic in templum oraturus cùm aſcendiſſet, ſecretum aliquem receſſum petijt; adeò namque eum ſui pudebat, vt oculos in cælum attollere non præſumens, in terram obtutus defigeret, & pectus tundens, magno pœnitentiæ ſigno, diceret, *Deus eſto mihi propitius peccatori.*

Quatuor conditiones laudabiles in oratione publicani.

Quatuor in pœnitente hoc conditiones reperio easque laudabiles; prima eſt, timor quidã, eò quòd à longè ſtet ob delictorum ſuorũ metuens multitudinẽ, nã *initium ſapientiæ timor* Domini. Secunda eſt, pudor, oculos quippe in cęlũ attollere nõ audebat, ex cõſilio Dauidis, qui ait, *Conuertãtur & erubeſcãt valde velociter.* Tertiò, pectoris percuſſio, nam *cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* Quarta, quòd clamet, *Deus propitius eſto mihi peccatori*, non tegit nec abſcondit peccata, ſed ingenuè ac liberè

Pſal. 31.

confitetur, vt ſe feciſſe teſtatur Pſalmiſta, *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei.* At imprimis pudor laudabilis eſt: nihil ſiquidem Deo gratius & iucundius quàm ob peccatum conceptus pudor &

3 Reg. 21.

confuſio. Achab rex cùm peccati ſui fœditatẽ magnitudinemq; agnouiſſet, tantum eiuſdem pudorẽ concepit, vt demiſſo deinde ambulauerit capite,

2. Paral. vlt.

nec oculos in cælũ attollere auſus fuerit. Ipſe etiã Manaſſes rex pudore ob delicta ſuffuſus dicebat, *Non ſum dignus intueri altitudinem cæli præ multitudine iniquitatum mearum.*

Aſaël cùm Abnerem Saulis ducem perſequeretur,

2. Reg. 2.

ait illi Abner, *Recede, & noli me ſequi, ne compellar confodere te in terram, & leuare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum.* Quid? ſi hic videre metuebat virum, cuius fratrem occidiſſet quem bello perſequebatur; quomodo oculos ille

in cælum sustollet, Patrem æternum intuiturus, cuius filium toties cruci affixit?

Sponsus dilectæ suæ præconia decantans, verecundiam illius & ruborem imprimis celebrat, qui eidẽ innatus erat. *sicut fragmen mali punici genæ tuæ.* Cant. 4.
Color autẽ ille rubicundus genarũ pudoris & submissionis argumentum est, & euidens humilitatis testimonium: cùm verò genas illius instar fragminis malorum granatorum rubere ait, denotare voluit, animam, quãuis sancta sit & virtutibus ornata, coram Deo se tamen humilem, verecundam & confusam ostendere debere; ac multo magis illam, quæ peccatis onusta sit.

Esdras sacerdos, is inquam qui cũ Zorobabele sub initio regni Cyri à Babylonica captiuitate rediit, 1. Esdr. 9.
ac Iudæorum res in pristinam dignitatem restituit, cùm Deo loquens, populique sui peccata in memoriam reuocans, lacrymans dicebat, *Deus meus confundor, & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrum, & creuerunt vsque ad cælum.* Et sanè si iustus alienorum peccatorum recordatione ita confunditur, quomodo te erubescere par est: infelix & impudens peccator, cũ propria tibi proponis. Discas hoc à Publicano, ne tibi Propheticum illud improperetur, *Frõs meretricis facta est* Ierem. 3.
tibi, noluisti erubescere. disces etiam à Psalmista: qui ait, *Tota die verecundia mea contra me est, &* Psal. 13.
confusio faciei meæ cooperuit me.

Porrò tantus Publicani nostri pudor est, & verecũdia, Deo vt appropinquare vix audeat; tãta quoque humilitas, vt peccatorẽ sese nũcupet: modestior & prudentior arrogante illo Pharisæo, qui seipsum iactat, meritisque proprijs innititur. Rident, & meritò quidem, Epicurum veteres, quod seipse

sapien-

sapientem diceret, ac suffragium in sui ipsius commendationem ferret; septem porrò Græciæ sapientes deprædicantur, quod non seipsi, sed ceteri eos vt sapientissimos suspicerent & deprædicarent. Sponsa illa mystica, ciuilis vt quæ maximè & edocta, cùm sciret proprio laudem sordere in ore, horto se occluso & fonti signato comparat, *Hortus conclusus soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus.* Innuere vult, omnia apud se occlusa esse, diuitias se suas non prodere nec temerè in apertum, virtutes proprias dilaudando, proferre. Idem omnino facit & Publicanus, qui occludens animum & thesauros abscondens, nonnisi peccata, vitia, & næuos animi profert.

Cant. 4.

Et profectò melior haberi ratio nequit vt preces Deus exaudiat, quam si supplex à delictorum suorum enumeratione ducat initium. Hanc quippe rationem adhibuit & ardens illa sponsa, quæ in ipso Canticorum exordio de se ipsa confitetur, *Nigra sum, sed formosa filia Ierusalem.* priùs ecce se nigram dicit, quàm pulchritudinem celebret. Idem omninò faciat & anima, quam sponsa hæc denotat, apertè in quam antè peccatorum fuliginem confiteantur, quàm merita decantet ac propalet. Quin & Psalmographus hanc formulam præscribit, dum in psalmis ait, *Reuela Domino viam tuam*: quæ verba doctissimus exponens Ambrosius in hunc modum commentatur, *Bene ait, Reuela, hoc est aperi conscientiam tuam, ne eam seculi istius grauet vmbra vel carnis.* Vterque porrò dicere vult, Deo omnes conscientiæ angulos patefaciendos, atque omnia illi peccata reuelanda, adeò vt ne vnum sub carnis aut mundi vmbra delitescat. Ita Publicanus noster se in apertum prodit & clara voce proclamat, *Deus propitius mihi esto peccatori.*

Psalm. 39.

O hu-

O humilitatem deprædicandam! Phariſęus virtutes, hic enumerat peccata. ille ſuperbum, hic humillimum agit; ille reprobatus & reiectus, hic electus & iuſtificatus. Quanta porrò tuum robur & vis eſt ô humilitas! cui inprimis omnia Dominicæ incarnationis & Paſſionis myſteria adſcribit Gregori⁹, *Ad hoc*, inquit, *Dei filius infirmitatis noſtræ formã ſuſcepit; ad hoc inuiſibilis, non ſolũ viſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit; ad hoc contumeliarum ludibria, illuſionum probra, paſſionum tormenta ſuſtinuit, vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus.* Gregorius.

Quicumque verò Patres diligenter euoluerit, inueniet profectò, virtutem hanc ab omnibus deprædicari, hãc ſiquidem virtutum omnium dicunt fundamentum, radicem & principium veræ ſapientiæ, ſcalam cæli, caritatis & aliorum chariſmatum ſpiritualium cuſtodem, tentationum vaſtitatem, meritorum nutricem, felicitatis noſtræ vadimonium, veritatis hoſtem, & ſanctitatis protectricem. Notandum verò eſt, quod eidem elogium tribuit Climacus, *Si ſuperbia*, inquit, *ex angelis dæmones fecit, ſic humilitas ex dæmonibus Angelos efficere poteſt.* Omnes Patres humilitatem laudant.

Quin & illud humilitati proprium, quòd quo nos illam amplectimur arctiùs, nos quoque illa viciſſim maiorib. cumulet honoribus: quoq; lõgiùs ab honore recedimus, quo ille nobis fiat vicinior. Atq; hoc eſt quod olim Sauli Regi ait Samuel, *Nõne, cùm paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es?* id eſt, Erras, erras Saul cùm ſuperbire & inſolentius te gerere ſtudes; quin potiùs recordaris, ad quantum te iam olim honorem euexerit ſubmiſſio, an non enim, cùm in oculis tuis paruus fo- 1. Reg. 15.

res

res & humilis, omnium tribuum princeps & caput factus es? at si eleuare te coneris, propediem profectò videbis, omnium te minimum esse & infimum.

Deus semper paruos dilexit.

Quod vt euidentiùs Deus ostenderet, videbitis illum iã inde à mundi exordio, paruis & humilibus delectatum. Adam duorum tantùm erat liberorum pater, Caini & Abelis; primogenito reiecto iuniorem dilexit. Duorum etiam Abraham, Ismaëlis & Isaac; sed illum repudiauit, hunc sibi selegit, ac de hoc ait scriptura, non de Ismaële, *In Isaac vocabitur tibi semen, quia hunc elegit Dominus.* Ipse quoque Isaac nonnisi duos filios habuit, Esau & Iacob, at maior natu reprobatus, & natu minor prædestinatus, iuxta scripturæ elogium, *Iacob dilexi Esau autem odio habui.* Multorum filiorum pater fuit Iacob, at natu minimos, Iosephum & Beniaminum in delicijs habuit & præ ceteris dilexit. Atque ex his omnibus colligi potest, humiles, quorum figura sunt minores, à Patre illo æterno diligi, superbos vero reijci & repudiari; quod & in cantico suo testatur Deipara: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Luc. 1.

Cùm olim secundum Regem in Israel cõstituere Deus vellet, Samuelem Prophetam ad Isaię domũ misit, vt vnum è filijs illius in regem vngeret. Propheta cùm in Eliab oculos coniecisset, vt qui procero esset corpore, & forma digna imperio, & primogenitus, statim hunc à Deo regno destinatum credebat & in regem vnguendum. Sed Deus aliter disponens, paruulum Dauid sibi delegit, de quo pater ait, *Adhuc reliquus est paruulus & pascit oues.* Ecce, vt è septem fratribus natu minimum in regem delegerit, è quo manifestè colligere est, humiles ad gloriæ diadema & cælestis beatitudinis 1. Reg. 16.

regnum destinari. Hinc Dominus omnes ad humilitatem excitans, paruulos fieri vult, *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth.18.
Innuere volens, solis humilibus cælum, & solis superbis tartarum reseruari: nam in eodem Matthæo apertè legimus, alio loco, *Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Matth.19. Denique solos humiles respicit, solos humiles fouet: hinc Psalmista, *Humilia respicit in cælo & in terra.* Psal.137.

Ipsa quoq; humilitas tam sublimis est, ac tantæ dignitatis, vt cùm Deus videret, nullũ in orbe magistrum reperiri, qui eamdẽ pro dignitate ac debita ratione edoceret, filiũ vnigenitũ in terra destinarit qui eamdẽ & verbis & reipsa edoceret: qui in prima quam prælegit lectione de seipso ait, *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Matth.11. Quem locum exponens Gregorius ait, Non ait, Discite à me patrare miracula, mortuos ad vitam reuocare, dæmones fugare, elementa concutere, influxus cælestes dirigere, maria pacare, & nouos mundos condere, sed solam discite humilitatem, quæ virtutum regina est & vitiorum terror.

Ferunt omnes Græciæ vrbes Homerum mortuũ sibi ciuem vindicasse, & de illo non parum inter se contẽdisse, adeò vt beatæ sese crederent, si hunc habere ciuem possent: idem de omnibus quoque virtutibus dicere licet, nimirum oẽs quodãmodo inter se contendere, ac scire velle, ad quàm potissimùm humilitas spectet, & cui verè debeat vt ciuis ascribi, omnes suam esse dicunt, omnes eam sibi vindicant, adeò scilicet ipsa excellens est & eminens. Hinc olim ipse veritatis doctor Christus humilitatem iustitiæ vniuersalis nomine appellauit: cùm enim Ioãnes illum baptizare præ humilitate detrectaret, hoc se munere penitùs indignum censens,

ait ei Dominus, *sine modò, sic enim decet nos implere* *omnem iustitiam*; quod explicans Glossa ait, *Id est* *humilitatem*. Ob hanc solam virtutem Publicanus noster se hodie laudem meretur, vt vice versa Pharisæus ob superbiam & arrogantiam, infamiam: hic nonnisi de virtutibus, ille humilis de solis agit peccatis, *Deus esto mihi propitius peccatori*.

Matth.5.

Est nempe arrogantium proprium, sua deprædicare, ac velut tuba proclamare merita, humilium verò de suis loqui peccatis. quod S. Francisci exemplo fiet manifestum. Cùm Rufinus, vnus è primis illius socijs, scire vellet, quanta Sanctissimi patris foret humilitas, ab eo petijt, Quid de te censes pater? quote ducis loco? quem te esse putas? cui mox Franciscus Maximum inter mortales peccatorem, & quo nemo minùs Deo gratus. Qui hoc fieri potest, ait Rufinus, & hoc quomodo verè potes dicere? neque enim & fur, homicida, adulter, vt alij plures, sed ab omni crimine liber. tum Franciscus, si alijs illam dedisset gratiam Deus, qualem mihi; maiora haud dubiè præstitissent: si mihi verò Deus gratiã subtraxisset, ceteris deterior exstitissem, & in maiora etiam peccata prolapsus essem.

S. Bonauent. in vita.
S. Francisci humilitas.

Iusti præ humilitate non vident, quæ in animo suo delitescunt. Idcirco in Cãticis ait spõsa, *Nolite me considerare quòd fusca sim; quia decolorauit me sol.* nam quemadmodũ qui solis radijs circũfunditur, domum aliquã intrãdo, videre nequit, quæ vidẽda sunt, ita quoq; qui in sublimem solis diuini contẽplationem abreptus est, cum suijpsius cognitionẽ ingreditur, nihil omnino suorum meritorũ videt, mera nox oculos illius aberrat & tenebrę dẽsissimę. Hanc se habere virtutem profitebatur Dauid cùm de se sine vllo fastu diceret, *Domine non est exaltatum*

Cant.1.

Psal. 130.

tatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Non sufficit dixisse, pedes & oculos ab omni fuisse fastu & iactantia alienos, sed ne cor quidem vmquam aut animum aliqua fuisse vanitate inflatum: ita quoque non sufficit, oculos in terram deijcere, vestes gerere humiles, gressum moderari, verba simplicia proferre; si cor in primis humilitatẽ non spiret. vnde Dominus cum humilitatem doceret, à corde duxit initium, *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*; ac si dixisset, nolo solo vos habitu humiles esse, & in conuersatione modestos, vitam humiliter instituere, & morũ simplicitatẽ præferre, sed imprimis contẽdo, vt cor & animus humilitatem præferant. & eumdem scopum feriens Psalmista ait, *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies*: perinde ac si dixisset, non vestis, non gestus, nõ verba faciunt humilem, sed cor contritum & humiliatum, quòd numquam te scio despecturum. Et profecto ita se res habet, quam ad oculum hic videre est; superbus namque Pharisæus reijcitur, & humilis Publicanus assumitur ac iustificatur. *Descendit hic iustificatus ab illo.*

Matth. 11.

Psal. 50.

Fons admirabilis.

Ferunt fontem esse, cui faces accensæ iniectæ quamprimum emoriantur, exstinctæ verò accendantur; huius naturæ esse censeo Deum & orationem, per quam ad ipsum acceditur. qui enim superbia succensus ad alterutrũ accesserit, quamprimũ moritur; at qui verè fuerit humilis & mortificatus gratiam recipit ac vitam, & prædestinatus est. nam, teste Apostolo Iacobo, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*

Iac. 4.

Chabriæ ducis apophthegma.

Dicere solebat Chabrias Atheniensium dux, agmen ceruorũ, duce leone fortius esse ac validius, quam leonũ duce ceruo, Vt moraliter hoc exponã,

dico vitiorũ exercitum, cui humilitas vti dux præ est, maioris esse roboris & potentiæ, quàm virtutum, quod ducat superbia & fastus. Periculum faciam: ecce Pharisæus amplius virtutum exercitũ explicat dicens, *Ieiuno bis in sabbatho, decimas do, non sum sicut ceteri hominum*: sed conductrix est superbia. qui vincitur, superatur, & magna infamia affectus recedit. Illinc verò videas Publicanum, qui peccatorum agmen explicat, dicens, *Deus esto mihi propitius peccatori*, sed quod ducit humilitas, atque ideò victoriam refert, triumphat, & iustificatur: *Descendit hic iustificatus ab illo.*

Humilitas est causa nostræ iustificationis.

Humilitas causa nostrę iustificationis est, & preces vt exaudiãtur efficit; arrogãtia verò reprobationis & omni ratione impedit, quominùs oratio exaudiatur, nã *peccatores Deus non exaudit*, dicitur in Euangelio, *id est superbos*, ait Glossa. Tantum porrò abest, vt Deus superborum & arrogantium preces exaudiat, vt eum potiùs irritent, & ad iracundiam prouocent. quod egregio conceptu exornabo.

Insignis historia moraliter exposita.

Bias Prienæus cum quodam tempore nauim cõscendisset, & ingens subitò tẽpestas fuisset exorta, omnesq; mortẽ impendentẽ impẽderẽt, & scelesti aliquot qui vnà vehebãtur, manibus in cælos sublatis, dijs supplices vota facerent; dicere cœpit, *Tacete ne dij infensi vos hinc abnauigare sentiant.* Significare scil. volebat, preces impiorum, & maximè superborum, qui inter peccatores reges sunt ac Principes Deum ad iracundiã prouocare, & eius furorẽ exacuere, nõ verò exaudiri. quod & Euãgeliũ egregio cõfirmat Epiphonemate quia *omnis qui se exaltat, humiliabitur; & omnis qui se humiliat exaltabitur.*

Eia igitur Christiani, considerate hæc diligẽtiùs, & cogitate, quemadmodum aurei nummi, qui in bilance descendunt, in thesauris reconduntur; qui-

que

que verò eleuantur, extrudũtur & per vulgus spar-
guntur, ita quoque illos, qui vana sese gloria effe-
runt, & ceteros præ factu & arrogantia aspernan-
tur, reijci à Deo ac reprobari, at qui descendunt,
seseque humiliant in cælum assumi, in quo thesau-
ri & reconditoria gloriæ sunt. Discite ab hac para-
bola Christiani, superbiam & insolentiam apud
Deum & homines execrabilem esse, *Odibilis Deo & Eccles. 10.*
hominibus superbia, ait Sapiẽs: ac solas humiliũ pre-
ces promereri vt exaudiantur: testatur hoc pulchra
illa Iudith dicẽs, *Mansuetorum & humilium semper Iudith. 9.*
tibi placuit deprecatio. quod facto ipso Publicanus
noster hodie declarauit.

Tu autem summe Deus, qui humiles inprimis di-
ligis, & superbos detestaris, qui illos amplecteris,
hos verò persequeris; hanc obsecro virtutem, pe-
ctoribus nostris insculpe, illiusque aduersariã pro-
cul ab animo elimina. Tu scilicet es, qui superbum
Luciferum cælo exegisti, insolentẽ Adamũ paradi-
so pepulisti, arrogãtẽ Nabuchodonosorẽ regno &
diademate priuasti, fastuosum Pharisæũ nõ exaudi-
sti, & omnes deniq; illos dignis supplicijs castigã-
sti, qui naturæ limites egressi, ac vanitatum deser-
tum secesserunt. Tu quoq;, summe Deus humilẽ A-
brahamũ exaltasti, simplicẽ Iacob dilexisti, paruu-
lum Dauid ad regnum euexisti, & sese dimitten-
tem Publicanum iustificasti, & semper omniũ pre-
ces & vota exaudisti, qui in corde humiliato & a-
nimo submisso te inuocarunt. O virtutem votis o-
mnibus expetendam, & superbiam diris deuouẽdã,
& velis remisq; fugiendã. Illa scil. in posterum a-
nimo nostro dominetur, in actionibus nostris, ver-
bis ac gestibus refulgeat, solã humilitatẽ spiremus;
nihil oẽs actiones nostræ præferant, nihil animo
aliud gestemus inclusum. Ipsa siquidem virtutum

directrix est ac caput, bonorum operum guberna-trix, meritorum custos, cęlorum clauigera, ipsa est, quæ luculentum hodierna die Publicano affert triumphum, & extremam Pharisæo infamiam, & eadem simul opera nos omnes edocet, ipsa denique virtus, à qua omnis nostra dependet beatitudo, ad quam SS. nos deducat Trinitas Pater & Filius & Spiritus sanctus.

DOMINICA VNDECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Matth. 7.

FIGVRA.

2. Reg. 11. SVmmus ille Dei amicus Dauid cùm quodā die vicini sui vxorē è solario sese lauantē cōspexisset, in plurima deinde peccata letifera incidēdi hinc occasionē hausit: indignat⁹ itaq; De⁹, surdū eum & mutum in animo ad dies aliquot reddidit, testatur ille siquidē de se, *Ego sicut surdus nō audiebā,* Psal. 57. *& sicut mutus non aperiens os suum.* In eamdē omninò calamitatē plurimi hodie delabuntur peccatores, qui ob infinita, quibus Deū offendêre peccata, auditum & linguæ vsum Deus aufert. Ad viuum hodierno hoc in Euāgelio expressum legimus, in quo surdus quidam qui simul & mutus, Iesu Christo, ad sanitatem recuperandam offertur. In quo magnū profectò ipse miraculum patrauit: quòd vt pro dignitate exponamus, Spiritus sancti opem intercessione Deiparæ, imploremus, atq; idcirco salutationem illi Angelicam offeramus, dicentes:

AVE MARIA.

Præ-

Præterquam quòd Christiana & Catholica fides, omnium rectè sentientiũ iudicio, certa, infallibilis & indubitabilis sit, septem quoq; fundamẽtis, maioris certitudinis ergò innixa est, quorũ vel minimum & maximè imbecillum fortius est ac validius, quàm gemini orbis arces & poli. Adeo vt quicumque magnam illam fidei maiestatem perspectam habere voluerit, egregiam illam Sapientiæ donum contempletur, quam septem Deus columnis innixam voluit, *Sapientia ædificauit sibi domum, ædificauit columnas septem.* aut potiùs sibi proponat magnum illud Apocalypseos volumen, septem sigillis munitum atque intus ac foris conscriptum.

Fides septẽ innixa fundamentis.

Prou. 9.

Apoc. 5.

Primum fidei nostræ fundamentum, prædictiones sunt, oracula, atq; alia tum Prophetarum tum aliorum Sãctorum vaticinia: nullus quidẽ fidei articulus est, quem Prophetæ non prædixerint, nihil sũt ipsi hominibus annuntiarunt, quod non à Deo, qui prima veritas, priùs acceperint, iuxta ea quæ in Actis scribuntur, *Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent*, & multo etiã clariùs in Epistolis D. Petri *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes. Hoc ipsum intelligẽtes quod omnis prophetia scripturarũ propria interpretatione non fit. Nõ enim volũtate humana allata est aliquãdo prophetia, sed Sp. Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines.* Cùm igitur Deus solus futura norit contingentia, iuxta illud Isaiæ, *Annũtiate quæ vẽtura sunt, & sciemus quia dij estis.* Sequitur, cũcta quę fides nostra complectitur, esse verissima, cùm voluntas illa diuina infallibilis ita Prophetis inspirarit; atque hæc oracula, cùm diuinitùs inspirati essent, ita hominibus annuntiando prædixerunt.

Primum fidei fundamentum.

Act. 10.

2. Pet. 1.

Isai. 46.

2. Fidei fundamentũ. Alterum fidei fundamẽtum, est ipse S. Scripturæ cõsensus & apta inter se mutuo Sarmonia. Oẽs siquidẽ scriptores Catholici, & imprimis, qui vtrũque testamentũ concinnarũt, quãuis diuersis vixerint tẽporibus & locis, cũ tã aptè & congruẽter in multis propositionibus communẽ naturæ captũ & ordinẽ excedẽtibus inter se consenserẽt; affirmari profectò potest, mẽtẽ eorũ diuinitus fuisse illustratã, & volũtatẽ à prima illa causa quæ Deus est permotã, vt huiusmodi in reb. cõuenirẽt, & illas præter communẽ hominũ opiniõnẽ velut certissimas assererẽt; atq; ita demõstrari doctrinã illorum esse verissimã. Nã vt Albumasar ait quodã in loco, *Lex Christianorum veritates affirmat difficiles ad imaginandum, & humanã notitiã transgredientes.* Adhibet hoc argumentũ Augustinus libr. 18. de ciuitate Dei, quo ceteras heresẹs refellat ac cõfigat, in quarũ auctoribus propagatoribusq; mera discordia ac perpetua dissensio quoad opiniones recẽter inductas.

Lib. 1 Commut. differ. 4

3 Fidei fundamentũ. Tertia fidei basis, est ipsa scriptorũ Catholicorũ & auctorũ sanctitas atq; honesta vitæ ratio, ac maturum & diligens eorum quæ litteris mandarunt, examen. Qualis enim, obsecro, fuit Moses, Pẽtateuchi auctor? cuius elogium dum texit Ecclesiasticus, ait, *Dilectus Deo & hominibus Moses*? quales fuẽre Samuel, Ieremias, viri ad miraculum vsque sancti, vt qui in vtero matris fuerint sanctificati? Quales deinde Isaias, Zacharias, Ionas, Tobias, Iob, Daniel, Apostoli, hominum reges, & homines regum? quis dicere audeat vana illos inductos gloria & ambitione sua conscripsisse, cùm omnes ad vnum protestentur, *Ecce, nos reliquimus omnia*? quis illos falsitatis aut medacij arguat? cum & ipsi impostoribus omnia obturent, eosque conuincant, & apertè dicant, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*,

Eccl. 46.

Matth. 19.

Psal. 5.

Adhæc

Adhæc quam diligenter scriptura sancta à Patribus excussa & examinata fuit, quam profectò, nisi à Spiritu sancto dictatam fuisse cognouissent, nunquam admisissent aut recepissent.

4. Fundamentum fidei.

Quartum propugnaculum est hoc, Quidquid fides Christiana continet, tum quoad ea quæ credenda proponit, tum verò quoad ea quæ fieri præcipit, rationi consentaneum, honestum, & congruũ est: qualia sunt, bonum facere, & malum fugere; virtutem amplecti, vitium detestari, nihil in alium committere, quod nolumus in nos commissum, ex toto animo & mente Deum diligere, & proximum vt nos ipsos. Denique lex est, cui nihil obijci queat, de qua hocce Psalmographi habemus testimonium, *Lex Domini immaculata conuertens animas.* *Psal.* 18. Nihil siquidem virtute honestius nihil iustitiâ rationi & æquitati conuenientius? Lex autem & fides, quam tenemus aliud non præcipiunt quàm virtutem, vt nos iustos & sanctos efficiat; & iustitiam, vt beatitudinis nos capaces reddat.

5 Fidei fundamentũ.

Quintum fidei fulcrum est inuicta martyrum constantia & fortitudo insuperabilis. Non mediocriter quippe fides nostra stabilitur tot martyrum testimonio, qui eamdem non verbis modò ac scriptis, sed proprij sanguinis effusione vitæque amissione, mirabili quadam tolerantia, & heroica & infracta constantia, confirmarunt. Cùm verò iuxta Hieronymum, martyrium non hominem sapiat, sed quid homine maius sit; numquam profectò generosi illi pugiles & athletæ inuicti, tot tormenta perferre potuissent, nisi diuinitùs illis auxilium datum esset, velut rei iustissimæ testibus, & fidei verissimę propugnatoribus. Hoc etiam confirmare potest ingens martyrũ vtriusq; sexus multitudo, vt S. Hieronymus dicere

non vereatur, nullum in totius animi decursu reperiri diē, exceptis Kalendis Ianuarijs quo nō quinq; enumerare Ecclesia martyrū possit millia. His adde mortem & passionem tot insignium & illustrium virorum, quales fuêre Apostolus Paulus, Dionysius, Iustinus, Cyprianus, & Isidorus.

6. Fidei fundamentum

Sexta fidei nostræ basis, & eiusdem robur & non uicta perseuerantia: multos illa quippe insultus & persecutiones varias pertulit, tum ab infidelibus & ethnicis Impp. Nerone, Domitiano, Traiano, Antonino, Seuero, Decio, Valeriano, Diocletiano, Maximino, alijsque plurimis, tum verò vel maximè ab hæreticis, Arrio, Nestorio, Pelagio, Manete, Eutychete, Apollinari, Berengario, Ioanne Hus, Luthero, Melanchthone, Zuinglio, Oecolampadio, Caluino & pluribus alijs: nihilominus infracta semper permansit; & victoriæ caput extulit. quod profectò euidens & apertum est argumentum, quo euinci queat, à Deo illam cœpisse, ac solius Dei opus esse; quo argumento Gamaliel vsus est ad legem Christianam excutiendam: *si ex hominibus erit consilium hoc aut opus, dissoluetur, si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere illud.*

Act. 5.

7 Fundamentum fidei.

Septimum & vltimum fidei nostræ firmamentū est miraculorum virtus & efficacia. Miracula siquidem quæ Christus in nouo testamento in fidei nostræ confirmationem præstitit, euidens & luculentum sunt integritatis ac sinceritatis symboli nostri argumentum. Hinc Iudæis Christus in Euangelio Ioannis dicebat, *Opera quæ ego facio, testimoniū perhibent de me.* & apud Matthæum discipulos Ioannis Baptistæ in fide confirmare volens ait, *Eūtes renunciate Ioanni, quæ audistis & vidistis; cæci vident, claudi ambulant.* Occasionem hinc accepit D. Thomas dicendi, miracula Christi esse ad

Matth. 11.

3. p. q. 43 art. 4.

fidem

fidem noſtram confirmandam quàm maximè ſufficientia: primò propter eorum ſpeciem, quòd omnem poteſtatem virtutis creatæ excederent, ac proinde non niſi à potentia quadam purè diuina fieri potuiſſe, quod etiam confirmauit cæcus ille in Euangelio, cui Dominus oculorum vſum reſtituit dicens, *A ſæculo non eſt auditum, quòd quis aperuerit oculos cæci nati; Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quidquam.* Ioan. 9. Secundò propter modũ quo facta ſunt. nam propria eadem virtute præſtabat, non verò ſuperiorẽ aliquã potentiam in auxilium inuocando, vt fecêre olim Moſes, Elias, Eliſæus, & alij. Miracula igitur doctrinam, illius ſatis adſtruebant. Mar. 1. quod admirantes Iudæi dicebant, *Quænam doctrina hæc noua? quia in poteſtate ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei?* Et in hodierno Euangelio videntes ſurdum & mutum & aurium & linguæ vſu donari, præ ſtupore & admiratione clamant, *Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire & mutos loqui*: Hiſtoriam refert Marcus, quam vt veſtro cum fructu exponam, primo loco de ſurdo & muto loquar, ac deinde quas in eius ſanitate danda ſaluator adhibuerit cerimonias recenſebo ac precipuas miraculi circumſtantias aperiam.

Principio igitur, antequam in altum proueham ur, obiter ac velut per trãſennam dicam, Dominum, cùm in mundum veniſſet, vt aliquod diuinitatis ſuæ ſpecimen ederet, ac verum ſe & perfectum omnis naturæ reparatorem oſtenderet, mirabilia interdum & inuſitata ſanitatum genera, ab humana potentia & cõmuni operandi modo diſcrepantia, edidiſſe, vt ita ad oculum pateſceret diuina potentia, quàm in ſe ob vnionem hypoſtaticam habebat. Quod igitur hodie opus Euangeliſta deſcribit, inter cetera dignum eſt vt homines admirentur.

Chriſtus igitur, cum in Decapoleos regionem (hoc nomine appellatam, quòd decem, teſte Hieronymo, complecteretur vrbes) veniſſet, regionis incolæ obtulerunt ei ſurdum ſimul & mutum, vt à duobus his eum liberaret morbis. hoc verò vt faceret vota præceſque incolarum eum adurgebant, illius nempe condolebant miſeriæ, & ad ſummum illum & peritiſſimum accedentes medicum, enixiſſimè deprecabantur, vt vel manu eum tangeret, ſperantes certiſſimè hoc illum tactu ſanitati reſtitutum iri. *Adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* Credit Theophylactus hunc non fuiſſe ſurdum & mutum à natiuitate & matris vtero, nec caſu aliquo inuſitato auditum & loquelam amiſiſſe, ſed diaboli nequitia in hoſce morbos incidiſſe. Eiuſdem opinionis quoque eſt Euthymius, & credit hunc dæmoniacum fuiſſe. Sed vtriuſque opinio non vſque adeò placet, vtpote tenui innixa fundamento. Si enim hoc verum eſſet, hoc Euangeliſta ſilentio non præteriſſet, cùm ad miraculi ſplendorem non parum conducat.

Beda & Euſebius Emiſſenus eorumdem, proximè veſtigia inſiſtentes, & dæmoniacum hunc accuratiùs examinātes, ac videntes eū ſurdum ſimul & mutum eſſe, aiunt diabolum hos vt plurimum effectus in anima producere; aures namque inuadit, ne quis verbum Dei percipiat quod concionatores proponunt: deinde & linguam, ne peccata confiteatur, aut diuinas laudes deprædicet. quidquid demum ſit, ait non eſſe eamdem hiſtoriam quam Matthæi cap. 9. Lucæ cap. 11. legere eſt: illis enim locis mutus, vt dæmoniacus deſcribitur, hic verò ſolummodò dicitur, mutum & ſurdum ad Chriſtum adductum fuiſſe. *Ad-*

Adducunt ei surdum & mutum. In quo insignem erga proximum charitatem & benignitatem noto, simul & dilectionis affectum, quo de alterius bono solliciti sumus ac salute quod magnis per vniuersam scripturam encomijs celebratum video, cuiusque sanctos omnes ad stuporem vsque studiosos fuisse comperio: & imprimis Mosem, quem licet Basilius laudet, quòd quadraginta annorum spatio soceri sui Iethro gregem pauerit, priusquam in Aegyptum populi regimen suscepturus descenderet; maiori tamen dignus est præconio quòd Hebræorum conseruationis fuerit studiosissimus, quod studium reipsa ostendit, cùm populo Deus ob admissam idololatriam exterminiũ comminaretur, dicens, *Aut dimitte illis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Exod. 32. quasi diceret, Malim ipse perdi, quàm vt populus hic perdatur. Ecce zelum salutis proximi.

Non minorem profectò laudem meretur Patriarcha Abraham, ob egregium in Pentapolin affectum: audito namque Deum eamdem statuisse euertere, commiseratione ac pietate motus Deo supplex factus ait, *Numquid perdes iustum cum impio? absit à te vt facias hanc rem: non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram: nequaquam facies iudicium hoc.* Gen. 18. sciebat quidem iustos immunes fore & impune habituros, sed hac locutionis genere vsus est, vt & impij iustorum respectu sententiæ condemnatoriæ fulmini eripiantur. Est nimirum proximi amor eiusque salutis desiderium, quo commotus eos conseruari cupit.

Quàm regia Regis Dauidis oratio est, qui omnium se criminum à subditis admissorum sponsorem & vadem præstat, & ad diuinæ iustitiæ ad Zelus Dauidis erga subditos.

vindi-

vendictam in subditos exercere paratæ ictus, sanguineos licet ac præduros, excipiendos, humeros præbet; dicit igitur Deo suum delictum exaggerans, *Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè egi: isti qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me.* Sciebat pius rex, peccatoribus & peccatis regnum scatere, sed, quo impij conseruentur & impunè habeant, in se Dei iram ciet, & populi delicta in caput suum detorquet.

2. Reg. 25.

Item Pauli Apostoli.

An non obseruastis vnquam genuinum illum & Christianum Pauli Apostoli in Iudæos affectum, affectum inquam æstuantem, incensum ac verè immensum, quo inflammatus anathema esse coram Deo malebat, quàm vt diuinæ iustitiæ flagellum in fratres descenderet? vix crederem, Auditores, nisi eiusdem è verbis apertè id colligere liceret, *Optabã, inquit, anathema esse à Christo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem.* Priuari ecce mauult gaudijs, ac delicijs quas è dulci Christi conuersatione percipiebat, quàm & inimici, qui in illius necem conspirauerant, à Deo reijcerentur, & pro meritis punirentur.

Rom. 9.

Christus postquam paralytico membrorum vsum concessisset & Iudæi illum vt sabbathi violatorem ac festorum profanatorem traducerent, quo hanc à se calumniam depelleret, suamque innocentiam testatam faceret, ait, *Pater meus vsque modò operatur, & ego operor:* Id est, Eadem in sabbatho in terris ago, quæ Pater in cælo, qui nimirum hominibus auxiliatur, quotidie eorum saluti incũbit, necessitates in humeros sumit, ijs in periculis & grauibus casibus succurrit. Dicta sunt hæc hactenus illorum occasione quos Euangelista ait surdum & mutum ad Christum adduxisse, eumque orasse, vt eum vel manu tangeret. E quo eorum

Ioan. 5.

eorum benignitatem & fidem colligere est.

Adducunt ei surdum & mutum. Egregium fidei viuæ, & per charitatem operantis exemplum, qua credunt firmiter, Christum misello huic posse succurrere: fidei inquam, Christi potentiam adeò efficacem esse docentis, vt vel solo contactu ægros sanare queat. Insignis namque fidei actus fuit, credere, Dominum, manum tantum admouendo ægris opitulari posse: fuit simul & charitatis ac misericordiæ argumẽtum, ægri curam suscipere, eumque ad cælestem medicum, sanitatis recuperandæ ergô, adducere. Ceterùm horum fides & charitas duobus innituntur fundamentis, ijsque notatu dignis: primò, magnæ existimationi quam de Christo & ipsi conceperant, & per omnia celebratam loca inaudierant, qua illius bonitas, clementia, & in miseros propensio dilaudabatur, vt qui eorum ad se confugientium neminem indonatum remitteret, neminem voto frustraretur, nemo de illius conqueri possit inhumanitate aut ingratitudine; deinde, euidentibus miraculis, quæ illum mirabili quadam ratione patrasse nouerant, quaque vniuersa Iudæa extolleret ac decantaret; Duabus hisce basibus tam solidè & infractè fides eorum innititur, nihil vt esse credant, quod non impetrent; sibique persuadent, si tanta vbique locorum medicus hic miracula ediderit, & alia posse facere.

Viuæ fidei & ardentis exemplum

2. Damenta fidei & caritatis eorum, qui ægrum hunc adducunt.

Notandum hic est, fidem donum Dei esse & gratiam datam cælitùs: ita quippe dicit Apostolus, *Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* & alio loco, Vnicuique diuisit Deus mensuram fidei. & Ioannes in Euangelio, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* quem locum Patres, Augustinus, Chrysosto-

Ephes. 2.
Rom. 12.
Ioan. 6.
Fides Dei donum.

mus

mus alijque de fide exponunt, & hoc modo, Nemo in Christum credere potest, nisi cui Deus fidem dederit. Hinc in Actis legimus, Paulo & Barnaba Antiochiæ concionantibus, *credidisse quotquot erāt præordinati à Deo.* cui fundamento Scholastici iunitentes Theologi dicere fidem esse virtutem quamdam infusam; & est reuerà infusa, non verò merito aliquo impetrata. quod allegorijs biblicis iam confirmabo.

Act. 13.

Stella quæ in Oriente nato Messia apparens, Magos è longinquis regionibus in Bethleē adoraturos & munera oblaturos deduxit, non fuit aliqua de numero earum, quæ in firmamēto fixę sunt, aut errantium quas planetas dicimus; sed nouum quoddam astrum ab omnipotente extra creationis communis ordinem in aërea regione efformatum; quod Magos in itinere conduceret. Allegoricè hoc vt exponam, dico, fidem quæ stella est in vitæ nostræ Oriente apparens & eodem quo Christus in animo nascitur tempore, exoriens, & quæ generosos & regios illos animos ad Christum in Ecclesia adorandum muneribusque honorandum adducit; non esse virtutem quamdam communem, nec de earum numero quas dicimus morales aut humanas, sed faculam quamdam nouam, gratiam cælitùs datam, virtutem penitus diuinam, & Donum præter merita nobis à Patre misericordiarum concessum, quod in caligine & tenebris vitæ huius deducat & conducat. Huius fortasse figura fuit nubes illa ignea, quæ Hebræis Aegypto egressis per desertum itineris se ducem præbebat.

Insignis allegoria.

Exod. 13.

Isaac Patriarcha Rebeccam in vxorem ducturus inaures & armillas, velut sponsalitiam largitatem & conceptæ fidei arras, ei dedit *Postquam autem*

Gen. 24.

autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appendentes siclos duos & armillas totidem pondo siclorum decem. Qui mysterium hoc accuratius excutere voluerit, inueniet hic designatum, Deum, cuius vera Isaac imago erat, magno erga animas nostras, quas Rebecca denotat, amore incensum, cùm per baptismum easdem sibi despondet, & in coniuges adoptat, armillas & inaures aureas id est, fidem per bona opera operantem, aliasque virtutes plurimas, in spiritualis matri- *Oseæ. 2.*
monij arras illis tradere. Testis huiusce coniugij *Rom. 10.*
adest Oseas & ait, *sponsabo te mihi in fide*, & Apostolus, *Fides ex auditu.* Ecce matrimonium inaurem.

Columnæ marmoreæ & ligneæ trabes & tigna, *3.Reg. 5.*
quæ Salomon templo suo inseruit, in regno Israël non excreuerant, sed aliunde eadē aduehebantur; Libanus quippe mons arbores subministrauit, & lapicidinæ Hiram regis marmora & lapides. *Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna aliegna iuxta omnem voluntatem eius.* Templum porro exstruit anima nostra, cuius altare, cor est; laudum diuinarum præconia, sacrificia; columnæ & bases, quibus innititur, fides, spes, caritas; quibus tota ædificij moles innititur, quamuis in naturæ agro & humanorum meritorum territorio eadem non excrescant; sed cælitus dantur. Dei donum sunt & gratia extrinsecus aduectæ: ac præsertim fides quæ ideò virtus infusa dicitur, & qualitas quædam supernaturalis.

Insigne documentum quod ab hoc Euangelio colligitur.

Notate hic Zelū animorū, ac sedulam in proximi rebus administrandis & procurandis sollicitudinē, ac præsertim cùm in necessitate est, eiusq; res in exitiū vergunt. Insignis profectò schola, in qua

doce-

docemur, benè consulendo & sapienter admonendo, omnes qui à vero vitæ tramite deuiant, & à via iustitiæ deflectunt ad Christum adducere aut saltem diligentissimè precibus & orationibus eidem commendare. Offerendi Christo sunt surdi, id est peccatores qui auribus carent, quò de rebus ad salutem pertinentibus admonentes audiant, nec diuinæ iustitiæ fulmina in aures admittunt. Offerendi quoque sunt muti, qui ore carent ad diuinas laudes decantandas; & lingua, ad Deum inuocandum; loquela, ad delicta confitenda, & orandum vt eadem diuinæ clementiæ suæ manu tangat. ipsa caritas, & exemplum horum eòdem nos inuitat, quibus satis non est surdum & mutum ad Christum adducere, sed eum etiam precantur vt manu tangere dignetur. Et *deprecabantur eum vt imponat illi manum.*

Deus duas in gentes habet manus.

Proponite vobis hic, obsecro, duas summo ill Deo manus esse, quibus homines tãgere cõsueuit eas inquã manus, de quibus Psalmista, *Misericordiam & iudiciũ cãtabo tibi Domine.* Prima igitur ips iustitia est, quæ manus adeò grauis & rigida est, v patiẽtię speculum Iob eamdẽ in tergo suo exper tus exclamet & opem inclamet, *Miseremini mei miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* alio item loco ardenter supplicat ne manus hæc ipsum feriat, imò ne accedat quidem, *Manum tuam*, inquit, *longè fac à me, & formido tua non me terreat.* de hac ipsa locutus quoq; vi detur Psaltes dum ait; *Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis.* Id est, Vindicem iustitiæ tuæ manum Domine sentiant inimici, Turcæ, ethnici, hæretici, non verò nos, qui fidi tibi sumus & cari simi. Alia verò manus, est misericordię, de qua my sticè locutum credo Psalmographum dicentem

Psal. 100.

Iob. 19.

Iob. 13.

Psalm. 20.

Emitte manum tuam de alto, & eripe me de aquis multis. Hanc porro manum rogemus Deum vt imponat tot peccatoribus quibus nec lingua nec aures sunt. *Psalm. 143.*

Vt imponat illis manum. Deprecabantur hi Dominum, vt surdum hunc tangeret, tum quòd scirent illum manuum impositione plurimos ægros sanasse, de quibus Mar.1.5.8. Matth.8.9.19. & Luc.13. tum verò quòd Prophetæ ac ceteri Sancti veteris Testamenti manus ægris imponerent, atq; ita persanarent quod nec ethnici & gentiles ignorauêre. Video enim in Regum libris Naamanum irasci, aut quasi de recuperanda sanitate dubitare, quòd Propheta manus illi non imposuisset. *Iratus Naaman recedebat dicens, Putabam quòd egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ & curaret.* Adeo vt tum se sanitati restitutum iri crederet, cùm manum sibi videret imponi, vti & hi Euangelici *deprecabãtur eum vt imponat illi manum.* *4. Reg. 5.*

O mysteria, & res admirabiles! resne adeò grauis & tãti ponderis, vt tota Dei requiratur manus? vt mundum conderet, digitis tantùm opus fuit, *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum.* *Psalm. 8.* Tres quoq; potentiæ illius digiti totam terræ machinam sustentãt & librant, *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* *Isai. 40.* quin & ipsa digitorum visio regibus potentissimis pallorem & metum incutit, *Dan. 5.* *In eadem hora apparuerunt digiti, &c. tunc facies regis cõmutata est, & cogitationes eius conturbabant eum.* *Luc. 11.* Deniq; in digitorum illius potentia dæmonia fugantur, *Porro si in digito Dei eijcio dæmonia.* & vt surdum & mutum sanet, tota deposcitur manus. Credebat centurio vocem & verbum vnicum ad paralytico seruo salutem reddendam sufficere,

Dic tantum verbo, & sanabitur puer meus: & hi vt surdo auditus restituatur, integram manum deposcunt; ostendere scilicet conantur, animæ surditatem perdifficilem esse, eiusque salutem ægrè admodum reperari.

Et reuera non medioere affere animæ periculum solet auribus & lingua destitutum esse, tum ad vocem Dei exaudiendam, tum verò ad mirabilia illius deprædicanda. Vnde euidens reprobationis argumentũ colligi potest. In huius rei confirmationem olim cautum fuit, vt quicumque victimam Deo vouisset, ea aurita esset & caudata; *Bouem & ouem, aure & cauda amputatis voluntariè offerre potes, votum autem ex his solui non potest.* Hoc autem mysterio denotatur, vota, orationes, laudes & sacrificia illorum Deo displicere, qui ad bonum surdi sunt, & auribus ad Diuinam vocem & voluntatem percipiendam, carent.

Leuit. 22.

Diaboli crudelitas.

Quantum Deus bone malum, nec audire nec loqui posse! ô tristis & funesta captiuitas, qua auditus & lingua compedita sunt! ceterum diaboli hoc feritati ac tyrannidi ascribendum est, qui animas ijs priuat sensibus & medijs, per quæ in afflictionibus & morbis iuuari & curari possint, qualia sunt vocem Dei audire, ac preces ad eum fundere. Inter ceteras clades Iob, quibus eum satan ad desperationem cogere volebat, illa imprimis eminebat, quod Deo offerre victimas, eumque sacrificio placabilem sibi reddere non posset, fulmine omnes illius oues exstinguendo non verò camelos, boues, & asinas. credebat siquidem hac sese ratione ingentem illi cladem afferre & nocere quàm maximè, quòd viam omnem qua tum votis, tum sacrificijs Deum sibi redderet propitium, interclusisset.

Huc

Huc spectat, quod Iudæ proditori olim imprecatus est Dauid, cùm orationem quæ solitum afflictorum & miserorum in aduersis refugium & asylum est, in peccatum & condemnationem cedere postulat, *Oratio eius fiat in peccatum*. Id est, *Psalm. 108.* non modò scelestus hic & perfidus sicarius nihil petitorum obtineat, sed oratio occasio sit, quo plura in caput illius redundent mala. Idem quoque habet in Prouerbijs Salomon, & apertè profitetur, victimas & preces scelestorum Deo displicere quàm maximè, *Victima impiorum abominabilis*. *Prou. 15.* Plura in hanc rem habet Psalmista, credit enim animam à Deo derelictam, nullum ab eodem sperare auxilium, nec ad illum, nec ad quemquam mortalium confugere opis impetrandæ gratia posse, & qui priùs amici eius erant, iuratissimos fieri inimicos, & apertum inter vtrumque bellum consurgere: *Non est salus ipsi in Deo eius*, Id est, Detestatur & reijcit à se illos Deus, quorum *Psalm. 3.* esse solebat spes & refugium, vt ne vocem quidem illis concedat ad orandum, nec victimas, ad numen placandum, nec aures ad audiendum. Quàm ergo eheu! est miserum, hisce medijs destitutum esse! at potius quàm deplorandum, nec audire nec loqui posse!

Hebræi Aaroni cùm dicerent, *Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant*; hac illis ratione respondit, *Exod. 32.* *Tollite inaures aureas de vxorum filiorumq́ & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.* res profectò quam satis admirari nequeo: non enim postulat torques, monilia, brachialia & *Allegoria.* alia, quibus fortasse plus auri inerat. Diuina id crediderim permissione factum, vt hinc colligatur, homines sæpiùs quòd verbum Domini audire detrectent, eiusque voluntati obluctentur,

fidem amittere, in idololatriam delabi, & infinitorum se criminum reos constituere. Noxia igitur animæ pestis est surditas, at mutum esse, non inferior. Hic verò miser vtroque laborabat malo, *Adducunt ei surdum & mutum.*

Mutum esse quam graue sit.

Crediderim hunc non penitus mutum fuisse, sed, quia lingua illi compedita, difficulter admodum loqui potuisse. hoc vt sentiam, textu Græcus inuitat, qui loco *mutum* legit μογίλαλον id est qui vix loqueretur, & linguam haberet im peditam: statim enim subnectitur, *& loquebatu rectè.* De rei veritate quidquid sit non laboro, at tamen deplorandum est & miserum loquelan perdidisse, quod in summo vitæ ac salutis di scrimine hominem constituat: sine lingua enin nemo confiteri poterit peccata, sine confession verò nemo peccatorum speret veniam, nemo sa lutem aut gratiam sibi datum iri persuadeat, au dite quid in hanc rem suggerat Sapiens, *Qui ab scondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confe sus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequi tur.* Dauid rex cùm vidisset quantum vocis & lo quelæ defectus ei detrimentum attulissent, ait *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum cla marem tota die*, Id est, Quoniam linguax fu ad mentiendum, ad calumniandum ad proxim famam denigrandam, mutus verò in Deo oran do, & peccatis eidem confessione aperiendis, os sa mea velut præ senectute inoleuerunt & decoct sunt. Ceterum per ossa virtutes intelligit, quem admodum & caro in sacris litteris pro peccat accipitur; atque hoc modo intelligenda sunt ver ba hæc Psalmi tricesimi quarti, *Omnia ossa me dicent tibi, Domine quis similis tibi*: Non loqu

Prou. 28.

Psalm. 81.

Psalm. 34.

untu

untur ossa sed virtutes ipsæ, quæ Deum prædicant, quæ illius laudes decantant; tunc verò illa putrescunt & mucescunt, cùm quis ne verbum quidem profert, & loquelam amisit, & similis est Euangelico huic qui simul mutus & surdus.

Beda hunc locum allegoricè exponens, per surdum & mutum, quem Christus manus impositione sanauit, genus designari putat humanum, quod Messia manum imponente, in pristinæ valetudinis statum est restitutum. Equidem vt litteræ quàm maximè inhæream, illum hic denotatum credo, qui animam surdam habet & mutam: surdus quippe ille est, quod cordis auribus diuinam audire vocem, & diuinas inspirationes percipere nequeat; mutus verò quòd os ad orandum non habeat. Simul quoque meminisse vos velim, verba illa Surdus & Mutus ambiguæ in sacra scriptura esse significationis, & tum in bonam, tum in deteriorem partem accipi posse: in bonam quidem, plurimis in locis, *Ego autem tamquam surdus non audiebam & tamquam mutus non aperiens os suum.* Et alibi, *& factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*; &, Dixi, *Custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea: posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me: obmutui & humiliatus sum.* Surdus quippe erat, cùm inimicorum se audire simulabat calumnias, cùm Semei iniurias & conuitia æquo animo sustinebat, quando detractionibus de proximo aures occludebat. O surditatem auro redimendam!

Surdus & mutus tum in malam tum in bonam accipitur partē in sacra scriptura.

Psalm. 37.

In sequiorem verò partem, infinitis etiam locis, *surdi audite, & cæci intuemini*, ait Isaias. & Mi-

chæas, *Aures eorum surdæ erunt*. Et in Euangelio S.
Isai. 42. Lucæ, *Leprosi mundantur, surdi audiunt*. quin & in
Mich. 7. Marco, *Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, Exi*
Luc. 7. *ab eo*. O surditatem deplorandam! Huic hodie
Dei filius mederi contendit, manum admouet, &
plurimos admiscet ritus, quos in secundo iam cō-
cionis membro latiùs exponam.

Cærimoniæ quas Christus in curatione surdi huius adhibet.

Plurimas hic saluator & totius orbis sospitator adhibet carimonias; primò siquidem è turba eum segregat, vt ostendat, neminem ad illum venire, virtutem amplecti, & angustum sanctæ conuersationis iter posse ingredi, qui non mundo egrediatur, & improborum fugiat consortia, vt ita ab omni cura & negotijs liber, cum illo in spiritus tranquillitate & plena animi pace conuersetur & agat. Hinc exclamat Ieremias, *fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam*. (*Ierem. 51.*) Deinde digitos auribus inferit, & linguam saliua linit, vt honorem reliquis exhibendum, aduersus calumnias & blasphemas hæreticorum blaterationes, adstruat: vtitur quippe saliua hic & tactu, quòd sacra Iesu Christi humanitas, & quidquid ab illa deriuatur, diuinitatis illius organum sit, virtutem in se continens curatiuam. Tertiò oculos in cælū subleuat, vt ita demonstraret, vndenam animæ & corporis sit salus petenda, à Deo scilicet, qui in cælis residet; quod fecisse etiam se testatur Psalmographus, *Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cælis*: & alio in Psalmo. *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi*. (*Psalm. 122. Psalm. 120.*) Denique ingemiscit & suspirat, vt ostendat alterius esse malis condolendum, & præsertim peccatoribus. Ita deplorat Paulus infelicem inimicorum crucis Christi sortem. primo igitur. (*Psalm. 3.*)

Appre-

Apprehendit eum de turba. Quod profectò mysterio non vacat; designare siquidem voluit hic Dominus, neminem vmquam, nisi violenter à mundo Deus abstraheret, eodem egressurum. Exemplo erit Loth, qui imminente Sodomæ excidio, cùm ab Angelis, vt cum vxore & filiabus cófestim vrbe se proriperet, esset præmonitus, ne forte vna cum alijs ruina inuolueretur, sanctis neglectis præmonitionibus, vix egredi voluit, ita vt Angeli manu illius apprehensa inuitum quodammodo exire compulerint, & vltro eduxerint: *Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, eduxeruntq; eum.* Ideò quoque dicebat in Euangelio Dominus, *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum*: quod verbum *traxerit*, violentiam quamdam designat. Vult etiam in Cáticis sponsa trahi post sponsum, vt currat in odoré vnguentorũ illius. & ipse Dei filius in Euangelio ait, *Ego si semel exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum.* Postula igitur cum Propheta peccator, & dic, *Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis.*

Deus nos cogitat mundo exeamat.

Gen. 19.

Ioan. 6.

Cant. 1.

Ioan. 12.

Psalm. 143.

At quamnam efferationem putabimus, quòd Dominus surdum hunc curaturus, eum è turba sequestrarit? An non conuenientius, & ad maiorem illius gloriam erat, omnium in oculis hoc miraculum patrari & multos illius testes existere? non modica hic difficultas est. S. Hieronymus & Beda Ven. hanc separationis huius esse causam innuunt, quòd qui à IESV CHRISTO sanari volunt, ab hominum se multitudine debeant subducere. Benè quidem, verùm & allegoria hic latitat.

Cur Dominus surdum hunc è turba duxerit.

Credit siquidē Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius Dominum ostendere hic voluisse, vanam fugiendam esse gloriam, & auræ popularis flabrum declinandum. Sibi persuadent alij, ideo factum, quòd plurimos adstantiū miraculo conspiciendo crederet indignos. Alij, vt Maldonatus ait, vt surdum hunc curaturus, procul à tumultu segregatus cùm esset, preces commodiùs ac quietiùs effunderet: vt enim è consequentibus videre est, orauit priusquam miraculum ederet.

Non semper æqualiter diuinitatem & potentiam Christus ostendit.

Hic quoque, ad harum ceremoniarum elucidationem, & miraculi huius splendorem, notandum est, non semper æqualiter, Dominum diuinitatem ac potentiam suam declarasse; iudicabat quippe, non semper vtrumque expedire aut opus esse: quamuis non ipsum lateret, & causa foret incognita: suscitauit interdum mortuos & fugauit dæmones vnico verbo, atque ita se reuera Deum esse demonstrauit: aliàs tactu, quin & sputo, & luto alijsq; cæremonijs adhibitis, potentiam suam modo agendi qui causis naturaliter inest, & consuetudini & sensibus hominum adaptans. Atque ideò surdum hunc è turba segregat.

Solitudinis laus.

Adhæc surdum hunc ab alijs sequestrans, mundi fugam & vitam solitariam suadet. hac quippe ratione, per solitudinem, inquam, plurimas peccandi occasiones euitamus, ipsaque virtutum penaria est, & vitiorum nouerca. vnde in laudem eius benè Cassiodorus ait, *Nimia turba vitiorum, sine certamine vincitur, quando solitudo gratiæ suffragatur.* Et meritò. Qui enim solitarius agit, peccata omnia emori cogit. nihil enim quod concupiscant tunc oculi vident, nihil inordinatum & indecens audiunt aures, nullum, cui loquatur, habet lingua. Viuat igitur Religiosa solitudo.

Nocent

Nocent ſiquidem hominum contubernia, & præſertim impiorum & mulierum. Loth quippe nec inter filias tutus fuit, nec apud ſororem Amnon, Abſalom inter patris concubinas continere ſe non potuit, nec Salomon inter vxores plurimas à periculo immunis. cui periculo vt obuiam eatur, ſuadet Eccleſiaſticus non eſſe in medio mulierum commorandum; nam vt de veſtimentis procedit tinea, ita & à muliere iniquitatem viri. Sapiens quoque eodem collineans ait in Prouerbijs: *Numquid poteſt quis abſcondere in ſinu ſuo ignem, vt veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas, & non comburentur plantæ eius?* Porrò ignem ſinu geſtare nec aduri; prunis inambulare, nullum vt læſionis in ijs appareat veſtigium; eſt oculos in mulieres conijcere, nec cupidinis ardorem in animo ſentire; eſt mulierum intereſſe colloquio, & earum contubernia frequentare, nec tamen minimam ardoris ſcintillam intrinſecus perſentiſcere; quæ profectò ſine miraculo fieri nequeunt. Vt enim ignis obuia quæque deuorat & quidquid illi accedit, abſumit; ita feminæ quoslibet accedentes inquinant & deprauant. Hinc procul hinc igitur noxiæ illæ peſtes & contagioſa contubernia.

Gen 19. *2.Reg.13.* *2.Reg.16.* *3.Reg.11.* *Prov.6.*

Mala conſortia noxia ſunt.

Nocent quippe plurimùm rebus ſpiritualibus, & exercitijs animi non mediocre damnum inferunt. Templum Salomonis cùm exſtrueretur, è politis lapidibus conſtructum eſt, nullusque mallei ictus, nullus ſecuris aut ferramenti ſtrepitus Ieroſolymis audiebatur, *Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt, &*

3.Reg. 6.

malleus & securis , & omne ferramentum
3. Reg. 8. *non sunt audita cùm ædificaretur.* At mox vt perfectum fuit, & consecrationis dies aduenit, *Nebula impleuit domum Domini , & non poterant sacerdotes stare & ministrare propter nebulã.* Quo designatum est, in ijs quæ ad opera corporalia spectant & materialibus , vix vllum dari impedimentum aut contradictionem posse; at mox vbi Deo nos dedicare incipimus, obscuras interiùs nebulas suboriri, quæ propositum disturbent, & quo minùs incœpto progrediamur via, impedimento sunt, quales hauddubiè sunt prauorum consortia, & mundi frequentatio; quamobrem si nobis consultum volumus, ab eodem segregemur, Deumque obsecremus, vt à mundo nos abstrahat.

De turba seorsum. Sunt enim conuersationes & contubernia hominum noxia & damnosa. Plutarchus in moralibus rationem indagat, cur luna præses illa noctis & secunda cæli fax , maculas in vultu circa frontem præferat, quæ lumini illius ac splendori nonnihil videntur officere , eiusq; pulchritudinem eunt imminutum, cum in nullo planeta videantur : ac tandem maculas illas à terræ humiditate originem sumere asserit, quod ipsa cæteris sideribus terræ sit vicinior. Vnde manifestè colligere, & euidens hinc argumentum educere possumus nimis crebram & assiduam familiaritatem, contemptum parere, & malas societates næuos ac maculas affricare, & meritorum splendorem exstinguere. Nihil autem melius ac salutarius, quam solum agere & à tumultu hominum procul secedere.

Cur in luna sint maculæ.

Scriptum est in libro Iob, *Interroga volatilia cæli & in*

& indicabunt tibi. Hic erubescant filij Adam. ecce, vt praui affectus ingenium eorum offuscarint, & tenebras stuporis menti offuderint, vt ab auibus cæli necesse habeant edoceri. Ab illis igitur disce ô homo, ac præsertim ab apibus. & quid disces? solent hæ sæuiente hyeme & ventorum procellis, & cælo pluuio, teneritudinis suæ & mollitiei consciæ, in fauis & aluearijs delitescere; quæ verò certa aluearia ac receptacula non habent, cauernas & loca subterranea subire: metuentes scil. ne si foras prodeant, à vento aliorsum abripiantur, vel imbribus frequentioribus suffocentur. Ne sis igitur, homo, bestiolis hisce ineptior, noli ab apibus te superari, fragilitatem agnosce, fuge tempestates & procellas, quę aduersus vitam spiritualem insurgunt; angulum tibi quære, in quo ab hominum societate sequestratus trãquillè & quietè vitam possis traducere, & veram securamque quietem viuere. Hinc de cordato ac prudente viro scriptum est, *Et erit vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate.* qui igitur apricari gestit, & à noxijs ventis immunis viuere, qui tempestates denique vult euitare, mundo egrediatur.

Iob.12.

Apum prudentia.

Isai.32.

De turba seorsum. Mundus etenim ager ille Euãgelicus est, in quo inter paucas boni seminis spicas, tot noxia pullulant zizania: est quoq; clima illud Sodomiticum & Gomorrhæum, in quo inter prauorũ myriades vix vnũ reperire erat iustũ; est regnũ Babylonis, in quo oẽs omnino mortales ad sonitũ fistulæ & sambucę peccati idolũ adorãt: denique locus est, in quo infiniti inferaces surculi, mille inquam tentationes, mille peccandi occasiones, succrescunt; quas vt euites, mundum vita. Siquis iuratum habeat inimicum, non illum modò metuit ac formidat, sed & omnes il-

Matth.13.

Genes.18.

Dan.3.

Simile.

lius socios, fautores, assèclas, & quotquot eius partibus adhærent: ita quoque non peccatum modò fugiendum est, sed & omnes peccati occasiones, quæ illius partes sequuntur, & in nomen eius sacramentum præstiterunt. Hinc bene Ecclesiasticus ait, *Qui timet Deum, nihil negligit* sed omnia timet, & nihil tutum credit, atque à mundo se penitùs segregat.

Eccles. 7.

Præcepit olim Abrahæ Deus, vt è terra sua recederet, parētibus valediceret, domum paternam desereret, & aliud clima & terram incognitam ingrederetur. Si verò emigrationis huius causam Patriarcha postulasset, respondisset hauddubiè Deus, Eò quòd terra tua, id est Chaldæa, in qua modò habitas, scateat idololatris; plurimi sunt ibi impij & scelesti, virtus exulat, peccatum verò dominatur, adeò vt inter illos viuere periculosum sit, noxium, & difficile, nulla igitur hic salus speranda. Idem omnino de mundo dictum esto; est scilicet terra Chaldæa, vbi nec ipsi Abrahæ, securi sunt. Egrediatur namque oportet, qui in securitate & quiete viuere desiderat.

Genes. 12.

De turba seorsum. Fieri non potest, vt quis egrediatur per regiones obambulans, & pedes non lædat; ita quoque difficile est, in publicum prodire, & cum mundo agere & conuersari, sine vllo affectuum, qui sunt pedes animæ inquinamento. Hoc spectabat in canticis sapiens illa sponsa, quando dilecto ad ostium pulsanti ait, *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Hæc allegoricè in tuam vtilitatem conuerte anima, ac dicito cum amanti illa sponsa, quando ille mundi amor ostium cordis pulsat, Expoliaui me munde ambitione & superbia; quomodo ergo me eamdem denuò vis induere? votum

Cant. 5.

Allegoria insignis.

feci

feci paupertatis; quomodo ad diuitias aspirem,& opibus inhiem? laui, purgaui & mundaui desideria & affectus meos; quomodo me eosdē vanitatibus & ineptijs tuis vis maculare? tā suauiter ac quietè in regio solitudinis lectulo requiesco, quomodo igitur resurgā, quomodo iucundissimam monasterij quietem deseram, mundum ingressurus, negotijs me secularibus inuoluent? Hinc disce cosmophile, mundo non nimis confidere, illius societatē infidam credere, sed eamdem vt suspectā metuere. Loth Sanctus erat & iustus, quamdiu cū Abrahamo agebat, sed cum Sodomitis, cùm ageret, impijs illis & scelestis, naturæ corruptoribus, omnis illius familia euersa perditaq; fuit, illius vxor immorigera in salis statuam conuersa est, & filiæ incæstum admisêre. Illa sunt scil. pericula societatis prauæ, & casus in mundo obuij. Beatus igitur qui eodem egressus est, & procul negotijs sæcularibus in solitudine viuit. *Genes.19.*

De turba seorsum. Noua hic iterum mysteria; hac fortasse cærimonia vsus est Saluator, vt demōstret opera Dei non esse mundo patefacienda mysteria non publicanda, non dignitatem & splendorem rerum sacrarum profanandum. In huius rei signum, cùm Propheta Elisæus Sunamitidis filium ad vitam reuocare vellet, cubiculum ingressus, in quo exanimis collocatus erat, ianuam occlusit, ne quis rei conscius foret; *Ingressusq; clausit ostium super se & super puerum & orauit ad Dominum.* Ipse quoque Redemptor Christus, Archisynagogi filiam resuscitaturus, omnes aula priùs egredi iussit, quàm rem aggrederetur, *Et cùm eiecta esset turba*, ait Matthæus, *intrauit & tenuit manum eius, & dixit, Puella surge.* Omnes autem hæ cæremoniç adhibitç sunt, vt hinc euidens fiat, mysteria

Mysteria sancta non debent profanari.

4. Reg. 4.

Matth. 9.

ſteria celanda & ab hominum cognitione abſcon-
Lib. 54. Rom. hiſtoria. denda eſſe.

Quod nec ipſos Ethnicos latuit & nationes barbaras; nam refert Auguſtum Cæſarem Dio Nicæus cùm videret libros Sibyllinos, in quibus omnis ſacrificiorum & diuini cultus ratio tradita, ſemilaceros & præ vetuſtate detritos, Pōtificibus maximis præcepit vt eoſdem ſua manu denuo deſcriberēt, ne quis profanus eoſdē deſcribendo legeret; Nolebat ſcilicet, ſancta & arcana in vulgus
Lib. 1. cap. 1. ſpargi, & omnibus pateſcere.

Tanta Tarquinij ſuperbi, referente Valerio, erga ſacra & arcanorum myſteria pietas fuit ac reuerentia, vt Tullium Duumuirum, cui cōmiſſum erat volumen, in quo cæremoniæ & ritus ſacrorum continebantur, quòd ipſum Petronio Sabino quia iam præ vetuſtate litteræ propemodum fugerent, tranſſcribendum dediſſet, velut grauiſſimi criminis reum culeo inſutum viuum in Tiberim deijci mandarit. quod ſupplicium ſolis paricidis deinde fuit irrogatum. Ita ſcilicet myſteriorū ſtudioſus erat rex, vt morte dignos iudicaret illos, qui eadem profanabant, & vt ritus quoſdam com-
Li. 5. Strom. munes eadem habebant.

Refert in ſtromatis Clemens Alexandrinus, Aegyptios templorum ianuis ſphynges ſuperimponere conſueuiſſe, denotare volentes, Dei & myſteriorum cognitionem ænigmaticam eſſe & perobſcuram omniaq; ſilentij inuolucris eſſe inuoluenda. An non eamdem Dei noſtri mentē fuiſſe putabitis, cùm ante ſancta ſanctorum velum expandi
Exod. 26. iuſſit, & tabernaculū ipſum obtegi cortinis? Quid
Leuit. 16 denotat velum illud expanſum, & cortina illa tē-
Num. 4. pli, qua viſus arcanorum prohibebatur, aliud, quā ſacroſancta myſteria vulgo non eſſe patefaciēda,

ita vt ne videat quidem, nedum eadem intelligat?

Magnum Ecclesiæ lumen Augustinus huic opinioni accedens scribit in libris de ciuitate Dei, olim nefas fuisse sacris & mysterijs Eleusinijs, quæ Cecropi & Proserpinæ fiebant, nullos profanos nec initiatos interesse: sed sacrificulos priusquam sacra peragerét, inclamare solitos, *procul hinc, procul esse profani*. Atq; ideò Alcibiades, magnus ille Atheniensiũ ductor, quòd sacris Cereris vt nõ initiatis interfuisset, accusatus est, ac nõnisi post plurimos labores ac difficultates absolutus. Addit insuper Rhodiginus, ideò quoq; lege Athenis cautũ fuisse, ne quis externus & profanus Eleusinia celebraret. Omnia porrò huc referri queũt, nõ esse sc. mysteria propalãda, idq; Christi exemplo, qui surdũ hunc & mutũ curaturus, tantumq; miraculũ editurus, de turba illum apprehendit, nec homines illius miraculi conscios esse vult.

Plut. in vita.

Antiq. lect. lib. 16. c. 9.

At verò cærimonia hæc Christo nõ sufficiebat, sed addere visum ei est & alias, nec minùs admirabiles: nã postquã eũ de turba sequestrasset, *misit digitos suos in auriculas eius*. Per digitos illos sacros in sacris litteris intelligi solent spiritus sancti charismata, qui proinde etiam Dei digitus appellatur. Hinc Ecclesia canit, *Dextræ Dei tu digitus*: & sanè ea ipsa verba Lucæ, *si in digito Dei eijcio dæmonia*; alius Euangelista sic scripsit, *Si in spiritu eijcio dæmonia*. Ceterùm Spiritus sanctus est ille Dei digitus, qui surdos & mutos curat, quòd Spiritui sancto peccatoris iustificatio qua nullum opus haberi potest maius vt & ipsam mundi creationẽ, teste D. Augustino & D. Thoma, longè antecellat, adscribatur: in hanc enim sola Dei sufficiebat voluntas, illuc verò & ipsum peccatoris voluntatem necesse est concurrere.

Luc. 11.
Matth. 12.

Igitur

Igitur per sacros illos digitos, dona S. Spiritus denotari certum est; atque ita interpretatur Magnus Gregorius dicens, *Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti spiritus designantur?*

Homil. 10. in Ezech.

Quin etiã per pretiosos illos digitos virtus miraculorum operatrix poterit denotari: quod vt meliùs intelligatur, sciendum est, Iesum Christum sæpe in scriptura manus nomine nuncupari, quod per ipsum velut per manum quamdam cuncta Pater omnipotens operetur & producat: ita Origenes in Numeros & Hieronymus in Ezechielem. Hoc dixisse sensu credendus est verba illa Psalmographus, *Emitte manum tuam de alto, & libera me de aquis multis*: Cyrillus autem ait, manum illam Mosis, quæ in sinu delitescens munda erat, & foras prolata lepram præferebat, veram fuisse Iesu Christi imaginem. In hac porrò manu Patres quinque notant digitos; primus vel si lubet vltimus, id est minimus, illius humilitatem & obedientiam denotat: Secundus, qui medicus est, clementiam & misericordiam, qua peccatores sanabat: hunc quippe medici adhibent in pulsu venæ dignoscendo, nam venam habet quæ ad cor vsque pertingit: tertius, qui medius est & longissimus, miraculorum operationem. quartus autem, qui & Index, prudentiam; per hanc enim viam salutis demonstrat & verum ad beatitudinem iter. quintus denique id est pollex; qui omnium fortissimus, mortem & passionem eius significat; hos autem quinque digitos hodie auriculis surdi inseruit, vt hac ei ratione auditum restitueret.

Homil. 27. Cap. 27. & Abac. 5.

Lib. 15. de incarn. vnigen.

Christus manus dicitur in sacra scriptura.

Tangit Dominus manu sua surdum hunc, vt corporis sui virtutẽ ostenderet.

Misit digitos suos in auriculas eius. Digitos scilicet auribus indidit; & linguæ eius saliuã affricuit vt ostenderet, ait Euthymius, omnes corporis

ſui partes propter vnionem diuinitatis, ſalutares eſſe, & infinitæ virtutis & efficaciæ, eò quòd ſolo attactu omne morborum genus tollerent. Idem quoque dicit Theophylactus, & Maldonatus, & alij. Equidem addo, non ſuffeciſſe Domino, hunc à turba ſegregare, digitos auribus inſerere, linguam ſaliua perlinere, niſi & oculos in cælum ſuſtolleret, atque ita imo de pectore ingemiſceret.

Gemitus Chriſti ſignum ſunt doloris interni.

Suſpiciens in cælum ingemuit. Gemitus hic immenſi doloris eſt argumẽtum, quem ſolus ille poterit cognoſcere & penitùs perſpicere, qui Chriſti amorem & caritatem perſpectam habuerit. Conſtat quippe dolorem ex amore manare, & quo rei amiſſæ amor maior eſt, eo dolor vehementior & maior. quàm vehemens autem & immenſus fuit Chriſti erga animas amor? verbis hic quidem exprimi nequit; at eius incarnatio, natiuitas, vita, mors, paſſio, aliaq; quæ ſubijt tormentorum genera, locupletiſſimi teſtes ſunt. Cùm igitur amor doloris cauſa ſit, & Chriſti erga animas amor fuerit immenſus & infinitus; quam grauem & acerbum illi fuiſſe dolorem ex animarum ruina prouenientem credendum eſt?

Solus Deus peccati grauitatẽ & malitiã poteſt agnoſcere.

Adhæc profundus ille gemitus, quẽ imo pectore Ieſus emittebat, à peccato originem trahebat: cũq; peccatum malitiæ cuiuſdã infinitę ſit, ſuſpiria illa, animam eius extremo intrinſecus dolore confici teſtabantur: at dolore, quem ſolus ipſe nouerat, vt qui & ſolus peccati malitiam potis eſt comprehendere: neque enim homines, aut Angeli, neue ipſa glorioſa Deipara ipſam peccati nequitiam & grauitatem penitùs comprehendere queunt: cùm enim homo per peccatum mortale Deũ, bonũ inquam incomprehenſibile, amittat, hinc eſt quòd

nemo mortalium rei illius qua summū amittitur bonum, malitiam possit comprehendere. necesse siquidem est malum illud incomprehensibile esse, quod bono priuet incomprehensibili. Solus igitur Deus est, qui se ipsum plenè capit, ac proinde vitij etiam & peccati turpitudinem ac peruersitatem: quamobrem nemini mirum videatur, si medicus gemat & suspiret qui solus morbi grauitatem habet perspectam.

Altera gemituum Christi ratio.

Suspiciens in cælum ingemuit. Altera suspirij huius causa fuit, quòd peccatoris miseriā & calamitatē cognoscat, quā non modò Deum, summum illud bonum amittit, sed eundem ex amico inimicū reddit capitalissimum; adeò qui paterno eū priùs amore complectebatur, & varia in eum gratiarum munera effuderat; admisso delicto, mox eum vt inimicum prosequatur, & in periculis deserat, ac varijs casibus eumdem reddat obnoxium. Quam calamitatem & miseriam scitè depingit Psalmographus dicens, *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.* Innuere vult, Deum se pijs amicum, impijs verò ostendere inimicum, patrem bonis, sceleštis iudicem; illos protegere, hos autem persequi. O rem deplorandam! ô casum lacrymis ac suspirijs dignum! quam funestum ac graue est Dei inimicum esse.

Psal. 33.

Gen. 31.

Iacob Patriarcha cùm cerneret Labani soceri amicitiam & fauorem, in immortale esse odium cōuersa, faciemq; illius tristia cōminari, quæ mille ei olim gaudia pepererat, nescio qua tristitia & mœrore affectus inquietus vixit, adeò vt patriā repetere, & Labani ædes deserere decreuerit. atq; hac priùs oratione vxores compellauit, *Video faciem*

ciem patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri & nudiustertius. Perinde ac si dixisset, nequeo diutiùs carissimæ coniuges hac in regione commorari, in qua socerum, qui hactenus tam amicè me fouit, inimicum experior. Eheu! peccator cùm Deum iratum, cum Patrem illum cælestem, qui tot tantaque beneuolentiæ argumenta in te ostendit, qui pro te nasci, in mundo agere, in cruce pro te mori voluit inimicum iam redditum vides, & iratos tibi oculos ostendere; quomodo viuere poteris? ecquæ tibi dari poterit quies aut animæ tranquillitas?

Paricida Cain cùm grauissimi & atrocissimi criminis reus diuina gratia excidisset, eumq; iam non clementem, sed iudicem seuerissimum experiretur, & vindicem illam iustitiæ manū in se sæuientem sentiret, suspirans & lacrymans dicebat: *Ecce eijcis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis, qui inuenerit me, occidet me.* Eadem tua sors est, peccator, eadem calamitas, quæ Caini, nam quæ admisisti crimina, Deum tibi infensum reddūt, & illius indignationē prouocāt; gratia illius excidisti, & velut profugus & ab omnibus derelictus, omnibus fortunæ casibus & infortunijs viuis obnoxius, adeò vt verendū sit, ne omnis qui te inuenerit, occisurus sit: Et sanè ita se res habet: anima enim à qua recessit Deus, omnes in se creaturas excitat & armat. Expressit id scitè Psalmographus cum diceret reipsa expertus; *Quia dixerunt inimici mei mihi; & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum:* Quamdiu, inquit, in peccati statu mansi, à te recedens, desertus, gratia tua quoque priuatus; quotidie in necem meam inimici coniurantes insurrexe-

Gen. 4.

Psal. 70.

runt, *dicentes, Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.*

Absalom quòd paterna se gratia & beneuolentia excidisse, & ab illius conspectu se remotum cerneret, tantum intrinsecus dolorem concepit & vitam morte amariorem duceret, & celeri leto tristes vitæ dies mallet præuertere, atque ideò dicebat Ioabo lachrymans, *obsecro ergo, vt videam faciem regis, quod si memor est iniquitatis meæ interficiat me.* Hoc cogites velim, infelix peccator, & perpende, si Absalom indignationem & iram Patris & regis sustinere non potuerit; quo tu modo feres odia & mortales inimicitias Dei tui & Patris? quomodo sub onere tanti furoris non fatisces. Quare deplorandum est, illius te amicitia excidisse, & inimicum implacabilem tibi illum reddidisse.

2. Reg. 14.

Esth. 7.

An non graue Amano Purpurato fuit, videre regem Assuerum, cuius quondam delicium & amicus integerrimus fuerat, & à quo tot honores & beneficia, & beneuolentiæ argumenta receperat infestum sibi redditum, & indignantem in necem suam conspirare; donec in crucem egisset, *Suspensus est itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo, & regis ira quieuit.* Tantopere autem misellus hic regis indignationem metuebat, vt audito, regem & reginam sibi infestos redditos, timore sit quodammodo exanimatus, & ad tam tristem ac funestum nuntium expalluerit, *Dixitq; Esther, Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman: quod ille audiens illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens.* Maius tuum, infelix peccator, infortunium est, dum regem regum, à quo plurima beneuolentiæ & amoris argumenta tibi demonstrata, à quo tot tanta-

que

que gratiarum recepisti charismata; in te cernis commotum & indignantem, in ruinam ac perniciem tuam conspirantem, damnationique perpetuæ te addicentem? An non igitur te dolentem & gementem quòd gratia illius excideris, toto contremiscere corpore par est, dum audis, summum illum regem tibi aduersarium, reginam Angelorum iratam, Angelicos denique ordines tibi infestos? Hic facies in diuersa mutanda; hic pallor induendus, hic gemendum, hic trahenda suspiria. at cùm hoc ipse pro rei grauitate facere nequeas, vt qui delicti peruersitatem non agnoscas; ipse Christus, qui te melius tua nouit infortunia, hodie vt vides suspirat, *& suspiciens in cælum ingemuit.*

Tertiò Christus ingemuit, quòd apertè supplicia & cruciatus, huiusmodi auersionis, qua quis ab infinito & incommutabili bono, ad fragile mutationique obnoxium se conuertit, debitos apertè perspiceret. Porrò supplicium hoc & pœna, iuxta æquissimas diuinæ iustitiæ leges, necessariò infinita est, eo quòd delictum, quod castigat, in Deum, qui infinitæ est maiestatis, admissum est: atque ideò pœna æterna est, quòd nulla annorum temporisque duratione metiatur, & idcircò, à nullo mortalium & creatura aliqua creata nequit comprehendi, at solus eam nouit spiritus ille increatus, Filius Dei Vnigenitus, qui hodie gemitu suo peccati grauitatem malitiamque declarauit, cùm verbis eamdem non posset exprimere. Nec est quòd miretur aliquis, cùm ardentem illum salutis humanæ amatorem, dum internis animi oculis peccatorem in delictis obstinatum & supplicia illi iam olim decreta in surdo hoc & muto

Tertia gemituum Christi ratio.

conspicit, suspirantem audit) & imo pectore singultientem. Docuit nos suo scilicet exemplo, propria deplorare mala & calamitates: simul etiam credendum est, eumdem amorem; qui aliquando ad vrbis Hierosolymitanæ excidium deplorandum lachrymas oculis illius exciuit, hodie quoque, dum videt surdum & mutum, & peccati grauitatem ac diuinæ iustitiæ rigorem attendit, ex intimis cordis penetralibus suspiria euocare.

Luc. 19.

O stultitiam detestandam! ô stuporẽ verè brutalem! ô phrenesin animarũ nimis (ah!) deplorandã phrenesin inquam, qua homo pessimo cõstitutus loco ridet, iocatur, voluptatibus indulget. O cæcitatem verè cæcam! Filium Dei vnigenitum singultire, & peccatorem cachinnari; Christum peccatori condolere, eiusq́; deplorare calamitatem illum verò nihil penitùs commoueri. ô insensibilitatem inauditam! peccatum graue est & ponderosum quàm quod maximè, peccator tamen ipso in humeros sublato non succumbit, nec de oneris conqueritur grauitate. Quod conceptu philosophico confirmabo. Tradit Aristoteles, elementa in loco suo & centro constituta, grauia non esse; sed extra ipsum si fuerint, grauissima: homo enim cùm in maris est fundo, licet integrum super se habeat oceanum, nullum omnino sentit pondus, sed si extra aquam constituto vrnam aliquam imponas, sudat, laborat, & vix eamdem sustinere, nedum ferre valet. Hæc omnia considerans Augustinus, quærit in libro de natura boni & lib. de fide ad Petrum, ecquis proprius locus & centrum sit peccati, & addit primò, ipsum corpus non esse: lapides enim corpus sunt; ideò tamen peccatum non includunt. nec sensus: bestiæ siquidem sentiunt, at non peccant. nec etiam intellectum, sed

Peccatoris stoliditas.

Elementa in suo centro leuia sunt.

Voluntas peccati centrum.

solam peruersam voluntatem; in qua cùm peccatum consistit, in loco veluti proprio & naturali, ac centro est, atque hic nullam grauitatem aut pondus habet. At vbi voluntas hæc imitari cœpit, & bona esse desiderat, tunc peccatum extra centrum constitutum graue esse incipit, & ita graue, vt sub onere fatiscens peccator lacrymas exsudet, & suspiret. Ita Dauid quamdiu in peccato hæsit, leuior fuit pluma, quòd deprauatam voluntatem haberet, & in centro suo peccatum hæreret: at mox vt ad Deum se conuertit, tam graue illi videbatur, vt sub pondere ingemiscat & exclamet, *Sicut onus graue, grauatæ sunt super me.* & mox, *Afflictus & humiliatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei*: Et sanè adeò graue idipsum Dei filius æstimat, vt suspirare non vereatur, *suspiciens in cælum ingemuit.* Psal. 37.

Vidistis cærimonias, iam videte miraculum. Postquā igitur magnus ille medicus aures & linguam tetigisset, ecce subitò aures illius apertæ, & lingua soluta, ac perfectè magna omnium admiratione loqui cœpit, omnibus laudes & merita magni illius Aesculapij deprædicando, acclamantibus, *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Est hæc Euangelij præsentis conclusio, simul & concionis hodiernæ. Curatio miraculosa surdi huius.

Hinc igitur discite Christiani, fidem alienam posse interdum proximo prodesse ad corporis sanitatem obtinendam, Centurio namq; viua Christum orans fide seruo sanitatē recuperauit, & filiæ mulier Cananęa. discite, illam ad fidem qua saluemur impetrandam etiam non mediocriter conducere, an non enim Stephani Protomartyris fides, Paulū Ecclesiæ adiūxit? *nisi enim*, vt canit Ecclesia, *Stephanus orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* an Matth. 8. Matth. 15.

Aug.serm.2. & 4.de S. Stephano. non Monychæ fides, Augustinum fidelem effecit? adeò vt diceret Ambrosius, *impossibile est, vt filius tantarum lachrymarum pereat.* Discite eadem opera, cærimonias, quas hic à Christo videtis vsurpari, in baptismate nostro etiamnum seruari. Discite denique è miraculi huius splendore, Messiam verè in mundum venisse, talia namque de eo prædixêre Prophetæ, *Tunc*, ait Isaias, *Isai.35.* *aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt.* Et apud Sapientem legere est, *Sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.* & dicite cum alijs Christo applaudentibus, *Bene omnia fecit; & surdos fecit audire & mutos loqui.*

Ceterùm ô Saluator mundi, vere tùm animarũ tum corporum medice, mirabilium patrator, qui tot in mundo ægris sanitatem; sed non sine miraculo, & præter communem naturæ ordinem, reddidisti; paralysin scil. seruo centurionis abstulisti, hæmorrhoissæ fluxum stitisti, cęco nato oculos restituisti, & hodie auditum & loquelam surdo & muto reddidisti; hæc eadem hodie miracula etiam necessaria sunt. numquam enim tot surdos, tot vidimus mutos, neue tot vmquam cæcos. Is quidem, quem hic curas, nonnisi corporalibus auribus surdus erat, at hi spiritualibus & internis. Et quales, Deus bone! surdi? qui de te loquentes ne audire quidem sustinent, de rebus sanctis institutos sermones repudiant, denique diuinis inspirationibus animum & cor occludunt. Quot etiam mutos reperiemus, lingua carentes, qua te inuocent; ore, quo te laudent ac glorificent; loquela, qua delicta confiteantur. Tu verò aures & linguam illis tange, auditum & loquelam restitue, vt præconia tua & laudes deprædicantes, & verba audientes, salutem

lutē tandem consequantur, atque ad sempiternam felicitatem vitamque perpetuam pertingere mereantur, ad quam nos omnes deducat Pater & Filius & Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA DVODECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones. Luc. 10.

FIGVRA.

HEbræorum Regum phœnix Dauid insignem profectò in proximum amorem & affectum ostendit, cùm insidens equo, quadringentis militibus stipatus, vt Siceleg, vrbis in tribu Simeon haud procul à torrente Bozor, in extremis Palæstinæ finibus sitæ incensores persequeretur; in misellum quemdam Aegyptium incidit Amalecitæ seruum, ægrum & semianimem; cuius diligentem, quamuis foret alienigena haberi rationem iussit. Similem haud dubiè amorem Samaritanus sub parabola quadam hoc in Euangelio demonstrat. Hic enim cùm in deserto in sauciatum incidisset, qui Ierosolymis in Iericho descēdens inciderat in latrones, qui despoliato plurimas inflixerunt plagas, & extremum trahentem spiritus dereliquerunt; misericordia motus, equo descendit, vulnera alligauit, eiusque in diuersorium deducti magnam haberi rationem iussit, & siquid erogatum foret, grato animo reddidit. Sapit hoc charitatem proximi & dilectionem Christia-

1. Reg. 30.

nam, & hic finis est quem parabola intendit, & Euangelij præsentis subiectum, quod latiùs vobis deducere, & egregios in eo ipso conceptus producere constitui, modò Spiritus Paracletus numine suo dicenti annuat, ac patrocinium suum Deipara non abnuat. Atque ideò salutatione eam angelica compellemus. dicentes.

AVE MARIA.

Angelicus Doctor Thomas, & S, Bonauentura eadem distinctione articulo 2. quæst. 3. naturæ humanæ fragilitatem, peccati malitiam, & gratiæ vires considerantes firmissimè credunt, fieri non posse vt homo quid boni agat, virtutes operetur, si cælesti ope & diuina gratia non adiuuetur. Veritatis huius fundamenta iecit Aristoteles, quibus suam opinionem superstruxêre Theologi, dicens, *In omnium rerum natura, semper est aliquid, quod potest facere omnia illius genera* quod exemplo de motu confirmare licet: quidquid enim mouetur & agitatur, per primum mobile moueri certum est, vt idem in Metaphysicis testatur. nam *in mouentibus & motis non est processus in infinitum, sed necesse est venire ad aliquem motorem primum*, ait idem in Physicis.

1. 2. q. 111. a. 9. & 2. sent. dist 28. ar. 8.

Lib 3. de anima.

1. Metaphys. Lib. 7. Physic.

Idipsum de bonis operibus dicendũ est, credendumq; ab influxu primæ cuiusdã bonitatis deriuari. Vnde in Timæo suo diuinus Plato, *sicut*, inquit, *omne esse est à primo esse, & omne verum est à primo vero; sic omne bonum est à primo bono*: Quod Aristoteles verbis religiosioribus deinde cõfirmauit, dum in primo Politicorum ait, *sine Deo nihil est possibile.* porro verba Philosophi religiosa dixi, quòd & tuba illa religionis ac pietatis Paulus eadem propemodum vsurpauit: *Non sumus sufficien-*

Plato in Timæo.

Lib. 1. Polit.

2. Cor. 3.

sufficientes cogitare aliquid à nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Et ante illum Redemptor ipse apud Ioannem, *sine me nihil potestis facere.* Ioan. 15.
Et sanè ita se res habet: sine gratia Dei namque nihil omnino à quoquam fieri potest, & omnis sufficientia nostra à Deo dependet.

Hoc supposito omnis Theologorum schola, & inprimis angelicus Doctor * Thomas, & cum illo seraphicus † Bonauentura, inferunt, hominem in mortali peccato constitutum eodem sine peculiari Dei auxilio emergere non posse, quod & exemplis & similitudinibus stabiliunt. prima est S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, qui Henrici IV. temporibus vixit, circa annum Domini MLVII. qui ait, hominem seipsum puteo quidem immergere posse, sed non sponte emergere. ita quoq; peccatum profunda quædam vorago, & abyssus est atque præcipitum adeò præceps, vt seipsum eidem inijcere possit homo, non verò educere.

* 1.2.q.109 ar.7.
† In 2. dist. 28.a.1.q.1.

Homo cùm in peccati mortalis statu est, exsurgere nequit.

Altera Magni Ioannis Chrysostomi dicentis, hominem, quemadmodum nauis fracto malo mari innatat, & huc & illuc tempestate & fluctibus agitatur; diuinæ gratiæ, quæ mali instar est, auxilio amisso, in mundi huius æquore vagari, impelli, agitari, nescire quid agat, nec facere quæ velit, sed ad quæ suggestu diaboli impellitur. Porro similitudo hæc sacræ scripturæ authoritati innititur, ait siquidem Sapiens, *Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo.* Ionam, qui penitùs rem intueri voluerit, huius figuram statuere licet. Prouerb. 23. Ioan. 2.

Tertia summi Ecclesiæ Doctoris Augustini qui ait hominē sibi quidē ipsi vitam posse eripere, non verò ad vitā se reuocare: ita peccatorē spiritualē qui-

quidem mortem inferre animæ posse, iuxta verba
Sap. 16. illa Salomonis, *homo per malitiã occidit animam suam*; at mortuo sibi iam semel vitam nõ posse restituere. Atque hoc modo intelligi debet sententia
Psalm. 77. illa Psalmographi, *spiritus vadens & non reuertens*, qui quidem sponte sua ad peccati mortem ruit, sed ad vitam gratiæ reuerti per se nequit.

Quarta eiusdem Chrysostomi, dum tradit, hominem ante peccatum liberum esse, at si quando diabolo sese prauis operibus deuincit & obligat, nulla se ratione ab eius seruitute & ergastulo eripere posse, sed vt perpetuum mancipium illi seruire debere. Atque vt quando populus suffragijs regem elegit, & in solio stabiliuit, numquam eundem deponere potest: (fuit namque in illius potestate, illum creare & sceptrum tradere,) sed vbi iam regere ceperit, sceprtum eripere, & regno nequit deijcere. ita quoque peccator, postquam semel se diaboli potestati tradidit,
Iob. 41. eumque vt regem & principem (ex mente Prophetæ Iob, dicentis, *Ipse est rex super omnes filios superbiæ*) agnouit; numquam deinde eum dominio & regno priuare potest, aut sese mancipatui eripere.

Iam allegoriam producam. Iacobi Patriarchæ filij cùm penuriæ tempore, in Aegyptum Pharaonis inquam regnum descendissent, nonnisi ad biennium aut ad summum, triennium, donec fames, & annonæ caritas, præterijsset ibidem manere decreuerant; sed omnes illic exstincti sunt, & vniuersa eorum posteritas plusquam quadringentis hæsit annis, seruitute oppressa & duro captiuitatis iugo grauata: è qua numquam eripi potuissent, nisi miraculis Deus & portentis terribilibus Pharaonem terruisset. Idem omnino, allegorico sensu de

ſu de peccatore dicendum, qui durante tentatione in peccatum, quod diaboli regnum eſt, deſcendit, ſibique perſuadet, nonniſi biduo aut ad ſummum triduo, in eodem hærere, donec triſte tentationum tempus & fames pertranſeat: at ſæpè ſæpiùs accidit, vt diutius in eodem moram trahat ſeruitutem duriſſimam ſeruiens, ac non rarò etiam immoriatur, & egredi nequeat, niſi ſupernaturali quadam ratione & miraculo illum Deus educat, & miſericordiam ſuam illi demonſtret.

Dixi, miraculo; nam antequam in priſtinum gratiæ ſtatum peccator reſtituatur, plurima haud dubiè miracula interueniunt, eiuſque iuſtificatio adeò grauis & difficilis eſt, vt Auguſtinus dicere non ſit veritus, maius eſſe opus & longè diuinius ex impio iuſtum conſtituere, quam cælum & terram è nihilo producere. *Lib. de libero arbit.*

Hæc etiam veritas ratione poteſt confirmari, cuius fundamentum poſuit in dialectica Ariſtoteles, dicens, *A priuatione ad habitum impoſsibilis eſt regreſſus per naturam*: quod & ipſa docet experientia: luminis namque amiſſio in cæco nulla ratione, naturaliter loquendo recuperari poteſt, omniſque naturæ conatus & induſtria hic cedunt & euanida ſunt: ſed ſupernaturali quadam virtute hic opus eſt & poteſtate abſoluta & ſumma: Cum igitur anima peccata excæcetur, quando nimirum lumine & veritatis cognitione priuata eſt (de quo loquitur Sapiens, *Excæcauit eos malitia eorum.*) atque illa cæcitas longè ſit grauior ac periculoſior ipsâ corporeâ; dicendum eſt, vt huiuſmodi cæcus id eſt, peccator, lumen recuperet, maiori iure, ſupernaturale diuinæ gratiæ auxilium, virtutemque deſiderari, quę non ſolum oculos, ſed ipſam etiam vitam reſtituat, *In poſtprędicamētis* *Sap. 2.*

Dicta

Dicta quidem hæc hactenus, quòd in Euangelio hodierno præclarum huiusce rei exéplum videre sit: videritis namque misellum viatorem in deserto iacentem, bonis omnibus spoliatum, plagis deformem, plenum vulneribus, sauciatum & seminecem & vix se loco mouere valenté, nisi Samaritanus (qui verus Iesu Christi typus est & figura, vti sauciatus, peccatoris:) opem adtulisset. Audiamus Lucam rem enarrantem: *Homo quidam descendebat à Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto.* vt quidquid hoc continetur Euangelio, vobis enucleem, primo quæstiones quas doctor quidam Synagogicus proposuit, in quo nimirum Dei & proximi amor consisteret, examinabo: deinde parabolam deducam. vos verò aures adaptate, vt quantum peccatum mali animæ adferat, audiamus.

Euangelij historia.

Principio itaque, refert Euangelista, Christum coram Apostolis prædicantem eosque felices dicentem, quod coram viderent quæ alijs videre datum non erat, & animas eorum beatissimas quòd appellentem, certissimò exspectarent, quæ in vita altera ijs præparata essent, à legisperito interrogatum, *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?* & Ecquis hic doctor est, qui cognitis omnibus, iter cælum versus ignorat; qui cognita & perfecta lege, seipsum videre nequit. Similis est oculo, qui omnia conspicatur & longe latequé diu agatur, at seipsum non potest intueri. Similis est protoplasto Adæ, qui eodem quo conditus est momẽto, Doctor creatus de omnibus creaturis acutissimè & subtilissimè est Philosophatus, cunctis animantibus, herbis, lapidibus ex na-

Ignorãtia huius legisperiti.

turæ proprietate nomina imponens (quod summæ sapientiæ & Philosophiæ cuiusdam sublimis indicium est, sapientis enim est rebus nomina imponere:) attamen numquam sibi ipsi nomen potuit imponere, eo quòd seipsum ignoraret. Huic igitur Doctor hic noster similis est, qui omnem legem perspectam habet, & nihil eorum quæ ad salutem spectant nouit: iactat se in legis & scripturæ cognitione, sed in rebus ad salutem animæ pertinentibus talpa cæcior est.

Tales reuera sunt hodie mūdi huius incolæ, magni illi statistæ, prudentes illi politici; nihil rerum ad remp. & politiam spectantium ignorant, oracula quædam in hoc mundo videntur, sed si conscientiæ statum excutias, & ad salutē animæ spectantia, bestijs deteriores sunt. Ita id ipsum de se testatur Psalmista: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum*. Id est, Ad populum regendum, leges ferendas, exercitum ducendum, coronam propugnandam, regnum defendendum & in pristino statu conseruandum, prudens fui & sapiens vt qui maximè: at in ijs quæ ad animæ salutem pertinent, in cultu & obsequio quod tibi debeo, in cognitone mysteriorum tuorum non plus profectò sapui quàm brutum aliquod omnis rationis expers. Idem quoque de primo parente Adam dictum fuit, ac de ceteris in genere hominibus dici potest; *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Id est, Sapientes illi statistæ, & rerum periti, quos omnes suspiciunt, in rebus spiritualibus ne micā sapiunt, & vitæ huius vanitatibus penitus implicati sunt, de alterius felicitate ne hilum solliciti, in quo bestias imitantur. Eumdem scopum ferit ad Corinthios Apostolus dum ait, *animalis autem homo non percipit ea, quæ Dei sunt.*

Sapientes mundi huius oracula sunt quo ad ea, quæ ad hanc vitā spectant & bestiæ in ijs quæ ad alteram.

Psal. 21.

Psalm. 48.

1. Cor. 2.

Sapientissimus in rebus mundi huius fuit Achitophel regno Israëlitico à secretis, atque adeò omnes in rerũ gerendarũ experiẽtia & notitia antecellebat: ait namque scriptura consilia illius oraculorum instar apud omnes fuisse, & omnes ad illum velut ad numē aliquod ex vniuersis regni finibus confugisse: *Consilium autem Achitophel quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum.* In ijs tamen quæ salutis & animæ erant, bruto erat brutior; nam desperatione & indignatione quadam stimulatus, infami sibi vitam laqueo interclusit. Hunc imitantur magni illi consiliarij status, & rerum mundanarum periti, qui in negotijs gerundis & consilijs alij dandis oracula quædam sunt, & ad quos omnes velut ad numen aliquod consulendum properant; at bestiæ sunt in conscientiæ statum concernentibus, & in animæ consulendo penitus bardi & stupidi: aquilarum & Lyncei instar in mundo vident, in cæli climate ac rebus cælestibus talpæ more cæcutiunt. Hoc in se agnouit Psalmographus & de se cecinit lacrymans, *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.* Perinde ac si diceret: O rerum vices! olim ipse Goliados prostraui, Philisthæos profligaui, leones suffocaui, vrsos interemi, & ferocissima quæque animalia domui; at modò, vt Deo seruiam, nullæ mihi vires supersunt. Olim acutum vidi, & modò fortasse etiam video in mundi rebus: at peccati horrorem, mortis terrorem, iudiciorum tuorum discrimina animæ periculum, ea quoq; quę in altero geruntur mundo, vt videam, oculos non habeo, in illis penitus cæcutio, nec ipsi quidem oculi mecum sunt, sed in mundo, & in ijs mundus ipse habitat. Ita quoque cæcutit doctor hic noster, dicens

2. Reg. 16. 17

Psalm. 37.

dicens *Domine quid faciendo vitã æternam poßidebo?*

Indoctum doctorem! alijs doctus est & sapiens, sibi indoctus & ignorans: alios legem edocet & rationem ad vitam æternam pertingendi, se verò nihil prorsus, viam alijs demonstrat, sibi autem eam monstrari petit. In quo Regem Syriæ imitatur, qui Naamani militiæ suæ principi mundandæ lepræ rationem quidem præscripsit, litteras commendatitias ad Prophetas terrę Israël misit; attamen idololatriæ lepram non perdidit, *Dixitq; ei rex Syriæ, Vade & mittam litteras ad regem Israël.* 4. *Reg.* 5.

Similes sunt regi huic Doctor hic & ceteri, qui omnes edocere conãtur, sibi ipsis verò nihil ad vitam præscribunt; Naamanes namque & mundi asseclas rationes edocentes, quibus à peccati lepra purgentur, & litteras ijsdem & scientias communicantes, eosque ad Prophetas & Ecclesiæ confessarios destinantes, ipsi nihilonimùs in scelerum suorum idolotria permanent. Hos intellexisse crediderim Dauidem cùm diceret, *Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum.* *Psalm.* 49.

An non sanè deplorandum, arcæ fabricatores & naupegos diluuio perire! & sanè potiùs magna illorum dementia fuit, ne dicam vesania, Quòd, postquam tot annis arcam, quæ Noacho & filijs eius asylum & refugium foret, ædificassent; eamdem non subierint præ ceteris, sed cum reliqua turba aquis immersi perierint. At profecto magis deplorandũ est, tot hodie in orbe reperiri Doctores, tot ecclesiastas tot sapientes, huic nostro persimiles; qui horum ad instar fabrorum postquam toto vitæ tẽpore media & rationes suggesserint, quibus alij se à diuinorum iudiciorum fluctibus ac *Gen.* 6.

Mali doctores collati cum fabricatoribus arcæ Noë.

diluuio conſeruarent; tantum abeſt, vt ſui ipſorum præ ceteris ſalutẽ procurent, vt ante alios etiam pereant & ſub aquis ſuffocentur. Quod metuens, ſibi ne accideret, Apoſtolus, dicebat, *Timeo ne cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Eadem erat anxietas ac metus Doctoris noſtri, dicentis, *Domine quid faciens vitam æternam poßidebo?*

Qui docti [illegible] & ſuperbiunt, noxij ſunt reipub.

Infelicẽ & imperitum legiſperitum! omnium cùm peritus ſit, viæ quæ ad ſalutẽ ducit, ignarus eſt. ceterum nihil reipub. perniciosius eſt doctore, qui ſuperbiat & ſapiẽte, qui inſoleſcat: nam quẽadmodum è pharmacopolio, in quo aromata, vnguenta pretioſa, & antidota medica morbiſque ſalutaria reperiri ſolẽt, venena exeunt, & catapotia noxia: ita etiam è doctorum hominũ ſchola, ſępenumerò noxia & contagioſa pullulant dogmata. Herodes ſciſcitabatur ſcripturas, & in prophetarum oracula inquirebat, non vt vitam in melius commutaret, ſed vt ſciret, vbinã Chriſtum naſciturum prædixiſſent, quò eum deinde ibidem loci repertum interimeret. Ita quoque plurimi litteris hodie incumbunt, non vt in viros euadant meliores vitamque rectiùs inſtatuant, ſed vt in impietate proficiant, Deumque audaciùs & frequentiùs offendant.

Arbor illa ſcientiæ boni & mali, tantum abfuit vt primis mundi ſcholaribus & diſcipulis ſcientiam aliquam attulerit, vt extremam illis perniciem & toti adeò poſteritati ſempiternam in omnem progeniem ruinam pepererit, *Produxitq; Dominus Deus, de humo omne lignum, pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue; lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumq; ſcientiæ boni & mali*: Docti & eruditi arbores ſunt ſcientię in medio rerum publicarum conſitæ, at ſæpe fructum non adferunt, at

Gen. 2.

exiti-

exitium; non prosunt, sed obsunt, & iliadem malorum arcessunt.

Seruus ille vecors, qui acceptum talentum terræ infodit nullo inde lucro comparato, Dominum ad iracundiam prouocauit, ita vt amoris & beneuolentiæ occasionem in odij & indignationis cõuerterit; quare succensens illi Dominus ait. *Serue male & piger, sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi; oportuit ergo te committere pecuniam meã nummularijs, & veniens ego recepissem vtique quod meum est cum vsura.* Legis periti & Doctores, qui præclarum illud scientiæ talentum à Deo domino hero suo recipiunt, sæpe illud ipsum non in animarum salutem, & ad maiorem Dei gloriam impendunt, sed terræ infodiunt, ob id scilicet superbientes, vel ad ipsum præ auaritia proferre non audentes; itaque sibi ipsis æternæ damnationis causa sunt, & dominum suum clementissimum offendunt, cùm tamen ipsum ad animæ salutem impendi oporteret, hincque occasio sumenda esset infinita laudum præconia in datorem refundendi. Quamobrẽ exprobrabit ingratitudinem illis aliquando Deus, eosq; vt vecordes, desides, & pigros coarguet, quòd nimirum talentum scientiæ tam humanæ quàm diuinæ ad mensam non dederint, vt deinde dominus veniens, ipsos ad se admitteret, illorum negotiationẽ laudaret, & fœnus & vsuram persolueret. Tunc autem scientiæ ad mensam traduntur, quando in Dei gloriam, & animarum salutem impenduntur; tunc verò terræ infodiuntur, quando superbiæ & insolentiæ sunt occasio, & in prauos vsus detorquẽtur.

Matth. 25.

Scientia sæpe gladius est quo læditur Deus.

Astra cæli, quæ vniuersa hic in terra motu & lumine suo dirigunt & conseruant, non semper faustos & benignos aspectꝰ præferũt, sed sępenumerò

finiſtros ac noxios influxus producunt; ita quoque doctores & quicumque ad aliquem ſcientiæ gradum prouecti ſunt (quos ſæpe ſtellis cæli comparatos legimus; vt in loco illo Danielis, *Qui autē*
Dan. 12. *docti fuerint fulgebūt ſicut ſplendor firmamēti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*) virtute ſua & doctrina in regna &
Doctores ſtellæ ſunt. prouincias dominium exercent; at vita eorum & agendi ratio non ſemper proſunt & vtilitatem adferunt, ſed rebus publicis ſæpe noxia ſunt, & extremam Eccleſiæ perniciem arceſſunt.

Doctores agro Zizaniis pleno cōparantur. Ager ille Euangelicus, in quo Paterfamilias bonam ſeminauerat ſementem, tempore meſſis Zizania produxit. Docti & plurimarum periti rerum, ſunt agri illi Euangelici, in quibus magnus ille pater cæleſtis bonam doctrinæ ſementem ſeuit; at ſæpe contingit vt quando meſſis facienda eſt, & in commodum reipub. & Dei gloriam, fructus inde colligendus, præter ſuperbiam, vanitatem, iactantiam aliaque Zizania, nihil appareat. His ſcatebat Doctor hic Phariſaicus, qui Dominum tentaturus cùm eodem diſceptat, fingit, hypocritam agit, perſonam ementitur.

Magiſter quid faciendo vitā æternam poſſidebo? ô verba fucata; ſubdola, verſuta! interrogat, non quidē vt diſcat, ſed vt videat, num Chriſtus quid faciendum ſit ignoret; de ipſo igitur dici poteſt,
Pſalm. 49. quod de alio quodam dicebat Pſalmographus, *Os*
Diſſimulatio vetita in ſacris litteris. *tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.* porrò dolos & fraudes concinnare aliud non eſt, quàm verbis fucatis, fraudes tegere, & malitiam ſub oratione ſubdola & compoſita abſcondere. Vetuit olim Deus, ne quis apud Hebræos ve-
Deut. 22. ſte linea, quæ ſimul & lanea foret vteretur, *Non indueris veſtimento, quod ex lana linoq́ contextum eſt.*

Illi

Illi verò lanam lino commiſcent, qui aliud corde voluunt & aliud ore proferunt. In hoc præceptum impegit legiſperitus hic, cùm linguâ dulcedinem & blanditias præferret, corde autem tentationem ſubdolam foueret, dicens, *Magiſter quid faciendo vitam æternam poſsidebo?*

Eſt tamen aliquid quod in ipſo laudetur, imprimis, quòd non proponat quæſtiones quaſdam friuolas & inanes, ſed ad beatitudinem, bona opera, & ſalutem ſpectantes. Paucos hodie inuenire eſt, huiuſmodi qui quæſtiones proponant: aliud ſiquidem *ſcholæ* hodie non crepant, quàm curioſitates vanas & inutiles, in academijs aliud non auditur quàm nugæ & ineptiæ, num ſcilicet Deus in locis ſit imaginarijs, an in vacuo detur motus, num ſerpens ante Adami peccatum pedibus cõſtaret, aliáque ſimilia, de quibus dici queat, *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua.* Docete igitur in ſcholis veſtris ò doctores, in cathedris veſtris Eccleſiaſtæ, bonorum operum exercitia, virtutum praxin, ad ſalutem perueniendi media, beatitudo in quo conſiſtat, quid includat, & quanta ſit illius merces & præmium. Deinde laudem meretur, quòd dicat, *Quid faciendo?* quamuis enim ſceleſtus & verſipellis foret, non erat tamen Lutheranus aut Caluiniſta, qui opera ad ſalutem requiri pernegant: ait enim, *quid faciendo?* quòd crederet vitam ſempiternam non verbis, ſed reipſa & operibus acquiri. Ipſe quoque paterfamilias apud Matthæum, nulli denarium qui æternæ beatitudinis ſymbolum eſt & nota, dedit, quàm qui iam in vinea laboráſſent, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

Insignes doctor hic quęstiones proponit.

Pſal.118.

Error hæreticorum.

Matth.20.

Quin & Apoſtolus Paulus, gentium ille doctor, mox vt ad Deum, cælitùs vocatus, conuerti &

vitam in melius commutare cœpit, petijt, *Domine, quid me vis facere*, vt ad salutem perueniam? anne agenda pœnitentia? mundus anne deserendus? mors anne subeunda? in quæ paratum cor meum Domine, paratum cor meum. quasi diceret, scio nonnisi operibus bonis cælum diuendi, non verbis; quid igitur ad salutem necessarium est, quid me facere opus, vt vitæ æternæ compos fiam? Doctor quoque noster hic petit, *Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?*

Scientia & virtus simul incedant,

Ceterùm doctrina & virtus coëant & congrediantur necesse est, quæ vbi in aliquo concurrerint, perfectum reddunt, sed vbi disiuncta sunt, vix vllam merentur laudem. In huius rei signum summus apud Iudæos Pontifex in ora vestis suæ tintinnabula & mala punica vicissim permixta gestabat: denotabatur hic scilicet, in homine in dignitate constituto scientiam, cuius tintinnabula symbolum sunt, & virtutem, quam mala granata denotant, debere concurrere. Legis hic peritus doctrinam quidem habebat, sed virtute erat destitutus; doctus erat, sed superbus & insolens; maluit namque Dominum quem omnes vt prophetam habebant, tentare, quàm eiusdem doctrinæ auscultare.

Doctorum commune vitium.

Est scilicet commune doctorum virorum malum, & è quo fortasse omnes quæ Ecclesiam afflixerunt hæreses, originem sumpserunt; quando nimirum antiquitatem nolunt consulere, Patrum placita sequi detrectant, & Ecclesiæ auctoritatem eleuant, sed seipsos solos sapere credentes, suam ipsorum opinionem sequi, fidem affectu proprio metiri, iuxta cerebrum relegionem fingere, spiritum priuatum consulere, & ad placitum & mentem suam opiniones exoticas & inauditas com-

comminisci gestiunt. Quo respiciens Augustinus ait, *Surgunt indocti & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volutamur*, id est in vanitatibus & mundi cæno. Et profectò ita se res habet, vt nimirum illi qui minus norunt, & vix vllam habent scientiam, ad pietatem proniores sint; quòd scilicet humiliores submissius de seipsis sentiant; qui verò aliquid se scire autumant, ceteros contemnendo insolescant.

Lib. 8. Confess. Cap. 8.

Ille Arsenius, qui ob singularem eruditionem, & præclaram quam doctrina sua dederat opinionem, in pædagogum Arcadij & Honorij, Theodosij Imp. filiorum, qui deinde à morte patris ad imperium euecti sunt, ascitus fuit; cùm deinde mundo repudiato in deserto ageret, & grauibus interdum diaboli tentationibus agitaretur; indoctum quemdam in Aegyto monachum consulere solebat, & ab illo vitæ instituendæ rationem deposcere: quamobrem cùm peterent ab eo fratres, cur idiotæ se & indocti disciplinæ submitteret, & ex illius præscripto vitam iustitueret respondit, *quia huius rustici, illiterat am plane iustitiam fateor me nondum didicisse.*

Apotheg-ma Arsenij Eremitæ.

Ferunt Hyppomachum Alyptem, strenuũ illum ducem, cùm in corona quemdam celebrari audiret, qui procero erat corpore, statura longiore, longimanum quoque, atque ideò duellis & manuum consertionibus aptus diceretur respondisse, Bene quidem, si corona & brauium in alto dependeret, adeò vt nonnisi manu foret decerpendum. ostendens, Corporis proceritatem parum aut nihil in palæstra & gymnasio prodesse, si robur & gladiatoria quædam firmitas, si membrorum nerui, dexteritas & motus agilitas, & im-

Plut. de cupidit diuitiarum.

primis animi viuacitas & cordis magnitudo non adessent. Idem omnino in proposito dicemus, esse profectò non mediocre stoliditatis argumentum, doctum celebrare, Aristotele licet doctiorē, si anima illius pietate non sit instructa, & Christianis virtutibs circumquaque communita.

Doctus sine virtute nihil est.

Est hæc sententia magni Pauli, qui quodam in loco ostendens, quàm sit doctis & rerum peritis virtutis ornamentum necessarium, de se liberè cōfitetur, se, quamuis Platone aut Aristotele foret doctior, & omnem quæ haberi potest scientiam, cerebro contineret, nihil omnino esse aut scire, si charitas & virtus eamdem non associent, *Si habuero omnem scientiam, charitatem non habuero, nihil sum.* Idcirco Psalmographus cùm scientiam à Deo postularet, primò bonitatem, & virtutem petijt, *Bonitatem, & disciplinam & scientiam doce me*, Perinde ac si diceret, Tu qui Angelos edocuisti Domine, qui Adamo scientiam infudisti, Prophetas abstrusa & sublimia eloqui fecisti mysteria, exiguā mihi scientiæ huius guttulam infunde; at si mihi scientiā dare decreueris, virtutē priùs & bonitatē concede, vt mentē & ingeniū erudiēs & exacuens, animam quoq; eadem ratione instruas & efformes.

1. Cor. 13.

Psalm. 118.

Potuerunt quidem scribæ & Pharisæi, ac legisperiti Herodi è Prophetis ostendere, Christum in Bethleem Iuda nasciturum; sed non dignati sunt sese vel loco mouere, vt eumdem inuestigarent, & vnà cùm Magis ad adorandum properare. Tales hodie plurimos reperire est tam humani quàm diuini iuris doctores, qui docti sunt & eruditi in omni scientia, non vt legibus obtemperent, virtutē colant, Christū deniq; adorent, sed vt hac ratione omni in ore versentur, ab omnib. suspiciātur, ac digito mōstrētur, vt amplū cōsectētur lucrū, aurā deniq; popularē nānçiscātur.

Matth. 2.

Spon-

Sponſus Canticorum dilectæ ſuæ ornamēta recenſens ait inter cetera, *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Quis hic loquendi & cælandi modus? quis vidit vnquā aurum argēto illuminatū & exornatū? ſanè ſi dixiſſet *murenulas argēteas vermiculatas auro*, magis fortaſſe ex arte locutus meo quidē iudicio videretur. Sed nō ſine ratione Sp. S. hoc loquendi modo vſus eſt, eo quod purę caritatis aurū ſciētia illuſtretur, & ſciētia viciſſim virtutē illuſtrare ſoleat: ceterum virtutis imago eſt aurū, & doctrinę argētum, quæ duo vbi in opere aliquo cōcurrunt, tū demū diuinū quid & egregium ſolet exiſtere, & electū animę ornamētū.

Cant. 1.

Scientia namq; ſine virtute nihil eſt, atq; adeò is qui ſe doctum credit & eloquentē, virtute aūt deſtitutus eſt, è mēte Apoſtoli *factus eſt velut æs ſonās aut cymbalū tinniēs.* Ego verò dixerim huiuſmodi eſſe, velut idolum quoddā, quod oculos habet, & non videt; manus, & nō palpat; pedes & nō ambulat. Habet namq; virtutis inſtrumenta, at nullum in opus producit, imò ne vti quidem vult.

Scientia ſine virtute nihil.

1. Cor. 13.

Virtus porro adeò ad ſcientiarum perfectionē & ornamentum neceſſaria eſt, vt præterquā quòd ſine illâ ſciētia nihil ſit, ſæpenumerò eruditi, quòd virtute ſint deſtituti, in interitum & exitium ruāt, & ruentes, alios quoque ruina inuoluant, & nihil iiſdem in regno aliquo haberi queat exitioſius aut magis noxium. Camini in ædibus & reſpiracula illa fumaria, ſunt quidem altiſſima & eminentiſſima domus pars, ſed ſunt & nigerrima, quòd aſſiduè fumum tranſmittant. Ita quoq; in Eccleſia, vel potius repub., praui doctores, ſunt quidē titulo & nomine omnium ſupremi & in ſummo dignitatū gradu conſtituti, at ſæpius ſunt omnium ſordidiſſimi & inquinatiſſimi, tetra prauarum affectionum fuligine denigrati.

Mali doctores caminis ſimiles.

Item montibus. Solẽt mõtes & ſumma cacumina cælo proxima citiùs pluuias & influxus cæleſtes accipere, quàm valles, abundant quoq; aquarum ſcaturiginibus & fontibus, qui eoſdẽ fertiliores redderẽt; vt ita vicini meliores & vberiores fructus colligerẽt. Sed ſæpe fieri videam⁹, vt nihil illis in tota circũquaq; regione haberi queat ſterilius & infructuoſius. Ita quoq; docti & eruditi, qui inſtar mõtiũ & collium mũdi hui⁹ ſũnt, quoſq; bonos eſſe paſtores; & vberes fruct⁹ producere par foret, & vniuerſos vrbis incolas irrigare verbo doctrinę & cõſilio, ſępenumerò penit⁹ ſteriles ſunt, & montiũ inſtar nebulis ſẽper cooperti, & fulminib. tẽpeſtatibuſq; agitati.

Et quoniã de fructib. loqui cœpimus; pergemus in ijſdẽ. Egregia illa arbor & procera, quã Nabuchodonoſor rex fructib. grauidã vidit, (*& fructus eius nimius*.) & quidẽ omnigenis, nullum tamẽ tulit, qui homines reficeret ſed ſolas beſtias paſcebat, *ſubter eã habitabãt animalia & beſtiæ, & ex ea veſcebatur omnis caro*. Atq; ideo indignatus Deus, eiuſq; ingratitudinem coarguẽs vt ſuccideretur imperauit, *Succidite arborem, diſcutite folia, diſpergite fructus*. Dixi iã ſuperiùs, doctos & litteratos inſtar arborũ feraciũ eſſe in hoc mundo; at ſæpenumerò cõtingit, vt qui fructib. ſciẽtię, meritorũq; abũdãt, ita ijſdẽ abutãtur, vt iucũdos ſtudiorũ ſuorũ fruct⁹ nõ in animarũ auxiliũ, hominũq; inſtitutionẽ, ſed in animaliũ beſtiarũq; vſum impẽdãt, vt ſc. ambitioni ſatisfaciant, paſſiones prauas ſequãtur, famã apud plebẽ nanciſcãtur, & lucrũ inde ſordidũ percipiãt, quæ profectò partes brutales sũt & beſtiæ potiùs quam homini conueniunt. Quamobrẽ ſæpè Deus minas intẽtat, & ſteriles illas arbores exſcindi & in ignẽ conijci iubet, *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur*.

Dan. 4.

Doctores arbori Nabuchodonoſoris collati.

Naaman

Naaman Syriæ Regis militiæ Princeps, & præfectus generalis castrorũ, summo apud oẽs loco erat, diuitijs & facultatib. cunctos antecedebat, sed vt scriptura testatur, lepra erat turpissima inquinat⁹. Litterati & doctrina simul & ingenio pollẽtes, sunt in rebuspub. veluti noui quidã Naamanes, quos oẽs suspiciunt & honore prosequuntur; sed vt plurimum, cùm dotib. polleãt, & scientia locupletes sint; leprosi sunt, superbi, vani, arrogantes, audaces, intolerabiles, turgidi & scientia inflati, cumq; ingenium nacti sint diuinũ, leprosã intrinsecus habẽt animã, .i., peccatis sordidã & inquinatã. Huius farinæ erat hic noster, cùm enim eruditione excelleret, virtute carebat, & animum leprosum fouebat, præsumtione turgidum, hypocrysi & dissimulatione plenum, qua Dominum interrogat vt illum tẽtet. Videamus autẽ quale respõsum acceperit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto &c.* Comparatur docti Naamani.

Cùm igitur Doctor rationes petijsset, quib. ad vitã beatã peruenitur, ad legẽ & scripturã eum Dominus mittit, dicens, Tu legisperitus cùm sis, an ignoras quid in illa scriptum sit? qui respõdit, in lege scriptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum sicut teipsum.* Deinde Christus, Tu fac similiter & vitã æternã habueris. ostẽdẽs, oẽm beatitudinẽ nostrã & salutis æternæ spẽ ab amore Dei & proximi dependere, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hæc aũt verba diligenter examinãs in homilijs ad populum Antiochenum Chrysostomus, apertissimum summi erga nos amoris Dei argumẽtum esse ait, cùm reciproco nos amore se velit diligere quod vt demõstraret, primũ quod à nobis postulat ipsũ est cor. quamobrẽ vicissim rationi cõsẽtaneũ est, vt cor, quod primum inter cetera hominis mẽbra

bra locum occupat, illi etiam præ ceteris consi-
Psal.50. cretur. Idcirco Dauid rex agnito peccato, & in
gratiã cum Deo redire satagẽs, orat, *Cor mundum
crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visce-
ribus meis.* nõ petit sibi nouos dari aut creari pedes,
quibus audaciùs ambulet; aut nouas manus, quibus
feliciùs operetur; non nouam exigit linguam, qua
eloquentius loquatur; non aures, quibus audiat
subtilius; non denique alios oculos, quibus proxi-
mi necessitatem benigniùs intueatur. Hæc siquidẽ
omnia nihil sunt, si cor non rectè se habeat, & ani-
mus vitijs sit oppletus; at vnicum sibi cor mundum
dari postulat & spiritum nouum: quæ cùm reno-
Egregij conceptus de corde humano. uata fuerint ceteræ facultates sensitiuæ & moti-
uæ renouatæ sunt. Cor namque in homine est ve-
lut primum mobile, quod motu suo ceteros orbes
cælestes commouet & impellit; sol est, qui exori-
ens lucem adfert, & omnes naturæ virtutes dero-
git & renouat; est denique spiritus ille vitæ in
medio rotarum constitutus, qui teste Ezechiele
cùm se moueret, rotæ quoque commouebantur.
Ezech.1. *Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ
pariter eleuabantur sequentes eum, spiritus enim vi-
tæ erat in rotis.* Cor scil. primum mobile est, quod
omnes animæ sphæras commouet & dirigit; sol
est, qui illustrat, & oẽs hominis potentias & facul-
tates excitat; est quoq; vitalis ille spiritus, qui mo-
tu suo oẽs facultatum humanarum rotas turbat &
commouet; est denique quod præ ceteris facultati-
bus & membris Deo oblatum oportuit.

Voluit sibi olim Deus omne primogenitum, spe-
Exod. 13. ciali quadam ratione dedicari & offerri, *Sanctifica
mihi omne primogenitum tam de hominibus quàm
de iumentis*, cetera verò hominum vsui reliquit.
Primogenitus hominis, teste Aristotele, est cor

quo

quod primum viuens est,& vltimum moriens:aut si Theologicis loqui vultis terminis, amor noster in rebus spiritualibus primogenitus est; vtrumque autem egregio & sancto quodam sacrificio Deo sanctificari & offerri debet.

Hacce de re loquens Augustinus & de corde imprimis, ait ipsum instar fontis esse, è quo duo maxima scaturiunt flumina, quæ cælum simul & terram suis aquis irrigant: cùm enim appetitu quodam illicito in res externas effunditur; scaturit riuus ille *fætidus* concupiscentiæ: at quando amore quodam *sancto* in *cælestia* & diuina fertur; charitatis *flumen* exundat. Vtrumque verò in Dei honorem conuertendum est, & ipse præ ceteris & super omnia diligendus, nimirum ad præscriptum textus legalis, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* D. Augustini sublimis conceptus.

Hunc locum exponens Mellifluus Bernardus, ita quodam in loco ait, *Sic Deum diliges, vt nullis voluptatum illecebris ita capiaris, vt ab eius amore & obsequio disiungaris.* Ait in Exodo Mosi Pharao rex, *Ite & sacrificate Domino, oues tamen vestræ & armenta remaneant*: at subintulit confestim Moses, *Cuncti greges pergent nobiscum, non remanebit ex eis vngula, quæ sunt necessaria in cultum Domini Dei nostri.* Hoc animo & constantia sint oportet veri Dei serui; vt, cùm tyrannus ille infernalis suggerit, & quodammodo cogit, vt sensus & exteriores facultates delicijs & voluptatibus dedicent, audacter respondeant, non remansuram vngulam, id est ne vnam quidem cogitationem, quæ Dei seruitio non dedicetur; quod & in lege Deus addidit, *Et ex omnibus viribus tuis*: adeò vt omnes animæ vires, omnia corporis membra, & omnes membrorum sensus, qui à Deo esse suum receperunt, Bernardus. Exod. 10. Allegoria egregia. Quid sit Deum ex toto corde diligere.

perũt, pro sua ratione & modulo creatori seruiãt, eumq; diligant, diuinæ legis præscriptum sequendo, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Loci huius interpretatio genuina

Quod ita expono, *Diliges Deum*, id est, nulla tibi creatura adeò cara sit, nullam ita amplectaris, vt Deo eamdem præferas; nullaq; in te reperiatur facultas aut potentia, cuius virtus non sit in diuino amore occupata: id est, quidquid habes & quidquid possides tum in corpore, tum in anima, mente, spiritu, sensibus, neruis, & ossium medullis; Deo subijcias, eiusq; obsequio dedices. non sit tibi cor, nisi vt Deum diligas; voluntas, nisi vt eum adores; oculi, vt illum cõtempleris; lingua qua illũ cõfitearis; ingenium, quò eum intelligas & cognoscas: intellectus nihil illicitum voluat; nihil profani auris audiat, nihil impudicũ videat oculus, nihil obscenum os eloquatur, nihil prohibitum manus agere præsumat; atq; hoc demũ est, Deũ diligere ex toto corde, & ex omnibus viribus, & ex tota mente.

Obseruatio notatu digna.

At hic obseruate docti, & notate ordinem rei, videte legis huius cõnexioné & diuersos amoris gradus: primo loco cor posuit & voluntatem, postremo mentem, velut bases & fulcra præcipua ædificij spiritualis: in primo agmine cor & voluntatem collocat, velut fontem amoris, & originem motus hominis; mentem verò & intellectum in extremam aciem coniecit velut ad sarcinas, vt insinuet, quò amor crescat & ad finem perfectum & debitum perueniat, sanctas mentis considerationes, meditationesque esse in primis necessarias. Atque hinc sponsa delicias, & signa amoris, quem dilectus illi demonstrauerat, recensens, & quodammodo voluptatum ex eo perceptarum catalogum texens, ait, *Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Id est, inter pri-

Cantic. 2.

maria

maria, quæ à sponso accepi dona, recenseri meritò oporteat ordo, quem in amore & dilectione seruatum oportuit, quo omnia debito ordine & serie ordinata diligerem, primo scilicet Deum, deinde animæ salutem, tertiò proximum, quartò corpus proprium, quintò alterius, postremò bona externa, quæ mihi ad vitam futura sint necessaria. atque hoc est diligere Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum. *Caritatis ordo.*

Textus legis huius relatus est in digestum nouum, vel, vt vsitato nomine dicitur, Deuteronomium: *Deut. 6.* atque ita intelligenda sunt, vt si hinc Deus, illinc verò ex opposito mundus, quantus quantus est collocaretur, potiùs hic quàm Deus perdendus esset. Quod profectò euidenti exemplo filij Leui demonstrarunt, quando nimirum Mose post vituli aurei adorationem inclamante, *Ponat vir gladium super femur suum, & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum & proximum*: *Exod. 32.* ipsi Mosis verbis obsequentes, viginti tria hominum millia vindice gladio interfecerunt, quorum factum dilaudans Moses ait, *Consecrastis hodie manus vestras Domino, vnusquisq; in filio & fratre suo, vt detur vobis benedictio.* O factum tragicum & verè sanguinolentum! vt ne parentibus quidem aut filijs parcant, eorum promiscuè sanguinem per castra effundant, omnia benignitatis & misericordiæ iura violent, imbelli senecta aut parentum canitie non flectantur adolescentiorum minusq; sapientium errorem in bonā partē nō interpretētur, lacrymas & lamenta matrū surda prætereāt aure. Vnicus sc. Dei amor ad hoc impellebat: nō enim parētū loco habebāt eos, quos Dei esse nouerāt inimicos; atq; in hoc vera

Dei

Dei dilectio consistit, ac vera præcepti, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, obseruatio.

De hoc præcepto Christus in extrema agens cœna, ipsum nouum mandatum vocauit, dicens, *Mandatum nouum do vobis*: quãuis enim vetus præceptum fuerit, tamen quia Iesus Christus nouum quoddam amoris genus erga hominem ostēderat, vtpote qui illius ergô acerbissimam & ignominiosissimam mortem subierit; æquum etiam & par erat, vt ipse vicissim homo nouo eum dilectionis modo prosequeretur; adeò vt nouū & recens mandatum sit, Deum ex toto corde suo diligere.

Ioan. 13.

Quæstio insignis Pici Mirādulani.

Proponit magnus ille ac sublimis Philosophus Picus Mirandulanus, quæstionem, cur Deus ceteris rebus iā conditis hominē cōdiderit? Creauerat cælos, eosq; Angelis repleuit; terram quoq;, in quā animalia immisit; aërē, quē auibus dedit; & postquā omnia iā condidisset, tum demum creauit hominem. Cur obsecro domine partem adeò nobilē, tantæque dignitatis iā condis, cùm nullus è creatis locis superfit, quē illi attribuas & in quo commoretur? vbinam igitur hominē collocabis? quē locum occupabit? quod elemētum inuadet? anne cælo inferes? sed refragabuntur Angeli, dicentes, sibi cælum esse destinatum. an in aërē transferes? sed volucres expostulabunt. in mari ergo habitabit? sed non ferent illum pisces. terramne incolet? sed animalia obstabunt. Dic igitur homo, quid de te futurum sit. Sed nequid nimis. Causam subnectam. Voluit nimirum creator, hominem postremo loco & ceteris rebus iam conditis & loco dispositis condere, vt ostenderet, se vnum hominis hereditatē & possessionem esse. vnde Psaltes: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi*. & alio loco, *Portio mea Domine in terra viuentium*

Psal. 15.

Psal. 141.

tium. Se quoque solum centrum esse hominis, in quo requiescere eum oporteat, vt in confess. Augustinus testatur, *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te.* Denique se solum esse, quem, præ ceteris, ex toto corde & animo, hominem amare par est, iuxta legis præceptum. *Diliges Domin Deum tuum ex toto corde tuo.* Lib. 1. cap. 3.

Id est omnia opera tua, Christiane, huius amoris trutina ponderanda sunt: tantum siquidē eorū pretium & pondus est, quantus illorum amor & dilectio, & pro ratione caritatis, ea aût cara aut vilia. Erat apud veteres Hebræos duplex ponderis genus & duplex ponderandi ratio, vna, publica & vulgaris; altera sanctuarij, quæ erat exactior: ita quoq; hodie, duo pōderis genera in mundo reperire est, publicum scil., quæ est cōmunis hominum æstimatio; & aliud sanctuarij, quod est amor & dilectio, secundū quod Deus actiones nostras pōderat. Quot hodie, prô dolor! ieiunia, eleemosynæ, preces fiunt; quot pœnitētiæ, rigores, sancta exercitia & pietatis opera? quæ pōdere quidē publico idest, cōmuni hominū iudicio & existimatione, ęquū habere pōdus vidētur; at si trutinæ sanctuarij imponerentur, instar plumæ leuia forent, quòd coactè, & non ex caritate & amore diuino facta sint. Omnia igitur opera vestra regio diuini amoris pondere ponderate, ac tum primùm magni meriti futura sunt. Ipse siquidem est instar notæ arithmeticæ, quam *zero* vel *nullo* dicunt, quæ vnioni adiuncta, constituit decem; duplicata, centum; triplicata, millenarium numerum efficit: Ita quoque si actioni pię vnicum amoris gradū addideris, plurimum valebit; si & alterum, pluris; si plures, meriti futura est infiniti. Leuit. 5. Exod. 30. Amor diuinus zero comparatur.

Et eſt rationi quam maximè cõſentaneum Deũ diligere, in primis quia dñs eſt, deinde quia Deus, deniq; quia noſter. *Diliges Dominum Deum tuum.* Diligẽdus eſt, quia bonus, iucundus, vtilis. diligẽdus eſt, quia hoc nobis cõgenitum, quia bonum deniq; quia neceſſarium, idq; ob tres potiſſimùm rationes; ob potentiã, eſt enim Dominus, ob ſapiẽtiã eſt nãq; Deus; ob clemẽtiã deniq; quia tuus eſt. Sed diligendus eſt ſuper omnia. Ita illum dilexit caſta illa Suſanna, quæ à duobus veteranis audacia & libidine infamibus ad ſcelus coacta, mori maluit, quàm Deum impudicis illorum amoribus cõſentiendo, offendere. Amandus igitur Deus eſt amore puro & ſincero quali *Ioſeph* adoleſcens herum ſuum proſecutus eſt, quum impudens & laſciua domina, ad adulterium illum detrectantẽ inuitaret; qui ex impuris illius manibus ſe proripiẽs, & laſciuam pellicem pellaceſq; laqueos fugiens, magna conſtantia & heroica quadam fortitudine dixit, *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in dominum meum?*

Cur Deus amandus.

*Dan.*13.

Geneſ. 29.

Aequiſſimum eſt igitur Deum diligere, ſed ex toto corde diligatur oportet, & amore vniuerſali, nullã illi⁹ partẽ alię ſibi res vindicẽt. Philiſthęi, quòd Arcã fœderis & idolum Dagon eodẽ in fano collecaſſent, & Deum ad iracundiã prouocarunt, & idolum ſuum amiſerunt. Illi aũt Philiſthæizãt, qui eodẽ in corde Deum & mundum adorari volunt; gentilitatẽ inquã ſapit, amorẽ Dei & amorẽ mundi in eadẽ anima collocare & retinere; quod qui facit næ ille Deum ad iracundiã cõcitat, & periculo ſe exponit ne omnia ſua eadẽ opera perdat.

1. *Reg.* 5.

Filij Aarõ quòd ignẽ nouum & alienum acerræ impoſuiſſent, indignationem Dei incurrerunt, & morte repentina puniti ſunt. Cor noſtrum verum thuri-

Leuit. 10.

thuribulum est,in quo thura & suffitus laudis precumq; fumigāt & redolēt, cui tum profanus & alienus moraliter ignis imponi dicitur,quādo alienus & nefandus mundi rerumq; mundanarum amor in eodem inualescit ac fumigat. atq; hoc non mediocrem Deo bilem mouet,& sempiternam afferre perniciem ac mortem perennem solet. Quare necesse est, vt totum cor Dei sit, & omnis illius amor in illum solum feratur.

Meretrix illa impia & sanguinaria nō ægrè ferebat puerum viuum in duas dissecari partes;at Salomon *3.Reg.3.* maturiori ac prudentiori consilio integrū illum matri reddi iussit.Nobis hoc mysterij & documenti loco erit,non esse amorē, qui animæ nostræ fœtus est,duas in partes dispertiendum, neue vnā Deo,alterā verò mundo donandum(sapit hoc nempe meretricium) sed vni Deo, iuxta præceptum quod super hac re tulit, *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, totum reddendum.

Quoniā etiā Cain sanguinarius ille paricida in *Gen.4.* sacrificio quod obtulit,optimū sibi retinuit & deterius Deo obtulit;ideò reiectus & reprobatus fuit, atq; ita sibi ipsi perniciem attulit. Illi verò sua perperam dispertiuntur & diuidunt, & Cainum imitantur,qui amoris sui partē Deo, & partē dant mundo; & est hoc, certissimum reprobationis argumētum,& perpetuæ sæpe dānationis solet causa existere. Huic totum dandum est,hic ex toto corde diligēdus & proximus sicut nos ipsi, & in hoc ipsa legis consistit consummatio & finis, hucq; omnia mādata tum quæ ad Deum, tum quæ ad proximum spectant,referuntur. At quis proximi nomine appellandus est? dicet parabola nostra, & ita nos ad secundam concionis partem transferet. *Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho*, &c.

Cùm igitur hic legiſperitus à Chriſto petijſſet, *Et quis eſt meus proximus?* Saluator per parabolam reſpōdit, Iter quidā inſtituebat Ieroſolymis in Iericho, & ecce, dū deſertum quēdā pertranſiret locum, ingruētes derepētè latrones & ſicarij, miſellum diſpoliāt, pecuniā auferūt, veſtes violēter abripiunt, & quod audire grauiſſimū, plures inflixêre reluctanti ſuaq; propugnāti plagas; quo facto prædā colligentes ad latibula ſua reuerſi ſunt. Interea verò dum ille ſemianimis extremos vitę ſpiritus anhelando traheret, & miſerabili ſui aſpectu & lamētis ad commiſerationem duriſſimos quoſque pertrahere potuiſſet; ecce tibi ſacerdotem equo inſidentem, qui eadem trāſit via: cernit quidē ſeminecem, attamen miſero aſpectu non commouetur, ſed ferro & adamante durior pertranſijt. Hunc mox ſecutus eſt Leuites, nec priore fuit benignior, ſed eadem inclementia, etiam nehilum commotus, iter ſuum proſecutus eſt. Tandem contigit & Samaritanum quemdam illuc iter habere, qui viſo ſaucio hoc viatore, ita intrinſecus animo commotus fuit, vt equo quamprimum deſcenderit, ſanguinem ſtiterit, vino vulnera purgauerit, oleumq; ad ſanandum infuderit. Deniq; cum diligentiſſimè & maxima qua poterat induſtria vulnera alligaſſet, equo miſerum impoſuit, in diuerſorium deduxit, hoſpiti eius vt rationem haberet mandauit, & quæcumq; in eius medelā erogaſſet, ſe ſuppeditaturum ſpopondit. Dic igitur, quiſnā è tribus his ſaucij illius proximus fuerit? ille, inquit legiſperitus, qui benignum ſe exhibuit, & miſericordiam erga viatorem oſtendit: ſcitè reſpondiſti, ait Ieſus, *Vade & fac ſimiliter.*

Homo quidam deſcendebat. Parabolæ huius finis eſt, demonſtrare, quiſnam verus ſit proximus. at ſi mora-

moralem consectari sensum voluerimus, reperiemus hauddubiè, oēm hāc parabolā & ænigmaticā deductionē aliò nō tēdere, quā vt hinc euidens fiat peccati miseria è qua oēs aliæ hominis calamitates dimanant & proficiscuntur. Ipsum siquidem est diluuium vniuersale & generalis quædā ruina, & exterminium adeò insolēs & inauditū, vt quidquid in hominis terra boni est, quāprimū destruat, perdat, euertat. Quod satis declarat ipsum peccati nomen, quod Hebraico idiomate *Aberem* dicitur, quæ vox à radice *Aba* vel *Aben*, quæ vniuersalē calamitatem & destructionem significat, descendit: quò allusit Bersabee regina cùm Dauidi diceret, *Et erit, cùm dormierit Dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego & filius tuus peccatores*, id est perierimus, & in profundissimam calamitatum abyssum ceciderimus.

Parabolæ finis. Peccati malitia. 3. Reg. 1.

Nec mirum hoc cuiquam videatur, peccatū nāq; cum Deum animæ possessione deturbet, quid boni superesse in loco potest, è quo recessit Deus, & quē ille in prædā dedit? Saul rex cùm Samuelē consuleret, idipsum ab illo audiuit, quod dixi, *Quid me interrogas, cùm Dominus recesserit à te*. Quā calamitatē perspectam habens Sapiens dicebat, *Qui in vno peccat, multa bona perdit*: atq; ideò in Deuteronomiō de peccatore legitur, *Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ, maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens*. Quidquid scilicet peccator agit, maledictio in subiectum est, & ruinæ expositum. Hanc aūt miseriam describit in parabola hodierna Dominus dicens, *Homo quidam descendebat*.

1. Reg. 28. Eccles. 9. Deuter. 28.

Omnia hæc, si moraliter accipias, à sanctis Patribus de protoplasti lapsu, ac de redemptione per Iesum Christum adornata intelliguntur. Scitè

Moralis parabolæ expositio.

autē & appositè dicitur viator hic in itinere Ierosolymis Ierīcho versus à latronib. comprehēsus, quoniā, vt S. Hieronymus testatur, erat olim inter Ierosolymā & Iericho locus quidā latrocinijs & cædib. infamis, *Abomma* dictus Hebraicè, id est locus sanguinis & cædis, quòd eo loco latrones & sicarij plurimū effundere solerēt sanguinis, & varias patrare cędes, descēdere aūt dict⁹ est, quòd Ierosolyma in mōte sita esset, Iericho verò in cōuallib.

Epist. ad Eustochium.

Sensus moralis.

Ceterùm homo postquā cōditus est Ierosolymis, quæ hebraicè sonat pacis visio, erat in summa pace oēsq; illius facultates & potētiæ mirabili quadam ratione inter se cōueniebāt. Erat nāq; illic sospes & integra valetudine, & opib. abundans. Habebat quippe, velut præsidium & protectricē, iustitiā originalē, quæ oēm animæ rēp. debitè gubernādo & dirigendo, efficiebat, vt partes inferiores rationi, ratio verò creatori parērent? Et quemadmodū absolut⁹ sui ipsius dñs & rector erat, ita quoq; absolutū in res oēs dominium habebat. At homo hic descēdit ab Ierosolymis in Iericho; (ecce omnis initiū mali,) descēdit inquam ē gratiæ statu: qui enim in gratia viuit, in cælis viuit; vnde Apostolus, *Nostra conuersatio in cælis est*, imò & cælo altior est & sublimior rebus omnibus supernaturalibus; descendit in abyssum & voraginē peccati. quàm profundus descensus est è cælo delabi in terrā, è gratia in peccatum, è diuinis & supernaturalibus in inferiora & terrena, è cōditione & statu angelorum in bestialē & brutalē! Hinc descēsum aptè descripsit Psalmographus quodam loco, *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* An non profundè descensum fuit, quando Filius Dei, qualis in iustitiæ originalis statu erat, seruus & mancipium diaboli constitutus est?

Philip. 3.

Psal. 48.

Non

Non poſſum à lacrymis temperare, cùm tacitus mecum perpendo miſerum illum filij prodigi caſum, hic enim, quamuis honeſto & illuſtri loco natus eſſet, & toto vitæ tempore delicijs aſſueuiſſet; ad tantas tamen redactus fuit anguſtias & egeſtatem, vt ſubulcum agendo alienos porcos cuſtodiendo, & inter beſtias viuendo victum ſibi coactus fuerit parare. Non eſt dubium, quin quoties priorem vitæ ſtatum in mentem reduceret, vbertim lacrymaretur. At pluribus dignus eſt lacrymis infelix primi hominis ſtatus, quem quoties in mentem reuoco, lacrymans ſuſpiro & ingemiſco. fuit enim ille verus filius prodigus, qui omnem facultatem, omneſque ſpirituales diuitias diſſipans & diſperdens, ex immortali, impaſſibili, ſapienti, beato, qualis in paradiſo fuerat, ad extremam calamitatem redactus eſt, adeo vt omnium ſeruus factus, qui natura omnium erat dominus cõſtitutus, morti addictus ſit, ad miſerias & extremam paupertatem redactus, & cum iumentis agere coactus, & iumentis inſipientibus comparatus.

Luc. 15.

Inſignis allegoria.

Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalē in Iericho. allegoricè hoc exponens Ambroſius, ait Iericho mundi huius imaginem eſſe, & Ieroſolymam cæli, quod concordiæ locus: Ieroſolymis autem homo in Iericho deſcendit, quando primus parens noſter Adam beatitudine deſcendit, vt in vitæ huius mutabilis miſerias incideret. Poſt tantum virū ſpicas legēs, triplicē primi parētis ſtatū obſeruandum moneo: primo illum, in quo illum Deus condidit: alterum, in quem admiſſo peccato incidit; tertium, in quē illum Chriſtus reſtituit, cū illū moriēdo redemit. Ceterum triplex ille ſtatus graphicè depictus eſt in viatore hoc qui deſcendit ex Ieruſalem in Iericho: in alio namque ſtatuerat,

S. Ambroſij expoſitio.

Primi parentis triplex ſtatus.

priusquam in Iericho descenderet; in alio quoque, dum in latrones incidit; deniq; in alio, quando Samaritani benignitate sanitatem pristinam recuperauit.

In primo statu conditus fuit homo immortalis omnibus perfectionib. doratus, ex omni parte absolutus, à miserijs, morbis & ignorantia immunis. In secundo, his omnibus carismatib. priuatus fuit, omnesq; eiusdẽ facultates à peccato veluti à latrone immanissimo ablatę. Et quemadmodũ pleni vini dolium vnica aceti corrumpit gutta, parũ fermenti totam farinæ massam, & maleolens quidã riuulus integrum flumen, & vnus peste infectus cunctos in ciuitate ciues cõtagione inficit & perdit: ita quoq; vnicum peccatum vniuersam naturã humanam perdidit, infecit, corrupit, omnia illius charismata & gratias abstulit, inq; naturæ bonis graue ei vulnus inflixit; quæ vbi amisisset, eadẽ opera ad bene operãdũ potestatẽ & facultatẽ amisit. nam vti arbor bona, radice succisa, & circumamputata, nullum amplius ferre fructum potest, ita nec humana voluntas, gratiæ, è qua omnis boni succus emanat, truncata radice, bonum producere opus, quod Deo gratum sit & vitam promereatur æternam.

Quas peccatum Deo miserias attulerit.

Atq; hinc omnis humani generis originẽ cepit corruptio: nã vt corpora mortua quamdiu myrrha & balsamo sunt cõdita, à vermib. & putredine immunia, corrumpi nequeunt; at vbi aromata illa euanuerint vel ablata fuerint, instar aliorum computrescunt, & à vermibus eroduntur: non secus protoplastus; quamdiu enim iustitiam originalem cõseruauit; immortalis fuit, à corruptione & omni aduersitate immunis; ast vbi eadem excidit, corruptionem incurrit, morti factus est obnoxius

Iustitia originalis hominem immortalem reddebat.

& in cineres redigi & putrescere potuit.

Dæmones latrones sunt & sicarij.

In tertio verò statu fuit è pœnis & calamitatibus eductus, & in pristinam charismatum & priuilegiorum possessionem restitutus. tunc quoque certa illi immortalitatis qualem priùs habuit spes data, & cœli quod amiserat, recuperandi, & certus factus est, ab omni se infortunio & ærumna fore immunem, beatum denique aliquando futurum, qualis in paradiso iam olim fuerat. Sed pergamus iam in parabolæ nostræ expositione.

Homo quidam. &c. *& incidit in latrones.* Omnes vnanimi consensu Patres, mox vt illos propius intruiti sunt, hos esse dixerunt, dęmonas, qui quidquid in mundi huius deserto speciosum occurrit dirripiunt, huic patientiam, illi humilitatem, alij caritatem, alij denique spem. sunt nempe fures illi Babylonij, qui Regis Ezechiæ thesauros & congestos aceruos diripiũt. (4.Reg.20.) sunt latrunculi Chaldæi, qui camelos & omnem gregem & armenta viri innocentis Iob, violenter auferunt. (Iob. 1.) sunt quoque latrũculi Amalec, qui Siceleg incenderunt, quos Dauid gladio persecutus est dicens, *Persequar latrunculos hos & comprehendam eos.* (1.Reg. 30.) sunt denique sacrilegi illi dracones, qui cauda sua adunca stellas cælo detrahunt, & planetas dispoliant. (Apoc. 12.)

Merito diaboli latronibus collati.

Meritò autem diaboli latrones dicti, quod enim latrones & banniti passim in vijs agunt, hoc illi in medio mundi & in oculis omnium. Postquam enim banniti bonis fisco addictis prouati sunt, & patria eiecti, latrocinia agere & viatores dispoliare solent & rapto viuere: non minùs etiam dæmones; cælesti namque ciuitate profugi vel potiùs eiecti, omniique facultate priuati & gratia, in terram descenderunt, vt latrocinia age-

rent, & homines despoliarent. Deinde quamuis latro nonnisi rapto viuat, diabolo tamen satis est nos in vitæ itinere dispoliasse; & quemadmodum latro semper in insidijs latitat, obuios quoque speculatur, sæpe quoq; se socium fingit itineris & comitem, eo prorsus modo quo Ieremias loquitur
Ierem.3. *Quasi latro insidians in solitudine* ita quoq; perfidus ille veteranus diabolus, fingit quidem nostrum se amicum esse, & in Angelum lucis se transfigurat sed vt tanto cõmodiùs nos inuadat, & opportunissima data occasione iugulet: deniq; quemadmodũ latrones vix videas prædis & spolijs ditescere (quia malè parta male dilabuntur,) ita quamuis dæmones plurimos iustos dispolient, exuant, & destruant, nullum tamen inde illis emolumentum accedit, nec vmquam futuri sunt ditiores. *Incidit* igitur *in latrones*, quid verò illi fecerunt, *despoliauerunt eum.*

An non vos horum de numero milites? vos ne latrones? video aliquem vestro è ludo profectum, in
Ios.7. obsidio Ierichuntino, latrocinio infamē, lapidibus obrui, quòd coccineum surripuerit pallium, & duos argenti siclos, & laminā aureā quinquaginta
Cant. 5. siclos pendentē. Audio in Canticis conquerentem sponsam, quòd milites præsidiarij pallio eamdem spoliassent, *Tulerunt palliũ meũ custodes murorum.*

Qui etiam despoliauerunt eum. Per latrones hos mysticè diabolos intelligendo, & per diabolos latrones, dico primũ hominē miserè dispoliatũ fuisse, quando donis omnibus cęlestibus priuatus, & in omnibus naturalibus facultatibus miserũ in mo-
Iob. 19. dum sauciatus, semianimis fuit derelictus. Quàm apertam in Iobo rei huius imaginē videre est, qui in fimeto extensus & ab omnibus derelictus exclamat. *Expoliauit me gloria mea, & abstulit coronā de capite*

capite meo, & quasi arbori euulsæ abstulit spem meam. Eo quod peccatum gratiam, quæ vera animæ pulchritudo & gloria est, abstulit, & iustitiam originalé, quę coronæ instar erat quaq; in se & in cetera animantia dominabatur, eripuit; quibus omnibus ereptis & amissis arboris eradicatę instar homo permansit; fuit scilicet triste naufragium, in quo omnium bonorum iacturam fecimus.

Igitur miser hic homo dispoliatus fuit, id est gratiæ illi ornaméta ablata sunt, ornamenta quoque immortalitatis & innocentiæ, & paucis vt cõcludam, *ipsa* iustitia originalis: & quod lõgè grauissimum dirissimas accepit plagas. Intellectus siquidem excæcatus est, voluntas ad bonum facta tardior & refractaria, imò in malo obduruit, facultas cõcupiscibilis appetitus illicitos fouet & am[illegible]it, irascibilis verò facta imbecillior, denique iacuit semimortuus, bono quidé mortuus, malo verò viuens & peccato: hinc Ieremias de Iudæis expostulãs ait, *Sapientes sunt, vt faciant malum, bene autem facere nesciunt.*

Vulnera inflicta animæ primi parentis à peccato.

Ierem. 4.

Quid igitur homini in deserto iacẽti, derelicto saucio & plagis deformi fiet? nullusne illius miserebitur, nullus auxiliatricẽ manũ supponet? itane nemine succurrente emorietur? ait Parabola prçterijsse Sacerdoté, & mox etiã Leuitã, & neutrũ ad commiserationẽ fuisse excitatũ. O crudelitatẽ inauditã! Erro, auditores, erro: eximia siquidẽ hic latitant mysteria: Sacerdos & Leuita non medentur saucio, sed ambo prætergrediuntur neq; enim lex, vel sacrificia hominis expiare peccatũ potuerũt, sacerdos victimas offert, Leuita legis præscriptũ prçlegit, & ambo prçtereũt, nihil penit⁹ efficiẽtes: nã teste Apostolo, *nihil ad perfectũ adducit lex.*

Mysteria obseruatione digna.

Sacerdos & Leuites non respiciẽtes nec sanãtes

ægrum

ægrum pertranſeunt; vt hinc euidens fiat, legem Moſaicam iuſtificationem peccatoribus non attuliſſe. vnde idem Apoſtolus alio loco, *Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro*, id eſt nullus homo. cuius rei euidentem figuram oſtendit Eliſæus propheta. Præmiſerat ille puerum ſuum Giezi, baculo inſtructum, qui hoſpitæ ſuæ filium ad vitam reuocaret. Nihil efficit ſeruus, baculi ictus inanes fuêre & irriti: Prophetam ipſum venire oportuit, qui puero ſe ſuperijnciens & ſuperextendens quamprimum illum ad vitam reuocauit, *Calefacta eſt caro pueri, & reuixit*. Præmiſerat ſeruum ſuum Moſem Deus, legem illi velut baculũ in manus dederat, at numqnam ille hominẽ ad vitam reſuſcitare potuit: Deum namque neceſſe erat deſcendere. venit igitur, incuruauit ſe, & vt ait Apoſtolus exinaniuit ſe, & mox qui peccato mortuus erat homo, ad vitam redijt.

Gal. 4.

4. Reg. 4.

Adeò vt quotquot è peccati tumulo ad gratiæ vitam, iam inde ab ipſo mundi primordio rediêre, meritis & virtute Chriſti in mundum aliquando venturi, ſint reſuſcitati, ideoq; à Ioanne Apoſtolo in Apocalyſi appellatur *agnus occiſus ab origine mundi*. iam inde enim ab illo tempore pretioſus ſanguis illius hominis vulneribus mederi cœpit.

Ab initio mundi merita Chriſti operata ſunt.

Apoc. 13.

Sæpe mecum tacitus cagitaui, cur Chriſtus in fine Apocalypſeos appelletur *radix & genus* Dauid. Poſtquam varias SS. Patrũ conſultationes inquiſiui, inueni tandem tropologicè hic deſignari, ab vno Ieſu Chriſto totius orbis ſalutem dependere; nam quemadmodum à radice arbor omneſq; rami illius ſuccum, alimentum & vitam exſugunt, imò & virtutẽ foliorum eijciẽdorum & fructum ferẽdorũ: ita quoq; à ſolo Ieſu Chriſto, antequã è Virgine Deipara naſceretur, Dauid atq; omnes Patri-

Apoc. vlt.

Chriſtus cur dictus radix Dauid.

archæ gratiam, iuſtificationem, vitam, aliaque media ſupernaturalia ad opus bonum attraxerunt.

Hac de re agens Magnus Apoſtolus Paulus in Epiſtola ad Corinthios, de veteris teſtamenti patribus ſermonẽ iuſtituens ait, *Bibebant* inquit, *de ſpirituali conſequente eos petra, petra autẽ erat Chriſtus.* *1. Cor. 10.* Innuere vult, Chriſtum fuiſſe rupẽ, crucem illius virgam, quæ ipſum percuſſit; aquæ verò, quas veteribus in potum dedit, fuêre gratia, charitas, peccatorum remiſſio, &c. ſed aquas illas numquã potuit Moſes vel lex mundo propinare.

Video in Exodo duos Cherubinos faciẽ in propitiatoriũ intẽdere. Egrigiũ profectò documentũ, *Exod. 25.* quod ſimul & figuratè oſtendit, in Chriſtũ velut in vniuerſale totius orbis propitiatoriũ duos populos conijcere oculos, Iudaicum ſcilicet, qui aduentũ Meſſię præceſſit, & Chriſtianũ qui poſt ſubſecutus eſt. Idẽ quoq; denotabat ſerpens ille æneus in ſtipitem in deſerto ſinaitico ſublatus, peccatores ſcilicet, oculos & vultũ in Ieſu Chriſti crucẽ cõijcientes, in eamq; credentes, aliquando à peccatis ſuis purgandos & iuſtificandos, quod lex vetus facere nequibat: in cuius rei ſignum pertranſijt ſacerdos & Leuita. *Num. 21.*

Eſt profectò lacrymis dignũ inter Eccleſiaſticos ex miſericordiæ locũ eſſe, quæ tamen inter illos potiùs quàm inter ſeculares quęrẽda foret. Ideò omvoluit De' in Exodo, tabernaculũ & vaſa illius oleo inungi, *Et aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculũ cũ vaſis ſuis, vt ſanctificentur.* *Exod. 40.* quid ſpectat hac cærimonia? quid denotat? docere voluit Deus, in domo ſua vniuerſa oleo inungenda, vt qui in eadẽ deſeruiunt, memores ſint, charitatẽ & benignitatẽ ibi in pauperes exercendã. Interea ſacerdos & Leuita ſine vllo commiſerationis affectu tranſeunt.

Hinc

Ecclesiastici sæpe inimices.

Hinc primò infero, pietatem & benignitatem rarissime in Ecclesiasticis & Religiosis reperiri, imò sæpius in sæcularibus perspici. Secundò aucū sæcula fuisse feliciora & beatiora, quàm hæc ipsa nostra, quibus, è tribus, quos hic videmus, vnus saltē caritatē erga proximū ostendit; hodie verò è centū, imò mille vix vnū reperies, imò ne inter sacerdotes quidē & Leuitas declarat hoc hęcce parabola, quæ hinc sacerdotis & Leuitæ sæuitiā, illinc verò Samaritani caritatem ac misericordiam ob oculos ponit.

Misericordia Samaritani.

Samaritanus autē videns eū, misericordia motus est. Sacerdos igitur & Leuites cū viatore neglecto præterijssent; ecce eodē itinere venit & Samaritanus, qui tristi hoc spectaculo cōmotus, equo confestim descendit, vulnera saucij alligauit, equo imposuit, in diuersoriū deduxit, & diligentē illius rationem haberi iussit. ô charitatē admirādā! ô clemētiā incredibilē! ô exēplū virtutis verè memorandū! Ecce quomodo opera misericordiæ in proximū, quādo in necessitate fuerit, exercēda sint. Cor humanum

Simile.

vitę domiciliū, in medio corporis, velut princeps aliquis, constitutū, quamtumuis toti corpori & omnibus illius mēbris vitā æqualiter cōmunicet, in partē tamē sinistrā magis propēdet. Ita quoq; Christianus, quamuis proximo in omni fortunę genere succurrere teneatur, pauperibus tamē & indigētibus potissimū succurrere tenetur; quod qui facere neglexerit, exiguam se habere charitatē ostendit.

Theophrasti Philosophi apophthegma.

Cùm nobilē par amicorū vidisset olim Theophrastus Philosophus quorū vnus opibus abundabat, alter verò rerū penuria affligebatur, iocando ait, *Si amici sunt, quomodo alter ita diues, alter ita inops est?* ostendere, cupiens, vbi vera regnat amicitia, aduersitates & prosperitates esse debere communes, nec æquum esse, sed contra amicitiæ iura à diuite pauperē & inopē amicū deseri: equidē dico, vbi Christiana regnat caritas numquā proximi

deseri, nec pauperes misericordia carere, & actum illum caritatis esse vitæ æternæ meritorium.

Lucullus, referête Plutarcho, cùm ad aliquot dies Grçcos quosdam lauto & regio côuiuio hospitioq; excepisset, ipsiq; tantû splêdorê admirati dicerêt, non parû obstupescere se, quod tâtos sui causa sumptus fecisset; scitè illis & liberaliter respôdit, *Nônihil, ô hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.* Vt scitum hoc apophthema proposito meo cû venustatè adaptê, assero illos qui se erga pauperes benignos ostêdût, aliquid quidê illorû causa agere, sed potissimû sui: nâ per actû illû misericordiæ, vitâ promerentur æternâ adeo vt, quâdo pauperes illis gratias agût, Luculli verbis possint dicere, *Nônihil, ô pauperes, vestri causa, sed maxima pars donâtis gratia.* Meritò autê Samaritanus hic noster id dicere potest, qui tantam hodie charitatem & misericordiam declarat. *In Apophteg. Lacinû*

Noluit sibi olim Deus integrâ offerri victimam, sed in frusta à sacerdotibus concisam legis textus hic est, *Sacerdotes effundât sanguinê iuxta altare, & detracta pelle artus in frusta concidant.* Quo loco apertè designare voluit, nolle se aliquos qui in desiderijs suis sint integri, & opes suas intactas & incorruptas asseruêt, easdê non audêdo imminuere, neue aliquid pauperibus distribuêdo; sed misericordes, pios, liberales, & magnificos, quiq; bona sua & facultates multifariâ diuidunt, tû in domos hospitales tum in xenodochia, modo in xosocomia, modò etiâ in ergastula & carceres, modò denique in ægros vt Samaritanum hic nostrum fecisse comperimus. *Leuit. 1.*

Hoc forsitan intuitu iussit olim Deus, vt velut immundû & impurû reijceretur animal, quod non haberet vngulâ bifidâ, qualia sunt asinus, equus, & alia: *Qui ruminant & non diuidunt vngulâ, immunda erunt vobis.* Mysticè porro hic declaratur, illos qui bestiarum more viunt, & non minus ad commiserationem flectuntur *Deuter. 14.*

quàm

quàm bruta, nec diuidunt vngulam, id eſt nihil i
pauperes effundunt, coram Deo immundos cenſe
ri, & gloria indignos. Samaritanus autem noſte
inter hos non eſt recenſendus, vt qui vngulam di
uidat & pauperi viatori ſuccurat, & plurimu
illi è facultatibus elargiatur, vinum, oleum, equû
loculos ô caritatem admirabilem!

Samaritanus hic Christum repreſentat.

Quē verò ſub hac Samaritani imagine putati
delitеſcere? an non primo vobis intuitu occurri
per ipſum ſaluatorē noſtrū Ieſum Chriſtū repre
ſentari? ipſe eſt, ipſe inquā. ita namq; illū olim Iu
dæi appellarunt, *Nonne benedicimus nos, quia Sama
ritanus es tu?* Ipſe eſt qui ad hominē ſauciū accedi
quando nimirū naturā noſtrā aſſumſit. Ita nāq; lo

S. Ambroſ.

quitur Ambroſius; *Tunc appropinquauit, quando fa
ctus eſt cōpaßionis noſtræ ſuſceptione finitimus, & miſe
ricordiæ collatione vicinus.* Nec appropinquaui
modò, verū & ex equo deſcendit, quando nimirun
cælo deſcēdit, quando ſeipsū humiliauit & exin
aniuit, & vt Apoſtolus ait, *factus eſt obediens vſq; a*

Phil. 2

mortē. Cūq; igitur hac ratione deſcendiſſet, plaga
oleo & vino benigniſſimè fouit: porro per dupli
cem hūc liquorē doctrinam Euangelicam intelli
gere oportet, quam nobis Samaritanus hic attulit
oleū quippe gratię ſymbolū eſt, quę per Euangeli
datur; vinū verò, iuſtitiæ, quam eadē nobis doctri-
na Euangelica offer, cùm in Epiſtola ad Rom. ſcri

Rom. 1.

ptū ſit: *Ira Dei reuelatur ſuper omnē impietatem ho
minum.* Oleum nēpe dat gratiā quæ nos ad amor
Dei excitat, vinū verò iuſtitiā quod nos ad timor

Pſal. 59.

perducit, iuxta verba Pſalmographi, *Potaſti nos vi
no cōpūctionis.* Verùm cùm nec hoc ſufficeret vul-
nera alligauit: per ligamenta illa & panniculo
capio Sacramentorū medicamēta, quæ à vero Sa-
maritano Ieſu Chriſto, ad animæ noſtræ vulner
curāda inſtituta ſūt. denarij duo, quos crumena d

promi

promit, vtrumque testamentum sunt à Iesu Christo procusum, nam tam vetus quam nouum, instar numismatis Principis imaginem præfert. Nulla igitur parabolę restat pars, quæ adaptata non sit.

Vnum hoc restat, Auditores, vt sexcenta hinc vobis documenta eliciatis: restat, vt discatis verè & perfectè Deum diligere, idque ex corde & animo ignito & affectu ardentissimo pleno. Vt discatis etiam creatori reddere quod suum est, animam scilicet, & cor totum, omnesque illius thesauros & facultates offerre. Restat denique vt Samaritanum hunc imitemini, pauperum misereamini, vt benignos vos & misericordes demonstretis; quod cum feceritis, verè Deum ex toto corde & proximum sicut vos ipsos dilexeritis, atque ita vitam æternam promerebitis.

Æquissimum autem est, O mundi Seruator, vt te ex toto corde diligamus, cùm nos ipse ex toto prius dilexeris. Nam vt amorem nobis testatum faceres, homo fieri voluisti, tot cruciatus pertulisti, pretiosum sanguinem effudisti, vitam denique amittere non dubitasti. Nos verò vt tanto amori respondeamus, annon reciproco te amore redamabimus? eritne in mundo aliquid, quod tui ergò subire subterfugiamus, quod nõ tui causa sustineamus? eritne in venis sanguinis gutta, quam non pro te effundamus? eritne vita adeo cara, vt non libenter propter nominis tui gloriã impendamus? Et sanè nimia nostra, quoad hoc, est obligatio: fuisti namq; bonus ille Samaritanus, qui nostri misertus es, cũ peccati originalis mucrone fauciati semineces iaceremus; &, quod nec Sacerdos, nec Leuita, id est, lex vetus, ad nostri medelam facere potuerunt, tu egregij Samarita-

ni instar præstitisti, oleum & vinum vulneribus nostris applicuisti, vt ostenderes, ad peccatorem in viam reducendum & sanandum vinum seueritatis & oleum lenitatis interdum esse adhibenda, quemadmodum virga vnà cum manna arcæ inclusa erant. Propter hanc igitur aliasque plurimas rationes consentaneum est Domine, te vt ex toto corde diligamus, & proximum nostrum sicut nos ipsos, itaque facientes, vitam æternam commerebimur: quam largiri nobis dignentur, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, Amen.

DOMI-

DOMINICA DECIMATERTIA POST PENTECOSTEN.

Cum ingrederetur Iesus in quoddam castellum, ocurrerunt ei decem viri leprosi. Luc. 17.

FIGVRA.

MAgnæ profectò admirationis per vniuersum Syriç Regnum fuit occasio, cùm è Iudæa venit nuntius, Regiæ militiæ præfectum, & primum à Rege Naamanum, opibus quidem abundantem, at lepra coopertum, prodigioso Elisæi prophetæ tactu à lepra fuisse mundatum. At naior hodie per vniuersam Galilæam admirationis offertur occasio, quando nũtiatur in ingressu castelli cuiusdam potenti Iesu Christi manu, ecem leprosos mundatos. Naaman iam mundaus infinitas Elizæo gratias egit; hic verò è deem sanatis solus Samaritanus, datam agnoscens ratiam, Saluatori & mundatori suo Iesu graas agit. Euangelio hæc hodierno continentur, uæ ordine vobis deducam, modo spiritus altisnus animum & vires subministret, & Deipara ater precibus suis filij gratiam impetret. Cæle- igitur vnanimes eam salutatione compelleus. *Aue Maria.* 4. Reg. 5.

Pythagoras Samius, Italicæ Philosophiæ caut, cùm probè sciret, quantum detrimenti lferre soleat improborum consortium & failiaritas, hoc inter cetera symbola sua nos illa deterruit; *Quæ nigrantes habent caudas,* Pythagorę symbolum.

 gustare

gustare non oportet. quod ænigma exponens Plutarchus ait Philosophum hic docere voluisse, illorum familiaritates & commercia euitanda, quorum mores furui sunt & vitiorum fuligine infecti.

Huc etiam facit præclara illa magni Isidori Hispalensis sententia, *Lib. 1. Soliloq.* *Melius est*, inquit, *habere malorum odium, quam consortium. Sicut bona multa habet communis vita sanctorũ, sic plurima mala societas adfert malori*

Fuit hoc etiam magni Platonis consilium, qui iam inde ab incunabulis diligentem puerorum haberi rationem desiderat, & ab ijs prauorum consortia remoueri, atque ideo vetat eos ab improbis & contaminatis hominibus visitari, tractarique, imo ne verbum quidem obscenum eos audire, & imprimis nutricibus pręcipit, ne lasciuas quasdam fabulas & verba inhonesta coram ij proferant, ne vna cum nutricis lacte vitium quoque imbibant. Cuius opinioni quàm proximè insistens Plutarchus, *Lib. de educant liberis.* vult & pędagogos puerorumque ductores honestos esse, & vitæ probatioris ne quod fortè prauæ consuetudinis vitium familiaritas illorum & aspectus puris pueri moribu officiat.

Quod circa pueros obseruatum duntaxat voluere gentiles, hoc omnibus in genere hominib iniunxit Salomon in Prouerbijs, *Prou. 1.* *fili mi, si te lactauerint peccatores, ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum à semitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt.* *2. Para. 19.* Non aliam quoque ob causam à Propheta Iehu reprehensus fuit Rex Iosaphat, qui viginti quinque annis regni Iudę tenuit gubernacula, quam quod impio Achab auxilium & suppetias tulisset. *Quare impio præbes auxilium, & ijs qui oderunt Dominum, amicitia coniungeris? Idcirco iram Dei merebaris.*

Idem

Idem ipse Iosaphat, quod classem suam cum classe Ochoziæ filij Achab coniunxisset, quæ 2. Par. 20.
coniunctis viribus in Ophir & Tharsis, aurum allatura, proficisceretur, eandem perdidit: cuius amissionem non alij causæ etiam asscripsit Elisæus Propheta, quam quod scelesti illius nauibus, suas addidisset, *Quia*, inquit, *habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naues, nec potuerunt ire in Tharsis.* Vide, quantum adferre detrimenti bonis improborum soleat commercium & familiaritas.

Et quoniam de nauibus loqui cœpimus, an non nauis illa Euangelica, qua Apostoli ve- Luc. 14.
hebantur, tempestatibus agitata fuit, & naufragij periculis exposita, quòd scelestus & sacrilegus Iudas eadem veheretur? vnus ecce proditor, vndecim alijs Apostolis exitium pene & mortem intulit. Quo docemur, improborum societates non mediocre afferre periculum solere, & vnius improbitatem sufficere, vt mille probi ruina inuoluantur. Vnde mysterium hoc exponens Ambrosius ait, *Non turbatur nauis, quæ Petrum* Sup. Luc. 14.
habebat, sed turbatur illa quæ Iudam habebat, & sic multa discipulorum merita naufragabant. In vtraque Petrus, sed qui suis meritis firmus, est, turbatur alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem ne per vnum plurimi fluctuemus. Idem propemodum repetit & alio loco, dicens, *Tranquillitas est, vbi solus Petrus na-* In serm. de cathedra Petri.
uigat, tempestas vbi Iudas adiungitur: vnius igitur delicto, cunctorum merita quassantur.

Idcirco in prouerbij specie dicebat, is qui supra Pythagoras, *Non esse cuiuis iniciendam dextram.* Plut. de educand. lib.
Porrò dextram dare, amicitiæ symbolum est. Innuere autem Philosophus voluit, non esse omnium promiscuè amicitiam ambiendam, sed im-

probos fugiendos, probos verò solos in societatem & sodalitium admittendos.

Noluit Israelitas olim Deus cum alienigenis & idolorum cultoribus connubia inire, ne fortè eorum commercio ad idololatriam pellicerentur, *Non accipies vxorem de filiabus eorum filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos.* imò & commercium & familiaritatem cum ijsdem vetuit, ne fortè ruina eadem cum illis inuoluantur, *Caue ne vnquam cũ habitatoribus terræ illius iungas amicitias quæ sint tibi in ruinam.* In lege porrò Euangelica vetitum est, ne quis impiorum familiaritatem velut connubium ambiat, & commercia à virtute alienorum, & idoli mundi huius adoratorum frequentet, ne fortè ab ijs ruina & pernicies nostra originem sumat. Quàm igitur connubia hæc noxia sunt, & contubernia hæc contagiosa & letifera!

Exod. 34. Noxia est impiorum societas.

Filij Seth, Semidei quidam erant, & filij Dei quodammodo, antequam cum filiabus Cain matrimonium inijssent: at hisce nuptijs initis ad tantam impietatem delapsi sunt, totq; vitijs & sceleribus sese contaminarunt, vt diluuij post-secuti fuerint causa & origo. Edocemur hic improborum & sceleratorum familiaritatem societatemque perfectissimis quibusque viris perniciem arcessere, & electos in reprobatorum farraginem conijcere, deque Angelis terrestribus teterrimos constituere dæmones.

Gen. 6.

Improborũ familiaritates probos destruunt.

Propheta ille verus & sanctus, quem Deus in Samariam destinauerat, in itinere à leone dilaniatus fuit, quòd Dei iniussu pseudoprophetæ domum ingressus cibum cum eodem sumpsisset. Quotnam, eheu! sanctimonia illustres in vitę huius itinere à leone infernali, (de quo Petrus Apostolus

3. Reg. 13.

ſtolus locutus eſt, *Quia aduerſarius veſter diabolus tanquã leo rugiẽs circuit quærẽs quẽ deuoret,)* interfecti ſunt, 1.Pet. 5.
quod audacter nimis, ſine vllo metu aut diuino reſpectu domos impiorum adeant, peccantium conſortia frequentent, & ſceleſtorum qui mundi huius pſeudoprophetæ ſunt, contubernia non deuitent.

At paucos hodie Lotho ſimiles reperire eſt, qui in medio Sodomitarum, & abominanda flagitia probus & integer vitę permanſit. Gen. 19. Veruntamen, ne fortè prauo ciuium ſuorum exemplo deprauaretur, & à cœpto innocentiæ tramite deflecteret, vrbe eum Angeli egredi, & à prauorum ſe ſocietate proripere coegerunt. Quo edocentur iuſti & probi, licet Lotho vitæ ſanctimonia nó cederent, ſibi perſuadere, nunquam ſe, quamdiu inter ſceleſtos agunt, tutos eſſe, imò niſi ab eorum recedant ſocietate & Sodomis egrediantur, in certiſſimo ſalutis amittendæ, animæque damnandæ periculo verſari. Vt quis enim inter improbos, non fiat improbus, ſed primam inuiolatam conſeruet innocentiam, miraculo tribuendum eſt.

Iuſti inter ſceleſtos nunquam tuti.

Amici Iob, eiuſdem calamitatem & ærumnas non alteri aſcribebãt cauſæ, quã quod improborum ſectaretur veſtigia, & cum impijs ſocietatẽ iungeret. Ait enim Eliu: *Quis eſt vir, vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam, qui graditur cũ operantibus iniquitatem, & ambulat cũ viris impijs?* Inferre inde & argumẽtari volebat, Iob iniquum & ſceleſtũ eſſe, ac proinde meritò hęc illi euenire infortunia. Equidẽ vero hinc efficere, improborum ſocietatẽ eſſe noxiã ac deteſtãdã, ꝗ̃ è præſenti Euãgelio probare potero, in quo decẽ leproſi ſequeſtrati ab alijs, turbis hominũ ſe immiſcere nõ audẽt, ne quẽ lepra Iob 34.

ſua inficiant, imo nec Chriſto appropinquar[e], ſed eminus exclamant, *Ieſu præceptor miſerere n[o]ſtri*, & à lepra nos emunda. In Luca hiſtori[æ] ſeries continetur. *Cùm ingrederetur quoddam caſte[l]lum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt longè*. Hanc vt veſtro commodo proſequa[r],

Diuiſio cōcionis.

primò de leproſis loquar, eorumque poſtul[a]tionem deducam, deinde miraculum, qu[o] Chriſtus eos mundauit, atque alias eiuſdem ci[r]cumſtantias exponam.

Euangelij ſeries.

Chriſtus igitur Ieroſolymam profecturus, [v]t in eadem mortem ſuſtineret, Samariam, qu[æ] haud procul Ieroſolymis aberat, quæque à d[e]cem tribubus incolebatur, quæ ſe ab alijs cu[m] Ieroboam, vt è regũ libris eſt colligere, rebellio[]nis tempore, vt idola adorarent ſequeſtrauerun[t], pertranſijt, atque per Galilæam iter faciens, c[a]ſtellum quoddam cuius nomen ignoratur, i[n]greſſurus, vt Euangelium annuntiaret, decem l[e]proſos obuios habuit, quorum nouem Iudæi [e]rant, & decimus Samaritanus. *qui ſteterunt à lon[gè] & leuauerunt vocem dicentes; Ieſu præceptor miſerere n[o]ſtri.*

Peccatum lepræ collatum.

Hic de lepra & leproſis loquendum eſt: na[m] ſemper ipſa peccati ſymbolum fuit, & non im[]merito: ſicuti enim lepra humorem corporis d[e]ſtruit ac corrumpit, & proinde hominem tu[r]pem reddit & luridum, ita peccatum animæ, qu[æ] diuinæ pulchritudinis ſpeculum eſt, pulchritu[]dinem corrumpit, ac deforme dæmonis ſimul[a]crum efficit. Innuiſſe aliquid Pſalmographus v[i]ſus eſt dum ait, *Corrupti ſunt & abominabiles fa[cti] ſunt*: & apertius EZECHIEL, *Abominab[i]lem feciſti decorem tuum*. Lepra deinde contagi[o] ſuo alios inficit, ideò quoque ab vrbibu[s] & caſtr[is]

Pſalm. 13.

Ezech. 16.

&castris,ne alios inficiant,sequestrati viuere le-
prosi iubentur,vnde in Numeris legere est, *Præci-
pe*,ait Mosi Deus, *filijs Israel vt eijciant omnem leprosum* **Num.5.**
extra castra,ne contaminent ea. Ita quoque peccatum
cõtagiosum est, & pestis maximè letifera,quam-
obrem procul à proborum contubernijs cõmer-
cijsque exigendi peccatores, quia alios corrum-
punt & perdũt. Facturum se hoc Psalmista dicit,
Nõ habitabit in medio domus meæ,qui facit superbiam. Ter- **Psal.100.**
tiò lepra os corrumpit,& halitum fœtidum red-
dit:nõ secus etiam peccatum.quàm enim tetrum
est os peccatorum,& halitus eorum pestilens!id-
eò sepulcro patenti ipsum comparauit vates, *Se-* **Psal.5.**
pulcrum patens est guttur eorum. quid enim ab anima
intrinsecus mortua, proficisci queat quàm tetra
mephitis,& male olentia,qualis à sepulcro ossi-
bus mortuorum pleno egredi solet? quàm enim
fœtent iuramenta,blasphemiæ,iniuriæ?cõuitia,
calumniæ,mendacia,quæ scelestorũ verba, quàm
virulẽta sunt? sunt profectò & aliæ inter vtrum-
que similitudines. Primò lepra inexstinguibi-
lem causatur sitim; non minùs etiam peccatum,
si Esaiæ de peccatoribus loquenti credamus. *Mul-* **Isai.5.**
titudo eorum siti exaruit. Et profectò requiem nullam
habent peccatores, semper enim affectus eorum
siti ardet, & desideria ardore incredibili adurun-
tur. Vndè scite in Prouerbijs Salomon. *Venter im-* **Prou.13.**
piorum insatiabilis: & in Epistolis suis Hieronymus,
Libido famem patitur sui. idem qui priùs sapiens cita- **Hieronym.**
tus ait duo esse, infernum & peccatum, quæ nun-
quam satiari queunt.

Secundò vt lepra, informes & abominabiles **Peccatum reddit peccantem odibilẽ Deo.**
reddit illos quos infecit apud oẽs, qui eadem ca
rẽt, ita peccatũ peccatores corã hominibus, An-
gelis &Deo, abominabiles & odiosos reddit. Au-

Psal.118. dite vt Dauid loquatur, *Iniquitatem odio habui, & ab-*
Prou.27. *ominatus sum.* & in Prouerbijs Salomon, *Abominat*
Osee.19. *tur iusti virum impium.* Et Oseas, *Ipsi autem intrauerut*
ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusionem, et facti su
Lib. de bo *abominabiles*; & ita abominabiles, vt teste Hugon
no cõscient. *tolerabilior sit canis putridus fœtens hominibus, quàm anim*
peccatoris Deo. An non insigne abominationis a-
gumentum est, Deum ita peccatores abhorrer
eos vt videre nolit, eosque perpetuò essentiæ su
conspectu priuet, ad inferos & in tartarum, qu
nullus in orbe locus profundior, & à cœlo, i
quo Deus est, remotior, relegans.

Peccatum animæ vires destruit

Tertiò lepra sensus corporales penitus corru-
pit & perdit, ita peccatum robur & facultates a-
nimæ: atque vt leprosus manuum & pedum amit-
tit vsum, ita peccator affectum & propensione
ad virtuté. In cuius rei figuram crediderim Ad-
Iud.1. nibesech regem Chanaan extremitates manuu
& pedum septuaginta Principibus amputasse. A-
donibesech tantundem valet ac si dicas, docto
tẽpestatis, vel diabolus fulminans, & peccati t
pus est; denotatur verò, hunc animarum nostrar
tyrannum peccatoribus, qui hoc in mundo reg-
lorum instar dominantur, manus & pedes pra-
scindere, id est ad virtutẽ & ad bona opera inep-
tos illos reddere & mancos. Huc etiã facit quo
de impudente illo, qui sine veste nuptiali ingere
re se in nuptias præsumpserat, quiq; peccatoris i-
Matth.22. maginem gerit, dictum est, *Ligatis manibus et pedibu*
eius mittite eum in tenebras exteriores. Peccatum igitu
lepra est, atque animam inficit.

Quartò lepra oculos diffindit, aures perforat
nasum auellit, gustum inficit, & omnia corpori
Peccatum animam excæcat. membra vitiat & contaminat. Non minus ipsum
peccatũ, imprimis peccatores excæcat; de quo i

Psalmi

Psalmis, *Supercecidit ignis & non viderunt solem.* item *Psalm. 57.*
apud Sapientem, *Excæcauit eos malitia eorum.* Surdos *Sap. 2.*
quoq; efficit, scriptum namque est, *Aures habent &*
non audient. Nasum quoq; auellit & aufert; rerum
quippe cęlestium gustum aufert. Hinc in Prouer-
bijs dicitur, *Anima saturata* rebus terrenis, *calcabit fa-* *Prouer. 27.*
uum & dulcedinem cœlestium.

Quintò lepra, medicorum iudicio, curari nequit: ita, ex Theologorum sententia, nec peccatũ; ideoq; appellant *summum malum*, quodq; infinitam malitiam includit. Quò respiciens etiam Ieremias, ait peccati fracturam esse insanabilem. *Insanabilis*, inquit, *est fractura tua.* Et quemadmodum miraculum foret, leprosum sanari, ita profectò nõ minus miraculum est, peccatorem ad gratiam redire iustificatum. Hinc non immeritò Augustinus ait: *Maius esse de impio facere pium, quàm de nihilo creare cœlum & terram.* Et deinde probat Angelicus doctor Thomas, *maximum opus Dei esse, iustificationem & remißionem peccatorum.*

Ierem. 30.
Sup. Ioan.
Lib. de gratia.

Nemo igitur dubitet, lepram verum peccati symbolum esse, peccati inquam mortalis; quemadmodum enim septem peccati mortalis genera sunt, ita quoque septem lepræ genera in sacris litteris reperire est, quæ cum illis optimè coincidunt. Superbia namque designata fuit in lepra Oziæ regis, qui superbia inflatus, & fastu turgidus sacerdotalem sibi dignitatem vindicauit, ideoq; leprã fronti illius Deus immisit. Auaritiã designat Giezi Elisæi pueri lepra, quẽ eadẽ ob auri cupiditatẽ Deus percussit. Luxuria prægnata fuit in lepra, quã Dauid Ioabo eiusq; posteris imprecatus est, *Nõ deficiat de domo Ioab leprosus, & fluxum seminis sustineat.* Inuidiã denotat lepra Mariæ, quæ inuidiæ œstro cõcitata aduersus fratrẽ

Septem lepræ genera respondent septem peccatis mortalibus.
2. Par. 26.
4. Reg. 5.
2. Reg. 3.
Num. 12.

suum

suum Mosen insurrxeit, ideoque lepra fuit pe-
cussa. Gulam repræsentatam video in quatuor il-
lis leprosis Samaritanis, qui hostilia ingressi sunt
castra, vt se ingurgitarent & genio indulgerent.
4. Reg. 7. Iram Naaman Syrus fronte præfert, quando
4. Reg. 5. mirum Elisæo Prophetæ succensuit, quòd in Ior-
dane illum lauari vellet, ita vt consilio hoc ne-
Exod. 4. glecto in Syriam redire constituerit. Acediam le-
præ Mosaicæ comparo, cuius manus in sinum co-
iecta leprosa egrediebatur, quasi niue fuisset co-
operta.

Libidinosi maximè in leprosis designantur.

Inferre hinc licet, quemadmodum lepra pec-
cati symbolum est, ita quoque leprosos pecca-
rium typum esse, ac præsertim lasciuorum, for-
nicantium, & luxuriosorum. In cuius rei signum
in Leuitico præcepit Deus, vt si quis lepra in-
fectus, à sacerdote iudicaretur, quamprimum vi
pelleretur, vestes lacerarentur, caput illius de-
daretur, os obturaretur, ne noxio illius hal
ceteri inficerentur; & alta inclamaret voce,
prosus sum; nequis illi appropinquaret, ab ill
omnes sibi cauerent. Scio hæc omnibus in ge
re peccatoribus accommodari posse, sed de li
dinosis & lasciuis intelligi potissimum debe
quamobrem vt lex de leprosis lata locum hic
beat, quamprimum vt inter Catholicos lasciu
meretrix etiam aut pellex apparet, vestes ill
quamprimum dilacerādæ sunt, domus ianua c
cludenda, crinibus abripiendi, patria elimin
di, ne suo forsitan afflatu honestiores matron
inficiat, & prauo exemplo ceteras ad pernici
trahat.

Leuit. 13. Vt quod dixi confirmem, Leuitici 13. diue
leprosorum reperio genera: nonnulli in cri
bus leprosi erant, quòd illi capite excidere

lij verò in externo colore, quòd lepra è solo co-
ore agnosceretur, quamuis nullũ eius exterius
oret indicium; alij deniq; in colore & crinibus
mul, interiùs quoque lepra fœdissima erant in-
uinati. Mysticè hinc eruo, tria quoque leproso-
um spiritualium, maximè quoad libidinem, es-
: alij siquidem in crinibus lepram fouent, non
nim se lasciuos aut lubricos ostendunt nisi in
esiderijs & cupiditatibus inhonestis, qui crini-
us calamistrandis, cincinnis parandis, pin-
endæ comæ operam dant, qui tamen sæpe, sibi
nem nectunt è quo, Absalomi instar, suspendã-
r. Alij verò leprosi sunt & libidinosi solo ex-
rno intuitu & colore; reperire quippe est viros
fœminas, quę tam liberè obscena & impudica
quuntur, quasi medijs in lupanaribus agerent;
nullum consistere in ijs peccatum autumant,
quod ad rem & actus illicitos nõ perueniant,
d errant & quidem grauissimè, sunt quippe in
usa vt de ijs loquantur alij, & ceteris sunt scan-
lo. Alij denique lepra penitus cooperti sunt
m in opere tum in verbis, atque hi rebus-
blicis & ciuitatibus publico edicto arcendi
nt. Et præsertim salaces illæ & pellaces mulie-
s, meretrices illæ vrbium pestes, quarum verus
pus & figura fuere leprosi Israelitici, illi qui-
m vestibus dissutis per agros & villas oberra-
nt, & leprosæ illæ meretriculæ per vrbes di-
gantur & cursitant, carnem denudantes, crini-
is dissolutis, & pellaciter per oculos ludenti-
is, sinu patulo, calceis lunę in morem excauatis
cornuto interstitio apertis, togis immane quã-
hiãtibus. Hinc procul hinc, peccati imagines,
agite fomenta dissolutionis, procul ab homi-
um conspectu, noxiæ pestes & leprosę detestan-
dæ.

Tria leprosorum genera.

dæ. Ita quippe lex diuina iubet, & leprosi hi Eu-
gelici fecêre, *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.*

Ecce quid nouum. Dominus siquidem castel-
ingressus decẽ leprosos habuit, quos diuina su-
potentia mundaret, ô castella infelicia! ô lo-
infecta! vos lepra, vitijs, calamitatibus, abom-
nationibus & sordibus scatetis. Vos ô nobile-
qui in castellis habitatis, vitijs abundatis: in c-
Ioan. 11. stello namq; Bethaniæ, video Lazarũ fœtenten
Martham fluxu sanguinis laborantem, & Magd-
Matth. 14. lenam libidine infamẽ. In Herodis palatio vide-
incestam Herodiadis copulam, video innocent-
viri necem, & muliebre feritatis exemplum. I-
Dan. 5. regio Baltassaris castro apparent eminus conu-
uia concubinarum, vasorum templi profanati-
Simile. ac tristium funerũ repræsentatio. Nullæ eclips-
adeò notabiles sunt, vt sunt illæ quæ à sole & l-
na emanant, qui inter planetas excellũt; ita quo-
peccata & flagitia maxima, quæ inter homin-
dominari videmus, plerumq; vel à diuitibus v-
à nobilibus, qui cæteris tum diuitijs, tum dign-
tate præcellunt, proficiscuntur.

Nobiles scelerati dedecori sunt suæ prosapiæ.

Quot, eheu! hodierna die reperire est nobile-
qui maiorum suorum virtutes ac facinora hero-
ca vitijs suis obscurant, familiæ decorem obfu-
cant, & generis sui dignitatẽ teterrima flagitior-
fulgine denigrant: nam vt poeta ait:

Dedecorant bene nata culpæ.

Quemadmodũ enim ciuis improbus & flagitio-
sus reip. suę dedecori est, ita nobilis dissolutus &
lubricus, generi suo & maioribus infamiã inurit.

Anacharsidis apophtegma.

Ita respondit olim scitè Anarcharsis Scytha Phi-
losophus, sibi patriæ barbariem & feritatem ex-
probranti. *Mihi quidem probro est patria, tu verò patriæ.*

Qu-

Quo denotare Philosophus voluit, nobilium vitia & prauos mores nobilitatem generis obscu-rare & destruere.

Sola autem virtus & facinorum propriorum plendor & dignitas, nobilitatem constituunt, is solis nobiles inter suos & alienigenas refulgeant, vt inter tenebras sidera. Hinc Romani in alceis suis Lunam gestarunt, quò nobilitatem ndicarent suam : nam vt luna certissimum temoris prognosticon est, tempestatesq; denuntiat; enim rubicunda sit, ventum instare denuntiat; si alleat, pluuiam minatur; si albescat, serenitatem romittit. vnde versiculus,

Virtus et heroica facinora veræ nobilitatis argumenta

Olim luna nobilitatis symbolum.

Pallida Luna pluit, rubicunda flat, alba serenat.

a de nobilibus dicere licet; si enim virtute rutint, vniuersa enim regio circumquaque virtuus resplendebit; si tyrannidem exerceant, & itatem colãt, nihil nisi cædes, homicidia, saninis effusionem audies; si faciles nimium sint peccantibus conniuentes, magna morum in publica orietur in peius mutatio, negotia pesaibunt, subditi seditionem concitant, & in inam vergunt. Denique si prudentia & sapien careant, metuendum est, ne resp. in exim ruat, & in extremam calamitatem uoluatur. Castellum igitur Galilææ leprosis tet.

Occurrunt ei decem viri leprosi. Horum nouem Iui erant, & decimus Samaritanus. Crediderim s, quod omnes pauperes essent inter se coaluis & ita diuinitus congregatos, vt alij confundetur. Vt fideles erubescant & Iudæi, infidelis ditur Samaritanus in sociũ; nouẽ enim Iudæis eficiũ datũ nõ agnoscẽtibus, solus hic grates t. Hinc etiã Ieremias fidelib. pudorẽ incussur⁹ exclamat,

Ad Iudæorũ confusionem additus est Samaritanus.

Ierem. 2.

exclamat, *Transite ad insulas Cethim, & videte si factũ est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos.* Quasi diceret: Gentilium regiones adite & ad barbarorum vrbes penetrate, videte quomodo vitam instituant, num ita dissolutè & lubricè viuant, vti viuitis: videte num maior apud eos sit deorum & fanorum cultus & reuerentia, quàm apud vos.

Voluit Arcam testamenti, qua nihil habebat
1.Reg. 4.5 Iudæi pretiosius, Deus in Philistinorum, qui infideles & gentiles erant, manus incidere, vt ita sacerdotes Israelis cõfunderentur, videntes illam tanto apud Philistæos in honore esse, quippe qui fano Dagon illam imposuerunt, & in illius ara collocarunt: interea tamen sacerdotes in eius conspectu furabantur, & nullo reuerentię respectu multa præter fas & nefas committebant.

Misit olim Deus Ionam vnum è Prophetis minoribus in Niniuem, totius Assyriæ metropolim, à Nino Nembrothi nepote, vt Xenophon ait, exstructam, sed quæ ducentis à Ionæ prædicatione annis à Cyaxare Medorum rege funditus diruta fuit circa Babylonicæ captiuitatis tempus, vt Eu-
Herod. li.1 sebius & Herodotus tradunt; misit inquam ad infideles, vt eos ad pœnitentiam prædicando conuerteret, vt Iudæi cum viderent à barbaris minores Prophetas maiori honore suscipi quàm se Maiores, pudore confunderentur. Ideò quoq; diuino cõsilio factum vt ad nouem Iudæos leprosos decimus accederet, Samaritanus.

Decem viri leprosi. Quid Deus bone? Decem vno in loco leprosos? colligere hinc est, quàm facile impij societatem ineant, & sibi paribus asso-
2.Reg.15. cientur. Decem millia cũ Absalomo tumultuantur, & coniuratorum agmen aduersus Dauidem
Exod.14. constituunt. Vniuersum Aegypti regnum cum

Pha-

Pharaone armatur & coit, vt Israelitas stricto mucrone prosequatur. Omnis Hierosolyma Herode turbato turbatur, & mouetur. Trecentæ vulpes Philisthinorum segetem vastaturæ, coniunctis caudis discurrunt: hic verò decem vno in loco videas leprosos & quod notatu dignissimũ, viri omnes: *decem viri leprosi.* Si pueri essent minùs fortasse malum esset; si fœminæ, tolerabile foret, sed omnes viri, quod dolendum & deplorandum. malum enim grauius est, & scandalum maius, videre viros lepra infectos, viros ingenio & sapientia dotatos, præclaris dotibus insignitos; quàm mulieres arundine nobiliores, Proteo versatiliores, omni vento mobiles, & ipsam denique fragilitatem. Hi igitur viso Christo, *steterunt à longè.*

Matth. 2.
Iud. 15.
Magis scandalosum videre viros quàm fœminas leprosas.

Accedere non præsumunt, eminus stant legem seruantes qua aliorum arcentur consortio, & vrbes & castra ingredi vetantur, vt in Numeris videre est. Colligi hinc poterit, quanta sit peccatoris fœditas & abominatio, qui nimirum ab omnibus reijcitur, vrbibus proscribitur, & cuius commercium omnes detestãtur & fugiunt. Quis enim morbo contagioso laboranti cohabitet? quis mortuum semper ad latus habeat? solent defunctorum corpora rure & extra ciuitatem sepeliri, vt exequiæ adolescentis illius qui extra Naim ciuitatem sepeliendus efferebatur, ostendunt. Adam admisso peccato & proinde mortis reus, paradiso eiectus fuit. Calumniator ille fratrum accusator, cœlo exactus fuit, mox vt peccati cõuictus fuit. Nabuchodonosor imperio & regno priuatus fuit, & hominum commercio spoliatus vt in siluis ferinam viuendi rationem sequeretur, quòd eorum prius homo vitam esset

Num. 5.
Luc. 7.
Genes. 2.
Apoc. 12.
Dan. 4.

impudicè viuendo imitatus. Denique leprosi vera peccantium simulacra, hominum vitant consortia, *& steterunt à longè.*

Reuerentia impedit quò minùs leprosi accedant. Nec solùm legis obseruatione & intuitu, hominum fugiunt aspectus, sed quam erga Messiam habebant reuerentia & cultus, quem ei exhibendum sciebant, illos quo minùs accederent impediebat. Idem etiam respectus aliàs & Publicanum

Luc. 18. retraxit, *nam à longè stans, nec oculos ad cœlum leuare audebat.* fratres quoque Iosephi visa vultus illius maiestate, & admissi in eum criminis memores,

Genes. 45. accedere propius non audebant. Leprosi etiam hi ad Christum accedere non præsumentes *vocem leuauerunt, dicentes, Iesu præceptor miserere nostri.*

Clamores signa bona sunt. Magna inclamant voce; clamores autem optima signa sunt tum internæ pietatis, tũ verò summi recuperandæ sanitatis desiderij. signa sunt, esse nobis in tribulationibus ad Deum clamãdum

Psal. 119. ad imitationem Dauidis, *Ad Dominũ, cum tribularer clamaui & exaudiuit me.* Signum adhæc, afflictiones & aduersitates nos cogere clamare ad Deum, clamãdoq; eum sequi; sequentes verò animarũ salutem obtinere solere. Nunquam Ioab militiæ Da-

2. Reg. 14. uidicæ præfectus ad Absalonum venisset, à quo tamen toties euocatus erat, nisi ignis, qui prædia illius inuaserat eũ violenter quodammodo coegisset. Ita quoq; nunquam peccatores ad Deũ venirent, licet frequentibus inspirationibus inuitentur, nisi vehemens afflictionum ignis illorum cõmodorum temporalium segetẽ interdũ adureret. Vix enim nos illę velut apparitores citarunt, quin statim ad creditorẽ properemus, eiq; omni ratione satisfacere nitamur. adeo vt locum hic

afflictiones cogunt ad Deum confugere.

Psal. 82. habeat Propheticum illud, *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum.*

Ceterum

Ceterum leprosi nostri hinc dolore, illinc ve-ò sanitatis recuperandæ desiderio stimulati in-lamant, & quidem simul omnes elata voce. Pri-iò, & quidem, vt apparet, verisimiliter, vt vnitis recibus, quasi violentia & communi quadam onspiratione, eò citiùs Christum ad cōmisera-onē incitarent, misericordiamq; illius ita me-ùs experirentur. Docemur hic igitur, nō suffi-ere, si quid à Deo obtinere contendimus, preces riuati alicuius & singulares, sed publicas etiam communes adiungendas. *Hæc vis*, ait Tertulla-us, *Deo grata est*; & axioma Philosophicum est, *Vis ita fortior est seipsa dispersa.* Et profectò solent o-iones publicæ maioris energiæ, virium, ro-ris ac meriti esse, quàm particulares & ab v-singillatim effusæ. Secundò pariter vocem tollunt, docere nos volentes, esse nobis in sta-peccati constitutis summa voce claman-m, in cęlum lamenta effundenda, ad Deum re-rendum, eiusque misericordiam imploran-n. Ipse nempe vnicum peccantium remedium vnicum delinquentium asylum; ipse *Sanat om nfirmitates nostras, & redimit de interitu vitam no-n.* Prodigus filius cùm ad summum miseria-n peruenisset, ad patrem reuersus est. Quo mplo instruimur, non aliud esse nobis re-ium, post dilapidata & decocta cœlestia rismata, quàm Patrem illum æternum, eli-dum.

Orationes publicæ maioris sunt efficaciæ, quàm particulares.

Psal. 101.

Luc. 15.

Nouus hinc quoq; eruitur conceptus. Leprosi rant pro cōmunitate, nō verò pro se ipsis sin i, dicentes plurali numero, *miserere nostri*: com-nem omniū singuli sanitatem petunt, nō verò nes speciatim suam: non pro se modò, sed pro s, etiam Deo supplicant. Est scilicet quidam

Preces communes sint

charitatis actus, vtpote quæ semper publicu
1.Cor.13. spectat, nō verò particularia aut singularia; n
enim quęrit quæ sua sunt. atque hęc est ratio, A
ditores, cur Apostolus Iacobus ad mutuas nos
Iacob.5. rationes inuitet, dicens: *Orate pro inuicem vt salue*
ni. Nouerat autem his similis Dauid rex, qui
ipsi & non alijs misericordiam postulabat, *Mi*
Psal.50. *rere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam.* L
prosorum autem preces communes sunt, & co
iunctim orant, *Iesu præceptor miserere nostri.*

Oratio leprosorum pia & vehemens. Breuis quidē oratio, sed summæ efficaciæ. L
cunt *Iesu* vt ostendant credere se, illum esse ve
Saluatorē mundi, Præceptorem appellant, vt d
clarent paratos se illi, velut pręceptori, obedie
tiam præstare, cui nullus vnquam similis in or
exstitit. Ac si dixissent. Tu qui verus es præ
Matth.8. ptor, qui vitæ nobis præcepta tradidisti; qui v
tis imperasti, qui deinde voci tuæ auscultan
quieuerunt. Tu qui adolescenti præcepisti vt s
geret & quamprimum resurgens ad vitam
Luc.7. dijt. Tu qui filiæ archisynagogæ mandasti,
Marc.5. quamprimū ad vitam resuscitata est. Nostro q
que morbo impera, & confestim à lepra mun
bimur. *Miserere nostri.* suam agnoscunt miseria
illiusq; misericordiam implorant, nullum in
reperientes meritum, quod illi referant, quo
misericordiam permoueatur. Iustitiam illius
stinere nō valentes, ad misericordiæ & cleme
tiæ tribunal appellant; tamq; scitè negotium
peragunt, vt Christus eorum misertus ad sac
dotes illos mittat dicens, *Ite, ostendite vos sacerd*
bus. Hoc reliquo concionis membro pro
quar.

Cur leprosos Christus ad sacerdotes mittat. Christus igitur audita supplici illorum pos
latione ad misericordiam commotus fuit, na

verba illorum vel ſaxea pectora & adamante
duriora permouere potuiſſent; & ad ſacerdotes
illos deſtinauit, quod tantundem fuit acſi illos
erto certiùs mundandos aſſeruiſſet. Porrò
arias eaſque pulcherrimas ob rationes eos ad
ıcerdotes miſit. Primò, vt miraculi huius facti 1.
uodammodo participes, conuerterentur, con-
erſi verò in illum crederent, & vti Meſſiam
gnoſcerent. Deinde, quòd lex ſacerdotibus le- 2.
ræ iudicium commiſiſſet. Tertiò vt oſtenderet, *Leuit. 3.*
ıblicas eſſe cærimonias & inſtituta obſeruan- 3.
1. In lege quippe Moſis decretum erat, vt ſacer-
otes leprá a non lepra diſcernerent: leproſos
alijs ſequeſtrarent, puros verò & integros, in-
r aliorum tenerent. ad ſacerdotes igitur mi-
, quò oſtendat non veniſſe ſe vt legem turba-
t ſed eamdem conſeruaret, & cetera inſtitu-
in eſſe ſuo & vigore tueretur. Quartò, vt 4.
gi ſe ſubijceret: dixerat quippe iam olim, *Matth. 5.*
n veni ſoluere legem, ſed adimplere. voluit igi-
r ad tempus ſeruare legalia, vt circumciſio-
m, præſentationem ſui in templo, agni pa-
halis immolationem, & hodie ſacerdota-
de lepra iudicium. *Ite, oſtendite vos ſacerdo-
us.*

Sunt verò & aliæ rationes cur ad ſacerdotes
los mittat. Primò vt fidem illorum experire-
ır, & ſacerdotum teſtimonio conſtaret veram
iſſe lepram, à qua mundati eſſent, ac verum
roinde miraculum: credēdum ſiquidem eſt, mi-
ſſe illos, antequem mūdati eſſent. Deinde, quod
llegoriam ſapit, vt oſtenderet illos qui pecca-
o, id eſt, leprà ſpirituali percuſſi ſunt, ad ſacer-
otes confugere, ijſq; ſe de commiſſis pœniten-
o, oſtendere debere.

Aliæ rationes cur ad ſacerdotes Chriſtus leproſos miſerit.

Auricularis cõfessionis fundamentum.

Ex hoc autem potissimùm loco, omnes Cath lici scriptores adstruunt confessionem auricul rem, & exomologesin peccatorum ad saluté es necessariam, quod vt tueantur, hunc locum vel fortissimum propugnaculum adhibent; quamu & alia sint, quæ huc haud incommodè facere deantur. vt ille Isaiæ, *Narra, si quid habes vt iustificer* & ille Pauli ad Romanos, *Ore autem confeßio fit ad lutem.* item ille Psalmographi, *Dixi, Confitebor adu sum me iniustitiam meam, & tu remisisti iniquitatem pecc ti mei.* item Apostoli Ioannis: *Si confiteamur nobis p cata nostra fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata n stra, & emundet nos ab omni iniquitate.* At hoc nullus apertior: quid enim est leprosos ad sacerdot mittere, quàm peccatores ad tribunal & aur Confessariorum destinare, quibus peccata f confiteantur & delicta detegant?

Isai. 43. Rom. 10. Psal. 31. 1. Ioan. 1.

Matth. 8.

Ite, ostendite vos sacerdotibus. Hieronymus de al leproso à Christo sanato, & eodem modo ad cerdotes misso, ait à Christo leprosum ad sur mum sacerdotem destinatum, vt ei de mund tione rationem redderet, quò fideles edocer quam sacerdotio reuerentiam & honorem fid les exhibere oporteat.

Cypr. epist. ad Rogatian.

Sacerdotes honorandi quamuis vitiosi.

S. Augustinus & Cyprianus afer vterq;, & m gni nominis, addunt, quòd quamuis sacerdos c ficio suo, peccati tramitem virtutis via dereli insistendo, deesset; non minorem tamen ei re rentiam, & sacerdotio honorem deberi. Caiph an non sceleratus erat & coram Deo abominab lis? filius tamen Dei eidem honorem exhibu coram illo respondere, eum vt iudicem admitt re, illius furorem & indignationem perferre, d niq; sententiam ab illo pronuntiatam æquo an mo recipere, quòd summus esset Pontifex, nõ d

bitau

bitauit. Scribæ & Pharisæi varijs flagitijs erant
cooperti, ac vitā ducebant hypocriticam, & mē-
lacibus virtutum coloribus insignitam, eos ta-
men coli voluit Christus, eorumq; statuta ac de-
creta quàm exactissimè custodiri, *Omnia ergo, quæ-
cunque dixerint vobis seruate & facite.* quoniam verò Matth. 23.
in hanc materiam incidimus, de honore sacerdo-
tibus debito iam parumper loquendum erit.

Ostendit, inquit Cyrillus Alexādrinus, lex ve- Cyrill. Alexandr.
teris, quanto sacerdotes sint honore afficiēdi, cùm
in terræ promissionis distributione, simulq; agro-
rum & vrbium diuisione, nullam Leuitis & sa-
cerdotibus portionem assignauit: sed sua Deus
illos mensa reficere quodammodo, ac suo pa-
scere vesci voluit: quemadmodum in aulis inti-
mos quosque ac familiarissimos, Princi-
pum mensæ cernimus adhiberi: adeò vt sa-
cerdotes nullam in temporalibus sortem nacti,
verè Propheticum illud, velut symbolum si-
bi proprium, vsurpare queant, *Dominus pars hære-
ditatis meæ.*

Visus est Deus, Philone teste, sacerdotes regi- Sacerdotes regibus similes.
bus honore ac maiestate æquiparasse, vtpote qui-
bus tot iura, priuilegia, tributa, decimas, Philo.
primitias, redemptiones primogenitorum con-
tulerit. *Ex his rebus liquet*, inquit, *iuxta legis iudi-
cium sacerdotes æquiparari honore ac maiestate regibus,
siquidem illis tamquam principibus conferri tributa im-
perat.*

Tanti quoque Aegypti reges sacerdotes & sa-
cerdotium faciebant, vt licet Pharao ab vniuersa
Aegypto tributum & vectigal exigeret, sacerdo- Genes. 47.
tum tamen agros exemerit, & immunitate do-
narit. *In vniuersa terra Aegypti quinta pars soluitur
regibus, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdo-*

tali, quæ libera ab hac conditione fuit. Rationi igitur v-detur consentaneum, sacerdotes vt inter ceter- Christianos maximè honorentur, ac debito cu-tu afficiantur.

Ægyptij sacerdotes colunt.

De ijsdē Aegyptijs agens Plato, tāto eos sace-dotes honore prosecutos ait, vt à reliquo ill- populo secernerent, ceteris hominum non ad-quarent, imò velut aliorum caput ac princip- suspicerēt. vnde scribit *Πρῶτον μὲν τὸ ἱερέων γένος α- τῶν ἄλλων χωρὶς ἀφορισμένον.*

Epitheta sacerdotum quæ in sacris litteris reperiūtur.

Porrò sacerdotibus dari solitus honor & r-uerentia, euidenter colligi potest è titulis & n-minibus, quibus eos sacra volumina honora-. Interdum namque Principes nuncupantur; de A-postolis namq; primis sacerdotibus, iam à mu-tis retro annis cecinit vates, *Constitues eos princip- super omnem terram*: at principes qui ceteris prin-cipibus imperarent, & regibus ac monarchis l-ges præscriberent: Sacerdoti quippe & n-

Ierem. 1.

regi dictum est, *Ecce constitui te super ge-tes & regna & euellas & dißipes, ædifices & pl-tes.*

Genes. 1.

In ipso Geneseos & mūdi exordio, duo mag- luminaria reperio à Deo condita, vnum maius - præesset diei, & alterum minus, vt nocti. Idem i-se Deus in totius Ecclesiæ bonum & commod- duo alia fecit luminaria, duas scilicet suprem- dignitates instituit; Pontificiam scilicet & regi-hæc quidem vt præsit nocti & tenebris rerū tem-poralium, illa verò vt diei rerum cœlestium - spiritualium. Sacerdotium igitur lumen ma-est, & regia dignitas minus.

Sacerdotes in S. Script. appellati Angeli.

Interdum quoq; sacerdotes Angeli appella-tur. Hoc eis nomen imposuit Malachi-

Malach. 2.

Propheta, *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & lege- requ-*

requirent ex *ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Atque ideo nonnulli Epistolarum D.Pauli interpretes, quorum nomen magni apud me ponderis & momenti, locum illum 1.Cor.11. *Ideo debet mulier velamen habere super caput suum propter Angelos*, exponentes, aiunt per Angelos sacerdotes intelligi debere, vt qui vitæ honestate ac morum puritate integritateque Angelos debeant imitari. *1. Cor. 11.*

Adhæc video illos sæpenumerò deos dici, vt in illo Exodi loco, *Applica illum ad deos*, id est sacerdotes, & ibidem, *Dijs non detrahes*, id est sacerdotibus, & multo etiam in Psalmis manifestius, *Ego dixi, Dij estis & filij excelsi omnes*, mei similes, & ceteris hominibus superiores, sunt scilicet sacerdotes dij quidam terrestres vtpote qui reges excommunicatione feriant, peccata dimittant, inferorum ianuam occludant, indulgentias elargiantur, dæmones pellant, cœli clauem gestent, morbos sanent, mortuos ad vitam reuocent, infinita denique patrent miracula: quid verò illis ad veram desit deitatem, quam mundos de nouo cōdere? diuino igitur honore afficiendi sunt, vt dij honorandi, non verò vt homines. Anne quid amplius dicere ausim? eodem scilicet illos, quo Christus, honore afficiēdos. hoc nēpe ipse de illis testimonium dedit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Id est, Quandoquidem sacerdotes estis, eodem vos honore, quo me ipsum affici desidero, quicunque igitur sacerdotem contemnit ac despicit, Christum contemnit: quicunque verò eum honorat, eique obedit, filium Dei, qui sacerdos etiam fuit in æternum, secundum ordinem Melchisedech honorat & colit. *Exod. 22.* *Sacerdotes dij sunt.* *Matth.10.* *Luc.10.* *Ioan.13.* *Psal.109.*

Dignum obseruatu est, quod Chrysostomus & Saluianus Massiliensis, quantum ad lepram Mariæ *Serm. 2. de Epiphan.* *Lib.1. de prouident.*

sororis Aaronis Pontificis notant. Murmurau-
rant ambo, nescio quam ob rem, eamque nulliu
momenti, aduersus fratrem suum Moysem: qu
propter Deum ad iracundiam prouocarunt, q
illam lepra fœdissima percussit, vt illius crime
omnium pateret oculis, & publicè appareret.
eiusdem quidem criminis reus erat Aaron, simi
tamen in eum noluit plaga animaduertere: cui
rei haud alia reddi potest ratio, quàm quod sum
mus sacerdos esset, quare ne illius apud populu
honori quidquam decederet, visibili eum cast
gatione percutere noluit. Hinc igitur discan
omnes sacerdotum næuos tegere & omni rati
ne defectus illorum celare, cum Deus ipse eosc
patenti & visibili lepra propalare noluerit.

Decret. Gratian. dist. 96. c. In scripturis. Magnus ille Romanorum Imp. Constantinu
is inquam qui Niceno interfuit concilio, tant
sacerdotes honore prosequebatur, vt dicere sol
tus sit, se, si fortasse sacerdotem peccantem ce
nere contingeret, pallio eum suo cooperturum
ne quis alius peccantem videret. O tempora,
mores, ô sæcula nimium quantum à prioribu
illis discrepantia! Ecce qui olim à Monarchis co
lebantur, hodie ab omnibus contemnuntur: so
hodie sacerdotes ludibrio sunt, sannis excipiun
tur, soli monachi conuitijs proscinduntur, sol
peccata Ecclesiasticorum in conuiuijs & publ
cis conuentibus narrantur & cum plausu excip
untur.

Gen. 9. Nunquam è sacris literis eradetur ingens ill
Chamo inusta infamia, qui à Deo & Patre mal
dictus & anathemate percussus fuit, quòd patr
verenda detexisset eiusque nuditatem derisisse
Maledictus puer Chanaan seruus seruorum erit fratribus sui
Quo edocemur, eos qui sacerdotibus, qui patre
quidam

quidam spirituales sunt, illudunt eorumque peccata detegunt, à Patre cælesti grauissima maledictione percuti.

Bacharius S. Augustini æqualis, de honore sacerdotibus deferendo exponit alligoricè lugubria illa Dauidis verba : quibus Saulis exequias deplorauit, *Nolite annunciare in Geth, neque annuntietis compitis Ascalonis, ne fortè lætentur, &c.* ne si inter incircumcisos clades illa generosi regis & totius nobilitatis nuntietur, nobis illudant & subsannent. Huiusmodi milites ac duces aciei diuinæ sunt sacerdotes, quorum tanta non est perfectio, quin quoniam homines fragiles sunt, interdum delinquant : at non patitur Deus, eorum delicta inter sæculares & non circumcisos, id est hæreticos, diuulgari, ne fortè his auditis lætentur, Ecclesiæ illudant, nosque exsibilent. 2. Reg. 1.

Egregium hanc in rem exemplum adducam. Redemptor noster cum in Dominica Palmarum templum Ierosolymitanum ingressus esset, viditque abominandas quæ Sacerdotes in eo peragerent nundinationes; factò è funiculis flagello, ipse in eos animaduertere non dubitauit. Mirum fortasse cuipiam videatur Dominum ipsum animaduersionem hanc peragere voluisse, & non potiùs Angelo cuidam commisisse : at respondet Anacletus, ideò hoc factum, quod sacerdotes essent, quorum castigandorum auctoritatem ac ius sibi soli Deus reseruauit; nullus igitur in hos animaduertere præsumat, nisi singulari quodam Deo præcepto & instinctu fuerit impulsus. Itaque hinc facilè colligere poteritis, auditores, quanta sit sacerdotij dignitas, maiestas & excellentia. Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19.

Aman

Esther. 5.

Amam ille Persa, superbia inflatus quam qui maximè & arrogans, viso, se vnum à ceteris purpuratis cum Rege Assuero ab Esthere regina ad conuiuium inuitatum, ita superbiuit, vt apud suos se iactans diceret, *Regina quoque Esther, nullum alium vocauit ad cõuiuium cum rege præter me, apud quam iam cras cum rege pransurus sum.*

Pontificia dignitas nõ est quoad sacerdotiũ maior quã cuiusuis alterius sacerdotis.

At quanto maior, & quanto felicior sacerdotis sors est, quem regum Rex Christus, adeo exaltat, & ad tantam dignitatem sustollit, vt ipsa Pontificis summi maiestas & dignitas non sit maior, quam sacerdotis alicuius communis. illius enim potestas nõnisi in mystico Iesu Christi corpore, quod est Ecclesia apparet; huius verò in proprium, verum ac reale corpus illius extenditur: illa iurisdictionem possidet, hæc ordinem denotat. Iurisdictio quidem inæqualis est, at Papæ & sacerdotis simplicis idem penitus ordo est. Ceterùm sacerdos cæli delicium est & intimus amicus, quem Ecclesia, quam formosa Esther repræsentat, singulis diebus ad mensam illam regiam, epulas illas angelicas, ad sacramentum scilicet Eucharistiæ inuitat, in quo regum Rex Christus non modò adest vt simul inuitatus & conuiua, sed ipsemet cibus est & ferculum, *Caro mea verè est cibus.* Cum igitur sacerdotes ceteris dignitate antecellant, pre ceteris etiam honor illis & reuerentia debet exhiberi. Quid ni? quos ipsi etiam Angeli honorant & colunt.

Apoc. 19.

Ioannes cum in Apocalypsi sua Angelum vidisset, pedibus illius, adoraturus, aduolui conabatur; at Angelus, cùm sciret illum sacerdotio initiatum esse, impediuit, ne quem honorem deferret, dicens, *vide ne feceris, conseruus enim tuus sum.* Non enim sacerdotum est, honoribus afficere

Angeli sacerdotes honore afficiunt.

Angelo

Angelos; sed è contra Angelorum, sacerdotibus honorem deferre. Ecce, non permittit Angelus, sacerdotem sibi honorem deferre. & hodie pro dolor! nobiles à sacerdotibus coli & honorari volunt.

Ciuium Ierosolymitanorum spiritus sanctus haud dubiè mouebat corda, & excitabat, vt vel asinam cui Christus insidebat, colerent, ramos præcissos eius pedibus prosternerent, vestes in vijs substernerent, idque non aliam ob causam, quã quod illa totius vniuersi Dominum ac regem veheret Quanto maiori honore digni sunt sacerdotes, quorum sacræ manus, thronus sunt Dei; linguæ, claues cæli; illorum pectora, ineffabilis sacramenti reconditoria.

Refert Iosephus in Antiquitatibus, Alexandrũ Macedonem, concepto in vniuersos Iudæos, quod Dario hosti suo auxilium tulissent, odio, in terram Israel, eosdem deleturum descendisse; ad tam tristi audito nuntio summum Pontificẽ, cum omni sacerdotum turba, Pontificalibus ornamentis indutum eidem obuiam processisse. Quo viso Alexandrum equo descendisse, & (Deo illum commouente intrinsecus) genibus in terram prostratis eundem adorasse: suis vero ad rei nouitatem obstupescentibus respondisse, *Non hunc adoro, sed Deum, cuius principatu sacerdotij functus est.* Erubescant hic Christiani, & discant sacerdotes quoslibet, ratione ministerij, quo funguntur, summo esse honore afficiendos: idque exemplo Christi, qui quamuis perspectum haberet sacerdotes hos impios & sacrilegos esse, honorem tamen exhibet, cum leprosos ad illos, velut ad veros lepræ iudices mittit, *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

Lib. 11. cap. 8.

Dictum Alexandri Magni.

Num. 27.

Videte quem etiam olim sacerdotibus honorẽ exhi-

exhiberi voluerit Deus, cùm Moysi diceret, *Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus Dei, qui stabit coram Eleazaro sacerdote, ad verbū eius egredietur & ingredietur ipse, & omnes filij Israel.* Notate hic obedientiā, reuerentiā & honorē, quē olim à filijs Israel sacerdotio deferri voluit, cùm ad minimū sacerdotis nutum omnes & egredi & ingredi, id est omnibus in rebus obedire, iusserit.

Num. 27.

Cordata illa Iudith, sacerdotibus Bethuliensibus persuadens, vt populum solarētur, & ad fortiter agendum incitarent, non ex alijs locis argumentum sumpsit, quam ab honore & reuerentia, quam vniuersa illis ciuitas deferebat, dicens, *Vos qui estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite*, quasi dixisset, populus, ecce, bellis exhaustus, & laboribus fractus, tanto vos honore colit, & tanta in animos eius vestra est potestas, vt si verbum eidem animum addideritis, omnes velut à sopore & lethargo excitati, ad fortiter agendum sint accincturi sint.

Iudith. 8.

Plurane in hoc proposito necessaria? nequaquam, nimis siquidem prolixi fuimus, & etiamsi verbis non expressisse n, è sacris tamen literis nimis euidenter eruitur honorem sacerdotibus deferendum, *In tota anima tua time Deum, & sacerdotes illius sanctifica.* Duo ecce ad salutem necessaria, timère Deum, & sacerdotes honore afficere. quod & filius Dei hodie exemplo suo manifestè ostendit, decem leprosos ad illos mittens, & eorum respectu à lepra sanans. O miraculum inter cetera Messiæ miracula maximum!

Eccles. 7.

Dilectus Domino Ioannes initio Euangelij de Christo loquens ait, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem:* inter ceteras lucis qualitates, & o-

Ioan. 1.

qua

quas potiſſimum Dei filius lucis nomine vocatus
eſt, eſt quædam , quam omnes ad oculum vide-
nus: prius enim quàm lumē & fax, penitus inter-
noriatur & exſtinguatur, ſcintillas maiores ef-
undit, luce ſplendidiori coruſcat & rutilat. Op-
imè hoc in Dei filium quadrat; ipſe enim fax
uit, quæ in vitæ fine & morti proxima maiores
adios effudit, magiſque eluxit quàm antea: quā-
diu enim inter homines vixit, lumen ſemper ef- Christus
udit, tum docendo, tum miracula patrando. At faci compa-
um morti proximus factus eſt, magis reſplen- ratus.
uit, & rutilantius lumen effudit; tunc ſcilicet
uculentam illam orationem habuit, quam cœnę
ocamus, orationem adeò diuinam & admirabi-
m, vt præclariſſima quæque ingenia in admira-
onem trahat: tunc etiam diuinam illam panis
vini in corpus & ſanguinem ſuum tranſſub-
antiationem peregit in auguſtiſſimo Vener. Eu-
hariſtię ſacramento: tunc etiam Lazarum qua-
iduo ſepultum, & putiſcentem ad vitam reſu-
itauit, cuius miraculi ſplēdor & maieſtas ſcri-
rum & Phariſæorum oculos ita offuſcauit, eius
geſta calumniari, traducere, eumque Meſſiam
gare non dubitauerint. Denique circa vitæ ve- Ieſus Chri-
eram nouum hoc miraculum patrauit, quod ſtus morti
odò præ manibus habemus; quo decem vna proximus
edela leproſos mūdauit: olim quidem aliquos plurima &
undauit, verum cum vitæ facula & lychnus ad maxima pa-
nem vergeret & propemodum exſtingueretur, trauit mira-
aiores eiaculatus eſt flāmas, & octiduo vel de- cula.
duò priuſquam mortem oppeteret, decem le-
oſos ſanitati reddidit: quorum nouem bene-
ij accepti immemores, nullas curatori
atias egerunt; ſed ſolus decimus, medico
ſupplex

supplex factus, beneficij collati magnitudinem agnoscens, humiles illi gratias egit, eiusq; laudes depredicauit. *Vnus autem ex illis, videns quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens.*

O detestandam ingratitudinem! è decem luculentissimo beneficio donatis, vnus tantum beneficij memor fuit. Tanto porro odio Romani ingratitudinem prosequebantur, vt seruus libertate donatus, & gratiam non agnoscens, iterum in seruitutem abripi potuerit. Leges etiam ciuiles hæreditatem in filium ingratum deuolutam reuocant & annullant: ipsa quoque animalia ferocissima ingratitudinem detestantur. In lege etiam Mosaica cautum erat, ne victima Deo in gratiarum oblata, aut eiusdem caro in crastinum asseruaretur: quo docemur, gratiarum actiones nunquam esse in crastinum differendas, sed statim beneficio accepto persoluendas.

Ingratitudinis malũ quantum sit.

Leuit. 7.

Noe Patriarcha, quamprimum vt diluuio finito arcã egressus, & tanto ereptus est discrimine, aram Deo erexit, sacrificia obtulit, & victimam in gratiarum actionem, quod sospitem se & incolumem præstitisset, immolauit, *Aedificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis obtulit holocausta super altare.* Erudire nos volens, ad singula quæ cælitus accipimus beneficia, Deo gratias agendas, & sacrificia laudis illi sacrificãda. Notandũ porro est, obtulisse Noachum pecora & volucres, easque mundas, vt ostẽderet, in nostris gratiarum actionibus omnes tum corporis tum animæ facultates concurrere ac quasi contribuere debere, corporis scilicet quod pecuinum & brutum est; animæ verò, quę volucris instar sursum euolat; & imprimis victimas mundas

Gen. 8.

das requiri, id est, gratiarum actiones è corde sincero & ab omni peccato alieno proficisci oportere.

In Leuitico etiam olim cautum fuit, *Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento.* Leuit. 7. Fermentum porro in literis sacris pro peccato & malitia sumi solet: mysticè autem denotatur, aliquando Deo gratiæ agendæ sunt, eique cor & intentio in sacrificium offerenda, ipsum ab omni peccati & flagitij fermento liberum esse debere: qui secus autem faxit, fermentatos Deo panes offert, & illæ victimæ immundæ sunt.

Saluator postquam mirabili quadam ratione quinque panes multiplicasset, fragmenta colligi iussit, ne quid periret, *Colligite fragmenta, ne pereant.* Ioan. 6. Quo erudimur, si quod à Deo beneficium recipimus, ipsum semper ob oculos habeamus, ac nullo nō loco & tēpore eiusdem recordemur. Hinc bene mihi dixisse visus est Seneca, *Qui gratè beneficium accipit, primam eius pensionem soluit.* lib. 2. de benef. ca. 22.

Ingratus porrò & beneficij accepti immemor mari mihi videtur simillimus, quod dulces fluuiorum aquas semper recipit, salsuginem tamen semper retinet. Ingratus mari comparatus. ita qui beneficio recepto ingratus est, semper malitiam reddit, alteriusque liberalitatē in sui ipsius exitium & ruinam conuertit, Oceanus est, qui salem eijcit, dulces beneficiorum aquas assiduò admittens. Agro etiam Euangelico eūdem comparauero, qui postquam bonū in sinum frumentum admisisset, tempore messis zizanijs scatuit. Matt. 13. Non absimilis etiā est Iudæ proditori, qui tot à Christo beneficijs receptis & gratijs, tantum abfuit, vt gratus existeret, illum vicissim coleret, & gratias haberet, vt etiam nefariè illum prodiderit, inque eius necem conspirarit.

Denique nouem hosce leprosos optimè imita-tur, qui mundationis recepto beneficio, munda-torem non agnoscunt, beneficio hilares, in bene-factorem ingrati. Adeo vt Christus admiratus di-xerit, *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?*

O ingratitudinem intolerabilem! O stuporem incredibilem! Ceterum duabus in rebus ingrati-tudo consistit. Primo beneficiorum acceptorum obliuiscendo, deinde benefactorem offendendo, & pro beneficijs maleficia regerẽdo. quæ ingra-titudinis species maximè detestanda est. Atque hęc est ratio, cur veteres ingratum lunæ compa-rarint, quæ cùm omne suum à sole lumen mutue-tur, eundem tamen offuscare & caligine inuolue-re solet. dicere quoque Imp. quidam solebat, qui se ingratos erga benefactores gerere modo, quo rustici erga platanum patulis quidem frondibus luxuriantem, & ad vmbram parandam idoneam, dequo ait Poeta,

Ingratus lunæ comparatus.

Nobilis æstiuas platanus diffuderat vmbras.

Petron. Arb.

Plinius autem Italorum luxum & delicias mira-tur, quod ex alieno hanc arborem petierint orbe non aliam ob causam, quàm ad vmbram conci-andam: *Quis non iure*, inquit, *miretur, arborem vmbræ gratia tantum, ex alieno petitam orbe?* Hæc igitur arbor postquam solares radios frondibus suis multos annos prohibuerit tandem scinditur, finditur, & diffringitur. Nõ alter etiam ingratitudo, vnde arbor hæc symbolum, cum benefactoribus agere solet; è decem namque leprosis vnus tantum, & Samaritanus quidem, qui in benefactorem gra-tus existat.

Tres in S. Scriptura laudantur Samaritani.

Porro tres in Euangelio Samaritanos reperio qui laudem mereantur, imprimis illum qui via-torem illum in latrones delapsum, & saucium

Luc. 10.

equ

quo impositum ad diuersorium deduxit. Deinde
amaritanam mulierem, quæ ciues suos ad Chri- *Ioan. 4.*
i cognitionem adduxit, ac deniq; hunc nostrũ,
ui socijs in ingratitudine perseuerantibus, so-
s in benefactorem gratus exstitit. Ergo hinc et- **Vocatio ad salutem nõ sufficit.**
n solam vocationem ad salutem non sufficere
rum quoque esse religionem ingredi, vota e-
itere ijsq; deuincire, nisi ad finem vsq; perseue-
tur. Videas hic decem leprosos, qui accepto sa-
tatis munere à Christo, ingratos se ostendunt,
mque bene incepissent, in itinere defecerunt,
lti, quippe *sunt vocati, pauci verò electi*, & omnes
i monasteria ingrediuntur vt religiosam vi-
n ducant, cæli palatium non subibunt, at qui
finem vsque perseuerant.

Hæc scilicet humana fragilitas est ac miseria,
nes ecce leprosi bene incepêre: magna enim **Multi bene incipiunt, sed male finiunt.**
omnes Christum inclamauerant, eiusq; præ
to obediuerant, sed sanitate recuperata non
seuerarunt. Nam confestim in ingratitudinis
catum delapsi sunt. Inter ceteras hominis mi-
as & hanc recenset Propheta Iob, quòd nun-
m in eodem permaneat. Quotnam reperire
qui vitam honestam & sanctam inchoant, ex-
ia habent religiosa, pia, admirabilia, sed quã-
nũ deficiũt, & in cępto opere non perseuerãt.
tatua illa, quam in somnis olim vidit Nabu- *Dan. 2.*
odonosor, caput habebat aureum, pectus ar-
nteum, femora ænea, tibias ferreas, & pedes
eos. Quænam hic varietas & gradaria cõmu-
o. in auro exordium est, in luto & cœno desi-
fronti Colossi huius vitam multorum inco-
tium & versatilium inscriptam video, qui cũ
io amore Dei æstuassent & ardorem admi-
ilem præ se tulissent, paulatim deteriores

facti, tandem miserè in peccati cœnum delapsi sunt. Ieremias horum calamitatem deplorans lachrymans dicebat, *Filij Sion incliti & amicti auro optimo,*

Thren.4. *rißimo, quomodo computati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?*

Simile. Bombyces, quamdiu viridibus victitant fo[liis], adeò teneri & delicatuli sunt, vt ad minimũ c[u]i[us] fragorem & tonitru perterreantur, & cęptum [te]landi opus interrumpentes sæpenumerò em[ori]antur: ita & plurimi, viroribus assueti, id est d[eli]cijs & voluptatibus indulgentes, adeò tenell[i &] molles sunt, vt si quando bonum aliquod c[œpto] cœperint, prima peccandi occasione oblatâ [&] primo tentationis tonitru ingruente, à cæpto [de]sistant, & vitijs suis sæpè immoriantur. Hæc sc[ili]cet humanę naturę inconstantia est, & conci[onis] meæ finis.

Epilogus. Discite hinc igitur, Auditores, peccatum te[rr]imum quoddam leprę genus esse, & peccat[ores] leprosos, ac decem hosce leprosos omniũ ad[ver]sus Dei præcepta delinquentium imaginem [fe]rere. Discite quoque legem leprosos à cetero[rum] hominũ consortio sequestrasse, vt ostẽderet [ta]libus esse improborum qui leprosi quidam sp[iri]tales sunt, commercia velut noxia & damn[osa] fugienda. Discite quoque eadem opera, illos [no]nisi sacerdotes adeundo sanari potuisse: quo[d e]uidens documentum est, sacerdotes potestatem peccatorum remittẽdorum habere, & huiusmodi lepræ iudicium illis commissum esse, è quo et[iam] confessio auricularis adstrui potest. Discite d[ein]que sacerdotibus honorem deferre, quos ipse [Dei] filius honorandos censuit. Fugite adhęc ingr[ati]tudinem, nolite imitari nouẽ illos leprosos [qui] postquam à lepra mundati fuêre, medico vix [gra]-

ias agere dignati sunt; sed imitamini Samarita-
um hunc, qui cum se miraculosè mūdatum cer-
eret, immortales mundanti gratias agit, hono-
em defert, adorat. Tu quoque fac similiter.

Est namque rationi consentaneum, summe a-
marum medice: qui infinitis tibi nominibus
euincti sumus: tu scilicet toties animas nostras
peccati lepra mundasti, à te tot beneficia, dona,
harismata, munera recepimus, vt qui eadem no-
tagnoscere, ingratitudinis sit arguēdus. fac, ob-
cro, Domine, nunquam vt nobis error hic im-
ltetur, ne hocce in anima nostra vitium do-
inetur, vitium inquam execrandum, detestan-
m, omnium vitiorum maximum, Deo, homi-
bus, ipsis etiam brutis exosum. Nos verò, mun-
seruator, miseri illi leprosi sumus, iam inde ab
ero matris turpi originalis peccati lepra infe-
, deinde toto vitæ curriculo variorum pecca-
um mortalium lepra inquinati; tu vero spes
stra es, in te oculos conijcimus, ad te clama-
is gementes & flentes, *Iesu præceptor miserere
tri.* Nostri igitur commiseratione tangere, ad
erdotes, qui vicarij tui sunt in tribunali pœ-
entiæ, nos destina, lepram nostram emunda,
penitus purgati & mundati, in locum illum,
em nihil inquinatum subit, & in quo vera no-
ra beatitudo consistit, ingredi mereamur, ad
quem nos deducere Pater & Filius &
Spiritus Sanctus dignentur.
Amen.

DOMINICA

DECIMAQVARTA

POST PENTECOSTEN.

Nemo potest duobus Dominis seruire. Matth.6.

FIGVRA.

1.Reg.5. PHilisthæi cùm idolũ Dagon & arcam fœde eodem in fano, eadem in ara collocassent, & duos adorare deos, duobus seruire Domi statuissent, indignatus Deus hoc impedire sa- gens, & hoc nefas esse ostendens; idolum ad te- ram deiecit, & nouis quisdam & inauditis & p- tentis hanc temeritatem præsumptionemque stigauit. Mysticum quoddam præsagium fuit lius quod in hodierno legimus Euangelio, in q Christus ait, *nemo potest duobus Dominis seruire*, duo lere numina, Deum & diuitias: sublimis mate vobis tamen ipsam exponere contendam, spi- tu sancto auxilium suppeditante, & Deipara V- gine filium pro Ecclesiaste elingui interpell- te; ideoque salutatione illam Gabrielis Archi- geli salutemus. *Aue Maria.*

Lib.2. ad Heren. Eloquentiæ columen atq; oratorum princ Cicero de auaritia sermonem instituens, ait iã inter cetera vitia primatum obtinere, atque a homines imprimis ad omne malum impelli, ea qu luxuriæ associans, gemina hac peste homi ad peccandum incitari ait, *Duæ res, quæ maximè pellunt ad maleficium luxuries & auaritia sunt.* In offi

Lib.2. Offic. vero ait, nullum vitium esse eadem tetrius, p ferin

sertim in Principibus & reip. gubernatoribus. Alijs porro eandem coloribus depingit Valerius Maximus, *Auaritia,* inquit, *est latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ auidissima virago, neque habendo fruitur felix, & cupiditate habendi miserrima.* *Lib. 3.*

Hæc quidem ex Ethnicorum Pharetra deprōta, at non minus sancti Patres in eandem debacchati sunt. Inprimis autē Chrysostomus, *Auaritia insatiabilis,* inquit, *ebrietas, omnis iniustitiæ fomes, auarus communis omnium hostis.* *Super Matthæ.* Hieronymus verò quodā in loco ait, *Nihil aliud est auaritia, quàm bursa Principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum.* *In quodam serm.* Magnus verò Gregorius *capitale* ipsam *vitium* appellat, quòd ceterorum vitiorum origo sit & fons. item etiam S. Thomas. *22. q. 180. art. 7.* Apostolus verò ad Timotheum ipsam *omnium malorum radicem* dixit. *1. Tim. 6.* at maiora Bernardus, ipsa est, inquit, fornax, in qua omnia Iesu Christi opprobria, sputa, claui, lancea, flagella, spinæ, crux, mors, ac cetera passionis instrumenta procusa sunt & efformata. *In Cantica.*

Basilius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, sed inter Græcos Patres ob eloquētiam facile princeps, qui Athenis vnà cum Gregorio Theologo & Libanio oratore studijs operam dedit, ac deinde summus Arianorum hostis effectus, anno à nato Christo CCCXC. discessit, is inquam Basilius auaritiam flammæ comparat, quę assiduò in anima æstuat, & nunquam exstinguitur; mari quoq; deteriorem & immaniorem dicit, *Homil. 17. in ditescentes.* *Mare,* inquit, *terminos habet, nox item leges antiquas non transgreditur, solus autem auarus nullum circumscribit tempus, nullum terminum nescit, sed vim naturamque ignis imitando omnia comprehendit, omnia pascitur.* Mutuatus est hanc comparationē à Propheta Michæa, qui thesauros iniquitatis, & opes malè partas, totidem esse ignes ait in domo

Mich. 6. auari æstuantes, qui noctes atque dies tum corpu tum animam & omnes illius fortunas adurunt & vstulant, *Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena.*

Et quoniam de igne incidit mentio, reperi Augustin. epist. 3 ad Bon. Comitem. Augustinum auaritiam inferno comparasse, *auarus*, inquit, *similis est inferno, infernus enim quantos mo tuos deuorat, nunquam dicit, Satis est: sic etsi omnes thesau circumfluxerint in auarum, nunquam satiabitur.* quod i sum & in sermonibus asserit, creditque auarum inferno cuncta deuoranti similem esse, nullum nim vellet, se præter, in mundo superesse, quo i se vniuersas facultates possideret.

Hom. 36. in Matth. Chrysostomus comparationibus, vt alij Patre rem illustrare volens, auaritiam mari assimila *Quemadmodum sine fluctibus mare nunquam conspicitur, animos diuitum auarorum, absque solicitudine, tremore, tu batione, curis, periculis, nunquam reperies, sed antequam pri ra componant, alia inuaserunt.* Adeò vt auaris illud pr Psal. 57. pheticum accommodari queat, *Impij autem qu mare feruens, quod quiescere non potest.*

Hugo de S. Victore calamo suo tetrum hoc v Lib. de claustro anim. tium descripturus & denigraturus, ait, *superbia cla sit diabolo cælum, gula primo parenti abstulit paradisum, au ritia diuiti aperuit infernum.* Horum partem mutuat est ab Apostolo Paulo, qui Timotheo quam te pestis sit auaritia, demonstrare cupiens scripsi 1. Tim. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqu um diaboli, & desideria multa, & inutilia: & nociua, q mergunt hominem in interitum & perditionem.*

Vnicus ad furem in furca suspendendum su ficit laqueus; at quos Satan ad damnationis su plicium per auaritiam pertrahit, non vn co enecantur laqueo, sed sexcentis affect bu

bus,cupiditatibus,passionibus,ambitione,tentationibusq; varijs exagitantur, quibus in interitū pertrahuntur,& suo capiti ruinā arcessunt.

Ioannes Apostolus peccatorum originem & fontem inquirens, à tribus eadem fontibus potissimùm emanare dicit,inter quos & auartiam recenset. *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Quod vt confirmem, tria in sacris litteris grauia iudicia reperio, quæ in cœlo aduersus tria hæc vitia tulit Deus. Primum aduersus Angelorum in cœlo superbiam,quod etiamnum persentiunt; vnde Psaltes, *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.* Alterum tempore Noe aduersus lasciuos & carnis corruptione infames, nam tunc *omnis caro corruperat viam suam.* Tertium verò circa mundi finem exercebitur, in auaros; circa vltima namque tempora illa inualescet,& multorum charitas refrigescet. Tunc scilicet pronuntiabit Iudex. *Ite maledicti in ignem æternum, esuriui enim, & non dedistis mihi manducare; sitiui, & non dedistis mihi bibere.* Postremum igitur,quantum hinc colligere est,iudicium aduersus auaros potissimum feretur. Meritò itaque exclamem, ô auaritiam cane peius & angue detestandam, & execrabilem!

1. Ioan. 2.

Psal. 73.

Gen. 6.

Matth. 25.

Quamobrem Isidorus,qui ab hinc mille circiter annis in Ecclesia floruit, circa Heraclij Imp. tempora, meritò etiam exlamat, quem iam inde ab Episcopatu Hispalensi clamantem audire videor, *O pestis maligna auaritiæ, semper bonis animis detestanda,quid illæsum, quid inconcussum demittis? Tu genus humanum confudisti, tu discipulum comitem Christi ab Apostolatu deiecisti.*

Li. de sum. bono.

Ephes. 5. Auaritia vera idolorū seruitus.

At nondum hic quiescimus;nam Apostolus a intimas vitij huius fibras & radices penetrans,a-uaritiam idolorum seruitutem appellare nō du-bitauit. quæ verba D.Thomas exponens, ait no immeritò à Paulo auaritiam idolorum seruitu comparari; tunc quippe idololatria exercetu quando cultus vero Deo & creatori soli debitu creaturæ exhibetur. Duobus autē modis Deo ho-nor & cultus exhibetur, primò illum finem v-timum nostrum cōstituendo, deinde in humero maiestatis eius omnem spem nostram confiden-tiam, & rerum nostrarum pondus conijciendo qui verò secus fecerit, & creaturas vt vlti-mum sibi finem proposuerit, qui in solis crea-turis sperat & præsidium collocat suum, idolola-triæ se reum constituit. Huc porro hominem pertrahit auaritia, vtpote quæ creaturam ill velut numen colendum assignat, & in diui-tijs omnem spem & summum bonum collo-care illum cogit. Vera igitur idolorum seruitu est.

Num. 21. Ceterùm idem penitus auaris accidit, quod olim Hebræis, quibus cùm Moses serpentem æneum, vt eum intuentes à venenoso vipera-rum morsu sanarentur, erexisset; tam stoli-do & insano in illum amore exarserunt, tam-que fatuo eum affectu coluerunt, vt non inspe-xisse contenti, eundem deinde multis post annis adorarint, & victimas eidem obtu-*4.Reg. 18.* lerint. Quo viso, pius rex Ezechias illum in frusta vt fanaticum idololatriæ impetum si-steret, comminuit. Ad eundem modum Deus diuitias & opes temporales nobis cùm dedisset, velut vnicum quo à læsione & morsu à primo serpente inflicto sanaremur, remedium, vtque

eas

eas tantummodo intueremur, & in res ad vitam trahendam necessarias insumeremus; ea tamen nostra vesania est, vt honorem ijs exhibentes, magnoque in easdem affectu transuersum acti, eas vt numen aliquod idololatrico cultu colamus.

Quod igitur Apostolus idololatriam appellat, equidem fatuitatem & stultitiam dicere non verebor: crediderim quippe auaro nullum inueniri posse stultiorem, aut dementiorem; vt qui se enecat, quo opes coaceruet, & coaceruatas asseruet, quò tandem aliquando ijsdem fruatur, voluptatem ex ijsdem ac fructus percipiat. sed errat profectò. nam id quod sibi beatitudinem & voluptatem allaturum credit, extremam perniciem & exitium tandem causabitur. Quod obscurè satis innuit Ecclesiasticus dicens: *Qui ædificat domum suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme.* Id est, Quicumque ex opibus malè & per fas & nefas partis superbas & regias exstruunt domos, similes sunt coaceruãtibus in hieme lapides ad domum construendam. nam vt ædificia, quæ in hieme rigescente gelu & frigore adurente, exstruuntur, quamprimum dissoluta ad terram concidunt; ita quoque auarorum domus diu subsistere nequeunt, Deo occulta quadam tempestate & procella, propter opes iniquè partas, ad terram deijciente. Ceterùm loco vulgatæ versionis, Græca legit. *Quasi qui congregat sibi lapides ad tumulum sepulcri sui:* quibus è verbis colligere licet, eos qui palatia, villas & arces ex opibus malis artibus acquisitis ædificant, sepulcrum sibi, mortem, damnationem ac sempiternum exitium eodem tempore construere. Ecclef. 21.

Qui-

Quicunq; manna in craſtinum aſſeruabant, & pluſquam ſatis erat colligebant, in vermes illud & putredinem videbant redactum. Idem omnino auaris & voluptuarijs accidit vt Chryſoſtomus aduertit; quo enim plus opibus coaceruandis, & voluptatibus conſectandis & vltra quàm licitum ſit incũbunt, quò & maior illis calamitas, ruina & pernicies accidere ſolet, & quod illis datum erat, vt, ſi modicè & moderatè vterentur, inſtar mannę iucundum eſſet, nimia cupiditate ac iuſto Dei iudicio, mortiferum fit ac noxium, & damnationem æternam adfert.

Num. 11.
Exod. 16.

Ne quis autem me vt auarum & tenacem in exordio hoc de auaritia culpetur, longius idipſum æquo produxi, vt hinc vobis ſpes fiat, in ipſa Euangelij expoſitione in quo non niſi de mammone, de diuitijs iniquitatis, de auaritia, & inanibus mundi ſolicitudinibus ſermo eſt, me non auarum ſed liberalem & prodigum futurum. Materiam efformat Matthæus dicens, *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: & non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Circa hanc primò exponam quis ſit Deo cultus exhibendus, deinde euidenter oſtendam, in ipſo ſolo eiuſque prouidentia ſpem eſſe collocandam, & ex vtroque ad oculum demonſtrabo quam ſit graue malũ auaritia, quamque deteſtandum.

Materiæ propoſitio.

Dominus igitur in Euangelio denotare volens, vni eſſe ſeruiendum Deo, diuitias contemnendas, ænigmaticis id verbis deſignare voluit, fieri ſcilicet non poſſe vt quis duobus ſeruiat dominis. Per duos hoſce dominos ſignari credit Deum & diabolum Auguſtinus, quibus ſeruire ſimul nemo poteſt: qui verò idipſum præſtare voluerit, duplex ſe habere

cor,

tor, & duas ingredi velle vias ostẽdit. Quod prę-
terquam quòd impossibile sit, maledictionẽ quo-
que non mediocrem adferre solet. Ita namque
loquitur Ecclesiasticus. *Væ duplici corde, la-* Eccles. 2.
bijs scelestis, & peccatori ingredienti terram duabus vijs.
hoc quidem reipsa fieri nequit, optari tamen à
multis solet.

Quærunt Morales Philosophi, & cum il- Insignis Philosophorũ quæstio.
lis etiam D. Thomas, vtrum plures homo ha- 1. p. q. 1. ar. 5
bere queat fines, id est, vtrum duobus serui-
re possit dominis? & dicunt, quod non, ver-
bis potissimum Christi innixi. *Nemo potest duo-*
bus dominis seruire; & legi quæ in Deutero- Deut. 2.
nomio legitur, *Dominum Deum tuum adorabis,*
& illi soli seruies. Amarunt quidem socios gen-
tilium Dei, & soli esse noluêre, an non ido-
lum Dagon arcam Dei Israel in fanum suum, & 1. Reg. 5.
ad latus eadem in ara admisit? sed arca Dei Dago-
nem non tulit, sed ad terram comminutum de-
iecit.

Non priùs manna cœlo Israelitis descendit,
quàm farinæ, quas ex Aegypto tulerant, defe- Exo. 14. 16
cissent: quo mysterio denotabatur, fieri non
posse, vt manna diuinum, rerumque cœlestium
dulcedinem quis percipiat, quamdiu voluptates,
delicias, quæ mundi huius farinæ sunt, in animo
detinet, vel designatum hic fuit, quamdiu serui-
tus & peccati affectus in homine perseuerat, eum
Deo seruire, eiusque gratiam & benedictionem Deo & mũdo seruire nemo potest.
promereri non posse, iuxta sententiam illam
Christi. *Nemo potest duobus dominis seruire.*

Aquilæ quoddam genus est, vt ait Plinius, quæ Nat. hist. lib. 10. c. 5.
in aquis prædam venetur, sed quæ animi robo-
re & generositate non sit cum ceteris aquilis Nouum quoddam aquilæ genus.
comparanda, eò quòd à coruo superetur.

Nec

Nec ipsa forma reliquas aquilas refert, vnum quippe pedem habet è continua membrana instar anseris, cuius adminiculo aquis innatat, alium verò ad instar aliarum aquilarum aduncum quo se defendit, & prædam rapit. Prodigiosæ huius auis naturam propiùs intuitus, illos huic esse censeo persimiles, qui duobus seruire dominis contendunt, Deo quidem, cœlestia desiderando; diabolo verò, terrenis inhiando: hoc scilicet est habere pedem aquilinum & anserinum, id est affectum erga spiritualia & simul terrena fouere; hoc est in terra simul & aqua viuere, in mundo quidem cum carnalibus & lasciuis in bonorum fortunæ torrentibus natitare, & cum pijs & spiritualibus sublime euolare, vt cœlestium rerum prædam consequantur. at hi à virtute degenerant, & facilè à diabolo, teterrimo illo coruo, superantur.

Qui Deo simul & mũdo seruire volunt Satyris & Hippocentauris similes.

Finxerunt Poetæ quosdam prodigiosæ formæ homines, quos modò Satyros, modò Hippocentauros nominarunt, atque hos siluas incolere, per montes oberrare, duas vno in corpore præferre formas, vnam quidem honestam, & modestam, alteram verò lasciuam & Salacam; ideoque monstra illos esse putat antiquitas. His confero illos, qui vno in corde duos affectus & amores penitus inter se contrarios concludere conantur: seruire namque Deo & simul diabolo, est Satyrum & Hippocentaurum aliquem agere, est ab vna parte hominem & ex altera equum esse; hinc autem ratione carere & illinc ratione præditum esse, monstrosum est & prodigio simile.

Inter ceteras quas Deus reiecit vt immundas

ies, fuit Vespertilio ; & quamnam putatis *Leuit. 11.*
› causam ? quod nimirum biformis sit, ha-
et quidem alas auis instar, serpens quoque es-
videtur cùm pectus implume ostendit. Illi
ro nycticoracem & vespertilionem imitan-
r, qui volucres & reptiles simul esse gesti-
it qui autem per terram serpere, delicias con-
ctando ; & in altum euolare, cœlestia con-
mplando, conantur, reprobari à Deo so-
nt ; nam *Nemo potest duobus dominis ser-
e.*

Cum Darius Persarum rex Alexandro di- *Curt. lib. 4*
dium regni sui partem offerret, eumque in re
ninis socium admitteret, mox ille super-
& regnandi cupiditate flagrans respon-
, non duos ferre mundus soles, nec Reges re-
um duos potest. Regium hocce apophthegma
›posito meo adaptans, vno in corde non
se duos subsistere amores & affectus dico,
im quo Deo, alterum quo mundo seruia-
.

Noluit olim Dominus vnum agrum diuerso *Deute. 22.*
nine conseri, noluit in boue & asino sub eo-
n copulatis iugo arari, noluit vestimenta ge-
ri, quæ ex lino lanaque contexta essent.
Iseres, inquit, *vineam tuam altera semine, non ara-
n boue simul & asino, non indueris vestimento quod
ana linoque contextum est.* Illi verò agrum suum
ierso semine serunt, qui animæ suæ & Dei &
ndi amorem includunt : illi quoque in bo-
& asino arant, qui duos diuersos affectus fo-
nt, cœlum nancisci, & simul terrenas faculta-
acquirere contendentes : illi deniq; vestimen-
diuersicolori & lineo simul & laneo vestiũtur,
qui

qui affectus suos quodam rerum terrenarum ap-
petitu, quem lana denotat, & cœlestium desid-
rio, quod linum indicat, induunt. qui ve-
hoc facere neglexerit, diuinis mandatis refra-
tur, & euangelicæ suasioni, in qua Christus a-
Nemo potest duobus dominis seruire.

Iosu.24. In libro Iosue hanc à Deo publicatam consti-
tutionem reperio. *Nunc timete Dominum, & seruite*
perfecto corde, atque verissimo, & auferte deos alienos, q-
bus seruierunt patres vestri in Mesopotamia, & in Aegyp-
ac seruite Domino: quam legem populus se serua-
rum pollicitus, quamprimum respondit. *Abs-*
nobis, vt relinquamus Dominum & seruiamus dijs alienis.
li verò in hanc legem impingunt, & Dei cultu-
relinquunt, qui Dei honore cõtempto, & affe-
erga res sacras exuto; vanitates & terrenas so-
citudines, quæ velut dij quidam alieni & mun-
idola sunt, consectantur.

Comparationes. Fieri non potest, vt vno quis oculo cœlum,
altero terram intueatur: ita penitus impossi-
le est vno eodemque corde Deum & mundu-
diligere.

Exod.8. Inter cæteras Aegypti plagas, fuit illa ra-
rum importuna coaxatio, per agros inunda-
Psal.104. tium; de qua dicebat. *Percutiam omnes termi-*
tuos ranis: de quibus cecinit Psalmista. *Edidit t-*
ra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. R-
næ immunda sunt animalia, in locis palust-
bus victitantes, sed quæ tam in aqua, quam in te-
ra viuunt. Vna etiam è maximis orbis plag-
& calamitatibus est, videre in mundo immu-
dos & instar ranarum cœno gaudentes, q-
in carnis voluptatibus instar piscium n-
tare, & in terra pœnitentiæ instar viroru-
spiritualium, qui animalia sunt ratio-
pr-

rædita, ambulare gestiunt. Sed scien-
um est neminem duobus posse seruire domi-
is.

Cum duo domini diuersi inter se ingenij
int, nec eiusdem naturæ, eodem vtrique affe-
u & amore seruire nemo potest. Si nimirum v-
us silentij studiosus sit, alter garrulus & lo-
uax: si hic in risum pronus sit, & ille assi-
uè lacrymetur: si hic ludo delectetur, ille per-
actandis negotijs; hic otio, ille negotio,
uis vtrique ad votum & iuxta ingenij qualita-
m seruiat? quanta porro duos hos inter ma-
stros, Deum & mundum, differentia est? il-
liberalis est, hic auarus & tenax: ille miseri-
rs, hic crudelitate infamis: ille semper da-
, hic semper accipere contendit: fieri ita-
e non potest, vt quis duobus seruiat domi-
s.

Adhæc qui Deo simul & mundo seruire con-
ndunt, Samaritanis sunt similes, qui post de-
n tribuum captiuitatem, vt Scriptura testa-
r, vnà cum Deo cœli idola alienigenarũ, inter
os versabantur, adorare cœperunt: similes et-
n Philisthæis, qui arcam Dei captam iuxta De-
n suum Dagon collocarunt, eodem Deum ve-
m & idolũ honore afficientes. nemo enim po-
t duobus dominis seruire. 1. Reg. 5.

Ecquinam Deus bone domini sunt caro,
undus, & diabolus, quàm grauia eorum man-
ta? quæ tamen obseruantibus nulla redde-
r merces. Patriarcha Iacob septennio socero
o Labano inseruiuit, & iterum septennio vt
achelis amplexibus potiretur, quæ nullum ei
latium, gaudiumve, sed sexcentas calamita-
s & varia molestiarum genera attulit: erat si- Gen. 31.

quidem sterilis. Lia verò, quam non ambiu[...] atque vltro ei oblata fuit, varia eum beauit pr[...]le, & propter eam benedictus fuit. O miseria[m] humanam! ecce quod minori paratur labo[re] maiora afferre solet emolumenta; & quod m[a]gnis laboribus & sudoribus constat, raro so[let] vtile esse. heu! Non septennio tantum, aut dup[li]cato septennio, sed toto vitæ tempore mun[do] & diabolo vt seruiamus, sudamus, quò hono[res] ab ijsdem, voluptates & diuitias aliquando ob[ti]neamus; & interea nonnisi graues in hac vita m[o]lestias ac difficultates, in altera verò tormen[ta] & confusionem sempiternam nanciscimur: v[ir]tutes verò, quas facili negotio parare possum[us], quæque adeò sunt vtiles, & tantum afferre sola[tij] & iucunditatis solent, cōtemnimus, & velut f[ri]uolas negligimus.

Mundus, caro, diabolus duci illi Amalec[hi]tæ sunt persimiles, qui cùm seruum haberet, q[ui] fidele ei toto vitæ tempore in armis obsequiu[m] ostenderat, eundem mox vt male habere cœp[it] in via deseruit. audite vt de hac domini ingr[a]titudine ille expostulet. *Puer AEgyptius e[go]* 1. Reg. 30. *sum, seruus viri Amalechitæ, dereliquit autem me dom[i]nus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius.* I nunc, [&] diabolo, mundo & carni toto vitæ tempo[re] seruito: qui domini sunt adeò ingrati, [vt] ad primam quæ ingruerit afflictio, te der[e]licturi sint, faciem auersuri. At longè m[e]lior dominus ipse Deus est; nunquam enim d[e]serit eos qui fideliter illi obsequuntur, sed sol[um] sibi obsequium postulat, quia *nemo potest duobus d[o]minis seruire.*

Non priùs Deus in Sacris litteris *Dominus* d[i]ctus est, vt obseruat Tertullianus, quàm pos[t]

quam

quam hominem iam condidiſſet ; ſemper enim antè Deus eſt appellatus , vt in principio Geneſeos. *In principio creauit Deus cœlum & terram* & paulò pòſt, *Dixitque Deus, Fiat lux.* At homine iam creato, domini quoque titulum aſſumpſit, *formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Cuius rei rationem reddens Tertullianus, ait, hoc conſulto factum & oſtendere Deum voluiſſe, ſe dominium in ceteras res inferiores nihili facere, at in ſolum hominem velle dominari. Vel potiùs vt homo nullum alium dominũ agnoſcat, quàm ſolum Deum, qui poſtquam illum iam condidiſſet, dominium quoq; in illum vindicauit: ac proinde nullum alium ſibi dominum quæreret, aut alienum quemdam agnoſceret, iuxta Euangeliũ: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* — *Lib. contra Hermogenem.* — *Geneſ. 1.* — *Geneſ. 2.*

Si duobus dominis ſeruire nemo poteſt, quomodo igitur Deo ille ſeruiet , qui plurimis eſt ſubditus, qui viginti, centum, imò mille dominos agnoſcit? Plurimos enim reperire eſt, qui nõ auaritiæ modò ſtudent, ſed ambitioni, quin etiã vindictæ appetitui aliiſque peccatis; nam quot in homine paſſiones & vitia ſunt, tot quoque dominos & heros ſe habere credat, quibus vt vile aliquod mancipium ſeruit: nam, vt Dominus in Euangelio ait, *qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati*, adeo, vt peccator tot dominos habeat & tyrãnos, quot peccata humeris impoſita : in quem trahi poſſunt verba illa Prophetæ. *Hæc dicit Dominus ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad ſeruum dominorum.* — Peccator mãcipium eſt multis dominis ſubditum. — *Ioan. 8.* — *Iſai. 49.*

Sententiæ meæ ſuffragatus Auguſtinus tradit: *Peccatorem tot eſſe ſeruum dominorum , quot vitiorum.* quò referam etiam ſcomma illud Diogenis Cynici , qui Alexandro de totius orbis — Tot peccator heros quot peccata habet.

 domi-

dominio imperioque glorianti olim ait, *Neququam, O Alexander es Dominus, sed seruorum meorum seruus.* Id est, Vitia tibi imperant & ipse vitijs; quæ mihi instar seruorum obsequuntur, tibi velut domini imperitant, itaque seruorum meorum seruus dici mereris. Post Philosophicum hunc sarcasmum adiungere etiam libet sen-

Ierem. 16. tiam propheticam; *Seruietis dijs alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.* Concludere igitur possumus, fieri non posse vt quis duobus seruiat dominis, Deo & mammonæ: *Non potestis Deo seruire & mammonæ.*

Diuitię homini seruire debent, non homo diuitijs.

Mammona Syriaco idiomate diuitias significat; atque hoc præsupposito non dixit Christus non potestis diuites esse, & Deo simul seruire; plurimi enim & diuites fuere & Deo seruierunt, vt Abraham, Iacob, Iob, Tobias, & sexcenti alij; sed *non potestis seruire mammonæ*; diuitiæ enim homini seruire, non verò diuitijs homo debet. Hoc

Psalm. 75. Dauid rex auarorum sortem deplorans ait, *Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis omnes viri diuitiarum.* viros nominat diuitiarum quòd diuitiæ illis dominarentur, non verò ipsi diuitijs, sed ijsdem subiecti essent.

Iudic. 7. Quicunque milites Gedeonis proni, & curuato genu è flumine biberunt, reiecti sunt; qui verò aquas manibus exceptas bibere, & sicut solent canes lambere, cursim & obiter, velut generosi & strenui ab alijs segregati sunt. *Qui manu & lingua lamberint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum; qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt.* Denotare hoc volebat, illos à Deo reijci & reprobari, qui in terram proni diuitias immodicè bibunt; at qui mediocri erga easdem affectu feruntur,

&

& nonnisi obiter gustant, ad vitæ scilicet necessaria, easque manu, vt domini, comprehendunt, Deo electos & sequestratos esse, vt cum Iesu Christo illorum duce mundum expugnent. Quò respiciens Psalmographus aiebat: *Diuitiæ si affluāt, nolite cor apponere.* Psal. 61.

Ille verò diuitijs cor apponit, qui inordinato erga easdem affectu fertur, & ijs velut domino obsequitur, eas vt deos & idola colit. In cuius rei figuram legimus in Exodo, Israelitas, spolijs & opibus AEgypti ditatos, ex auro & argento quod secum asportauerant, vitulos aureos conflasse, eosque vt numen aliquod adorasse. Vnde conijcere licet, auaros plurimas à Deo facultates acceptas non rectè impensuros, sed ijsdem velut idolis seruituros, quod præsagijt Propheta dicens: *Argentum suum & aurum fecerunt idola, vt interirent.* Sed quid? nemo Deo & simul mammonæ seruire potest. Exod. 32. Osee. 8.

Iudas Ischariotes in Apostolatu viuere, & simul loculos regere cùm vellet, Deo in eam seruire & mammonæ, cecidit, sibique exitium & interitum attulit. quo mysticè designatum est, illos, qui vitam Apostolicam viuere proponunt, & diuitijs parandis nihilominus incumbunt, errare, & impingere in sententiam illam Christi, *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Matth. 27.

Giezi Elisæi Prophetæ puer, sed auaritiæ ardore flagrans, cùm satageret & Prophetæ seruire & Naamanis munera recipere, lepra turpissima percussus fuit, quæ & ad posteros successiuè pertransijt. *Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum.* 4. Reg. 5.

Vnde colligere est, eos qui arbitrantur posse Deo Prophetarum regi se seruire, & interea auaritiæ studere, mundique thesauros coarceruare, sæpenumero peccati lepra infici, nec illo modo, sed & filios & adeo vniuersam familiam.

Apoc. 17. Mulier illa Apocalypseos, quæ manu vasa præferebat aurea, & varijs ornata erat gemmis & monilibus, meretrix erat, & omnis fornicationis mater, vinoque suo reges terræ inebriauerat & in peccatum pertraxerat. *Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditia fornicationis eius.* Ipsa vera imago est auaritiæ, quæ quamuis sit aurea, mater fornicationum & scelerum omnium parens est & abominationũ & sordium cloaca, quæ maximos quosque & potentissimos in mundo decipit. Vel potiùs mysterium est, quo docemur, animam eorum qui manus & cor auro & argento plenum habent, & affectu indebito erga diuitias feruntur, pellicem esse, mundi cõcubinam, Deoque fidem non seruare: quod vt dicam ipsa me Euangelij verba inducunt. *Non potestis seruire Deo & mammonæ.*

4. Reg. 25. Diuitiæ & thesaurus templi Salomonici, quod miraculum erat orbis, & locus sacrificijs Iudæorũ destinatus, causa fuit cur euerteretur & diriperetur: nisi enim diuitiæ sacrario permistæ fuissent, nunquam Chaldæi aduersus ipsum bellum suscepissent. Nos autem templum Spiritus sancti sumus, vt Apostolus testatur. *Nescitis quia templum Dei estis?*

1. Cor. 3. cor verò nostrum altare est, qui verò credit, posse se suum erga diuitias affectum cum Dei amore hic constituere, sæpe sibi interitum & animæ damnationem adfert. Virtus enim apud

apud theſaurum ſecura nō eſt, & deuotio ac pietas diſcrimini expoſita eſt inter diuitias ; *Non enim poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Ita nos id docet Dei filius, quin & vetat de negotijs ſæcularibus nos eſſe ſollicitos, & de nullo præterquam de regno cœleſti nos laborare vult. *Nolite ſolliciti eſſe:* & non extra propoſitum, nam hoc inſtar pontis mihi futurum eſt per quod ad alteram concionis partem deueniam.

Chriſtus igitur cum velut certiſſimum propoſuiſſet, neminem mortalium duobus poſſe dominis inſeruire, præſertim cùm diuerſi ſunt ingenij & volūtatis, & res inter ſe pugnātes præcipiunt; mox ſubintulit epiphonema illud; *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* deinde ſubnectit, nō eſſe de rebus terrenis laborandum, nullamq́; ſolicitudinē de cibo, potu, veſte, ad quæ potiſſimū comparanda diuitiæ datæ ſunt, habendam : quantum enim curæ rebus corporalibus impendimus, tantum animæ detrahimus; quamobrem *nolite ſolliciti eſſe.*

Iſrael cùm in deſertum ad Deo cœli ſacrificia & libamina offerenda ſe conferre decreuiſſet, Pharao obſtaculo futurus & impedimento, dicebat, *Otiatur, & ideo hæc loquitur: plures reddat lateres, paleas etiam quærat, vt ſic ei non vacet alia cogitare.* Ad eundem etiam modum Chriſtiane, ſępe quidem Deo ſeruire conſtituis, ſed diabolus inuidens quamprimum impedit dicens, Hic otio abundat, ideo parādum ei quod agat, negotijs opprimēdus eſt, ſollicitudine rerū mūdanarū obruēd⁹, ne de Deo amplius cogitare queat, at longe aliter Chriſtus, qui ait. *Nolite ſolliciti eſſe;* & alibi, *videte ergo ne grauētur corda veſtra crapula et ebrietate, & curis huius ſæculi.*

Exod. 5.

Diabolus rebus mūdi nos implicat vt à Dei cultu nos auocet.

Matth. 24.

An non ſtolidus ille dicendus foret ac demens qui montem celſiſſimum aſcenſurus, graue

Simile.

in humeros onus susciperet? an non omnes, ni-
hil eum minus quàm de monte conscendend
cogitare dicerent? Idem omnino facere cense-
dus est Christianus: si enim ad cœlestia & sub
mia vocatus, curis & sollicitudinibus rerum te
renarum se implicet, apertè demonstrat, de cœ
ne hilum se laborare, ac ne somniare quidem.

Isai.9. Christus fuit magnus consiliarius.

Inter cetera, quibus Isaias Messiam venturu
decorauit nomina, consiliarium illum vocau
admirabilem, quo indicauit, illum dum in o
bem venturus esset, bene hominibus consultu
rum. nullum porro consilium illius reperio s
lutarius, quàm quod hodierna die in Euangeli
legimus, in quo omnibus consulit, diuitias, vt c
temnant, rebus & negotijs mundanis se eximan
auaritiam imprimis, velut originem & omnis so
licitudinis fontem fugiant. Nec etiam in tot
Euãgelio sublimiorem reperire est philosophiã
& quoniam auaritia sicut vitiorum omnium ma
ter est, ita solicitudinum omnium nutrix; hanc i
deò ab animis nostris fugare conatur, vt sublat
semel radice, vitiorum & solicitudinis rami no
excrescant; quamobrem *nolite soliciti esse.*

Auaritia Pãdora est.

Et sanè auaritia Pandora est, quæ malis omni
bus ianuam aperit, & magnam in orbem confusi-
onem inuehit. Crudelis quædam Iesabel est, quæ
vt aliena per nefas abripiat bona, fortunamque
suam adaugeat, crudeles Achabos ad cædem
& innocui sanguinis profusionem inuitat. Est
mula illa Absalomi, quæ regni adipiscendi spem
suggerit, filios in patrem armat, deinde in ar-
bore temerariæ ambitionis suspensos & trans-
fossos deserit. Est pestilens illa Megæra, quæ
Dei filios ad summa montium euehit iuga, è qui-
bus omnia regna mundi ostendit, illos exsti-
mulat

3.Reg.22. *2.Reg.18.* *Matth.4.*

iulat vt genibus in terram proſtratis ſe adorent;
la denique eſt, quæ auribus illorum occinit,
æc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me. O infelicem
iaritiam! O diuitias deteſtabiles!
Ita porro exclamare libuit, quòd Chriſtus ſa- *Luc. 16.*
entia illa æterna, in Euangelio illas mammo-
ım iniquitatis appellarit. S. Lucas verò fures &
trones cordis humani vocare non dubitat. A- *Luc. 12. &*
oſtolus laqueos & retia diaboli. Poeta autem *16.*
mnis mali originem & fomitem, *1. Tim. 6.*

Effodiuntur opes irritamenta malorum. *Ouid. 1. metam.*

Equidem addo, illas vafras incantatrices eſſe,
raptrices, qui cor, animam, iudicium & cogi-
iones nobis diripiunt, furantur.
Apellem, vt refert Roſinus, pictorum illum *Roſin. lib.*
um, cùm æger lecto decumberet, Archeſilaus *de Princip.*
inuiſit: qui cùm ceruical ſe ſurrigere ſimula- *Chriſt. cap.*
, clanculo magnam auri vim ſubiniecit. Quo *35.*
to abijt: puer verò Appellis lectum cum ſter-
e vellet, viſo auro exclamare cœpit, ſe crume-
n auro turgidam reperiſſe, Tace inquit Apel-
, ecce furtum Regis, qui mea ſurripuit. Nequa- Apophtheg-
am, ait ſubridendo famulus, forſitan Princeps ma Appel-
ectu aliquo ſingulari hanc tibi pecuniam de- lis.
, quo neceſſitatibus tuis ſuccurreret, & tu tibi
um ſurripuiſſe ais. Bene dixi, inquit ille. His
mque donis Archeſilaus animum mihi & cor
rripuit. An non ſignificare volebat, auaritiam
ptricem eſſe, & opes admodum noxias?
Deus poſtquam aues & piſces condidiſſet, *bene-*
ixit eis, ſed beſtias terræ non legitur benedixiſſe. *Gen. 1.*
nte Deus ter maxime, animalia terræ magis ad Cur Deus
cundiam prouocarint, quam volucres aut beſtijs terræ
ſces, quod tuam illis benedictionem ſub- non benedixerit.

 trahas?

trahas? sed magnum hic latitat mysteriū. Docere quippe voluit Deus, eos qui benedictionem illā finalem accipere gestiunt, *Venite Benedicti Patris mei*, volare & natare debere, non verò in terra agere. Negat enim benedictionem illis Deus, qui bestiarum instar in terra viuunt, & cor suum rebus terrestribus & mundanis affigunt. Eia igitur anima mea in cōtemplando instar auis sublime euola, in amaris contritionis vndis piscis instar euagare, natita inquam in mari & aquis pœnitentiæ, & inprimis fugito auaritiam.

Anima auarorum aurifodinis collata.

Vti terra è qua aurum eruitur, nullum aliud producit fructum, non segetem, non vineam profert: ita quoque anima auaritia flagrans, & auro inhians, ad nihil aliud vtilis est, misericordiam nescit, iustitiam ignorat, & in bonis operibus producendis sterilis & infecunda. aliud non cogitat quam sordes, aurum, & auaritiam.

Diuitiæ ex se nec bonæ nec malæ.

Dixero igitur, diuitias ex se nec bonas nec malas esse, sed adiaphoras, & indifferentes: sed hoc ausim dicere, bonis & qui cor ad Deum directum habent, quique diuitijs adulterando non abutuntur, & pluris easdem non faciunt, quam reuera fieri debent, non obesse; sed maximopere prodesse: at improbis, quorum cor procul à Deo est, quique cum diuitijs adulterium committunt, easdem perditè amando, plurimum officere. Mulier apud Iudæos adulterij accusata, cum res non vsque adeò constaret, in templum adducebatur, atque ibi coram plurimis certum quoddam amaræ potionis genus, ex aqua compositum, quam sacerdos maledictis & diris execrabatur, & cui cinerem & terram permiscebat illi ad bibendum offerebatur. Si mulier accusata, innocens erat,

Num. 5.

fidem

demque inuiolatam marito custodisset, nul-
lum ei ex potione damnum aut læsio mimine-
bat, at si adulterij rea foret, quamprimum
vasi haustâ cicutâ emoriebatur, omnibus vt
adulteram eam habentibus. Allegoricè hoc ex-
ponens, dico aquam illam amaram pulueri im-
mixtam, veram diuitiarum imaginem esse, aquæ
quidem sunt, quod fluxæ sint, & in momento
pertranseant: amaræ, quod labore & sudore pa-
rentur, cum dolore verò amittantur: cineri-
bus verò permistæ sunt, quòd earum caput, au-
rum inquam & argentum, quod auari tantopere
concupiscunt, nonnisi terra sit, puluis, & ci-
neres: mulier vero, cuius sit periculum, ani-
ma est, quæ si adultera non est, & Christo
sponso suo fidem seruauit, id est, si in bono
statu est, quamuis ex hacce aqua degustet, ta-
men debitè diuitijs vti norit, & eo quo Patriar-
chæ modo easdem adhibeat, nullum omnino de-
trimentum patietur, at si adulterium commiserit
& inordinato in diuitias affectu feratur, plus-
quam Deum easdem diligendo, proculdubio ma-
gnopere nocebunt, *Nolite ergo solliciti esse.*

Deus igitur hanc, vt nobis sollicitudinem eri- *Leuit. 7.*
peret, & à mundi curis sequestraret, in Leuitico De crastino
illam præcepit, *Victimæ carnes eadem comedentur die, nec* non est la-
remanebit ex eis quidquam vsque mane. Quo præcepto borandum.
indicare voluit Deus, non esse de futuro magno-
pere laborandum, sed diuinam prouidentiæ il-
lius manum in necessitatibus nostris auxiliari
posse sperandum. Idem omninò in mannæ colle-
ctione obseruatum voluit, *Dixitque Moyses ad eos,* *Exod. 16.*
Nullus relinquat ex eo in mane: qui non audierunt eum, sed di- Mãna quo-
miserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cœpit vermi- tidie collige-
bus atque computruit. Hic iterum docemur, non esse batur.
de

de vitæ huius necessarijs vsque adeò laborandum, nihilque in futurum reseruandum: sed tantum esse nobis paremus, quantum in diem sufficiat: qui verò plura coaceruare & in aliquot annos sibi prospicere gestiunt, diuinam legem infringunt, simulque se periculo exponunt, ne conquisita & parta pereant & corrumpantur.

Luc. 11. Ipse etiam Christus Lucæ XI. auditoribus certam viuendi regulam præscribens, ad quam actiones suas dirigerent, inter alia docuit, vt panem & dimensum quodammodo præscriptum à Deo peterent. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*

Panis quotidie à Deo petendus. Noluit nos in annum petere, nec in mensem, nec in septimanam quidem, sed in diem præsentem, vt diffidentiam & auaritiam à nobis profligaret, simulque edocuit, credere nos oportere, ea quæ in manu illius sunt, certiora esse quàm quæ manu nostra continemus; & vt melius nos hoc edoceret, in Euangelio clamat, *Nolite solliciti esse dicentes quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur, hæc enim omnia gentes inquirunt.*

Insignes rationes quibus Dei prouidentia adstruitur. Christus igitur magnus ille mundi doctor, vt omnem nobis diffidentiam tolleret, & nimiam erga res mūdi sollicitudinem, pulcherrimas de depromit rationes, quarum hæc prima est, *Nonne anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentum.* Id est, qui maiora dare potest, poterit etiam minora, qui liberalem se in maioribus ac regificis rebus ostendit, in minoribus se auarum non ostendet. Id est, dedit tibi Deus corpus tot egregijs partibus, membris, sensibus, & facultatibus donatum, atque hoc nomine gratias illi persolue: magis vero sibi te deuinxit, animam ad sui imaginem conditam, tot dotibus & perfectionibus dotatam, infundendo. Cum igitur tot tanta qu

ue in te beneficia contulerit anne credibile, vi-
e eum tibi alimenta quæ homini cum beſtijs cō-
unia ſunt, denegaturum?

Nonne anima pluſquam eſca? Id eſt, Is qui animam
corpus condidit, eadem etiam reficere po-
rit, mediaque ſuggeret quibus ſubſiſtant & in
gore conſeruentur: quod enim ſemel condidit,
ſum in eſſe conſeruare quàm maximè conatur: Axioma philoſophi-um.
nde Philoſophicum illud axioma, *Qui dat eſſe, dat*
quæ ſequuntur ad eſſe, id eſt, qui magnum quid dat,
inus etiam dabit. II. Ratio.

Secunda, qua auaritiam expugnat, quaque diſ-
entiam tollere conatur Chriſtus, ratio proce-
tà prouidentiâ, quam habet auium: *Reſpicite vo-*
ilia cæli, quæ non ſerunt, neque metunt, neque congregant Solicitus eſt
orrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa: nonne vos ma- Deus de a-
pluris eſtis? O prouidentiam & philoſophiam uibus & be-
nirabilem! Si igitur Deus prouidentia ſua om- ſtijs.
in genere creaturas educat, alit, ſuſtentat; an-
potiori ratione hominis curam geret, eique
eſſaria ſubminiſtrabit? homini inquam, quem
imaginem ſuam condidit, qui omnium animā-
m caput ac princeps, mundi rex, & vniuerſæ
iliæ huius rector ac ſuperintendens?

Reſpicite volatilia cœli. Nonnulli per hæc volatilia
gelos intellexere, vt ait in Commentario ſuo
eronymus. Hilarius autem dęmonas hiſce de-
tari ait, & forſitan allegoricè: ſed litteram hic
qui ſatius eſt, & per volatilia, non longè petitâ
terpretatione aut expoſitione, intelligere aues
r aera volitantes; niſi aliud quid intelligendo, Tres ratio-
gumentum Chriſti elidere, illius vim tollere & nes, cur Do-
itus euertere ſententiam velimus. Tres autē minus argu
erre licet rationes, cur auium hic potius quàm mentetur
orum animalium prouidentiam attulerit. Pri- ab auibus.
, cum vellet proferre exempla prouidentiæ I.
ſuæ

suæ in vniuersum orbem, à cœlo initium ducen-
dum censuit. *Respicite volatilia cœlo*, & in terram de-
II. finit, *Considerate lilia agri.* Secundò, quòd cum in
suprema aeris regione habitent & ab esca longi-
us remotæ sint, ipse nihilominus easdem enutri-
III. at. Tertiò quòd quadrupedes animaliaque in ter-
ra victitantia, maiorem plerumque ad necessaria
comparanda industriam à natura nacta sint. Hinc
Prou. 6. & 30. ad diligentiam & prouidentiam sedulam pigros
inuitans Sapiens ad formicam eosdem mittit, *for-
mica*, inquit, *populus infirmus, qui præparat in messe ci-
bum sibi.*
Hom. 22. Poterat, vt ait hic Chrysostomus, Deus in ex-
emplum proferre Mosem, Eliam, Ioannem Bapti-
stam, erga quos prouidētiam suam mirabili qua-
dam ratione declarauit. Moyses namque quadra-
Exod. 24. ginta dierum spatio, naturæ leges eludens, sine
vllo prorsus alimento, ieiunus permansit. Elias à
coruo pastus est, aue voracissima, & aliarum auium
3. Reg. 17. raptrice. Ioannes Zachariæ filius viginti quinque
annis in deserto sine victu aut vestitu permansit,
Matth. 3. à diuina tamen prouidentia non fuit derelictus.
Sed hisce sublimioribus relictis exemplis demon-
strare ad oculum voluit, quantam etiam rerum
minimarum & exilium curam & sollicitudinem
habeat.
Tertia, qua diffidentiam euertit, & Dei curam
III. astruere conatur ratio, hisce continetur verbis:
*Quis vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cu-
bitum vnum?* Id est, Tam latè se extendit diuina
prouidentia, tamque ampla eius actiuitatis sphæ-
ra est, vt, quemadmodum nemo, etiam maxima
adhibita industria & solicitudine, corporis sui
dimensionem, quam summus ille faber statuit,
augere vel minuere nequit; ita quoque diuitias
ac te-

cterrenarum facultatũ defectus aut abundantia, b æterna illa prouidētia ita firmiter dependeat, t illâ inuitâ & reluctante, omnis cura nostra va- a sit & sollicitudo inanis. Hoc perspectum ha- ens Apostolorum Princeps Petrus, omnes in ge- ere homines adhortatur, vt omnē sui curam in eũ conijciāt, qui maximā nostri rationē habet, t nos vt clientes suos liberalissimè educat ac su- entat. *Quoniā ipsi*, inquit, *cura est de vobis*. Ipse verò 1. Pet. 5. salmographus omnem nos curam & cogitatũ in Psal. 54. iuinas manus resignare cupit dicens: *Iacta super eũ cogitatũ tuũ, & ipse te enutriet.* Id est, Maiorē nostri tionē habet Omnipotens, quā nos ipsi fortasse.

Quis autem vestrum. Obscurior hęc est ratio, & ad telligēdum difficilior, quę & SS. Patres nō me- ocriter torsit, S. Hieronymus, Augustinus, Beda, *In Comment.* rabo, credũt sicut Dominus antea demōstrarat imā cibo potiorē esse, *Nōne anima plus est quā esca?* iā probare velle, corpus esse vestimēto potius, Deũ, qui corporis staturā dedit, de veste cōmo- oda quoq; illi prouisurũ; nos autē, qui corpori hil adiungere, nihil etiā demere possumus, nul- m quoq; illi parare vestimentum posse, si Deus od sibi visum fuerit, non concesserit.

Ioannes Chrysostomus, Euthymius, Theophy- Expositio Chrysost. Euthym. Theophyl. ctus, magni apud Gręcos nominis hoc exponũt odo: si comedendo bibendoq; quantũ volueris, vel cubitũ ad corporis longitudinē adiũgere osses, nisi Deus cibũ in substantiā, & incremētũ ōuerteret; cur igitur ita de cibo potuq; es anxius i ne bestijs quidē denegatus est? Verosimilis qui- m hæc opinio, sed nō vera, nā è XII. Luc. c. ma- festũ est, nō esse hũc genuinũ horũ verb. sensũ. Maldonatus autem dicit, & verè quidem, cuius *Maldonatus in hunc locum.* ntentiæ libens accedo, Christum à minori ad

maius

maius esse argumentatum. Minorem igitur primi argumenti quam hactenus non exposuerat, sed tacuerat, probat. Ita namque argumentatus erat, *Anima plus est quam esca*, & corpus plus quam vestimentum: atque non tibi tu, sed ipse Deus animam & corpus concessit, Dei igitur est & non tuum de veste & esca tua sollicitum esse. Iam verò alteram partem minoris suæ probat: At animam & corpus facere non potes, hoc modo, *Qui autem vestrum cogitans*, &c. Id est, ne cubitum quidem vnum ad staturam tuam posses adiungere; multo minus, totum; quod ad Omnipotentem artificem spectat.

IV. Quarta ratio, quam ad solicitudinem temporalium euellendam, & diuinam prouidentiam stabiliendam Deus adhibet, hæc est, *Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis*. Si verò Sapiens hic dispensator tanto decore & ornatu vestiat flores agri, qui die patulis folijs se ostentant, & cras emoriuntur, qui mane virent, & vespera decidunt; quanto potiori iure credat homo, diuinam sibi nunquam defuturam prouidentiam? Paucis vt complectar, argumenti vis ostendere vult, si Deus tanta solicitudine lilia albicantia, & rosas puniceas vestiat & coloret, non est vero simile, illum corporis humani, quod multo illis potius est, curam depositurum; eique de vestimento non prouisurum.

Lilia agri producit, non verò hortorum, quia hæc ab hominibus consita sint & foueantur; illa vero immediatè à diuina prouidentia dependent. Videtur autem hoc exemplo Dominus docere voluisse, Deum nō de rebus necessarijs modò

sed e

ed etiam de pulchritudine & ornatu noſtro eſſe ollicitum, adeò vt noſtrum non ſit de vllo laborare.

Quod autem hic parabolicè, olim reipſa demõſtrauit; quando Hebræos quadraginta annorum patio per deſertum errantes, quamuis ad ſexcenta ominum millia extenderentur, reſtituit; ita vt riores veſtes, quas ex Aegypto aſportauerant, atritæ non fuerint, *Veſtimentum tuum*, ait ipſe exprobrans in Deuteronomio, *quo operiebaris, nequauam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtrius, en quadrageſimus annus eſt.* Deut. 18.

De diuina prouidẽtia dubitare, ſignum infidelitatis, eſt

Et profectò adeò certa & indubitata hæcce prouidentia eſt, vt quicnmque de illa dubitat, infidelem ſe quodammodo atq; ethnicum demonſtret. que hoc etiam infert ipſe Chriſtus, *Nolite ſolliciti eſſe dicentes, quid manducabimus, aut quid bibeus, aut quo operiemur. hæc enim omnia gentes inirunt.* Dicite mihi, Auditores, an non creditis yſterium ſanctiſſimæ Trinitatis: reſpondebitis ud dubiè, credimus. Iterum peto, cur id creditis; ia, dicetis, ita ſacræ litteræ docent. Equidẽ addo, eiſdem etiam aſſeri poſſe, Deum nobis de rebus ceſſariis prouidere, & de nobis eſſe ſollicitum. ce axioma, *Nolite ſolliciti eſſe.*

Eſdras ſacerdos, qui cum Zorobabele populum daicum è captiuitate Babylonica ſub initio imrij Cyri reduxit, cùm iam in procinctu eſſet, & m iam cum vniuerſo populo è tyrannica captiitate egreſſurus; quamuis infinita quæ in longinquo hoc itinere occurrere poterant, diſcrimiac difficultates præuideret, nullum tamen vmuam à rege Perſarum auxilium aut opem petere luit, eo quòd ſæpiùs coram illo paternam Dei ga ſuos prouidentiam deprædicaſſet, ne hac 3. Eſdr. 8.

fortè petitione aliquod fidei suæ detrimentum al-ferret. *Erubuit*, inquit, *petere auxilium à Rege, qui dixeramus Regi, Manus Dei nostri super omnes qui quærunt eum in bonitate.* quamobrem *nolite sollici-ti esse.*

Vestrum autem est, ex auditis, Catholici, vtilitatem elicere. Euangelium hoc præceptoris loco [illegible], Deoque ex toto corde seruite, mundo valedicite, memineritis deinde, fieri non posse, vt quis duobus seruiat dominis, Deo inquam & diuitiis, illas [illegible]lite complecti, & ab auaritia quàm longissimè recedite. Cogitate adhæc, ditissimos quosque [illegible] inquietissimos; & suis rebus contentos & quietos, esse ditissimos. Interrogatus olim Epictetus, quis diues inter mortales dicendus esset, [illegible] *Cui satis est quod habet*: à Socrate etiam cùm [illegible]titum esset, quis omnium foret opulentissimus, [illegible] *qui paucissimis contentus est.* Democritus cùm interrogaretur, quæ compendiosissima ad diuitias comparandas via esset, respondit, *si cupiditatibus pauper fueris*: quod qui fuerit assecutus, suis contentus est, & satis habet; qui verò satis habet, & [illegible] sua sufficerint, omnium est mortalium ditissimus. Fugite itaque auaritiam, diuitias contemnite, [illegible]miam sollicitudinem exuite, & diuinæ prouidentiæ innitamini.

Philosophorum apophthegm.

Ad hoc scilicet, Euangelium tuum inuitat Domine, hoc etiam facere hodie proponimus, [illegible] diffidemus de tua, quam de creaturarum tuarum commodo habes, prouidentia; & sanctè iuramus ac promittimus, nullum vmquam dominum præter te admittere, aut agnoscere: pollicemur adhæc ac fide data nos obstringimus, in diuina tua prouidentia semper nos confisuros. Valeant igitur

cu[illegible]

curæ & axnietates de futuro, à liberali tua manu
solùm omnia necessaria nostra exspectabimus. Et
quoniam tu, & non alius, tam egregiè volucres cæ-
lenutris, quæ neque serunt neque metunt; quo-
niam lilia agri tanto decore & venustate conue-
stis, quæ nec laborant, aut nent, maiora haud du-
biè à te exspectamus: exspectamus inquam, toties
nos à te enutriendos vestiendos, quoties opus fue-
rit. Spes igitur firma quam concepimus, & tua
singularis prouidentia nos exstimulant, vt ad E-
uangelij præscriptum omnia terrena despicia-
mus, & quæ Beatorum sunt, in cælesti habitacu-
lo reposita, nancisci mereamur: nihil enim de-
rit illis, qui regnum Dei ante omnia quæsierint;
quod nos deducant Pater, & Filius, & Spiritus
Sanctus. Amen.

OMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

ce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ, & hæc vidua erat. Luc. 7.

FIGVRA.

CElebris ille Propheta Elias, is inquam 3. *Reg.* 14.
Elias, quem coruus esurientem pauit,
quique, quem cælitus aduocauit, quo
eo illatas iniurias vindicaret, in Sareptam
idum, haud procul à mari & Sidone situm,
m veniret; supernaturali quadam poten-
, pauperculæ viduæ filium à morte ad vi-
n suscitauit: cuius miraculi fama per om-
s mox Sidoniorum fines diuagata omnes in

 admi-

admirationem & ſtuporem rapuit. His verò vidi-mus Ieſum Chriſtum, quem vt Eliam Iudæi ſuſpi-ciebant, Naim opido tribus Iſachar, haud procul à Capharnaum, appropinquantem, adoleſcentem filium vnicum matri ſuæ reſuſcitantem: quo mi-raculo omnes Galilææ vrbes percuſſo & erectæ Chriſtum vt hominem cælo lapſum ſuſpexerunt. Propheta puerum excitatum ſoſpitem & vegetum matri reddidit: etiam Chriſtus; quæ eum velut ab inferis prodeuntem amplexa eſt. Eædem vtrobique circumſtantiæ, & inter vtrūq; ſympathia ſingula-ris: vtrobiq; filius; vidua hic, vidua & illic; mortuus in Sarepta, mortuus in Naim, ad vitam redit, mira-culum deniq; vtrobiq;. Vnicum verò diſcrimen eſt, quod Elias precibus ad Deum fuſis ſuum excitat, Chriſtus autem authoritate quadam & potentia abſoluta. Hoc vobis myſterium hodie expoſiturus ſum, modò Spiritus ſanctus intellectum clarita-tis ſuæ lumine illuſtret, & Beatiſſima Virgo patrocinio ſuo ſuccurrat. In hanc igitur rem ſalutationem Angelicam offeramus, *Aue Ma-ria.*

Magna peccati malitia eſt & peruerſitas, Auc-tores, adeò vt verbis explicari, & oratione compre-hendi nequeat; & quamuis infinita in orbem indu-xerit mala, è quibus de illius nequitia augurari li-cet, in tribus tamen mortis generibus, quæ homini intulit, ea potiſſimum apparet. Morte ſcilicet cor-poris, quæ eſt naturalis; animæ, quæ ſpiritualis; tertia damnationis, quæ perpetua eſt. Adeò vt cru-2.Reg.18. delitatis Ioabi, quam erga Abſalomum regni te-tius hæredem, ſed in patrem peſſimo Achitophel inſtinctu inſurgentem, exercuit, hoc mihi loco non inopportunè in mentem veniat, qua tribus eū lan-ceis transfodiendo, vitæ & honorum curſum in-terru

terrupit. Infelix hic Absalon imago & typus erat protoplasti Adami, qui; cùm immortalis & ad immortalem gloriam, cæli coronam & beatitudinis successionem conditus esset, sed deinde aduersus Deum, patrem suum & regem, dœmonis instinctu & consilio insurrexisset; peccatum Ioabi instar ipsum persequens, tribus illum lanceis transfodit, id est, tribus mortis generibus subiecit, stolidum illius propositum inuertit, ambitiones & conceptus, interrupit, denique vitam eripuit. vnde Apostolus: *per vnum hominem peccatum intrauit in mundum,* Rom. 5.
& per peccatum mors.

Vidit olim Daniel Propheta prodigiosam quã- Dan 7.
am belluam, vrso similem, tres dentium ordi-
es habentem, & infinitos homines deuorantem:
t ecce bestia alia similis vrso in parte stetit, & tres Mors bestię
ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic di- ferocicom-
bant ei, Surge, comede carnes plurimas. Cum be- parata.
iam hanc intueor propius, verum peccati hieroyphicum mihi videre videor: ipsum namq; ferox portentosa quędam bellua est, quæ in ore tres leferorum dentium ordines semper præfert, id est ia mortis genera, quibus mordet, laniat, & om-
es omnino mortales deuorat.

Fingunt Poëtę mendaciorum artifices, & fabu- Cerberi fa-
rum concinnatores, apud inferos canem reperiri bula mora-
icipitem, qui ad orci ianuam excubans custodiat liter expo-
ntroitum, & miseros damnatos infausto latratu sita.
llatret, atque hunc cerberum nuncuparunt. Hæc uidem fabula, hinc tamen veritatem elicere possimus, & dicere, peccatum trifaucem canem esse, artari custodem, qui perpetuo miserum hominem, qui iam inde à paradisi terrestris amissione d mortem condemnatus est; allatrat & impetit. ria autem cerberi huius capita, tria mortis

genera sunt, quibus omnes homines inua dit.

Prou. 30. Tria esse refert Salomon, per quæ moueatur terra, & quartum, quod penitus nequeat sustiner Litteralem sensum, quem ille intendit, omitten & ad solitas allegorias meas deflectens, dico tri hæc, quæ orbem vniuersum concutiunt, tria mo tis genera esse, quæ omnia exagitant, & vastant, quartum, peccatum esse, quod eadem inuexit, quo que penitus intolerabile est. Vel potiùs dic ho minem terram esse, cùm scriptura dicat, *Terra, terra, terra, audi verbum Dei*; at terra, quæ à tribu agitatur mortis generibus, quibus homo o peccatum iam inde ab incunabulis obnoxiu est.

Eccles. 20. Tria horribilia. Tria quoque esse ait, quæ præ cæteris timeat vereatur, *à tribus*, inquit, *timuit cor meum*. Su eadem ipse modo exponit; equidem alia via in sistens, & littera relicta mysterium secutus, dic tria hæc quæ timorem incutiant, tria item mort genera quæ peccato adducta sunt, non immerit posse appellari, mortem inquam naturalem, spi ritualem & æternam, quæ adeò terribiles sunt & formidandæ, vt vnica illarum memoria omne mortales percellere posset & concutere. Quid annon ipsa mortis naturalis formido ita Christum in omnibus corporis & animæ partibus concussi & consternauit, vt sanguineo sudore totus madue rit?

Apoc. 9. Tres Ioannes in Apocalypsi plagas enumerat quibus tertia hominum pars, igne, fumo & sulphu re exstincta est, & enecta: *Et ab his tribus plagi occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo & de sulphure*. Qui moraliter hoc exponere, & se creta eiusdem rimari voluerit, dicere iure poterit

pecca-

peccatum esse homicidam, & sicarium, qui tribus
plagis mortalibus, id est triplici morte, non tertiā
hominis partem, sed omnes propemodùm mundi
incolas obtruncat & inuadit. O plagas lætiferas
& mortales!

Prima plaga est mors corporalis, quam pecca-
tum originale inuenit; quæ sicut lapillus statuæ
Nabuchodonosoris, fragilitatis nostræ pedes fe- *Dan.2.*
riens, corporis colossum, & humanæ naturæ sta-
tuam in cinerem redegit. Audio scilicet Aposto-
lum clamantem; *Per vnum hominem peccatum in* *Rom. 5.*
mundum, & per peccatum mors. Corpus ante pec-
catum singulari quodam priuilegio & gratia Al-
tissimi, ab omnibus fortunæ vectigalibus & tribu-
tis liberum erat & immune, & aduersus mortem
immortale. Sed postquam peccatum omnes illi di-
uitates eripuit, nobilitatem abstulit, ac velut ple-
beium & gregarium militem constituit; integrum
illius exitium & interitum machinans, ad cineres
& sepulcrum ipsum condemnauit. Decretum
mortis audire vultis? An non Adamo in terrestri
paradiso dictum fuit? *Puluis es, & in puluerem re-*
uerteris.

Secunda, est mors animæ, quam spirituale homi-
cidium dicere possumus, quam tunc anima subit,
quando gratiâ excidit: hanc enim vbi amittit, vi-
tam amittit. quod enim corpori est anima, hoc a-
nimæ gratia; ac de illa Apostolus locutus intelligi-
tur, *Existimate vos mortuos quidem esse peccato.* *Rom.6.*
Et in Epist. ad Ephesios, *Cùm essetis mortui in* *Ephes. 2.*
delictis & peccatis vestris. quasi diceret, Cogi-
tate & animo voluite tempora illa, quæ Euan-
gelij promulgationem præcessêre, in quibus
in peccatis mortui eratis & sceleribus grauissi-
mis. Quis verò de hoc dubitet, cùm aperto Scri-

pturæ teſtimonio conſtet, dicentis? *Anima quæ pe-cauerit ipſa morietur.*

Tertia plaga, mors eſt æterna, peccati abort-uum, tartaro prognatum; hanc Chriſtus Iuda olim interminatus eſt, quòd pœnitentiam age-

Ioan. 6. contemnerent, *Et in peccatis veſtris moriemini.* peccatis autem mori eſt, damnationi obn-xium viuere, in æternum iucundiſſima Dei viſio priuatum eſſe, in ſuppliciis ſempiternis agere, mortem perennem ſubire. Docuit hanc me phil-

Pſal. 48. ſophiam Pſalmographus, *ſicut oues*, inquit, *in infe-no poſiti ſunt, mors depaſcet eos.*

Primum quidem è tribus hiſce mortis gene-bus graue eſt & metuendum: dicit enim Ariſtot-

3. Ethic. les, *omnium terribilium terribiliſsimum eſt mo*. Secundum autem longè deterius; at tertium ma-ximè formidandum. Docent quippe Pſaltis carm-na, mortem peccatorum eſſe peſſimam: cui ſuffr-

lib. 13. de ciuit. c. 2. gatur etiam Auguſtinus dicens; *Illa autem mo eſt grauior, & omnium malorum peſsima, quæ non ſeparatione animæ & corporis tantùm; ſed in æte nam pœnam potius vtriuſque complexu. ibi enim runt homines ſemper in morte, ac per hoc numqua viuentes, nunquam mortui, ſed ſine fine moriente.* Huc etiam ſpectabat Redemptor ipſe, cùm in Eu-angelio diceret Apoſtolis, *Timete eum, qui pote animam & corpus mittere in gehennam*: id eſt no metuite corporis mortem, quæ gladio infertur au laqueo, ſed infernalem, quæ à peccato originem trahit.

Cęterum duobus poſtremis mortis generibus o-miſſis, de primo hodierna die, occaſione Euangeli-cæ hiſtoriæ, in qua adoleſcens defunctus ad tu-mulum deferebatur, loqui decreui. funeri

exe

:equias & pompam funebrem describit Lucas: *I-*
t Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim, & ibant
m illo discipuli eius & turba copiosa: cùm autem
propinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus effe-
batur filius vnicus matris suæ. Vt autem tristes has
equias & feralem pompam ob oculos vobis po-
m, primò de adolescentis huius morte, ac deinde
eiusdem resuscitatione verba faciam. Ad au-
endum vos accingite, equidem me ad dicendum
spono.

Primæ igitur partis fundamentum sit, mortem Omnes
nnibus in genere hominibus communem esse, & morti ob-
minem ab eiusdem tyrannide & legibus viuere noxij.
munem. *Quis est homo qui viuet, & non videbit*
rtem? ait olim Dauid: & cordata illa Thecuitis
salomum profugum patri reconciliare satagẽs,
nes morimur, & velut aqua dilabimur in ter- 2.Reg.14.
n. Apostolus verò ait, *statutum esse omnibus ho-*
nibus semel mori. Heb.9.

Origenes, qui anno CLXXXIX. natus, tandem
fidei Christianæ defensionem capite plexus est In psal.33.
cimo Imperij Seueri anno quodam loco scri-
t, duas quidem Deum officinas in mundo con-
tuisse, vnam herbis & simplicibus medicamentis
fertam, aduersus corporis dolores; alteram scri-
uræ, quæ animæ morbis mederetur; nullum verò
orti depellendæ medicamen instituisse. Quod
ngo antè tempore prædixerat sapiens, *Non est* Sap. 1.
edicamentum exterminij. Vnde & postea triuialis
le versiculus inuentus,

Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

Philosophi nonnulli cùm obsequiorum Alexan- Egregium
ro Macedoni impensorum mercedem postularẽt, Alexandri
que ille annueret, dicens, Quam volueritis, peti- apophthe-
:, & haud dubiè impetrabitis. Tum omnes vna vo- gma.

ce dixere, *A morte nos immunes præsta, & imm-talitate dona*. Quo audito rex sapienter respond *Nemo dat, quod non habet*. Cur igitur infereba illi, cùm te Parcæ huic obnoxium fatearis & cę rorum mortalium instar mortalem, pateris assi tatores auribus tuis occinere, *in æternum viue?* docere videlicet superbientem volebant, sua fragilitatis & vilitatis meminisset, sibiq; persu deret, esse se non minus quam alij, morti obnox & ipsum mori, *oportet* esse omnes cogens, & quo nemine euitari queat.

Apo. 6. Scribit Ioãnes in Apocalypsi vidisse se equit pallido insidentem equo, cui in quatuor orbis te minos data esset potestas: non aliam autem equi huius expositionem adducemus, quàm eam ipsa quam Ioannes ipse attulit, mortẽ per hunc deno ri dum ait, quæ citato cursu per omnia diuagatu pallidus autem est quòd hominibus pallorem ind ca., potestatẽ habet per omnia diuagandi, ꝙ mor iurisdictio vniuersalis sit, & omnes illi arma su mittant seriùs aut citiùs, & coram eius tribuna compareant necesse est.

Exod. 28. Habebat olim Israëliticus Pontifex duabus i sculpta gemmis nomina duodecim tribuum filio rum Israel. Dicant alij quodcumque voluerint, quidem doctiorum opinioni insistens, dico ideò factum, vt visis hisce nominibus, & Patriarcharu mortuorum reminiscens, suæ etiam mortis reco daretur, sibi proponens non melioris se condi tionis futurum: simul etiam vt omnes inde disce rent, mortem generalem esse, eiusque leges omni bus communes.

Ludi circẽ-ses veterũ vitę huma- Veteres, vt vitæ humanæ statum repræsentarẽt ludos circenses instituerunt, qui celerem vitæ no stræ transitum denotabant. currebant in circ

qua-

iatuor quadrigæ, quorum aurigæ suos habebant lores: primæ erant prasinæ, atque hæ ver denotant: secundæ flauæ, & his æstas signabatur: tertiæ netæ, & autumnum figurabant; postremæ candæ, quibus hyems denotabatur. Equi colorati eit, & notabât humores & quatuor qualitates, vinostræ præsides, & in corpus dominantes, calim siccum, frigidum & humidum: phlegma, choram, sanguinem & atrambilem. Quadrigæ ita inuctæ in stadio circulari agitabantur, quod ab hac rma circus videbatur, sed tanto impetu, celerie, flexibus & reflexibus, vt magnam intuentibus mirationem afferrent. Innuere volebant, vitam ic nostram perpetuum cursum esse, quæ magno s impetu ad mortem abripiat, anni scilicet aurisunt, & quatuor vitæ ætates; varij colores quib. rus hi ornabâtur. Idq; ex mente sacræ Scripturæ, qua de improbis & sceleratis dicitur, *sed & æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum.* — næ cursum repræsentant. — Sap. 15.

Quod excæcati hi ethnici hoc emblemate desigrunt, Nabuchodonosori regi & simul omnis in genere hominibus olim Deus ad oculum in a quadam figura demonstrauit. Hic igitur rex eò olétiæ cũ venisset, se vt immortalem crederet, & id amplius ceteris hominib' possidere; hoc à Deo nio, vel potius viso ad meliorẽ mentẽ reuocatus it. Vidit igitur dormiẽs ingentẽ statuam, è varijs nflatam metalli generibus, in quibus omnes vi nostræ status, tum qui modò sunt, tum qui futurepræsentantur: aureum illius caput imago erat gum & Principũ, brachia argẽtea, consiliariorũ, ælatorũ, & iustitiæ Ecclesiasticæ, quæ brachiũ sæcure vocât & Ecclesiasticũ, quorũ vita instar argẽti iniat, & honestatis sonitũ edat: venter & femora — Dan 2. — Statuæ Nabuchodonosoris moralis expositio.

ænea,

ænea, militum, armatorum, pugilum: pedes lute
ferrei, totius plebis ac vniuersæ reip. & ecce c
hæc somnians animo agitaret vel potius agita
somniaret, ecce lapillus luteis statuæ huius pe
bus aduolutus, omnem hanc machinam in terr
deiecit, & colossum redegit in cineres. Expo
regium hoc somnium vt lubuerit, & ei quã vol
ritis interpretationem ascribite: equidem sem
credidero mysticè hic designatum, omnes morti
se obnoxios, & minima occasione data tam mag
quam pusillos, tam diuites quàm pauperes ad tu
lum descendere & in cineres conuerti. An non
egregiè est somnia interpretari?

Ioel Propheta visis quatuor plagis sanguin
quas in populum se immissurũ Deus comminal
tur, postquam omnes terræ incolas ad tam trag
ac funebre spectaculum inuitasset ait, *Residu
eruca comedit locusta, & residuum locustæ come
bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.* I
quidem de insectis locutus est; sed visionem h
alij diuersimodè exposuerunt: sunt qui credu
quatuor hic monarchias designari, Chaldæoru
vel Babyloniorum, Persarum vel Medorum, Gr
corum, & Romanorum. Alij verò de ingenti il
fame quam Deus terræ immisit, quando insecta
animalcula segetem, militum instar per agros gra
santium, demolita sunt. Ego verò cum plurim
magni nominis viris, de morte eadem intellig
quæ deuorat ac depascitur omnia in mundi hui
agro, vt nulla sit arbor, quam non depascat, hon
res, nobilitatem, diuitias, scientiam, &c. quod sc
licet fortuna intactum præterit, quod morbo eri
nequit, quod bellum fecit reliquum, mors tande
auferet ac diripiet, atque ita factum, vt residuu
bruchi comederit rubigo. Quamobrem conclu
do, mortem omnibus communem esse, eiusqu

Ioel 1.
Ioelis visio allegoricè exposita.

ːmoriam aſſiduè conſeruandam.

Poſtquam Deus ſtatuam, quam ſuperius iam de-ipſimus, quæ mortem denuntiabat, Nabucho-noſori dormienti oſtendiſſet aſtu & vafritie fa-ım eſt diaboli, qui illius memoriam ſemper ex a-no noſtro delere conatur, vt manè experrectus nnij penitus fuerit oblitus: at Deus qui eam no-s ſemper ob oculos & in animo verſari vult, Da-lem ei deſtinauit, qui ſomnium exponeret, & in-rpretem ageret. O dementiam hominum! in le-ɔ vitæ huius interdum, ſortis noſtræ variationem ıtationemque in mentem reuocamus, & ad vm-ım vſque mortis pertingimus, ſed confeſtim nos rahit diabolus, eiuſque memoriam animo euel-; at Deus, qua eſt bonitate, qui nullo non tempo-ſalutis noſtræ ſtudioſus eſt, Danieles nobis ex-at, concionatores inquam & doctores, ſanctaſq; pirationes, qui de morte nobiſcum agant, me-riamque cineribus ſepulcralibus conſpergant. Diabolus mortis obliuionem inducit.

Victima quæ ex voto Deo offerebatur, cauda & ribus carere non poterat: Textum legis expo-ns Gloſſa, ait per animal cauda carens eos intel-i debere, qui de morte & iudicio, quæ hominis trema ſunt, ac quodammodo vitæ cauda, non gitant. *Leuit. 21.*

Adam poſtquam peccaſſet, & graue illud deli-ım inobedientiæ aduerſus diuinam maieſtatem miſiſſet, nuditatem velauit, idque folijs ficulne-. S. Athanaſius intima myſteria rimatus, ait, poſt uinque annorum millia ideò dumtaxat Chriſtum culneæ deinde maledixiſſe, quòd peccatori eru-ſcenti, in nuditate naturali tegenda, vſui fuerit: ɔn quòd hinc inferre velim, nolle Deum peccati ıius effecta tegi, qualia ſunt nuditas, ſitis, fames igus, mors, & aliarum calamitatum ſeries; ſed Cur Deus ficui maledixerit.

velle

velle vt ita nuditatem noſtrã tegamus & pudor[illegible] vt præcipuus tamẽ peccati effectus, id eſt mors, [illegible] teat & ab omnibus videatur. Hinc eſt quòd prim[illegible] illos præuaricatores mortuorum animaliũ exu[illegible] veſtiuerit, ideo namq; eorum maſculos, feme[illegible] prægnantibus ad ſpeciei conſeruationẽ referu[illegible] occidit. Atq; hæc ex Athanaſio, Theodoreto, ori[illegible] ne: quorum poſtremus in Leuit. hom. 6. ait, *Dece[illegible] vt peccator ſe talibus veſtimentis indueret, quæ eſſ[illegible] inſignia ſuæ mortalitatis, ne poſſet prætẽdere obli[illegible] nem vel ignorantiam ſuæ mortis.*

De varijs quæſt. quæſt. 3. in Geneſ.

Nemo profectò dubitet, quin mortis memo[illegible] inprimis ſit neceſſaria, nullaque haberi in mu[illegible] academia poteſt, in qua plura quis diſcat quàm [illegible] ſchola mortis. In cuius rei ſignum crediderim I[illegible] um Ieremiam, vt ſalutaria monita perdiſceret ([illegible] enim docere velit plurima, plurima quoque no[illegible] neceſſe eſt.) ad figuli officinam miſiſſe. vidit [illegible] doctus ille diſcipulus nonnihil argillæ rotæ i[illegible] poni, & in vas quamprimum aptari, & deinde ex[illegible] lia argilla aliud: adeoque vt die exacto pluri[illegible] vaſa efformata ſint; quorum hoc rumpebatur, a[illegible] tequam è rota exiſſet, illud inter ſiccandum, al[illegible] inter coquendum, alia iam cocta ad vnum durab[illegible] diem, alia verò diutius. Attamen omnia, quonia[illegible] è luto & argilla efformata erant, facilè rumpi p[illegible] terant, & ad minimum impetum concuſſionemq[illegible] in fruſta diffringi. Hæc te terra ò propheta, hoc[illegible] lutum, hæcce rota, hęc figuli officina doctiorẽ red[illegible] dent, quàm omnes academiarum cathedræ, *ibi au[illegible] dies verba mea.* Hem quæ myſteria! Hæc officina, mortis eſt academia; figulus, natura, nos vaſa; reri[illegible] verò omnium viciſſitudo & commutatio, rota eſt. Quę nam Deus bene rota! Generatio enim vnius eſ[illegible] corruptio alterius, ait Ariſtoteles. *Generatio præ-terit,*

Ierem. 18.

Eccleſ. 1.

rit, & generatio aduenit, ait Ecclesiastes; na-
i & mori ipsa ostendit experientia. Vna processio
ortuorum, altera viuẽtium: alij abeunt, succedũt
j; hi ad multos viuũt annos, illi ad paucos & sta-
n franguntur, eò quòd fragiles & lutei sunt. Ad
c academiam quotquot estis, cõfugite Christiani,
nnes mortis recordamini. hæc nẽpe Philosophia
omniũ profundissima: ad hãc officinam prope-
te; videte fractiones, collisiones, concussiones &
inam mortis. Atque vbi mortem cognoueritis,
sipsos noueritis.

Huius res figuram esse credam mirabilem illam
ci nati in Euangelio curationem, qua non corpus
odò, sed & animam Dominus illuminauit: in qua
ter ceteras cærimonias, lutum adhibuit, oculisq;
posuit, vt nimirũ, in sui ipsius cognitionẽ veniẽs
Dei tandem cognitionem perueniret. Hinc Psal- *Psal. 138.*
sta dixit, *Mirabilis facta est scientia tua ex me.*
m enim propriorũ meritorũ exiguitatẽ & mei-
sius vilitatẽ cõsidero, teipsũ cognoscere incipio.

Ceterùm veteres mirabili quodam symbolo i- Ignorantiæ
orantiam designarũt: animal scilicet pingebant symbolũ.
dibus leoninis, facie muliebri, & plumis totum
rpus coopertum: mõstrum hoc plurimos in dies
ci dabat, & infinitos ad orcum detrudebat; idq;
ferro aut ense, sed ænigmatica quadã quæstione,
Ecquod est animal, quod nascens sit quadrupes, in
uentute bipes, in senectute tripes. Hanc qui quæ-
ionem soluere non posset, vitam certo certius a-
ittebat: quicunq; autem ignorat, quodnam hoc sit Sui ipsius
nimal, seipsum ignorat: ipse namq; homo in pue- ignorãtia
tia quadrupes est, in adolescentia & virili ætate noxia est.
ipes; in senectute tripes, cũ scipione gressũ firmat
huiusce rei ignorãtia inferos adauget, & tartarũ
natis opplet. Addo insuper in vario hoc mõstro,

Philoſophos omnium peccatorum compendium includere voluiſſe, quæ Ioannes ad tria redegit capita, *Omne quod eſt in mundo, aut concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ.* Oculorum concupiſcentia, leo eſt; carnis deſideria, mulier; & ſuperbia vitæ, annon plumæ? Omnium autem horum cauſa ipſa eſt ſuijpſius ignorantia, cæcitas animi, & mortis obliuio.

Porro dici non poteſt, quàm ſit neceſſarium, mortis ſemper meminiſſe. In huius rei ſignum voluit olim Dominus altare in quo victimæ offerrentur, Exod. 20. terra erigi, *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra.* Qui enim gratum Deo ſacrificium offerre voluerit, ſui ipſius cognitionis altari id offerat, & ab terrea ipſum proficiſcatur, à corde inquam, quod memoria mortis compactum ſit, & è terra mortis propriæ conſtructum.

S. Bernardus cùm probè noſſet; quantum ſui ipſius cognitio & vanitatis memoria emolumenti adferret, librum compoſuit, in quo hancce cognitionem latius deducit, cui & titulum præpoſuit, *De conſideratione ad Eugenium Papam*: aliud porrò integro hoc libro non intendit, quàm qui ſe cognoſcere vult, à ſeipſo incipere, & in ſeipſo deſinere debere, & ſimul omnes adhortatur, vt hunc è manibus non deponant, quod veræ ſcientiæ & totius Philoſophiæ mundi huius breue quoddam ſit compendium. Ipſe etiam Auguſtinus, magnum illud Eccleſiæ columen, aliud à Deo non poſtulabat, quàm ſcientiam & cognitionem, ſed eā in duo diuiſam membra, ſui ipſius ſcilicet & Dei notitiam: *Domine nouerim te, & nouerim me.* Nemo autem ſeipſum poteſt cognoſcere, ſi de morte non cogitet, quæ in eſſentiæ noſtræ intimis inhæret, quæ

Duo nouiſſe optat Auguſt.

aue

uelli non poteſt.

Ariſtoteles & omnes propemodum Philoſophi ocuere rerum cognitionẽ à cauſis & Principijs ve- is originem habere, *ſcire*, inquit, *eſt rem per cauſſas ognoſcere*. Hiſce ipſe veſtigijs inſiſtens dico, vt ho- no plenè cognoſcatur illius eſſe notãda principia, uod nimirum fragilis ſit, mortalis, terra cõpoſi- us, & in cineres redigendus. Vera ſunt hæc princi- ia, & ſacræ Scripturæ axiomata, fidei articuli; qui- ue ſeipſum plenè cognoſcere voluerit, & ad ve- am ſuiipſius notitiam pertingere; hæc notet axio- nata, & Chriſtianæ religionis fundamenta & ba- s.

Principia ſui ipſi⁹ cognitionis.

Chryſoſtomus verba illa Matthæi, *qui vult ve- re poſt me, abneget ſemetipſum & tollat crucem am*, exponens; ait hunc ſequi Chriſtum, eiuſque ucem in humeris geſtare, qui per vitæ huius ateas ita ingreditur, ac ſi quotidie in crucem a- ndus eſſet, mortem ſemper ob oculos & in ani- o habens. Maleficus enim cùm ad ſuſpendium citur, in via non ridet, ſed quo propiùs ad ſup- icij locum accedit, quo & frequentiores edit mitus & largiores effundit lacrymas. Innuere agnus ille Doctor vult, mortis & cinerum ſe- ılcralium memoriam, omnẽ riſus, iocorumque caſionem præſcindere; & eorum recordari, eſſe ucem Chriſti humeris geſtare, & ſeruatoris præ- epto obſequi. nam qui mortem perpetuò cogitat, dere profectò & laſciuire non poterit.

Chryſ. in Matth. 16.

Referunt Lazarum, poſtquam à morte ad vi- m redijt, nunquam deinde amplius riſiſſe, quòd mper ob oculos haberet horrorem fœtoremque uem olim expertus eſſet in ſepulcro, & quem ite- um ſibi imminere certò ſciret. mortem igitur o oculos ſemper habetote, & nunquã laſciuietis.

Lazarus à morte excitatus nunquã deinde riſit amplius.

Amos 3. Amos Propheta, Isaiæ & Oseæ æqualis (cuius liber mera & continua ad pœnitētiam exstimulatio est, peccata coarguens, & graues delinquētibus pœnas interminans) iratum ait Deum Moabitis, quod regis Idumæorum ossa iam sepulta eruerint & in cineres redegerint, *Super tribus sceleribus Moab, & super quartum non conuertam illos, eo quòd incēderint ossa regis Idumeæ vsque ad cinerem.* Quo docemur, Deum ad iracundiam cōmoueri, quando mortuorum ossa mouentur & eruuntur, id est quando defunctorum & mortis memoria ex animo euellitur & ab oculis aufertur.

Mystica Iosue sepultura Masius Ios. 24. Refert in commentarijs suis in Iosue Andreas Masius, Iosuam Iudæorum ducem mortuum in extremis Palæstinæ limitibus sepultum esse, in loco qui nomen è sole habet, quod à statua solis illic erecta mutuatus sit. Aiunt nonnulli Rabinorum hanc in illius sepulcro collocatam, qua declaratum credo, hunc ipsum qui olim soli imperauerat, eiusque cursum in medio cæli axe interruperat, mortis imperium euitare non potuisse, sed illius armis cessisse. Vel forsitan hoc ideò factum, vt hinc disceremus magnatum sepulturam & tumulum soli expositam & in omnium oculis versari debere: id vt paruuli & plebeij videntes mortem & cineres magnorum ac regum, suorum etiam recordari assuescant.

Gen. 50. Ioseph Patriarcha cum mortem instantem in mentem reuocaret, seseq; propediem ad patres apponendum sciret, fratres obtestatus est ossa sua vt ex Aegypto secum in terram promissionis asportarent. Hic Rabini & veteres Hebræi sibi persuadent, quamprimum vt ex hoc mundo Ioseph discessit, illius ossa magnifico cuidā loculo imposita fuisse, & in exitu Israel de Aegypto, arcā fœderis agmen præcessisse

Nō opinor Israelitas in Aegypto arcam ha-

essisse, & duxisse, Iosephi verò reliquias agmen
clausisse & custodisse. Quemadmodũ verò in Arca
ria erant notabilia, legis tabulæ, virga Aaron, &
anna: ita quoq; in feretro Iosephi tria fuisse non
inus admiranda, sc. legem, qua iam inde à mundi
xordio *omnibus hominibus statutum fuit semel mo-*
.deinde virgam iustitiæ, eo quòd nullus à terribi-
hac lege eximi potest, *Tu terribilis es, & quis re-*
stet tibi? ex tunc ira tua. id est, iam inde ab Adami
eccato, paradisi amissione, & ad mortem condem-
atione. Postremò manna non abfuisse, id est certã
surrectionis spem. Prior arca aduersus visibiles
imicos tuebatur, posterior aduersus inuisibiles &
reas potestates, peccata inquã & diabolos: quòd
ortis memoria, præterquam quòd summè sit ne-
saria, non mediocrem etiam aduersus dæmones
peccata vtilitatem suggerat.

buisse, nec Proinde legis tabulas eidẽ inclusas fuisse, quæ in defecto post exitum ex Aegypto lata fuit.

Psal. 75.

Iosem mortuum *sepeliuit Dominus in valle Moab*
tra Phogor: idque non aliam ob causam, & ait
loco Procopius Gazæus, quàm vt imposturam
us idoli cõpesceret ac frænaret. Erat namq; hac
alle fanum Priapo lasciuiæ & libidinis Deo
licatum: aduersus carnales hasce illecebras cùm
us repagulum vellet obijcere, aliud aptius non
enit, quàm mortis & cinerum memoriã. Nihil
m melius refrænat & cõpescit carnis appetitus,
sque titillationes magis retundit, quàm mor-
præ oculis semper gestare, & nullo non loco
empore eiusdem reminisci. Eodem deinde loco
ultus fuit filius regis Moab, vt mortis memoria
à loco nunquam recederet.

Deut. 34.

Psalmographus cùm rationem redderet, cur tot
elicta, & superbia præsertim, inualescerent, a-
n reddere non potuit causam quàm ꝙ rarò aut
quam mortales mortis recordarentur: & quẽ-

Mortis memoria aduersus peccata vtilis.

admodum sibi persuadebat, eiusdem memoria pec-
cata effugari; ita quoque ab obliuione illius omnia
Psal. 72. in mundum mala emanare, *Non est respectus mor-*
eorum, ideò tenuit eos superbia, operti sunt ini-
quitate & impietate sua. Sanctus Hieronymus
autem ex hebræo vertit, *Non cogitant de morte sua,*
ideo tenuit eos superbia. Adeò vt peccati causa
rarior mortis memoria.

Vnica hæc cogitatio Dauidi regi ad passiones
compescendas, & carnis pruritus coercendos suf-
ficiebat: ita quippe de seipso fatetur, *Cum con-*
Psal. 38. *sisteret peccator aduersum me, obmutui.* cùm vero
ad vindictam de inimicis capiendam exstimulare-
tur, dicebat, *Notum fac mihi Domine finem meum,*
id est: Animum meum elatum deprime Domine,
affectus retunde, appetitus mortifica, me hu-
milia, me inquam qui mortalis sum, & prope
diem moriturus. Atque vnica hæc cogitatio
animum illi eripiebat, & obmutescere coge-
bat.

Exod. 12. Grauissimas Pharao rex & optimates eius per
AEgyptum grassari viderunt plagas, quibus
pœnitentiam & agnitionem peccatorum deue-
rent, viderunt inquam muscas, ranas, grandi-
nem, tonitrua, tenebras, sanguinem, animalium
stragem, sed omnium postremam primogenitorum
interitum. Quæ tristi spectaculo ita Pharao & v-
niuersum regnum concussum & cõsternatum fuit,
& Hebræis quamprimum abeundi facultatem con-
cesserit. Tantum scilicet metus mortis & vmbræ
cinerum memoria in regum pectoribus efficere
potis est.

Mortis memoria omniũ rerum Scelerum mors est, mortis recordatio, & sin-
gulare ad omnium rerum contemptum inducen-
du

lum est remedium. Mirantur nonnulli sacrorum Bibliorum interpretes & quærunt, vndenam tam liberaliter sua Hebræis abeuntibus AEgyptij traderent, quasi eadem prodigerent, & negligerent: & omnes asseuerant, vni mortis formidini id esse adscribendum; quod scilicet lachrymis suffusi, & dolore & luctu ob mortem primogenitorum exanimati, ac quodammodo vitam, pertæsi erga argentum & aurum non afficerentur, sed eadem potius negligerent & vili penderent. contemptū inducit.

Alij curiosarum rerum indagatores aliam quæstionem proposuerunt, petentes, Qui factum fuerit, vt duodecim illi exploratores, quos Moses in terram promissionis misit, tam amicè ab omnibus exciperētur, loca omnia & munitiones curiosè explorarent, & tandem etiam fructibus illius onusti in castra ad suos redierint. At duo illi, quos Iosue deinde post aliquot annos misit, magna adierint pericula, vt à Raab meretrice occultari clanculò debuerint, ni vitam amittere doluissent. Post varia allata, tandem concludunt, nullam aliam rei huius statui rationem posse, quàm eam ipsam quam S. Scriptura attingit: quòd scilicet eo quo primi exploratores missi erant tempore, pestis & contagio per vniuersos regni Chanaan terminos grassaretur & Chananæi suorum funeribus adornandis intenti, ac mortem instantem metuētes, loca munita & arces suas negligerent, & hæreditatis curam omitterent. nam facilè, teste Hieronymo, cōtemnit omnia qui semper cogitat se moriturum. At vbi posteriores in terram hostilē descenderunt, nullus omnino de morte in vniuerso regno loquebatur, sed omnes rebus suis defendendis, restaurandis arcibus, diuitijs parandis incumbentes, hostes regno arcere conabantur. Num. 13. Iosu. 2.

Testamenti tabulis statuit Semiramis regina, vt sepulcri sui lapidi hi characteres insculperentur, Q. R. P. E. D. M. Q. Q. V. S. id est, *Quisquis regum pecuniis eguerit, demoliens monumentum, quotquot volet sumito.* Darius autem Persarum rex hos characteres cùm legisset auri cupiditate exstimulante, sepulcrum thesauri reperiundi spe sibi proposita reserauit. Sed spe frustratus fuit, nihil enim præter ossa, fœtores, & putiscens cadauer illic repertum, cum hac epigraphe, *Nisi malus & pecuniarum inexplebilis fores, mortuorum loculos nunquam mouisses.* Et quamuis hoc ridiculum, & Regina hæc pudoris tantum incutiendi gratia id scripserit hinc tamen edocemur mysticè, nullum haberi in mundo thesaurum posse meliorem, & ditiorē quam mortuorum interdum ossa excussisse: & sanè siquis morti consulenti auscultare voluerit, ditissimus breui futurus esset; omnes namq; virtutes diligeret & vitijs omnibus valediceret, omnemque vanitatem mundi cōtemneret. Ceterùm mors huius adolescentis longiorem hunc tractatum expressit, sed tempus iam est eundem tumulo inferendo, ac materiam reliquam, vti promiseramus, prosequendi.

Semiramidis reginæ Epitaphiū.

Christus igitur opido Naim appropinquat (quod in Galilæa situm haud procul à Capharnaum aberat ac bis mille passibus à monte Thabor) *ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ.* Hac porro occasione data, de sepulturis, exequijs, mortuis, tumulis loquendum est. Ex hoc etiam euangelio discimus, veterem & bonam illam consuetudinem mortuorum in fide Christiana ac fidelium honesto loco sepeliendorum: quod hactenus semper summa religione & inuiolabili consuetudine obseruatum est, & imprimis apud

Naim situs.

Iudæos

Iudæos, sed tam longinqua temporum successio-
ne, vt iam inde ab ipsis mundi, vt ita dicam, incuna-
bulis veterrimos eorum maiores in funeribus a-
dornandis videam occupatos. An non pater fide- *Gen.23.*
lium Abraham sacræ vxori mortuæ sumptuosas ex-
equias parauit? Iacob etiam mortuus è terra Aegy-
pti trāsportatur, vt in sepulchrum patrum suorum
inferretur, cuius funus omnes Aegypti nobiles &
purpurati cohonestant. Ioseph morti proximus *Gen.50.*
fratres rogauit, sui vt post mortem funeris & tu-
muli rationem haberent. Ipse etiam Tobias se-
nior testamentum condens filio iniunxit, corpus
suum vita cassum terræ vt mandaret dicens, ***Cùm
acceperit Deus animam meam, corpus meum se-
peli.***

At maioris in pretio sepulturæ honor fuit in
nouo testamento. Nobilis ille Lazarus magno ho- *Ioan.11.*
nore & apparatu tumulo illatus fuit: generosus et-
iam athleta Stephanus lapidibus obrutus à viris ti-
moratis sepultus est, ***sepelierunt Stephanum viri
timorati.*** Ipse etiam mūdi seruator Christus sepul- *Act.8.*
chrum habuit gloriosum, procurantibus funus il-
lius & velut pollinctoribus Iosepho ab Arimathia
nobili decurione, & Nicodemo maximi apud Pha-
risæos nominis. quod præuidens Propheta ait, ***Et*** *Isai.11.*
erit sepulcrum eius gloriosum.

Magnificas etiam in sacris litteris reperio fune-
ris stipationes & exequias: Abneris funus prose- *2.Reg.3.*
quuntur Dauid rex & vniuersa Israëlis nobilitas,
lacrymis & gemitum intimis deductum pectori-
bus, eius tumulo velut inferias mactantes. Ga-
laaditæ Saulis & omnium Iudææ Principum, qui
in conflictu Gelboe à Philisthæis erant interemti,
corpus sollēni pōpa sepelierunt, quin Dauid in re-
gno successor tā grati animi certior redd t', nūtios

Galaad misit, qui ingētes ob hocce gratitudinis beneficium in regis manes collatum gratias agerent. Iudas Machabæus magnus ille & generosus bellator, erga mortuos benignus, militum suorum bello interfectorum corpora terræ inferri mandauit, quorum exequias omnis illius exercitus magno luctus argumento prosecutus est, quin & pro animabus eorum, siquod fortè in purgatorio supplicium incurrissent, magnam auri vim in templo offerri præcepit. Vidistis ne exequias & funus augustius quàm ipsum Iacobi Patriarchæ, cui vniuersa Pharaonis aula, omnes regni Principes & optimates Aegyptij interfuere?

Mach.12.

Gen.49.

Tobias in mortuos benignus.

Magnis etiam effertur in litteris sacris senior Tobias laudibus, quòd cum in captiuitatem Assyriam sub rege Sennacherib, (cuius castra olim Deus Samariam obsidio prementia per Angelum euertit ac dissipauit,) abductus esset, regis præceptum, ne quis, Iudæos hinc inde per agros occisos sepeliret, quò à bestiis deuorarentur; quòd inquam Deo magis quàm regi obsequens, ciues suos interemptos, huc & illuc sparsos domum clanculo deferret, quos deinde noctu tenebris visum impedientibus, terræ, magno affectu & obsequio, mandabat. Quod & Angelus Raphael deinde, merita illius recensens, velut præclarum quid & magna dignum mercede extulit & exaggerauit: *Quando sepeliebas mortuos & abscōdebas per diem in domo tua, & noctu sepeliebas, & relinquebas prandium tuum.*

Tob.12.

Ethnici erga mortuos etiā pij.

Ipsi etiam gentiles, religionis veræ expertes, erga defunctos tamen se benignos & pios ostenderunt, & funera ijs præclara instituerunt & exequias sollennes. Alexander Macedo, vt refert Plutarchus, integerrimum amicorum Hephæstionē, multis dieb⁹ luxit, & deinde honorificas ei parauit exequias,

ıias,omnem quoque exercitum luctum voluit in-
ıere, & vt equi luctum etiam præferrent, iubas
lis demi iussit,& vrbem in qua mortuus erat,mu-
ıspoliari,vt etiam saxa ipsa luctum quodammo-
o ostenderent.

Maximus Valerius de obsequio erga mortuos hibendo, ad quod à natura nos obligari creditũ agens, refert Simonidem dum post nauigatio-m per littus obambularet,in inhumatũ incidisse dauer à mari in littus eiectũ, quod pro eo quod ortuis debemus obsequio, vltimo sepulcri ho-re affecit. Nec ingrato beneficium præstitit: nã m post aliquot dies cœptam nauigationem pro-qui vellet & mare conscendere,in somnis appa-ıtilli mortuus,& vt nauigationem differret ad-rtatus est,si verò mare conscendere certò decre-set, vitæ amittendæ periculum imminere præ-ıuit. Poëta bene consulenti credens, & naui-ionem in aliud tempus reiiciens,sociis vt idem erent consuluit, sed illi hæc explodentes vix re conscendêre, quin statim exortâ subitò tem-tate, & naui confractâ, inspectante in littore nonide,perierint. Idem ipse Simonides diis gra-& acceptus fuisse visus est, cuius salus ab im-nenti exitio defensa,ruinæ quoque subtracta est: nanti enim apud amicum,in Cranone,Thessaliȩ ido, nuntiatum est, duos iuuenes ad ianuam ve-se,magnopere rogantes vt ad eos continuò pro-et: ad quos egressus neminem ibi reperit. Cæ-um eo momẽto temporis triclinium in quo cæ-i epulabantur, collapsum omnes conuiuas op-essit. fabulam hoc esse si velitis credere, per me et; equidem verȩ id accidisse crediderim, atque de infero, non ingrato nec incassum beneficiũ nferri,quod mortuo impenditur; & si in corpus

Notabilis historia de Poeta Simonide.

Val. li. 1. c. 7.

Mortui nõ sunt ingrati ob honorem sibi collatum.

Val. li. 1. c. 8.

Mortui honorem sibi collatum persentiunt.

& cadauer exſtinctum grati fuerimus,animas i-
ſas in altero obambulantes mundo beneficio ac-
pto gratas, citius aut ſerius par pari referre. S-
ctum quid igitur & pium ipſæ ſunt exequiæ & -
pultura,nullaque vnquam natio adeò barbara -
ſtitit, itaque ab omni humanitate aliena, quæ h-
norem ſepulcralem ſaltem aliquem mortuis -
negarit: dixi aliquem,nam eadem apud omnes n-
fuit mortuorum ſepeliendorum ratio. quorum-
liquot iam recenſebo & eas diuerſas & penitus-
ter ſe diſcrepantes.

Lotophagi, Africæ incolæ, haud procul à Sy-
bus nauiuoris ſiti (dicti autem Lotophagi,quòd-
to victitent, quod arboris genus eſt, rerum om-
& præſertim patriæ obliuionem inducens. qu-
Homer.li.9. odyſſ. cùm Vlyſſis ſocij huc appulſi guſtaſſent,vix,vt H-
merus ait, nauim in patriam nauigaturi conſc-
dere potuerunt: adeò & adagium vulgò tritũ -
ualuerit,*Lotum guſtaſti*,λωτὸν ἔφαγες,in eos torq-
ri ſolitum,qui æquo diutius in alieno ſolo mor-
tur & in patriam reuerti vix queunt.) Lotoph-
inquam defunctos mari iniiciebant,& loco tum-
oceanum ijs concedebant. Pannonij verò,qui h-
dierna die Hungari, in lacus eoſdem iniiciеba-
vt ita à piſcibus deuorarentur, vt refert La-
tius.

Bactriani defunctos canibus obiiciebant. Bactriani,qui ad extremos orientis fines, vl-
Aſſyrios ſiti ſunt,quorum rex aliquando fuit Z-
roaſtes, primus magiæ auctor, & quorum im-
rium in mille vrbes extendebatur; hi inquam c-
delitate & feritate notiſſimi, defunctorum ca-
uera canibus,quos publicis in eam potiſſimum r-
ſumptibus alebant, obiiciebant, atque eorum a-
Cic.1.Tuſcul. hominum eſſe receptaculum volebant. Teſtan-
S.Hier. li.2. hoc in Tuſculanis quæſtionibus Cicero,& S.Hie-
nyn-

rmus commentario aduerſus Iouinianum. *cont. Iouin.*
Maſſagetæ,(Aſiæ incolæ,haud procul à mari Ce-
io, ſanguinarij & cruoris humani ſitientiſſimi,
iíque lac cum ſanguine equino mixtum inſtar ne-
aris potabant,)mortuos deuorabant, imò & pa-
ntes ſenio cõfectos &morbis afflictos iugulabãt,
ndignum ſiquidem credebant & miſerrimum, a-
uo morbo oppreſſum emori) quos paulatim in
aſta conciſos deuorabant, & ſummam feritatem
manitatem rati, feliciores credebant eos, qui à
opria deuorabantur prole,quàm qui à vermibus,
ibus ac feris deuorabantur. Hæc Alexander ab *Lib. 3. cap 2.*
exandro.
Tibareni, qui ſummum in voluptatibus, riſu ac
is bonum ſtatuebant, mortuos quos viuos dile-
ant,ad ſummitatem perticæ ſuſpendebant, vt i-
d ſolis æſtum & ventum exſiccarentur, ac iu-
ndiſſimam parentum & amicorum memoriam
nquam amitterent, quos ob oculos ſuſpenſos
nper geſtarent.Scythæ amicis mortuis eumdem *Quomodo*
n illis tumulum ſubibant, & graue credebant *Scythæ &*
iſdem etiam poſt mortem abeſſe. Aegyptij de- *Aegyptij*
ctis magnificas erigebant pyramides, ſibi per- *mortuos*
dentes hacce mortuorum receptacula æterna *ſepelirent.*
e & ſempiterna.
udæi verò aliam ſepeliendi rationem & ab aliis
tibus diuerſam habebant, defunctorum quippe
auera in agris deſertis, imò & in montibus ſe-
iebant,atque vnaquæque familia ſepulcra quæ-
n ſibi propria poſſidebat: quod è ſacra ſcriptura
ero aſtruere. in Matthæo enim legimus Domi- *Matth. 18.*
Geraſenorum (qui trans Iordanem habitabant, *Marc 5.*
d quos Strabo lacum eſſe ait, cuius aqua adeò *Luc 8.*
nicioſa eſt,vt greges eãdem deguſtantes lanam,
ues & cornua amitterent; quẽ eumdem ipſum
eſſe

esse crediderim, in quem se porci dœmonio agit[i]
coniecerunt, non verò, vt quidam existimant, [i]
mare Galilææ;) terram ingresso duos dæmonia[...]
4. Reg. 13. sepulcro egressos esse, quod in mōte situm erat. [...]
sias etiam rex cum videret plurimos in monte [...]
mulos, ossa eisdem exemit, vt altari Bethel im[...]
Matth. 27. neret. video apud Matthæum etiam agrum coëm[...]
sepulturam peregrinorum pecunia, quam Iuda[...]
templum retulit. Hodierno etiam in Euange[...]
cernere est adolescentem sollenni pompa extra[...]
uitatem ad tumulum deferri, quod funus multi [...]
mitantur & stipant, tum vt matrem afflictam c[...]
solentur, tum verò vt defuncto honorem exhib[...]
est etenim insignis actus pietatis, honoribus [...]
mortem afficere eos, quos in vita diliximus. [...]
defunctus efferebatur. Hunc cùm efferri video, [...]
Mortuus peccatori collatus. ram peccantium hic cernere imaginem vide[...]
nam vt ille quoad corpus erat, ita hi quoad [...]
mam mortui sunt. & sanè verus horum typus [...]
erat.

Primò, quemadmodum mors extremum c[...]
pori frigus inducit, ipsúmque instar glaciei red[...]
Ierem. 6. ita & animam peccatum: ideò dixit Ieremias, [...]
lum in orbe gelu reperiri posse, quod ita rige[...]
re aquam cogat, ac peccatum animam. Et sanè D[...]
cùm mundo plagas interminaretur, gelu eiden[...]
Eccl. 43. immissurum iurauit, *Gelu*, inquit, *sicut sal effun[...]*
super terram: vt verò frigus & bruma floribus [...]
cet, ita peccatum virtutibus animæ. Idcircò sp[...]
Cant. 4. horti sui viriditatis studiosa, Boream & Aqu[...]
nem coniurauit, ab horto suo procul spirando [...]
cederent, nec eumdem perflarent, *surge aquilo*: [...]
lidos verò & benignos aduocat, vt flores fac[...]
excrescere, *veni auster, perfla hortum meum, & [...]*
ent aromata illius.

Sec-

Secundò, mortuus grauis est & instar terræ pon- *Nihil peccato grauius.*
rosus: & in hoc peccator ei similis est, nihil e-
m reperiri queat, quod cum peccati grauitate sit
mparandum, non ferrum, non chalybs, non de-
que mons plumbeus. Quod ita probò nihil est
mundo, quod aquæ maris non sustineant; lapides
im, metalla, marmora nauibus vehuntur, vnum
men Ionam Prophetam peccato grauatum susti- *Ion. 1.*
re non potuere. Terram ait Psalmista à Deo ita
mam ac solidam creatam, vt concuti & inflecti
queat, *Qui fundasti terram super stabilitatem* *Psal. 105.*
am, non inclinabitur in sæculum sæculi. peccatum
men ita suo eamdem grauauit pondere, vt sub
dem fatiscens, sub pedibus Chore aperta fuerit, *Num. 16.*
illum & socios sceleris deglutiuerit. Cælũ verò
eò firmum ac solidum est, vt æneũ illud Iob ap-
llare non sit veritus, *qui solidissimi sunt, sicut ære* *Iob. 37.*
i: peccati tamen Angelici pondus & grauitatem
tinere non potuit. Cælum ecce, mare, terra vni-
m peccatum sustinere nequeunt, tu verò anima
a tanta tamque grauia humeris imposita geris,
non igitur vereris, ne succumbat, non metuis ne
dehiscens terra deglutiat? quamobrem onera
meris depone, & te quantocyus exonera.

Tertiò, mortuus fœtet; non minus etiam pecca-
r. *sepulcrum* enim *patens est guttur eorum.* mor- *Peccator vita caret.*
us etiam vita caret, caret etiam peccator, & quã-
exterius viuere videntur, intus tamen mortuus
. Peccatum enim fulmini simile est, quod ensem
pe in cineres & fauillas redigit, vaginâ integrâ;
ud enim corpori parcens, animam interfecit.
riptum enim est in Apocalypsi, *Nomen habes* *Apoc. 3.*
od viuas, & mortuus es. quin & sapiens, *vidi,* ait,
pios sepultos, qui etiam dum adhuc viuerent, in lo-
sancto erant.

Quartò,

Quartò, exanimis nihil videt, nihil audit, ni loquitur, nihil denique sentit, nullum denique vi tæ signum præfert. Idem omnino in peccato cernere est, qui nec oculos, linguam, sensum, v aures habet. Neque enim sentit vulnera quæ ill peccato infliguntur, nec diuinas comminationes flagella percipit, quibus Deus eum ad pœniten excitare conatur: quos enim excipit ictus non se tit, nec vlla ratione eisdem permouetur, ac pro de ita loquitur apud Sapientem, *Vulnerauerū* Prou. 29. *me, & non dolui, traxerunt me, & non sensi.* Corp ra viuentia sentiunt, & minimam aciculæ punct ram sentiscentia sese retrahunt; vt semel exani & mortua ne sagittæ quidem vulnus percipiu Idipsum de animabus esto iudicium. quæ enim Deo viuunt, sensu prædıtæ sunt, & peccata etia venialia calidis lacrymis eluunt: at quæ per pe catum mortuæ sunt, etiam maiora, quæ mortal dicimus, vix sentiunt, & de grauissimis sceleribu admissis ne hilum sollicitæ sunt. Peccator igitu sensitiua potentia destitutus est, & mortuo huic a dolescenti non absimilis.

Ecce defunctus efferebatur. O rem deplorandam eodem ipse die quo adolescens hic, domus delicii matris spes & solatium obiit, eodem etiam elatu est, nemo namque eum sustinet, & domesticis om nibus grauis est. Quam hominum ingratitudinem Psal. 30. culpans Psalmographus aiebat, *Obliuioni datus sun tamquam mortuus à corde.* Conquestu enim re hic exiguum suorum erga se affectum & sui quand aduersis premebatur obliuionem, ait se illis grau fuisse, vt mortuus aliquis domesticis. Atque hæ Sepulcra terra obliuionis dicta. etiam ratio est, cur sepulcra terram obliuionis me taphorica locutione appellarit, nemo siquidem se pultorum recordatur, *numquid cognoscentur in te-*

nebris

ris mirabilia tua? & iustitia tua in terra obliuio- Psal. 87.
? Pro loco doctissimus Genebrardus, per terram
ıc obliuionis, infernum interpretatur, in quo
us impiorum penitus obliuiscitur; vel etiam se-
crum: quòd defunctorum memoria, quampri-
m è viuentium tabulis & ephemeridibus erada-
, iuxta Psalmographum, *sicut vulnerati dormi-* Ibid.
es in sepulcris, quorum non es memor amplius.
Magnam Martha Bethaniensis sollicitudinem ac
igentiam ostendit, vt frater Lazarus sanitatem Ioan. 11.
uperaret tum litteras ad Christum, quem fratris
icum credebat, scribendo: tum etiam præ mag-
affectu lacrymando: at quamprimũ & mortuus Mortuorũ nemo meminit.
eius oblita est, imò fætorem cadaueris ferre nõ
ebat, *Quatriduanus est & iam fœtet.* Quamdiu
mus, amicitiam colimus & fouemus; at vbi vi-
ax exstincta est, & sepulcrum subiimus, nul-
restat amicus, & nulla nostri apud morta-
viuit memoria. Quòd è morte adolescentis hu-
facilè colligere est, qui quamdiu vegetus erat &
es, domus erat columen, parentum gloria, &
ris deliciæ: at vbi viuere desiit & animam ef-
t, effertur, nemo illius societatem ambit, om-
ab eo recedunt.
cce defunctus efferebatur. Mortuus erat hic a-
escens, & efferebatur. Primò, quòd esset orpha-
& patre careret. Plurimi prô dolor hodie emo- Parentũ negligentia sæpe causa est mortis filiorum.
tur, quòd patre orbati sint; vel si verò pater in
s sit, quòd negligens sit in bene instituenda fa-
a & ad virtutem commonendo, cuius negligẽ-
sæpe in causa est, vt filij pessum eant & mor-
incurrant. Ieremias Propheta miserabilem
: hominum sortem deplorans aiebat, *Pupilli* Thren. 5.
i sumus absque patre, matres nostræ quasi vi-

Secundò,

Iuuentus sæpe in causa est, vt dies nostri abbreuien-tur.

Secundò, quis scit an non adolescentis huius dolescentia mortis illius causa fuerit? ipsa en ignis est, qui cùm negligitur, vitæ nostræ telā cendit: humor quidam feruens est, qui cùm non peratur, omnia commouet, concutit & perturb ætas quædam prodiga est & dissoluta, quæ nisi pescatur & retineatur, omnem temporum & an rum facultatem dissipat. Est denique quartum lud, quod se ignorare ait; in Prouerbiis Salom *Et quartum penitus ignoro, viam viri in adolesc tia*. Hinc Aristoteles, adolescentiam ratione de tutam esse ait, & cholera, igne, flamma & ino natis passionibus æstuantem, quæ in hac ætate tissimum se exerunt. At qualis est hic adolesc mortuus? *filius vnicus matris suæ*.

Prou. 30.

1. Ethic. 9.

Mors vni-genitorum intolera-bilis.

Euangelista viduæ huius calamitatem & inf tunium exaggerans, dicit, vnicum tantum ei fu filium, fulcrum domus, lumen oculorum, bacul senectutis & omnium facultatum hæredem. Tri profectò casus: solent enim lacrymæ & dolor, i ta amoris magnitudinē & dilectionis vehemer metiri. Atqui maternus erga vnicum filium am adeò vehemens est, vt Dauid rex affectum quo in gerrimnm suum Ionatham prosequebatur, exp mens, materno erga vnigenitum amori illum æq pararit, *Doleo super te mi Ionatha, quia sicut ma vnicum amat filium, ita ego te diligebam*: at hæc etiam ratio est, cur Ieremias populum mon rit, vt luctu vnigeniti peccata sua plangeret, *Lu vnigeniti fac tibi*; item Amos cap. 8. & Zachar cap. 12.

2. Reg. 1.

Exemplo rem simili confirmabo. recordem quæso suspiriorum, & lamentorum, quæ dolens la Anna Tobiæ mater illo absente effudit, *Heu, me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen o lor.*

Tob. 10.

rum nostrorum, baculum senectutis nostræ, sola-
um vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ. At cogi- 2.Reg 14.
te potiùs lacrymas & vehementes preces, qui-
us prudens illa Thecuitis, apud Dauidem vnige-
to veniam conata est impetrare, quamuis non
o, sed Absalomo, *Mulier vidua ego sum: mortuus*
enim vir meus: & ancillæ duo erant filij, qui rixa-
sunt aduersum se in agro, nullusq; erat qui prohi-
re posset, & percussit alter alterum & interfecit
m. Et ecce consurgens vniuersa cognatio aduersum
illam tuam, dicit, trade eum qui percussit fratrem
um, vt occidamus eum pro anima fratris sui quem
terfecit, & deleamus hæredem; & quærunt ex-
nguere scintillam eam, quæ relicta est, vt non su-
rsit viro meo nomen & reliquiæ super terram.
nc vobiscum dispicere potestis, quantus matris
ius luctus & tristitia fuerit, vnicum dum amittit
um; *vnicus matris suæ.*

O arcana & mirabilia Dei iudicia! plurimi abū- Mirabilia
nt bonis, & carent liberis. alij abundant liberis, Dei iudicia
carent facultatibus: alij opulenti sunt, & non-
i vnicam habent prolem, quam etiam sæpè Deus
fert. At cur hoc ita fiat, nemo potest inquirere,
mo profundas illas diuinorum iudiciorum &
nsiliorum abyssos penetrare. Hoc autem certū
, esse hæc infirmitatis & malorum nostrorū re-
dia: quod similitudine quadam reddam manife-
us. Medicus si varios habeat, quos medicari velit
que diuersis vexatis infirmitatibus, varia etiam
o cuiusq; morbi ratione adfert remedia & medi-
menta: huic phlebotomiā præscribit, huic alui
rgationem, alij cucurbitas adhibet: illi rhabar-
rum cōducere asserit, huic sirupos & electuaria,
eri denique catapolia, emplastra, & malagmata. Simile.
n secus etiam Deus animarū nostrarū medicus,

quæ quoniam diuersis afficiuntur morbis, diuers[a] quoque; in iisdem persanandis adhibet remedia. Hu[ic] aufert bona, vt Iobo, illi liberos, vt Dauidi, aliis i[n]famiæ notam inurit, vt honestæ matronæ Susann[æ]; aliis deniq; vnicam aufert prolem, vt huic vidu[æ].

Iob.1.
2 Reg.12.
Dan.13.

Mors leoni cõparatur.

Cur putatis, toties in sacris litteris Leoni mor[tem] comparant, est apud Isaiam imprimis, *Quasi leo contriuit omnia ossa mea?* tum quòd crudelis sit q[uàm] maximè & nemini parcens, tum verò quòd viæ, p[er] quas hominem aggreditur & inuadit, incertæ s[int] & occultæ. Leo enim dum per æstuantes Africæ [a]renas incedit, vestigia impressa, cauda per terra[m] serpenti, delet, vt, cùm nulla appareant vestig[ia], nemo rescіat, quò secesserit, aut vbi cubilia locar[it], atq; ita semper securus obambulat. Idem imitat[ur] & mors: nemo.n.rescire potest, quib. vijs acceda[t], qua rõe oppressura sit; ne frigore emoriaris, time[s], q̃d vt euites, cõsectaris calida, vina, aromata, alia[que] vehemẽtiora, atq; hinc febris nascitur, quæ te hi[nc] abripiat. mortis igitur vestigia nequeunt agnosci.

Mag. Greg. In Moral.

Adhæc Leo ad clementiam & benignitatẽ pr[o]nus est, libenter ignoscit, & dimittentibus remitti[t]; ita quoq;, mors cum Dei seruis agit & iustis, qu[od] vt cõfirmet, historiã producit prophetæ illius sto[]lidi, quẽ Deus ad Ieroboã misit, vetans ne apud i[l]lũ, vel apud aliũ quemquã cibũ sumeret: at cum Pseudopropheta ad prandiũ esset inuitatus, & apu[d] eũ comedisset, in via à leone fuit dilaniatus: qui ta[]men leo adeò se humanum ac benignum præstiti[t], vt nec sanguinẽ eius biberit, nec membra dilaniari[t], imò ne equo cui Propheta insederat, vllum damn[um] intulerit, nec priùs ab eo recesserit, quã ab aliqu[o] terræ mandatus esset. Cuius rationem reddẽs Gre[]gorius ait, primò eum occisum, vt præuaricanter[m] & Deo inobedientem, at seruatum vt Prophetã &

3. Reg.13.

De

Dei miniſtrum. Quidquid de rei veritate ſit, mors
pœna eſt quæ nec adoleſcenti, etiam vnico matris
filio, parcit. Cum pompam & apparatum illum fu-
nebrem quo adoleſcens hic ad tumulum defertur,
conſidero, illuſtri eum familia natum & opulẽtum
fuiſſe comperio, plurimi namq; funus comitantur,
non illius ſolo intuitu, ſed maiorũ: ita facit & mun-
dus, neq; .n. tanti ille propriã virtutem, quanti ma-
iorũ dignitatem & honorem facit. Hæc ſc. trutina
eſt, cui mundus homines impoſitos ponderat, non
videt quæ noſtra ſunt, aut quæ noſtro in horto
euerunt, & mercedẽ inde nobis aliquã reddat; at
illũ quæ aliena ſunt & quę hereditate ad nos deuo-
lutã; q̃obrẽ cæcus meritò iudex poterit appellari.
Mundus reuera idem nobiſcum agit, quod olim Dan. 3.
oratores Nabuchodonoſoris, qui relicto rege ad-
ierunt ſtatuam eius, & genu flexo eidem ſuppli-
ces facti ſunt: ita quoque mundus non adorat ho-
minem, nec meritos meritis afficit honoribus, ſed
imagines fumoſas & inanes maiorum ſtatuas colit.
Hæc ſcilicet mundi ſtultitia.

Aliud etiam in fronte adoleſcentis huius epi-
gramma inſcriptum lege, non ſemper, ſcilicet filios
parentibus eſſe ſimiles, ſed breui à parentum dege-
nerare virtute & facinoribus. Statua Nabuchodo- Dan. 2.
noſor caput habebat aureum, ſed quo deſcendeba-
tur profundius, quo & metallum vileſcebat magis,
tandem in luteos pedes deſcenderit, ita quoq; in
mundi ſtatua membra caput non referunt, nec pa-
rentes filij, ſæpe namq; patres & capita aurea ſunt,
filij nonniſi ferrei, plumbei & lutei.

In genealogia Chriſti primi patres fuêre aurei,
Abrahã, Iſaac & Iacob, ſed poſteriores fuere adulte-
rio & idololatria infames. Quod Iſaias Propheta de Iſa. 14.
...rãs ait, *E radice colubri exibit baſiliſc⁹*, i. ętas parẽ

Item 17. tum peior auis, mox datura progeniē vitiosiorem, & è parentibus sceleratis filij prodibunt sceler tissimi. alibi verò ait, *propterea plantabis plantati nem infidelē, & germē alienū seminabis.* Id est, Egr giā & fæcundā Ecclesiæ vineam plantasti Domin sed steriles in septis infideliū tibi surculos prod xit. Nulla autem in orbe reperitur herba, quæ fr ctū proferat aut florem principio suo contrariu rosa rosam, flos, florem, spinam spina: at si spinā r sa, & flores alienum quid proferrent, prodigij lo id haberetur. At hoc nonnisi in humana natura r peritur. Reuertamur ad adolescentem nostrum, q præterquam quòd adolescens & quidem vnicus set, viduæ etiam filius erat.

Deus viduarum singularē curā habet.

Et hæc vidua erat. Minutim singula Euangeli commemorat, vt eo magis filij huius mortem e aggeret & matris luctum, simulque, vt demonstr ret, quàm singularem Deus viduarum rationē h bet, cùm huius respectu hodie tam celebre mirac lum edat. Deus enim patronus & adiutor pupill rum est & viduarum. vnde Dauid, *Dominus custod aduenas, pupillum & viduam suscipiet.* illorum pr tector est: testatur id eius nomine Moses, *Viduæ pupillo non nocebitis, si læseritis eos, vociferabūtur a me, & ego exaudiā clamorem eorū, & indignabit furor meus, percutiamq́, vos gladio, & erunt vxor vestræ viduæ, & filij vestri pupilli.*

Psal. 145.

Exod. 22.

Deus iudex est orphanorum & viduarum.

Consolamini igitur viduæ; sumite animos orph ni. Deus vestrum se iudicem fore pollicetur, & forte coram tribunalib. ciuilibus ius vobis non a ministretur, in cęlo coram diuino haud dubiè equ tatem vestrā obtinebitis. Confirmat hoc Psalmist *Turbabuntur à facie eius patris orphanorum & i dicis viduarum.* Protector et ā vester est; qp asser sapiens, *Non despiciet preces pupilli; nec viduæ, si e*

Psal. 67.

Eccles. 35.

funda

undat loquelam gemitus. Deniq; tutor, quod egre- Matth. 12.
iè Matthæus ostendit; qui Dominum Pharisæis ob-
ecisse ait, quòd bona viduarum deuorarent. Obla-
o quoq; illa viduæ apud Lucā, quæ minuta duo in Luc. 21.
azophylacium misit pluris à Christo facta est,
uàm pinguia & opulenta Pharisæorum donaria.

Cordata quoq; illa Thecuitis quæ Absalomo ve-
iam impetratura, Dauidi ad pedes procidit, quo ci- 2. Reg. 14.
ùs & melius exaudiretur, à Ioabo consiliū accepit,
t viduæ habitum assumeret & formam. Heliodo-
us templū Ierosolymitanū expoliaturus, à Ponti-
ce inhibitus fuit huiusmodi facinus aggredi, quòd
ecuniæ essent, quæ in pupillorū & viduarū alimē-
. sustentationēq; impenderetur. At cū bene cōsu-
nti sanguinolentus ille tyrannus nollet credere,
uo iuuenes eius se conatib. opposuêre, viduarū pa-
ociniū assumentes, qui tā acriter & grauiter in eū
nimaduertêre, vt & à conatu eū desistere coëgerint
vita penè spoliarint. Ecce hoc etiam loco Chri-
us in viduarum fauorem, misericordia motus, lu-
ulentum miraculum edidit.

Misericordia motus super eam. Matris ecce mise-
etur, cū vnica eā orbatā cernit prole; filij quoque
iseretur, ꝙ ad mortē eum dānatū, & in cineres &
utredinē redigendū sciret: ꝙ insignis quædā hi-
oria faciet manifestius. L. Claudius grauissimi cri-
inis accusarat L. Pisonē, q eū iudicū sententia iā
condēnandus esset, eorū genib. opē implorās ad-
olutus est, quoq; magis eos ad misericordiam fle-
eret, luto faciē oppleuit; quo facto ita omniū ani-
os ad sui misericordiā ꝓmouit, cunctorū vt suf-
agio fuerit absolutus. Idipsum ꝑstitisse hic vide-
ur & Christus; vidēs.n. faciē illius ꝑ morte palle-
centē, & iam iā illū in cineres & putredinē redi-
endū, illius misertus est; tacitè quodāmodo dicēs,

Quamuis hominem è limo & luto condiderim, tamen ob iustitiæ originalis donum & arboris vitæ mirabiles influxus, immortalis erat: at quam primũ vt peccatum admisit, morte & cineribus adiudicatus est: quẽ quoties ita deformatum & miserũ intueor, non possum quin illius miserear, & benignum me erga illum ostendam. Hocce mihi suggessit Dauid, dũ quodam Psalmi loco ait, *Recordatus est quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum dies eius.* Illius

Psal. 102.

opẽ etiã implorans Iob, aliud efficacius ad eũ permouẽdum argumentũ nõ deprompsit, quã lutum & cinerem ostendendo: *Memento quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reducas me.* Idem ipsum argumentum hodie Dominum permouet, vt mortui eiusque matris misereatur.

Iob. 10.

Misericordia motus super eam. Adeo vt miseriti huic viduæ lacrymas absterserit, & eamdem in maximis doloribus consolatus dixerit, noli flere afflicta mater; neque enim omnis tua spes concidit aut amissa est, videbis rediuiuum filium, & ille te, ostendam tibi siquidem ob oculos, quo in viduas sim affectu, quàm pronus semper & procliuis in iisdem iuuandis. *Noli flere,* siste lacrymas, cessent suspiria, desinant lamenta, inhibe fletum; quasi diceret, si scires mulier, quot quantisque bonis cumulentur qui hinc morte abripiuntur non fleres profectò, imò filio congratulareris, Salomonis secuta consilium, qui se magis mortuos, quàm viuentes laudasse ait.

Eccl. 4.

Solebant Persæ, vt huius rei veritatem ostenderent, mortuos purpura, quæ regum & triumphantium vestis, induere, & lauri ramum in manus tradere: & hoc modo felicem mortuorum statum, & ingentem Deorum in eosdem benignitatem bonitatemque declararent, qui illos à vitæ huius militia libera-

iberatos in aliam pace florentem & bonis omni-
us cumulatam, quiete floridam (quod lauri ramus
enotabat) deduxissent. Quod olim veteres mysti-
hoc schemate denotarunt, hodie Christus mi-
culis ostendit, dum matrem in filij funere lacry-
antem, sistere iubet fletum, eam consolatus, filio
nperat, vt feretro surgat.

Adolescens tibi dico, surge. Dominus igitur fere-
um accedens, eiusque manum & mortis fauces ap-
rehendens, illi imperat, vt surgat; huic verò vt
inc decedens adolescentem viuum sistat. *Surge a-*
lescens feretro, loculo egredere, spiritus vitales
vitam depositam resume. Et ecce mortuus sur-
xit in pedes stans, & simul nos docet, si è pecca-
surgere, vitam meliorem ingredi velimus, de
orte nobis esse cogitandum, quæ communis om-
um nostrum hostis est, quique non minus iuuen-
feroci, regiæ potentiæ & maiestati, quàm imbel-
senectæ poplitibus, & pauperum tabernæ par-
t.

Moses Hebræis idololatriæ morbo affectis, & *Exod. 32.*
tuli adorati veneno infectis salutare præscripsit
tidotum; vitulos namq; quos conflarant in cine-
s redegit, eosque morbidos voluit imbibere, vt
uod adoratum illis malum & perniciem attule-
t, in cineres & minutum puluerem redactum, af-
rret remedium & languidis medicamen foret.
uid non adorant in mundo homines? hic mulier- Mortis memoria vtilis & salutaris.
las, ille pecunias: alius honores, alius dignitates
munia, omnes deniq; meram vanitatem. Hæc o-
nia in cineres redigant, & continua quadam con-
deratione imbibant, & præsentissimum, morbis
is remedium experientur.

Naaman à lepra iam purgatus, duo plaustra *4. Reg. 5.*
rræ Israel in Syriam aduexit, ne imposte-

rum idola adoraret, Quid hic docemur? nihil pr
fectò aliud, quàm eos, qui memoriæ & intelle
plaustro cineres mortis imponunt, eosq; semp
in oculis gerunt, fidele Deo obsequium exhibit
ros, nec mundi idola adoraturos.

Psal. 118. Expertus hoc erat Dauid, & quotidie hocce c
lyrio oculos abluebat, ait quippe de se quodam l
co, *Consideraui vias meas, & conuerti pedes meos*
testimonia tua, vidi, inquit, in via me mea errare,
aliud iter institi, & Dei vias ingressus sum. Vel *co*
sideraui vias meas, id est nouissima mea, mortem,
dicium infernum & gloriam cælestem; & hæc
meditatio induxit, vt vitæ meæ pedes cõuerteri
cumq; in perniciem & perditionem tenderent,
semitam salutis eosdem reuocaui & reduxi.

Quamprimum autem vt Christus imperasset
surgeret, surrexit in pedes, stetit, matrem amplex
est, & omnes in admirationem rapuit. Similem
omnino casum in Regum historia legere est, & æq
prodigiosum: Mortuus quidã magna hominũ mu
titudine comitante ad sepulcrum extra vrbẽ def
4.Reg.13. rebatur: sed ecce apparent eminus latrones Moab
tæ, qui omnẽ hanc turbã in fugam coniecêre; ad
vt cadauer abiecerint & fugiendo vitæ consulu
rint. Sed forte fortuna in Elisæi sepulcrũ nihil m
nus cogitantes illud deiecerunt. quamobrẽ mox v
sacra vatis ossa tetigit, ad vitam rediit rediuiuũ
vna cũ cæteris fugæ se dedit. *Quidã autẽ sepelient*
hominem viderunt latrunculos & proiecerunt ca
dauer in sepulcro Elisæi, quod cũ tetigisset ossa Elisæ
reuixit homo, & stetit super pedes suos. Hic igitu
idem omnino miraculum cernere est, ille defun
ctus Elisæi ossa tangit, & viuit; hic Christus man
feretrum contingit, & adolescens erectus stetit i
pedes, vt omnes in admirationem raperentur, vti-
nam & vos, Auditores.

Quam-

Quamobrem ipsum demiremini, & animo luite, quid quid in adolescentis huius resurreone peragi videtis: ad literã de mortuo hic ser) est, sed vobiscum statuite, mysticè de peccatohæc omnia intelligi posse: illius mortuum est rpus, huius anima, & vterque in misero versatur tu: ille mortis horrorem, hic peccati periculum erit: primum euitari nequit (mors enim comnis omnibus,) alterum potest, & euitandum est. ccatum igitur fugite, mortis recordemini, vosque persuadete, nemini illam parcere, non noi, non iuueni, non in dignitate constituto, non uitijs abundanti: omnes ferit sine vllo respectu intuitu. Testis sit adolescens hic, qui vnicus ematri suæ, honesto loco natus, in ætatis flore nstitutus, ad magna natus, diuitijs & honoribus stinatus: mors tamen ei non pareit, sed in altevt compareat mundo, coram diuino tribunaimperat. De morte igitur cogitate mortales, noes, iuuenculi, diuitijsq; abundantes, mortẽ semr in oculis gerite, & adolescẽtem hunc pallidum bis proponite.

Dici autem non potest Domine, quàm mortis memoria vtilis & salutaris: quin etiam necesrium est, vt qui olim præclarum hoc edidisti miculum, noua iam etiam edas & similia, id est, imas nostras exanimes, redanimes, & ad vitam uoces. Sunt siquidem peccato mortuæ, quas si anu misericordiæ tuæ tetigeris, vitam illis haud ubiè restitues. Sunt enim filiæ vnicæ, vnde Proneta, *& de manu carnis vnicam meam*: sed iam m tumulo, nisi succurras, inferendæ: Ecclesia, quæ arum mater est, gemit, plorat, & luget, ipsa est idua illa, quæ iucundissimo tuo conspectu viduaa est. Hanc igitur consolare, illius lacrymæ te

Psal. 21.

moueant, illius filios exſuſcita, qui cum ſemel ad vitam redierint, magno in te affectu laudum cantica in hoc mundo tibi depromant, exſpectantes interim, donec in altero te dilaudent, ad quem Pater, & Filius & Spiritus ſanctus deducant. Amen.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Cum intraſſet Ieſus in domum cuiuſdam Principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & obſeruabant eum. Luc. 14.

FIGVRA.

2. Reg. 13. Abſalom Dauidis filius ex Maacha filia regis Geſſur progenitus, quo nullus vnquã inter mortales vixit pulchrior & elegantior, is qui deinde neſcio quo dominãdi œſtro percitus, aduerſus parentem virum mitiſſimum conſpirauit; quò ſe iniuriam ab Amnone fratre tum ſibi, tum ſorori imprimis, illatam vlciſceretur; epulum ſolleme inſtruxit, in quo vitæ eius tetendit inſidias. Hodie verò populus Iudaicus, omnium mundi nationum caput ac rex, nefando quodam effectu in tranſuerſum actus, vt ſe de Ieſu Chriſto fratre ſuo ſecũdùm carnem vindicaret, Phariſaicum quoddam conuiuium adhibet, vt eum inſidioſè circumuenirent, & vitam illius in diſcrimen vocent. O proditionem, ô perfidiam deteſtandam! Sed ô bonitatem incredibilem? variæ illi ſtruuntur inſidiæ, ipſe tamen edit miracula, & hydropicum ſanat. De hoc hodierna die locuturus ſum, auxilium ſi ſpondeat Paraclitus ſpiritus, & opem intercedendo Deipara. Idcirco ſalutationem illi offeramus Angelicam. *Aue Maria.*

Inge-

Ingenio & eruditione præstans Alanus, & æter- *Lib. de com-*
proinde dignus nomine, cùm inuidiæ mentio- *plor. naturæ*
n faceret, ita eamdem descripsit; *Inuidia quod*
nstruosius monstrum? aut quod damnosius dam-
n? quæ culpabilior culpa? quæ pœnalior pœna? Hæc
erroneæ cæcitatis abyssus, humanæ mentis abyssus,
tentionis stimulus, corruptionis aculeus. Et bene
idem, nam omnes ad vnum Patres illi suffragãtur
imiris quibusdam coloribus, ipsam depinxêre.
S. Cyprianus imprimis Afer natione, Episcopus *In serm de*
rthaginensis & Martyr sub Imp. Valeriano circa *liuore.*
num salutis CCLX. quodam loco ait: *Inuidia* Inuidia
lix & malorum omnium, fons cladium, semina- malorum
m delictorum, materia culparum: mala cetera radix.
ent terminum, inuidia autem est malum iugiter
manens & sine fine peccatum. Inuidum autem a-
loco describens, asserit hunc bestiæ absimilem non
, *Hinc*, inquit, *vultus minax bon⁹ aspectus, pallor*
acie, in labijs tremor, stupor in dentibus, verba
ida, effrenata conuitia, manus ad cædis violentiã
mpta, etiamsi à gladio interim vacua, odio tamen
iatæ mentis armata.
Prodeat post hunc magnus Augustinus; *Inuidia,* *Serm. de*
uit *est filia superbiæ, suffoca matrem & non erit* *verb. dom.*
, &c. *Inuidia est odium alienæ felicitatis respe-* Inuidia su-
superiorum, quia eis non æquatur, respectu su- perbiæ fi-
iorum ne sibi æquentur; respectu parium, quia lia.
æquentur. Imò verò longius alibi in eiusdẽ de-
iptione procedẽs, vitiũ id diabolicũ appellauit,
o solo diabol⁹ reus est & inexpiabiliter & in sẽpi- *Lib. de dct.*
nũ reus. neque enim Lucifer ad inferos detrusus *Christ.*
, quò l aliena diripuisset, iniustã necẽ intulisset,
erius thorũ violasset, sed ꝙ homini inuidisset.
Alia longe & sanè tetriora illi elogia, & colores
oticos tribuit Chrysostom. *Inuidia*, inquit, *pestife-*
rum

rum malum, hominem in diaboli conditionem, a dæmonem immitissimum conuertit. Per eam m venit in mundum, eam suadente interfectus A Dauid vitæ periculum adijt, & Christus Iesus in cem actus.

Ante hos autem omnes Salomon luculentu Epithetum dedit, sed quod naturam eius quam timè exprimat, *vita carnium, sanitas cordis, pu* Prou.14. *do ossium inuidia.* Id est, inuidia tam tetra & pe lens rabies est, vt hominis cor, cerebrum, ingeni exedat, & penitus ossium medullas emedullet.

Vesperæ collata inuidia. Tradunt naturalium rerum scriptores vipe nasci matris cum interitu, & natalem suum fu sto matricidio cruentare. Inuidia etiam serpens odia, zelus & liuor quædam viperulæ sunt, semper animam in qua nascuntur, enecant, & usquam in apertum prodeant, eam diuexant, & tima illius viscera discruciant. Vnde Ambrosi

Lib. de fuga seculi. *fuge inuidiam, quæ non solùm alienos, verum mu magis eum, quem possederit, lacerare consueuit.* multo disertius Hieronymus Epist. ad Demetriu

Hieronym. *Oro te*, inquit, *quid inuido delectationis præstat uidia? quem secretis quibusdam conscientiæ vng lis liuor ipse discerpit, & alienam felicitatem torm tum facit?*

Ser. de Inui. Atque hanc ob causam Basilius eamdem ru gini similem fecit, nam *vt rubigo ferrum, sic inui quam inficit animam, consumit.* Vt autem post o nium sententiam, meum quoque symbolum dep mam, assero inuidiam tormentum & eculeum a mæ esse, tantum quippe inuidus & liuidus intri secus tormentum experitur, quantam proximus rebus suis prosperitatem & felicitatem.

De Moralib. Tigrides, vt Plutarchus ait, quamprimum tympani strepitum audiunt, efferascunt & furo

rei

n induunt. At inuidi multo reuera truculentio-
sunt, atque tigridum more, mox vt præconiorũ
alios effusorum tympana audiunt, rabire, furere
indignari incipiunt. Quin & Heli lippienti illos
mparauero, qui domini lucernam videre nõ po-
at, quamdiu arderet & colluceret. Lucerna autẽ 1. Reg. 3.
dens iustos in sacris litteris desig nat, nam de Ioã-
Baptista dictum est, *Erat lucerna ardens & lucẽs:*
hæc exstincta fætorem dans teterrimum, impio-
m symbolum est: inuidi verò oculo bono intue-
nequeunt iustos, nec eosdem perferre; in ò sui si-
lium & improborum contubernio delectantur.
Sunt adhæc non absimiles Phænici, magno qui- Cõparan-
m labore & cura hinc inde odorata ligna cõ- tur inuidi
ruanti, in quibus se deinde comburi sinit, sepul- Phænici.
m sibi ipsi exstruendo. Inuidi autem redolen-
n circumquaq; opinionem & famam honestam
oximi colligentes, ita fremunt & indignantur,
sibi ipsis noceant, & sempiternum interitum
damnationem perpetuam sibi arcessant. Quid
as? Nonnisi alieno malo viuit inuidia, nonnisi a-
eno bono eadem moritur.

Milui ad prædam nati semper ad putiscentia vo- Item vul-
ant cadauera, & loca tetram mephitim exhalan- turibus &
; ea autem in quibus lenis & iucundis aër est, fu- muscis.
unt: muscæ corporibus integris ac bene valenti-
is derelictis, sanguinolenta, vlcerosa, vulnerata-
ue semper petunt. Non aliter etiam liuidi, qui
elictis virtutibus vitia sectantur; non aliter in-
uam vespæ illæ importunæ & immundæ, inuidi,
ui honesta viuendi ratione relicta, immundam &
nprobam petunt, bonos prætereunt, vt alterius
itium reprehendant & coarguant. Hæc è sancti
asilij scrinijs deprompta sunt.

Sca-

Item Scarabæo.

Scarabæi, immunda illa & sordida insecta, n[...] nisi in fimo & alienis sordibus gaudent & nutri[un]tur, inuidi alienis vitijs & infortunijs audie[nd]is delectantur, atque hæc illis gaudium & volup[ta]tem adferunt. Vnde bene Chrysostomus, *Inu[di] aduersa aliorum fortuna, vt scarabæi alieno ster[co]re nutriuntur.* Sed finem non reperirem, si diu[ti]ùs his commemorandis immorarer: atque pro [ex]ordij ratione hæc sufficiant; Euangelij siquid[em] textus plura suggeret, cuius occasione in h[anc] materiam incidi, quòd nonnisi mera hic inuid[iæ] perfidæ appareant machinationes, & insidi[osa] conuiuia. Historiam recenset Lucas, *Cùm intra[ret] Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisæor[um] Sabbatho manducare panem, & ipsi obseruab[ant] eum.* De Pharisaica hac inuidia locuturus huc v[e]ni, primò vobis epulum ferale & perfidum præp[a]raturus, deinde hydropici sanationem proposit[u]rus.

In homil.

Propositio

Iudæi inueterato in Saluatorem od[i]o exagita[ti] nouas ei insidias molituri ad conuiuium in dom[um] cuiusdam Pharisæi illum inuitant, idque die sab[]bathi, die inquam, quo nefas erat ex legis præscri[]pto ignem domi accendere, in deserto manna co[l]ligere, lignorum frusta per agros colligere im[o] ne ægrotis quidem medicamẽ aut malagma appl[i]care. In hoc autem conuiuio omnes illius actio[]nes obseruabant, vt deinde eum velut transgresso[]rem legis sugillent.

Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Princi[]pis Pharisæorum sabbatho manducare panem. Quò[d] autem Pharisæus hic Princeps dicatur, sciendum est, non omnes sacerdotes modò, sed singulas sacer[]dotum familias, omnes etiam synagogas, imò & se[]ctas singulas & artes, semper Principem inter se

ali-

quem habuisse, qui reliquis & dignitate & ho-
:e præcelleret. Vnde & Zachæus dictus est prin-
s publicanorum: quin & Luc. 8. Principes sy- *Luc. 8.*
ogæ legimus, & apud Ioannem legimus alium
ellatum principem Iudæorũ & hic noster Prin-
s Pharisæorum dicitur.

Deinde notandum est, Euangelistam studio &
a opera Principis huius Pharisaici, qui Christum
itauerat, nomen silentio pressisse; cùm tamen a-
loco alterius Pharisæi qui Christum etiam inui-
erat, &, quòd peccatricem ad pedum osculum
mitteret, murmurabat, nominare non grauetur
m Simonem ait appellatum. Atque hæc est
o, vt hinc manifestum fieret, quanto Deus odio De peccata ex mera malitia patrata odit.
sequatur & detestetur peccata, quæ non data
quæsita occasione patrantur, non per accidens,
ex mera malitia & peruersitate præcogitata.
on deliquerat, sed nihil minus cogitans & in-
natò, non enim sciebat Magdalenam in domum
n venturam; & quamuis arrogans esset, ac su-
bus, bona tamen intentione ductus Christum
itauit. At hic studio illum ipso Sabbathi die in-
uerat, idque ex mera malitia, vt inde occasio-
n eius calumniandi haberet, ideoque hydropi-
n adesse voluit, quem Christus sanaret, atque
c illum vt festi profanatorem accusaret. Huius-
di autem hominum non meminit, eorumq; no-
na è pugillaribus æternæ suæ memoriæ eradit.
dite vt hoc olim per Prophetam cõminatus sit.
c memor ero nominum eorum per labia mea. *Psal. 15.*

In huius rei signum crediderim Deum Ada-
m & Euam statim vt peccatum admisêre, acri- *Genes. 3.*
corripuisse; serpenti verò, quòd mera malitia
ccarat, ne verbum dixisse reprehensionem sa-
ns. Item cum olim aduersus peccata sacrificia

pro-

propitiantia constituisset, sola illa respexit, quæ ex ignorantia non verò ex malitia facta essent, eorumque expiandorum rationem præscripsit; item quæ ex humana fragilitate commissa: pro peccatis verò, quorum malitia mera parens esset, nullum libamen aut sacrificium institutum legimus.

Gen. 6. Hæc verò, quæ ex mera malitia facta sunt, peccata in spiritum Sanctum sunt, atque in horum expiationem diluuij aquas induxit Dominus. Scriptum siquidem est in Genesi, *Videns autem Dominus, quòd multa malitia hominum esset in terra,* Fratres etiam Iosephi qui ex malitia peccarant fratrem suum innocuum Ismaelitis vendendo, cùm deinde ad delicti cognitionē venissent, factiq; eos pœniteret, dixêre parentis sui Iacob nomine, *Obsecro*

Gen. 50. *vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te.* Notandum autem est non simplici *peccati* nomine eos delictum suum appellasse, *sed sceleris*, quod nomen enormius est & multo grauius.

Formosa illa Esther, quæ è captiua, regina Persarum facta est, cùm Assueri genibus esset aduoluta, quo Iudaicæ nationi veniam impetraret, & decretum mortis, quod in eam latum erat, reuocaret, & nefarias Amani hostis sui iuratissimi machinationes infringeret, de illius moliminibus a-

Esth. 8. pud regem agens, ait, *Procidit de illis, vt de pecc- malitiæ, ad pedes regis*, inquit Scriptura, *& locuta ad eum, vt malitiam Aman Agagitæ, & machinationes eius pessimas, quas excogitauerat contra Iudæos iuberet irritas fore.*

Dauid Propheta de extremis iudicij sententia agens, inter cetera ait, seuerum illum iudicem, malitiæ peccata imprimis inquisiturum, imò & li-

gi

ruas malignas, & iratum peccatoribus dicturum, *Os tuum abundauit malitia, & lingua tua cõcinnabat dolos.* Quo loco Genebrardus noster conuertit, *Os tuũ abũdauit maledictis*, & fontes Hebræi habẽt *Os tuum laxasti ad malum.* Omnium autem ea mẽs est, grãdius esse & enormius peccatum malitiæ, quã ignorantiæ & fragilitatis: nam ipsum quod de industria & data opera committitur, duplex peccatum meritò dici potest. Quamobrem eo Pharisæi huius peccatum grauius est, quo maiori malitia Dominum ad conuitium, ad cauillandum, etiam in die festo, inuitat.

Sabbatho manducare panem. Magna & solennis apud Iudæos erat sabbathi festiuitas, in honorem creationis mundi, hoc siquidem die Deus ab omnibus requieuit operibus, & à creando cessauit. At quoniam Christiani post hoc beneficium, aliud lõge maius recepimus, ipsum scilicet redemptionis; quia verò Iesus Redemptor noster vna sabbathorum resurrexit, id est die Dominica, vt nos scilicet lege Iudaica eximeret & auerteret, sabbathi solennitas in Dominicam translata est, idque multis ob causas. Hoc siquidem die conditi sunt Angeli, filij Israel Aegypto egressi sunt, (vt quidem Origenius asserit, (Deus legem duabus tabulis comprehensam Mosi dedit; hoc etiam die Manna cœlo fluere cæpit, ex sententia Origenis, hoc denique Saluator noster natus, circumcisus est, & ad vitam resurgendo redijt, & spiritum paracletum in Apostolos misit. Quanto igitur dies hæc cultu, quo dignа honore & veneratione.

Sabbatũ in dominicã trãslatum.

Dominica dies cur solennis.

Voluit olim Deus in sabbatho duos in sacrificium afferri agniculos, alijs autem diebus, exceptis solennioribus & Calendis, nonnisi vnum: *die autem sabbathi offeretis duos agnos anniculos immaculatos.* Num. 28.

culatos. Quo denotatur, preces nostras & orati-
nes diebus dominicis esse duplicandas: die inquam
hac, quæ omnium dierum regina est, deuotioni
& pietate diligentiùs & feruentiùs incumben-
D. Greg. l. 1. epist. Epi 3. dum. *Dominica die*, ait sanctus Gregorius, *à la-
bore terreno cessandum est, atque omni modo ora-
tionibus insistendum, vt si quid negligentiæ per
dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ preci-
bus expietur.*

Sed heu, quæ sæculi nostri infelicitas est, die
Dominicis & festis Deus imprimis ad iracundiam
Thren. 1. prouocatur & offenditur. Hinc lacrymans &
plorans sæculi sui festa Hieremias, in Threnis:
Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbatha eius.
Quanto potiori iure iam nostra festa deplorare
cet, quanto potiori iure Satan inimicus nos irri-
at, cùm videt illa ita à nobis profanari & disso-
tionibus abominationibusq; violari. Bonis igi-
& sanctis operibus, mala & impia patrantur ope-
Sabbato quoque Pharisæus hic Domini opera co-
guere & explorare conatur.

Exo. 20. & 31. Iere 17. *Sabbato manducare panem*. Sabbati cultus
reuerentia Iudæis indicitur in Exodo 20. & 31. c.
& Iere. cap. 17. quod Iudæi tanta colebant pieta-
& religione, vt pauperculus quidam, quòd ligna
Num. 15. sabbatho collegisset, lapidibus obrutus fuerit. In
mori malebāt, quàm sabbatum aliquo seruili ope-
1. Mach. 2. violare. Quin & in libris Machabæorum legitur
Iudæos ab hoste ad pugnam lacessitos die sabbati
adeò se religiosos in sabbatho obseruando demon-
strasse, vt in ipso mori maluerint loco, quàm se
defendendo vitam tueri.

Fluuius est qui tota septimana Quin & singulari quodam miraculo Deus sa-
bathi religionem obseruantiamque demonstrasse
visus est. Refert quippe Baptista Fulgosius in li-
da

æa fluuium reperiri, qui tota quidem septimana fluat, sed sabbatho cursum interrumpat, quique propterea Sabbati nomen inuenerit. Quo miraculo naturali docemur, festa colenda & obseruanda, sed imprimis diē dominicū. Sed audite quid nouū. — *fluit, & die sabbati quiescit.*

Veteres Iudæorum Rabini memoriæ tradidere, dæmones sabbathi obseruantiam & cultum tam iniquè tulisse, vt die sabbato nullus omnino in energumenorum corporibus inueniretur, sed in deserto ijs relictis secederent & montium iuga & speluncas oberrarent. Sed ô rerum vicissitudo deploranda! Hodie namque diebus festis, & in primis sacro Dominicæ die, infernus è contra reserari videtur, & dæmones laxatis habenis per orbem cursare & grassari. More igitur Pharisaico, & Principis huius instar, festa in Christo offendendo irridendoq; impendimus. — *Diabolus horrebat sabbata Iudæorum.*

Et ipsi obseruabant eum. Vniuersa Saluatoris nostri vita cruenta & amara crux fuit, *Habuit enim factis,* in Bernardus ait, *obseruatores, in verbis contradictores, & in tormentis illusores.* Vnde non immeritò sponsa illum fasciculo myrrhæ comparauit; quòd omnis illius vitæ series nonnisi fasciculus quidam & coaceruatio fuerit dolorum & amaritudinum, quorum myrrha symbolum est, idque ob inimicitias graues & odium immortale, quo eum inimici ardebant. — *S. Berna.* — *Cant. 1.*

Huius autem odij causa, nulla erat alia, quàm quòd Pharisæi indignarentur peccata sua redargui, & traduci. At sciebat doctor ille cœlestis verba illa Domini ad Prophetam, de vero populi concionatore intelligi debere, *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum.* quod falsi — *Isai. 58.*

prophetæ facere negligebant, ne populi gratia ex-ciderent, eumque sibi infestum redderent de qui-bus alibi Isaias locutus est dicens, *Speculatores cæci omnes, canes muti, non valentes latrare.* At non erat huiusmodi Seruator noster, qui de se-

Isai. 56.

so quodam in loco ait, *Annuntiaui iustitiam tuam in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibeo, Domine tu scisti.* Id est, quamuis coniurare in vitam meam scirem omnes, nunquam tamen à iustitiæ tuæ præconijs dilaudandis abstinui aut cessaui, & impiorum scelera magna verborum acrimonia coarguere non destiti. Quod hodie ad oculum cernere est, quando in conuiuio illo, Pharisæorum mores quamuis sibi necem parari, & insidias capi-sas tendi sciat, coarguit.

Psal. 38.

Et ipsi obseruabant eum. O proditionem de-testabilem! hinc instruunt conuiuia, illinc in-dias. manu vna proferunt mel, altera venenum atque vt leo quem Sampson in terra Philisthæo-rum interfecit, fauces melle scatentes habebat, intestina verò putiscentia: ita nefandi hi Pharisæi, noui illi leones, nemæo leone truculentiores, ore præferunt mel, id est blanda & benigna ver-ba, quibus Christum ad conuiuium inuitant, cor-da verò illorum & intestina inuidia & malitia de-prauata sunt; quos graphicè depingit Psalmista di-cens, *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.*

Iudic. 14.

Simile.

Psal. 27.

Quos & olim sub terminis obscurioribus ma-ledixit Abacuc, *Væ*, inquit, *qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius.* Non nuda hic imprecatio est, at vera potiùs Prophetia, quæque ex illo etiam tempore Pharisæos hosce nostros, maledictos il-los à Deo respiciebat, qui hodie Christum ad ep-

Abac. 2.

is inuitant, vt eum captiosis interrogationibus
ircumueniant, & agendi rationem obseruent,
ain & fel ei apponunt, inuidiam inquam, maliti-
n & odium, quibus suadentibus defectum in eo
iquem notare contendunt.

Semper siquidem impius insidiatur, & omni ra-
one conatur vitam iustorum sugillare: quod
ties expertus Dauid testatur, *Obseruabit pec-* *Psal. 36.*
tor iustum, & stridebit super eum dentibus suis,
lest contra eum, & mox: *considerat peccator iu-*
um, & quærit mortificare eum. Alio item in
almo loquens vel de seipso, vel Iesu Christo, vel
singulis in genere iustis: *Tota die verba mea* *Psal. 55.*
ecrabantur, aduersum me omnes cogitationes
rum in malum. Sed audite inuidi; maius, mihi
edite, vobis, quàm alijs damnum affertis. Nam
is qui digitis candelam emungit, candelam qui-
m lucidiorem reddit, sed digitos inquinat, & sæ- **Inuidus plus sibi quã alijs nocet.**
etiam adurit. Ita & inuidus, qui alios ar-
dere, eorumque vitæ splendorem exstinguere
natur, tetra quidem peccati fuligine animum in-
inat: at iusto meritorum segetem administrat,
mque gloriæ illius officere conatur, eandem
get, honorem ei apud homines & nomen pa-
.

Ipse adhæc inuidus inuidia sua euidenter o-
ndit, peruersum se esse & scelestum. Nam vt **Simile.**
i videndo crucifixi imaginem in cœno aut fimo,
ndem non modò quamprimum non educeret,
lueret, mundaret, debito loco reponeret, sed
ætereuntibus etiam digito monstraret, quin &
ploderet, non peruersus modò Christianus, sed
ereticus etiam & infidelis haberetur: ita qui pro-
mum, veram Dei imaginem, aliquo aut verò
t saltem apparenti peccato iniquinatum, vi-

 det,

det, & non fraternè & magna cum charitate eun-dem habet, sed diligenti quadam peruersitate in-undem inquirit, illiusque vitæ rationem exsibi it, non Christianus, sed Saracenus aut Mahumeta nus dicendus est, & infidelis.

Inuidia hydræ comparatur.

Et ipsi obseruabant eum. O pestem scelestam inuidiam! o lucem detestandam! Omnium Herculeorum laborum primus ac summus ille mem... est, quo hydram multicipem, in Lerna commorantem superauit. Equidem vt hoc moraliter ex-ponam, Herculem hominis iusti imaginem crediderim, & hydram, inuidiæ, quæ reuera iam serpens dicitur, sed quæ letiferos morsus figit, (*venenum aspidum sub labiis eorum.*) Multiceps autem est, quòd tum in bonis, tum in honoribus, tum in fama, in vitæ ratione denique in omnibus homini noceat; denique hydra est, quæ non nisi in paludibus cœnosis & lutulentis agit; inuidia enim nonnisi vitijs alienis & rebus sordidis peccati turpitudinem redolentibus pascitur. Cæterum nihil est quod iustum tantopere torqueat ac diuexet, quàm detestandum hoc monstrum.

Inuidia nõ nisi in scelerata viuit anima.

Monstrum quidem Lernæum, quod iam descripsimus, multum generoso Herculi negotij facessiuit, sed obseruandum est, nonnisi in locis palustribus, vliginosis, ac tetro cœno ipsum natum esse. Fontes & fluuios limpidos abhorrebat, sordidas & putiscentes paludes consectabatur. ...dem de inuidiæ monstro esto iudicium; ac dicendum, numquam illam in generoso animo & virtutem nato, sed in peruerso & plebeio, vitijsque inquinato habitaculum sibi deligere.

Tinea, pestis illa lignorum & vestium nun...

quai

quam cedros, odoratas illas & incorruptibiles arbores subit; ita inuidiæ tinea, vermis ille pestilens, omnia exedit, corrodit, & perdit; & nunquam in anima cordata & proba, quam cedrus designat, reperietur. Quò respiciens Iob aiebat, *Paruulum occidit inuidia:* quòd vitium hoc nonnisi in plebeio & imbelli nascatur pectore, quale reuera erat Pharisæorum, qui curiosa quadam religione & superstitiosa curiositate Saluatoris Christi vitã & actiones obseruabant. *Iob 5.*

Sed ô detestanda inuidia, ô pestilens detractio! Mirum profecto est, & tamen verissimum, quodque indies videre est, eos qui maximè inquinati sunt, vitamque contaminatissimam ducunt, præ ceteris & ante alios aliorum defectus reprehendere: cùm tamen omni carere deberent peccati næuo, qui in aliorum vitia vitamq; inquirere & animaduertere conantur, nam, vt Sallustius ait, *carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere.* Quod & egregiè in veteri testamento præsignatum est, quando nimirum voluit Deus vt lucernæ emunctoria templi essent aurea, quo designare volebat, eós qui vitam aliorum emungere & coarguere volunt, animam virtutum & iustitiæ fulgore inauratam habere debere; & imprimis caritatis, quæ illo inter virtutes, quo aurum inter metalla, est loco.

Qui alium vult coarguere, vitio careat.

Exod. 25.

Vnde non inscitè mihi veteres Ecclesiæ Patres inuidos & maledicos ranis Apocalypseos comparasse visi sunt, quæ de ore draconis egrediebantur, *Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ & de ore Pseudoprophetæ, exire spiritus tres immundos in modum ranarum.* Et sane nullum inuidorum hieroglyphicum melius aut aptius quàm rana: tum quòd hæc oculos sanguine suffusos habeat, *Apoc. 16.*

beat,aut potius ſanguinem oculorum loco; cui-
que ne guttam quidem ſanguinis in toto corpo
habeat,oculos ſanguine habet natantes, eoſque i
capite prominentes,vt non in capite, ſed extra i
ſum videantur conſtituti: tum verò quòd amphib
ſit,tum in terra tum in aqua victitans,per prata ſ
tet, & per aquas natitet. Atque hoc nonnullis p
annulum Mæcenatis Equitis deſignatum volu
cui rana inſculpta erat; hanc ſiquidem expreſſer
vt poteſtatem ſuam & auctoritatem, quòd Cæ
tum maris tum terræ imperiũ ſibi concrediſſ
declararet.

Non crediderim autem, ſimilitudinem conu-
nientiorẽ aptioremque ad inuidos & murmurat-
res deſignandos reperiri: oculos enim ſanguine
vindicta plenos habent,nihilq; ſpirant quàm int-
ritum & perniciem alterius,eoſque ita ſagaces,p
ſpicaces & vigilantes in proximi vitijs coarguẽd
& eos quaſi è capite prominentes habere videa
tur: tum ſigna repererit, nullus in orbe locus a
mare, in quo eadem non diuulgent. Quamuis a
tem ob prædictas rationes inuidi ranis dicantur
miles,illa tamen potiſſima eſt,quòd ranę ſemper
paluſtribus & venenoſis locis verſentur,& nonn
nocte ingruente & in tenebris cantent: ita qu
que inuidi non delectantur niſi peccatis alienis,
orumque vitam allatrant,nonniſi de nocte, id e
interea dum abſunt ſeſeque defendere nequeun
quodque imprimis & præ cęteris deplorandum e
qui omnium inquinatiſſimi ſunt, & peccatoru
numero ceteris antecellũt, hi ſunt & ceteris mor
daciores & plus alijs obganniunt: atque ita oſten
dunt,è faucibus ſe draconis id eſt diaboli profecto
eſſe.

Sponſa illa in Canticis dilecti ſui dotes & per

fectio-

tiones recensens ait, *Labia tua sicut lilia stillan-* *myrrham primam*, id est dulcẽ præ cæteris Myr-,inquit, quæ amara est, prohibet corpora à pu-dine & corruptione, tua sunt verba; quamuis.n. ia & acerba sint, vitam tamen mihi conferunt, morte & peccati corruptione me conseruant uentur : at quod in me maius eorum desideriũ itet. est, quod ab ore candidissimo, cuiusq; inno-tia & candor liliorum & niuium albedinem su-at, proficiscantur deniq; paucis vt concludam uere vult, dilectum suum inuidiæ liuore non tabescere, nec aliis detrahere, nec peccata pro-i coarguere. Quòd si interdum in eadem ani-duertat tum verbis, tum reipsa, charitate stimu-e id facit, adeò vt nulla hinc illi culpa possit i: deinde vix fieri posse videtur & iniquissi-n esse, vitiis coopertum, aliorum vitia & deli-velle reprehendere.

tque hinc taxat & sugillat scommate quodam rico Martialis quemdam, qui cum vita esset taminatissima & flagitiis variis infamis, omnes en promiscuè proscinderet & carperet. Lib.1. Epigr.

Cur maculas alios maculosior omnibus Albi,
Et carpi dignus carpere non metuis?

itus ille & pungens sarcasmus tacitè etiam do-absurdum & inconueniens esse, virum hone-n ac probum ab improbo & scelesto sugillari. ,vt Augustinus, quidem ait, *accusare vitia offi-n est bonorum*, & etiam Isidorus, *Non debet a-um vitia corrigere, qui est vitijs subiectus.* Li. de serm. dom. in mõte Lib. de sum. bon.

Huc facit quòd Bosius lib. de signis Ecclesiæ tra-indignum fuisse Apostolorum principem Pe-n catenis in carcere constrictũ teneri, sed æ-m & par, vt manus illæ vinculis eximerentur, rum erat alios soluere, & à peccatorum nexi-

bus suo tempore liberare. Indecens scilicet er
rationi aduersum illum ligatum cernere, co
dibusque manus grauatas habere, qui aliorum
cula diffringere & dissoluere debebat. Promi
illi siquidem Dominus, *Quacunque solueris*
terram, erunt soluta & in cælis. Ita quoque qui
guam habet ad aliorum delicta coarguenda,
in se continere debet quod aliorum reprehe
nem mereatur.

Sed quid? ea sæculi nostri calamitas est, vt a
rum delicta optime, quo reprehendamus, v
mus, nostra vero nequaquam. Similes scilicet
sumus, qui nimirum cadentes rideamus alios
2. Reg. 6. nostrum casum & ruinam non intueamur. V
bat quidem ille arcam in terram delabentem,
non videbat, rem se indecentem committere
qui vxorio concubitu pollutus arcam Dei co
gere non vereretur.

4. Reg. 3. Tres reges potentissimi, rex scilicet Iuda, Is
& Edom cùm aduersus regem Moab exercitū
legissent, eiusq; regnum premerent, ad tantas
redegerunt angustias, vt primogenitum suum,
niq; hæredem in hostium conspectu super mu
in holocaustum obtulerit. Non parum torque
eus hic sacrorū bibliorū interpretes. Dicunt n
nulli regem hunc filium Deo Israël in victin
obtulisse, vt eum sibi propitium redderet, &
potissimum ratione inductum videbat se à pop
quem hactenus semper expugnauerat ac supera
rat, iam victum in vltimas redactum angust
quamobrem regni sui ariolos, augures & sapie
consuluit, qui dixere Israëliticum populum a
habuisse Abrahamum, qui quòd vnicum Deo fil
in victimam obtulisset semper illi gratus ext
acproinde omnis illius posteritas singulari

ratione à Deo cæli protecta & propugnata
:.Hebræos autem hoc viso tum indignatos tum
misericordiam commotos, ab obsidio desti-
e.

Caietani autem opinio, quam in Commentariis
ert, multo est probabilior, dicentis regem hunc
um idolis immolasse, vt eorum sibi fauorem &
m conciliaret, atq; ideo magnam in Israel indi-
tionem factam, id est plagam & vehementem
tilentiam, quam Deus Israelitarum exercitui
nisit, quæ mox ita inualuit, totq; homines neci
it, vt obsidionem soluerent. Caietani opinio.

quidem diuinam hic vltionem insinuari credi-
m, Deumq; ad iracundiam concitatum descri-
Tunc quippe Deum in mentem reuocasse ido-
triam Israelitarum, qui olim Moabitarum i-
is victimas libassent, imò & filios & filias dœ-
nibus immolassent, (quod testatur Psalmista,
rificauerunt filios suos & filias suas dæmoniis,) Psal. 105.
oq; indignatum fuisse, quòd ipsi idololatræ
plicium de alijs sumere præsumsissent; simulq;
nonstrasse, nihil esse quod magis sibi displiceat,
gis ad iracundiam prouocet, quàm dum pecca-
:s peccata aliorum coarguunt, inq; eorum vitã
uirunt. Quomodo igitur illi Deum offendant,
cùm peccatis pleni sint & immunditia, inno-
tium vitam reprehendere, & iustorum vitam
ripere contendunt. Hoc scilicet faciunt Phari-
, qui cùm impietate scateant & peccatis abun-
t, iusti & innocui Christi actiones & agendi ra-
nem obseruant & sugillant, eumq; die Sabbathi
conuiuiũ inuitantes, hydropicum illi offerũt, vt
ab hydrope miserũ liberasset, ꝙ ab illius se beni-
tate facilè cõsecuturos sperabãt, eũ quãprimùm
vt le-

vt legis transgressorem & festi profanatorem
perent & accusarét. Hoc in secundũ orationis
brum reseruatum, quo iam deducam latius. *Et*
homo quidem hydropicus erat ante illum.

Miraculum hoc describens S. Lucas, ait Do
num à principe Pharisæorum inuitatum, in
quodam miraculo Hydropicum hũc sanitati r
Felix hospes Christus. tuisse. Beata domus illa & felix, quam Christu
conuiua subit & hospes, non enim egredietur,
symbolum suum persoluerit, & magna in hosp
Ioan.2. contulerit beneficia. Vix intrauerat triclinium
ptiale in Cana, quin aquæ hydrias in vini dolia
Luc.19. uertat. Domum Zachæi illo subeũte, mox salus
Matth.9. mui facta est. Matthæi ædes vt intrauit, è publ
no & fœneratore, Apostolum eum & Euange
Ioan.11. constituit. In Bethaniæ castello cùm versare
Lazarum ad vitam reuocauit, hodie verò in Ph
sæi ædes admissus, hydropicum sanat. *Et ecce ho*
&c.

2.Reg.6. Arca fœderis cum in ædibus Obededom Ge
ad trimestre commoraretur, benedictionibus c
stibus domus & vniuersa familia cumulata est.
uinitatem denotabat arca, & hæc prosperitas
dens augurium & argumentum certissimum est
mnia, vbi Deus commoratur, cælitus benedici,
indies melius & meliùs succedere.

3.*Reg* 17. Vix intrarunt viduarum casas Elias & Elis
4.*Reg*.4. quin mox lecythi olei redundent, farinæ cresca
filij ad vitam redeant, & pulcherrima vtrobi
eant miracula. Hinc igitur infero & ostendere
lo, aduẽtum Iesu Christi in domum aliquam, m
nam illi semper felicitatem adferre: si enim P
phetæ hoc cælitus potuerint, an non maiora o
niũ Prophetarũ rex, & Dei filius vnigenitus co
moda domui, quam subibit, præstabit?

it in libro de cælo Ariſtoteles, *Acceſſus & receſ-* Lib. de cælo.
ſolis eſt cauſa generationis & corruptionis in his *riorib*. Hoc quidem Philoſophicum, ſed Theo-icum erit, ſi dicamus, Ieſu Chriſti, qui toties in is litteris ſolis nomine appellatur, acceſſum & eſſum ab anima, per accidens, nobis beatitudinē exitium adferre. Illius namq; aduentus ſemper acula adfert & cauſatur. An non hic Phariſæi num ingreſſus hydropem pellit, & vnde aduer- calumniam emungere conabantur, hinc ipſe cit, omnes ſe vt Prophetam ſuſpiciant. Moſis i- r virga ſerpentes deuorauit. Exod. 7.

t ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. ptnam Deus bone, hydropici huius ingreſſus omum Phariſæi conceptus mihi in animo pro-it?

rimo namq; in limine fidem illius admirari ſa- Fides hydropici. equeo, qui principis huius ædes ingreditur nō tus, imò ne metuens quidem, ne fortè impor-tatis, impudenter ſe in alienas ædes ingerendo, ſetur. Sed ſanitatis recuperandæ deſiderium i mundano reſpectui præponit, pluriſq; vale-nem, quàm ignominiam facit. Ad eumdem lum Magdalena, omnem exuta pudorem, nul-que ignominiam verita, imò omni hominum ectu conculcato, domum Simonis Leproſi in-ſa eſt. Vbicumque igitur Chriſtus ſit, ibi & quę-dus; licet in domo Phariſæi, licet in turba, nul-pudor hic locum habet, nullum diffidentia, ſed ortunè eius auxilium implorandum. Audite d hac de re dicat Pſalmiſta, *Accedite ad eum,* Pſal. 33. *illuminamini, & facies veſtræ non confunden-*

ecundò inſignem hic Phariſæorum notare ma- Phariſæorū malitia. am oportet, qui laudabilem conuiuiorum vſum

tam

tam nequiter peruertunt; nam tantum abest
Christum amicè & hilariter excipiunt, & cum
lætentur & plaudant, vt etiam insidias illi stru
actiones eius & vitam explorent: in quo Da
Psal. 62. cum illud complesse visi sunt, *Principes conu
runt in vnum, aduersus Dominum & aduersus C
stum eius*. Simile q.d propemodũ olim in libris
1. Mach. 16. chabęorũ legimus cõtigisse, quãdo Ptolomęus
tificé Simonem eiusq; filios duos ad epulum i
tatos iugulari & perfidè obtruncari iussit.

Cruenta Pharisæorum proditio.

Tertiò, alia quædam Pharisæorum nequ
hic apparet, quòd Christum ad conuiuiũ voca
non vt aliquod charitatis officium ostenderent
vt, si quod forte (vt putabant) inter epulas ver
effutiret inconsideratè, aut aliquid indecorum
ret, in hoc illum traducerent, caperent, actio
intentarent. Quo nomine maximè reprehende
quòd in corde hostili amicitiam fingant, & si
lent amorem odio pleni. in quod aptè torqueri
Ierem. 6. terit illud Ieremiæ, *A Propheta vsq; ad sacerdo
Eccles. 2. omnes faciunt dolum*, & illud Ecclesiast. *Væ du
corde*. duplex siquidem cor habent, vno amo
fingunt, altero dolos nectunt; vno amicos se m
tiuntur, altero proditores se ostendunt; vno ol
quium spondent & pollicentur, altero eum i
tire conantur.

Diebus festis opera misericordiæ exercenda.

Quartò hinc etiam elicio, omni tempori ac q
libet etiam die proximo esse succurrendum, op
que misericordiæ exercenda. Neq;.n. vmquam r
lius, maioriq; cum merito festi dies impendunt
quàm quando pauperibus succurritur, & charit
opera exercentur. Ita quippe Tobiam seniorem
Tob. 2. cisse declarant sacræ litteræ. *Cùm esset dies fe
Domini, & factum esset prandium in domo Tobia,
xit filio suo, vade & adduc aliquos de tribu nost
time*

entes Deum, est epulentur nobiscum. In quo tria
anda occurrunt, primum, quòd festis diebus e-
um instituerit, quòd solos contribules inuita-
& quòd deniq; iustos solos adhiberet. At nihil
us hodie mundus facit: nam hodie singulis die-
conuiuia parantur, nulli nisi externi & alieni
tantur, nulli deniq; mensæ accumbunt, quàm
etriculæ, lenones, pararij, mimi, sanniones, sce-
& improbi, atq; omnis mali colluuies: Epulæ
cet Baltasariȩ, quibus plurimæ intersunt con-
næ, & nonnisi sacra profanantur.

uintò docemur hoc loco, Deum velle, se, vt
amur, nec vllis hominum calumniis impro-
ımque cauillis à virtutis tramite nos abduci
re. quod se fecisse Paulus testatur Galatis
ens, *Si adhuc hominibus placerem, seruus Dei* Gal. 1.
essem. Et suo etiam exemplo id Christus con-
at; qui cum ab omni loco sibi insidias posi-
erneret, hydropicum tamen curare non gra-
r.

enique omnes hinc velut è lectione quadam
lastica discimus præcepta legis obseruanda
prout charitas dictat, & necessitas exigit. Vn- Ios. 5.
loses in deserto Israelitas non circumcidit,
d panes propositionis, quamuis sacerdos non
, comedit, & Christus Sabbatho ægros curauit.
etiam locum habent casus illi Scholastici, 1. Reg. 21.
um in extremæ casu necessitatis à muliere, imò
Mahometano baptizari posse: in quadragesima,
cessitas exigat, carnibus licitè quemlibet vesci
e; dieb. festis ægrorum & vulneratorũ rationẽ
ri, arma quoque indui & bellũ licitè sumi, vt
ab hostibus defendatur. Non enim habet le-
necessitas, neve vllis regulis circumscribitur.

Sabbathi,

Sabbathi, dies Hebræis, quidē sollennis erat, a
ce Dei filius illo die hydropicū sanare nō ver

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante i

Mundani hydropico hoc desig nantur.

Cum turgidum & aquosum hunc hypropicun
tueor, veram mundani & voluptatis serui im
videre videor. nam vt hic è nimio & assiduo
hydropem contraxerat; ita mundani, quòd vit
ius voluptatibus plus æquo indulgeant, hydr
fiunt, & ad quaslibet functiones vitales prorsu
epti & absurdi. Hac scilicet lue suos inficit m
dus, hunc morbum afferunt voluptates, quæ
per aquam, tum per vinum in sacris litteris d
tantur. Hinc dulce semper vinum voluptatis
mundanis, vt eodem inebriati, & quodammod
flati, instar hydropici, nulla rerum cælestiu
laborent. Quamobrem sapienter nos admone
Prou.13. lomon, *Ne intuearis vinum cū splenduerit in*
color eius, subitò enim mordebit vt coluber, & v
gulus venena diffundet. Loquitur hic haud dub
vino voluptatum, quo suos mundus inebriat &
dropicos reddit: quod quāuis primo intuitu d
videatur & iucundum, bibitum tamen, veneni
feret, & mordebit vt vipera, atq; huc trahere l
Deut.32. hanc Mosis sententiam, *fel draconum vinum, &*
nenum aspidum insanabile.

Sext. Iulius lib.9.c.5. Adaptare hic licet Stratagema illud Hannib
hic cum Afris quibusdā vino deditis bellum ge
magnam vini copiam in castra sua aduehi iussi
mandragoræ succum admiscuit, quæ, teste Ari
Li. de somno tele, profundum soporem inducit, & Haymo in
tica tradit, Mandragoras quoddam pomorū ge
esse, quorum succus bibenti somnum conciliat
succus è cortice expressus ita inebriat, vt quic
que biberit nihil omnino sentiat, quamuis
iam mortale vulnus recipiat. Hannibale ig

fug

gam simulante, in castra illius irrumpunt Afri, i visis dolis quamprimum, alia relicta præda se ingurgitant, quos ille somno & vino sepul-s de nocte oppressit, atque ita victoriam de illis nsequutus est. Idem omnino facitet satan, versi-ilis illa vulpes, iuratus hominum inimicus, of-t siquidem iucundum voluptatis vinum, vt stquam eodem inebriati fuerimus & inflati, ndem ab eodem incauti & nec opinantes iugu-nur. Sed ad hydropicum meum redeo.

Et ecce quidam hydropicus erat ante illum. Omnes nino morbi & corporis tormenta peccati effe-is sunt, & ab eodem originem sumunt. Atque i-o hydropicus hic perpetua laborans siti in sce-n producitur, vt hinc inexstinguibilis pecca-rum sitis, desideriumque reddatur manifestum; quo Iob loquitur dicens, *Tenebitur planta illius rueo, & exardescet cōtra illū sitis.* Et sanè peccato-hydropici sunt, extrema enim laborantes siti, il bibunt, quam quod sitim magis magisq; pro-cat. Vnde apud Ieremiam Deus ipse conqueri-, *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt cisternas dissipatas, quæ continere non valent a-s, & ideo siti vexantur.*

Peccator hydropico similis.

Iob. 18.

Ierem. 2.

Lysimachus Thraciæ rex prælio decertans tan-aborabat siti, vt hostibus se tradiderit, quo hau m frigidæ acciperet, regnumq; amittere, quàm a carere maluit. Sæpius hanc mecum histori-tacitus demiratus sum, nec mihi præter rem um est, regi huic peccatorem similem dicere: nta siquidem interdum siti excruciatur, adeoque a mundana afficitur, vt libertatem, animam, gnum denique cæleste diuendere & amittere n dubitet, quo vel exiguum quid aquæ illius va-atum bibere possit.

Peccator Lysimacho regi similis.

Ismael Abrahæ filius ex Agar ancilla, in de-
Gen. 21. sertum eiectus siti emoriebatur, *Cumq; consum-
pta esset aquam vtre, abiecit puerum, ne vide-
eum præ siti*, ipse enim verus Ismael est, qui qua
primum vt in horridum mundi huius deser-
eiectus est siti emoritur, & intolerabili qua-
in res terrenas ardore & æstu interius adur-
quodque de hydropicis dicitur, de peccatore
immeritò dici potest.

Quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ.

Tanta in Samaria ariditas fuit, vt cùm
ennio & amplius pluuia cælo non cecid-
omnia circumquaque emorerentur, herbæ,
mina, animalia simul est homines. Equid
vt hoc allegoricè exponam, mundum im-
nem dico Samariæ, in quem rarissimè c-
stes decidunt imbres, ac proinde tanta il-
ariditas est, & sitis adeò vehemens, pler-
vt emoriantur. Quin & ipse Dei filius
peccatoribus mortem occumbens, siti prope
dum mortuus est; quare in crucem sublatus
ti fauces adurente, voce magna clamauit
tio.

Montes Gelboë, in quibus flos nobili-
2. Reg. 1. Israëliticæ occubuerat, à Dauide maledicti
vt præ siti & ariditate emorerentur, null-
que rorem nec pluuiam cælitus acciper-
*Montes Gelboe, nec ros nec pluuia veniant s-
vos, neque sint agri primitiarum.* Vera mu-
figura, ipse namque mons ille nefastus, in
omnis generis humani nobilitas exstincta
& deleta, Patriarchæ, Prophetæ, reges, A-
postoli, ipse denique Dei filius, quare

deuoueantur, mille maledictionibus feria-
, & imprimis ne pluuia aut ros, id est gra-
& benedictiones cælestes in eumdem de-
ndant. Mundus igitur semper sitit, & verus
dropicus est.

Et ecce homo quidam hydropicus. Ceterum quòd
drops in corpore, id peccatum agit in ani-
; porro morbus hic tria potissimum peccata
ignat, velut hydropises spirituales; impri-
humores vitiosi libidinem significant, tumor
& inflatio superbiam, ambitionem, iactan-
n; sitis illa inexstinguibilis, auaritiam. Quam
iculosæ & noxiæ hydropises. Hinc benè mihi
isse visus est, qui tribus ad inferos ostijs ho-
es properare ait, & triplici aulam Ditis ia-
patere: & per primam ingredi carnales &
ricos, per secundam auaros, & per tertiam
erbos, atque huc allusisse Prophetam Isaiam, Isai. 5.
pterea dilatauit infernus animam suam, & os
n absque vllo termino, & descendent fortes eius,
ublimes, gloriosíq; eius ad eum.

tem aquæ hydropisis est luxuria & voluptas
nis? quo enim plus è voluptatum carnalium
eo bibunt libidinosi, quo & maiori siti la- Libido hydrops est.
ant; quamobrem locum hic habeat senten-
illa Christi, *Qui biberit ex hac aqua, sitiet* Ioan. 4.
um. Samaritanæ huius voluptas insatiabilis
t, atque ideò, exprobrat illi Christus, *Quin-*
viros habuisti, & quem nunc habes, non est tu-
ir, id est siti laboras inexstinguibili, & hy-
pica es. An non & hydropica vxor Clau-
Imper. Messalina, de qua Iuuenalis ait?

Quæ lassata viris, nondum satiata recessit. reperiri in mundo ait Salomon, qui satiari ne-
Prou. 3. ant, *Tria sunt*, inquit, *insaturabilia*, *& quar-*
tum numquam dicit sufficit, infernus & os vuluæ, & t-
quæ non satiatur aqua, ignis verè numquam dicit
Tria sunt insaturabilia. *sit.* Ignis superbiam designat, terra auaritiam,
os vuluæ luxuriam; & tria hæc peccata hydro-
sunt, nullo infuso liquore satianda, sed impi-
voluptas carnalis.

Superbia & ambitio etiam insatiabilis est;
Eccles. 14. ait Sapiens *Insatiabilis oculus cupidi*, & in Pro-
Prou. 13. bijs dicit, *Venter impiorum*, id est ambitioso-
insatiabilis, & paucis vt absoluam, hydropici
An nō inexplebilis Alexandri Magni ambitio
Val Max. lib. 8 cap. 14. & hydrops insatiabilis, cùm, audito Anax-
ræ axiomate, plures esse mundos, fleret & i-
misceret, quasi vnicus ad sitim eius explen-
non sufficeret; vnde Poëta,

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Auaritia aliud hydropisis genus est, & forsit-
lijs grauis & damnosius: quam reuera Stobæ-
Auaritia hydrops ē. ferente, Diogenes iam olim hydropi similem
dixit: nam vt hydrops paulatim sensimque
scat, ita cupiditas & sitis opum, illæ namque
latim, magnoque sudore parantur, & quam-
mum etiam amittuntur. Quod veteres etiam
Pluti Dei emblema clararunt, cùm Deum diuitiarum Plutum clau-
& tortuosis deformem pedibus depinxêre, f-
latum: quòd diuitiæ sensim & pedetentim,
gnâ diligentiâ & industriâ parentur, & vnico
Cathar. lib. de mag. deor. mento pereant, atque auis instar auolent q-
celerrimè.

Certum igitur ac fixum est, peccatorem, hy-
picum esse, & peccata hydropisim quamdam

a! n,sed insanabilem,nisi auxiliatricem Deus ibeat manum: mundus namque morbum cau- r,& cælum medetur. Mundus aquas propinat, ventrem inflant,& sitim prouocant;sed cælum et alias, quæ sitim tollunt & morbum. Varia icamenta in sacris litteris reperire est, quæ a hasce aquas versantur, *siquis sitit, veniat ad* Ioan. 7.
& bibat, & flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ. ι alio loco, *Qui biberit ex aqua, quam ego da-* Ioan. 4.
, non sitiet in æternum,sed fiet in eo fons aquæ vi- Et Isaias, *Omnes sitientes venite ad aquas.* item Isai. 55.
, *Effundam aquam super sitientem, & fluenta* Isai. 44.
aridam. denique & in Apocalypsi, *Ego si-* Apoc. 21.
i dabo de fonte aquæ viuæ gratis. ad hasce aquas erate hydropici, hic bibite, hic sitim ve- ι estinguite, sunt enim optimæ & saluber- :.

os autem Christiani, Christi vestri exemplo te modestè & benignè cum impijs agere, vt rtutem eos inuitare, & ad pœnitentiam re- re valeatis; discite inuidiam fugere, & de- iones execrari,aliorum vitia nolite curiosiùs irere; sed notate vt Deus omnes actiones no- intueatur, cùm Pharisæorum arcana cordis tus, eorum dolos & versutias præuerterit. ite, quanta vestis debeatur reuerentia, cùm isæi ne ægrum quidem in die festo sanari ve- deinde memineritis omni tempore bona opera facienda, & inprimis opera miseri- iæ, cùm ipso sabbathi die Christus hydropi- curare non dubitarit.

oc autem, tu Domine, miraculorum maxi- ι hodie edis, vt Pharisæorum auaritiam co- as, & hydropem aqueum sanando, sanes m opera hydropem aureum & prauos affe-

ctus. Renoua hæcce miracula summe medice, ... ſce morbos medicare, neque enim vmquam a... ita opus fuit, nam mundus hydropicis ſcat... hydrope omnia plena ſunt, vbique regnat ſu... bia, dominatur per omnia ambitio, gula g... ſatur, auaritia laxatis habenis per orbem curſ... denique hydropici ſunt omnes. Hic turget c... & ingluuie, ille ſiti acquirendarum opum &... gnitatis ſublimioris laborat, alius denique vit... & infeſtis abundat humoribus, & anhelitum... tentem habet, ſolam vt terram ſpiret & van... tes ſæculi. Hic manum admoue Domine, han... tim exſtingue, ardorem hunc compeſce, tu... rem hanc deprime, fœtorem illum intoler... lem exſtingue, denique hydropiſes hoſce cura... humilitatis virtutem concede, vt quemadmo... hodie ipſe doces, eum qui ſe deprimit exal... dum, nos ipſos hoc in mundo profunda qua... humilitate deprimentes, aliquando in al... ad beatitudinem vſque cæleſtem exaltar... mereamur, quam concedere dignetur Pater & Filius, Spiritus ſanctus. Amen.

DO...

DOMINICA DECIMA SEPTIMA.

POST PENTECOSTEN.

iges Dominum Deum tuum, & toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Matth. 22.

FIGVRA.

Euitis olim præcepit Deus, vt in altari holocausti ignis perpetuò colluceret, neue vmquam deficeret fomes. Vetus hæc figura *Leuit. 6.* notabat, inter cetera legis Euangelicæ præce-, hoc imprimis eminere, quo Deus sacrum cha-itis ignē iugiter in cordis ara in medio Ecclesiæ lucere & flagrare voluit, vt inquam Deum ex o corde & proximum sicut nos ipsos diligere-is. Hæc scilicet Euangelij hodierni medulla est, am vobis proponā, cælitus modò affulgeat auxi-m, & Virgo Deipara opem polliceatur; quod fiat, nostras illi preces salutationemque Ange-am offeremus.

AVE MARIA.

Magnus Apostolus Paulus, qui è lupo rabidis-no & Ecclesiæ expugnatore persecutoreque a-rrimo, in agnum & feruentissimum Christiani-ominis propugnatorem singulari Dei prouiden-; conuersus fuit, de caritate sermonem insti-ens, eam omnium gratiarum gemmam & eologicarum virtutum reginam appellare on dubitauit, *Maior autem horum est caritas.* *1. Cor. 13.* l est, quod aurum inter matalla, sol inter tra, adamas inter gemmas, in corpore

humano, caput, hoc inter virtutes & spiritu diuitias caritas. Nam sicut in corpore hum caput cetera dirigit membra, vitam ijs, mot sensum dat; quòd nerui rigidi sint, venæ turge arteriæ pulsent, sanguis per omnia diffluat, o excubent, & totum corpus vigeat ac moueatur, do tribui capiti debet: ipsum etiam corpus ca te orbatum, nonnisi truncus est, stipes massa dis statua insensibilis, & exanimis, & mortua. caritas in statu ac regimine spirituali digerit dirigit omnia, animas animat, sensibiles eas r dit, mouet, robur ijs ac vitã cõcedit, & sine hac terę virtutes iacẽt, vitaq; & meritis destitutę fu

Quod caput inter membra, hoc inter virtutes caritas.

Hinc benè dixêre Theologi, caritatem finem centrum esse virtutum omnium, quod satis innu obscurè licet, Psalmographus dicens, *Omnis cõs mationis vidi finem, latum mandatum tuum ni* Latum mandatum appellauit, quòd omnia ad v mum illum finem tendant, cui caritas quàm p xima est & ceteris omnibus vicinior: fides en hunc ostendit, spes eò dirigit, & caritas eidem connectit. hinc vinculum perfectionis appellat quòd cum Deo qui vltimus finis noster est, & quo summa nostra profectio cõsistit, nos cõiung & nectat. Præterquam quòd virtutes Theologi in hoc Moralibus præcellant quòd Deum immed atè pro obiecto habeant, inter quas vt regina princeps eminet Caritas.

Caritas omniũ virtutum finis.

Psalm. 118

Eamdem viam insistit Paulus, cùm caritatem nem legis appellat & prophetiarum omnium Euangelij complementum, *finis præcepti est ca tas.* Quin etiam in ferculo illo regio summu caritas locum occupat: dictum quippe est in Ca ticis, *ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Liba columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureun ascen*

Finis legis caritas.

1. Cor. 13.

Cant. 3.

nsum purpureum media charitate constrauit. is verè regium ac splendidum! ad charitatem cet per gradus & ascensum purpureum ascen- atur, quòd ad hanc virtutem, sanguinolentæ ionis Christi, qui pretiosum suum etiam pro nicis effudit sanguinem, in quo egregiam cha- em ostendit, intuitu & contemplatione in- memur.

Simile. ui luculentum domi conseruare focum cupit, stramine, festucis, & alijs rebus leuioribus il- fouet sed ligno querno, quodq; incensum ma- n calorem reddat. Ita quoq; qui iugẽ caritatis oré in anima asseruare desiderat, ligna medi- oris, & fasces contẽplationis illi subdat. Cete- maiora ligna meritò appellari possunt pia de te & passione Christi cogitatio, atq; hac æter- amoris diuini ignis in anima nostra conser- r. Sed cœptam materiam prosequamur.

Apoc.3. haritas adhæc sæpenumerò cõparata legitur , & potissimùm in Apocalypsi, in qua Saluator *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum,* *cuples fias*: illa namq; verum illud aurum est, cetera pia opera condecorantur & deaurãtur, dque illis excellentem splendorem, lucem, va- m ac pulchritudinem adiungit; Christus au- mensarius & negotiator est, qui nobis illam fœnori: quicumque autem semel hanc nan- i & obtinere poterit, ditissimus est; qui verò em caret, pauperrimus. Testatur hoc Aposto- , dicens, sine charitate se nihil esse, & cum opulentum & diuitem; *Si fidem habuero, vt montes transferam, charitatem non habuero, il sum.* Certum igitur est charitatem auro notari: quò trahemus, quod libro tertio gum & secundo Paralip. legitur, vbi Salo-

Charitas auro simi- lis.

1.Cor.13.

3.Reg.6.
2.Paral.3.

mon oratorium (& templum auro puris[...] scribitur cooperuisse, & clauos aureos fe[...] *Et laminis aureis texit eam quasi talentis sexc[...] sed & clauos fecit aureos, ita vt singuli siclos quinquagenos appenderent.* Per clauo[s] aureos actus charitatis intelligo; nam tim[oris] opera, claui ferrei appellati sunt, vt in Psal[mo]

Psal. 118. *Confige timore tuo carnes meas*, ne scilicet equu[s] le indomitus quoquam elabatur.

Charitas igni collata. Aliàs egregia hæcce virtus igni compara[tur]; vt enim ignis elementorum princeps est, it[a] hæc virtutum. atque hac ratione exponunt n[on]

Ezech. 1. nulli locum illum Ezechielis, *Sume tibi igne[m de] medio rotarum*, id est Sacrorum librorum m[edi]tatione, charitatem Deum erga & proximum anima tua excita; nam per geminas hasce ro[tas] nouum & vetus Testamentum intelligitur; [c]verò nouum, quantum ad figuras, nouo inclu[sum] erat, hinc rotæ rotis implicitæ leguntur. Id etiam dicendum de loco illo Deuteronomij;

Deut. 33. quo Moses de Deo scribit, *In dextera eius ig[nea] lex*, Id est, in Iesu Christo, qui Patris dextera lex charitatis, quam teste Luca in mundum e[st]

Luc. 12. allaturus, (*ignem veni mittere in terram*) conti[ne]tur: Deinde vt ignis semper sublimè petit, nul[la]que ratione terræ affigi potest; ita & chari[tas] semper ad cælestia & diuina aspirat, rebusq; mu[n]danis affici nequit aut delectari.

Charitas regia chlamijs est. Adhæc, charitas est regia ac magnifica il[la] vestis, *quæ operit*, teste Apostolo, *multitudin[em] peccatorum*: est pallium illud, quo Elias discip[u]lum suum Elisæum in agro repertum coop[e]ruit, quo mox vt coopertus fuit, vomerem & ar[a]

3. Reg. 19. trum accendit, & duos mactauit boues, quib[us]

coct

tis Eliam, qui chlamydem dederat, secutus
Quid autem Elisæus hic arans designat, ni-
eccatorem de rebus terrenis sollicitum, eis-
affixum: & Elias hic in cælum curru igneo ra-
, nisi Iesum Christum charitate succensum,
n cælos subuectum? Cùm verò Deus peccato-
pallio charitatis operit, mox mundi nego-
ille valedicit, iuga boum, & aratra flammis
lit, id est mundanas sollicitudines abijcit,
candi occasiones deserit, & prauos appeti-
iugulans & mortificans, igne suiipsius mor-
ationis Deo offert & immolat, & tunc,
iam ampliùs vt carnalis & terrenus, sed
erè spirirualis ac cœlestis viuit. Hinc excla-
de seipso Apostolus, *Viuo ego, iam non ego, viuit* Gal. 2.
in me Christus.

Charitas denique est vestis illa nuptialis, quam
impudens ille conuiua non assumpserat,
iter correptus fuit, & à Domino conuiuij
ctus manus & pedes vinctus, *Quomodo huc* Matth. 22.
asti non habens vestem nuptialem? quo deno-
ur, Deum magnopere erga virtutem hanc affi-
& eadem quàm maximè delectari. Idcirco et-
crediderim, Christum permisisse quidem Ioan. 19.
pretiosum corpus in arbore crucis tormentis
aniaretur, tunica verò inconsutilis, quæ ve-
n illam nuptialem repræsentat, vt diuidere-
, noluisse Quo mysterio docere volebat, plu-
se facere & fecisse vestem illam charitatis,
am corpus proprium; *Tunicam hominis iam iu-
ati, in cruce pendentis*, ait hic Augusti-
s, *carnifices Pilati non sunt ausi concidere; &
vis charitatem Dei, imò charitatem quæ
eus est, scindere?* quo loco de discordiæ au-

ctoribus,

ctoribus, inimicitiarum & vindictæ cupidis le-
tus est.

Vidisse se in fronte Apocalypseos Ange-
Apoc.1. testatur Ioannes, præcinctum ad mammillas
na aurea: per Angelum hunc Christum intell
per zonam illam auream scio quidem Ruper
regiam Jesu Christi auctoritatem, ab omni mo
li concretione immunem, intelligere; de qu
Psal.92. Psaltes ait, *Dominus regnauit, decorem indutus*
indutus est Dominus fortitudinem & præcinxit
Scio Augustinum simul & Abulensem, sanctor
hac multitudinem designare: sed cum alijs pl
bus crediderim ipse, de charitate, qua Christu
zona cinctus erat, circa mammillas, quæ iust
am & misericordiam illius denotant, capi
bere. Quibus omnibus dulcis & suauis, quem
regenda Ecclesia adhibet, modus denotat
non enim seuerus est & rigidus, sed matern
& lacteus. Charitas autem non immer
zona appellatur, quòd cingat, includat,
comprehendat in se ceteras virtutes; atq
hæc ratio est, cur Apostolus eam vinculum &
bulam perfectionis nuncupet, *Super omnia autem*
Coloss.3. *hæc caritatem habete, quæ est vinculum perfecti*
nis. Cuius rei plures in veteri testamento figu
præcesserant.

Exod.28. Hanc quippe denotabant catenulæ illæ aure
quæ in rationali Pontificis Iudaici apparebant
illa enim catenæ in morem ceteras virtutes co
catenat & nectit, *Facies in rationali catenas si*
inuicem cohærentes ex auro purissimo, & duos ann
los aureos, quos pones in vtraque rationalis sum
Beda super *mitate.* Cuius loci interpretem agens Bed
Exod. ait, *Catenæ ex auro purissimo est continuatio cast*
& non fictæ dilectionis, rationali, id est cordi firmi

te

affixa: duæ autem sunt, quia duplex est amor, *videlicet & proximi.* Meritò autem chari-
per catenam denotatur, vt enim illa ex plu-
is annulis aureis composita est, ita charitas
uersis virtutum operationibus compacta &
cinnata, quæ breuiter Apostolus ad Corin-
os recensens ait, *Charitas pat ens est, beni-* 1. Cor. 13.
est, non æmulatur, non agit perperam,

Charitas denique pretiosissima spiritualis ædi-
supellex est, pretiosissimum monile animæ
itianæ, & gemma ceterorum regina; ipsa finis
legis, & maximum Euangelij præceptum, ita
ipe ipsum tradidit & confirmauit apud Mat-
um Saluator Christus; quod vobis ipse præle-
; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*
& ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc Propositio
primum & maximum mandatum. Vt autem e-
giæ huius legis vim & efficaciam, imò & a-
iam, capiatis, constitui. primò de requisitis in
ore erga Deum, & deinde erga proximum a-
e interea verò dum de amore & charitate ser-
nem facio, pacificè quæso, & benignè patien-
que dicentem auscultate.

Primò igitur refert Matthæus, Pharisæos & v- Euangelij historia.
m maioris auctoritatis præ ceteris, tentandi &
cutiendi ergò, à Christo petijsse, *Magister quod*
mandatum magnum in lege? Christum verò
erat benignitate & promptitudine, mox
pondisse, *Diliges Dominum Deum tuum ex*
to corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
mente tua; hoc est primum & maximum manda-
m.

Antequam verò longius in præcepti huius expo- Duo dilectionis genera.
tione progrediamur, duo amoris esse genera

præ-

præſupponendum eſt, vnum amicitia dicitur,
nobilis & excellens quidam amor eſt, qu
quem propter ſeipſum diligimus, atque hoc
do pater amat filium, idque non aliam ob
ſam, quàm quia erga illum afficitur: alterum
concupiſcentia eſt, qui amor non ita gener
& nobilis eſt ac prior; quo aliquid diligi
non propter ſeipſum, ſed propriæ nobilitati
ſpectu; vt ſcilicet aliquod inde nobis em
mentum & compendium proficiſcatur:
que ita diligimus egregium aliquod palat
proſperum ſucceſſum, regis ac principum
neuolentiam, &c. Ceterùm duplici hoc am
genere Deus ſuper omnia à nobis dili
dus.

Deus amore concupiſcibili à nobis diligendus.
Exod. 33.
Prouerb. 3.
Anſel.

Imprimis autem amore concupiſcibili,
quòd bonum infinitum ſit & infinitè bonus,
complectens, quidquid cetera creata boni
ſim continent. Hinc olim Moyſi ait, *Oſten
tibi omne bonum.* & in Prouerbijs ſcriptum
*Omnia quæ deſiderantur, huic non valent com
rari.* Exclamat igitur Anſelmus, *Cur ergo
multa vagaris homuncio, quærens bona anima
corporis, ama vnum bonum, quod eſt omne bonum
ſatis eſt.*

Deus amandus amore amicitiæ.

Amandus deinde eſt amore illo regio &
bili, quem amicitiæ diximus; cùm enim Deus
finitè bonus ſit, ſuper omnia amari debet,
quod ei bonum aliquod, quod non habet, d
deremus, habet enim & poſſidet omnia & o
nium Dominus eſt, ſed vt laudemus quod ſumm
ſit omnium Dominus & poſſeſſor, illique de
tentia & maieſtate congratulemur, illius hon
rem & gloriam in terra augeri videntes. Ita
li

diligebat Psalmographus cùm diceret, *Quid est in cælos & à te quid volui super terram,* Psal.68.
cordis mei, & pars mea Deus in æternum?
item Deum qui diligit, Dei de charitate præ-
o satisfacit, *Diliges Dominum Deum tuum ex*
orde tuo.

æcepit olim Pontificibus Judaicis Deus, vt
m quoddam suffitus genus commiscerent &
onerent, quod sibi soli succenderent, & nul-
rei applicarent, Audite præceptum, *Talem* Exod. 30.
ositionem non facietis in vsus vestros, quia san-
est Domino, homo quicumque fecerit simile,
ore illius perfruatur, peribit de populis suis.
præcepto simile est præceptum amoris Dei,
n super omnia diligere oportet; atq; hæc mix-
& suffitus est, qui soli Dei adoleri debet, eique
onuenit, ceteris rebus exclusis: in quod qui
uerit, mortem haudubiè adibit, & damna-
perpetuæ se obnoxium reddet.

adab & Abin, Aaronis Pontificis filij, quòd i-
n profanum & alienum acerræ imponere ve-
ion essent, eiusque fumum Domino adoleuis- Leuit. 10.
egregias temeritatis pœnas dederunt. Terri-
e profectò exemplum, at egregium vobis om-
s documentum, quo edocemini, eos qui pro-
m & externum mundi ignem cordium suo-
thuribulis imponunt, Deoque illius fumum &
res offerunt; diuinam iracundiam prouocare,
grauissima supplicia pœnasque promereri.
nempe amori Dei, & non mundi, cor ipsum
at. Ita siquidem lex iubet, *Diliges Dominum*
n tuum ex toto corde tuo.

ac de agens doctor Angelicus Thomas, ait, In opusc. de amore Dei.
proprium esse, vt sit centrum totius amoris;

est

est enim ille summum bonum, cui proinde debet *nus amor.* Quis igitur iuxta magnum hunc Th gum Deum non amet? quis non cum Aposto clamet, *Quis nos separabit à charitate Dei?*

Rom.8.

2.Mach.1.

Sacerdotes ignem solummodo occultant.

Cum rex Babylonis vrbem Ierosolymit vastaret, omniaq; diriperet, sacerdotes, cùm ta templi vasa & sacram supellectilem c tare potuissent, si modò voluissent, ceteris neglectis, solum ignem sacrum occultarur ille ab hostibus violaretur. Ita omne prob studium sit, quando tyranni eos persequunt orumque media diripiunt, sacrum amoris ignem magna sollicitudine & accuratè i ma conseruare; Diripiantur, inquiunt, ope ctigalia annua pessum eant, domus hæc confl omnes facultates periculum adeant, modo i latum charitatis mandatum conseruetur, *D* *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Amor Dei omnibus rebus proponatur.

Aequum hoc est & rationi consentaneu quidem ex toto corde. Dicebat olim de He per Oseam Deus, *Diuisum est cor eorum, nunc ibunt.* Quo oraculo denotatur, eos pessun ros, qui cor diuident, & affectus duas in p dispertiuntur, vnam quidem Deo, alteram do dantes, dicebat etiam Elias Israëlitis, *V quo claudicatis in duas partes? si Dominus est, sequimini eum: si autem Baal, sequimini eum* duas autem partes claudicare est, velle Deu mare & simul mundum, & diuinum manda *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo* olare.

Osee.10.

3.Reg.18.

Refert in concione in hanc Dominicam gium exemplum Philippus Diez magnus concionator in Hispania. Fuisse scilicet Er tam, qui quotidie Deum orabat, vt quæ illi g

In hanc Domin. serm.1.

est

t, & ad salutem comprimis necessaria, se e-
re dignaretur. Apparuit huic igitur diabolus
eli forma, & hac eum oratione est allocutus:
ditæ sunt preces tuæ, atq; idcirco me huc De-
stinauit, vt quæ tibi ad saluté necessaria sunt,
rem; Tria igitur Deo, in peccatorum tuo-
expiationem offeras necesse est, nouam luná,
nditatem solis, & quartam partem rotæ; quæ
pere & Deo offerre potueris, optime de salute
perandum est. Quo dicto obticuit & euanuit.
nita verò, cùm videret, nullum horum offerre
ro posse, quod haberi non possent, de salute
erare cœpit. At Deus, qui afflictis semper ad-
ngelum lucis illi misit, qui illum mærentem
olatus dicebat, priorem illum, dæmonem fu-
& ea quę facienda proposuerat prima quidem
te impossibilia videri, attamen facilia esse in-
ctu; nouam etenim lunam notare C. litteram,
lunæ figuram repræsentat; rotunditatem so-
O littera designari, & quartam rotæ partem
tterâ, quæ quarta littera est verbi Rota, quæ
vbi concurrerint, efficient verbum COR,
d vbi Deo obtulisset, de salute sua bene posse
fidere. Ceterùm & Poëta quidam idem æni-
versu complexus est sed sensu nonnihil im-
ato,

Diaboli a-
ctus & im-
postura.

Angelus
consolatur
Eremitam.

Dimidium sphæræ, sphæram cum principe Romæ
Postulat à nobis totius conditor orbis

nidium sphæræ littera C, sphæra autem O,
, ipsum Romæ principium. Exposuit hoc & a-
; alio modo

Tolle caput cerui, caput ouis, viscera cerui:
Offer ista Deo, inde beatus eris

id est C quæ est prima littera verbi Coru[...] O quæ est prima vocis Ouis, & R, quæ me[...] in verbo ceruus; & hæc tria coalescunt & v[...] cor effeceris, quod si Deo obtuleris, gratis[...] Deo sacrificium feceris. quin & sine ænigma[...] apertè, in Prouerbijs ipsum sibi dari postula[...]

Prou.23. *præbe mihi cor tuum.*

Simile penè refert Robertus Holcot in P[...]

Robert. Holcot. in Prouerb. Salom. lect. 12. bia, de quodam, qui amico amicas scribens[...] ras ab ænigmate easdem inchoauit dicens, *tibi cornua lunæ, rotunditatem solis, & quarta[...] tem rotæ.* Alter cum tria hæc connexisset, r[...] cor sibi & affectum ab amico, in grati an[...] guum, destinatum. Ita autem faciendum cun[...] nam præcipit Euangelium, *Diliges Dominum[...] tuum ex toto corde tuo.*

Ceteris in rebus medium sibi sufficere s[...] ostendit, sed cor integrum sibi dari voluit. quam facultatum partem sibi satis esse dixit,

Luc.11. nim apud Lucam, *Quod superest, date eleemos[...] & ecce omnia munda sunt vobis.* & cap. 19. Zac[...] merita sua recensens, dimidium bonorum su[...]

Luc.19. se pauperibus dare asserunt. Deinde apud Ioã[...]

Ioan.6. reliquias seruator colligi iussit & fragmenta[...] gni illius epuli in deserto, scilicet vt ijsdem[...] peres reficerentur: partem quoque fructuum[...] ræ, decimam scilicet, sibi offerri vult, dierum[...] que partem scilicet Dominicam, suo obse[...] dedicari: at cor postulat integrum, & quidem[...] dato strictissimo, *Diliges Dominum Deum tuum[...] toto corde tuo.*

Ex toto corde inquam, id est ex totis viribus[...] is, & quantum amoris vires patiuntur: amor n[...] que Dei non potest in excessu peccare & ard[...] qui quo vehementior eo & dignior & excell[...]

t[...]

Aristoteles ille mundi discipulus virtutes in o, & vitia in extremis cōstituit; sed magni illi stri cælestes docent, amorem diuinum in ex- perfici & adimpleri, & quo affectus nostri & eria excedentiora, eo & nobiliora, maioris- meriti esse. fateor quidem virtutes omnes, ad extrema progrediuntur peccare posse & tes esse desinere; nam vt de iustitia id probe- summum ius summa fit iniuria, prudentia ue limites excedens, ad curiositatem delabi- ortitudo nimia fit audacia & temeritas; tem- ntia illimitata transit in pusillanimitatem; etio in superstitiosam religionem: sed amor quo à mediocritate & medio recedit longiùs, & diuinior ac magnificentior. *Arist. in Ethicis.*

dre loquentem audio Angelum & dicentem, *pondera mihi pondus ignis.* Quis vidit vmquam n bilanci imponi, quis materialem ignem erauit? nemo inquam. Sed ignis ille spiri- s, id est amor diuinus ab anima Christiani : & potest in statera rationis ponderari, & is amoribus ac reliquis mundi rebus præpon- re: vt verum sit illud legis Euangelicæ decre- *Diliges Dominum Deum, &c.* *4. Esdr. 4.*

Quomodo ignis spiritualis ponderetur.

io loco vulgata in Canticis præfert, *Quam ræ sunt mammæ soror mea sponsa, pulchriora bera tua vino, & odor vestimentorum tuorum aromata?* alij interpretes legunt, *Quam pul- unt amores tui?* Quibus verbis manifestum fit, n grata cælesti sponso sit cantus & affectus il- qui amorem eius vino, id est voluptatibus, ijs & diuitijs mundi huius anteponit. Vult r Deus è toto corde & super omnia di- *Cant. 4.*

lem ille Sponsus amoris sui erga dilectam *Cant. 8.*

vehementiam significaturus ait, *Fortis est v[...] dilectio, dura sicut infernus æmulatio*, id est [...] tamque vehemens tuus in me amor sit, [...] sima, vt morti & inferno par sit. Verb[...] more deprompta, sed alioquin inuoluta [...] scura. Sensus igitur est, Mors hominen[...] nibus desiderijs & effectibus mundanis [...] quoad læta, tum quoad tristia, insensibile[...] dit: Infernus etiam inexorabilis est, adeò [...] semel eodem fuerit deuolutus, numquam [...] redeat.

Talem te erga me esse par est, charissima [...] vt spires aut concupiscas quàm amorem [...] & cum semel me amare cœperis, in alium [...] & affectum tuũ nõ trãsferas. Mysticè hic de[...] credo, amorem, quo Deum prosequi deb[...] morti similem esse debere, vt qui mortuos [...] sensibiles nos mundo voluptatibusque ter[...] Christo autem conniuentes reddat; inferno [...] que depositum numquam reddenti similem [...] nimirum zelus noster & affectus adeò vehe[...] sit itaque æstuet, nullus vt dæmon, nulla i[...] furia, nulla tentatio nos ab amore Dei seque[...] adeò vt cùm Apostolo dicere possimus, [...]
Rom. 3. *nos separabit à charitate Christi? Trib[...] & angustia, an fames, an nuditas* &c. [...] *tus sum quia neque mors, neque vita.* In [...] verba Chrysostomus commentatus excla[...] *O Paule cæli ciuis, Ecclesiarum columna, [...] lus terrestris, homo cælestis.* Hic scilicet ad a[...] sim Euangelicum mandatum seruabat, *Dilige[...] minum*, &c.

Variæ præcepti huius expositiones. Præcepti autem huius expositiones v[...] sunt & multiplices, & à se mutuo discrepa[...]

S.(...)

egorius in primis ait, Deum ex toto corde,
a & tota mente diligere, aliud non esse, quàm
omnia illum diligere. Hugo Cardinalis ait
æc verba varios Dei diligendi modos præ- *Hugo super*
, & eorum singulis Deum super omnia *Luc. 4.*
debere, Primò quia Creator est, qui esse
dat. Secundo quia Tutor, qui nos &
um esse tuetur ac conseruat. Tertiò quia
nptor & reparator, qui bene esse dedit.
tò denique quia Glorificator, qui optimum
esse promisit & dat, atque hic sensus est
rum. *Diliges Dominum Deum tuum ex to-*
de tuo, ex tota anima tua, ex tota mente
ex totis viribus tuis. Nyssenus ait, *ex to-*
de tuo, id est ex tota potentia vegetatiua,
otissimum in corde locum habet: *ex tota*
i tua, id est potentia sensitiua, quæ in ani-
dem sibi delegit, *Et ex tota mente tua*, id
tentia rationali & intellectiua, quæ men-
nhabitat; adeo vt quòd viuimus, sentimus
elligimus, amori Dei erga nos sit ascriben-

ij verò, inter quos Alexander Halensis, aiunt
è toto corde diligi debere, vt auaritia ex- *In 3. dist. 27.*
tur (appetitus enim è corde originem habet)
super omnia temporalia diligendo: *ex to-*
ima, in qua virtus concupiscibilis, qua dele-
lia appetimus, inhabitat, vt carnis concupi-
iam detestemur, super omnia creata Deum
ndo: *ex tota mente*, in qua consistit iactantia
perbia, vt inanis gloria procul pellatur, dum
super omnes honores & mundi pompam di-
ur. Qui verò ita amauerit, amat vt amari in
epto caritatis iubetur, *Diliges Dominum tuum*
to corde tuo.

Quam verò hoc æquum, & ratione consē-
Simile. neum! æquum scilicet est, vt qui arborem p
tauit fructus colligat. Cùm igitur summ
potens ille Deus in hominem potentiam &
Exod. 23. 25. cultatem amandi plantarit, certum est, am
34. Leuit. 2. qui eius fructus est, illi iure meritoque de
Num. 5. In huius rei signum voluit Deus olim omn
Deut. 26. borum feracium primitias sibi dedicari, P
tias frugum terræ tuæ deferes in domum D
Dei tui. Porrò primitiæ præclaræ illius arb
cordis humani inquam, sunt affectus, desid
& amor, quæ Deo in sacrificium offerenda &
molanda sunt.

Prou. 7. Sinceri amici dotes recensens, Sapien
Omni tempore diligit qui amicus est. Et
qui verus Dei amicus esse satagit, se
illum diligat & ex toto corde, & anim
ta. Idque sexcentas ob rationes, quarum
prima.

Rationes cur Deus amandus. Deus aliqua ratione nostrum totum est &
mne, cuius nos membra & partes sumus; a
naturaliter fieri videmus, vt pars semper
I. tum suum diligat & mille subeat discrimina,
rima adeat pericula, vt vitam tum tueatur
conseruet. Quod reipsa & quotidiana exp
entia satis edocet. An non enim brachiu
ctus excipiet, & objiciet se mucroni caput fe
cupienti. Adhæc annon omnes mundi pa
vniuerso, quod velut totum est, ne in rerum
tura vacuum detur, opitulantur & omni ratio
hoc ne fiat, se opponunt? Hinc ignis, præter
rum ordinem, aliquando descendit, terra p
ter naturam sublime petit & sursum euolat,
interdum conturbatur, confunditur & agitat
aqua denique interdum noua & inaudita sibi
in-

ita prodigia operatur. Omnia denique
di membra, nescio quæ non faciunt, vt vni-
succurrant, in quo insignem hauddubiè a-
em declarant. Cum igitur Deus totum no-
sit, cur nos, qui illius membra sumus & par-
um non diligamus?

cunda. Amor quodammodo eus est omnium 2.
orum affectuum, & quam in partem ille ver-
n hanc vergit & totus homo. Ipse primum
le, qui ceteras intentionum nostrarum or-
sphæras obripit & secum trahit. Est Spiri-
le Ezechielis, qui omnes animi rotas im-
t, & ad cuius impulsum sequuntur. Exper- Ezech. 1.
oc erat Augustinus cùm diceret, *Amor me-
dus meum, illo feror, quocumque feror.* Ae-
mum igitur & rationi maximè consonum
vt, quoniam amor diuini quid continet,
instar numinis omnes affectus nostros &
ntates dirigit & commouet, Deo in sacrifici-
fferatur.

rtia. Totus mundus in seipso & sua magnitu- 3.
consideratus est secundum speculatiuos, ni-
st, secundum mathematicos verò nonnisi
tum, imò vix aliquid. At Deus qui eiusdem cô-
& architectus est, æternum esse est, bonum
itum, essentia quædam incomprehensibilis, &
iarum abyssus. Si mundus igitur, qui nonnisi
vanitas est, diligi meretur & amari; magnus
Deus, qui mera realitas, maiorem reuera amo-
meretur. Ita argumentatus est Dauid dicens,
hominum vt quid diligitis vanitatem, & quæritis
dacium? Id est, Cur tantopere mundum, qui Psal. 4.
nisi vanitas est, diligitis, & Deum, qui sum-
bonum negligitis? cùm tamen hic diligen-
sit, ille verò contemnendus.

4. Quarta. Quidquid in mundi Theatro rep
est, creatoré amat & quodámodo adorat noct
dies. Qui enim perfectissimas quasq; creatur
spicere & intueri voluerit, videbit Angelos
cerrimos illos spiritus, cælos splédidissimos
orbes, sidera rutilátia, quæ nónulli instar nun
etiá coluerunt Si verò in terrá oculos cóiecer
lementorum videbit miracula, animalium d
sitaté, auium multitudiné, varia piscium gene
alia plurima. Si deinde ab his omnibus petat,
agant, reperiet haudcubiè, illa inter se dilig
quodam studio conspiraſſe, vt Creatori totis
bus seruiant & eumdem adorent. Aequumne
igitur, solum hominem hic deficere, solum i
non amare Deum, cùm tamen amet cetera?

Omnes creaturæ seruiunt & amant Deum.

5. Quintæ. si homo Deum nó diligat, omnes h
dubiè creaturas ab amore Dei abstrahet; sicut
tra, si homo solum Deum amat in mundo, om
item creaturę eumdem amabunt. Cùm enim h
creatura quædam vniuersalis sit, illo amante
teræ creaturæ amant; illo autem amore destit
ceteræ velut confusæ sunt, & fine suo frustr
Quemadmodum rege alicui obsequente, vni
regni incolæ etiam obsequuntur.

Creaturæ sequuntur amorem hominis, vt subditi amorem principis.

Cùm igitur certo certius sit, hominem Pri
pem esse totius vniuersi, si cui rei amoré is ap
cauit, huic etiam cetera suum applicét necesse
Quàm igitur turpe sit & absurdum, vniuerso
orbe Deum ex totis virib. amante & obsequen
hominem qui eiusdem rex est, eumdem alio co
ri diuertere, & amorem aliò distorquere?

6. Sexta. Quidquid naturale ac physicum est, q
diu è debita sede motum est, semper violentú
nec prius quiescit, quam in centro sint. Porrò r
gnus ille Deus naturale animæ & amoris no
centri

Deus amoris nostri centrum est.

trum est, cui nimirum viuimus, mouemur & hus; extra quod cùm affectus & amor noster rit, mundanis rebus inhærens, non quiescit, nebi satisfacit, sed semper in statu violento est. ic me Philosophiam Augustinus docuit dum Confessionum libro ait, *fecisti nos Domine ad te, inquietum est cor nostrum donec perueniamus e.*

eptima. Si quæ silua foret quæ finem non haet, sed perpetua foret, ignis quoque similiter itus esset, neue vmquam desineret. Ita, quonibonitas, maiestas, pulchritudo, & potẽtia Dei ita est, amor quo eadem amarentur; infinitus que esse deberet. Hinc benè exclamat Augusti- *O ignis qui semper ardes, & numquam exstingue- ô amor qui semper eris, & numquam tepescis, ac- le me & accendar, accendar inquam, vt totum am te solum; minus enim te amat, qui tecum a- id amat.* In soliloq. ca. 28.

Octaua. Si amor venalis foret; quis pluris eum 8.
ret, quis pluris emeret, quàm ille qui certo cer- Deus amorem nostrũ infinite remuneratur
gloriam cælestem & vitam æternam in mer- em aliquando redditurus est? at si gratis datur, iquid est, quod propter seipsum amari debet, e dignius quid & maius Deo, qui ipsamet boni- & amor?

Vltima sit hæc. Omnes virtutes morales & hunæ, hominem iustum, ęquum & prudentem redt; sine iustitia enim, sine temperantia, castita- prudentia, aliisque virtutibus meræ essemus tiæ & bruta; at amor ille diuinus & caritas hones qui morti obnoxij, immortales reddit, & Ioan. 4.
mideos. Vnde Ioannes, *Qui manet in caritate, in o manet, & Deus in eo &*. deinde Paulus, *Qui adhæ-*

ret Deo, per amorem, *vnus ſpiritus eſt*, cum
Amor namque diuinus diuinos reddit, & mu
danus mundanos. Idem aſſerit Auguſtin
*ſi terram diligis, terra es; ſi cælum diligis, cæ
es; nonne dixi, Si Deum diligis, Deus es*. Ce
rum anima noſtra, vt D. Dionyſius ait, ſpe
lo ſimilis eſt, ſi enim cælo ipſum obuerteris, ſt
las repræſentabit, ſi verò terræ lapides, ſpinas
tribulos referet.

Quamobrem amemus Deum, cùm amor il
us in ſemideos nos conuertat, & tot præclaræ
tiones ad ipſum nos incitent & iuuitent, i
deinde lex & Euangelium iubeant, *Diliges Do
num Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hoccine igitur, ô homo, præceptum neg
ges? & Dei tui oblitus æternæ te damnatio
obnoxium reddes? adeone brutus & inhum
nus fueris, vt Dominum, Creatorem, imò
Deum tuum è toto corde non diligas? At for
tan ſcire velis, num eum diligas? vide, nu
paſſiones & prauæ cupiditates in animo tuo e
amnum locum habeant, num verò exſtinctæ ſi
Exod. 19. Deo in montem deſcendente, circumundiq
mons fumigabat, quòd Deus in igne & flamma
eundem deſcendiſſet. Quis hoc myſterio vaca
dixerit? equidem nonniſi ratione factum hoc cr
diderim; & per ignem hunc caritatem, per fum
verò cupiditates, & inordinata erga bona temp
ralia deſideria deſignari. Ignis enim propriu
eſt humiditatem, quæ ei vbiuis & naturaliter a
uerſatur, expugnare, atque ab illa fumus enaſ
ſolet, quem ignis è ſubiecto quod occupaui
elicere conſueuit: eiuſdem naturæ eſt & car
tas, ſemper enim illa concupiſcentias & app
titu

ıs brutales, qui eidem aduersantur, expugnat, omni ratione conatur ex anima, quam oc- pauit mundi fumos & passiones illas violentas pellere.

Simile.

Ac veluti si arteriæ pulsus violentior & incita- r est, de febris vehementia dijudicari solet: erò lentus & morosus, non tanta vis morbi dignoscitur. Ita quoque vehemens amor minis erga Deum & caritatis ardor tum de- m agnoscitur, cùm desideria illius erga di- um obsequium feruida fuerint, & ardor dam entheus in animo se exseruerit. Atque his velut è symptomatis infallibilibus quam- mum dignoscitur, num quis Deum ex toto cor- , & proximum sicut seipsum amarit. Atque est alterum præcepti & propositæ materiæ mbrum, *Secundum autem simile est huic, diliges ximum tuum sicut teipsum.*

Duo magni amores homini iniuncti.

In ipsa rerum omnium creatione, omnipo- s ille opifex fecit duo magna luminaria, ninare maius, & luminare minus, à qui- s omnis rerum inferiorum influxus depen- ret. Idem ille conditor in ipsa hominis stitutione duos insignes amores constituit, um maiorem, id est amorem Dei, & al- um minorem, id est proximi; qui duo bi- quodammodo faces sunt & luminaria, quæ c inferiora illustrant, & à quorum virtu- omnis hominis fortuna & salus depen- at.

Amor Dei & proximi duo sunt poli.

Docent Astrologi & Mathematici vniuersum nc orbem in duobus polis, velut cardinibus nuerti & inniti, quorum alterutrum siquis aufer-

auferret, totius vniuersi ordinem & constituti
nem peruerteret ac destrueret. Ipsum de Christi
na religione dictum esto, duobus illam amoribu
veluti polis inniti, Dei scilicet ac proximi, & alt
ruter illorum siquis læderetur & rescinderetu
tota legis & religionis moles collabasceret:
*his enim duobus præceptis tota lex pendet & pr
phetæ.*

Animalia illa Ezechielis alas habebant, quib
in sublime ferrentur & nubes transcenderent, p
des quoque quibus in terra incederent. Allego
Ezech. 1. cum horum animalium sensum indagans, aio n
qui animalia sumus ratione prædita, alas quoq
habere debere, alas inquam amoris diuini; quib
ad Deum vsque euolent sublimes, eum super o
nia diligendo; simul etiam pedes, quibus in te
ra ambulent, pedes inquam amoris quibus prox
mum in terra commorantem diligant.

Quoniam volatus mentio incidit, certum est
ues vna destitutas ala volare non posse, sed d
abus instructas. Et quoniam scriptura anim
nostras multis in locis auibus similes esse asseri
dico eas in cælum aut ad perfectionem volare n
posse, nisi duas alas habeant, duplicem inqua
Isai. 40. amorem, Dei scilicet ac proximi; at si vtrum
Prou. 31. que habuerint, ad beatitudiuem pertingere
instar aquilarum euolare. Vnde Propheta, *Assi
ment pennas sicut aquilæ, & volabunt.*

Refert in Prouerbijs Salomon, Sapientiæ do
mesticos & clientes, diploidibus & duplicibu
vestitos, *Domestici eius vestiti sunt duplicibus.* De
signare forsitan his volebat, electos & dome
sticos æternæ Sapientiæ, animam duplici vest
mento id est gemino amore, tum qui in Deum

tun

m qui in proximum feratur, indutam habere
bere.

Ardentibus votis petebat Elisæus dari sibi du- 4. Reg. 2.
icem Eliæ spiritum, *fiat in me duplex spiritus*
us, quo adepto beatissimum se mortalium cre-
bat, Ita quoque anima pia & sancta nihil ma-
ri à Deo magistro suo contentione & ardore pe-
re debet, quàm duplicem illius Spiritum, id
duplicem amorem (Spiritus enim amor est,
amor Spiritus) illius scilicet ac proximi,
que ab his certum est vniuersam legem & salu-
n nostram dependere.

Magnis extulis laudibus seruator pauperculam
am, quæ nonnisi duos nummulos gazophyla- Luc. 21.
o iniecerat. per viduam hanc Christianam ani-
m designari crediderim, & per duplicem nũ-
ulum, duplicem amorem qui moneta est in
lo cusa, qui Ecclesiæ illatus & Deo oblatus,
gni meriti est, imo maioris, quàm omnes mun-
amores & affectus inordinati.

Pius ille Samaritanus detulerat secum oleum
vinum, quibus saucij illius viatoris vulnera Luc. 10.
rauit, dedit adhæc denarios duos hospiti, vt
igentem illius rationem haberet. Hocce my-
rio denotatur, numquam Catholicam & verè
ristianam animam in publicum sine amoris di-
ni vino & oleo misericordiæ erga proximum
odire debere, semper etiam duos illos denari-
in cordis crumena asseruandos. Sunt hæc quip-
vera ingredientia & medicamenta verè cæle-
a, quæ animam sauciam & varijs vulneribus de-
rmem curant.

Cum Dei filius, discipulos per vniuersum ter-
rum orbem Euangelium prædicaturos emitte- Ibid.
ret,

ret, binos illos & per paria misit, *Misit i binos ante faciem suam.* Edocere illos simul & voluit, duplicem illos amorem, tum Dei, t proximi prædicare debere, atque in eo null errorem posse admittere. Ita hoc expli Magnus Gregorius, *Ecce enim binos in prædi tionem discipulos mittit; quia duo sunt præce caritatis, Dei videlicet amor & proximi.* Desu ne igitur nobis figuræ & allegoriæ? Ipsum eti Euangelium annon satis superque insinuat p ximum esse diligendum vt nosipsos? atque h secundum est legis præceptum; *Secundum aut simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsi*

Hom. 17. in Euang.

Ipsa iam inde ab incunabulis nos hoc natu edocet, atque in amorem hunc etiam inuitos t hit & impellit; ipsi etiam ethnici magno er proximum semper amore fuêre, nec eum mo dilexere, sed naturali etiam amore moti, morti quamuis promeruisset addicere detrectarunt. sane Nero humani sanguinis sitientissimus, cu initio imperij, quo benignissimus erat, morte co demnatorum catalogum legisset, vt sua illos a ctoritate mortem promeritos iudicaret, amo subditorum stimulante astantibus dixit, *Velle nescire litteras*, id est, vtinam efformare litter nescirem, quibus tot ciues meos morti iam cog adiudicare.

Natura proximum nos nostrũ amare docet.

Nero noxios morti addixit inuitus.

Augusto Cæsare apud Asinium Pollionem co nante, contigit seruum vitrum quoddam frang re Chrystallinum, quamobrem indignatus Polli murænis eum abijci iussit: sed miser ille suppl cij sæuitiam veritus, Imperatoris Augusti se pe dibus aduoluit supplex, orans sui apud dominu causam ageret, vt atrox hoc supplicij genus in m tius conuerteret. Quo audito Augustus libertat prim

Bapti Fulgos. lib. 5. cap. 5.

imò eũ donauit, deinde omnia vitrea vasa ami-
Pollionis comminui iussit, & viuaria destrui. in-
gnatus ob exiguum crimen, imò inaduertenti-
, tantam sæuitiam exerceri reipsa ostendens,
us hominis votum salutemque pluris quàm o-
ia quæ in mundo reperire licet, faciendam.

Simile quid de Alexandro Macedone refert
tarchus: cùm enim mater Olympias quempiã
necem nescio, quam ob causam deposceret, ait, *Plut. in Apophtheg. Græcor.*
im mater a me mercedem postula, vita enim ho-
is nullo beneficio compensatur: & innocuum
rti tradere nefas est, nisi iura iustitiamque vio-
, & amorem naturalem lædere velim. Huc fa-
etiam quod de M. Antonio refert Seneca, hic
n cum nefariorum quorumdam conspiratio-
n in caput suum procusam audiuisset, & omni-
condonasset; coram senatu testatus est, malle
mortuos ab inferis excitare, quàm viuos ad
eros detrudere. Scipio verò Africanus, teste
tarcho in vita, malle se, aiebat, vnum ciuem
are quàm mille hostes perdere. Dic igitur
n barbari & ethnici proximũ dilexerint, & an-
præceptum caritatis seruandum sit? *Diliges*
ximum sicut te ipsum.

Augustus Cesar cum videret legatos externos, *Plut. in Pericle.*
llos melitaos sinu tenere, & quodammodo
sculari petebat num in patria illorum pueri
rirentur: indignum scilicet credebat, amo-
pueris debitum, bestijs impendi. Augusti re-
nsum proposito adaptans meo, nefas esse du-
e deplorandum, amorem, qui proximo debe-
rebus alienis & terrenis impendi.

Præcepit olim Deus, vt cortinę tabernaculi pur-
a & coccobis tincto tingerentur, *Tabernacu-* *Exod. 26.*
verò ita facies, decem cortinas de bysso retorta,
& hya-

& hyacintho ac purpura, coccoq; bis tincto, varie[ta]s opere plumario facies.

Purpura verò & coccus colores illi regij & r[u]tilantissimi symbola sunt charitatis, quæ reg[ina] virtutum & ignis quidam spiritualis est, quæ i[n]star cortinarũ cordis nostri tabernaculum vela[t], bis tincta sit oportet, amorem scilicet Dei & sin[u]l proximi comprehendat. Atque ita hoc expo[nit] Gregorius, *vos estis fratres cortinæ tabernaculi, per fidem in cordibus vestris secreta cælestia vela[tis], sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet in[es]se; coccus quippe ignis speciem habet, quid ver[ò] caritas nisi ignis? sed ista caritas debet esse bis tin[cta], vt tingatur & per amorem Dei & per amorem pro[xi]mi.* Atque hinc eruere amorem proximi potes[tis], sed audite præceptum, *diliges proximum sicut [te i]psum.*

Hom. 38. in Euang.

Diliges inquam in aduersis, non minùs qu[àm in] prosperis tam in mala via felicitatis, quàm te[m]pestatibus aduersitatis. Tobias senior quamp[ri]mùm vt visum recuperauit, & in pristinam fui[t] fortunam restitutus, *venerunt consobrini ad eum, congratulabantur ei de omnibus bonis, quæ circa [il]lum ostenderat Deus, & per septem dies epulantes [o]mnes cum gaudio magno gauisi sunt.* Non ait c[on]sobrinos ad illum venisse, dum in cæcitate a[ge]ret, & aduersitatibus premeretur, quò ill[um] in tristibus consolarentur, & verbis inducere[nt], vt ærumnas æquo animo sustineret; at tum [de]mum venisse, cùm à calamitatibus iam liber[a]tus esset, & lætiori fortuna vultu arrideret, [at]que hoc non est proximum deligere sicut [te] ipsum.

Proximus in prosperis & aduersis diligẽdus.

P

Primus mundi inquilinus Adam in hoc præce-
ceptum impegit, nec etiam vxorem pari', quo fei-
psum amore dilexit; cùm enim Deus vtrumque co-
am iustitiæ suæ tribunali citasset, vt meritas deli-
ti pœnas infligeret; ecce Adam, amica amicitiæ
ura conculcans seipsum purgaturus ait, *Mulier* Gen. 3.
*uam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & co-
edi.* Ingratitudinis huius & perfidiæ insimulauit
ernardus, & verè eum vxorem negat dilexisse;
rticeps quidem præuaricationis cum illa fuit,
d pœnæ socius esse noluit. At iusti, veri illi ami-
, aliter profectò faciunt; nam tametsi nullum
o amicis crimen velint admittere, eorum
men causa supplicium & pœnam subire non ve-
ntur.

Aristoteles, referente Laertio, rogatus olim,
ænam vera foret amicitia, ait, *vna est anima in
obus corporibus*, & sanè octauo Ethicorum, prio-
m illam sententiam stabiliens ait, *Amicus est al-
rego.* Quemadmodum igitur vna anima, duo ani-
ans corpora, eundem vtrique sensum, motum,
vitam daret; ita quoque vera amicitia, eamdem
quam proximi rationem habere deberet.

Si autem amicus est alter ego, amicitia profectò
æ eumdem me amare cogit, eodem quo me i-
um affectu illum diligi vult. Atque hac ra-
one obseruatur præceptum, *diliges proximum tu-
n sicut teipsum.*

Hoc autem amore prosequebatur Corinthios
ostolus cùm iisdem scribens ait, *Aemulor enim* 2. Cor. 11.
Dei æmulatione, id est tanto vos affectu & amo-
prosequor, atque ita erga salutem vestram affe-
us sum, vt si mortem vestri causa oppetere neces-
foret, sine vlla tergiuersatione oppeterem. Per-
de ac si diceret, Quemadmodum amor Dei filiũ

hominum redimendorum causa ad mortem co[mpulit]; ita quoque idem amor me vitam meam v[e-]strí causa offerre iubet. O egregium erga pro[xi-]mum amorem! de quo illud sponsi commodè d[ici] potest, *Fortis est vt mors dilectio.*

Cant. 8.

Non minor quoque fuit ille Moysis am[or,] quem erga populum suum ostendit. Cùm en[im] Deus eum in Arabiæ montem Sinai euocasset, [&] eminus terram promissionis ei ostendisset, nu[llo] tamen introitus in eamdem facto promisso, i[lle] ab omni ambitione alienissimus, animam n[on] contraxit aut tristi audito nuntio contristatus [est,] & quamuis priùs eum moriturum prædiceret D[o-]minus, vitæ tamen tempus sibi produci non po[stu-]lauit, sed de sola populi salute commodisque s[ol-]licitus ac laborans supplicauit, *Prouideat Dom[inus] Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit su[per] multitudinem hanc, & possit exire, & intrare a[nte] eos, & deducere eos vel introducere, ne sit populus D[o-]mini, sicut oues absque Pastore.* De vxore sua ne[que il-]lum ac liberis, imò ne de seipso quidem labor[at,] sed vnicum Dei honorem & populi salutem sp[e-]ctat, quibus cætera postponit. Næ ille præceptu[m] de proximo diligendo obseruabat, *diligens pro[xi-]mum suum sicut seipsum.*

Num. 27.

Similis, ne dicam maior, fuit amor Eliæ Proph[e-]tæ. Cum enim summa & extrema per regnu[m] Israel siccitas ac proinde sterilitas inualescer[et,] adeò vt triennij & semestris spatio nulla cælo pl[u-]uia cecidisset; ecce suorum cõtribulium miserti[us] *Elias ascendit in verticem Carmeli, & pronus in te[r-]ram posuit faciem suam inter genua su[a]* quibus precibus finitis copiosissimus cælo imb[er] delapsus est. Quid putatis Eliam nouo hoc & pe[re-]grino orandi genere designare voluisse, aliud n[isi]

3. Reg. 28.

Eliæ in su-s amor.

il profectò, quam vehementem quo erga suos af-
ciebatur amorem. Hinc eliciunt nonnulli, fuisse
pud Hebræos consuetudinem, & domini si quan-
o in seruos animaduertere grauiùs vellent, caput
ter genua inserere, & manus pedibus alligare
litos, atque ita seruos in vnum instar globi con-
usos, fustigationem dominorum excepisse, vt se
: mouere quidem loco possent. Huc allusisse vi-
s est etiam Iob Propheta, dum tyranni cuius-
m vitam describens inter cætera ait, *Sicut vir* Iob.15.
i præparatur ad gyrum, ad ictus scilicet & flagel-
manibus pedibusque colligatis excipienda.
uam consuetudinem Elias Propheta cùm nosset,
rmeli montem ascendit, & in terram fa-
e inter genua inserta, instar mancipij ad ictus
cipiendos parati, sese deiecit, obsecrans, Iam
ennium ac semestre elapsum est Domine, ex quo
lla in terram cecidit pluuia. Populi igitur tui
serere, sua ob peccata si supplicia hæc luit, e-
idem vadimonium præsto, ipse subitò humeris,
ce me in flagella paratum, ac libenter patiar
idquid in illum acerbiùs decernere constitue-
: paratum ecce me omnia suppliciorum ac
gellorum genera perpeti. O fecundum cælum!
amorem incredibilem! hoc scilicet erat præ-
ptum de diligendo proximo obseruare, *diliges*
oximum tuum sicut teipsum.

Cerui cum è continente in insulas traijcere per
us marinos parant, solet qui ceteris robore &
erum fortitudine antecedit, in aquas se præ a-
s coniicere cuius tergo sequens cornuum pon-
s imponit, & secundi tertius atque ita longa
ie aquarum secant impetum, mutuo obsequio
æ difficultatem solantes.

Et quoniam qui cæterorum ducem agit, alte-
us tergo ramoſa cornua nequit imponere, & fra-
gendis pectore fluctibus defatigatur, hinc emen
aliquo viæ ſpatio primum locum deſerit, & vl-
mi tergo ſuo imponit onus, ac tum ſecundus
gmen ducit, & mox alius. Hinc apparet, qual
erga proximum amorem & affectum habere deb
Gal. 6. amus. Ideò ait Apoſtolus, *alter alterius onera port-*
te, & ſic adimplebitis legem Chriſti, Id eſt caritas
Euſeb. Emiſſen. in quad. hom. gis ſumma eſt & finis, atque hinc Euſebius Emiſ
nus, *alter alterius commodis ſtudeamus, & inuic*
labores & opera noſtra portemus. Similitudine
porrò de ceruis habet, & Auguſtinus dicens, *de c*
uis nonnulli ſcripſerunt cum fretum ad inſulam tr
lib. 83. q. 28. *fretant paſcuorum gratia, ſic ſe ordinant, vt one*
capitum ſuorum, quæ geſtant in cornibus ſuper ſe
uicem portent, ita vt poſterior ſuper anteriorem c
uicem collocet. Quid? beſtiæ ſibi inuicem opitula-
tur, & homines ſeſe mutuo non diligant, cùm t
men & naturali lege & Euangelica ad illud in
temur & obligati ſimus?

Apoſtolus aliud multis in locis non edocet q
caritatem, & ad hanc potiſſimum Romanos Ne
Rom. 8. phylos exhortatur, *fraternitatem caritatis inuic*
diligentes: perinde ac ſi dixiſſet, Amplectemini c
ritaté, & vos inuicem amore fraterno diligite, r
giam hanc virtutem conſectemini, virtutem inq
ceterarum virtutum reginam. atque ita rem ſe h
bere ipſa docet ratio, & Apoſtol. alio loco fatetu
1. Cor. 13. *Nunc autem manent ſpes, fides, & caritas; tria hæ*
maior autem horum eſt caritas. Idque varias ob rat
ones, quarum hæc prima eſt.

Ariſt. 3. de anima. Tres iuxta Phyloſophos anima facultates h
bere, intellectum, memoriam & voluntatem; qu
tribu

quæ tribus egregiis virtutibus Deus insigniuit, intellectum fide, memoriam spe, caritate autem memoriam. Cum igitur ceterarum facultatum nobilissima sit voluntas, vtique omnia constituit ac fieri mandat; hinc efficitur caritatem quæ Deum & proximum spectat, etiam cæteris virtutibus excellere. Hoc vt sentiam facit axioma illud Philosophicum, *Qualia sunt subiecta, talia sunt prædicata.*

Secunda finis, vt variis in locis docet Aristoteles, nobilior est omnibus quæ sunt ad finem: an non enim sanitas maior ac nobilior, quàm medicamenta & malagmata, quæ ad eamdem tum tuendam, tum recuperandam constituta sunt? Atqui caritas finis est & scopus cæterarum virtutum, vt Apostolus ait, cæteris igitur & nobilior & præstantior. *2. Phys. 2. de anima 3. Topic. & 1. Ethic.*

Tertia. Virtutes Theologales aliis nobiliores sunt, eo quòd ad Deum quàm proximè accedant, eumque cominus quodammodo alloquantur, & illum immediatè vt obiectum respiciant, vt omnis Theologorum schola docet. At inter Theologicas caritas ceteris propiùs Deum accedit, eo quòd ipsa Deus est, nam vt Ioannes ait, *Deus caritas est*; ceteris igitur & nobilior & præstantior; itaque ceteras excedit & præstat, vt sine illa aliæ penitùs nequeant consistere, imò virtutum nomen amittant. Docet hoc D. Thomas in summa, & sane ita se res habet. *1. Tim. 1. Rom. 13. in 3. dist. 23. & D. Tho. 2. 2. quæst. 23. art. 6. 1. Ioan. 4. 2. 2. q. 23. a. 7.*

Quarta. Inter virtutes illa ceteris dignior & excellentior est, ac coronam meretur, quæ aliarum forma est, & ad cuius exemplar ceteræ efformantur, & à qua essentiam & dignitatem mutuantur. Forma enim est quæ dat esse rei. Porrò Caritas, omnium Theologorum in tert. sententiarum iudi-

cio ceterarum forma est; omnium igitur n bilissima & dignissima , cum teste Philos pho, forma sit quid diuinum & appetibile in n tura.

1.Phys.2. de de anima & 7.Metaph.

Quare ex omnibus rationibus iam adductis st tuere possumus tantam esse caritatis excellenti vt quamuis ceteras habere videamur virtutes, h vna tamen destituti, nullam omninò habeamu hanc verò si habeamus ceteras eadem opera pos deamus. Testem hic habeo Augustinum , *Atten quanta est charitas, quæ si desit, frustra habentur c tera, si adsit, habentur omnia.* Tantæ adhæc il ponderis ac momenti est, vt sine illa nemo salu queat, quamuis ceteras virtutes possideat. Ait nim Aristoteles 8. Physic. & refert S. Thomas 2. quæst. 1. art. 1. in causis essentialibus subalternat si vna auferatur, ceteras concidere; econtrà ve primâ firmâ permanente, ceteras etiam subsiste Quod exemplo manifestum reddam: arboris p ma causa radix est, deinde, truncus, rami, folia, fl res, causæ sunt, quæ arborem constituunt; radix truncum influit, ille in ramos, rami in folia, fol in flores, & flores in fructus, atque omnia hæc arboris essentia sunt, & sibi mutuo subalternat at prima causa est radix, quæ vbi semel eradica & ablata fuerit, cetera emoriantur, necesse est; contrario illâ vegetante ac viuente, viuunt cet ra. Quod vbi fixum fuerit & certum, necessario s quitur, caritate quę prima causa est, & veluti radi à qua cæteræ dependēt virtutes, quæq; gratiæ m riti, omnisque nostri præmij & origo ac radix, al latâ & eradicatâ, cetera quoque omnia necessari deficere.

lib. de verbis Domini.

Simile.

Nam si caritas in homine deficere cœpe

ri

rit, deficit & gratia, deficiente gratia, deficit meritum; merito deficiente deficit merces & præmium; deficiente præmio ecquænam erit tandem beatitudo? & sic à primo ad vltimum sequitur, charitate amissa, omnia nobis amissa esse, nullumque beatitudinis spem superesse.

Conemur igitur, Christiani, hanc animo virtutem insculpere, quæ nihil est aliud, vt Doctores aiunt, quàm amor & dilectio, qua Deus diligitur propter se, & proximus propter Deum. Studeamus hanc virtutem obtinere, cui nulla nec in cælo nec in terra par haberi potest, nam vt August. ait, *Charitas est donum Dei, quo nullum est excellentius*. 3. Sent. dist. 27. Aug. lib. 18. de ciuit.

Contendamus hanc parare, quæ sicut aurum omnia superet metalla, & oleum omnibus supereminet liquoribus; sic omnia bona mundi excellit: studeamus, obsecro, hanc lucrari, quæ ex hominibns Angelos & Deos reddit; scribit enim Augustinus, *Quicunque secundum regulam veræ charitatis viuit, non homo vel Angelus, sed Deus censendus est.* Bern. serm. de carit. Lib. de verb. Dom.

Denique demus operam, demus inquam, vt Deum ex toto corde diligamus, & proximum sicut nosipsos, cum ab illo tota lex & Prophetæ dependeant.

Hanc obsecro, omnipotens & æterne Deus, gratiam nobis præsta; fac quæso, vt te ex toto corde, tota anima, tota mente, & totis viribus diligamus: totum te corde creatorem; anima, vt Dominum; mens, vt Deum; vires denique totæ, vt beatitudinẽ suã diligant. Et est sanè rationi cõsonũ vt hoc modò diligaris: cũ enim tu cor creaueris, id

tibi totum offerendum eſt, cùm etiam animam creaueris, totam eam tibi dedicare par eſt; cùm menti & intellectui eſſe dederis, vt te penitùs etiam cognoſcat neceſſe eſt; cum denique ipſe vires nobis conceſſeris, æquiſſimum eſt, vt tuo obſequio amorique omnes etiam impendantur. Ad hoc illicet lex, Religio & natura ipſa nos obligat. Fruſtra alioquin homines, fruſtra Chriſtiani diceremur, fruſtra deniq; fidem nacti eſſemus, ſi te post tot prægnantia præcepta diligere detrectaremus. Deinde quoque neceſſarium eſt, vt poſt te, proximum amemus, ſicut nos ipſos; ita nempe id fieri iubes, ita cenſes & præcipis, nos quoque idipſum facere decreuimus, modò gratiam concedere digneris. Scimus enim à duobus illis præceptis vniuerſam legem & prophetas, atque omnem noſtram beatitudinem dependere, ad quam nos deducat Pater & Filius, & Spirirus Sanctus. Amen.

✠✠✠✠✠✠

DOMI

DOMINICA DECIMA OCTAVA.

POST PENTECOSTEN.

Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit, & venit in ciuitatem suam; & ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Matth. 9.

FIGVRA.

ARca testimenti veteris cùm è Cariathiarin, triginta hominum millibus stipantibus, in domum Obededom Leuitæ Gethæi venisset, 2. Reg. 8.
niuersæ familiæ benedixit, & varijs donis ac beeficijs domesticos omnes cumulauit. Hoc nonnifigura fuit veritatis, quam hodiernum Euangeum continet, Videte enim, vt Iesus Christus vera la arca Testamenti noui, è Iudæa, turbis comitanibus, in domum cuiusdam Capharnaitæ veniens, imdem beneficijs cumularit & benedictionibus ælestibus repleuit, in eadem Euangelium prædit, peccata dimittat, & paralytico sanitatem conrat. Ecquænam Deus bone beneficia! sed ecquæ iam materia quam huius horæ spatio vobis auentibus deducam! Hoc itaque intendo, modò piritus Paracleti affulgeat auxilium, & virgo eipara precibus filium profusis mihi gratiam imtret. Quamobrem angelica eam salutatione mpellemus.

AVE MARIA.

Constantinopoleos decus Ioannes cognomen Chrysostomus; fidei Catholicæ excellentiam gnitatemque dum secum perpenderet, quodam

loco ait, *fides religionis Catholicæ culmen est animæ, ostium vitæ æternæ, & totius veritatis stabile fundamentum.* Huius etiam præconem agens Augustinus inter cetera dicit, *fides est omnium bonorum fundamentum, & humanæ salutis initium.* Equidem post duo illa vtriusque Ecclesiæ lumina, fidem alius extollam, dicamque quod inter planetas sol, inter elementa ignis, inter gemmas adamas, inter metalla aurum hoc inter dona & charismata cælestia fidem esse: ipsa est etiam diuinus ille thesaurus in Ecclesiæ agro delitescens, quem qui semel inuenerit, vēdit ac distrahit omnia quæ in mundo possidet: est quoq; illa fax supernaturalis, quæ ubi semel in animo accēsa fuerit, nunquam exstinguitur, tantumque splendorem & radios ita lucidos circummundique eiaculatur, vt conspicere etiam mereamur, quæ alioquin sub oculum non cadunt. Est deniq; candelabrum illud aureum, quod in Exodo Deus fieri prǫcepit, quodque Zacharias in septem lucernas distinctū & in templo collucens vidit. *Et ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & duæ oliuæ super illud, vna à dextris lampadis & vna à sinistris eius.* Quid significare putatis candelabrum illud in septem lampades distinctum & duobus fertis redimitum; aliud profecto nihil quā fidem; quæ instar auri in medio Ecclesiæ resplendet, & septem sacramenta, quæ septem illis lucernis similia esse assero, continet, & caritate ac spe velut duabus oleagenis coronis redimita est fides. adhæc scientiarum omnium regina est, sine qua nihil scimus, & cum qua scimus omnia. Et sane Glossa ordinaria super verba illa Prouerbiorum *Mu-*

Super Matt.

Lib. de fide ad Petrum.

Matth. 13.

Exod. 25.

Zachar. 4.

Fides candelabro aureo similis.

Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu verò super- *Prouer. vlt.*
gressa es vniuersas; commentãs ait, *Omnes sunt quasi*
diuitiæ quædam, scientia verò fidei omnes diuitias sci-
entiarum supergreditur. Ipsa quin etiam minutum *Luc. 21.*
illud viduæ est, quod in templi Gazophylacium
coniectum, & Deo à paupercula quadam anima
oblatũ, pluris fit maiorisq; meriti censetur, quam
omnes oratorum Philosophorumque mundi huius
scientiæ.

Adeò vt omnes propemodum Theologi Schola- Fides alias
stici in primum sentent. fidem ceteris scientijs scientias
præclaris tũ dignitate tũ excellentia præcellere, supergreditur.
dicere non vereantur, fundamento illi Aristotelis
notissimum innixi, dicentis, scientiam ac discipli-
nam illam ceteris nobiliorem esse, cuius subie-
ctum est nobilius: at nullum fide subiectum digni-
us; Rhetoricæ namque subiectum est compositè &
ornatè dicere, Dialecticæ scitè & rectè argumen-
tari, Physicæ corpus naturale, Mathematicæ quan- *Lib. 8. Topic.*
titas, Metaphysicæ ipsum esse; at Deus & vniuersa *lib. 2. de*
diuinitas vnicũ fidei subiectum est. Hinc Augusti- *anim.*
nus asserit, fidem virtutem quamdã esse, quæ purè
& simpliciter à substãtia quadam diuina procedat;
denique omnium Doctorum ea est opinio, fidei *Lib. de Trin.*
scientiam ceteris omnibus dignitate præcellere, & *cap. 2.*
longè etiam certiorem & irrefragabiliorem esse,
quod præ alijs in Summa docet & adstruit Angeli-
cus Thomas.

Quamobrem hoc fixum ac firmum habeatur 2.2. q. 4.
fidem alijs omnibus scientijs certitudine vt irre- art. 8.
fragabilitate præstare; quod hac ratione confir-
mo: quod cuiusdam primæ & increatæ
veritatis lumine cognoscitur certius ac fir-
mius est, eo quod lumine ac ductu veritatis
crea-

creatæ percipitur. Porrò quidquid per fide co- gnitum habetur, in Dei schola addiscitur, & veritatem quamdam primam & increatam *Cap.3.* des enim, vt in libro sapientiæ legere est, à De infunditur, & cælitus descendit, fidei igitur sci- entia omnibus alijs certior, ac de qua minus du- bitare liceat.

Secundò, naturales scientiæ è rebus notiori procedere solent, earumque fundamenta principia maximè vniuersalia, & propositi *7.Metaphys. 3.de de anim. 1. Phys.lib. de sensu & sensato. Lib.1. de anima & lib.de causis.* notiores, in 7.Metaphys.&alibi tradit Aristot *Scientia à notioribus procedit.* Atqui fides nulla liá causam agnoscit præter Deum, neue vlla p cipia aut fundamenta, quàm primam illam ve tem & reuelationes diuinas. Cum igitur caus bilior, iuxta Philosophos, nobiliores etiam ctus producat, & fidei causa omnium nobilis sit, sequitur etiam eam ceteris præstantiore digniorem esse.

Tertiò. Quidquid testimonio & confirmat Spiritus sancti scitur, certius est eo quod per c turas cognoscitur; ceterũ quidquid per fidem gnoscimus, Spiritus sancti testimonio cogn *Rom.3.* habetur. vnde Apostolus ad Romanos, *Ipse S tus sanctus testimonium reddit spiritui nostro.* & Thessal. prima, *Cùm accepistis à nobis verbum* *1.Thes.2.* *cepistis illud non vt verbum hominum sed sicut ver Dei.* Quamuis autem ea quæ per fidem cog cimus, nulla naturali demonstratione cogno mus, tamen quoniam supernaturali cognition edocentur, multo de ijsdem quàm de alijs certi sumus; quòd à doctore tum certiore tum periti tradantur, vtpote Spiritu sancto; de quo dici *Spiritus veritatis ipse vos docebit omnia.*

Hinc audacter infero, minimum fidelium, qu

iis in ceteris ſcientijs humanis ſtupidiſſimus ſit, coram Deo doctiorem maiorique cognitione prę-ditum cenſeri, quàm omnes mundi Philoſophi, qui vera fide deſtituti ſunt. Quo ſpectat & verſus ille prouerbialis.

Qui Chriſtum bene ſcit, ſatis eſt ſi cetera neſcit. In 3. ſēt. deſt 23. art. 1. q. 4

Quò etiam reſpiciens S. Bonauentura ſcribit, *Melius eſt vel modicum de Deo ſcire, quàm omnium cælestium ſimul & terreſtrium notitiam habere.* Hinc benè exclamat Auguſtinus, *Nulla maior virtus fide, nulla maior ſcientia, nulli maiores theſauri, nulla maior excellentia & dignitas in præſenti vita inueniri poteſt.* Non minora in eam congerit encomia melliflluus Bernardus, dicens, *Nulla maior nobilitas eſt in mundo, quam nobilitas fidei Chriſtianæ, quæ animam ſic nobilem facit & ſublimat, vt etiam digna ſit ſedere à dextris virtutis Dei.* Quin & in Danielem commentatus, hanc illius nobilitatem maioribus celebrat præconijs, *fides*, inquit, *attingit inacceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit nouiſſima, transgrediturq; humanæ rationis fines, ac naturæ vſum ac terminos experientiæ.* In ſententijs.

At non modò magna fidei dignitas & excellentia eſt, ſed maior etiam eiuſdem virtus & potentia: omnem ſiquidem potentiam naturalem ſuperat; quod ita probo fieri non poteſt vt quiſpiam, quibuſcumque tandem viribus & induſtria naturali conetur; aquis inambulet, & ferrum plumæ inſtar vndis innatet; illud tamen fides Petri, hoc verò Eliſæi effecere. Deinde nemo naturali ſua virtute ſoli, lunæ, ſtellis imperare poteſt, aut in medio cæli axe curſum eorum ſiſtere & præcipitem impetum ſine vllo rerum inferiorum diſpendio, Virtus & potentia fidei naturæ potentiam tranſcendit.

& to-

Lib. 2. de & totius mundi machina diſſolutione, interru
generat. pere; ait enim Ariſtoteles motum ſolis generatio-
Ioſ. 10. nis & corruptionis omnium eſſe cauſam: magnus
tamen Iſraelitarum ductor Ioſue vnico verbo
lem ſiſtit, & lunæ imperat ne curſum præcipita-
ret, ſed ſuſpenderetur & noctis vnius paterc
diſpendium, die ad horas prolato, *ſol contra*
baonitas ne mouearis.

Tertio, naturæ vires ſuperat, efficere, ne igni
vrat calorem exuat, qualitatem combuſtibilem &
7. Phyſic. actionem depaſtiuam amittat, de quo tam
Ariſtoteles ſripſit, *agens naturale agit neceſſari*
Dan. 3. *ignis ſemper calefacit:* veruntamen apud Danie
legere eſt ignem in fornace Babylonica non a
ſe, & fidei iuſſis, obſequendo ardorem & calor
ſuum rabiemque exuiſſe.

Quartò, Phyſicè nemo & naturaliter mon
transferre poteſt, aut cogere illos loco cedere
hil quippe præter naturæ ſuæ ordinem agere
1. Phyſ. teſt, aut nouam actionem aſſumere: ait enim A
ſtoteles, *nihil agit contra naturam ſuam.* Ceter
Ariſtotel. montium natura grauis ac ponderoſa eſt, & c
lib. 4. de nia quæ grauia ſunt ſemper deorſum vergunt,
cælo. que ideò loco moueri, & in alium trãſmigrare
Matth. 21 ſciunt. Chriſtus, tamen apud Matthæum ait, *Q*
ſi habueritis fidem, dicetis monti, quod proijciat ſ
mare & obediet vobis.

Paucis verò vt complectar, omnes naturæ vir
quamuis maximè intendantur, dæmones profli
re ac loco pellere nequeunt; ait ſiquidem de i
Iob. 4. Iob, *Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur*
qui factus eſt, vt nullum timeret, Marci tamen vlti
legitur, fide eos pelli præterea omnia naturæ
media nullum morbi genus quod reuera incu

b

ile ſit, ſanare queunt, vt cæcis viſum, auditum
urdis, greſſum claudis, leproſis ſanitatem, pa-
lyticis membrorum vſum reddere; hæc tamen
mnia pręſtat fides; Vnde de illius excellẽtia ac di-
nitate facile diiudicare poteſtis, *Cæci vident,* Matth. 11.
audi ambulant, leproſi mundãtur. Hodierno quoq;
Euangelio prodigioſam paralyſios curationem
gimus, ſed fidei meritis impetratam, dicit quip-
textus, *Videns autem Ieſus fidem illorum, dixit*
ralytico conſide fili, remittuntur tibi peccata tua.
am materiam vt methodice deducam primo de Propoſitio concionis.
qui Chriſto paralyticum offerunt, ac de alijs
iſdem rei circumſtantijs; deinde de prodigioſa
ralytici curatione loquemur.

Chriſtus igitur cũ nauigio mare Galilææ tranſ-
taſſet, in quo horrida illa tempeſtas, quæ Apo-
los maximoperè conſternauit, accidit, & in
ram Geraſenorum perueniſſet, & ægros ali-
ot ſanitati reſtituiſſet, iterum mare conſcẽdit,
Galilæam reuerſurus, ac deinde Capharnaum
it, vbi domum cuiuſdam ingreſſus paralytico
mbrorum vſum reddidit: at tanta tamque den-
um turba ſequebatur, vt domo completa & a-
anteriori homines non capiente, medico æ-
offerri non poſſent: quamobrem neceſſe fuit,
tectum illum funibus in grabato ante medici
les dimittere, vt eum omnipotenti ſua dextra
gendo ſanitati reſtitueret.

n ipſo Euangelij limine dubium occurrit, Cur Capharnaum patria Chriſti appellatur
d antequam prouehamur vlterius, diſſolue-
s. Quidquid hic factum audis, in Caphar-
m vrbe maritima, in tribu Rabulon &
phthalim ſitę, Galilæę totius metropoli factum
ſtat: ſed cur hæc ciuitas Chriſti dicta eſt?

primo

primo quòd totius prouinciæ caput & metro-
lis foret, deinde quòd Christus in eadem educa-
esset, ac toto propemodum vitæ spatio ibidem
bitasset, vt docent Chrysostomus ac Lyra-
Tertio, & quidem aptius quòd, teste Matth-
relicta Nazareth, in Capharnaum habitatũ ve-
Matth. 4. set, *Relicta, inquit, ciuitate Nazareth, venit & h-*
tauit in ciuitate Capharnaum. Augustinus, B-
Strabo, Hugo, & Lyranus ideò illam Christi pa-
vocitatam credunt, quòd totius Galilææ met-
polis esset, & à qua Nazareth Christi patria dep-
deret quemadmodum Romanus appellatur
quis, non quod Roma oriundus sit, sed alio in
co, qui Romano imperio & ditioni subiectu-
Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius ho-
lam appellatam nomine credunt, quòd domi-
sæpius ibidem ageret, & vt plurimum habita-
Tres quippe ciuitates habuisse dicitur Bethle-
imprimis in qua natus; Nazareth, in qua educa-
Capharnaum denique, in qua commoratus. Au-
Homil. 30. in capit. 9. Matthæi. verba Chrysostomi, *propriam hic, inquit, ciuita-*
eius Capharnaum appellauit, Bethlehem enim ip-
tulit, Nazareth educauit sed Capharnaum propr-
ipsius erat habitaculum.

Caritas in patriam exercenda.

Sed quidquid de rei veritate sit, egregium
diuinæ sapientiæ argumentum notandum occ-
rit; filium Dei scilicet in suos prius ciues se, qu-
in alios benignum ac liberalem demonstra-
Quamuis enim Christiana caritas omnes resp-
at, & erga quoslibet exercenda sit, in consangui-
os tamẽ & notos priùs, quàm in alienos & igno-
Quo respiciens tacitè amans illa sponsa in Ca-
Cant. 2. cis ait, *Introduxit me rex in cellam vinariam, or-*
nauit in me caritatem. ordo autem caritatis is
vt nostros, id est propinquos & amicos pr-
qu-

quàm alienos complectamur. Is ſcilicet & caritatis tum naturæ ordo eſt, Nam agētia naturalia in proxima ſemper & vicina, primo virtutem ſuā & effecta exerunt, ac deinde paulatim ad remotiora delabuntur. verbi gratia, ignis citiùs calıfacit & aduit eos qui eidem vicini ſunt, quàm remotos & diſtantes. Quo naturali exemplo docemur Chriſtianæ dilectionis ignem, propinquos & conſanguineos præ alijs ignotis, benefaciendo calefacere debere. Quamobrem ſapiebat Apoſtolus, cum Iſraelitarum, è quorum ſemine prognatus erat, damnationem præ alijs (licet nullum, etiam maximè impium, in interitum ruere vellet) ſingulari quadam ratione deploraret, ingemiſceretque ſi quem illorū legi Euāgelicæ refragari cerneret; ait enim, *Veritatem dico in Chriſto Ieſu, non mentior, quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo; optabam enim ego anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ.* Caritas ſiquidem docet & urget, vt de noſtratium primò, deinde de externorum ſalute laboremus.

Agentia naturalis in vicina primò agunt.

Rom. 9.

Sol ille mundi oculus, diei princeps & aſtrorum rex, prius lumen ſuum & influxus planetis qui circū illū cōmorantur cōmunicat, quā rebus his inferioribus. quo Philoſophico aphoriſmo erudimur, ſi modò ſolem imitari, & caritatis iura ſeruare velimus, amoris noſtri & affectus operationes prius erga vicinos, & affines & notos, quàm alienos & incognitos declarandos.

Sol primò influxus ſuos, communicat rebus viciniorībus.

Iudæi cùm olim Domino vitio verterent, quòd apud alios in miraculis patrandis effuſus eſſet, & prodigus, nullum verò apud ſuos, auarus quodammodo, ederet, dicebant, *Quanta audiuimus facta in Capharnaum, hæc & hic ſimiliter in pa-*

Luc. 4.

triatua. Quasi dixissent, Quis ille tuus agendi mos est, magister? vt nimirum alienos cōplectaris, tuos verò ciues negligas & quodammodo contemnas? vt Capharnaum miraculis tuis illustres, patriam verò tuam Nazareth ingloriam iacere sinas, nullo ibi miraculo patrato? sensus Iudaicæ huius reprehensionis ostendit, propinquis prius quàm externis caritatem declarandam.

Dan. 4.

Arbor illa Nabuchodonosor, quæ non fuisset bestijs sub illa pascere solitis, fructus proferebat, quamprimum deiecta & excisa fuit: quo edocemur illos qui opibus abundant, & tamen parentibus & consanguineis easdem non communicant, sed in bestias id est canes, equos alienos & meretrices effundunt, vita indignos esse, atque in periculo versari ne deiiciantur, & diuinæ iustitiæ securim experiantur.

Qui suis benefici non sunt, vita sunt indigni.

Mulier illa Chananæa, filiæ, quæ à dæmonio diuexabatur sospitatem deposcens, & enixissime efflagitans, tandem tacitè importunitatis accusata, à Domino audiuit, *Non est bonum sumere panem filiorum & dare canibus.* Id est quumne putas, aut non potius indecens, ne Iudæis, qui filij mei vterini sunt, & quorum ego pater miraculorum panem auferre, & Chananæos, qui canes sunt, & bestiarum ru viuunt, eodem pascam ac reficiam? Illi porrò filijs panem auferunt, quò canibus illum tradunt, qui in externos caritatem declarant, propinquos verò suos pertranseunt; quos Christus tandem aliquando hoc nomine reprehendet.

Matth. 15.

Vidua Seraptana cùm ab Elia propheta,

sui vt misereretur, & fame propemodum enecto, panis buccellam elargiretur; paupertatem suam 3.Reg.17. quamprimùm prætexens, ait, *Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna vt ingrediar, & faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus & moriamur.* Perinde ac si diceret, Adsit tibi Dominus vir Dei, equidem hocce tempore tibi opitulari nequeo: pauxillum enim illud alimenti quod habeo mihi cedet, & filio; neque enim æquum est, filium meum vt deseram, quo tuæ necessitati succurram, tuæ inquam, quem numquam prius mihi videre contigit, ac ne de facie quidem noui. Quo efficere volebat, caritatem exigere prius vt nostratibus, quam alienis & externis succurrimus.

Paupercula illa Prophetæ cuiusdam vidua, quam quotidie creditores sollicitè & importunè ob debita coniugis diuexabant; cùm oleum Dei permissu & Elisæi intercessione excresceret, primo vasa domestica, ac deinde vicinorum repleuit; & sane quod notatu dignum, quamprimum vt mutuò vicinis sumta replere desijt, non legitur oleum ampliùs excreuisse. Quo mysterio edocemur, caritatis oleum primo in parentes, affines, amicos, propinquos, domesticos ac familiares, ac dein de siquid superfuerit, in alios effundi debere. Atq; simul hic notandum est quamprimum vt benefacere & opitulari, proximis cessamus, oleum caritatis in animam nostram non amplius redundaturum.

Gen.15. Quamdiu Abraham Patriarcha illiberis fuit, non mediocriter cruciabatur, quod externis laboraret, & herede careret, in quem hereditas, bona, facultates opes deuoluerētur; quamobrem lacrymans dicebat & gemens, *Ego vadam absque liberis, & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. Additque Abram, mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus, hæres meus erit.* Id est, Rationi nequaquam consonum est Domine, vt illa, quæ tanto sudore quis parat, spe quadam animatus filijs illa suis relinquere, in seruorum & alienorum manus deuoluantur; repugnant quippe leges caritatis & iura naturæ. Quamobrem liberos mihi elargire Domine, vt illi omnium facultatum mearum heredes sint & legatarij. Atque hinc infero, propinquis & affinibus prius esse succurrendum, quàm externis nulloque sanguinis, affinitatis aut amicitiæ iure coniunctis. Idcirco Dominus hodie patriam ingressus miraculum illud patrauit, & paralyticum sanitati restituit.

Insignes considerationes. *Et offerebant ei paralyticum.* ô singularem & insignem oblationem! Tria hic anima mea, in paralytici huius oblatione notanda veniunt. Primum scilicet, quòd cum tanta populi multitudo conuenisset, vt baiuli qui paralyticum hunc deferebant, ad Christum accedere non potuerint, quo eum coràm sanaret, tectum domus alterius frangere; tegulas auferre, & funibus eum demittere non dubitarint, & proximo damnum inferre, quo paralytico sanitatem impetrarent. Insignis profectò caritatis actus, & egregium documentum, quo docemur, nullis parcere sum-

ptibu

ptibus, nullas expensas subtersugere, imo quæuis periculo exponere, quando de sanitate proximi & de animæ eius salute agitur : illa scilicet rebus omnibus anteponenda est.

Naaman præfectus castrorum regis Syriæ, quo sanitatē corporalem obtineret, regiam aulam deseruit, palatio suo exiuit, eque Syria in Iudæam descendit, & decem talenta argenti, sex millia aureorum, & decem mutatoria vestimentorum secum tulit. Quo edocere gentilis ille voluit, ad sanitatem recuperandam nullis esse sumptibus parcendum vt qua nihil sit vel haberi possit pretiosius. Adeo vt teste Platone, nonnulli Philosophi summum in ea bonum ac felitatem existimarint. Et sanè Lucianus & ex eo Cęlius Rhodiginus tradunt Pyrrhum Epyrotarum regem, qui diuturno bello Romanos lacessiuit, dijs victimas & holocausta mactantem nihil aliud ab ijs petere solitum quàm bonam valetudinem, non verò opum incrementum, latiores regni terminos, & luculentiores de hostibus victorias; habita enim sanitate & valetudine, omnia se habere credebat, hac verò si careret, vitam ipsam non vitam, sed morte acerbiorem, existimabat.

4. Reg. 5.

Lib. 24. de repub.

Secundo nota, nomdum hodie aliud nihil Deo offerre quàm paralyticos, peccatores, ægros, si quæ enim in familia sit deformis, claudicans, gibbosa, aut monstro similis, in monasterium illa detrudenda est: si quis inter filios bardus sit aut stupidus vel obtusioris ingenij, qui nullam sui spem excitet, maculam autem vel næuum præferat, denique qui paralyticus sit, ordinibus sacris adiudicatur. O tempora, ô mores! Mundus, quod ceteris est deterius, Deo offert, meliora reseruat sibi:

Deo mundus hodie nonnisi paralyticos offert.

Mundus cum Deo collatus.

sanos inquam ingeniosos & excitatos sibi retine, ægrotos, claudos, paralyticos, id est ignaros & asinos consecrat Deo.

Gen. 4. Similis mundus Caino.

Quapropter non errauero, si mundum profan Caino esse dixero persimilem, qui Deo morbida, tussientes & macilétas oues è grege offerebat, pinguiores verò & meliores sibi reseruabat. Is igitur pater familias Cain quidam est, qui ex vniuerso familiæ suæ grege, macilentissimum, stupidissimum, vel etiam deformissimum Deo in sacrificium offerre conatur id est ad ordines sacros illum ingerere vel in monasterium aliquod compingere; optimos verò, pinguissimos, & optimo & felicissimo ingenio donatos sibi reserua, vt in mundo eos profanos reddat.

Gen.14.

Sodomorum Rex cùm Chodorlæhomor regem Elamitarum bello superasset, & victoriam amplissimam retulisset, Abrahamo partem spoliorum postulanti ait, *Da mihi animas*, id est homines, (anima enim pro homine capitur) *cetera tolle tibi*. Versutus ille sibi postulabat dari viros bel peritissimos & strenuissimos, asinos, equos & alias bestias Petriarchæ cedit. Idem facit & mundus, in diuidédis spolijs egregios & cordatos summi ingenij adolescentes sibi sumit, Deo vero asinos & stupidos reseruat, & nonnisi paralyticos offert.

Exod.19.

Legem Mosi Deus cum daret, omnem bestiam monte voluit abesse, *Bestia quæ tetigerit montem moriatur*. Religiosus est Ecclesiasticus statu montis cuiusdam ac perfectionis speciem refert in quo diuina lex traditur, & mysteria communicantur, ad quem bestias nisi vitæ adire periculum velint, nefas est accedere, ignaros in

quai

quam & imperitos, nullaq; rerum cognitione aut scientia ornatos: qui verò sese ingerere præsumpserint præsens adeunt periculum, & diuinam indignationem prouocant. Miphiboseth regio prognatus stemmate, Saulis nepos è Ionatha sed claudus, & paralyticus, audito Dauidē omnia paterna bona illi velle reddere *ne timeas, quia faciens faciam misericordiam propter Ionatham patrem tuum, & restituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panē in mensa mea semper*) ad pedum defectum respectu habito, tantis se beneficijs indignum pronuntiauit, dicens, *Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei*: Docemur hac historia, illos qui ad dignitates Ecclesiasticas euocati sunt, cùm quo ad ingenium paralytici sint, imperfectionibus suis ob oculos habitis, excusare se debere, ac proinde se tantis oneribus indignos pronuntiare? sed prò dolor! Eos prę cæteris mundus eligit, & beneficijs Ecclesiasticis adplicat, ad honores sublimat, Deo deteriora melioribus sibi reseruatis, offerendo. 2. Reg. 9.

Tertiò notandum hic est, ob turbam & confertam hominum multitudinem fieri, quo minus paralyticus hic Domino sisti queat, & sanitatem recuperare, *Et non inuenientes, qua parte illum inferrent præ turba.* Mundus scilicet & prauorum hominum contubernium semper impedimento sunt, quo minus bonum operemur, & promptam nostram ad virtutem propensionem elidunt & euertunt: quare quicumque boni aliquid lucrari & meritum sibi comparare desiderat, è mundo se subducat neccesse est. Mundus contrarius bono nostro proposito.

Psalm. 54. Ita fecisse se ostendit Dauid rex, cùm enim pespectum haberet, quanta in mundo & in tumultibus sæculi pericula occurrant, alas exposcit, & auem conuerti desiderat, quo è mundo quamprimum se proripiat, *Quis dabit mihi pennas sicut columba, & requiescam.*

Quotnam Deus bone, paralytici, quot morbidi, quot eheu peccatores à mundo impediuntur, quo minus ad Deum accedant, vt ab interna animæ paralysi curentur? at quotnam potius sunt, qui in negotiorum sæcularium tumultibus & conferta mundanarum solicitudinum turba suffocati exspirant? quod historia è Regum libris deprompta
4.Reg.7. manifestum reddet. Cùm Samaritæ, Assyriorum spolijs onusti redirent, tanta hominum, in porta vrbis fuit constipatio, ingredi gestientium, vt regis præfectus, ad turbas compescendas destinatus, à multitudiue obtritus fuerit & suffocatus. Quotnam eheu! duces, quot generosæ animæ in hoc mundo, vel Ecclesia potius constitutæ ad populi regimen, ac rerum publicarum directionem, mundanis turbis oppressæ, & obrutæ negotijs, exspirant. Mundo exeat ergo qui vult esse pius, ac vitam honestam ducere: Mundus quippe nebula est, quæ
Exod. 3. omnes nostros conceptus dissipat & destruit, & animam intrinsecus varijs negotijs inuoluit, cùm præsertim virtutis iter nos videt insistere, vitæ emendationem concipere, & cæptum vitiorum tramitem velle deserere.

Pharao videns Hebræos in Aegypto detentos vero Deo suo victimas immolare velle ita eosdem negotijs obruere voluit, nullũ vt illis otiũ suppeteret aut tẽpus, quo de Deo sacrificijsq́; cogitarent

cre-

...edebat nempe ab otio & quiete, sanctas illas co-
...tationes proficisci, *Vacatis*, inquit, *otio*, & *id-*
...rco dicitis, Eamus & sacrificemus Domino. Ite er-
& operamini, paleæ non dabuntur vobis, & redde-
...consuetum numerum laterum. Verus quidē Pha-
...o mundus est, qui cùm videt, nihil præter diui-
...m obsequium nos spirare, vitam in melius cō-
...itare, mores componere, pœnitentiam cogita-
... & cor nostrum Deo in sacrificium offerre; tunc
...s occupat, negotiis obruit, & sexcentis animam
...ris & anxietatibus grauat.

...Israelitæ dum se in libertatem vindicare, in pa- *Exod.* 14.
...am reuerti, & vincula dirissimæ captiuitatis di-
...mpere conarentur; tunc etiam hinc Pharao ex-
...itum cogere, copias in aciem producere; illinc
...ò celsa montium cacumina & rubri maris gur-
...es sese opponere; adeò vt quò se verteret, aut
...od iter insisteret, populus nesciret, ac denique
...llus effugij locus esset. Docet hæc nos allegoria,
...idū, quoties pij illius tyrānidē fugere, vanitates
...erere, & negotiis sæcularibus se eximere gesti-
... tunc ecōtra occupationum agmina opponere,
...ntes impedimentorum obiicere, tūc rubra sol-
...tudinum maria assurgere, quæ cursum retar-
...t, bonos conceptus elidant, & propositum e-
...tant. Denique mundus semper impedit, quo
...ius animæ Deum accedant, quò à paralysi
...entur. Atque hæc occasione Euangelij, quòd
...eam præ turbis paralytici huius baiulos Chri-
...accessu arceri.

...Et offerebant ei paralyticum. Verosimile est, pa-
...yticum hunc diuitem & opulentum fuisse, quòd Paralyticus hic diues erat.
...rimos illius obsequio videam occupatos; tum
...deferendo, tum verò in domo aliena dirupto

 tecto

tecto deuastanda, in quo non modicũ inquilinc[illegible]
nũ inferebant. Sed nouerant, eum cuius causa [illegible]
omnia fiebant, damnum si quod inferebant, fa[illegible]
resarcire posse. Atque hoc inde colligo, quò[illegible]
lius ille paralyticus, de quo in Ioanne men[illegible]
qui triginta & octo annos paralysi deuexatus [illegible]
Ioan. 5. rat, ab omnibus derelictus, hominem non hab[illegible]
qui in piscinã illum mitteret, *Hominem non ha[illegible] qui nec mittat in piscinam.* ac hic quatuor se[illegible]
habet, qui quocumque eum deferunt, adeò v[illegible]
domorum etiam fastigia & tecta non grauer[illegible]
quo eum ante Christi pedes demissum constitu[illegible]

Dici non potest, quantoperè hi baiuli lab[illegible]
Pastorum cura grauis rint in paralytico hoc Redemptori offerend[illegible]
ctum conscendunt, aliorum domum denud[illegible]
turbarum compressionem sustinent. Hem qu[illegible]
constat pastori ac præsuli vnica ouicula, a[illegible]
quam ad creatorem Deum adducatur? quanti [illegible]
terunt oues Labani Iacobo? adeò vt somnus a[illegible]
ius fugeret oculis, & sexcentas subierit mol[illegible]
as & difficultates.

Quantò sudore laboreque constitit vnica [illegible]
Dauidi Pastori, cùm faucibus leonis & vrsi, [illegible]
Gen. 3. vitam ei conseruaret, eam violenter eripuit, [illegible]
ipse dicat, *Veniebat leo vel vrsus, & tollebat [illegible] tem de medio gregis, & persequar eos, & perc[illegible] bam, eruebamq́ de ore eorum.*
1. Reg. 17

Quantum facessitis negotij, quanto su[illegible]
constantis pastoribus vestris, ô paralytici, ô p[illegible]
res? Quantas Moyses subijt molestias, quot [illegible]
Exod. 32. ficultates expertus est, quo populum illum r[illegible]
ctarium & rebellem Deo conciliaret? Qua[illegible]
perè laborauit pius ille Samaritanus, vt via[illegible]
saucio qui in diserto Ierichuntino in latro[illegible]
ma[illegible]

anus inciderat, sanitatem redderet? Tanto ani-
arum zelo earumque lucrifaciendarum & in
am salutis reducendarum desiderio tenebatur
ulus, vt anathema esse vellet pro fratribus suis. *Luc.* 10.
a namque Romanis scribit, *Optaui anathema es-*
à Christo pro fratribus meis. Id est, vltro mei-
um gloria, quam in Christi præsentia persentio,
oliaui, quò fratres meos Christo lucrifacem.

Atque hinc fortasse Dominus Apostolos sali si-
iles esse dixit, qui minutim frangitur, vt come-
ntibus palatum exacuat, & condimentum cibis
erat. Dicitur Pelicanus pullos sanguine alere
oprio, vitamque illis vltrò impendere: ita pa-
ris seduli & zelosi est, magno erga oues suas
ore & zelo affici, & baiulos hosce imitari, qui
n mediocrem subeunt molestiam, antequam
risto paralyticum hunc repræsentent.

Apostoli cur sali similes dicti.

Et ecce offerebant ei paralyticum. Si labor & mo-
stia magna, eorum profectò caritas longè maior
m salutis proximi causa nullũ laborem aut mo-
stiam subterfugiant; lectum simul & ægrum de-
runt, cùm verò per ostium eundem Saluatori of-
rre non possent, domus fastigium conscendunt,
uo illũ funibus dimissum ante pedes Iesu Chri-
sistant. Vehemens sanè flamma, ingens amor,
dens caritas, insigne quoque mysterium & simul
mulus, vt mundi calamitates & mala deplore-
us. Si quis enim ad virtutem aspirat, & sanctum
siderium concipit, nemo adest, qui adiuuet, qui
ferat, qui auxilietur, qui animum addat: at si in
teram vergat partem, & vitiorum studio tenea-
r, sexcenti opem pollicentur, ac nemo est qui
xilium spondeat.

Pastores fideles pelicano similes.

Quàm-

Quamprimùm vt Seba, vir ad seditione concitandas idoneus & nouarum rerum studio sus, tumultum excitare cœpit, & populum mouere dicens, *Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai*; omnes eum quamprimùm secuti sunt, concinnationem laudarunt, & datis bi mutuo dextris, aduersus regem coacto exe insurrexerunt. *Et separatus est omnis Israel à David, secutusq́ est Seba filium Bochri.* Impij sci mille fautores & auxiliatores, qui partes sua quantur, inueniunt, bonos verò & cordatos li omninò sequuntur, sed deserunt omnes.

1. Reg. 20.

Abimelech cum Israelitis præfecturam ar ret, & omnibus artibus ad eamdem conaretu scendere, inopes quamprimum & vagabundi rerum inopia pressi, & imprimis Siclamitæ, i ius nomen iurauêre, illiusque partes secuti s *Qui conduxit ex eo viros inopes ac vagos, secutiq́ eum.*

E qua historia colligere licet, cùm coniura quædam inita est, & nefarium quoddam con um concipitur, improbos & sceleratos quam mum & lingua & manu auxilium spondere ac ipsa afferre, & rebellem velut ducem sequi.

Adonias cùm paternum inuadere regnum tre etiam cum viuo, præter fas & nefas staruis summus Sacerdos Abiathar, & militiæ Præfec Ioab, illi sacramentum præstitêre, & pleriqu regni principibus in illius nomen iurarunt, *Et s uu eius cum Ioab filio sarcinæ, & cum Abiathar cerdote, qui adiuuabant partes Adoniæ.* Hinc eri si quis Deo, sanctis, Ecclesiæ bellum moueat, o nes in illius verba iurare, vitia amplecti: at c virtutem docent & pœnitentiam, qui ad cultu diuinu

Omnes improbis fauent.

iuinum & ad præceptum Dei obſeruationem ex-
imulant; derelinquuntur, & vix vllum reperi-
r eſt, qui eorum patrocinium, partes & curam ſu-
ipiat.

Abſalom ambitione tumens & regnandi aui-
us, cùm aduerſus patrem inſurgeret, & exerci- 2. Reg. 15.
m in aciem produceret, *toto corde vniuerſus Iſrael*
ſecutus eſt eum. Cum verò templi Ieroſolymitani 2. Eſd. 4.
inæ poſt captiuitatẽ Babylonicam reſtaurarent-
r, omnes circumquaque vicini obſtitêre. Qui-
is etiam deſignatum arbitror, impios dum quod
uum conſilium agitant, mille quamprimum ſo-
os & ſceleris adminiſtros, ſuaſores, laudatoreſ-
e reperire: piis verò, dum quod vitæ melioris
opoſitum concepêre, & conſuetudinem hone-
m inducere ſatagunt, omnes omnino mortales
pedimentum obiicere, & molimina interrum-
re. Quare vt & priùs dicere memini, omnes vi-
obſecundarunt, & ſceleſtis ſtipulantur; virtuti
viris honeſtis hominum nullus; vt è præſenti
angelio redditur manifeſtum, in quo omnes pa-
lyticum quo minus ſanitas reddatur, impediunt,
m locum dare baiulis recuſent.

Et ecce offerebant ei paralyticum. Ecquas ſube-
t, Deus bone, homines moleſtias, quo corpus
iitati reddatur, vt verò anima ſoſpes & integra
nullam penitus: Naaman Syrus, difficili ac mo- 4. Reg. 5.
to ſuſcepto itinere, nullis parcit laboribus ac
nptibus, quo à lepra mundetur, & de animæ
rane hilum ſollicitus eſt. Idipſum in ſæculi
ius hominibus deplorandum, qui neſcio quid
n agitant, & omnem lapidem mouent, quo
pus conſeruent, anima vt ſalua ſit, vix pedem
o mouent. Videte & hic baiuli de corporali
paralyſi

paralysi pellenda laborent, de peccatis anim
inficientibus ne cogitent quidem.

Et offerebant ei paralyticum. Non possum qui eorum caritatem benignitatemque dem quam econtra in domesticis Iob requiro, quoru nullus viro sanctissimo ærumnis satiato opem ve auxilium tulit, adeò vt conquestus ipse dicat, *Fra-ter fui draconum, & socius struthionum*: tacitè e eorum crudelitatem, & verborum venena fraudulentiam sugillans. Dracones porrò vo quòd sicut dracones ardenti suo spiritu aerem ficiunt, & in ignem conuertunt (vnde illos ig euomere, & faucibus flammas eiaculari comm sunt poëtæ) ita amici verbis quæ ore proferr quæ non nisi blasphema, iniuriis & calumniis na erant, animum illi & viscera adurerent, præ tim cùm efficere contenderent ob tacita eum cata aliisque incognita tantis eum à Deo flag corripi, atque illa ipsa esse, quæ iram diuinam cenderent.

Iob 30.

Iob cur socios draconibus assimilet.

Vt autem feritatem illorum & rabiem osten inter struthiones se viuere deplorat: tanta fi dem struthionis feritas est, vt quantumuis n rali quodam stomachi calore, terram, ferrum lyba & petras durissimas concoquat, in pullos men crudelis sit vt quæ maximè: Otis siqui plumoso corpore ceterarum auium modo, eadem ab æstuantissimo Africæ sole defendat, incumbat, sed solo intuitu eadem excludit. V efficere volebat Propheta: Tanta amicorum m rum in me exstitit crudelitas & inhumanitas, cùm me calamitatibus oppressum, & tantùm exanimatum cernerent, nullam mihi opem rint, imò ne plumam ad corpus tegendum de ri

Struthio symbolum crudelitatis.

int, sed solo intuitu mihi conati sint succurre-
e, & miseriam meam coràm intueri. At maior
roculdubiò caritas fuit amicorum paralytici hu-
us, cùm ipsi suis eum humeris ad CHRI-
TVM ferre non grauentur, & coram of-
erre.

Magna inquam & singularis eorum fuit cari- Magna fides eorum qui paralyticum hũc ad Christũ tulêre.
is, at non minor fides, cùm illius intuitu Chri-
us eum sanitati pristinæ restituat. ait enim Euan-
elista, *Videns fidem illorum*. è quo elicere potue-
mus, fidem alienam paralytico ad corporis si-
ul & animæ salutem plurimum contulisse. atque
ic trahere possumus, illum symboli articulum,
*redo sanctorum communionem & remissionem pec-
torum.*

Magna siquidem inter nos & Christum com-
unio est; & quidem talis, qualis inter corpus &
put. Nos enim omnes pretiosi illius sanguinis,
eritorum passionis, Sacramentorum, Euangelij,
octrinæ, exemplorum, mortis denique illius, si-
ul & vitæ participamus. Hinc gloriatur omni-
m Christianorum nomine Apostolus, *Fidelis De-
per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu
hristi, domini nostri.* 1 Cor. 1.

Deinde verò præter hanc bonorum meritorum-
e societatem & communionem, est & alia quę-
am inter nos & sanctos in cælum admissos, mi-
itantem inquam & triumphantem Ecclesiam. O-
nes enim cælites pro nobis indies apud Deum
ementissimum intercedunt. Quam cælestiũ cõ-
unionem cum Dauid rex cõsideraret, Deũ glori-
cans ac laudãs aiebat, *particeps ego sum omniũ ti-
entium te.* Ioan. etiã in Apoc. vidisse se ait, viginti Psal. 18.
uatuor seniores, qui se coram agno prosternendo
habebant

habebant singuli citharas & phialas aureas ple-nas odoramentorum, quæ sunt orationes sancto-rum.

Cum igitur sancti precibus & orationibus o-pus non habeant, efficitur preces illas & oratio-nes quas effundunt, in nostrum emolumentum ce-dere, & sæpiùs etiam ignorantibus prodesse. Ne-mo autem dubitet, cùm baiulorum horum fide etiã paralytico profuerit, *videns fidem illorum.* Ci-

Hæretici hoc loco abutũtur.

hæreticos, nouos illos Euangelij interpretatore hocce loco abuti, & hoc ipso astruere conari fide soli iustificationem adscribendam non verò ope-ribus, atque ita consequenter per solam fidem pec-cata dimitti. Non ait, inquiunt, Euangelista, *vi-opera illorum*, vel laborem & molestiam in fe-do, in funibus demittendo, & coram pedibu-Christi collocando exhaustam; sed *videns fidem il-lorum* quod aliis etiam locis infinitis stabilire confirmare gestiunt, vti illo imprimis, qui in sequitur, *Confide filia, fides tua te saluam fecit,* &

Marc.5. Luc.17. Luc.18.

Noli timere, crede tantùm, & salua eris, &, *Su-& vade, quia fides tua te saluam fecit,* & cæco Christus, *Respice fides tua te saluum fecit,* & a-plurimis. Quibus respondeo, vt Catholici hoc lo-co respondere solent, non inficiari nos, prim-

Prima iustificatio sine operibus peragitur.

iustificationem, de qua in locis iam allegatis mentio, sine operibus fieri, at tamen hinc e-non posse, soli fidei illam ascribendam. Inter fi-dem enim & opera interfluit caritas, qui te-Petro, *operit multitudinem peccatorum,* & de p-catrice muliere ait Dominus, *Remittuntur ei p-cata multa, quia dilexit multum.*

1. Pet.4. Luc.7.

Cum igitur fide peccata remitti audis nu-

carita

caritatis mentione facta; credas etiam oportet, ex aliis locis, per caritatem illa dimitti, vbi verò non fidei, sed solius dilectionis est mentio, per fidem etiam dimitti, & quemadmodum è locis illis, in quibus nulla fidei fit mentio, colligi non potest, per solam caritatem sine fide peccata remitti, ita ex illis, in quibus caritatis non meminit Euangelista, non inferri, solam fidem iustificare.

Nam sicut caritas sine fide esse nequit, nec sine caritate viuere potest fides: fidei tamen priùs quàm caritatis in iustificatione fit mentio, non quod hac nobilior sit aut efficacior, sed quod in ordine virtutum prima sit. Secundò, Nouantes hi triplicem docent haberi posse fidem, historicam, qua credimus omnia, quæ dixit Deus esse verissima; alterá miraculorum; qua credimus, nihil omninò esse quin efficere queat Deus, postremam fidem Christianam, atque hanc iustificantem, qua credimus, meritis Christi peccata nobis condonari. Addunt insuper noui hi Euangelici, triplicem hanc fidem, per omnia tribus, quæ in Deo reperiuntur attributis respondere; historicam scilicet veritati, miraculorũ, potentiæ; iustificantem verò, bonitati: ac sola hac postrema iustificari nos posse. Sed cæcutiunt hic & caligant, atque adeò omnibus facultatem suam aperiunt: in omnibus enim locis quæ allegant, quæque ad rei quam efficere & probare conantur, euidentiam spectare credunt, nulla fidei iustificantis mentio. *Videns Iesus fidem illorum.* Ecquam fidem? fidem haud dubiè miraculorum, qua credebant Christum paralytico sanitatem restituere posse; non verò iustificantem, quam ne somniando quidem cogita-

Triplex hæreticis fides.

runt: cum numquam audiuissent, imo Christus nondum dixisset, hominum se redimendorum causa mortem debere oppetere. Ait Hæmorrhoissæ Dominus, *Vade, fides tua te saluam fecit.*
Matth. 9. Ecquæ fides? ipsa etiam miraculorum, quâ mota dixerat intra se, *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero.*

Cur igitur tot loca coaceruant, quibus probent, solam fidem iustificare? cùm è nullo horum id colligi queat, & in nullo fidei, quam iustificationis causam esse credunt, mentio vel minima fiat? At euidentius eorum impudentia & cæcitas apparet cùm non vidêt vel potiùs videre recusant, in omnibus locis supra productis de fide sua iustificante sermonem esse non posse, quamuis fortasse de fide qui circa miracula versatur, non agatur: quòd in horum plerisque alienæ & non propriæ fidei mentio fiat, vti hic eorum qui paralyticum tulerant Adulteri enim, iuxta illos, fide aliena iustificari nequeunt, sed propria; quoniam, inquiunt, iustificamur, quòd iustitiam Christi metuamus, metiendo autem nostram illam facimus, cùm vero nostra est, iustificati iam sumus id est, iustitia Dei circumdati & vestiti, coram Deo iusti habemur & sumus.

Hæretico- corum cæ- citas & im- pudentia.

Quænam igitur vesania, cùm sola fides propria iustificat, locis his probare conati sola fide nos iustificari, in quibus non de fide propria, sed aliena, non de iustificante, sed de illa quæ circa miracula versatur, agitur. Tempus iam est; vt de miraculo nostro loquamur, quod materiæ reliquum erat.

Christus igitur videns Paralyticum iam co-

ram

ram simulque illius & baiulorum fide perspecta, magna cum modestia ait, *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* O Miracula, ô paradoxa! Agnus patrem se faciat luporum, virtus ipsa vitia blanditur, Deus peccatores filios vocat, medicus peccata remittit, iudex reos consolatur, Messias morbidos sanat. *Confide fili*, fidem imprimis ei commendat, sine illa enim peccatorum remissio fieri nequit, sed illa imprimis necessaria est. filium vocat, animum ei vt addat, & de recuperanda sanitate certum quodammodo reddat, simulque spem suggerat cum filij nomen audit, fore se aliquando omnium bonorum ac meritorum illius heredem, nam, vt benè argumentatur Apostolus, *si filij, ergo & heredes*, felix igitur filius, talem qui nactus fuerit patrem. Sed paralyticum iam adibo & quis qualisue sit indagabo. Eminus me conspicatus Pallatius, innuit & exclamat, genus humanum esse, cui Adæ peccatum paralysin attulit, dum potentiæ & facultates eius rationis iugum excussêre, & obsequi detrectantes, dominum affectarunt, grauissima paralysi excruciatæ. Hunc diligebant omnes iusti, qui ante Messiæ aduentum in mundo vixêre, qui ardentibus votis ac precibus salutem illius quotidie à Deo postularunt.

Fides ad salutem necessaria.

In Matth. cap. 9.

Equidem post tantum doctorem, quantum vultu illius & agendi consuetudine colligere queo, peccatoris eum imaginem gerere dico; atque huius occasione assero paralysin quamdam spiritualem esse, cuius vt naturam sciatis, è corporali paralysi facile eamdem perspicere poteritis.

Paralyticus hic peccatoris typus.

Nam quemadmodum ex hepate venæ ſanguine turgidæ, è corde verò arteriæ dimanant; ita nerui è capite, per quos currunt ſpiritus, quos medici animales vocant, qui per totum diſperſi corpus, motum ſimul & ſenſum cauſantur. Si verò temperatus & prauus quidam humor ſubintroeat interdum, & meatus obturet, tunc membra omnia occluſis vitalibus ſpiritibus, motu penitus deſtituuntur, & paralytica ſunt; hinc eſt quòd paralyticus mortuo ſit ſimilis, mortuus ſiquidem lecto affixus omnium membrorum vſu & exercitio penitus priuatus eſt.

Porrò idem penitus efficit in anima peccatum. Cùm enim duæ & quidem penitùs inter ſe contrariæ & diſcrepantes in homine qualitates reperiantur, brutalis altera, & altera angelica; à Deo ipſe conditus eſt, vt ſuperiorem animæ partem, quæ intellectum, memoriam, & voluntatem continet, ad diuina & cæleſtia ſuſtolleret.

Peccatum animæ paralyſin adfert.

Sed peccatum ita eaſdem facultates inficit & corrumpit, vt paralyticorum inſtar, ſenſu & motu erga cæleſtia deſtitutę, cupiditatum & deſideriorum cæleſtium grabatis affixæ iaceant.

Incolæ Iabes Gabaad cùm ſe à Rege Ammonitarum obſidione premi cernerent, pacem ab eodem miſſis legatis poſtularunt, *Habeto nos fœderatos, & ſeruiemus tibi.* Sed pro inſita ille crudelitate reſpondit, *in hoc feriam vobiſcum fœdus, & eruam omnium veſtrum oculos dexteros.*

1. Reg. 11.

Idem omninò fœdus cum impiis iniiſſe videtur inferorum tyrannus Satan. Cùm enim ſpiritualis homo bonos habeat oculos dextrum ſcilicet, qui cæle

cælestia & diuina contemplatur; & sinistrum quo in terrena ac mundana, collimat; ita scelestus ille carnalium & mundanarum naturam peruertit & commutat, vt cum in rebus terrenis videndis perspicacissimi sint, in cælestium contemplatione penitùs cæcutiant, & talpis cæciores sint. Atque hinc animarum paralysis oritur, quæ hominem mortuum reddit, & omni sensu erga diuina priuat.

Duos homo spirituales habet oculos: vno cælum, altero terram contẽplatur.

Vera autem eorumdem iuuandorum ratio ipsa est peccatorum remissio, quam hic, vt videtis, Christus paralytico concedit, *Remittuntur tibi*.&c. Quærat non immeritò aliquis, cur Dominus peccata dimittat, eorum veniam non petenti, sed vnicam corporis salutem & sospitatem quærenti, Sanctus Hieronymus, Euthymius, & Theophylactus respondent vnanimiter, morbum forsitan & paralysin peccati illius imputari debuisse, & ab illis originem duxisse: quapropter prius eadem debere voluit; quam morbum curare. Probabile quoque est, quod ait Chrysostomus, Christum scilicet scribis, calumniandi carpendique occasionem dare voluisse, vt eadem simul ratione euidens diuinitatis suæ ederet argumentum, è calumnia eorum procursum, forsitan etiam, vt ostenderet, quidnam in primis paralitico quærendum esset.

Morbi sæpè sunt peccatorum effecta & supplicia.

Homil. 30.

Dixerat quippè aliàs, *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis*: id est animæ vestræ salutem rebus corporalibus proponite, & quidquid ad vitam & corpus necessarium fuerit, abundè vobis suppeditabitur. Iam verò ait, *Remittuntur tibi peccata tua.* Et sanè sæpiùs in sacris litteris legimus peccata mor-

Matth. 6.

borum originem esse. An non enim ait, *Increpa quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.* Quin & Ezechias rex à grauis morbi periculo liberatus, Deo gratias agebat, quòd ob peccata morbo se afflixisset, *Tu autem eruisti animam meam vt non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea,* quæ morbi mei causa & origo fuerant.

Peccata morborū causa sæpè sunt.

Iob. 33.

Isa. 38.

Igitur summus hic medicus hanc medicationem à peccatorum remissione orditur, velut ab origine & fonte totius mali, scit enim sine delictorum remissione morbidum sanitatem tam prodigiosè & miraculosè recuberare non posse, imò nemereri quidem. Annon meruistis, alteri olim paralytico dictum esse? *Iam amplius noli peccare ne deterius tibi contingat:* ostendere satagens, peccata paralysis illius causam esse. hic verò ait, *Remittuntur tibi peccata tua.*

Ioan. 5.

Egregia hic bonitas & admirabilis clementia elucet. nam cum paralyticus hic non peccatorum remissionem, sed sospitatem corporis peteret, tanta Domini erga illum liberalitas exstitit, vt nō minus hanc quam illam concesserit; quin & hæc illius agendi est ratio, vt plura semper elargiatur quàm fortasse ab eo petere possimus: est enim ille in dando profusior, quàm in petendo nos audaciores. Quod variis è sacris litteris exemplis confirmare poterimus. Orat Abraham, Ismael sospes vt sibi conseruetur; conseruat Deus, neue hoc fecisse contētus, è legitimo cōiugio filiū Isaac nomine etiam supererogat. Salomon solam petit sapientiam, addit diuitias. Veniam peccatorum dumtaxat postulat Manasses, & amissum ei reddit diadema

Deus plus concedit quàm peti ab illo possit.

dema & regnum. Ezechias morbi leuamen postulat, & quindecim annos addidit vitæ. Hinc meritò canit Ecclesia, *Deus qui merita supplicum excedis & vota*: tua scilicet largitas abundantior, quam postulationes nostrę audaces. Idem tangit & ad Epheseos scribens Apostolus, *potens est Deus facere supra id quod petimus aut intelligimus*. Ecce rei periculum & experientiam: paralyticus enim non nisi sanitatem postulat, & ecce simul peccatorum remissionem obtinet.

Egregia profectò fuit illa consideratio, at non minùs laudanda est: quam iam producimus esse scilicet triplicem remittendorum peccatorum potestatem, quæ clauis regni cælestis est: prima clauis est potentiæ & authoritatis, atque hæc ad solum Deum spectat; solus siquidem ipse authoritate propria peccata remittit, peccatores in gratiam recipit, qui absolutam ac plenam potestatem ad peccata condonanda nactus est. Quamobrem Dauid peccatis onustus Deo supplicabat, *Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele*: Est enim clauis excellentiæ, atque hæc ad Christum spectat, in quantum homo est. Christus enim in quantum carne vestitus, & solus peccatis satisfacit, & salutis nostræ pretium persoluit; potestatem quamdam & singularem & excellentem habet, eò quòd Agnus Dei est, qui aufert & delet peccata mundi. Vnde Ioannes Zachariæ filius, hoc illum nomine appellauit, *Agnus Dei qui tollit peccata mundi.*

Triplex remittendi peccata potestas.

Psal. 80.

Potestas peccatorũ remittendorum sacerdotib. concessa.

Est deniq; clauis ministerij, quam sacerdos Dei & Ecclesiæ minister gestat, quã suis Dominus in Euangelio dedit, *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*. Quapropter bene, iudicio meo, obseruat Augustin. Lazarũ ad vitam reuocatũ ab Apostolis

Ioan. 20.

esse deligatum, & iustis exemptum & solutum, v
ita reipsa ostenderet, peccatorum dissoluendo-
rum potestatem sacerdotibus esse concessum, iu-
xta patentes illas apertissimas, *Quæcunque solue-
ritis super terram, erunt soluta & in cælis.* Christus
igitur per excellentiam peccatorum remittendo-
rum potestatem possidet, cùm paralytico dicat,
Remittuntur tibi peccata tua.

Ioan.11.

Matth.18.

Notandum hic etiam est, Christum vt hisce verbis, triplicem clauem indicat, triplici quo-
que ratione diuinitatem suam ostendisse: primò
Pharisæorum cogitationes detegendo, cùm dicit,
Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? de illo
namque dictum est, *scrutans corda & renes Deus.* Et
Ieremias, *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominũ.*
Et Psalmista, *Nonne Deus requiret ista, ipse enim no-
uit abscondita cordis.* Deinde in momento tempo-
ris, exterius nullo cataplasmate vel malagmate
adhibito, paralysin persanando, inque rei certi-
tudinem dicendo, *surge, tolle grabatum tuum &
ambula.* quòd nulla profectò creatura, omne licet
artificium adhibeat, præstare queat. Postremò
peccata remittendo: est enim hoc euidens diuini-
tatis argumentum, & sigillum quoddam maiesta-
tis & potentiæ infinitæ. quod testatur Propheta
dicens, *solus peccata dimittit.*

Tripliciter hic Christus diuinitatẽ suam patefacit.

Psal.7.

Mal.13.

Psal.13.

Atque hæc est ratio, cur Pharisæi, qui eum vi-
purum & simplicem hominem spectabant, indi-
gnati sunt & stomachati, cum audiunt illum pec-
cata dimittere, adeò vt illum quasi in Deum bla-
sphemum suspexerint. Sed CHRISTVS eo-
rum virulentas cogitationes detegens, ad ocu-
lum illis patefacit, se tam peccatorum dimitten-
dorum, quàm paralyticorum persanandorum
pote-

oteſtatem & auctoritatem à patre accepiſſe, ait
uid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata tua
ı dicere, ſurge & ambula. quaſi diceret. Quid? an-
e me blaſphemum & impium ducitis quòd pec-
ta commiſſa dimittam Nequaquam viri. Sed, vt
oteſtatem habere me & auctoritatem oſtendam,
iraculo aliquo id certum faciam, atque ideò pa-
lytico huic membrorũ vſum, vt videtis, reſtituo,
hinc manifeſtum fiat, ſi corporis paralyſes ſana-
potuero, eadem hauddubiè ratione animæ mor-
is me ſanare poſſe. Vnum quippe qui poteſt, pò-
it & aliud, *nam quid eſt facilius dicere dimittun-*
tibi, &c.

Ex hoc Ieſu Chriſti argumento Theologi om- *Peccatoris*
es liquidè inferunt, difficilius eſſe peccatorem *iuſtifica-*
iuſtificationem perducere quàm paralyticum *tio ipſa*
are; & quamuis Deo vtrumque æquè facilè ſit, *mũdi crea-*
hilominus ad rem ipſam reſpectu habito, & a- *tione diffi-*
ndi modo conſiderato, vnum altero videtur dif- *cilior.*
ilius: Imo credit Auguſtinus, vnius duntaxat pec-
toris iuſtificationem multo eſſe difficiliorem,
am cæli terræque creationem. Ratio autem quã *Tract. 72. in*
ert optima & conuenientiſſima eſt quòd in pec- *Ioann.*
toris iuſtificatione aliqua habeatur contradi-
o, nulla verò in mundi creatione; contrarietas
tẽ agenti difficultatẽ adfert, vbi verò nulla op-
ſitio eſt nec obſtaculũ facilia ſunt omnia. Hinc
Phyſicis aſſerit Ariſtoteles, ſi fieri poſſet, vt in
cuo dari poſſet motus, illum in momento fu-
um, quòd nulla ibi ſit contrarietas & reſiſten-
; at in anima & peccatoris reſtauratione ſex-
ntas contrarietates reperire eſt, atque ideò per- *Tract. de*
fficilis. Hinc D. Thomas ait, *Maximum opus Dei* *gratia.*
e iuſtificationem & remiſſionem peccatorum.

Siquis in medio cuiuſdam ciuitatis caſulam

ſtramineam ſine vllo cuiuſquam impedim
conderet, & deinde & arcem moliri vellet
omnes eum ciues impedirent, & opus quo
interrumperent: an non poſterius opus p
tum ob opus ipſum, tum ob contradictione
ſiſtentium longè foret difficilius? ita quoque d
ficilius eſt peccatorem iuſtificare, quàm m
dum condere; primò quòd gratia cælos dign
ſuperet, tum verò quod in peccatore magn
contradictio nulla verò in mundi creatione.
colligere potes peccator, quàm graue ſit D
offendere, quanta peccati malitia, & cogita
ſingulis, quæ tibi Deus remittit peccatis, m
ri te Deo ratione obligatum eſſe, quàm ſi t
in tui vnius gratiam nouos cælos conderet: reſ
igitur & attende quàm illi deuinctus ſis, cùm
ties tibi delicta condonarit.

Quantum obligatus ſit Deo peccator.

Redeo igitur ad lineam, & dico Saluato
Dominum paralytico dixiſſe, *Surge, tolle lectu*
um, & vade in domum tuam. Tria ecce iniun
primum, vt ſurgat, vt peccati lapſum den
deinde vt grabatum tollat, ne cui ſcandal
denique vt domum concedat, ne prauo alio
contubernio corrumpatur. Surgere iubet,
tiæ ſtatum indicans; lectum tollere, peccat
caſiones euitandas oſtendens; domum ire, m
dum fugiendum indicans. *Surge* è peccati ſo
bus: *Tolle lectum tuum* tam diuturnæ ſocordiæ
vade in domum tuam, bonis operibus vt incum
Surge piger & vecors; *tolle lectum tuum* adulte
fornicator; *& vade in domum tuam* vagabunde,
ſes & otio diffluẽs. *Surge*; nã ſatis ſuperq; in vi
rum luto volutatus es: *tolle lectum tuum*; malas
ſuetudines proſcribendo; *& vade in domum tu*
quietem cole, & improborum fuge conſortia.

Su

Surge, infelix ac miser; *tolle lectum tuum*; mor-
e; *& vade in domum tuam*; paralytice. *Surge*,
cator vera delictorum confessione; *tolle lectum*
n, & concute statum vitiorum vera contri-
e; *& vade in domum tuam*, ijsdem satisfactu-
Surge religiose, qui toties in peccata prola-
ses; *tolle lectum tuum*, aufer scandala quæ de-
i, *& vade in domum tuam*, reuertere ad cœno-
n tuum. *Surge* dissolute ac lubrice sacer-
; *tolle lectum tuum*, aufer & eijce mulierculas;
oncubinas; *& vade in domum tuam*, vt preci-
incumbas. *Surge* tu Pastor & Episcope, qui
es mala subditis dedisti exempla, *tolle lectum*
n, desere aulam & secularia negotia, *& vade*
omum tuam, ito ad parochiā & diœcesim tuam.
e iudex inique, & desiste ab iniustitia & au-
is euerti noli pati; *tolle lectum tuum*, lucro
& stipendio contentus esto; *& vade in domum*
n, tuis vtere, aliena non vsurpes, proximum
ore & vsura non exedas. *Surge* mulier è fun-
vanitatum tuarum; *tolle lectum tuum*, thorum
italem noli illicitis amplexibus violare; *&*
in domum tuam, noli huc & illuc discurre-
ed rei domesticæ curam gerito.

Surge anima mea è peccati strato; *tolle le-*
tuum, fuge delicias & amorem sæculi; *&*
in domum tuam, quietem delige, vt pœniten-
agas. *Surge*, recta ad virtutem contende
lectum tuum, vitiorum strato te corripe;
ade in domum tuam, suijpsius cognitionem
edere. Finem non inuenirem, imo ad an-
me paralyticus hic detineret, si aures & fi-
adhibere liberet.

ecce abit. Vix enim finierat Saluator verba, &

ecce

Tres insignes meditationes circa sanationem paralytici huius.

ecce ſtatim ille lecto proſilit , ſtat in pedes bi
redit & currit aliorum hominum inſtar. Egre
profectò miraculum , quo omnes in admira
nem rapiuntur : miraculum inquam, quod m
do gaudium, populo admirationem, & Chriſt
men peperit. Nihil enim circumquaque a
quàm iubilum & laudum cantica & gloriam
dentes autem turbæ timuerunt , & glorificau
Deum , qui dedit poteſtatem talem ho
bus.

Noſtrum quoque eſt, Auditores illum lau
admiremur igitur eius potentiam , mirabili
deprædicemus, illius diuinitatem agnoſcam
egregiũ hocce miraculũ nobis documento ſit
tamur ſcilicet fidos illos baiulos qui tam
lam nauant operã, vt paralyticus hic ſalutem
ſequatur, illorum ad imitationem ægrotis ſu
ramus, ſalutem peccatorum procuremus, & p
lyticos Chriſto offeramus. Cogitemus mundu
prauorum conſortium ſanctis propoſitis ſæp
eſſe ac detrimentum afferre , imo impedire
minus ad Chriſtum accedere poſſimus , & r
gula obijcere, cùm etiam turbæ hæ in cauſa
quo minus paralyticus hic Chriſto offerri q
At quando mundus ſaluti noſtræ aduerſabitur
ianuam occludet, qua ad Chriſtum accedamu
altum nos ſuſtollamus , tectum petamus, &
morum faſtigia rerum diuinarum contempla
ne tranſcendamus. Pedibus quoque illius ad
uamur ſupplices , & vbi à peccatorum para
nos liberatos viderimus, ſurgamus , quo bon
damus opera, lectum & peccandi occaſiones
feramus, & in domum noſtram ſecedamus, ot
& quietem conſectantes, quo debitas ei gratia
actiones perſoluamus.

At

Atque ita vt fiat par est, summe animarum re-
r. Quot eheu! hodierna die morbidi, quot pa-
ytici reperiũtur; tu illos persana Domine, quos
i offeremus tibi suppliciter ad genua procidi-
s, vt illis misericordiã ostendas. Illorum igitur
ſerere, ijs ſuccurre, ac benignũ te exhibe. Vix e-
i illos sanaueris, quin statim è peccati statu
recturi sint, te secuturi recti putiscentes lectos
oluptatum grabata derelicturi, & in propriam
num concessuri, vt ibi te laudando & glori-
ndo, exspectemus interim, donec in domo
æterna in sempiternum te laudemus, cuius
liquando compotes nos futuros spe-
ramus, ad quam nos conducat Pater
& Filius & Spiritus san-
ctus. Amen.

(.:)

DOMI-

DOMINICA DECIMA NONA.

POST PENTECOSTEN.

Simile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nu- ptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuita- tos. Matth 22.

FIGVRA.

POtens ille Persarum rex Assuerus solenn iim regni sui satrapis & prouinciarum p fectis conuiuium, ad potentiã maiestaten suã demonstrandã parauit; quod cũ iã aliquot d bus durasset, contigità rege insigni quadam hu nitatis nota Vasthi reginam & vxorem; quæ liud puellis suis & reginis epulum singillatim rauerat missis nuntijs inuitari: nolebat enim As rus eximiam illius pulchritudinẽ omnibus patê At tanta illius fuit imprudentia & temeritas, Regis liberalitate & humanitate despecta, ad co uiuium, in quo omnes regni Principes & purpu ti & regni satrapæ iucundè epulabantur venire n luerit. quamobrem non medocriter indigna Assuerus, habito cõsilio, quamprimũ coronãin so tis capite Vasthi deponi, purpurã exui iussit, & perbã & arroganti repudiatã, obsequentiorem liam in locum illius substituit, Estherem scilice quæ ad dignitatem, qua Vasthi exciderat mox eu cta fuit. Idem omnino hodie in parabola quada Euãgelica legere est, in qua dicitur homo quidã re filio nuptias parasse, & plurimos ad easdem inu tasse; cùm verò inuitati venire detrectassent, se uos per viarum compita emisisse, qui alios intra re & in illorum qui indignos se præbuerant, loc

Esther. 1.

suc

:cedere compellerent. Vtrobique rex est, vtro-
que epulum, vtrobique mysteria quæ vo-
fideliter exponere decreui, modò Spiritui san-
opem suggerere, & cæli ac terræ Reginæ pre-
us suis adesse visum fuerit. Alijs ideo cum Ga-
ele Archangelo eam salutemus.

Ave Maria.

Non immeritò iuxta omnium SS. Patrũ senten-
mũdus omnium inimicorũ hominis primus a c
ximus est appellatus; vt quo nullus aut sæuior
crudelior. Quicumque enim technas, dolos,
lutias, nequitiam & impias machinationes,
s mortalis hic inimicus quotidie aduersus sa-
em illius machinatur, intueri voluerit, nullum
fectò eodem aut inhumaniorem aut atrocio-
fuisse, aut futurum aliquando comperiet. Ab
s enim incunabulis aduersus eum conspirat, vi-
llius tendit insidias, & circa finem vitæ eò an-
tiarum redigit, vt in animæ salute amittenda
setur.

Quapropter non immerito cum natura iam o-
Plinius expostulauit, cur se erga hominem vt Plinius de natura conquestus.
iercam, erga cetera animalia verò vt matrem
sisset: quia animalibus quamprimum atque in
em eduntur, vngulas & arma confert quibus se
endant, & quotidie illisq; liberalissimè de vi-
prospicit; hominẽ verò nudum & inermem in
rá induet necessarijs omnibus destitutum, adeò
n sudore vultus sui alimenta conquirere coga-
. Equidẽ potiori iure in mundum insurgã, quod
n bestias vt patrẽ liberalissimũ & clementissi-
gerat, easdem velut clientes quotidie nutriens
; alimenta suppeditans; erga hominem verò vt
annum serui ac mancipij instar eundem flagel-
subijciens, ac iugo tyrannico premens,

In domo Epulonis vt refert Euangelista, be
& canes lautè reficiebantur, at Lazarus, ho
quamuis esset & virtute præditus, f
ad ostium emoriebatur, *Et nemo illi da*
In mundi domo idem omnino videre est: can
& animalibus abunde suppetunt omnia, homi
contra desunt omnia, nemo illi dat quidquam;
stes se voluerit emat necesse est; alimenta si
derat, lucretur; Scientiam si optat discat: at be
& aues de messe, aratroue sollicitæ non sunt, t
lautè viuũt, & regum instar vestiuntur. Mundu
tera cùm diligat ac foueat, nullum odit q
hominem; ipse scopus est, in quem vnum o
nequitiæ tela dirigat, in omne virus effũdat si a
re illũ interdũ videatur, honoribus, cumulãdo
uere, delicias illi offerendo; amplecti, volupt
ac vitæ cõmoditates suggerendo; non est prof
fidendum proditor est perditus, versutus, hypo
ta; atque ita intelligere oportet verba illa
Gaudium hypocritæ id est mundi *ad instar pu*
est, quod nullam quantitatem, dimensionem
habet & nullo certo tempore præfinitur: Mu
igitur voluptates nihil sunt, imo ipse inuidus
dam hypocrita est; videntur siquidem exte
gaudia & deliciæ, sed meræ sunt hypocrises &
frities.

Mundus hominem præ cæteris odit.

Mundus hypocrita, *Iob*.20.

Perfidus ille Iudas Iscariotes filium Dei exo
latus est amicitiæ symbolum ei prębuit, amicu
fingens & beneuolum, at hostibus simul eum p
didit, & cruci, & morti acerbissimæ tradi
Mundus item perfidus quidam Iudas est, qui o
lando adulando, delicias aliquas & volup
tulas inanes homini offerendo, & amic
se illius, integerrimum simulando ad mortẽ t
hit, ad inferos detrudit, & sempiternã damnatio
capi

Mundus est proditor instar Iudæ.

piti illius acceſſit. In quo etiam Monarchã il-
m Aſſyrium imitatur, qui Amanum purpura-
m è conuiuio Reginæ Eſtheris ad laqueum rapi
ſit. Mundus igitur mera perfidia eſt & pro-
tio.

Iahel vxor Haber Cinæi, Siſaram ducem Ia-
hi Cananæorum regis domum ſuam euocans, — Mundus Iahleem imitatur.
amicitiam ſimulans, tegumenta illi dedit qui-
s ſe cooperiret, & lac in potũ, ſed illicijs mu-
bribus vitam perdidit inglorius. Ita quippe
eadem ſcriptum eſt, *Quæ aperuit vtrem lactis dedit ei bibere, & operuit illum.* Mellita & fal-
ia illicia. ſed ecquæ perfidia? *Tulit itaque Ia-*
vxor Haber clauum tabernaculi, aſſumens pa-
r & malleum, & ingreſſa abſcondite, & cum ſi-
tio, poſuit ſupra tempus capitis eius clauum per-
ſumque malleo defixit in cerebrum vſque ad ter-
m. Idem omnino facit mundus erga homi-
n, illum quippe in domum ſuã admittens, om-
nque illi fidelitatem & affectũ ſpondens, egre-
s eum veſtibus cooperiens, lac voluptatum &
iciarum ei propinat, ſed perfidiam tegens, ſa-
em & animam illius in extremum diſcrimen
cat.

Quod filiæ Loth patri, idem facit & mundus
minibus, hæ quippe patrẽ vino obrutũ ad ince
coegerunt, *dixitq; maior ad minorẽ,* &c. *Veni in-* — *Gen.19.*
iemus eum vino, dormiamuſque cũ eo. Imitatur
mundus. omni namque vitæ veſpera homines
undiſſimo voluptatis vino inebriãs, & fucatis,
iſque delicijs dementatos, in laqueos ad pecca
pertrahit, & in omne delictorum genus præci-
es agit. Cum leonẽ, quem Samſon in agris Phi-
hiim extenſum in via reperit, examen apũ ore

& leoninã rabiẽ pelle præferẽtẽ, accuratius intu
or, verũ mundi imaginẽ & hieroglyphicũ vide
videor, qui quidẽ mel, dulcedinẽ voluptatẽ blan
tias & verba suauia ore præfert, sed viscera ha
leonina, crudelitatẽ, proditionẽ & nequitiã spi
tia. *Qui loquitur pacẽ cũ proximo suo, mala autẽ in*
de eius. Est enim fallax, dissimulator, impostor,
d⁹, qui hominẽ circũuenit, inani voluptatũ ima
ne à Dei cultu retrahit & delicijs emẽtitis illaque
Angelicus Doctor Thomas in Ioannem comm
tatus ait, mundũ technas easdẽ & astus in hom
decipiendo adhibere, quos balena in piscibus c
tandis adhibere solet. Hæc igitur fame exstimu
te per mare natitans fauces laxat, & odorem q
dã suauissimum, quem ambrã cinereã aromato
læ appellant quæ ab imo ventre emanat, exha
omnes vt pisciculi eodẽ illecti, incauti, in fau
illius vltro innatent, & voluntario carceri se r
cipantes morti se tradant, periculi ignari in qu
certissimè se conijciunt. Technæ mundi profe
non minus metuendæ sunt, & famelicũ illud m
strum, quod vnicã hominis mortẽ & interitum
rat, multo astutius: stratagemata namque & a
quibus hominem inuoluit ac decipit, sunt ve
suauia ac mellita ore emissa, quibus hominem
trahit, & voluptates quibus eundẽ illaqueat &
escat: quas cũ odorati fuerint homines, mox,
eorũ vesania & amẽtia est, in illarũ se laqueo r
gno salutis ac vitę discrimine, vltro induunt.

Mundi do-li collatus cum astu balænæ.

Magna profectò mundanorũ cæcitas est, &
mius & inordinatus erga terrenas voluptates a
ctus. Quorum rabiẽ propheta Ieremias Ona
cõparauit, *Onager assuetus in solitudine, in deside*
animæ suæ attraxit ventũ amoris sui, nullus auer
eu

Ier. 2.

um.Tanta quippe onagri catuliẽtis rabies & œſtrũ *Mundanorum cæcitas.*
ſt,itaque furit & efferaſcit, vt ſi in femellã inci-
ere non contingat,per montes,valles, prærupta
oca, ſpineta,& dumeta diſcurrat & euagetur,imo
ec laqueos,caſſes,venatores,venabula perhorre-
at,aut metuat, donec inueniat. Vera hæc coſmo-
hili imago eſt,qui nihil etiam veretur aut formi-
it,itaque audita mundi voce & harmonia, rabit
inſoleſcit,nullũ vt periculũ ſubterfugiat,quin
animo voluptatulã quandã fingens eandem cõ-
atur,nec prius quieſcit, quam einſdẽ compos
t,leges transgreditur,Dei mandata violat, imo
c inferos aut ſupplicia infernalia perhorreſcit.
ſcilicet mundus mortales dementat, & bea-
udine ſpoliat ſempiterna.

Iacob prudens ille & cordatus, ſed ſimplex & *Gen. 25.*
ſtus,Eſau fratrẽ ſupplantauit,& primogeniturę
rogatiuã illi abſtulit,& paterna eum hęredita-
ob pulmentarij lenticulã,excluſit. Facit idem
ſutus ille impoſtor mundus, ob pulmẽtarium
idẽ,exiguam inquã voluptatulã, inanes quaſ-
n delicias,imo nugas ,iure illum,quod meritis
u Chriſti illi in æternam hæreditatem acquiſi-
n eſt,priuat.

gypti Tyrannus Pharao Iſraelitas regni ſui la-
ibus occupans,& cepa & allio eoſdẽ paſcens,à
poſito in terra promiſſionis tendẽdi illos auer *Mundus Pharaoni ſimilis.*
at,atque omnẽ illos mannę cœleſtis guſtũ,ſpẽ,
cedinemque amittere cogebat . Mũndus
erator ille ſenex ac tyrannus eodem vti-
aſtu;hominem quippe voluptatum menſa re-
ens, omnem ei guſtum & memoriam delicia-
vitę cœleſtis aufert,eumque negotijs & curis
danis occupans impedit , quo minus ad
leſtem ac ſempiternam felicitatem adſpiret.

Cuius rei periculum hodierno in Euangelio lege-
re est, in quo sub parabolæ cuiusdã inuolucris, re-
quidam nuptias fecisse filio suo legitur; & multo
ad easdẽ inuitasse, inuitatos autẽ, his sc. in villa
abeuntibus, illis autẽ aliis negotijs occupatis, v
nire noluisse. Ecce mundi astum, ecce beatitudin
perpetuæ amissionẽ. Historiam refert Matthæu
S mile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nu
tias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitat

Propositio Vobis pro rei dignitate aliquid super hoc thema
prolaturus, primò de nuptijs & rege qui easdẽ p
rauit, ac deinde de impudenti venire nolentiu
excusatione loquar: atque hinc videre poterit
quam infidus, astutus, peruersus fit mundus, qua
taque hominis cæcitas.

Omnia parabolæ huius membra circũstantia
Mystica parabolæ huius expositio. examinans, inuenio per regnũ cœlorum, de q
hic sermo, Ecclesiam denotari, per regẽ, Deum
trem, per sponsum, filiũ illius vnigenitũ, per sp
sam verò, sacrã illius humanitatẽ, spiritũ sãn
vero coniugium & connubium cõnectere, vt p
q verbum diuinum naturæ humanæ in vna hy
stasi tã arctè copulauit, vt è duabus illis naturis
nisi vnica persona coaluerit. Nũtij vero & serui
homines ad nuptias inuitant, ipsi fuere Prophe
Apostoli, atque oẽs verbi Dei præcones & co
onatores: Prophetæ siquidem inuitarunt Iuda
Psal.18. Apostoli aũt ceteras orbis nationes; *porro in om*
terrã exiuit sonus eorũ, & in fines orbis terræ ve
eorum. Ad has autem nuptias inuitari aliud nõ
quã ad communionẽ participationẽque omn
Alius parabolæ sensus bonorũ, quę Dei filius in mundum attulit, vo
Ecce & alium sensum.

Hinc quoq; & alius mysticus sensus elici p
Iudæos sc. auaritiæ deditos, & voluptatibus te

is affixos, quod ad Christi fidē venire noluerint, d quā tamen prophetarum oraculis, & viua Chri- i voce inuitati erant, sed prophetas ipsos pessimè :ceperint, Ieremiā lapidib. obruerint, Isaiā serra cuerint medium, Iesum Christum denique cruci fixerint, derelictos; & Deum seruos suos, i. Aposto s, in exitus viarum gentilium qui nō in via salu- s, sed in exitu viarum & extra vias erāt, errātes in perstitionib. suis & idololatria, destinasse, iussis- autē vt ad Ecclesię nuptias inducāt bonos & ma- s (hos siquidē tolerat, sperans illos tandē ad bonā ugem redituros.) multos quoque hac imitatione dita ad nuptias venisse, vti ex Actibus Apostol. & storijs Ecclesiasticis videre est. Et quēadmodum auiter animaduertit in eos qui ad fidē & Ecclesię iptias venire detrectarunt, ita & alios acerbissi- è punire, qui sine vllo respectu & impudenter, ne veste nuptiali, se ingerunt. Illos verò ad has iptias admitti non mereri, qui nonnisi vnicā fidē bent, at solos veste charitatis indutos: qui verò lā & nudā fidē attulerint, manibus & pedibus li- tis in tenebras exteriores cōijci. Atque hic ge- inus parabolæ nostræ sensus est.

Simile est regnum cœlorum homini regi. Per regnū oc cœlorum, vti iam dixi, & iterum repeto, Eccle ım intelligo, quæ ideò regnum dicitur cœlorū, uod qui eidem præsidet & eā dirigit, diuinus qui- m rex sit & princeps verè cœlestis. Regnū adhęc agnificū est, quodq; ceteris regnis antestat. Pri ò quod iustè fundatū sit & in illo in quo insignis uceat æquitas, & omnis exulet tyrannis: nā pro- er diuinitatem, idq, respectu vnionis hypostati- : & redemptionis generis humani, Christus hoc bi regnum cōparauit, & merito Ecclesiæ caput &

Ecclesia cur dicta regnum cœlorum.

princeps est constitutus. Vnde prædixit oraculu[m] propheticum, *Ego autē constitutus sum rex ab eo s[u]per Sion montem sanctum eius.*

Secundò cetera regna antiquitate superat, nu[l]lumque in mundo existit quod Ecclesiastico sit r[e]gno antiquius. Alexander Græcorum monarc[h]i[am] inchoauit, Cyrus Medorum, Xerxes Persarum, R[o]mulus Romanorum, Ninus Assyriorum, Saul Iu[dæ]orum, sed cum ipso mundo cœpit Ecclesię Mon[ar]chia, & eiusdē cum illo est ætatis, ducit quippe [o]riginem suam iam inde ab Abel, qui in ipso mun[di] vixit exordio.

Ecclesiæ regnum cetera vincit antiquitate.

Tertio præcellit ceteris imperijs nobilitate, m[a]gnitudine & magnificentia, omnis nāque proui[n]ciæ aut regni alicuius nobilitas & maiestas in m[ul]titudine dominiorū & prouinciarum numero s[ita] est: vnde parœmiastes, *In multudine populi dignit[as] regis, & in paucitate plebis ignominia principis.* A[t]que ideo magni fit Assuerus rex qui regnauit ab I[n]dia vsque ad Aethiopiam super centū viginti se[p]tem prouincias. At regnum Ecclesiæ nullis lim[i]tibus circumscribitur, vtrumque polum in term[i]num habet, & quatuor mundi climata illius fin[es] sunt. Vnde Psaltes: *Dominabitur à mari vsque ad m[a]re, & à flumine vsque ad terminos terrarū.* Et Eua[n]gelistes, *Euntes in mundum vniuersum prædicate E[u]angelium omni creaturæ.* Et pater æternus, *da[bo] tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tua[m] terminos terræ.* Et Christus, *Data est mihi omnis p[o]testas in cœlo & in terra.*

Nobilitate item & magnificentia

Prou.14.

Esth.1.

Psal.72.

Prou 16.

Psal.2.

Matt.vlt.

Quarto Ecclesiæ regnum terrena præcellit b[o]norum diuitiarumque abundantia: nihil siquide[m] hic deest, & nihil ab alijs Monarchijs mutuatu[r], quod euidens magnitudinis illius & potentiæ a[r]gume[ntum]

Regnum cœleste excellit cetera rerum abundantia.

umentum est:corpus enim & sanguinem Christi
ontinet, escam illam regiam ac lautam, gustu
o delicias regibus & Angelis voluptates afferen-
m. Reperiuntur adhæc hocce in regno reliqua
x sacramenta, quæ magnam recipientibus grati-
n conferunt. Ipsum scilicet regnum Chanaam
, vera terra promissionis, ager fertilitatis, in qua
trę Petri & montes Caluariæ cœlestis gratię mel
iucundũ diuinæ misericordiæ lac emittunt. Ip-
est hortus sponsę in quo nunquam fructus vete-
deficiunt, & noui semper succrescunt, (*In hor-
neo poma noua & vetera*) Ipsa est tabernaculum
ssis, in quo mensa recentibus panibus semper
tructa est, donis, inquam, benedictionibus &
tijs referta.

Quinto præ reliquis omnibus laudari meretur Regnum celęste ceteris robore præstat.
od forte sit, infractum, & inexpugnabile: &
n nulli subditum sit, cetera omnia subiecta ha-
; nulli subest, at omnibus præest. hinc rupi
ædificatum dicitur, quòd nullæ mundi procellæ *Psal.128.*
empestates ipsum concutere, labefactare, ne-
a euertere queant, Et *super hanc petram ædifica-
cclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt
ersus eam.* Multi quidẽ regnũ hoc inuadere co-
i sunt, sed illud non cedit, nec expugnabile est.
e idipsum pręsagiens vates dicebat, *Sæpe expug-
erunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel, sæpe
ugnauerunt me, etenim non potuerunt mihi.* Ideo
quã deijci & destrui potuit, ceteras tamẽ Mo-
chias euertit & pessundedit. Cuius rei figurã in
tio Regis Babylonici videmus: qui somnians
illum monte vidit descendentẽ qui postquã pe *Dan.2.*
us statuę ex auro, argento, ęre, ferro alijsque cõ
tæ allapsus, eandem deiectam in cineres rede-
et, adeo mox excreuit vt totus eum orbis vix

ſapere potuerit. Quæ omnia ſignificabant, regnu
Eccleſiæ in petra quæ ortum & initium è cœlo ſu
cit fundatam, aliquando potentes mundi mo
chias euerſurum, atque ita augendum, totum v
bem nominis ſui Maieſtate & gloria ac magn
dine repleturum ſit.

Cœleſte regnum legibus & inſtitutis cetera ſuperat.

Sexto Imperium Eccleſiæ ceteris maius ac
uinius eſt, quod politica inſtituta, leges æqui
conditas, edicta prudenter edicta contineat. H
ſiquidem leges ſanctas & excellentes, qua
ciuibus non modo pacem temporalem, more
manarum ac ciuilium, adferunt, ſed vitæ et
perpetuæ participes faciunt. Mandant enim d
Deum ſuper omnia, proximum ſicut nos ip
Porro Dauid leges has ſanctas & immaculata
animabus cõuertendis idoneas appellauit: *Le*

Pſal. 18.

mini immaculata, conuertens animas. Leges e
æquiſſimas, quæ virtutem propugnant, &
econtra oppugnant: leges denique diuinas &
leſtes, non quales Dracon Athenienſis t
quæ teſte Cicerone, ſanguine erant exaratæ
amorem, benignitatem, ac miſericordiam ſp
tes.

Superat etiam æternitate.

Septimo regnum hoc ceteris præſtat, quod
bile ſit ac perpetuum: æternitas quippe illius
minus eſt, & ſæcula limites. eſt enim illud d

Dan. 7.

vaticinatus olim eſt Daniel, *poteſtas eius poteſ*
terna, quæ non auferetur, & regnum eius quod n
rumpetur. Et Pſalmographus, *Regnum tuum re*
æternum, regnum omnium ſæculorum. Angelus

Luc. 1.

que Virgini loquens ait, *Et regni eius non erit*
Et quamuis tempus reliqua regna deſtruxeri
ſceptra, coronas, diademata rubigine exede
peſſumdederit: nullum tamen hoc vmquam

habebit,&quamdiu mundi hæc machina ſubſiſtet, durabit,nec vmquam ſimile vel par ei exiſtet.

Excellit etiam ob regis nobilitatem ac ſapientiã.

Denique inter reliqua eminet,ob regis ſui, qui Chriſtus eſt, Dei filius vnigenitus, patri conſubſtantialis,ſapientia,virtus, & fortitudo Dei omnipotentis, ſapientiam,ſcientiam,dignitatem,dotes ac merita.Plato beatas reſp.tum fore dicebat,quãdo aut reges philoſopharentur , aut philoſophi eaſdem gubernarent.Beatum igitur ac vere beatũ Eccleſiæ regnum,cuius rex philoſophorũ rex eſt, hominum ſimul & Angelorum doctor,& in omni ſcientiarũ genere verſatiſſimus, de quo Apoſt.ait, *In quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ* Dei *abſconditi.*

Col.2.

Chriſtus verus Eccleſiæ rex.

Chriſtus igitur regni huius rex eſt,atque hoc& prophetarum oracula , & veteres figuræ denotarunt,quin vt regem cœlum & terra illum adorant. Quãuis enim ante myſterium incarnationis Dei vnigenitus non minus rex eſſet quã Pater ,tamen poſtquam homo factus in hunc mundũ venit, ſingulari quadã ratione hanc ſibi dignitatẽ & donũ promeruit,& imprimis vt totius Eccleſiæ rex diceretur.Quod liquido teſtatur Apoſtolus, *Eũ*, inquit, *qui modico quam Angeli propter paſſionẽ mortis minoratus eſt, videns Ieſum gloria & honore coronatũ.* Quibus verbis ad Pſalmiſtã alludit, *Quid eſt homo, quod memor es eius?*&c, *Minuiſti eũ paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eũ.* Idem quoq; Apoſtolus ad Philippenſes ait, *Dedit illi nomẽ, quod eſt ſuper omne nomen,* nomen inquam regium.

Heb.2.

Pſal.8.

Phil.2.

Atque idcirco Gregorius Nazianzi Epiſcopus regem gloriæ Chriſtum appellat , atque in ſuum ſenſum exponit verba illa Pſalmi, *Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales , &*

introibit rex gloriæ. Quin & Ioannes in Apocalypsi videt eum diadematis varijs redimitum dicens: *Oculi eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, & vocabatur nomen eius Verbum Dei.* Variorũ diadematum meminit, quod regia Christi corona & humana simul & diuina esset, & in varia regna ac prouincias Dominium haberet, erat siquidem rex cæli, terræque, Iudæorum, Gentium & inprimis Ecclesiæ. Ideo quoque in eadē Apocalypsi Angelus ille, qui magni consilij Angelus est, Iesum Christum, repræsentabat, iridē loco diadematis in capite habuisse scribitur. nam iris Poetæ docent, & ipsa demonstrat experientia,

Mille habuit varios aduerso sole colores.

Hoc porro hieroglyphicum denotabat, Christum Angelorum regem, varia sub se complecti regna, vt iris qua coronatus erat, colores cōtinet varios. certum igitur & indubitatū est, illum regni cælorum, de quo præsens Euāgelium, regem esse. *Simile est homini regi.* Bene autem & ad rem dicitur *homini regi*, tum quod prius hominem esse oporteat, quam regem, tum etiam, quod reges dum dignitatem suam intuentur, & splendorem regium respiciunt, homines se esse obliuiscantur. Cherubinus ille, qui leonis faciem habebat, humanam quoque preferebat. Ita quoque princeps qui inter homines est quod leo inter animalia, dum leonis more regnat, regnet simul vt homo, & se hominem esse agnoscat. Quando autem hanc rex mentem induerit, & esse se hominem agnouerit, tum demum regnum cœleste est.

Ezech. 1. Meminerit rex se hominem esse.

Solebant veteres regibus suis assiduè inculcare, & vt se homines esse meminissēt semper suggerere, ne forsitan altum saperent, & insolescerent. Qu

& Te

Tertullianus & Hieronymus tradunt, Roma-
os triumphali curru vrbem inuectos, quem-
m habere solitos, qui alta illis voce, inter cete-
s ouãtium applausus inclamaret, *Memento te esse*
minem

Quin & Philippus Macedo, vt tradit Plutarchus,
otidie mane à quodam hisce commonitorijs
rbis salutabatur, R*ex memento te esse hominem.*
asi diceret, Regem te dij constituerunt, & na-
ra hominem, noli in regnando ita regem agere,
hominem exuas: nam regnum humanitate de-
tutum mera tyrannis est.

Hinc plurimi reges quoniam se homines esse ig-
rabant, brutorum instar regnarunt, prouincias
erterunt, subditos afflixerunt, & regnum amise-
nt. Idcirco forsitan Nabuchodonosor in bestiã
mmutatus est, & à Deo audiuit: *Tibi dicitur Na* Dan. 4.
chodonosor rex, Regnum tuum transibit à te. Et ab
minibus eijciẽt te, & cum bestijs & feris erit habita-
tua. fœnum quasi bos comedes. Hanc item ob cau-
n Titus & Vespasianus Impp. Romani apri & fe-
depascentes à Psalmographi oraculo vocitati Psalm. 79.
nt. *Exterminauit eam,* id est Ierusalẽ, *aper de silua,*
singularis ferus depastus est eam, Titus scilicet &
spasianus, qui eandẽ exsciderunt & euerterunt,
terum repeto, & dico, imperiorum ruinam, re-
m publicarum calamitatem, regnorum interi- Regnorũ
m, nationũ euersionẽ, subditorũ grandinẽ & pe- euersio, re-
dominiorũ esse, principes & reges dũ humani- gum est
tẽ exuunt, crudelitatẽ induunt, & instar tigridis crudelitas.
uissimæ, nõ verò hominis, regnãt: cuius rei egre-
ã in libris Iudicũ legimus historiã. Arbores olim
gẽ dum eligerẽt, qui ceteris imperaret ac tuere-
r, rhamnũ sentibus horridã ceteris præposuere:
sed

ſed inſcię perniciem ſibi & ruinam arceſſiue
hanc quippe vbi corripuiſſet ignis,oẽs ſimul
ſtæ ſunt.Parabola hæc per Ioatham propoſita
ficabat,Sichimitas qui Abimelechum in reg
gerãt,crudelẽ & ſanguinis ſitientiſſimũ , ſib
perniciem attuliſſe,ſed eadẽ ſimul opera de
bat,tunc populos & ſubditos diſcrimen adi
ſentiſſimum,&ruinæ expoſitos eſſe,quando
Regnũduo habet brachia,iuſtitiam &miſericordiam ceps ſpinoſus,horridus,rigidus,crudelis ac
ſus regni gubernacula tenet.Regnum ſcilice
habet brachia,vnum iuſtitiæ,miſericordiæ a
id eſt dextrum.Igitur rex ſimul ſit,ſimul & h
Simile eſt regnum cœlorum homini regi.

Quid autẽ hic agit rex?*fecit nuptias filio ſuo.*
ſunt hæ nuptiæ in myſterio incarnationis , i
pater æternus humanitati noſtræ filiũ ſuum
nitum copulauit,&ob cõnubium hoc regnu
dedit,& Eccleſię diadema illi impoſuit.Glo
hoc nomine ſponſa & ait in Canticis , *Egred*
filiæ Sion & videte regẽ Salomonem in diadema
coronauit illũ mater in die deſponſationis illius.
locum omnes propemodũ patres de hiſce n
intelligunt,vt Greg.in Comment.Bernard. S
2.de Epiphania,Hugo de S.Victore libr.Sente
rum ſent.69.tit. de duplici gloria Salomon
Cap.16. item Ambr.lib.de inſti . Virginis dicens,*Bea*
Mariæ vterus,qui tantum Dominum coronauit
do formau t,coronauit eum quando generauit.
Comment. in hunc locum. autem clarius Auguſt. *Idem ipſe vnus Chriſt*
proceſsit ex vtero virginali tamquam ſponſus
lamo ſuo,in quo vtero ſpiritales nuptiæ celebrata
Deus coniunctus eſt carni,& caro adhæſit Deo
eſſet vnus Chriſtus & totus homo. Gregor.idẽ
nino,ſed verbis relatu digniſſimis;*Tunc De*

inquit, *Deo filio suo fecit nuptias, quando hunc in* *Psal. 18.*
o virginis humanæ naturæ cõiunxit, quãdo Deũ
sæcula, fieri voluit hominem in fine sæculorum.
uisce nuptijs Propheta regius iam olim locutus
licens: *Tanquam sponsus procedens de thalamo*
O nuptias felices! ô thalamum verè regium!
ecit nuptias filio suo. Porrò de hisce nuptijs lo-
as S. Hieron. ait, tertiò Deum synagogæ despõ- Tertiò Deus synagogæ despõsatus.
m esse, eâque sibi in coniugẽ adaptasse, primò
rcumcisione, deinde in promulgatione legis in
ite Sinai, tertiò denique in mysterio incarnati-
, quando Verbum caro factum est, & Dei filius
inem induit. Porro harum nuptiarum figuræ
it cõnubium Mosis cum Aethiopissa, Samsonis *in Epi. ad Cor.*
Philisthęa, Assueri cum Esthere captiua.
Qui fecit nuptias filio suo. Ad hasce autẽ nuptias
ersi orbis mortales inuitati fuere, serui per o-
es terrarum angelos destinati, denuntiationes
uis locorum auditę. *Et misit seruos vocare inui-*
os ad nuptias. vnde in huius rei signum in Apoc.
iptum est: *Et audiui vocem quasi tubæ magnæ, &* *Apoc. 19.*
t vocem aquarũ multarum, & sicut vocem toni-
orum magnorum dicentium: Gaudeamus & exul-
nus & demus gloriam Deo, quia venerũt nuptiæ
i. Prima vox tubæ similis, fuit vox patris æter-
dum dixit: *Hic est filius meus delictus, in quo mihi*
e complacui, ipsum audite. Secunda torrentium
xfuit annuntiatio omnium prophetarum, de qua
Actis legimus: *Huic omnes prophetæ testimonium*
rhibent, remißionem peccatorum accipere per nomẽ
is omnes qui credunt in eum. Vltima verò similis
it voci tonitruorum, vox inquam sanctorum A-
ostolorum, quæ per totum orbem inualuit. scri-
um namque est in Actis: *Virtute magna reddebãt*
Apo-

Apostoli testimonium Iesu Christi Domini n
Quibus omnibus vocibus ad nuptias inuitat
mus.

Vocibus, inquam, clamantium, magnoque b
dicentium, omnia parata esse, atque ideo pr
randum: nonnisi conuiuas exspectari & requ
Omnia parata sunt. Porro nuptiarum harum a p
ratus ipsa fuit mors & passio Christi, & sacram
torum virtus, quæ in ijsdem fuit instituta. At
ideo primi nuntij, id est, prophetæ, non dixer
Tauri & altilia occisa sunt, & omnia parata,
Hebræos prophetijs dumtaxat ad nuptias inu
runt. At secundis, id est Apostolis, nō modo in
ctum fuit, ad nuptias inuitare, sed inuitatis et
dicere, omnia parata esse, Messiā scilicet, quem
spectarant, iā aduenisse, crucifixum, mortuū, re
citatum esse, omnia denique quæ ad hominū s
tem necessaria videbantur, esse præparata, nih
à parte redemtoris ad redemtionem deesse, at
ideo illos ad nuptias venire, id est, Christum
noscere, fidem illius amplecti, eique obsequi
præstare debere. audite vt inclament, *Omnia pa*
ta sunt, venite.

In aduentu Iesu Christi omnia parata fuere ad salutē nost. am- r

Diabolus quippe fugatus est, mors mortua, c
lum reseratum, infernus obseratus, Pater æter
reconciliatus, redemtio inita, peccatum dim
sum, vitulus saginatus occisus, Christus Ie
cruci affixus, pristinæ gratiæ homo restitutus,
reddita, omnia denique parata. Quanto Deus
ne gaudio Sancti patres hęc excepissent, quant
lætitiam his auditis percepissent! fuerunt quid
inuitati, at nondum omnia parata erant. Incarn
tio Vnigeniti Dei nondum peracta, crux nondu
compacta, nondum mons Caluariæ supplicijs

signati

natus , nondum Pilatus funestam mortis sen-
tiam in Redemtorem tulerat. *Sed iuxta fidem*
uncti sunt omnes non acceptis repromissionibus. Heb. 11.
c æui sui Iudæis dicebat ,Dominus.*Beati oculi,*
*vident quæ vos videtis,*quasi dixisset,Quã bea- Luc. 10.
se credidissent aui,& abaui vestri , atque adeo
nes qui iam limbi carcere detinentur , si vidis-
ea quæ vos videtis,& omnia ad redemtionem
cta inuenissent,vt vos videtis. Dispicite igitur
iscum auditores,quanta sit harum nuptiarum
itas,quantaque felicitas ad has inuitatum es-
interea ad alterum concionis membrum de-
dam, &magnam illam venire detrectantium
atitudinem exponam.

*li autem neglexerunt.*Rex igitur hic postquam
ias filio parasset & quocumque locorum nun-
ad inuitandum destinasset ,nemo comparere
it,sed omnes ob negotia quędam , vt aiebant
nantia,sese excusarunt.ô pudor , ô malum , ô
ns mentis cæcitas ! quid ? anne Principis pre-
ontemni?homines Deum vocantem nolle se-
Sponsa illa in Canticis dilecti sui verbis au-
tare , eiusque amoribus reciproce amando re-
dere recusans,tandẽ vbi in vigiles ciuitatis in-
,eiusdẽ opẽ inclamauit,sed frustra: vtque illã
ntẽ neglexerat,ita tunc eius auxilium non me-
experiri. Audite vt queribũda de illo expostu-
Quæsiui,& non inueni,& vocaui, & non respon Cant. 5.
t *mihi* . Quam igitur periculosum est vo-
& inspirationes diuinas surda aure præter-

t neglexerunt & abierunt . O mentis insania,
anta mundi cæcitas, negligere cœlestia , &
erga terrestria amore affici?sed terrena potius
contem-

contemnere oportuit, & ad cæleſtia anhelare. hæ
ſc. amari & deſiderari merentur, reliqua ne op
quidem: & ſanè quidquid in hoc inferiori ob
à fortuna dari ſolet, inconſtans eſt & caducum
caſibus obnoxium, inſtar vmbræ fugacis præte
Sap. 5. & ſapientis iudicio fumi in morem euaneſcit. A
qui illud ipſum pedib. proterit, heroicum ſe, ge
roſum, ſtrenuum, magnanimum oſtendit, & vi
quadam & maſcula prçditum conſtantia. Quod
ipſi Ethnici non ignorarunt.

Refert Philippus Diez magni in Hiſpania
Tom. 4. Dom. 5. post paſcha. minis Eccleſiaſtes, Philippum Macedonem Ph
ſophis iniunxiſſe aliquando, inſignem vt qua
onem proponerent, eamque in vtramque
tem diſceptarent, & validis vtrimque ration
& argumentis fortiſſimis defenderent. Regis
tur voluntati morem geſturi, hanc tandem
poſuere: quid in rerum natura maximum fo
Hanc quidam è numero ſatis, vt putabat, app
diſſoluturus aiebat, montem Olympum eſſe,
ceteris montibus eſſet altior, & cacumen intra
bes conderet, adeo vt & à ventis & procelli
immunis: alius eſſe dixit aquam; quæ ignem
maret, flammas extingueret, tamque amplè
teret, vt terræ ſuperficiem cooperiat. Addidit
tius; neutrum ſcopum veritatis attigiſſe, ſe
lem eſſe, qui terram ſimul & aquam magnit
ne ſuperaret, & lumine ſuo vtrumque elemen
illuſtraret. Quartus rẽ penitius rimatus, & ad
ritatẽ quàm proximè tendens, priorũ ſententia
plodens, ait eſſe cor hominis, quod magna cõt
& irridet, atq; hic meo quidẽ calculo ſcopũ att
& dignã philoſopho ſententiam protulit. Cre
bat namque res mundi huius adeo viles & exi

t qui easdem pessundare & negligere nouerit, on mediocrem gloriam mereatur. At eheu! inuiti nostri contrarium penitus agunt, nonnisi nus & inanias mox euanescentes consectantur, & gligunt cælestia.

Et neglexerunt ô vesania deploranda. ô vecordia lidissima! si ad laborem, sudorem inuitarentur, cusare se forsitan potuissent, sed ad nuptias reas vocatos sese excusare, intolerabile, indignum, io brutum est. Sathan ad laborem, eculeum, crum, ærumnas inuitat, quas superbi, antequam honores, diuitiasque pertingant, velint nolint, ti debent: omnes tamen eodem properant, & tinant, ne fortè excludantur. Inuitat etiam ab era parte mundus ad miseriarum iliadem, inquiidinum pelagus, quibus tamen libentissimè & ro sese offerunt auari, insomnes traducentes ctes, maris pericula adeuntes, alienas regiones ragrantes, atq; hæc omnia rosas & dilicias crent: Deus verò ad iucundas filij sui nuptias inui-, & tanta interea mundanorum cæcitas est, vt tum bonum negligant, & inania negotia tantæ neuolentiæ amoriq́ue præponant.

Saul Israelitas auersurus, Dauidem ne in Rem eligerent, neue ad Sceptra sublimarent, hæc , *Audite me nunc, filij Iemini, nunquid omnibus vestris it filius Isai agros, & vineas, & vniuersos vos faciet* Insignis allegoria. *unos & centuriones, quia coniurastis omnes aduersum* ? quasi diceret, Cur inopis partes sequimini, qui s locupletare ac felicitare nequit? Quanto pori iure de vobis conqueratur Deus, Deus inquā itiarum & omnis potentiæ, dicens, Cur partes es diaboli, eiusque signa sequeris, qui præter menta tartarea nihil tibi dare potest? & dese-

ris illum, qui æternis te cumulare diuitiis, & po-
tentem te reddere potest? Sed frustra querim[r],
tanta siquidē hominis cæcitas ac stultitia est, pro-
prium bonum vt negligat, & solam suipsius ru-
nam quærat.

Et neglexerunt. O negligentiam culpandam, o
stoliditatem risu dignam! Purpuratus ille Persa
Aman felicem se credebat & mortalium omni[u]m
beatissimum, & sortem suam apud omnes depræ-
dicabat, quòd ipse solus cum rege ex vniuersa I[...]
cum & Imperatorum multitudine, ad conuiui[um]
Esth.5. à Regina Esther vocatus esset. *Regina quoque Est[her]
nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege præter me, a-
pud quam etiam cras cum rege pransurus sum.* Hi v[...]
tantum sibi honorem exhibitum, quem ad nupt[ias]
filij sui inuitando Deus illis ostendit, negligu[nt].
Quamprimum vt Assuerus regium illud epul[um]
in Susis instruxit, omnes ad illud præfecti, satra[pæ]
& prouinciarum gubernatores ab omnibus re[gni]
finibus aduolarunt; at hi nostri ad regis ac [...]
sui nuptias inuitati, venire neglexerunt. Et c[...]
abierunt alius in villam suam, sua vt negotia exeq[ue]-
rentur.

Non possum autem, quin insignem munda[no]-
rum demirer fatuitatem: quamuis enim mund[...]
malis variis opprimantur, & grauissima in m[un]-
do supplicia sustineāt, eum tamen semper exos[cu]-
lantur, & obsequium illi præstant fidelissim[u]m.
An non recordamini eius qui alias dixerat, *I[...]
boum emi quinque.* Mundus siquidem homines qui[...]
iugis adnectit, Christus autē nōnisi vnicum ha[bet],
quod ipsum & suaue est. *Iugum meum suaue est, & o-
nus meum leue*: omnes tamen mundum sequi m[a]-
lunt. Nolebant Hebræi, ad ollas carneas assue[ti],
Ae[...]

Aegyptum relinquere, quò in terram promissionis concederent, & malebant Pharaoni, qui laboribus illos macerabat, obsequi, quam Mosis, qui paternè eos habebat, imperio parere præferebant scilicet cæpas, allia, porros barbarorum, mannæ & coturnicibus deserti Sinaitici.

In Zacharia legitur: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ, & dixit, hæc est impietas.* Designare forsitan voluit, quã graue & ponderosum sit peccatum; & quot in anima peccata continentur tot quoque illam talenta & massas plumbi humeris sustinere. Vel potius ostendit, quanta sit mortalium in mundo viuentium onus & sarcina, qui instar baiulorum, ita sollicitudinibus, laboribus, molestiis, curis onerati sunt, ob onere vt fatiscant, & sæpenumero concidant: ita tamen homo diuturna peccandi mundoq; obsequendi consuetudine obduruit, vt ipsum peccatorum pondus, & mundanorum negotiorum grauitatem non sentiat, tamq; quiete agat quasi Deum non offendisset, nullumque humeris pondus sustineret. Zach. 10. Negotia mundi grauia.

De mundanis ita locutus est Isaias, *Formido & fouea & laqueus super te, qui habitator es terræ.* In quibus verbis duo notanda sunt, primò peccatorem dici ciuem & habitatorem terræ: quod corpore, anima, affectu & toto corde in eadem inhabitet: quidquid enim cogitat, loquitur, agit, terrenum est & terram sapit: deinde, sexcentis eum angi scrupulis, mille circumdari periculis, & insidiis variis impeti. Hinc quippe eum diuexat formido, illinc ambitio; hinc instat auaritia, illinc adurit luxuria, omnia denique vitia eum excruciant, vt taceam ille conscientiæ aculeos & remorsus, Isa. 24. Mundnaus terræ est habitator.

qui eum perpetuo exagitant, varias item Satanæ
conspirationes & molimina, quæ assiduè in capu
illius cuduntur: atque hinc nulla ei vsquam affu-
get quies.

Huiusce rei mentionem faciens Psalmista a
Psal. 53. *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Ce
rum elati & alti cordis est, sæcularia & munda
contemnere, nec mundi hæreditatem adire vel
nisi in quantum necessitas corporis exigit, hac
scilicet accedente, nunquam nobis ad vitam nec
saria defutura, quæ Deus de suo abunde suppe
tabit: & quemadmodum qui de Deo diffidunt
iusque prouidentia non nituntur, eundem graui
mè offendunt, & quodammodo negligunt, ita
contra qui in eundem spem suam conijciunt
mundum pedibus proculcant, illum extollunt
liusq; prouidentiam celebrant ac deprædicant;
nique paucis vt complectur, docere propheta
luit, seruire Deo volupe esse ac iucundum, m
dum verò sectari, tetricum ac difficile.

2.Paral. 36. Infelix Rex Manasses magna olim cordis am
ritudine dixit Deo, *Incuruatus sum multo vinculo fe
& non est respectus mihi,* id est, miserijs immersus
ceo, & nemo auxiliatricem mihi porrigit manu
Mundani vinculis ne gotiorum il ligati sunt vt remiges in triremibus, meique miseretur. Quotnam hodie homines,
instar remigum ad triremes relegatorum, ita n
gotiorum vinculis ac compedibus captiuati su
vt ne respirare quidem possint, aut spiritum du
re, illud ipsum repetere possunt? Sed quot nã m
tem & intellectum negotiorum pondere oppi
sum habentes, sub onere fatiscunt & curuantur

Exod. 1. Mundus Pharaoni similis. AEgypti tyrannus Pharao videns Hebræos
immensum excrescere, quotidieque numerum
rum augeri, metuens ne forte seditionem
qu

quam ac tumultum improuisum concitarent, suis it, *Ecce populus filiorum Israel multus & fortior nobis est, enite, sapienter opprimamus eum, ne fortè multiplicetur.* t ecce dictum factum: quamprimum enim con-ituit operum præfectus & exactores, qui eos assi-uo labore exercerent, & opere absoluto mercedis oco fustigationes & flagella persoluerent. Vide-at siquidem illos in quiete & otio immensum au-eri, cui vt obstaret, vrbibus exædificandis eosdem ccupat. Huius rei occasione ait in hunc locum rigenes, diaboli stratagema penitus simile esse, tque eodem illum vti artificio: cernens namque hristianos quiete & tranquillitate spiritus in vir-utibus proficere, meritaque illorum in immen-um augeri, mundana negotia suggerit quibus osdem distinet, & instar asinorum grauat, adeo vt on mediocre sibi detrimentum inferant: incitat d hæc, vt villas coemant, domos ædificét, alijsque ianibus & nugacibus negotijs se implicent, adeò mente animoque perturbati nullum Deo obse-uium præstare queant, eiusque penitus obliuis-antur. Videte igitur vt hos foras in agrum mit-t, vt villam coemptam visitent, *Et abierunt, alius in illam suam.*

Non vobis, ô nimis importuna mundi negotia, atus est homo, sed solis rebus cælestibus. Voluit 3 Reg. 9.
lim Salomon rex ne quis de filijs Israël seruus es-t aut alterius mancipium, sed illos nobiles crea-t, duces constituit, & præfectos curules & equi-s. *De filijs autem Israel non constituit seruire quemquam, d erant viri bellatores, & ministri eius, & principes & uces, & præfecti curruum & equorum.* Quibus ver-is docemur, nolle Deum vt Christiani qui veri raëlitæ sunt, rebus vilibus, inanibus, terrestribus

Non vult Deus Christianum in.

rebus nugacibus distineri.

occupentur, sed ad superiora, cæleſtiaque conte dant, non vult ſcilicet cor illorum ſeruile & pl beium eſſe, terram ſapere, ſed bonum ſuum & n bilitatem ſpectare, rebus cæleſtibus intendens.

Deut. 22.

In Deuteronomio vetuit Deus, ne quis inter v neas arbores alias plantaret, ne quod fortè vitiu gemmæ & palmites detrimentum acciperent, ſ circumcirca, & haud procul inde. Allegoricè h exponendo dicendum eſt, in cordis & animæ v nea ſolum Deum inueniri debere, cetera verò ci cumſecus & propter amorem Dei, quo ſcilicet mor ille fructus producat. Formoſa illa Rebec

Gen. 24.

non procul fontibus Meſopotamiæ inuenta, ſeru Abrahæ eiuſque camelis potum dedit, ſed beſti reſpectu heri. *Cumque ille bibiſſet, adiecit quin & cam lis tuis hauriam aquam, donec cameli bibant* : Ita De perfectè, & proximus ſicut noſipſi diligendus, a tamen creaturæ creatoris reſpectu, atque ita c alio affectu trahi non debet quàm diuino.

3. Reg. 8.

In Arca fœderis nonniſi tabulæ continebar tur, quamuis Paulus epiſt. ad Hebræos, vrna

Heb. 9.

manna plenam, & virgam Aaronis adiungat ; quoniam hæc omnia ad legem ſpectant, idcirc addit gloſſa ſolas legis tabulas in eadem aſſerua tas, hic dici. Sic quàuis in cordis noſtri arca aliqu mundana habeantur, ita tamen omnia ad Deu referri debent, vt vnica hic lex habitare videatu id eſt, aliud cor noſtrum non reſpiret, quàm diui na, aliud verò non abhorreat, quàm terrena. Am plectenda quies ac ſancta ſolitudo, & animus a omnibus mundi negotijs & curis auocandus, neu etiam fatui hi Euangelici imitandi, qui ad nuptia inuitati; alij villas adierunt, alij verò ad nego tiationem profecti ſunt.

Ecce

Ecce hic amorem mundi, ecce auaritiam, ecce diuitiarum sitim, quibus nihil magis animam impedit, quo minus ad æternæ beatitudinis nuptias perueniat. Formosa Rachel in terram Iacob mariti abitura, idola patris sui cum auferret, quam primũ iam pater insecutus est, & eadem importunis & infestis precibus & violenter quodammodo repetiit. Ceterum mundi idola ipsæ sunt diuitiæ; quicumque igitur illas in domum sponsi æterni abeundo secum ferre voluerit, à cælestissimo illo veneratore mundo exagitabitur. Quapropter bene consulit Propheta animæ piæ, *Audi filia & vide, inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Non ait modò, obliuiscere idola, diuitias, honores, dignitates, sed domum etiam in qua eadem reperiuntur.

Amor mundi saluti obest.

Gen. 31.

Idola mundi diuitiæ sunt.

Psalm. 44.

Quantas autem inquietudines, quot curas diuitiæ homini, qui easdem ambit, adferre solent? quot interius generant scrupulos. Pulcrum quidẽ Absaloni caput erat, crines instar auri splendebant; atq; adeo omnes in admirationem trahebant, sed capitis grauedine assiduè torquebatur, ideoq; cæsariem detondebat; *Semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries*, vt sub onere curuatus incederet. Quam pulchræ & gratæ essent diuitiæ, si grauissimum capiti aut conscientiæ potius dolorem non causarentur? Atque hoc significare Redemptor voluit, cum Marthæ sollicitæ diceret: *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Id est curis variis distraheris, animus tuus turbatus est, nec quietem habere potest.

Diuitiarum amor animam magnopere turbat.

2. *Reg.* 14.

Hoc spectabat etiam cordatus ille Dauid, cum Saulis esse gener detrectabat, & filiæ illius nuptias contemnebat; dicebat quippe nobilibus &

vniuersis militiæ præfectis. *An parum vobis esse vi-detur esse gener regis?* quasi diceret: An non credi[tis] dignitates & honores infinita secum onera tra[he]re, & magnas sollicitudines, difficultates, mo[le]stias parere? Porro honorem sequuntur labo[res] & dignitates pœnæ. Idem tibi repeto, mund[i] diuitiarum amator. *An parum tibi esse videtur esse di-ues mundi?* Quantas diuitiæ miserias & calam[ita]tes secum trahunt? quæ non tolerandæ ærum[næ] antequam ad diuitias quis perueniat? Quot ade[un]da pericula, subeunda discrimina, vt opes coac[er]uentur, & status conseruetur? quot mala & la[bo]res exantlandi, antequam fortuna hæc stabiliat[ur]? quot anxietates ferendæ antequā loca hæc & [ani]mus confirmentur? sunt proculdubio res mu[ndi] fercula quædam lauta, sed pretii infiniti, & re[l] epulo, quod Absalom Amoni fratri parauit [in]

2. Reg. 13. quo miser ille à sicariis obtruncatus vitam per[di]dit, similia. Inuitat quidem mundus ad hono[res] dignitates, diuitias, easque velut fercula no[bis] subministrat, sed vitæ machinatur insidias, da[m]nationem adferre conatur, salutem in discrim[en] adducit, & animam miserrime enecat. Si v[erò] interdum ad honores nos sustollit, non honor[are] vult, sed eorum tandem rationem deposcere [&] vltionem sumere.

2. Reg. 25. Saulis astus erga Dauidem.

Eodem quippe astu vtitur quo Saul olim [er]ga Dauidem vsus est, dum Chiliarcham ill[um] creauit. Hoc quippe illi munus dedit non [vt] honoraret, sed vt eo citius in conflictibus [in] primo constitutus agmine interficeretur. *Am[o]-uit eum ergo Saul à se, & fecit eum tribunum super mille vi-ros.* Allegoricè dico, mundum ad regias dignita[tes] & honores amplissimos non aliam ob causam n[os]

eueh

uehere, quam vt nos euertat, & perniciem adfe-
t, non verò vt ornet & condecoret. Imitatur
hæc Regem illum Iuda, qui Vriam cum lit- *2. Reg. 11.*
ris ad Ioab ducem militiæ destinat, vt in pri-
o illum agmine collocet, quo citius ab hosti-
s interimeretur. nam diuites ad primos ho-
rum gradus & rerumpublicarum administra-
nes ac dignitates sustollit, vt eò citiùs perni-
m incurrant, & pessum eant.

Ambitiosa illa rhamnus, quamdiu serpsit & *Iudic. 9.*
milis fuit, tempore suo florebat, agros ornabat,
que aduersus prætereuntes sepimenti loco fuit,
paucis vt complectar, insigni prosperitate gau-
bat. At quamprimum ad regiam dignitatem
ecta est, & in cæteras arbores imperium sibi ar-
gare cœpit, perniciem sibi ipsi intulit, nam ab
ne correpta, tum se tum socias succendit. O my-
rium & allegoriam! Quotnam, Deus bone, re-
rire est, qui in humili sua conditione & rebus
uibus, extrema & summa voluptate perfruun-
, quibus omnia prosperè cedunt, ac sexcentis
dijs potiuntur, sed quamprimum mundus
s ad dignitates sustollere, honoribus cumula-
, regnique negotijs applicare incipit, sibiipsis
nam, interitum, damnationemq; sempiternam
quirant.

Primo Regum vltimo legimus, in conflictu ad-
rsus Philisthæos omnem belli vim & pondus in *1. Reg. vlt.*
lem versum esse, *Totum prælij pondus versum est in*
l. Hinc eruo, tunc, cùm mundus nefarius ille
ilisthæus aliquos ad dignitates & omnia publi-
sustollit, in illos totum persecutionum suarum
iem conuertere, vt eosdem penitus destruat, &
ferè tandem vitam amittere cogat. An non su-

perba & alta palatia ventorum furore concu[t]iuntur, feriuntque summos fulmina montes? ita quoque vt plurimum fieri videmus, vt in animis [diui]tum & magnatum mundi huius passiones a[nim]i & violenti impetus sollicitudinum inualescant ac sæuiant, eorumque conscientiæ acerrimis grauissimis aculeis exagitentur & remorsi[bus] terno.

2. Mach. 3. Mundus igitur similis est Heliodoro Regis Syr[iæ] Antiochi, de quo in libris Machabæorum, qui speciosо legationis titulo Ierosolymam mi[ssus] & sibi vt templum ingredi liceret, postulans, [the]sauro in templo deposito inhiabat; sed ita à [dua]bus Equitibus percussus fuit, penè vt vitam a[mit]teret: & quod mirandum magis, cum Heliodo[rus] ad Regem in Syriam rediisset, plagarum mem[or] regi ait: *Si quem habes hostem aut regni tui insidiato[rem] mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamē euaserit.* [Spi]ritualiter hoc intelligens, dico Regem teneb[rarum] Satanam idem omnino facere solere cum hom[ini]bus: destinati enim vt mundi diuitias expilent, [sæ]pissimè cælitus puniuntur, & in peccatis mori[un]tur; quos verò mūdus odio prosequitur, & de [qui]bus vindictam sumere desiderat, eos vt plurim[um] ad thesauros indagandos & diuitias quære[ndas] destinat.

Matth. 4. Filius Dei vnigenitus cùm in deserto Palest[inæ] ieiunans commoraretur, accessit ad illum Sata[nas] atque omnia mundi regna illi ostendit, mod[o se] deorsum præcipitaret. Nouus quoq; Satanas m[un]dus est, qui Dei filios in mundi huius deserto co[m]morantes quotidie impugnat, cumque diui[tias] illis & honores offert, ruinam illorum moli[tur] & interitum. Quapropter benè apud Matthæ[um] di-

Mundus honores dat & diuitias homini vt seipsum perdat.

bus apostolis ad honores aspirantibus ait
ristus, *Nescitis quid petatis*: & vere, nesciunt enim Matth. 20.
d petant, qui diuitias petunt.

salmist de diuitibus diuitiarumque appetitu
uens, cùm dixisset: *Et relinquent alienis diuitias* Psal. 48.
& sepulcra eorum domus illorum in æternum, quam-
num subnectit, *Hæc via illorum scandalum*, id est,
& semitæ per quas diuites & mundani ambu-
scandalis, curis, impedimentis, difficultati-
inquietudinibus obsitæ sunt, vnde bene mea Homil. in
entia Chrysostomus in hunc locum, *Quæ est* Psalm. 48.
lla videamus, ait, *de qua loquitur hic propheta; sanè*
lud studium & diligentia, quam ponunt mundani in se-
da sua voluntate, insana illa cupiditas habendi bona, &
abilis sitis honoris mundi, quod totum non est paruum
dimentum ad virtutem operandum. Optimè igitur
nostra parabola coincidit, in qua reipsa vi-
us, ob villas & negotia inuitatos impe-
quo minus ad regias nuptias ingredian-
Et abierunt alius in villam suam, & alius in nego-
nem suam. Iob. 26.

e terræ metallis loquens Iob ait, eadem gi-
es esse, qui sub aquis & fluuijs assiduè inge-
ant. *Ibi gigantes gementes sub aquis.* Per gemitum
m auri, argenti & gemmarum, violentiam &
elitatem intelligit hominum, qua in aurum
antur ac furunt; gigantes autem esse ait,
uod sese defendat, vel quod terreat & exa-
eos qui ipsum terra educere, & arcis inclu-
satagunt.

Quoniam verò gigantum incidit mentio, in Num. 13.
neris legimus, exploratores illos missos in
m Chanaan, & terræ fœcunditatis specimen
osten-

ostendentes, contubernales suos terrendo di[ff]
se monstra giganteæ & colosseæ staturæ vi[ss]
Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos, p[o]
quem aspeximus proceræ staturæ est, ibi vidimus m[o]
quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus c[o]
rati quasi locustæ videbamur. Fructus terræ mun[d]
ius diuitię sunt & honores, sed ijsdem vt poti[m]
cũ pluribus gigantibus, id est, difficultatibus, p[…]
est vt confligamus. Terra diuitiarum, terra es[t q]
deuorat habitatores suos, & animum & me[n]
arrodit possidētium. Diuitiæ deniq; filiæ pro[…]
mundi huius sunt, quæ animas in perniciē tra[…]
& impediunt quo minus ad æternæ beatitu[…]
nuptias pertingant.

Gen. 33. Iacob postquam cum fratre Esau in gratia[m]
dijsset, & frater illi dixisset, *Gradiamur simul, er[o]*
cius itineris tui, mox respondit quàm benignis[s]
Noli Domine mi, quod paruulos habeam teneros, & o[…]
boues fœtas mecum, quas si plus in laborando fecero[…]
rare, morientur vna die cuncti greges: præcedat Do[…]
meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim v[e]
eius. Allegoria hæc nos docet, non posse illo[s]
diuitijs & dignitatibus onerati sunt, Christu[m]
qui, aut lento saltem passu, vt coniugati fac[…]
qui paruulos & vxores pręgnantes secum du[…]
Annon videtis, vt qui villis abundant, & neg[…]
opprimuntur, ad nuptias intrare nequeāt? Q[…]
obrem princeps iratus, seruis ait, *Ite in exitus […]*
rum, & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

Quid hoc est, *ite in exitus viarum*? an non m[…]
dixisset, Ite in plateas, per vrbis vicos, per fo[…]
palatia Principum, in quibus locis magnus[…]
solet hominum concursus, quàm *ite in exitus […]*
rum? Non profectò, nam in omnibus illis locis […]

catc[…]

ores variorum occasione vitiorum nimis dis-
ti sunt, nec ad nuptias illas diuinas parati sunt.
n igitur Deus concionatoribus suis ait, *ite in*
us viarum, insinuare vult, mortem ac nouissima
prædicanda: quasi diceret, Ita auditoribus ve-
s dicetis, Cogitate viri, illa quæ tantopere con-
amini tandem aliquando finem habitura, co-
te, inquam, esse vobis aliquando moriendum.
æc perpendite, voluptatum finem supplicium
num esse; gulæ & ingluuiei, morbos & inuale-
nes; peccati mortalis verò, tartarum & gehen-
i; mundanarum denique deliciarum, pœnas
piternas.

Babylonis superbiam coarguens Esaias, tunc
sertim cùm Persæ & Medi sanguine vicos & Esai. 7
eas illius replessent, dixit, *non posuisti hæc super*
uum, nec recordata es nouißimi tui. Quibus verbis
uit Propheta, quot mala, damna, calamitates-
infelix hæcce vrbs incurrerit, quòd mortis es-
oblita. Idem spectabat Ieremias, cùm Ieroso-
litanam calamitatem deplorans gemit; *Sordes*
in pedibus eius, & non est recordata finis eius. Ite igi- In Threnis.
cœli nuntij, verbi diuini tubæ, concionatores
uidi, in exitus viarum, mortem & iudicium an-
tiate, quantus sit tartari horror, quanta verò è-
ntrà cœli gloria, docete; illa scilicet nouissima
exitus vitæ sunt, *& quoscunque inueneritis, vocate*
uptias.

Videte igitur vt Iesu Christi fama per vrbem v-
uersum spargatur, videte vt odor nominis ac
ritorum Messiæ per omnes terræ angulos dif-
ndatur. Locum igitur hic habet oraculum &
ognosticon illud sponsi dicentis: *Oleum effusum* Cant. I.
nen tuum. Atque id ita fieri etiam voluit Chri-
stus

ſtus dicens. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Eo-dem etiam reſpexit ſponſus in Canticis, quando dilectam de Libano & cauernis pardorum voca-

Cant. 4.

Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, de cubili leonum, de montibus pardorum. Quem locum Tertu-

Lib. 4. contra Marc.

lianus allegoricè de noua Eccleſia, in diuerſis mun-di climatibus, & è diuerſis populis congrega- interpretatur, cui ſubſcribunt omnes propemo-dum Græci Patres, Gregorius Nyſſenus, Theodo-retus, Pſellus, & alij plures, qui per cubilia le-num, & montes pardorum potentes reges in leonum ſæuientes, ferocientes, ſuperbos, aq varijs peccatorum maculis inſtar pardi ma tos, intelligunt.

Eccleſia bonos ſimul & malos cõprehendit.

Et quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias. Omn ad Eccleſiam inuitate, illa namque peccatores ſi-mul & iuſtos comprehendit; eſt enim ager ill angelicus, in quo Zizania ſimul cum tritico; eſt a ca Noe, in qua columbæ permixtæ coruis: eſt gr Iacob, in quo oues tam nigræ quam albæ; eſt patrisfamilias, in qua palea ſimul & granum ſagena ac rete Petri in mare mundi huius co ctum, quod bonos ſimul & malos piſces cludit.

Ceterum, auditores, interea dum de ſeru nuntijs ad nuptias regias quoslibet vocantibu quentem auditis, perſuadete vobis me vnum ijs eſſe, & hodie me, cælitus mandato accepto vos deſtinatum, vt ad æternæ beatitudinis nup vos inuitem: omnes igitur ad eaſdem propera quam poteſtis diligentiſsime currite, mundi n te occupationes prætexere, villas & neg tantæ rei tamque prægnanti nolite præpon ne patiamini, obſecro, vt vobis venire detrecta

exitus viarũ nuntios suos Deus mittat, id est, vl-
ós orbis terminos, ad populos incognitos, bar-
os & incultos, quo Indos, Iapones, Chinenses,
silios & Peruanos ad nuptias hasce inuitét. quã-
é ad illas vos hodie inuito, accurrite, propera-
omnia siquidem pacata sunt, cælum patet, ve-
oblata, Sacramenta concessa, gratia vós manet,
Christi merita vobis communicantur, tot in-
gentiæ conceduntur, nihil omnino deest, veni-
itur ad nuptias.

u verò magne & omnipotens Deus, magnifice
ceps, qui olim magnas illas nuptias filio tuo
tuisti, quando nimirum nostri redimendi
, humanę illum naturæ desponsasti, felices nu-
, & coniugium felix, è quo magna nobis &
ita emolumenta accesserunt, gratiam præsta
uitationes tuas audiamus, non verò negliga-
. Cùm verò semper, tum per prophetas, tum
postolos, in vtroque testamento, modo per
es Patres, modo per Doctores præsentis tem-
s, & verbi tui præcones, alias per Angelos, in-
um per secretas inspirationes, nos voces; fac,
cro, vt vocationibus tuis cælestibus respon-
nus, neue imitemur hosce inuitatos, vt cælo
cto terrena amplectamur, te neglecto mun-
sequamur. Numquam hoc nobis accidat, sed
s & negotia contemnendo, ad primam voca-
is vocem surgamus, & ad iter accingamur, ad
æternæ beatitudinis nuptias ituri, ad quas
nos deducant Pater & Filius &
Spiritus Sanctus.
Amen.

DOMI-

DOMINICA XX.
POST PENTECOSTEN

Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur
Capharnaum. Ioan 4.

2.Paral.20. IOſaphat Rex ab hoſte,qui Ieroſolymam t
regni caput obſidebat, preſſus, quò ſe ver
neſcius, dum humanum auxilium deficere
vllus malo remedium adhibere poſſet, temp
adijt, in quo genibus flexis & oculis ad cælũ
latis Deo ſupplicauit. *Sed cum, inquit, ignoremus*
agere debeamus, hoc ſolũ habemus reſidui, vt oculos n
dirigamus ad te. Quod olim Ioſaphat rex faci
hodie Regulus quidam imitatur; maxima
afflictione cum premeretur, filiumque ad
tem vſque grauiter laborantem haberet & vi
qua vitæ recuperandæ ſpes ſupereſſet, ad C
ſtum confugit, qui illius miſertus, mirabili
dam ratione filium ſanitati reſtituit. Hoc ho
num complectitur Euangelium, quod latius
deducam: adſint modo auxilium paracleti ſpi
& Deiparæ Virginis interceſsio, atque idcirc
lutationem illi Angelicam offeramus, *Aue Ma*

Tanta tribulationum aduerſitatumq; cælitu
uenientiũ Auditores vtilitas eſt, vt ſcriptura
gnificis nominibus eaſdẽ cõdecorarit. modò
cæli ianitrices, aliquando virgam conſolati
modò dona cæleſtia, alias vitæ directrices, &
nunquam omniũ miſeriarum noſtrarum m
lam appellat. Et profecto, cùm morbos aut
afflictionum genus nobis immittit Deus, mi
cordiæ & beneuolentiæ indicium eſt, ac ſumm

Tribulationes ſigna beneuolentiæ ſunt.

n

:ficij loco illud accipiendũ, ꝙ illis humiliari nos
:ad ſeſe velit remedij accipiendi ergo confugere. *1. Reg. 14.*
Sanauit olim Ionathę melle oculos amiſſos Deus
ios ille in bello amiſerat, idem felle piſcis To-
æ viſum reddidit, & tamen non minus benefi-
um fuit poſterius quam prius. Ingens myſteriũ,
o docetur, Deum nonnullos peccatores dulce-
ne & beneuolentia, alios vero afflictionum ama-
udine ad ſanitatem conſcientiæ reducere, nec
inorem his quam illis gratiam conferre: fel nãq;
bulationum tanta virtute pollet, quanta mel be-
ficiorum & conſolationum diuinarum.

Perſpectum hoc habebat Dauid cum tribulatio- Tribulatio-
s pretioſas appellare non dubitat: nam vbi vul- nes ſunt pre-
legimus, *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui* tioſum quid
us; Hebraici fontes habent, *Mihi autem valde pre-* *Pſalm. 138.*
:tæ ſunt afflictiones tuæ. Illarum enim adminiculo
gilitatem meam agnoſco, quam vbi perſpectam
beo, ad plenam mei ipſius cognitionem perueni.
Atque ideo fortaſſis ſagittis aduerſitates com-
ratæ ſunt: *Sagittæ tuæ tranſeunt, vox tonitrui tui in ro-* Tribulatio-
Perinde ac ſi diceret, Sagittæ tuæ, Deus bone, nes ſagittis
æ ſunt labores, morbi, pœnæ, aliæque, quas hac ſimiles.
vita eiaculari ſoles, non lædunt, ſed ſanant; non
ligunt vulnera, ſanguinem non effundunt, ne-
nem ſauciant, ſed auolant & pertranſeunt, quaſi
n ad vulnerandum, ſed ad commonendum cœ- *Lib. 8.*
us emiſſæ eſſent.

Huc facit, quod de ſagitta à Cęſare Ciceroni miſ-
refert Polydorus. Erat hic in quadam Galliæ
ſtræ vrbe ab hoſte obſeſſus, & ad extrema, nî af-
lgeret auxilium redactus, quo cognito Cæſar ſa-
tam in vrbem eiaculatus eſt, hac additâ Epigra-
e: *Cæſar Ciceroni fiduciam optat, exſpecta auxiliũ.* Haud

abſimiles ſunt tribulationes, quas Deus ho in mundo immittit, ſolatia ſunt & exhortationes, quib. nos commonet, animũ ne contrahamus, ũm mũdi aduerſitatib. obſeſsi tenemur & premimur, ſed fortiter certemus, neue diffidamus, ſi for dæmon tentare velit & ad impatientiã pertrahere.

Et ſanè ſi cognitum haberemus, quantum e lumenti adferant aduerſitates, magno eas aff & feruore amplecteremur. Non ignorabat id mographus dicens, *Tribulationem & dolorem in & nomen Domini inuocaui*. Notate verba, & exam te accuratiùs. Diſcimus hic, quærendas eſſe, & magno cum affectu rogãdas tribulationes: deinde, ſi inuenire contigerit, velut de re pre ſiſsima inuenta, gratias agendas.

Pſal. 114.

Atque hæc eſt ratio, cur ſacra Scriptura trib tiones & afflictiones à Deo velut gemmas, m lia, cimeliaque in theſauris aſſeruari dicat, *qui ducit ventos de theſauris ſuis*. Et quemadmodum i pulenta aliqua familia diuitiæ ſunt & theſaur illæ in res neceſſarias expenduntur, hi verò a uantur: ita in domo Dei vtrumque reperire diuitias ſuas quotidie expendit, miſericordias quam, de quo dicitur, *Diues in omnes qui inuocan lum*: at theſauros aſſeruat, quo ijs in tempore ceſsitatis vtatur, atq; ex his educit interdum tationum ac tribulationum ventos, quo maior ritorum ſeges electis accreſcat, quæ non me duntaxat illis adferunt, ſed animi quoque peri lum faciunt & robur addunt.

Tribulationes in theſauris diuinis reconditur.

Haud procul à Padua fuiſſe olim fons tradit in qua ſortes conijci erant ſolitæ, quibus fort & ſucceſſus rerum explorabantur. In hunc Ti rius Cæſar aleam auream coniecit, exploratu ni

Fons quidam mirabilis tribulationis ſymbolum.

num feliciter res imperij succederent, quę ad temus vsq; Suetonij Tranquilli in eodem visebatur, que illa sortilegij erat ratio, si plura alea præfebat puncta, prosperitatis signum erat; sin pauciosortis aduersæ. Fonti huic persimilis est tribulao, ipsa fons est diuinus & iudiciarius, è quo iudium tum de virtutibus, tum de vitijs elicitur. Huc lusisse videtur Sapiens dum ait, *In tempore infirmis ostende conuersationem tuam.* Cælius Cal. lib. de ludo aleorum. Eccles. 1.

Origenes homilia, quam de tabernaculo inipsit, cùm de candelabro aureo septem lampaous instructo, quas Deus semper accensas esse vot, ageret; rectè obseruauit, ad septentrionem il Deum collocari iussisse, è qua orbis plaga Circ s, Boreas & Aquilo venti validissimi spirare sot. Sed egregium hic latet mysterium: nam cùm nini maior irrogari iniuria nequeat, quam venxponi, hinc mirum profectò est, Deum ad Bolem plagam ventis obnoxiam lucernas Templi locari præcepisse. Ait igitur hisce lucernis canbri aurei iustos ac Dei amicos designari, iuxlud Lucæ, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ar es in manibus vestris.* Porta autem septnmtrios est ianua malorum & miseriarum, cum Ieres dicat, *Ab aquilone pandetur omne malum.* Vult auiustos ad septemtriorem vergere, è quo tribulaum venti spirant, eosque impetunt tanta vehetia, vt illis instar flabri magis magisque accenur, & amoris diuini flamma indies magis inscat & surgat. Tribulationes igitur diuini ais ignem in iustorum animis accendunt, eoque merita adaugent. Origen. hom. 9. in Exod.

eteres egregio hoc hieroglyphico expressere, ebant adamantem varijs mallorum ictibus

contusum, non tamen cedentem, & circumcirca scribebant, *Semper idem*, quod adamas nec malleorum ictibus, nec impetu & vi externa nunquã desinat esse qui fuit priùs, neque contusus, percussus, quassatus vel minimum fit vilior, infirmior, aut obscurior. Quo emblemate designare volebant, iustum nullis aduersitatibus vmquam commutari, aut aliquod meritorum detrimentum pati, sed adamantis instar, sub malleorum ictibus poliri, nouum decorem acquirere, & magis magisque indies resplendescere. Dicendum igitur tribulationes & aduersitates vtiles esse, quod hodiernum Euangelium apertè demonstrat, in quo videmus Regulum Capharnai habitantem, tribulatione & afflictione oppressum, domumq; à morbo obsessam videntem, ad Christum confugere, & filij sui salutem sanitatemque deposcere. Historiam Ioannes refert dicens, *Erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum.* Hanc bifariam pertiar, primò dicam, quis qualisue Regulus fuerit, quomodo pro filij sanitate apud Christum perorarit: ac deinde quanta benignitate illum Dominus exaudierit, filioque salutem contulerit.

Propositio præsentis concionis.

Pater hic cur Regulus dicatur.

Principio igitur pater hic, cuius filius laborabat, magnam scriptoribus disceptãdi occasionem præbet, dum curiosius indagare contendunt, quis, aut cuiusnam dignitatis fuerit, cùm regulus fuisse dicitur. Dixere nonnulli, ideo hoc illum nomine nuncupatum, quod regio esset sanguine progenitus, vt τὸ βασίλικος nomen denotat: alij verò, quod regia munia & dignitates regias administraret. Leontius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Græci omnes, Reguli illum nomine dictum credunt, vel quod Herodis Regis vel alterius te-

trarchæ

trarchæ affinis esset, vel quod regia auctoritate
polleret, eumque cuncti vt regem suspicerent. Easdé rationes adfert & Origenes, quamuis & hanc
tertiam adiungat, quam sibi non displicere ostendit, quòd scilicet Cæsaris in Galilea præfectus aut
vicarius esset.

Leontius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius fuisse aiunt nonnullos, qui crediderint
Regulum hunc eundem esse cum Centurione, de
quo Matth.8. & Luc.7. Chrysostomus credit fuisse hoc illi proprium nomen, negat Beda, & ab of- *Matth. 8.*
ficio nomen illud sortitum ait. Origenes Cæsaris *Luc. 7.*
eum consanguineum, aut saltem illius in Capharnao vicarium credit: Irenæus denique sibi persua- Regulus hic
det, eundem illum esse cum Centurione. Equidem Iudæus erat
vt sententiam post tot magni nominis senatores non Genti-
depromam, crediderim Regulum illum appella- lis.
tum, quòd Herodi Regi, ad quem Capharnaum &
vniuersa simul Galilæa spectabat, à consilijs esset,
aut saltem diuitem aliquem aut opulentum, regio
prognatum sanguine, Cæsarisque in territorio
Capharnaitico vicarium. Dubitatur autem num
fuerit Iudæus, an verò Gentilis. S. Hieronymus &
Origenes de gentilium fæce fuisse credunt, at verò multò est similius Iudæum fuisse & circumcisum; quod ita probo, quod Dominus eum vt modicæ fidei carpat, quo nomine Gentilem carpere
nefas & indecens fuisset; deinde quod signa postularet, quòd Iudæorum proprium, vt apud Mat- *Matth. 12.*
thæum videre est.

Regis igitur vicarius erat, vel totius prouinciæ
præfectus: quamuis alioquin omnibus in egregio
duce requisitis dotibus abundaret. Huc trahemus
quod symbolorum collectores de Fabio Cuncta-

tore magni inter Romanos nominis tradunt. Hic igitur denotare cupiens, quot quãtaq; in perfecto duce & imp. dotes requirerẽtur, annulum gestare solebat, cuius in pala caput equinũ insculptũ erat, facies barbata, caput galli, pedes gruis, quæ partes cum Chimæram quãdam constituere possent, tamen vnitæ & collectæ perfecti ducis dotes denotabãt: Caput equinum animum & robur bellicum, ait quippe poeta, *bello armantur equi*; facies barbata & pedes gruis prudentiã & vigilantiam asiduam significant, quæ in duce aliquo egregio imprimis requisita sunt, cuius symbolũ erat gallus. Omnes hascedotes regulus hic habebat, erat siquidẽ in bello fulmen, in pace oraculũ. Sed habebat adhæc aduersitates, nã filius illius ad mortẽ vsq; ægrotabat. *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum.*

Filius illius, quamuis diues, quamuis opulentus, quãuis reguli filius, ęgrotat: quo denotatur omnes dignitates & omnia mundi bona nihil esse, cũ tam regũ quam opificũ filij miserijs & ęrumnis obnoxij sint, & æqualiter in vitæ huius cœno volutentur, omnes scilicet hæredes sunt calamitatũ mundi huius. Omnes Giezi posteri, lepræ quoq; illius hæredes facti sunt, ita quotquot in mũdi domo educati sunt, & ab Adamo originẽ trahũt, illius lepre, peccati, calamitatis & ęrumnarũ participes sunt, Principes & plebeij, cum eiusdẽ materiæ sint, & eadem incude procusi, ijsdẽ etiã ictibus & casibus viuunt expositi. Dignitates, nobilitas, ipsa quin etiã regia maiestas, cõmunes nature miserias & infirmitates humanas perferre sine vllo discrimine coguntur.

Statua illa Nabuchodonosor, quæ caput habebat aureum, brachia argentea, pectus æneũ, quamprimum vt à laterculo concussa fuit, in puluerem & fumum

4. Reg. 5.

Dan. 2.

fumũ euanuit. quo mysticè denotatur, omnia quæ in mundo sunt, vana & caduca esse, & fortunæ casibus concussionibusq; obnoxia, & nihil esse, quod non lapidum cælitus ingruentium impetus, id est infirmitates & afflictiones, ad terram deiiciant & prosternant. Expertus hoc videbatur Psaltes cum caneret. *Non saluatur rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ*, à morte scilicet & morbis. Nam infirmitas non secus palatia & regum turres, quã tuguria & casas pauperũ pulsat. *Psalm. 38.*

Quapropter non immeritò rogat Gregorius Magnus, cur, cum Christus abundantissimè mundum redemerit, & peccatum copiosissimè remiserit, vt quidem Propheta canit, (*& copiosa apud eum redẽptio, & ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius*) permiserit Deus, vt morbi, ægritudines, aliaq; corporis incommoda in mundo superessent, quæ profectò aliud non sunt quã peccati effecta: cum Philosophorum aphorismus sit, sublata causa tolli etiam effectum; cur inquam peccato sublato, morbi qui eiusdem sunt effecta, in mundo esse non desinant at potius inualescant? Respondet sibiipsi magnus Doctor, & varias huiusce rei rationes assignat: quarũ hæc prima est. Cur morbos in mundo reliquerit Deus.

Viuunt hæc mala & infelices peccati aborsus, etiã post mortẽ patris, ad criminũ quę in hac vita homo committit remissionem; quamuis enim homo perfectè redemptus sit, plena tamẽ & absoluta sanitas in alteram vitam reseruata est. Tanta autem illius in hac vita fragilitas est, omnia vt venialia peccata vitare nequeat, nec impedire vt etiam in plura mortalia non impingat. *Septies* enim, id est sæpius, *in die cadit iustus*, vt ait in Prouerb. Salomon: deinde in Ecclesiast. *Non est homo qui non peccat.* Et Apostolus Morbi relicti in mũdo, vt homo pœnam peccato debitam in hoc mundo luat. *Prou. 24. Eccles. 7. 1. Ioan. 1.*

Ioannes, *Et si dixerimus, quia peccatum non habemu[s] nos seducimus*. Vt igitur pœnæ peccatis quæ in vita committimus debitæ, satisfaciamus, corp[oris] incommoda & morbi nobis ad expiationem [...] cta sunt. Quare nostrum est, æquanimiter ea perferre, quin & vltro expetere, vt ijs pœnæ [su]pliciaq; peccatorum, quæ soluenda adhuc rest[ant] soluantur, cùm illæ nummi sint & satisfactio[nes, qui]bus huiusmodi debita persoluantur. Testatus est Iob dicens, *Quis det vt veniat petitio mea: & q[uod] exspecto, tribuat mihi Deus, & qui cœpit ipse me cont[erat] soluat manũ suã, & succidat me, & hæc mihi sit cõsolati[o, vt] affligat me dolore, non parcat*. Eadem erant & vot[a] Augustini, & eadem propemodum verba, diceb[at]que post afflictiones iam præteritas, *Hic vre, hic [se]ca, vt in æternum parcas*. Idem significat & Abac[uc] dum orat, *Ingrediatur putredo in oßibus meis, & sub[ter] me scateat, donec quiescam in die tribulationis, & ascen[dam] ad populum accinctũ nostrum*. Relicta sunt igitur hæ [in]firmitates & incommoda in peccatorum expia[ti]onem & medelam. Hæc quidem prima est rat[io,] iam alteram producamus.

Morbi patienter ferendi.

Iob 6.

In Meditat.

Abach. 3.

Quamuis homo plenè perfecteque sit redem[p]tus, & sufficiens illi gratia ad corpus sub lege spiritus captiuandum eiusque tyrannidem co[er]cendam collata sit; plenè tamen & penitus in h[ac] vita subiugari & domari nequit, nec perfectè [ab] eodem referri victoria, quod tyrannus ille semp[er] aduersus spiritum insurgat, eique quouis loco [&] tempore insidietur; qui peruicax & cruêtum sem[per] per inter se bellum gerunt, eo quod sibi mutuo v[i]cini sunt, quamuis nonnisi seditionibus, tumult[i]bus & conflictibus pascantur. In quo imitant[ur] pugnax illud fratrum par, Iacob inquam & Esa[u]

Morbi relicti ad corpus emacerandum.

qui iam inde à matris vtero inter se digladiati sunt. Gen. 25.
Plurima igitur in hac carne mala relinqui oportuit, quæ eandem frangerent, debilitarent, & impedirent, ne illa in spiritum insurgeret, sed ab illo coerceretur, domaretur, & vt subditus à Rege frænaretur. Hinc benè Paulus ad hanc refrænationem respiciens ait: *Cum infirmor, tunc potens sum;* 1. Cor. 12.
quando caro debilis est, tunc Spiritus fortior; robur corporis cum imminutum est, tunc animus assurgit. Vnde & Gregorius, *Infirmitas corpus cruciat, sed mentem curat.* Huc allusit etiam dilecta illa in Canticis cum de se ait: *Nigra sum, sed formosa, sicut* Cantic. 2.
tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Perinde ac si diceret, Corpus quidem exterius nigrum est, propter onera & afflictiones, quibus ipsum grauo; sed interius formosa sum, non secus ac tabernacula & tentoria Ismaëlitarum, quæ forinsecus nigra sunt, quod cœli iniurijs exposita sint, sed intrinsecus formosa voluptatem adferunt intuentibus. Dicere volebat, Quo plus corpus opprimetur & grauabitur, eo maiores vires vitamque viuaciorem se animæ conferre.

Corpori nostro facere Deus voluit, quod olim Gen. 32.
Angelus Iacobo Patriarchæ: hic enim pastor cum esset ouium, & ceterorum instar mortalium miserijs & calamitatibus obnoxius, præsumpsit cum Angelo, spiritu inquam immortali & penitus cœlesti, luctari, eumque ad terram violenter deiicere. At Angelus commotus, in femore eum ferit, vt omnes nerui contracti emarcuerint, & toto vitæ tempore vno claudicarit pede: *quam ob causam,* subnectit Scriptura, *non comedunt neruum filij Israel, qui emarcuit in femore Iacob, vsque in præsentem diem.* Quamobrem cum videret Deus, corpus hoc vile & ca-

ducum eò insolentiæ venturum, vt par Spiritu
cupiens & cum eodem luctans, ad terram de
re ipsum conaretur, non permisit, vt tanta an
immortali irrogaretur iniuria; atque ideò
bos & ægritudines corporales in mundo sup
se voluit, quæ corpus in femore ferirent, aud
eius neruos inciderent, & claudum redderen
spiritui toto vitæ tempore subditũ, & obsequ
Ecce & aliam allegoriam.

Iosu. 11. Cum Deus Iosue de quinque regibus lucu
tam promisisset victoriam, equos omnes sub
uari, & currus igne succendi iussit: quem lo
exponens Origenes, ait, *Non præcepit Deus occid*
subneruari reliqua iumenta, quæ oneribus ferendis
Homil. 15. *in Iosu.* *sunt, quia caro non occidenda est, sed seruanda, ita tam*
spiritui subdita onera ferat ieiuniorum vigiliarum
Verum allegoriæ sensum tetigit, quo nos edo
cùm corpus, quod animæ quodammodo equus
insolescit, & cum anima bellum suscipit, & r
ac temonem audaciæ aduersus eandem dir
Deum velle, ipsum vt corripiamus, arroga
neruos incidamus atque in hanc rem morbo
mundo reliquit. Quamobrem humiliandum
ieiunijs, flagellis, & vigilijs edomandum. *Su*
uatur quippe, ait Origenes, *equus, quando ieiunio &*
gilijs & abstinentiæ afflictione corpus humiliatur.

Hac edomandi ratione vtebantur sancti
viri, quos iam suspicit & colit Ecclesia, qui a
in corpus conuertentes ipsum subiugarunt,
mæque victoriam pepererunt. Isto quippe
dio enitebantur corpus emacerare, & in po
tentiæ eculeo torquere, vt eiusdem impetus f
gerent & rrationi morigerum redderent. T
fit S. Hilaion, qui teste S. Hieronymo, corp

nſolentiam compeſcere volens, ita ipſum alloque-
atur, *Ego te fame conficiam, vt potius cibum cogites*
quàm delectationes. Et Euagrius, vt Palladius in Cau-
aca teſtatur, reprehenſus à quodam, quod in cor-
us nimis eſſet rigidus, & ſeuerus, quaſi ipſum
ccidere vellet, reſpondit quaſi aliquem iu-
ılare ſceleſtum vellet, *Occidit me, occido il-*
m.

Apoſtolus gentium Paulus poſtquam dixiſſet,
rpus ſe ſuum in ſeruitutem redacturum, & ſer-
inſtar ac mancipij habiturum, mox ſubnectit:
oriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus 2. Cor. 12.
riſti. Et Bernardus cum hoc loco coincidens
ſerit, *Optima infirmitas, quæ Chriſti virtute compenſatur.*
d ad lineam redeo, abripuit ſiquidem me
orbus Principis huius, & materiam proſe-
ıor.

Cuius filius infirmabatur Capharnaum. Aduerſitates Aduerſitates
ilicet ad Deum nos euocant, eiuſque opem nos ad Deum
plorare cogunt, vnde regius Vates, *In die tribu-* nos deducũt.
ionis clamaui ad te, quia exaudiſti me. Non ait, Ani- Pſalm. 65.
o te inuocaui, ore te deprecatus ſum, ſed quaſi
ppreſſus & exanimatus, *Clamaui.* Et Pſalmo 106. Pſalm. 106.
lamauerunt ad Dominum cùm tribularentur. Na-
chodonoſor in beſtiam transformatus, Deum
gnoſcit, ſceptrum regium manu geſtans, eun-
em negligit Dauidem quoque tradit Caſiodo-
s afflictionibus oppreſſum pulcherrimos quoſ-
ue Pſalmos compoſuiſſe. Alexander quoque
acedo, vulneratus cùm ſanguinem è plagis
nanantem cerneret, ſapientior redditus dicere
epit aſtantibus, Nemo in poſterum me vt Deum
loret. hæc enim vulnera & ſanguis morta-
m me & hominem eſſe coarguunt. Ita ad-
uerſi-

uerſitatum & afflictionũ vulnera, principibus a regibus, regiam dignitatem nihil præter mean vanitatem eſſe, oſtendunt Quod apertè in ho re gulo cernere eſt, qui afflictionibus vexatus & xa gitatus, filiumque male habentem lecto defixur videns, ad Chriſtum, illius opem imploraturu aduolat.

Tribulationes Deũ quęrere cogunt. Exſtimulant nos igitur tribulationes, & ad De quodammodo impellunt: Regulus ſiquidem fi lium habens ægrum, ad Chriſtum properat, qui bene habuiſſet, vrbe forſan egreſſus non eſſet. It quoque filij Iſraël, *cum* Deus in deſerto *occideret e*i, id eſt, ad mortem vſque affligeret, *quærebant eum e*

Iſai. 77. *reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & remm rati ſunt quia Deus eſt adiutor eorum.* Nam vt medici rhabarbaro & catapotijs amarioribus noxios hu mores pellit, & morbis medetur, ita Deus tribu lationum adminiculo ægritudines ſanat, peccat purgat, & in delictorum nos cognitionem ad ducit.

Proſperitas Dei obliuionem inducit. Docent Philoſophi contrariorum contrari eſ ſe conſequentia. equidem ijſdem veſtigijs iſi ſtens, dico tribulationem Dei memoriam ani noſtris inducere, vti proſperitas & rerum affl en tia eiuſdem obliuionem. Oblitus eſt œconomus Pharaonis, benefactoris ſui Ioſeph, quam primum

Gen. 40. vt carceri ereptus in libertatem aſſertus eſt. Hinc Deus toties tamque ſedulò ſuos ad gratitudinem & beneficiorum recordationem exhortatus eſt, & maximè in Deuteronomio. *Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram per quam iurauit patribus tuis Abraham, Iſaac & Iacob, & dederit tibi ciuitates magnas & optimas, quas non ædificaſti, domos plenas multarum o- pum quas non exſtruxiſti, ciſternas quas non fodiſti, vineas*

& li-

& oliueta, quæ non plantasti, & comederis & saturatus fueris, caue diligenter, ne obliuiscaris Deum, qui eduxit te de terra Aegypti. Notanda autem sunt verba illa, *caue diligenter*: dicere voluit, scio prosperitate homines ad Dei obliuionem, aduersitate verò ad eiusdem reminiscentiam induci: sed hoc de vobis dicatur, cauete diligenter. Cuius rei euidens exemplum in regulo hoc Capharnaita cernere est, qui interea dum prosperè ageret, nunquam de Christo vel cogitauit vel cogitare potuit, at dum aduersitas fores pulsat, eiusdem meminit, eundem quærit, honorat, & adorat.

Et rogabat eum vt descenderet & sanaret filium eius. O mysteria! Orat Regulus Christum vt descendat, ita quoque eum rogarunt antiqui illi patres & prophetæ, & imprimis Isaias, *Vtinam disrumperes cælos & descenderes.* & ante illum etiam Dauid: *Inclina cælos tuos, & descende.* Et apud Matthæum Iudæi blasphemi: *si filius Dei es, descende de cruce.* Est scilicet filiorum Dei, semper descendere, valles consectari, sublimia detestari, montes & fastigia celsiora declinare.

Esai. 64.
Psal. 143.

Rogobat eum, vt descenderet. Aulicum hoc & magnatibus sollenne. non enim Christum adorat, sed tantummodò illum rogat, idque fastu quodam turgido, more aulicorum, qui præfractè & præsumptuosè loqui solent, sibi credentes omnia deberi. Ita pentecostarchus ille Ochoziæ regis, prophetæ Elisæo locutus est, *Homo Dei, rex præcepit, festina descendere.* & eodem in libro pòst, Naaman magnæ apud Regem Syriæ auctoritatis hac etiam ratione de Elisæo locutus est, *Putabam*, inquit, *quòd egrederetur ad me Propheta, & stans inuocaret nomen Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ & curaret.* Hanc lo-

4. Reg. 1.
4. Reg. 5.

loquendi modum imitatus est etiam Priccepsille Capharnaita: at modestior & ciuilior fuit leprosus ille apud Matthæum, hic quippe dicitur Christum adorasse. item Chananæa quæ postulans orabat, & orando postulabat. Mater etiam Zebedæorum, vt idem Matthæus tradit, *accessit ad Iesum adorans & petens aliquid ab eo.* De Magis etiã in Euangelio legimus, *Et procidentes adorauerunt eum.* at hic nullam adorationem adhibet, sed orat & rogat dumtaxat.

Matth. 8.
Matth. 15.
Matth. 20.
Matth. 2.

Et rogabat eum. O arrogantiam intolerabilem! hoc siquidem regibus solenne, vt si quando honoribus afficiuntur, deos se credant, non verò homines morti obnoxios; qui eodem quo humanitatem in præsumptam quandam diuinitatem commutant tempore, iudicium rectum & rationem in stoliditatem & fatuitatem conuertunt. Ita Domitianus fatuo quodam edicto voluit, omnes eum Deum per vniuersos Imperij Rom. limites appellarent. Maximinus pedes suos Senatoribus dabat osculandos, quin & quandam Iouis statuam ad suî imaginem erexit, in qua ab omnibus adoraretur. Demetrius Antigoni filius Macedoniæ rex, Deum cum se faceret, legatos Atheniensium biennio expectare iussit, antequam ad eorum postulata responderet. Nabuchodonosor Monarcha Babyloniorum aureã erigi statuam, ad sui similitudinem iussit, quam ab omnibus, quamprimum vt fistulæ & sambucæ sonum perciperent, adorari voluit, qui verò id facere detrectassent, neci dari. O regias & insolentes temeritates!

Ezech. 28. Hanc in rege Tyri coarguens Ezechiel, eiq; modestiam vt coleret, diuinum flagellum comminans ait, *Eleuatũ est cor tuum in decore tuo;* hosce autẽ reges

Pro-

opheta *Zacharias* equis indomitis comparauit,
ividit olim è monte æneo quatuor quadrigas, *Zach. 6.*
isitatis quibusdā equis instructas, exire; per qua-
gas autē quatuor intelligi possunt Monarchiæ,
populum Dei in captiuitatē & seruitutem ab-
tere. Primi equi erant nigri, qui Chaldæorum
Assyriorum imperium denotabant; nigri autem
t & coloris tristioris, vt tristitia & mœror de-
aretur, quem Iudæis illi occidendo, necādo, &
aptiuitatē abducendo attulerant: secundi erant Quatuor
, & signabant Imperium Persarū & Medorum, Monarchia-
icundi autem sanguine quem abundanter effu- rum descrip-
ant. Tertij albi, qui figura erant Græcorum, al- tio.
linem & candorem præferunt ob clementiam,
im Alexander erga summum Iudæorum Ponti-
m declarauit. Quarti postremi diuersi colores
nt, per quos imperium signatur Romanorū, per
orum autem varietatem, varietas Impp. & Mo-
charum. Equis autem & non alijs animalibus
iantur, ob impetū, violentiam, & furias; nullus
st lupus quin timeat canes, leo nullus quin ti-
at venatores, at solus equus furore & rabie ple-
, nihil metuit, aut formidat, sed in medias sese
es conijcit. Sed ad rogātem nostrum redeamus.
t rogabat eum vt descenderet. Duo aūt hic notanda
urrūt; primò regulus rogās, & res pro qua ro-
, filius scilicet, regni hęres & successor. Vtraque
alitas magnum precibus pondus ac momentum
dit. Dauid olim Deum orare cùm vellet, regiam
gnitatem interponit, *Domine saluum fac regem.* Id *Psalm. 19.*
, si quem audire teneris Domine, rex imprimis
persona publica, tua in terris imago, & totius
gni caput. & alibi ait, *Qui salutem das regibus*, qua- *Psalm. 143.*
peculiarem quandam regum rationem habeat
Deus.

Deus. Regulus igitur eſt qui rogat, & rogatio-is
cauſa, vita & ſanitas eſt vnici coronæ hæredis o-
mnes nempe in genere patres, & reges imprimis
exoptant, filij vt paternã hæreditatem adeant, o-
norum, dominiorum, regnorumque ſint ſucceſſo-
res: triſtãtur autẽ & anguntur non parũ, quando ac
alienos ſua delabi vident. Teſtis ſit Dauid rex: u
dito enim infantẽ è Berſabee natum ad mortem
que grauiter laborare, vberrimè lacrymabatur, d
eo vt & cibo potuq; præ mœrore abſtineret, &
ſerum in modum ſe excruciaret, at cum hic ex
raſſet, pro Salomone & ſimul pro ſeipſo, quaſi d
Psal. 13. bus regni fulcris deprecabatur. *Deus iudicium t*
regi da & iuſtitiam tuam filio regis: Vbi ſenſu litte
ſibi filioque iuſtitiam poſtulat, qua ſubditos de
te regant; aut allegoricè Eccleſia pro Meſsiæ a
uentu deprecatur.

Ezechias rex cum ex Iſaiæ ore inaudiſſet,
4. Reg. 10. eſſe propemodum moriendum, amarè lacrym
cœpit, idque non aliam ob cauſam, quàm quòd
liberis & ſucceſſore carens moreretur. Ipſe eti
Abraham à Deo vocatus, vt patriam deſereret &
in ſolum alienum concederet, non mediocri
doluit, quòd terra exire cogebatur, nullo legiti-
hærede in quem ſe abſente tantæ facultates deu
uerentur, relicto: quapropter lacrymans di-
bat: *Hic vernaculus hæres meus erit.* Eodem affe
Gen. 15. ducitur & Regulus noſter, inque periculo am-
tendi hæredis conſtitutus, aulam deſerit, Chri
occurrit, ſuaſque illi preces offert.

Parentum cura de filijs. *Rogabat eum vt deſcenderet.* ô benignum patr
qui pro filij precatur valetudine! quo edocere v
nolle ſe filios prauos & ſceleſtos habere, quic
Dei timorem ob oculos non haberent. Eſt quoc
bon

bonorum parentum, filios in virtutibus educare, non nimis illis indulgere, illos compescere & continere, sibique illos reddere quàm simillimos. Tradunt coruos, dum vident pullos albicantes, nidum deserere, pullorum curam abijcere, eosq; veut spurios & illegitimos repudiare. Hominibus hoc adaptat Gregorius, simul notat, non propterea pullos illos parentibus minus morigeros esse. Ferunt etiam aquilas, quamprimum pullos excluserint, soli illos opponere solere, & quos oculis conniuentibus solares radios intueri non posse viderint, nido eiicere, atq; vt suos nolle agnoscere; sed qui defixo obtutu eosdem aspicere potuerint, nido continere, & velut legitimos & aquilina dignos stirpe educare. Hic edocentur parentes, liberos iam inde ab incunabulis ad Dei cognitionem & obsequium adducere, illos diligere qui eundem timent; hæreditate autem excludere, qui oculos ad solem illum iustitiæ intuendum aperire noluerint. Horum de numero regulus noster cũ esset, pro filij sanitate Deo Christo supplicat, *& rogabat eum.*

lib. 6. Mor. cap. 18.

Aquilarum solertia in pullis explorandis.

De filij salute corporali nimium quantum hic laborat, & forsitan de animæ illius salute ne cogitat quidem. In quo multos ei hodierna die similes reperire est: videmus enim passim, corporis valetudiné animę saluti anteponi. In veteri lege duplex ponderis genus in vsu fuisse comperimus, vnum publicũ & alterum sanctuarij, quo omnia ad ipsum spectantia ponderabantur. Nolebat enim Deus res sacras & sanctas, eadem bilance, qua cetera venalia, ponderari, vtpotè quæ tam exacta nõ esset, adeo vt sancta publico, & publica ac profana sancto pondere non appenderentur: quo denotabatur tam in ijs quæ ad cultum & honorem diui-

Duplex ponderis genus apud Hebræos.

Leuit. 5.

num, quam quæ ad vitam humanam ſpectaban
menſuram & modum, ac pondus eſſe ſeruandum
& proinde duplex pondus habendum, vnum ſub
tilius & exactius, quo diuina & ſpiritualia ponde
rantur; alterum quo corporalia & temporali
quod non adeo ſubtile erat. Videbis enim aliquo
quod filium morte amiſerint, ita contriſtari & a
fligi, nullam vt conſolationem velint admitter
multis verò peccatis admiſsis ne minimam qu
dem triſtitiæ nubeculam præferre. In quos proi
de torqueri queat propheticum illud, *Mendaces fi*
hominum in ſtateris, quod pluris terrena quam diu
na faciant, maiorem corporis quam animæ rati
nem habeant. Ac talis Regulus hic noſter eſt, q
Chriſto pro filij valetudine ſupplicat, de anima i
lius haudquaquam anxius.

Pſalm. 61.

Et rogabat eum. Infelix pater, & tamen inconſid
ratus ac parum prudens, ne dicam malus, qui tu
ad medicum properat, quando filius in extrem
eſt; qui Deũ tunc inuocat, quando agonizat, *incip*
bat enim mori. Sed ea mundi agendi eſt ratio, tu
primum ægrotorum habetur ratio, quando in e
tremis iacent; de peccatorum exomologeſi fac
enda nullus eſt ſermo, de ſacramentis recipiendi
de conſcientiæ ſtatu componendo nullus, niſi du
ſpiritũ extremum trahũt, & mortis in limine ve
ſantur. Sed peſsima hæc conſuetudo eſt; neq; eni
eatenus exſpectandum eſt, cum in articulo mo
tis iam verſantur, viribus exhauſti ſunt, ſenſu
amiſerunt, & mentis impotes redditi: ſed mo
vt ægrotare incipiunt, quando ſenſus etiam int
ger eſt, iudicium conſtat, vires nondum vacillan
ingenium valet, de teſtamento condendo habe
dus eſt ſermo, ad ſacramenta recipienda, conſcien
tiai

Ægrotis tempeſtiue ſuccurrendum.

iam in tuto collocandam, & domum disponendam incitandi sunt. Extrema semper noxia sunt, & finis metuendus, & præsertim vitæ. Aliter profecto se gessere mulieres illæ Bethanienses ægrotante Lazaro; quamprimum enim eum male habere perceperunt, litteras & nuntium Christo misere. *Ecce quem amas infirmatur.* Fecit & eodẽ modo Isaias Propheta. nam audito regem Ezechiam grauiter ægrotare, sua vt disponeret adhortatus est, *Dispone domui tuæ, quia morieris.* Inter cætera quæ vt immũda reiecit animalia Deus, recensetur & olor, & non ob aliam causam, quam quod serius cantet, scilicet dũ in mortis articulo est. quo mysterio edocemur, eos qui seriùs cantillant, & non prius confitentur, quam dum in vitæ extremo sunt, & mors in limine, meritò à Deo reijci & reprobari.

Ioann. 11.

4. *Reg.* 20.

Num. 10.

Præcepit in Numeris Deus, vt quando Israëlitæ primum clangorem tubarum audirent, omnes ad Tribuum capita circum arcæ ostium congregarentur, si verò prolixior esset clangor, mouerent castra & tentoria colligerent. Ecce verba legis, *Si semel clangueris, congregabuntur ad te principes & capita multitudinis Israel; si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, mouebunt castra, & leuabunt tentoria.* Mortis tubæ ipsi sunt morbi, qui vbi clangere cœperint, ad Ecclesiæ, quæ est nostra fœderis arca, fores confugiendum est, tunc sacerdotes & parochus vocandus, tunc ad principem Ecclesiæ militantis, quæ vt castrorum acies ordinata est, & cuius nos milites sumus, Christum Iesum, inquam, accedẽdum. at si tubæ clangor fuerit diuturnior & magis assiduus, signũ est è mundo hoc esse secedẽdũ, negotia disponẽda, & sarcina vitæ colligẽdas. Hanc legem nõ seruat regulus hic, cùm iam ad extremũ

Insignis allegoria.

iam veniſſet malus,& filius in mortis eſſet arti lo, ad Chriſtũ venit, ſanitatẽ eius recuperaturu

Et rogabat eum vt deſcenderet, & ſanaret filium e incipiebat enim mori. Notandum autem eſt Chriſt ad regulum quamuis enixiſsimè rogatus eſſet, ſcendere noluiſſe, cum tamen ad Centurionis æ ſeruum illius vt curaret ſe vltro venire velle di rit: in quo ad oculum oſtendit alia eſſe iudicia D alia hominum; hi nonniſi magnos & diuites æ mant, Deus verò ſolos pauperes deprędicat & l dat, *& humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*: at ideò Meſsias cælo deſcendens vt humanam na ram indueret, neglecto Herodis Pilatique pala in ſtabulum commune pauperum receptacul deſcendit, & magnatum Ieroſolymitanorum uorem contemnens, à paſtoribus & pauperc quibuſdam Galilææ ſalutatus fuit & adoratus

Cur Chriſtus ad Regulum non deſcendit.
Matth. 8.
Pſalm. 111.

Delectatur Deus potius pauperibus quam diuitibus.

Plura olim Arca teſtamenti miracula fecit q diu in caſtris ſub tentorijs & papilionibus age quàm dum in ſuperbum Salomonis templum i ta fuit. Quo denotabatur Chriſtum, veram il Arcam fœderis, paupertate delectari magis, plu que illius reſpectu, quam diuitiarum, mirac patrare. Hinc contemnit palatium Reguli Caph naitæ, & Centurionis ædes ſubire non detrect Sed his relictis ad ægri curationem properem quam in ſecundo concionis membro nos deduc ros promiſeramus.

Poſtquam orationem ſuam Regulus iam fin ſet, ait ei Dominus, *Vade, filius tuus viuit.* Credi quamprimum pater dictis Chriſti, recedenti occurrerunt in via ſerui, nuntiantes filium ſup ſtitem & ſoſpitem eſſe. *occurrerunt ſerui nuntian quòd filius eius viueret.* O ſeruos verè laudabiles.

qu

quippe fidelium & proborum seruorum, Domini's fausta semper nuntiare, eorumque prosperitate & felici rerum successu lætari: non verò seruos Iob imitari, qui nonnisi tristes & infortunatos nuntios tulerunt. Nuntius venit ad Iob: *qui diceret Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter & dixit. Ignis Dei decidit è cælo, & tactas oues puerosque consumpsit, & effugi ego solus, vt nuntiarem tibi. Sed & illo adhuc loquente venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit, corruens domus oppressit liberos tuos, & mortui sunt.* O infaustos nuntios, & seruos malos! semper ne auté tristia afferetis nũtia? Iob 1.

Hoc in ludo edocti erant serui illius diuitis Euangelici, qui caput illius obtundebant, villicum illum decoctorem & dissipatorem diffamando, adeò vt Dominus illum vocarit quo rationem villicationis suæ redderet, & iratus illi, auditis querelis & accusationibus aliorum, dixerit, *quid hoc audio de te?* Sed boni serui est nunquam funesta nuntiare, sed aduersa reticere, & quæ plausibilia ac læta sunt, proferre. Luc. 11.

Tristis ille nuntius qui Saulem in montibus Gelboe cum vniuersa nobilitate Israëlitica, occubuisse nuntiauit, & se morti illius cooperatum dixit, à Dauide trucidari iussus est. Illi porro mortem commerentur, aut saltem castigationem luculentam, qui mortem alterius propalant, defectus, vitiaque proximi spargunt, & famam obscurant. Sed serui Reguli huius alterius farinæ sunt, nihil enim illi nuntiant præter fausta, felices successus domus, bonam filij valetudinem, & febris depulsionem. 2. Reg. 1.

ſionem. Quo nuntio tantopere regulus gauiſus eſt, itaque ſe Chriſto obligatum ſenſit, vt ipſe & vniuerſa illius familia fidem amplexa ſit, & illum vt patronum agnouerit. *Credidit ipſe & domus eius tota.*

Vtilitates aduerſitatum.

Hæc ſcilicet ſunt commoda, quæ adferre aduerſitates ſolent, ecce afflictionum emolumenta: iſtæ ſiquidem cauſa ſunt cur Princeps hic, & vniuerſa illius nobilitas ac familia ad Chriſtum conuertatur. Non igitur fruſtra dixit olim Propheta, vexationem dare intellectum, & ingenium hominis exacuere. Perinde ac ſi dixiſſet, proſperitas ſtuporem mortalium mentibus affert, & hominem ratione præditum in brutum animal conuertit; *homo cum in honore*, id eſt, proſperitate, *eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus.* Afflictio autem mentem illuſtrat, ſui ipſius, Dei ac plenam rerum omnium notitiam inducit. Huc reſpiciens dicebat Pſalmiſta; *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*; atq; omnia hæc me erudierunt ea quæ mihi facienda incumbebant, ad eum ſcilicet me conuertere qui me liberare poterat, eiuſque opem implorare; atque ideò *nomen Domini inuocabo Domine, Libera animam meam.*

Iſai. 28.

Afflictio ingenium exacuit.

Luc. 16.

Non priùs Epulo oculos ad Lazarum inſpiciendum aperuit, quam inferni ſupplicia eoſdem aperirent, ac tum demũ vidit, quàm infauſto res ſuæ eſſent loco Nabuchodonoſor non prius cœlum intuitus eſt, quam tribulatio oculos ſurſum erigere coëgerit, ait enim de ſe; *Leuaui oculos meos in cœlum, & ſenſus redditus eſt mihi.* Ita Regulus hic numquam ad Chriſtum acceſſiſſet, nec fidem accepiſſet, niſi neceſsitate compulſus fuiſſet. Quanta igitur afflictionum vtilitas & commoda?

Dan. 4.

Iub-

Iubet Salomon honorari medicum propter necessitatem, vnde efficitur, eum qui necessitatem nō habet, eisdem honorem deferre non posse. Atque ideo, qui agnoscit in anima, & assiduè confitetur, se semper malè habere & afflictione premi, ex toto corde verum animarum medicum honorabit & genu flexo dicturus est, Non possumus Domine, ego meam negare ærumnam, tu tuam misericordiam. Hinc magnus Augustinus pericula recensens, in quibus ante conuersionem vixerat, ait eo morbos & vulnera animæ suæ incurabiliora fuisse, quo se habere melius credebat, & minus malum persentiscere. Verè itaque æger est, qui quàm æger sit, non sentit. *Ecclef. 36.* Tribulatio Deum intueri cogit. *Lib. Confess. Dom. 10.*

Pauci sunt, qui proprias agnoscunt miserias & infirmitates, quas alij tempori, alij loco, alij influxibus cœlestibus ascribunt. Quare non parum desipiebat misella illa Harpaste de qua scribit Seneca, quæ cum talpa esset cæcior, cæcam tamen se non credebat, quamobrem rogabat conductores, se vt in locum lucidiorem ducerent, tenebras se pati non posse. Et sane deplorandum infirmitatis genus est morbum suum non agnoscere: quæ calamitas ab vnica dimanat prosperitate, & sui cognitio ab afflictionibus. *Epist. 5.* Miserum est morbum suum non posse agnoscere.

Si cui ad votum fluerent omnia, & voluptatibus puris & liquidis nulla amaritudine permistis frueretur, denique albæ esset gallinæ filius, & fortunæ illum riuus inauraret, adeò vt nullius ope & adminiculo indigeret, ita insolesceret, & Dei obliuisceretur, vt illum tandem non agnosceret, imò nunquam in vita eius opem inuocaret. Eo infelicitatis deuenerat impius Pharao, quando per Mosem & Aaronē à Deo monitus, vt popu-

lum in libertaté assereret velut atheus & numinis ignarus dixit: *Quis est dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? Nescio Dominum, & Israel non dimittam.* Ipsa scilicet prosperitas ad hanc Dei obliuionem & blasphemias illum impulit; sed quamprimum & fulgura & tonitrua audierit, palinodiam canet, & cuius maiestatem & numen negabat, illius aliquando supplex misericordiam inuocabit.

Peccatores in prosperis Dei obliuiscuntur.

Psalm. 91.

Non minor profectò, meo quidem iudicio, peccatorum dum prosperè agunt, est insolentia, aduersus quos Dauid vindictam deposcit, Deumque rogat vt iustitiam exerat; *Exaltare qui iudicas terram, redde retributionem superbis.* Deposco, inquit, iustitiam Domine, cum tu iudex sis generalis totius orbis constitutus, cumq; tuæ partes sint crudelitatem & tyrannidem impiorũ diiudicare. Quamdiu nationem tam effrenem & prauam sustinebis Domine, quæ nonnisi mortem & sanguinem populi tui respirat, & noua quotidie pondera excogitat quibus eum opprimat, orphanos obtruncans, viduas dispolians; & cum nec hoc sufficere ad nequitiã crederet, eò impietatis venit, vt tui oblita sit, &, quod nec barbari facere audebunt, diuinam prouidentiam omnisciam & cuncta tuentem negauerit, dicens: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Et quænam tantæ ingratitudinis, & insolentiæ causa, quæ stupidæ & crassæ huius obliuionis ratio? subnectit Dauid: *Non est respectus morti eorum, neque firmamentum in plaga eorum: ideo tenuit eos superbia, & dixerunt, quomodo scit Deus, & si est scientia in Excelso.* Id est propter continuas prosperitates nullis afflictionibus permistas Dei sui obliti sunt. Adeo vt consulto nobis aduersa Deus immittat, vt cuius blasphemando obliuiscimur, sani dum sumus, in tem-

Psal. 72.

pore

oré afflictionis & miseriis obtriti, adoremus. Ita orro fecisse comperitur hic Regulus. nam quam- iu læto fortuna arridebat vultu, Iesu oblitus est; d vbi prospera in aduersa mutari cœpere, & fi- us morbo diuexari cœpit, ipse & domus eius to- Deo crediderunt. O felices igitur tribulationes! Torsit non paucos, & magni quidem nominis vi- s hæc quæstio, cur suos Deus Tribulationibus fligat; cuius rei duas potissimum assignarunt ra- ones. Primo, vt illos Deus humiliaret, omnemq; perbiæ præsumptionisq; ansam præscinderet. Si um aulicus qui nouis quotidie à Rege beneficiis mulatur, superbiendi occasionem habet: anne irum, iustum, dum videt tot se beneuolentiæ si- a à rege suo Deo recipere, interdum humilitatis nites excedere, superbire & insolescere? Idcirco superbiendo damnationem incurrat, tribula- onibus humiliari consueuit.

Cur Deus iustis aduersa immittet.

Testis huiusce rei erit Paulus, qui sibi, quò super- a retunderetur, neque ob habitas reuelationes solesceret, datum carnis stimulum confitetur, ianimum quotidiè exagitaret & angeret. *Ne ma- itudo reuelationum*, inquit, *extollat me, datus est mihi mulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet*, vt licet de meipso humilius sentirem, & in mei ius cognitionem descenderem. 2. Cor. 12.

Respexisse autem Apostolus videtur ad laudabi- m veterum Romanorum consuetudinem, qui, vt ertullianus ait, pro more habebant, triumphan- bus Impp. & currum eburneo vrbem ingredien- bus, variis circumquaque trophæis gestatis, fau- o clamore & iubilo plaudentibus cunctis, momũ uemdam ad currus latus addere, qui mille trium- hantem iniuriis proscinderet, eique assidue ex-

 hor-

hortando ingeminaret, *Respice post te, hominem t*
memento. Idem sibi accidere innuit Paulus; cæ
triumphans ingreditur, varijs honoribus affic
at ne insolescat, inimicum illi addidit Deus,
eum excruciet & affligat.

Ezech. 1. Postquam Ezechieli gloriam suam ostend
Deus, idque in forma currus & rotarum sibi i
cem implexarum, & dixisset, *Hæc est similitudo g*
Dei: quo nullum mortali maius beneficium h
vita conferri queat; Propheta mox vocem, vt c
te sequenti refert, è rota prodeuntem audiuit,
ait, *fili hominis sta.* Rogat hic Gregorius, & qui
non immeritò, cur filius hominis dicatur, q
non exigua irrogata videatur iniuria homini
beato & tam luculento beneficio affecto: &
spondet, Deum illius humiliandi gratia id fec
ne se angelum quempiam aut beatum, qui cæ
gloria donatus esset, crederet.

Vt merita Deus iustorum adaugeat, tribulationes immittit.

Secunda cur Deus iustos tribulationum tr
tum persoluere cogat, ratio est, vt aduersa & a
ctiones coronam illis præparent, vt sint instar i
& mallei aurifabri, quò melius patientię virtu
exerceant. Ignis siquidem aurum in forna
coniectum adurit inflammat, sed simul & e
quit, & sublimat, & perficit: ita quoque homi
tribulatio, afflictio, aduersitas.

Genes. 25. Huc traham quod in Genesim notat August
circa vocem quam Rebecca cælitus audiuit:
cum hactenus illiberis, prolem à Deo prec
impetrasset, & gemellos vtero complexa di
diantes illos & confligentes sentiret, quod
mediocrem illi dolorem & anxietatem caus
tur, ait, *Maior seruiet minori.* Hic quærit August
hoc qui factum sit, cum Esau Iacobo semper in

rau

rauerit, semper illũ exagitauerit, patria exegerit, imo si potuisset, mundo eum proscripsisset. Respõdet igitur, *Maior seruiet minori nõ obediendo, sed vexando quemadmodum ignis deseruit auro.* Egregius & diuinus quidam conceptus, è quo colligere est, quantopere conducant tribulationes, & quantum iusto emolumenti adferant. Quomodo igitur pijs non prosint, cum impijs & gentilibus non parum prosint: videte vt Principis febris, patrem ab incredulitate, filium à malo, & domum vniuersam à molestia liberet.

Credidit ipse & domus eius tota. O beata febris! o morbus auro redimendus! Ignis cum segetem Ioab succenderet, illum excitauit, vt ad principem quem contempserat, & cuius mandata neglexerat, properaret. Ignis ille ardens tribulationum, qui ignis quidam Dei est, agros negotiorum nostrorum exurens, nos conturbat, excitat, & gressus exacuit, quo ad principem cælestem properemus, quem toties offendimus, & cuius sanctas inspirationes institutaque salutaria toties contempsimus. Exemplo sit regulus hic, qui febris cuiusdam ignem in domo sua succensum videns, quamprimum ad Christum properat, fidem amplectitur, votaque & obsequium offert, & vniuersam familiam suam, vnicam illius gloriam & honorem respirare vult. ô febrim laudabilem & exoptandam! cùm tam raram & felicem metamorphosin in domo reguli huius causetur, febrim inquam, quæ mihi materiam suppeditat de febri latius loquendi, cùm in Euagelij fine eandem nominem. *Et reliquit eum febris.*

Doctissimi quique medici, qui de morborum sympto-

ſymptomatibus & præſertim de febribus locuti ſunt, varia earumdem genera retulerũt, vt in primis Auicenna, & Galenus, quæ varijs peccatorũ generibus non inſcitè queunt accommodari. Primum genus febris eſt quotidiana, quæque gulæ & ingluuiei reſpondet, de qua Iſaias, *Venite, ſumamus vinum & impleamur ebrietate, & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multo amplius*: quæ verba gulonum & voracium ſunt, loquentium de ſuis diſſolutionibus & luxu ordinario. & ſanè de diuite illo Epulone in Luca legimus, *Epulabatur quotidie ſplendide.* Vel per eandem intelligere licet peccatum veniale, de quo in Prouerbijs legere eſt, *Septies*, id eſt ſæpius, *in die cadit iuſtus.* Et quoniam de veniali peccato mentio facta eſt, notandum, Auguſtinum, ipſum arenæ aſſimilare & aquæ guttis, quod inſtar illius, animam ad bona opera producenda ſterilem reddat, & inſtar harũ, charitatis feruorẽ exſtinguat. Et quemadmodum multæ aquæ guttæ magnum cõſtituere flumen poſſunt, & naufragium cauſari; & multæ arenulæ magnum efficere pondus; ita peccata venialia, dum negliguntur, ſæpe animam, vt in mortale peccatum incidat, ſua multitudine & grauitate diſponunt, adeò vt ſæpe in ſalute naufragium faciant. Alterum febris genus eſt, quod vulgo erraticum dicitur, quæ nullum certum tempus habet, aut horam præfixam; atque hæc inuidiam denotat, quæ nulla temporis certitudine exſpectari poteſt, ſed omni tempore, quo aliorum vel laudes vel benegeſta recẽſeri audit, grauiſsimos paroxiſmos & terribiles quaſdam conuulſiones patitur: hoc enim peccatum nonniſi ex aliorum naſci ſolet proſperitate. Quare non inſcite Heli inuidus comparabitur, qui *non poterat videre lucernam Domini*

ar-

1. quarti tract. 1.2.3.4.

1. & 2. de different.

Iſai. 56.

Luc. 6.

Prouerb. 24.

lib. 50. Homi.

Peccata venialia arenæ & aquæ guttis ſimilia ſunt.

Inuidiam denotat febris erratica.

1. Reg. 3.

nequam extingueretur. Ceterum faces accensæ quæ mundo collucent, sancti sunt, iusti & probæ vitæ ri: & de Ioanne legitur, *Erat lucerna ardens & lu-*
sat exstinctæ faces, ipsi peccatores, atque illos *Ioann. 5.*
enter inuidi vident, sed alios ferre nequeunt.
que hæc febris grauissima & periculosissima
t, & maxime cruciat, de qua versus ille parœ-
ialis.

Inuidus inuidia comburitur intus & extra.

Tertium genus febris tertiana est, quæ alternis ebus discruciat, febris quæ modò calore æstuan-simo, modò frigore vehementissimo membra ncutit & conuellit: atque hæc acediæ Symbo-m est, febris profecto periculosissima. hac te-ntur qui hodie honestam ducere vitam propo-unt, & cras à proposito resiliunt, qui hodie sa-um audiunt, Deum orant, multa bona edunt o-era, & postridie incœpta deserũt, & omnibus va-dicunt. vitium hoc frigidum simul continet & lidum, habet nonnihil pietatis, & nonnihil et-m frigiditatis. Quod febris genus vt auferatur, inuendus est voluptatum & deliciarum sanguis, est, temporales commoditates deserendæ.

Acedia designata in febri tertiana.

Quartum genus febris continua est: atque hæc ici potest auaritia, quæ inter vsurarios vt pluri-num locum habet: cetera quippe peccata non unt vsque adeò continua, habent quædam inter-ualla quibus homo ab ijsdem abstinet; at hoc assi-luè, noctu & interdiu, omnibus horis hominem discruciat & exagitat. Tria quippe illi aufert, quæ amen ad vitam tolerandam necessaria sunt, ci-bum, somnum, & requiem, sine quibus vita hæc duci penitus non potest. Suijpsius tortor est aua-

Auaritia febris continua est.

rus,

rus,seipsum enecat libere,comedere vix audet, sed vt Tantalus inter vndas & poma fugacia siti & esurit, sic ille inter opes affluentes abstinet par-tis. Vnde de illo bene ait Sapiens: *Non satiabitur pane, & in tristitia erit super mensam suam.* Dormire quoque nequit, cum varijs intrinsecus cor furijs exagitetur, modo metuit ne parta amittat, modo conqueritur non satis amplum se lucrum fecisse: denique alijs tormentis ac sollicitudinibus quæ cerebrum illius perturbant, angitur. *Cuncti dies eius,* ait Ecclesiast. *pleni sunt laboribus & ærumnis.* De die & nocte non quiescit, animus eius semper in negotijs est, & occupationibus distrahitur. Quod I[illegible]pheta quidam testatur, *Præ sollicitudine quiescere non poterunt.* Et Sapiens, *Saturitas diuitum non sinit ipsum dormire.*

Eccles. 14.
Eccles. 2.
Ierem. 19.
Eccles. 9.

Superbia designata in febri quartana.

Quinta febris quartana est, noxia quammaximè, sed quæ superbiam & arrogantiam denotet, nam quemadmodum hæc febris difficillimè curatur, ita & superbia sæpe. namque tum corpus, tum animā inficit. Causatur febris hæc extremos quosdam sudores, & superbia typhos quosdam tumidos & ambitiones nouas. Dolorem capitis febris hæc semper annexum habet, superbia item nunquam huiusmodi doloribus vacat; sexcentas anxietates mentis, mille capitis vertigines, cerebri commotiones, phantasmata, imaginationes, conceptus, inquietudines. Violenta admodum & successiua febris hæc est, item superbia: de qua extat Psalmistæ elogium, *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.* Hac febri periere Angeli, mortuus est Aman, hæc Nabochodonosori extrema con-

mi-

inata est, & protoplastos in ruinam per-
traxit.

Sexta & vltima febris est, quam hecticam me-
dicorum filij dicunt, quæ ossibus & medullis in-
hæreta, humorem radicabilem, qui vitæ nostræ quo-
dammodo basis est, aufert & exsugit: atque hæc
ipsa luxuriæ imago est, de qua hoc testimonium
Iob Propheta dedit, *Ignis est vsque ad consummatio-
nem deuorans, & omnia eradicans genimina.* Est ignis
ille Sodomæ, qui nefarios illos, & salaces, ipsos
etiam lapides in cineres redegit. Conceptum no-
strum confirmat calculo suo Ambrosius, *Febre*, in-
quit, *flagrantior est libido.* Ab hac febri excruciatus
fuit Dauid, cumque ad mortem vsque illum hæc
diuexaret, medici opem implorat. *Miserere mei,
quia infirmus sum, sana animam meam, quia peccaui tibi.*
Ecquot hic febres! Sed hæc ratione febris ado-
lescentis huius dicta sunt: at sanatum illum iam
ideo, *Et reliquit eum febris*, & ipse illum relinquens,
finem dicendi faciam.

Luxuria febris hectica est.

Iob 31.

In 4. Lucæ.

Psalm. 6.

Vnum hoc igitur restat, Auditores, vt ex au-
dito Euangelio vtilitatem aliquam capiatis: quæ
non modica hic occurrit. Consideremus inpri-
mis, calamitates & tribulationes ad Deum nos
conducere, quæ si non immitterentur, nunquam
forsitan mundo egrederemur: videte enim vt
Regulus hic filij inualetudine anxius ad Christum
accedat, eiusque opem imploret.

Notemus deinde, quantam filiorum parentes
habere rationem par sit, ad quam & hinc natura,
illinc verò religio inuitat: illa quidem quantum
ad corpus, hæc autem quoad animam; exemplo

scilicet

ſcilicet Reguli huius, qui de filij valetudine maxi-
mopere ſollicitus erat. Adhæc diſcamus, non eſſe
vitę emendationem & pœnitentiam vſq; in mortis
horam differendam, cum Princeps hic repræſen-
tatur, quòd ſeriùs venerit, cum filius extremum
iam ſpiritum traheret. Diſcamus præterea ob ac-
cepta à Deo beneficia gratitudinem exercere, cum
pater hic acceptâ à Chriſto filij ſanitate, Dei ſob-
ſequio perpetuò manciparit. Meminerimus deni-
que, exempla dominorum ac ſuperiorum ad ſubdi-
tos tum ad virtutem, tum ad vitium pertrahendos
plurimum poſſe; cum exemplo reguli ſe conuer-
tentis, omnis eius familia ad fidem conuerſa ſit.

Tu autem mundi redemptor, ſumme corporum
& animarum medice, qui hodierna die tam ex-
lentum redditæ ſanitatis miraculum edis, qui fe-
bres pellis, & filio Reguli Capharnaitæ priſtinam
valetudinem reſtituis; animas noſtras eiſdem mor-
bis affectas perſana: torquētur quippe ab auaritia,
à libidine cruciantur, ab acedia affligūtur, à ſuper-
bia diuexantur, ab inuidia lacerantur, adeò ut in
mortis, niſi properè ſuccurras, periculo verſentur.
Eas igitur, cura medice cœleſtis, ad iis ſuccurrendum
propera; ſed ea conditione, vt, poſtquam eas ſana-
ueris, ingratæ non ſint, ſed in te cum vniuerſo ho-
mo, id eſt omnibus potentijs & facultatibus re-
dant: intellectus te creatorem agnoſcat, voluntas
vt redemptorem diligat, memoria denique tui
vt conſeruatoris ſemper recordetur. Tui, inquam,
à quo omnis noſtra beatitudo dependet: ad
quam deducere nos dignentur Pater &
Filius & ſpiritus Sanctus
Amen.

DOMI-

DOMINICA XXI.
POST PENTECOST.

imile est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Matth. 18.

FIGVRA.

VIdisse in Apocalypsi se ait Ioannes antiquũ dierum, throno insidentem, præ canitie venerabilem, qui rationem ab vniuersis exigebat, & libros apertos ante se habebat: tãta porrò è vultu illius maiestas elucebat, vt cælum & terra in conspectu eius tremerent, & rutilans maiestatis illius fulgor, qui è vultu promicabat, omnes perterrefaceret. Simile quid in Euãgelio hodierno sub parabolæ cuiusdam inuolucris legere videor: quod regem nobis describit, qui dum rationem cum seruis suis poneret, & domesticos commentarios & diaria enucleatius examinaret, non mediocrem omnibus timorem incutit: cui cum offerretur qui decem millia talentorum debebat, & soluendo non esset, illum & vxorem & filios eius, & quidquid rerum possidebat, diuendi iussit, donec debitis satisfecisset. In quo & alia nõ minus horrenda occurrunt, quæ imago sunt eorũ quæ in iudicio post mortem instanti accidere solet. Quæ deductius exponam, modo Spiritus sanctus eloquentiam suggerat, & Deipara precibus illam obtinere non renuat. Idcirco vnanimes salutationem Angelicam ei impertiamur, dicentes *Aue Maria.* Apoc. 20.

Docuêre Philosophi, Astrologi, Mathematici, Geometræ, Cosmographi, & alij orbis dimensores, vniuersam mundi machinam duobus polis immobilibus sustineri, arctico & antarctico. Hos Duo poli.

imitati docuere Theologi, diuinam essentia[m] &
Iustitia & misericordia duo diuinitatis poli. omnem creatoris mundi diuinitatem, in du[obus]
item polis volui, iustitia scilicet & misericor[dia].
Primus hoc ante alios obseruauit Dauid Pro[phe]
ta, dicens, *Omnes viæ tuæ misericordia & veritas:* [qua-]
Psalm. 24. diceret: Aliam viam capere non posses Dom[ine]
quam vel misericordiæ vel iustitię.

Idem Vates diuina attributa recensens, & [di-]
uinæ essentiæ arcana rimatus, eiusque enco[mia]
contexens, nonnisi geminos hosce polos pr[æ-]
Psalm. 100 cit, dicens, *Misericordiam & iudicium cantabo tibi.* I[d est,]
possem Domine infinitam tuam decantare p[oten-]
tiam, admirabilem tuam scientiam, infallab[ilem]
tuam prouidentiam: possem & perfectiones [tuas]
diuinas recensere, prædestinationem produ[cere]
& reprobationem, scientiam extollere, præ[scien-]
tiam canere, & mirabilia tua celebrare, at n[ihil]
maiori dignius laude, nihil in te reperio diu[inius,]
nihil quod maiorem promereatur laudem q[uàm]
iustitiam & misericordiam, & quemadmodũ
duo diuinitatis tuæ poli sunt, ita etiam sint ca[nti-]
ci mei.

Deus omnia gubernat sua misericordia & iustitia. Ea sanè quidquid in cœlo & in terra videre[st,]
duabus hisce virtutibus æternus ille Mona[rcha]
digerit & gubernat, hisce duabus disponit [om-]
nia, velut iudex, hos terret, velut clemens, i[llos]
consolatur. Et in huius rei signum vidit Ioa[nnes]
Apoc. 10. in Apocalypsi Angelum fortem & validum i[ride]
coronatũm, manu librum pręferentem, qui *p[osuit]*
pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super t[erram].
Patrum omniũ iudicio Angelus hic Christi i[ma-]
ginem præfert, & duo illi pedes, Iustitiæ & m[ise-]
ricordię, quibus super cælum & terram ambu[lat.]
Audite quid de illo Euangelista dicat, *data est [mihi]*
Matth. vlt. *omnis potestas in cœlo & in terra;* qui pedes sunt diu[inæ]
Maiestatis.

nter ceteras ſponſi dotes recenſet amans
ı, vbera , dicens , *Meliora ſunt vbera tua vino:* Cant. 1.
libi, *duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli qui* Cant. 4.
ntur in lilijs. Aliud porro vbera hæc non deno-
t, quàm præclaras illas virtutes miſericordiã
uſtitiam, quibus magnus ille nutritius vniuer-
mundum nutrit & paſcit , ita porro inter-
atur Iſaias , *Ad vbera portabimini* & in pro- Iſa. 66.
bijs Sapiens, *Vbera eius inebrient te* : & in pſalmis Prou. 5.
id , *in miſericordia vberi,* tranſpoſitione & me- Pſalm. 21.
ſi hebraica, quod alij dicerent, *In vbere miſe-*
diæ.

n arca teſtamenti aſſeruabatur manna & gla-
:illud ſymbolum erat miſericordiæ, alterum Exod. 25.
oglyphicum iuſtitiæ: quo Iſraelitę atque ad-
os omnes edoceremur, tam in cœlo quam in
ı, in arca Eccleſiæ omnia manna miſericor-
paſci & iuſtitiæ mucrone dirigi. Vnde & Va-
egius , *Propter veritatem , & manſuetudinem*
ſtitiam, quas eſſe mundi fulcra & baſis exiſti-

rabilis ille Cherubin, quem Ezechiel haud
ul à flumine Chebar facie Leonina ſimul &
ana inſignitum vidit, Dei haud dubiè imagi-
præferebat, qui eodem in ſtatu & eſſe perſe- Ezech. 1.
ıs, duos in mundi directione vultus præfert, Deus iuſtus
inis vnum, & leonis alterum: omnia quippe & pater mi
it vt iudex ęquiſſimus, & vt pater miſericor- ſericordiæ.
leonem ſcilicet ſe oſtendit erga improbos,
iam exercendo; & hominem erga iuſtos, mi-
ordiæ viſcera laxando, *Miſericors & miſerator,* Pſalm. 111.
tus Dominus.

cribit & alium Angelum in Apocalypſi Ioã- Apoc. 1.
on minus prodigioſum quã prior, cuius ore
iebatur gladius anceps, ſed manu plurimas

præferebat ſtellas.Cum diligentius Angelũ
intueor,eiuſque deſcriptionis genuinam ex
tionem indago,omnis me docet antiquitas,
nitatis Angelum hunc imaginem gerere, q
gladium iuſtitiæ præfert ad peccatores per
dos,& miſericordiæ ſtellas qua iuſtis præm
ſignat.Stella ſiquidem Clementiæ ſymbolu
gladius iuſtitiæ.

Huc trahemus ſceptrum illud Regium Æ
Sceptrum myſticum regum Ægypti. tiorum, quod in infima parte caput præfe
hippopotami,animalis ferociſſimi, & in ſ
ma,ciconiæ,quæ placida eſt & manſueta pr
teris auibus,illic iuſtitia & vigor,hic verò
tas & clementia denotatur.Deſignare aute
lebant,quemadmodum Deus ſummus ille r
arbiter iuſtitia & miſericordia gubernat o
ita regem qui illius in terra imago eſt,duas
dotes præferre debere. Quin & nonnulli G
noſtræ reges huc reſpectũ habito in ſymb
vſurparunt,*Pietate & iuſtitia*: & ſanè ſunt hæ
tutes duæ regnorum baſes & rerum public
fulcra.

Dan.10. Mirabilis ille vir, qui Danieli Babylone
ruit,faciem inſtar fulguris habebat radiant
oculos lampadis in morem ſcintillantes,br
verò & reliqua corporis membra inſtar æ
dentia, *facies eius ſicut facies fulguris,& oculi eius
pas ardens,& brachia eius & quæ deorſum ſunt vſque
des quaſi ſpecies æris candentis.* Sed albis indutu
veſtibus,& lineis,& renes auro obryzo acci
habebat.Ec quod nam illud ſchema,habere
cet faciem inſtar fulguris coruſcantem, o
ira & flãma ignientes,& ænea brachia, ſed l
indui? an non potior fuiſſet lorica, & tu
quædam ferrea, an non magis conueniſſet c
li

ea? quomodo enim coincidunt cingulum au-
m , & facies ignea? Sed mysteria hæc doce-
t,Deum cuius homo hic typus erat, quamuis
istitia terribilis sit, & instar fulminis horri-
s,dulcem tamen benignum ac patientem esse
ulta misericordia,quarum qualitatum typus
nago sunt vestes illæ lineæ & Zona aurea.
hronus Salomonis regium illud opus, quo
nihil aut secundum vidit orbis, duabus hinc
manibus sustentabatur, *Duæ manus hinc atque*
enentes sedile. Designari mysticè hic aio,æter-
diuinitatis thronum à duabus etiam susten-
nanibus,iustitia inquam & misericordia.De
quidem locutum Iob auguror, dum conque-
em audio, *Miseremini mei,saltem vos amici mei,quia*
Domini tetigit me . de hac verò Dauidem his
is, *Aperis tu manum tuam,& imples omne animal bene-*
ne, & de vtraque simul, *Opera manuum tuarum sunt*

runt Physici,duplex Elephanto cor esse,vnũ
furore accensus exerit , alterum quod in
entiam propendet. Ita quoque cum Deo agi
m est, duplex enim quodammodo in vna ea-
que essentia,cor habet,id est duo attributa in
n diuinitate, vnum quod ad iracundiam il-
exstimulat,iustitiam inquam, alterum quod
ementiam tendit, scilicet misericordiam.
d scitè expressit regius vates, *Misericors Domi-*
iustus, & Deus noster miseretur. Cuius rei euidẽs
mentum in hocce Euangelio legere est. Vi-
tis hic namque hominem regem, qui ratio-
cum seruis suis iniens incidit in vnum qui
m ei talentorum debebat millia, quem vnà
vxore,filijs, recula & suppellectili diuendi,
.Sed seruus ad extremam calamitatem reda-

Duas Deus manus habet.

3.Reg.10.

Iob.19.

Psal.144.

Psal. 101.

Elephas duplex cor habet.

Psalm.114.

ctus,sui vt misereatur,mitiusq; secum agat,
patientiam habeat , tempus quo negotia su
sponat concedat, omnia se exactissimè tan
soluturum spondens. Precibus illius igitur
motus Rex,factus clementior,non tempus ei
do concessit , sed omne etiam debitum pe
remisit.Historiam Matthæus refert,vel potiu
rabolam: *Simile est regnum cælorum homini regi,q*
luit rationem ponere cum seruis suis.Hic primo de h
ne rege, & de rationum exactione loquar,a
inde ad misellum illum & ęrumnosum ser
dilabar , eiusque feritatem etiam spectan
dabo.

Cur Christus parabolis vsus sit.

Antequam verò vlterius ad Parabolæ ser
& expositionem descendam,scire oportet,C
stum pro more habuisse parabolis & simili
nibus vti,sicut bene Eusebius notauit Emisse
in quo communem omnium Palęstinorum,
les vt plurimum ei adhærebant, eiusq; sacro
ctas conciones auidè audiebant, consuetudi
obseruauit. Potissima autem parabolicarum
cutionum ratio erat,vt ipse hominum se stu
& ignorantiæ accommodaret, vulgarem pa
& plebis consuetudinem ac loquendi ritum
pans,quo ita melius intelligeretur, ac nem
rerum propositarum sublimitate & obscur
quasi minus bene dicta intelligeret, conque
di rationem haberet.

Quin & Deus ipse suum agendi morem pe
ctum habens exprobrando proponit benig
illam loquendi rationem , qua in dilectum
populum vsus fuerat, ne quam forsan illi cō
rendi occasionem haberent,si sublimi apud
sermone vteretur : ait siquidem se nutritij i
eorum voluntati & desiderio in omnibus mo

ﬁsse; Ego, inquit, *quasi nutritius Ephraim portabam eos* Ose. 11.
rachijs meis. Atque vt Pater æternus benigni in-
r patris id erga ingratum hunc populum ostē-
, magna illum benignitate demulcendo, ita fi-
s non minus se erga nos clementem exhibuit,
rio nos idiomate docendo & aloquendo.
Hoc scilicet olim Ecclesiæ suę, in sponsa Can- Cant. 1.
rum designatæ, promisit, dicens, *Murænulas au-*
faciemus tibi, quæ verba LXX, transtulere, *Simili-*
nes aureas faciemus tibi. Hic autem de murænulis,
mæ auribus, quibus verbū Dei percipitur, ser-
est. Ceterùm aureę illę similitudines, parabo-
& mysticas locutiones denotabant, quibus a-
iando, dū in mundo inter mortales aget mor-
s vtetur. Quænam verò similitudines haberi
clariores possunt, & magis deauratæ, quàm
nparationes & parabolæ, quibus Christus Ec- Psalm. 18.
iæ suæ aures ditat & exornat?
olent adamantes, quo illustriores sunt & ma-
decus acquirant, auro includi. Ait porro
lmographus verbum Dei lapidem quendam
tiosum esse, *Desiderabilem super aurum & lapidem*
iosum multum: quem vt Christus illustriorem
iorisq; pretij redderet, instar peritissimi auri-
ri, diuina quadam industria auro includebat
abolico.
iquis Regem, nudum manu gladium gestantē Simile.
ibrantē cerneret, an non eiū iratum & succē-
n, & obuio cuiq; necem inferre velle crederet?
ne quis sibi metuat, & clemētissimus Princeps
liat, vaginę inclusum ad latus gestare ensem
et. Christi, veri illius regis regum, & domi-
ntium Domini ensis, ipsum verbum Dei est, de
o Apostolus, *Assumite gladiū Christi, quod est verbum* Ephes. 4.
, ne quis igitur vocē suā metuat, ab eoq; fugiat,

ſed ad illum tanquam ad amicum fideliſſimum
& clementiſſimum accedat, gladium furori ſui
in vagina recondidit, id eſt, parabolicis ſimilitu-
dinibus locutus eſt. Audite igitur vt hodie dicat,
Simile eſt regnum cœlorum.

Eccleſia Chriſti regnum.

Per hanc parabolam vniuerſum Eccleſiæ ſtatū
deſignatum voluit: ipſa quippe magnū Ieſu Chri-
ſti regnum eſt, quod duas complectitur prouinci-
as, vnam quidem Beatorum omnium, in qua regn
& regis Sedes, in qua omnes ei obſequuntur, no-
biles eum ſupplices circumſtant, beatiſſimos ſe
credentes, quibus diuinum hunc vultum conti-
git intueri, atque illa communi notione Eccleſia
triumphans appellatur. Idq; non immeritò, quod
qui illius cōpotes facti ſunt, velut parta victoria
mille gaudijs & triumphis cumulatam vitam du-
cant, & victorijs relatis iam olim iucundiſſime
perfruantur. Sunt ſcilicet illic feſtiuitates certa
& liquidę, ab omni metu liberę & ab omni ęrum-
mna alienæ.

Eccleſiæ triumphantis deſcriptio.

Mundus ſolidas feſtiuitates nō habet.

Longe ſecus in hac miſerabili & ærumnoſa vi-
ta agitur, in qua nulla ſolida & pura, certaq; iu-
cunditas, ſed quæ ingruenti ſemper infortunio
caſuque tragico inopinato permiſcetur. Et ſanè
nulla vnquam maior Iudęis lætitia fuit, quam cū
arcam recuperatam Ieroſolymam è terra hoſtili
referrent: ſed caſibus illa tragicis non caruit, Oza
namq; occulto Dei iudicio percuſſus & exanima-
tus gaudium interrupit. In ſolo cœlo vera ſunt
gaudia, nulla triſtitia aut metu permiſta, atque ide-
eo cælites qui ijſdem perfruuntur, triumphantes
appellati ſunt, omni periculo exempti, metus ex-
pertes, & à formidine liberi. Quod profectò de
terrę huius incolis dici nequit, cū adhuc in prę-lio
verſentur, cuius exitus dubius & anceps, adhuc
confligentes de victoria incerti. Hic

2. Reg. 6.

Hinc prudenter dixiſſe mihi viſus eſt Achab 3. *Reg.* 20.
rex hoſti ſuo Regi Benadab, qui magno eum circumcirca exercitu, in quo triginta reges & amplius agmina ducebant, vallauerat, *ne glorietur accinctus æquè vt diſcinctus.* varia enim & anceps belli eſt alea, & exitus incerti. At qui in cœlos iam recepti ſunt, arma depoſuêre, de conflictu non loquuntur ampliùs, ſed victoria parta gaudent.

Altera regni huius prouincia, eſt Eccleſia inferior, quæ militans dicitur, quæ ſemper in armis, in conflictu aſſidua, militeſque ſuos ad pugnandum ſemper habet promtos & armis circumdatos. Hinc ad arma ſumēda nos exſtimulat Paulus, quemadmodum olim Achab rex Ioſaphatum belli ſui certiorem factum ad auxiliaria arma exhortatus eſt; atq; hoc euidenter oſtendit Iſaias Propheta, cùm de Dei filio loquens ait. *Iſte eſt, quem mittet pater æternus, in ſagittam electam, & gladium acutum.* Notate myſterium, quamuis redemptor iam inde ab initio conceptionis, triumphator eſſet & cœleſtis illius prouinciæ ciuis & rex, Pater tamen ęternus vt militem, armatum gladio & ſagittis, deſtinat. Verum inferior hæc prouincia regnum cœlorum dicitur, quòd imago quædam ſit regni cœleſtis vel quòd via ſit, per quam ad alterū perueniatur, vel potiùs quòd in eo regnum cœlorum meritis acquiri poſſit. *Simile eſt,* igitur *regnum cœlorum homini regi.*

Ecclesia militans. — 3. *Reg.* 22. — *Iſai.* 40.

Nonniſi parabola hæc eſt, ſed duplex continet caput, vnum oſtendit omnes nos peccatis obnoxios eſſe; & ſecundū peccatoribus eſſe ignoſcendum: atq; hoc vnū ſpectat Euangelium, vt cōmiſſas in nos iniurias ex animo remittamus. Quoniā verò homines ſuis in rebus cæcutiūt, imò ſeipſos nō agnoſcūt, ideò ſub fictarū perſonarū ſchema-

Duo capita huius parabolæ.

te illorum næuos Deus repræsentare solet, & per parabolas illos erudire, in alijs vt ad oculum videant, quod in seipsis videre præ mentis caligine nequeunt.

Pramasij pictoris industria.

Dicitur Pramasius pictor ille celebris seruos cōductitios crucibus affigere solitus, & funibus eorum membra diducere, & musculos loco mouere, vt visa in illis corporis distorti pœna, Promethei rupi alligati supplicia & cruciatus ad viuū exprimeret. De Lacedæmonijs refert Plutarchus, seruos illos suos & mācipia inebriare solitos vt eorum visa vultus deformitate & morum dissolutione filij ebrietatem detestarentur. Ita pater æternus vt iustitiam nos suam edoceat, & vt rationem reddēdam pertimescamus, sub alienæ personæ imagine ipsum in parabola hodierna demonstrauit.

Dauid qui ceteris in rebus erat solertissimus ac prudentissimus, in suis erat stupidissimus, domi suæ talpa & in anima cæcus, ideò malum suū deplorans ait. *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Nathan autem, quo illi oculos aperiret, & ad sui ipsius cognitionem induceret parabolicis illū rationibus aggressus est; argumento sumpto ab homine opulento ouibus abundante, pauperculi ouiculam diripiente, quem Dauid velut iniquum & raptorem morti adiudicauit; Propheta porro à parabola ad veritatē descendens, tandem Dauidi post longas ambages & anfractus ostendit, illū hancce noxam admisisse, in ementita persona repræsentans, quod in propria videre non poterat. Hinc bene Christus. *Simile est regnum cœlorum homini regi.*

2. Reg. 12.

Dauid seipsum non agnouit.

Apoc. 19.

Homo hic rex, qui rationem cum seruis ponit, alius

alius haud dubiè non est, quam is ipse, cuius in femore Ioannes scriptum ait fuisse *Rex regum & Dominus dominantium.* Quotquot autem homines sumus, omnes regis huius clientes & serui sumus, imò magis ad illi seruiẽdum obligati quàm ipsi metAngeli. Certum quidẽ est, Angelos iure creationis magni huius Dei seruos esse; at homines, duplici ratione, tum creationis, tũ verò redemptionis, ad diligenter ei obsequendum obligari. Hominis maior erga Deum obligatio quã Angelorũ.

Deus igitur rex est, cui ratio reddenda est, quíque tandem aliquando iustitiam cum vniuerso mundo faciet. Et sanè regis est iustitiam & æquitatem subditis administrare. Petebat olim mulier Macedonica à Rege Philippo ius sibi reddi, & causæ suæ æquitatem cognosci; sed excusare cœpit ille, nec tempus sibi modò ob negotiorũ vrgentium importunitatẽ ad causam examinandam suppetere; illa rege audito, subirata mox respondit. Cur igitur vt regem te habeam, qui iustitiæ vindicem te exhibere detrectas? quo acri responso inferre voluit, regis esse iustitiam administrare.

Dauid rex, qui è pedo pastoritio ad sceptrum peruenerat, quò imperij statum firmaret, Deum quotidie obsecrabat, se vt iustitiam edoceret, quo subditorum causis definiendis vacare ex omnium voto posset, nec sibi solùm, sed & filio eandem postulauit: *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.* Psal.71. Notandum porro hic est, nõ hominum sed Dei iustitiam illum deposcere: hominum namq; iustitia crudelitate semper & sanguine permista est, at diuina nũquam misericordia caret: homines delicta exigua morte damnãt, Deus verò maiora dimittit. Dauid morti addicit, qui vicini ouiculam occidit, Deus verò illi condonat,

donat, quamuis homini innocuo vitã eripuiſſet Homo hic rex ſeruo decem talentorum millium debitum remittit; atque immiſericors ille conſeruum ſuum comprehẽſum, quòd centum ei deberet denarios, carceri mancipat; vt patientiam habeat rogatur ſed audire detrectat, nedum debitum penitus remittere.

Iuſtitia nũquam ſine miſericordia procedat.

Simile eſt regnum cœlorũ homini regi. Rex autem hic, qui ſeruos ad rationem reddendam cogit, & iuſtitiam adminiſtrat, *homo* dicitur; quòd iudicis ſit, hominem ſe ſemper oſtendere & humanum; & nunquam à regia dignitate humanitatem excludere. Iuſtitia enim ſine miſericordia, non æquitas ſed mera crudelitas eſt atq; ideo Pſaltes, poſtquam diligenter iudicum dignitatem exaltaſſet & deos, & altiſſimi filios appellaſſet, homines etiam illos eſſe aſſeruit, & ceterorum inſtar mortales. *Ego dixi, Dei eſtis & filij Excelſi omnes: vos autem ſicut homines moriemini.* Id eſt, Diuinum quid vobis ineſt, & Deo quàm proximè acceditis, cùm veſtrum ſit, ô iudices aliorum errata examinare, enſemq; geratis quo in aliorum vitam ac mortem imperium obtinetis: ſed ſciatis velim, eſſe vos ad inſtar ceterorum mortales, & cùm alios morti addicitis, cogitate, dudum ante vos à natura morti adiudicatos eſſe.

Pſal. 81.

Socratis in morte conſtantia.

Socrati hoc adſcribendum eſt, qui cùm ab ingrata patria, & iudicibus morti addictus eſſet, & hoc ei amicorum aliquis nuntiaſſet, nullo doloris indicio edito, nec vultum ad mærorem cõtrahens, aut animũ abijciens iocans ait, *Et illos iam olim natura.* Quaſi diceret, ſi cogitaſſent, ſe homines & mortales eſſe, tã iniquã forſitan in immerẽtem ſententiam non protuliſſent. Equidem cum Philoſopho hoc cõcludo, iudicem & Præſidem ſem-

per

per sibi proponere debere, hominem se esse vti hic noster in Euangelio, *homini regi.*

Qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Cuius rei rationem? omnium, tam bonorum quàm malorum, & omnium quæ in hac vita commissa sunt. Testatur hoc Apostolus, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.* & Salomon, *Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malum.* O rigorem intolerabilem! ô seueritatem singularem! An non sufficiat, de malis operibus rationem reddere, vt & bona examinari opus sit? Indignum credebat Iob, se nullo commisso delicto, à diuina iustitia exagitari: quamobrem lacrymans conqueritur, *Non peccaui, & in amaritudine moratur oculus meus.* Quid? vix aliquod malum admisi, & ecce, qui tuus est rigor, bonum etiam quod sentio quàm sit exiguum, excutis, & merita mea examinas.

1. Cor. 5.

Eccles. 12.

Iob 17.

Nemo igitur dubitet. nam regius ille Iudex & rex æternus tandem aliquando nos examinabit, deq; operibus, verbis & cogitationibus, imò de occultissimis quibusq; erratis rationẽ deposcet. Vnde Apostolus, *Iudicabit Deus occulta hominum.* Dauid autem hocce formidans examen aiebat. *Ab occultis meis munda me Domine.* interea dũ viuo, ne post mortem eorum examen differas.

Deus de omnibus rationem exposcet.

Rom. 2.

In hoc autẽ diuina iustitia ab humana differt, quòd in tribunalibus hominum, nonnisi nota, patentia, obuiaq; excutiantur, sed in diuino, abstrusa, abdita, arcana & nemini præterquam Deo nota examinentur. Atque ideò Nathan, cui diuina maiestas Dauidicæ causæ examen delegauerat, quamprimum reo ait, *Tu fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu*

2. Reg. 12.

ſpectu ſolis. Id eſt, noli putare me in cauſæ tuæ examine ſimilem eſſe mundi huius iudicibus, qui occulta non iudicant aut condemnant, ſed publica & communia: nam ipſe quæ clanculò facta ſunt promulgabo, & diuulgabo quorum neminem conſcium eſſe voluiſti. Quin & ipſe reus hoc agnoſcit, & exclamat. *Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci.* Id eſt, Ingens quidem crimen meum eſt, attamen neminem ſubditorum meorum offendi, at te ſolum, quem facti conſcium ſcio. Agnoſci itaque, homini huic eſſe rationem reddendam.

Regis huius prudentia qui in perſona propria à ſeruis rationem depoſcit.

Qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. In quo ſingularis illius prudentia emicuit: non enim ſeruorum rationum examen alijs commiſit, non delegauit regiæ pecuniæ præfectis, ſinautiarum adminiſtratoribus non credidit, rationum magiſtris non fidit, nec alios in cauſæ huius inquiſitionem delegat, ſed ipſe eandem examinat, rationeſque coram audire vult. Ita olim Aſſuerus Perſarum rex annales regni afferri ſibi mandauit, vt quidquid ante aliquot annos geſtum eſſet coram videret & legeret. *Iuſsitq; ſibi afferri hiſtorias & annales priorum temporum; quæ cùm illo præſente legerentur.* (*Eſth. 6.*) Solus ſiquidem Principis oculus in negotiorum examen quadrat, ceteri omnes ſuſpecti ſunt, & fucum agunt. Si enim regibus vacaret, aliorum rationes audire & examinare, longè regna florentiora eſſent, negotia meliùs ſuccederent, & prouinciẹ longè mea ſententia forent beatiores. Rex igitur noſter nemini fidens voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.

Quid? ecce potentiſſime & prudentiſſime rex rationem ponis cum ſeruis tuis: quin ab alijs, qui maioris ſunt dignitatis incipis? quin principum vitam examinas? cur in actiones nobi-

nobilium non inquiris? cur magistratibus actionem non intendis? cur iniquos iudices ad rationes non compellis? cur quæstores nimiùm quærentes non exagitas? inuenies haud dubiè plurimos, qui plus quam decem talentorum debeant millia, hos tamen præteris, quò à seruis rationem deposcas. Imitatur scilicet mundi huius Principes, qui magnorum insolentias tolerant, & à paruulis rationem deposcunt; in quo Saulem imitantur, qui animalia Amalechitarum iugulauit & regem ipsum impunem abire iussit; & Dauidem, qui Amalechitas latrocinijs infames dimisit indemnes, quo latrunculos, qui Siceleg vrbem succenderant, persequeretur, dicens: *Persequar latrunculos hos & comprehendam eos.*

Rex hic cū seruis rationē ponit, non vero cum dominis.

1. Reg. 15.

Hinc Anacharsis Scytha Philosophus iudices eludens, dicere solebat, leges & decreta aranearum telis esse similia, quæ vespas & fucos præteruolare permittunt, & muscas irretiunt; ita leges humanas indemnitatem concedere sceleratis & magnorum criminum reis, & latrunculos laqueo suspendere. De Principibus idem dicere liceat, qui sæpe latronibus & furibus maioribus parcunt, imò in regnis tolerant, & furunculos acerrimè prosequūtur, & ad necem deposcunt. Talis erat hic rex qui regni furibus prætermissis, seruos domesticos ad rationes compellit.

Anacharsidis dictum.

Adhæc notandum Reges & Monarchas sub seruorum horum nomine comprehendi. Testis sit Dauid, qui quamuis duobus amplissimis regnis imperaret, seruum se tamen dicere non erubuit. *Ab alienis parce seruo tuo*; item, *Ego sum seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.* id est, Ecclesiæ vasallus, atque omnes in hoc schemate

Reges Dei serui licet absoluti sint Principes.

coram

coram diuina maieſtate rationem reddere op[or]tet, & coram iuſtitiæ illius tribunali compare[re].
1.Cor. 5. Vnde doctor gentium Paulus, *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti*: omnes inquit, paruos ſi[-]mul & magnos, nobiles & plebeios, Princip[es] & Monarchas. Atque hac ratione rex omnes ſ[er]uos ſuos vocat, & voluit ponere rationem cu[m] illis.

Serui heris ſuis ſint vtiles. AEquum porro eſt, hanc rationem depoſce[re]; neque enim ſeruorum eſt, obedire duntaxat, [ſed] enitantur etiam ſummaq; induſtria allabore[nt] vt heris proſint & vtilitatem adferant, tum in [re] domeſtica, tum verò in omnibus quæ ipſis iniu[n]cta ſunt negotijs. fuiſſe conſuetudinem apud [ve]-
Lib. 56. folio. 410. teres refert Valerianus, vt quoties ſeruum in d[omi]num admitterent, nuces, ficus, dactylos, aliaq[ue] pomorum & leguminum genera, & nummos [a]liquot in caput illius effunderent: quo ritu ed[o]cere volebant, illos heri rebus & commodis i[n]uigilare debere, & cornu copiæ inſtar familia[m] beare. Talis ſeruus fuit Iacob in domo Laban,
Geneſ. 30. Ioſeph in palatio Putipharis, qui dominos ſu[os]
Geneſ. 39. locupletarunt, & rem domeſticam ſtrenuè [&] gnauiter, magno cū fœnore adminiſtrarunt. S[ed] æquo diutius rationibus his inhæſimus, mutan[da] iam clypei, & aliud iter ingrediendum, exam[i]nandus ſcilicet eſt ſeruus qui ei offerebatur i[n]genti debito grauatus; quod in altero membr[o] nos facturos promiſeramus.

Rex igitur in rationum examine proceden[s] inuenit vnum, qui decem ei talentorum deb[e]bat millia. *Oblatus eſt ei vnus, qui debebat ei decem mil[lia] talenta.* Mirum profectò, cùm omnes regi illi d[e]bitores ſimus, nonniſi de vno hic ſermonem eſ[ſe]. Sed hebraiſmus eſt, quo ſingulare loco plural[i]

pon

ponitur, quod in sacris Litteris obuium est, & præsertim in Psalmo XIII. *Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* Adhibet hic Spiritus sanctus verbum *declinauerunt*, ut ostendat, quemadmodum, qui Gammaticen discunt, à casuum declinatione incipiunt, Nominatiuo, Genitiuo, Datiuo, &c. ita in mundi huius Grãmatica, quam diabolus magnus ille litterator docet, & composuit, peccatores discere à Dei gratia, varijs peccatis, quæ meritò casus appellari queant, (sunt enim peccata mortalia casus & lapsus animę) declinare: & alios per nominatiuum, quales sunt superbi, qui se iactant, nomẽ quærunt, & inanes bonorum titulos consectantur: de quibus dici illud Psalmi queat, *Vocauerunt nomina sua in terris suis*, id est, præ superbia & arrogantia seipsos iactarunt, & nomen sibi comparari conati sunt.

Insignis conceptus.

Psal. 48.

Alij verò per Genitiuum declinant, qui vt filios & generationem diuitem reddant, ijsq; munia reip. & honores obtineant, plurima, præter fas & æquum committunt: cumq; filiorum vtilitati, dignitati & emolumento studere se iactant, ab animæ salute nimium quantum declinant. Matrem Zebediadarum imitati, quæ honorum sitientissima, & filios ad summum dignitatum culmen euectos videre desiderans, à perfectione declinabat, iter cælum versus deserebat, quam viam insisteret, nesciebat, & omnem Apostolorum cœtum perturbabat.

Matth. 20.

Per Datiuum nonnulli declinant, qui munera iudicibus offerendo, iustitiam eiusq; administratores corrumpunt, quo in causam suam propendeãt, & secundùm illos sententiã ferant: similes profectò scelesto illi Amano, qui, quo cruẽtã & sanguinariã aduersus Iudæos, quos cane peius & angue oderat, ob-

Iustitiæ corruptores.

Esther. 3.

tineret ſententiam, regio ſigillo communitam, de-
cem talentorũ millia ærario regio ſe illaturum ſp-
ſpondit: *Si tibi placet, decerne vt pereat, & decem mil-*
lia talentorum appendam ærarijs gazæ tuæ. Per eun-
dem declinãt caſum, qui auro alijſq; munuſculis &
cimelijs mulierũ ac virginũ pudorem expugnant &
corrũpũt; Vagaoni Holofernis ſecretario & amcũ
Parario ſimiles, qui quò pudicam Iudith illaquea-
Iudith. 12. ret, ait *Non vereatur bona puella introire ad domin*
meum, & honorificetur ante faciem eius, vt mandu
cum eo, & bibat vinum in iucunditate. Quin & Hol-
fernes illius pudori inſidiatus, in cubiculum in q
theſauri reconditi erant, eam deduxit, & quò ad i
Iudith. 11. citum concubitum eam pelliceret, diuitias ei ſu
oſtendit, *Et tu in domo* Nabuchodonoſor *magna eris*
nomen tuum nominabitur in vniuerſa terra.

Detracto-res es ma-ledici. Sunt & alij per accuſatiuum qui declinant, pr
ximum falſis calumniis onerãtes, duobus illis ve
ratoribus Babylonijs nõ abſimiles, qui Suſannę h
norem & pudicitiã infringere & offuſcare cona
adulterij eamdem accuſarunt; ſimiles etiam atro
Dan. 13. & 14. & ſanguinariæ illi Iezabeli, quæ innocuum Nabo
iniquis calumnijs impetens, & nomen eius nefa
apud Regem deferens, vita eum priuauit. Per hu
caſum declinant etiam, qui linguæ ſuæ virulent
alijs detrahunt, nomen proximi arrodunt, eius h
3. Reg. 21. norem lædunt & violant, milleq; iniurijs, calu
nijs, conuitijs proſcindunt; in quo ſceleſtum & m
ledicum illum Semei referunt, qui Dauidem & li
2. Reg. 16. gua & ſaxis impetiuit dicens, *Egredere, egredere v*
ſanguinum, & vir Belial, reddit tibi Dominus vniue
ſum ſanguinem domus Saul, quoniam inuaſiſti regnu
pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom fi
tui: & ecce prement te mala tua, quoniam vir ſangu
num es, regum homicida & Principum ſanguin
ſitientiſſimus.

Doce

Docet Despauterius etiam per Vocatiuum decli-
iare, & horum de numero sunt, qui cum grauissima
ommittunt flagitia, virtutum nomine eadem con-
estiunt: acediam namq; & otium recreationem di-
unt; peccatum carnis, fragilitatem appellant; su-
erbiam & arrogantiam, honoris propugnandi stu-
ium; iram, bilem & murmurationem Zeli pallio
egunt; auaritiam & vsuram, sapientem solertiam,
prudentiam indigetant & vocant in quo Hebræ-
s imitātur, qui idola muta & elinguia vt Deos ha-
ebant; similes etiam magno Iudæorum concilio,
uod magnum Sanedrin dicebant, quòd cùm Chri-
um ne ei adiudicasset, quo nullum tamen grauius
imen admitti poterat, vel vmquam admissum est,
tum quemdam iustitiæ se facere credebat.

Multi vitia velut virtutes fingunt.

Exod. 32.

Denique nonnulli sunt qui per Ablatiuum decli-
nt, qui nimirum rapto viuentes proximi faculta-
s auferunt, sexcentis excogitatis artibus & asti-
s aliena præter fas & æquum inuadunt. hi sunt
agni illi latrones qui respublicas expilant, & re-
a deripiendo vastant, rubicundo orphanornm &
duarum sanguine victitantes. Hos autem similes
e censeo Syro illi Heliodoro, qui templum Ie-
solymatanū viduarum opes asseruabantur, expi-
e ac diripere conatus est. Summus Pōtifex enim
am nefaria eum expeditione deterrere satagens
*endit, depositaesse hæc, & victualia viduarum & pu-
lorum.* An non per Ablatiuum ille declinabat? vt
reliqui, qui nonnisi è præda, latrocinijs, furtis ac
eptionibus viuunt. Et quoniam Grammaticale
dium ingressus sum, addo, nonnullis hanc Grā-
iticorum regulam commode aptari posse,

Raptores rerum alienarum.

2. Mach. 3.

Est ablatiuus nonnullis solus in vsu,
Obice, sponte, diu, noctu, natu, impete, iussu, &c.

ui scilicet semper & nullo nō loco auferūt, noctu

videlicet & interdiu, ſponte vel violenter, vel etiā aliorum conſilio aut iuſſione, ita vt & nati ad hoc videantur. Quā igitur noxiæ hæ declinationes ſunt, ſed occaſione verborũ Prophetę Dauid, *Oēs declinauerunt*, è Theologico ſtadio in Grāmaticorũ paleſtra deſcendemus. Sed eò vnde digreſſi ſumus redeundũ eſt, & ſeruus hic debitor accuratius examinandus

Qui debebat ei decem millia talenta. Gulielmus Budæus, cui pares Gallia noſtra paucos protulit, hunc locum examinās, vt genuinam huius debiti ſummā colligeret, ait, talentum veterum ſexcentis valuiſſe coronatis, adeò vt hac numerandi ratione decem talentorum millia tantundem ſint, ac ſex auri v[...] vt vocant, vel ſexcenta florenorum millia, quæ m[...] ſer hic Domino ſuo debebat. E quo duo licet colligere, primò Principis huius bonitatem, quòd tan pecuniæ vim homini, qui ſoluendo non erat, & [...] nullum habebat vadem, concredidit. Sed hæc [...] agendi ratio eſt, qui liberaliter omnia offert; n[...] verò mundi, qui, cùm nullam facere iacturam [...]lit, nihil niſi pignore accepto, dat mutuo. Dein[...] magnam ſerui huius diſſolutionem & luxum, [...] cùm regio theſauro præfectus eſſet, tam prodi[...] fuit, vt magno etiam ære alieno grauatus fue[...] Et ſanè magna illius dilapidatio fuerit neceſſe [...] cùm tot debita contraxerit.

Mundus nihil amittere vult.

Serui huius debita.

Decem millia talenta. S. Hieronymus & Auguſti[...] aiunt per ſenſum hunc, decem mille talentorum [...]bitorem peccatorem mortali peccato inquinat[...] intelligi debere, quod peccati genus, debiti nom[...] appellatur, quòd peccatorem diuinæ maieſtatis [...]bitorem conſtituat, eiq; deuinciat. Quare Theol[...] quærunt, quid admiſſo peccato mortali in anima [...]maneat; & reſpondit D. Thomas, maculā quamd[...] & turpitudinem eidem inhærere, ſed Scotus mel[...] rem examinans, ait, obligationem quamdam ſup[...]

. 2. qu. 86. rt. 2.

e[...]

esse, qua æterno supplicio peccator obligatus manet: cui opinioni quã proximè accedit Propheta regius dicens, *Declinãtes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* quo loco Cassiodorus ait, duo hic peccatorum genera designari vnum omissionis, alterum commissionis, illud negatiuum, hoc verò positiuum; vtraque autem Dauid æternis supplicijs expiari debere credit. Scotus in 4. dist. 14. Psal. 114.

Et sanè peccatum mortale debitum mille talẽtorum est, tanta inquam obligatio, vt suis eam viribus homo soluere non posset, neue thesaurum in mũdo adeò amplum reperire quis queat, quo eidẽ satisfiat, nisi cælitus gratia & liberalitas quædam affulgeat. Appellatur deinde debitum infinitum, quòd infinitam nequitiam includat, tum quòd gratiam, quæ infiniti pretij & valoris est, destruat & euertat. Peccator igitur seruo huic similis est, qui decem domino debet talentorum millia. Peccatum mortale infinitum est debitũ.

Hinc discere licet, quanto maiora grauioraq; sint debita quæ debentur Deo, quàm quæ hominibus, cũ debitum regis decem talentorum millibus, conferri verò nonnisi centum denarijs æstimetur. Quamobrem Dauid rex, quamuis Vriam & Bethsabee & vniuersum regnũ offendisset, nihili hoc faciebat; sed animo voluens quàm grauiter in Deũ dereliquisset, lacrymans, *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* quasi dixisset, Tam graue Domine debitum est, quo tibi adstrictus sum, vt, nisi mei miserearis, & ipsum imminuas, soluendo non sim, sed sim miser ille seruus, qui tibi decem mille talenta debeam. Quæ sit inter Deo & hominibus debita differentia. Psal. 50.

Omnes porrò homines debitis grauantur, Deũq; creditorem habent, *omnes enim*, ait Apostolus, *peccauerunt, & egent gratia* Dei; & Iacobus, *Et in multis offendimus omnes*: & omnes omnino homines Regis huius pedibus aduoluti clamant & obsecrant; *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debi-* Rom. 3. Iacob. 3. Matth. 6.

toribus nostris. Notãdum autem hic est, dixi *debita* in plurali: sunt enim peccata commissa in Deum & in proximum: notandum præterea, per decem hæc talentorũ millia infinitam peccatorum multitudinẽ denotari. Atque hoc innuit olim rex Manasses orãs; *Peccaui super numerum arenæ maris* Id est, ex mente

2.Paral.vlt.

parabolæ, Quid agam Domine, debitis quî satisfaciam? vnde soluendo sim? non enim tot in mari arenæ, quot in anima peccata.

Huc animum, mentẽ, & oculos aduerte peccator, huc cogitationes dirige. Dic mihi quid cogites, cùm ille regis seruus sis? quomodo satisfacies, tot debitis grauatus? quomodo somnum capies, quomodo quiesces, tantum humeris onus impositũ cũ habeas? Octauius Augustus cũ audiret, supellectilẽ cuiusdã Equitis Romani venalem esse, qui infinitis dum vi-

Macrob. Saturn.

ueret debitis grauatus fuerat, nullum tamen mæstitiæ aut contracti animi signũ dederat, sed quietè & securus vixerat; culcitrã illius sibi coëmi iussit, dicens se qui negotijs ad imperij administrationem spectantibus obrutus, dormire & quietem carpere non poterat sperare, in lecto equitis huius, ære alieno grauati, securi tamen & molliter viuẽtis, quietẽ forsitan se inuenturum. Mirabatur Augustus, tantam equitis huius, ære alieno grauati securitatẽ. equidẽ miror peccatorẽ, qui tot peccatis & proinde debitis grauatus est, somnũ capere, quiescere, securũ esse posse. Seruus sanè hic, qui huius typus est, anxius est & sollicitus, cumq́ue soluendo non esset, iussit illum dominus, simul & vxorem & liberos in mancipia diuendi, & omnia illius venumdari.

Mirum qui peccator dormire queat.

Erat sc. moris apud veteres venũdare homines,

4.Reg.4.

vxores item & liberos, quo debitis satisfieret. Cuius rei exẽplũ in libris Regũ legere est, in quib. vidua quã maritus contractis debitis onerauerat, dũ videret apparitores domum ingrediẽtes supellectilẽ vt diuendãt, & filios in seruitutẽ trahãt, Elisæo suppli-

cantem audio; *Ecce creditor venit, vt tollat filios meos ad seruiendum sibi.* Rex igitur hic seruum, & supellectilem illius diuendi iubet. quo loco Hieronymus *iussit*, pro permisit exposuit, permittit scilicet iusto suo iudicio Deus peccatorem diuendi, id est seruum & mancipiorum scelestorum dæmoniorum fieri, vxorem quoque eius, id est prauam concupiscentiã, è qua tam scelesta & copiosa propago pullulauit; filios item, id est praua opera; omnia quoq; quæ habebat, id est facultates omnes temporales. Peccator se diuendet.

Iussit eum Dominus venumdari, & vxorem, & filios, & omnia. Demonstrare hic etiam Spiritus S. voluit, peccatorem, mortifero delicto admisso, tum quoad corpus, tum quoad animã Deo obligari, tum etiam quoad mẽbra oĩa & sẽsus debitorẽ cõstitui. at primaria debitrix ipsa est anima, in qua voluntas; non enim peccatum peccatum est, nisi in quantum voluntarium. Vxor verò ipsa est caro; filij, appetitus & sensus corporales, qui omnes animam corrumpunt, & ad peccandum exstimulant, ac tandem eiusdem interitum causantur. Debitrix autem hæc instar serui huius, qui cùm soluendo non esset, venumdatus est, diuenditur.

Est hæc sacræ scripturæ loquendi ratio. Vendere enim aliquem tantundem est, ac deserere, reijcere, & concupiscẽtijs & desiderijs prauis tradere. Vnde Apostolus in peccatoris imagine de se loquitur, *Ego carnalis venumdatus sub peccato.* Et in historia Machabæorũ de quibusdã impijs & scelestis scriptum est, *Recesserunt à testamento sancto, & venumdati sunt, vt facerent malum.* Et apud Prophetam *Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Quod autem Prophetæ prædixêre metaphoricè, parabola hodierna ad oculum denotat. Rom. 7. 1. Mach. 1. Isai. 50.

Iussit eum Dominus venumdari. seruum venumdari

tolerari queat, vt ita debitis, & creditori satisfaciat. At quare vxorem, & filios? quid comisêre vt subhastentur? æquum est, consonum, ratio exigit, qui delicti fuerunt participes? annon sæpe fieri videmus, quòd vxor, dum superbè vestiri, & luxum sectari vult, maritum debita cogat cõtrahere, & cancẽ foro cedere? An non etiam filij sæpenumerò in causa sunt, vt, quò ad dignitates & honorum fastigia perueniant, & magni inter suos nominis sint, & ad opimum matrimonium pertingant, parentes ære alieno grauent, familia pessumeat, ac penitus destruatur?

In hist. de viris illustr. ord. Cisterc.

Ordinis Cisterciensis monumenta tragicum de quodã mercatore casum referunt: hic cùm in extremis esset; & Tabelliones ad testamenti tabulas cõsignandas cõuocasset, inter cetera legata hoc etiã apponi iussit, *Corp⁹ meũ terræ detur ex qua sumptũ fuit, anima verò dæmonibus tradatur; quia eorũ est;* Quibus auditis cùm omnes non mediocriter consternati essent, ac dicerent, quis ais? phrenesi laboras? sensibus non constas? sed cùm tertiò illud ipsum repetisset, & constare sibi sensus dixisset, mox fremebundus & indignans subiunxit, *Anima mea dæmonibus detur, insuper anima vxoris meæ, & animæ filiorum meorum, & anima confessoris mei.* Mea quidẽ, quia multa præter fas & æquum comparaui; vxoris, quòd me ad ipsum exstimularit, &, quò vanitates consectaretur, ad lucra iniqua coëgerit; filiorum autem, quòd quò illos locupletarẽ, alios bonis exuerim & defraudarim; confessarij deniq; mei, quòd toties tam facilè absoluerit. Quibus dictis impiam animam efflauit. Nemo igitur miretur, si homo hic rex seruum, vxorem, filios, & omnia illius venumdari iubeat.

Quid homini pariat peccatum.

Dum autem venumdatum seruum & omnia illius subhastata auditis, cogitare potestis, quantũ homini adferre detrimentum peccatum soleat. Mere-

tur

ur siquidem, vt penitus desoletur, nihilq; in eo integrum & sanum perseueret, In Aegypto siquidem omnia ob admissa peccata destrui videmus & euerti, animalia pereunt in pascuis, in aqua pisces, in agris segetes, primogeniti in domibus, & parentes naufragium patiuntur in Mari rubro. Opum amisso, hominũ castigatio, & miseria in domo ac familia miseri huius serui. Verũ quid factum est? quid agit? quem rebus suis modum præscribit.

Cùm igitur miser hic herum indignantẽ & irritum videret, inq; ruinam serui cõspirasse, ad misericordiã & opẽ implorandam confugit: quamobrẽ t à tã funesto herum proposito auerteret, pedibus llius supplex prouolutus est, & lacrymis suffusos abẽs oculos sui vt misereatur postulat, veniam cõmissorũ flagitat, patientiam habeat, omnia se tandẽ persoluturum, nihil vt amissum sit, spondet. *Patientiam habe mecum*, tẽpus concede, noli ita me premere, spero.n. cũ tẽpore omnia me redditurũ nullã penitus iacturã patieris, lictores inhibe, compesce hos ominũ nũdinatores, subhastationẽ aufer, foro non cedam, *& omnia*, ad vltimum quadrantẽ *reddam tibi*. Serui huius preces.

Quid ais miser peccator? vnde tibi tot suppetent talenta, quibus debitũ dissoluas? Benè profectò ait, rimò; si enim Deus nos amare cœperit, omnia etiam minima, etiam haustum frigidæ in satisfactionem, ac debiti imminutionem admittet. Secundo, uoniam, cum omnia homini subdita sint, & homo eipsum Deo vicissim subijciat, omnia illi subijcere adem ratione videtur. Tertio quoniam verè pœnitẽti, vitæq; reformandæ incumbere volenti, quidquid demum agit, siue bibat, siue comedat, siue quiescat, omnia ad Dei gloriam, & æris alieni solutionem cedunt. Quin & seipsum castigans, gratum ui Deo offert sacrificium, ac velut holocaustũ mactat, atq; hoc est domino illi omnia reddere. Quarto Quomodo peccator Deo omnia reddat?

omnia se redditurum spondet, quia scit per pœnite[ntiam]
mortem & sanguinem Iesu Christi operibus suis ap[pli]
cari quæ cùm infiniti pretij sint, omnia haud du[bie]
mundi talenta præcellunt, quapropter non immer[itò]
quasi iam de re certus ait, *Omnia reddam tibi.*

Egregia quædam in his serui postulatis notanda [ve]
niunt. promittit primo se redditurum omnia, quo e[do]
cemur, in peccatorum exomolegi, fida & sincera d[eli]
ctorũ patefactione confessioneq́; , omnia quæ anim[am]
& conscientiam grauant, reddenda esse, omnia sinc[erè]
aperiendo nullũ vt data opera reticeatur; vel nequ[iter]
silentio inuoluatur: nã vt Deus dũ remittit, remitti[t o]
mnia, nullã delicti pœnã sibi reseruans; ita peccator [se i]
psum excusans, accuset & patefaciat generaliter om[nia]
nullũ vt subticeat Dauid rex delictorũ dũ veniã postu[la]
ret, omniũ postulat, & confessionẽ generalẽ instituit, [di]
cẽs, *Et omnes iniquitates meas dele.* Id est, scio te nũqu[am]
mediã peccatorũ partẽ remittere sed indulgentiã tu[am]
plenariã & vniuersalẽ esse, condonationem tuã gener[alẽ]
nulla crimina reseruantẽ. quamobrẽ te rogo, omnia m[i]
hi vt ignoscas, vt & omnia tibi confiteor. *Omnia reddã [ti]*
bi. Secũdò apertè profitetur. Deo se omnia velle redd[e]
re: hic iterũ docemur, Deo, si illius pacẽ & amorẽ, illi[us]
gratiã adipisci velis, omnia, id est interiora & exterio[ra]
corpus & animã, omnesq́; facultates esse reddẽdas. M[a]
gos Strabo refert sacrificantes, aliud nihil offerre d[i]
consueuisse quã victimarũ corda & capita, atq; his o[b]
latis illos contentos aiebant, reliqua hominibus cede[n]
do Sed erroneũ hoc est; at Mosaicæ legis Sacerdotes l[on]
gè aliã & laudabiliorẽ consuetudinẽ sacrificandi hab[e]
bãt, cũ Deo offerrent omnia nihil sibi reseruãtes, qui[n]
imò sæpè holocausto cuncta absumebant. Quin & D[a]
uid seipsum Deo in sacrificiũ offerens, totũ offert & d[e]
dicat dicens, *Cor meũ & caro mea exultauerũt in Deũ viu[um]*
Quo loco *caro* pro corpore integro, & cor pro anim[a]
excipiendum. Atq; hanc professionem Christianus De[o]
emittere debet, dicens, *Omnia reddã tibi.* Miser hic ser
uus, qui causæ suæ diffidebat, hæc cũ domino dixisset
ita illius animũ inflexit, vt nõ modò postulatis annue
rit, sed omne æs alienũ penitus, chirographũ rescidẽs di
miserit

Mysticę obseruationes quoad serui huius postulata.

Psal. 50.

Omnia Deo reddẽda sunt.

Magorum mores in sacrificiis.

Psal. 83.

iserit. O bonitatē infinitā! ô clementiā incredibilem,
eatū seruū, huiusmodi qui herū nactus sit, beatū inquā
unc si gratiā agnosceret Verum quid agit iam in gratiā
missus? Ecce qui tā benignū & mitē Dñm expert⁹ erat
humanū se & immitē erga cōseruū ostēdit: qui tantā
omini clementiā bonitatemq; expertus erat, crudeli-
tem aliis demonstrat: cui decē talentorū millia dimis-
erant, centū denarios quamprimū sibi persolui petit.
barbariē inauditā! ô ingratitudinē merito castigan-
! Hic igitur seruus cū hero valediceret, incidit casu in
ū conseruorū, qui centum ei debebat denarios, quos
olenter & importunè sibi solui postulat. imò apprehē-
fauces propemodū elidit & suffocat. Miser ille supplex
dibus illius aduoluitur, lacrymatur, supplicat, & vt pa-
ntiā habeat, obsecratur. At effrenis ille tortor ferro &
amante durior, & peruicax, nullis flectitur precibus,
d in carcerē illum detrudit, donec æs alienū dissoluat.
ic ceteri serui indignari, & tantam feritatem Regi si-
nificare: qui iratus, eū ad se vocari iussit, & tantam bar-
riē detestatus, & quā vehementissimè succensus ait,
ue nequā, an non ego tui misertus sum, quoniam po-
ılabas? cur non eamdem conseruo tuo misericordiam
hibuisti, qui tantoperè tibi supplicauit. Equidem tam
e tibi benignū exhibui, & tu scelestе, perfide, ferox,
mitis tantam crudelitatem ostendis.

Serue nequam nonne ego tui misertus sum? Hic latent my- — Cur seruus hic nequā dicatur,
eria, miracula, dubia, quæstiones? Cur scilicet seruus
c nequam appellatur, cùm quod suum est exigit, & de-
ta sibi cupit persolui? neq; enim nequā ille dicendus
t, qui ius suū propugnat & quæ tibi iure meritoq; de-
tur exigit. Nequā tamē est, & hoc nomine appellādus — *Matth:* 5.
uòd mortaliter deliquerit conseruū suū suffocans. Si
im graue delictū est, iniurias in fratrē effudisse, quan-
m Deus bone erit, tantam violentiā inferre? Offendit
inde, quod conseruū in carcerē authoritate propria,
ne vllo iudicis decreto, rapuerit; hoc quippe ad mini-
rum publicum spectat, nō verò ad priuatum aliquem.
ertio mortaliter deliquit quod qui soluendo nō esset,
l solutionē coegerit, quāuis tamē soluendi volūtatem
aberet: docet quippe caritas, inopi dare, quicquam ve-
ò illi auferre prohibet.

Quartò graue crimē cōmisit, quod socii misertus non
1. Ioan. 3. fuerit, scribit enim in Canonica sua Ioannes, *Qui vie-*
rit fratrem necessitatem habere, & clauserit viscera sua a te
quomodo charitas est in eo? Quinto peccauit etiā ob sum-
mam illam ingratitudinem, maximè enim ingratitudi-
nis argumentum est, post tot tamque ampla à Domi[no]
qui amorem erga proximum summopere iubet ac [e-]
prædicet, recepta beneficia, ob exigui rem momenti fra-
trem tam iniquè & inhumaniter habere, & carce[ri]
mancipare: atque ideò suppliciis à Domino traditur.

Est siquidem magnæ ingratitudinis nota post decem
mille talentorum debiti remissionem, centum denar[i-]
os fratri nolle remittere. O ingratitudinem cęlo, terr[is,]
hominibus simul & Angelis ipsique etiam Deo exosa[m!]
Venit mihi porro hic in mentem insignium illoru[m]
versiculorum, in ingratos decantatorum.

Lex & natura, cœlum, Deus, omnia iura,
Damnant ingratum, tristantur eum fore natum.

Sola igitur ingratitudo seruum hunc Domino ex[o-]
sum reddit, & dicere cogit, *Serue nequam.*

Verè igitur hoc nomine donatur, ostendit siquide[m]
se crudelem, barbarum, & in socium inhumanum, cū ta-
4. Reg. 9. men caritas. & vnius naturæ instinctus, contrarium i[n-]
sinuent, tantum verò abest, vt offensam & iniuriam r[e-]
mittat, vt etiam vindictā sumat, & debita violenter ex-
torqueat. Impia illa & sanguinaria Iezabel, Prophet[a-]
rum exagitatrix, à canibus discerpta fuit, & equoru[m]
vngulis protrita, quòd triste spectaculum cùm Iehu r[e-]
conspicatus esset, seruis ait, *Sepelite eam, quia filia reg[is]*
est. E qua historia efficere volo, quod quamuis inimicu[s]
noster sit improbus ac sceleratus, illi tamen benefac[i-]
endum sit, quia creationis iure summi & æterni regis e[st]
filius, & vnica hæc consideratio exstimulare nos debe[t]
Zach. 14. vt illi gratos nos & beneuolos declaremus.

Promisit olim Zachariæ Deus mirabilia, *In die illa*
id est in lege Euangelica, *erunt lebetes in domo domini*
id est in Ecclesia, *quasi phiala coram altari.* O promiss[a]
inaudita! cùm itaque fore ait, vt lebetes ad cibos co[-]
quendos destinati, aliquando in vasa cultui diuino de[-]
stinata conuerterentur, aliud nihil ostendit, quàm ani-

mo

nos illos carnales, in quibus igne quodam concupiscẽ-
tiæ & vindictæ, plurima ebulliebant vitia, inimicitiæ, & *Philo in*
ltiones, legis Euangelicæ tempore ita conuertendos *Cantic.*
& immutandos , vt solum amorem Dei & caritatem *Vrbes re-*
erga proximum, aliasque virtutes Christianas spiraturi *fugij in*
& exhalaturi sint. Sed videre hic est veterem quemdam *potestate*
hebetem, prauis affectibus, crudelitate , impatientia *Leuitarũ.*
sordidum, id est, hominem scelestum, qui fratris sui nõ
miseretur, qui ad vltimum vsque quadrantem, sibi solui
vult, & leæna & tigride immanior est.

Serue nequam, nonne oportuit & te misereri conserui tui? Certè misericordia qui indiget, erga alios misericors vicissim sit oportet, & qui peccatis grauatur, erga peccantes benignum se exhibeat. Ideò factum putat Theodoretus, vt, dum Iudæorum aliquis lapidibus obruendus foret, omnes vrbis ciues, mortis illius testes & spectatores essent, & singuli singulos proiicerent lapides, vt qui eiusdem esset criminis reus, rei miseratione tangeretur, & supplicium perhorresceret. Ipse etiam Philo in Cantica commentatus ait, Deum eodem artificio vsum, cum vrbes refugij & asyla in Leuitarum potestate esse voluit. Nam cum filij Leui, vt excidium Sichemitarum testatur, homicidæ exstitissent, sororis suę Dinæ raptum vindicatur, & deinde vituli aurei adoratores per castra iugulassent; iniquum videbatur, eos aliis homicidis, qui ad illos confugiebant, portas vrbis occludere. Et interea ferus hic seruus ære alieno grauatus, quique sui dominum miserere petiit, conserui debitoris misereri renuit.

Serue nequam nonne oportuit te misereri conserui tui? Quotnam Deus bone seruo huic nequam & iniquo hodie similes reperire est, imò etiam crudeliores & inhumaniores, qui misellos debitores exagitant quàm crudelissimè, litibus eos deuorando per apparitores diuexando, carceri mancipando, sexcentas denique illis iniurias irrigando. Olim ita præcepit Deus in Deuteronomio. *Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quãtum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.* O miserũ! *Deut. 23.* Olim in diuitum vineas pauperibus ingredi fas erat, modò omnes ijsdem excluduntur, & mille intrantibus suppliciorum genera irrogantur. Ioseph

Ioſeph fratribus Aegypto exeuntibus præcepit, fra-
Allegoria. trem natu minimum Beniamin ſecum vt ducerent, alio-
quin eum non amplius; viſuris, *Alioqui non videbitis fa-
ciem meam, niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis vo-
biſcum.* Allegoricè denotatur, nefas eſſe coram Chriſto
fratre noſtro cæleſti comparere, aut faciem diuinam
contemplari, ſi fratrem noſtrum minimum, id eſt pau-
perem, nobiſcum non ducamus, id eſt eodem habea-
mus modo quo nos ipſos (pauperes enim ſũt inter om-
nia hominum genera minimi) quos ſi neglexerimus,
Deus à nobis vultum auertet; at ſi reſpexerimus, ampliſ-
ſimam nobis mercedem pollicetur. Videte enim
ſeruum hunc corripiat & coarguat, quod in fratrem in-
humanus & immitis exſtiſſet.

Serue nequam, nonne oportuit & te miſereri? Quid? tu
à me ſceleſte fauores & beneuolentiæ ſigna recepiſti,
tamque benignè habitus es, tantam tamen crudelita-
feritatemque erga debitorem tuum, qui pauculos de-
bet nummulos, tamque promptam ſoluendi volunta-
habet, oſtendiſti? vbi tua humanitas eſt homo? tua vbi
caritas Chriſtiane? vbi tua humilitas eſt ſerue? Nulla
profectò! maior crudelitas & barbaries, quàm ipſa ho-
Non eſt crudelitas maior hominis crudelitate. minis, vnde prouerbium emanauit, *Homo homini lupus.*
Nulla etiã maior inimicitia quã inter homines, adeò vt
& ipſe Chriſtus diaboli nequitiam & peruerſitatem ex-
primere cupiens, quæ tamen parem non habet, per ho-
minis illam nequitiam expreſſerit. legimus ſiquidem in
Matth. 13. Euangelio *Inimicus homo hoc fecit*, de Zizaniorum ſemi-
natore; quo loco S. Hieronymus, atq; omnes adeò Pa-
tres, & præſertim S. Thomas in Catena, diabolum deſi-
guari credunt. Adeò vt immitis & immiſericors, diabo-
Dan. 8. lus humanus, & homo diabolicus ſit.

Daniel poſtquam in lacum leonum Satraparum &
Principum Babyloniorum inuidia coniectus eſſet, Na-
buchodonoſor rex belluarum potius quam hominum
benignitati confidens, ingens ad introitum laci collo-
cari iuſſit ſaxum, illudq; regio obſignari ſigillo, *ne quid
fieret cõtra Danielẽ.* Sciebat ſcilicet rex hominis iratiferi-
tatẽ leoninã ac belluinã trãſcendere, & magis eſſe me-
tuendam, cùm ſibi perſuadeat, Danielem inter belluas,
quam

uam inter homines ſecuriorem fore, & illas maiorem uàm hos, benignitatem demonſtraturas.

Verum hoc eſſe, & hominis crudelitatem metuendam iuis eſſe docebit manus illa ſcribentis, quā vidit meas inter epulas Babyloniorum rex, quæ tantam illi ormidinem incuſſit, itaq; perterruit, vt toto tremens orpore ſemianimis ciciderit, & viuens mortuus fuerit. eus igitur oſtendere cùm vellet, quo inſolentiam illus caſtigaturus eſſet modo, & quæ flagella exerturus, anum hominis produxit, qui ad parietem hæc verba riberet, *Mane, Thecel, Phares*; non monſtrauit illi vnulam tigridis, non vncos leonis, non aduncos aquilæ edes, ſed vnicam hominis manum, vt rigorem & ſeueratem flagelli ſui oſtenderet. Deſignare itaque oluit, illius ſe punitionem in hominum manus conſiaſſe qui nimirum crudelitatem tam probè callent, allus vt pes vel vngula reperiri queat, quam non omferitatis genere ſuperent.

Propheta ad Dauidem miſſus, tria illi flagella propoit, atque optionem dedit, vt è tribus vnum ſeligeret, el ſeptennio duraturam famem, vel trimeſtre bellum, el peſtem triduanam. Preſſum ſe vndiquaque rex viens, nulla diuinæ iuſtitiæ effugiendæ ſpe affulgente, ndem re accuratius examinata dixit, *Coarctor nimis, d melius eſt mihi, quod incidam in manus Domini, quonin multa ſunt miſericordia eius.* Mauult ecce in Domini anus incidere, quam in hominum, ſibi perſuadens ullū in mūdo animal reperiri, quod cū homine, quoad udelitatem, feritatem, & barbariem ſit comparandū. leò toties magno cum affectu orat, *Eripe me domine ab omine malo.* Huc me traxit ſerui huius feritas & inhuanitas, Dominum verò ad tam rigidam caſtigationē, in tortorū manus illū tradiderit, carceri mācipari, & ebitū quod remiſerat, ad vltimū vſq; quadrātē repetiet. O iuſtam punitionem! ô flagella promerita! ô iuſtiam æquiſſimam! *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi on remiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris.* 2. Reg. 24. Pſal. 139.

Hic Euangelij Epiphonema, & concionis hodiernæ nis. Veſtrum eſt, Auditores, eadem mente voluere: conderate igitur imprimis peccati grauitatem, cùm ipſum Notanda in hoc Euangelio.

decem

decem talentorũ sit millium debitũ, & quod peccato-
rei sumus toties etiã decies mille talenta debemus. At-
tendite miserum peccatoris statum, cũ creditor hic de-
bitorem, vxorem & filios eius, & quidquid habet di-
di iubeat Sed eadem opera notate promptam Dei mi-
sericordiã in eos qui eamdem deposcunt; cùm miser i
seruus quamprimum vt se genibus domini aduoluit,
tens sui vt misereretur, veniam impetret, & omnis de
ti remissionem. Simul etiam considerate, quã caritas
proximũ Deo grata sit, quàm verò econtra exosa inh
manitas & inclementia, simul & ingratitudo de grat
& charismatibus receptis, cum rex hic tãtopere in ser
insurgat quòd in conseruũ ingratus & rigidus exstitisſ
& beneficium ab hero acceptum neglexisset, vt illu
carceribus mancipar it, & tortoribus tradiderit.

Signum est, Deus bone odio te prosequi illos qui i
misericordes sunt, & viscera clementiæ exuêrunt: sig
est inquam, te aduersari illis, qui inexorabiles sunt, n
plus viso paupere mouentur, quàm dura silex aut M
pesia cautes. Hic scilicet ostendis iustitiam tuam sim
& misericordiam; hanc debitum seruo remittendo;
lam ingratitudinem & crudelitatem coarguendo. T
noster rex es, nos verò serui tui; quibus incumbit rati
nem exactam tandem aliquando reddere. Sumus inq
serui tui, similes huic ingrato, qui tibi decem deb
mus talentorum millia, tot supplicia quæ tot pecca
promeruimus, tot pœnitentias quas tot delicta ex
gunt. Habe igitur nobiscum patientiam, tempus ad
gendam pœnitentiam concede, iustitiam differ & o
nia tandem reddemus tibi. Nostri itaque miserere;
mitte, indulge, hac scilicet conditione, vt quemadm
dum tu nobis ignosces, nos quoque non ad exemplu
scelesti huius serui, proximo ignoscamus. Atque vni
hæc est, ad gratiam tuam in hoc mundo, & gloriam
cęlestem in altero promerendam, ratio, cu-
ius nos consortes reddant Pater &
Filius & Spiritus sanctus
Amen.

DOM

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

eddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Matth. 22.

NTER cetera summi Iudæorum Pontificis ornamenta, lamina erat aurea, quam in fronte gerebat, quę sacratissimum Dei nomen inscriptum continebat; atq; hæc vittæ hyacinthinæ alligata erat. Cęterum hocce præcepto ostendebatur summum *Exod. 28.* cerdotem ab ima calce vsque ad summum capitis vertem, ad Deum spectare, mundum verò nihil in ipso poslere debere; Solius siquidem Dei totus erat, cuius symolum & insignia præfert. Vt mysticè hoc exponam, crederim hic designatum, Deum hominem condidisse, vel sacerdotem, vel vt creaturam ratione præditam, qui nō m amplius sanctum eius nomen, sed vniuersam illius entiæ imaginem animæ fronte præferret. Vt hinc discemus, totum hominem ad Deum spectare, cùm in natu: lamina illius typum & insignia insculpta gestet: atq; ita nimam, nomisma illud aureum, diuinitatis imagine insiitum, Deo necessariò reddi debere. Hoc præsenti Euanelio continetur, cuius occasione præclaros vobis cōcepis producam, si Spiritus Paraclitus mihi succurrere, & eipara pro oratore intercedere non dedignentur. Idcircò ngelicam illi salutationem offeramus, cùm Angelo doentes, *Aue Maria.*

Ea fuit omnium semper Philosophorum opinio, vt crediderint ipsum intelligere & cognoscere, essentialem hominis proprietatem esse, ob quam sc. creatus esset, & qua, aturæ instinctum sequendo, delectaretur. Videbant eim omnia animalia proprietatem quandam naturalem con-

continere, & in eiusdem operatione maximè delectari: *Libr. 1.* quòd tum in Politicis Aristoteles, tum ipsa nos docet experientia. Cernere enim est aues volatu, bestias cursu, bruta feritate, hominem rerum intelligentia delectari. Huc referemus præclaram illam Quintiliani sententiam, *Lib. 1. de orat. instit.* *Sicut aues, inquit, ad volandum, equi ad cursum, ad sæuitiam feræ gignuntur, ita nobis propria est mentis agitatio atque solertia, vnde origo animi cœlestis creditur.* Et ante illum *Comment. Auerrois in 2. de anima.* Commentator Auerrois libr. 2. de anima, ait, scientiam primam animæ perfectionem esse. cui suffragatus Magnus Augustinus in Enchridio, & refertur 2. libr. sentent. dist. 1. dicens, *Fecit Deus rationalem creaturam, vt summum bonum intelligeret.* Sed etiam Aristoteles ab hoc axiomate, quod à proposito nostro vsq; adeò alienum est, Metaphysica sua incipit, *1. Metaph.* *Omnes homines natura scire desiderant.*

Veritas obiectum intellect⁹. Cæterum intellectus obiectum ipsa est veritas, & ipsa scientia nonnisi verarum rerum est scientia, teste eodem vbi supra Aristotele: *Sicut bonum est obiectum voluntatis, ita rerum intelligentia.* Atq; hinc fit vt omnis hominis perfectio, omnisq; naturæ illius dignitas & eminentia in veritatis cognoscendæ desiderio consistit: cuius argumento innixus Cicero ille Christianus, Lactantius aduersus gentiles dicebat, *Lib. 3. Inst. Christian.* *Naturam hominis Deus veri adipiscendi cupidissimam fecit.* Cuius rei ratio peregrè est; nam vt omnis facultas obiectum suum naturaliter sequitur, eiusq; fruitionem maximopere desiderat, quòd in eo illius bonum, perfectio, delectatioque, vt Aristoteles *Lib. 2. de anima & 10. Ethic.* asserit, dependeat: ita humanus intellectus, naturali quodam impetu, veram rerum omnium cognitionem imprimis desiderat & expetit.

Lib. 1. offic. Huc alludens Eloquentiæ flos & decus Tullius, in officijs & in Tusculanis scribit, *Insatiabilis quædam cupiditas inest mentibus nostris veri videndi.* Dauid quoque rex aliud non desiderabat, quàm veritatem penitus agnoscere, hinc supplex orabat, *Psalm. 24.* *Dirige me in veritate tua.* & alio loco, *Psalm. 42.* *Emitte lucem tuam & veritatem tuam.*

Qui

uin & præuaricantium & improborum cæcitatem ig-
norantiamque deplorans ait, *Non est in ore eorum veri-* *Psal. 5.*
s, cor eorum vanum est, sepulchrum patens est guttur
rum. Atque ideo nihil adeò ad perfectionem hominis
cessarium esse dicitur, quàm veritas: Mosi namque
dices populi constituturo præcepit Dominus, *Prouide* *Exod. 18.*
omni plebe viros potentes & timentes Deum, in qui-
us sit veritas. E quibus manifestè apparet, verita-
m inprimis ad viri ornamentum ac perfectionem spe-
are.

Inter Pontificis Iudaici ornamenta erat rationale, cui *Exod. 28.*
elut epigraphen & symbolum inscribi Deus iussit hæc
erba, *Doctrina & veritas*, vt ipse sibi persuadeat, si-
ulque alij hinc discerent, quòd quemadmodum homo
l doctrinam & veritatem natus est, ita Deus illum
elut summum Pontificem constituerit, alios vt tum
ælestem scientiam, tum mysteriorum doctrinam edo-
eret.

Laudans S. Scriptura merita perfectionesque sanctis-
mi viri Tobiæ, inprimis in eo celebrat, quòd non ob- *Tob. 1.*
ante captiuitate, & grauissimis ærumnis, à veritatis ta-
nen semita nòn deflexerit, *In captiuitate positus, viam*
eritatis non deseruit. Ita meritò ille celebrandus est, &
nmortali dignus præconio, qui quia homo & Chri-
ianus quidem, ne quidquam impedientibus omnibus
nundi negotijs ac turbis, regiam veritatis viam non dese-
it.

Addo insuper, aquilam illam Euangelicam, Ioannem *Ioan. 1.*
ntelligo, in sublime perfectionum solis iustitiæ IESV
CHRISTI euolando, eiusque dotes & qualitates de-
cribendo, gratiam & veritatem in eo imprimis deprædi-
asse. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à*
patre, plenum gratiæ & veritatis. Hæc dicta sint hacte-
nus in veritatis encomium, quòd Pharisæos & scribas
hodierno in Euangelio illam in CHRISTO deprædi-
cantes audiam, Christum enim accedentes dixêre, *Magi-*
ster scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.
Historiam Matthæus describit, ipse eandē commētaturus

 primo

primo fucatam & ſubdolam verſipellium horum Phari-
ſæorum orationem, ac deinde prudens Redemptoris re-
ſponſum proponam. Aures præbete, rem aggredior.

Auguſtus Imp. cùm vniuerſum orbem deſcriberet, &
omnibus nomen ſuum profitentibus tributum impo-
ret; ſeditioſi quidam, quorum fax & corypheus Iudas q
dam Galilæus erat, ſurrexere, & tributum hoc perſol
re detrectarunt; quorum partes multi ſecuti ſunt; ſed o
nes coniurationis ſocij & imprimis Iudas à Romanis
gnas ſceleribus pœnas tulerunt.

Ioſeph. l. 18. Ita teſtatur Ioſephus in Antiquitatibus, & eorum m
minit, referente in Apoſtolorum actis Luca, Gamaliel
Actor. 5. gis doctor, dicens, *Poſt hunc exſtitit Iudas, Galilæus*
diebus profeſſionis, id eſt deſcriptionis, *& auertit po*
lum poſt ſe, & ipſe perijt, & omnes quotquot ei conſen
runt, diſperſi ſunt. Graue Iudæis hocce tributum vid
batur, & querebantur ſibi ipſum imponi, ad libertate
natis. Adeò vt plurimi non ſint veriti dicere, non eſſe t
butum Cæſari perſoluendum; & nefas eſſe populum ſa
ctum, & Deo charum, gentili Imperatori & idololat
infami vectigalem & tributarium exiſtere. E contrà t
men æquum alij cenſebant, ſummo totius orbis mon
chæ, pacis publicæ reſtauratori conſeruatorique, inim
corum propulſatori tributum aliquod pendi. Atque hi
diſcedebat ſtudia in contraria vulgus, & hi prioribus, i
alijs adhærebant: quas inter turbas Phariſæi conſiliu
capiunt, vt Chriſto hanc quæſtionem proponerent, vt
ius hac ſuper re ſententiam expiſcarentur. Atque ide
nonnullos è ſuis, vnà cum Herodianis, (qui corpor
Herodis regis cuſtodes, & tributis regijs per Iudæam pr
poſiti erant) ad eum deſtinant, ſententiam ſuam vt pro
ponat efflagitantes. Sed eorum mens erat, vt ſi tribu
tum perſoluendum negaret, læſæ maieſtatis & ſeditio
nis concitatæ eum accuſarent; at ſi pendi illud debere
doceret, apud populum & vulgus traducerent, quaſi Cæ-
ſarianum & Romanorum rebus fauentem & patriç liber-
tatis diſſipatorem, itaq; opinio quam de illo populus con-
cepe-

erat, qua eum vt Redemtorem & Messiam aduenisse
ebat, minueretur.

t mittunt ei discipulos suos cum Herodianis. Per He-
anos hos intelligunt nonnulli laterones & stipatores
odis, qui Pharisæorum discipulos comitantur, vt si
e Christus acriùs & pertinaciùs defendere voluisset,
tum Cæsari non esse persoluendum, eum apprehen-
, velut læsæ maiestatis Cæsareæ reum, in carcerem
ata manu detruderent, itaque eum vita spoliarent.
redunt alij, non fuisse hos Herodis præsidiarios,
dæos quosdam, qui Herodis partes sequerentur,
rimè aduersus Pharisæos asserentes Cæsari tributa
di debere. Cæterùm Herodes Tetrarcha Galilææ
, quem Augustus Popul. Romani nomine, totius
inciæ caput constituerat, vt pro Cæsaris ærario tri-
colligeret. Huius opinionis est Hieronymus & Ori-
es. Porro Pharisæorum qui hancce legationem ador-
erant, mens & intentio erat, *Iesum in sermone ca-*

t sanè sæpenumerò accidit, vt homines incauti in ser- Lingua membrũ omnium imbecilli-mum.
ne & verbis capiantur & illaqueentur, quòd hic in-
es sint, & lingua membrum omnium imbecilli-
n facilè expugnetur: vt qui linguam semper bonam,
uiolatam habuerit, omnium se mortalium perfe-
imum iure meritoque dicere queat. Vnde Iaco-
in Canonica sua, *Qui non offendit in verbo, hic* Iac. 1.
ectus est vir Sæpè quidem, inquit, homines labun-
& impingunt, sed potissimum per linguam; at perfe-
s ille dicendus est, cui lingua nunquam peccati fuit oc-
o.

Hinc factum puto, quòd Sathan, noxia illa bellua,
muis omni quæ excogitari & fingi possit crudelitate
ob virum innocentissimum sæuijsset, omnibus eum
ultatibus priuasset, opes abstulisset, liberos oppressis-
, in vitam eius conspirasset, nunquam tamen linguam
s tangere aut ferire valuerit; credebat siquidem, illum
umnis oppressum, & ad extremas miserias redactum,
verbum aliud acerbius, quòd impatientiam spiraret;

 pro-

Iob 19. prorupturum. Quem Satanæ astum Iob intelligens: *Adhæsit os meum carni meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*: quasi diceret, Quis tam vnquam versutiam audiuit, quali mecum vtitur vetusta illa Tartari vulpes? quæ cum nullum in corpore membrum à plagis immune reliquerit, soli pepercit linguæ, vt hæc in blasphemias & conuitia in Deum erumperet, vel hac apud amicos de Dei erga me ingratitudine expostularem. Sciebat nempe Satan, quantum in lingua periculum esset constitutum.

Natura cur linguã abscondе-rit. Nec sine ratione factum credo, quòd, cùm natura cetera membra ita crearit, vt forinsecus videri à quolibet possint, linguam tamen ori incluserit, ac duobus velut vallis ac sepimentis munierit. Quin & egregium quid in lingua notat naturæ mystes Plinius, habet Duas linguæ venulas habet. scilicet, duplicem venam, quarum vna cor, altera cerebrum, in quo ratio commoratur, petit. E quo naturæ artificio discere licet, hominem aliud corde, aliud in lingua non gestare debere, at linguam cordi vt consentiat opus esse: nec etiam omnia, quæ cor & animus suggerit, promiscuè effutienda, at ea solum quæ æqua sunt, & rationi consentanea.

Quamobrem diligenter quis præmeditetur oportet, antequam ad loquendum linguam laxet, nec temere & inconsultò verba effutienda, iuxta Sapientis consilium: *Eccl. 28.* *Verbis tuis facies stateram, & frænos ori tuo rectos: & attende, ne fortè labores in lingua, & cadas in conspectu inimicorum*, id est, pecces in conspectu dæmonum, qui assiduo tibi struunt insidias. Nec vnum modò Spiritus Sanctus frænum, sed frænos ori ingeri vult, qui sunt, amor Dei, Sanctus quidam metus, pudor ciuilis, & Varij linguæ fræni. modestia Christiana; discretio adhæc in loquendo, prudentia in tacendo, sapientia in auscultando, humilitas in se coercendo; taciturnitas in sodalitijs, secretorum commissorum occultatio, detractionis fuga, & calumniæ detestatio; frænos denique, qui laxentur, dum loquendi

occur-

currerit occasio, contrahantur item, cùm satius fuerit cuisse.

Præ ceteris igitur membris exiguum illud refrænan-um est, & ne liberè diuagetur impediendum. Ita se cisse testatur vates regius dicens, *Si mei non fuerint* *Psal. 18.* *minati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto* *aximo.* Id est, si sensus meos exteriores semel ita re-ænauero, vt non amplius insolescant, nec mihi impe-nt, at ego vicissim illis, magnis haud dubiè bonis mulabor, immaculatus ero, & imprimis à linguæ tio, quod inter omnia maximum est, & cæterorum put. Præ ceteris igitur sensibus linguæ dominari ipit, cui qui imperare potuerit, absolutum se re-em & sui ipsius Dominum esse verè poterit asse-re.

David cùm diligentem regni rationem haberet, & er omnes illius limites vigilias & præsidia constituisset, Domino petebat supplex, linguæ suæ vt custodes etiam dhiberet, *Pone Domine custodiam ori meo.* Atque alias ùm proposita sua sancta referret, ait, *Dixi, Custodiam* *Psal. 14.* *vias meas, vt non delinquam in lingua mea.* Id est, Constitui Domine præsidium aliquod in ore collocare, atque omnes vias meas diligenter obseruare, cogitationes scilicet, verba, actiones, loquelam meam et silentium, quę sunt haud dubiè animæ viæ, ne te vnquam lingua mea offendam. Custodire autem vias, ne in lingua delictum admittatur, est cauere sibi à multiloquio, nam ab hoc fonte emanat detractio, assentatio, mendacia, & alia plurima.

Linguæ detrimenta Sapiens cùm perpenderet, semper metuebat, hoc ne membrum hostis inuaderet, atque ideo supplex à Domino postulabat, huic vt custodiam poneret: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia* *Eccl. 22.* *signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea* *perdat me?* Quantum pudorem nobis iniiciant verba illa *Sapiens* viri sapientissimi, qui ad singula quæ profert verba tremit *verba mo-* & expallescit? & quamuis à Spiritu Sancto fuisset inspi- *deretur.*

 ratus,

ratus, linguæ tamen libertatem ſemper metuebat, atq ideò cœlitus auxilium aduocat. Nos verò miſeri pec tores tam liberè & effrenatè loquimur, ac ſi in gratia ſemus confirmati. Hoc igitur in membro Phari CHRISTVM expugnaturos ſe credunt, & in ver eum vt capiant, legatos ad illum deſtinarunt dicent *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in verit doces.*

Notate adulatores magna encomiorum in ſaluat rem congerunt plauſtra, ſcientes nulla baliſta adeò f cilè hominis animum deijci & expugnari, quàm la dum & præconiorum. Bene autem veracem illum d cunt, quem controuerſiæ ſuæ iudicem & arbitrum eleg runt; inprimis ſiquidem neceſſarium eſt, vt Iudex ver tatem amet, & mendacium deteſtetur. Hinc apud AE gyptios, vt Aelianus in varijs ait, mos obtinuit, vt ſi quan do ſummus ſacrorum præſes cauſis dijudicandis præeſ ſet, imagunculam quandam è ſaphiro è collo ſuſpen ſam haberet, Veritatis nomine appellatam. Referri hu etiam queat rationale illud Moſacium, cui Hebraic Vrim & Thumim, id eſt, Doctrina & Veritas, inſcrip tum erat. Et ecce hodie etiam verſipelles illi Phari-ſæorum diſcipuli Meſſiam, iudicem cauſæ delectum à veritate potiſſimum dilaudant, *Magiſter ſcimus quia verax es.*

Lib. 14. variar.

Quantorum verò malorum cauſa ſunt adulatores, quantamque regnis adferre perniciem ſolent? Refert Philoponus tubicinem quendam bello captum ad necem poſtulatum, hoſtibus pro vitæ conſeruatione ſupplicantem, & illos ad clementiam permouentem dixiſſe, Me quid vultis interficere, qui nemini vnquam mortem intuli? hoſtes vero extemplò reſpondiſſe, Nullum quidem manibus tuis occidiſti, at alios tubæ clangore ad ſtragem edendam animaſti. Quàm verè autem adulatores huic tubicini comparari queant; nam linguarũ ſuarum clangoribus, & adulationibus, alijs aſſentando, ad peccandum incitant & exſtimulant. Sunt nimirum tubicines bellici, qui

Adulator tubicini bellico ſimilis.

qui ad confligendum excitantes, ad vindictam & sanguinem adhortantes, mille turbas, homicidia & cædes in rebuspublicis causantur. Quo allegoricè alludens Ecclesiasticus ait, *Tibia & Psalterium suauem faciunt melodiam, & super vtraque lingua suauis.* Eccl. 40.

Assentationibus igitur resistendum, & locustæ imitandum, quæ oleo resperſæ quamprimum emoriuntur, aceto verò ad vitam redeunt. Ita nostrum est, dum per adulatoria & mellita verba laudamur, superbiæ & vanitati mori, cùm vero per aspera & dura corrigimur, reprehendimur, taxamur, humilitatem spirare ac Deo viuere. Ad hoc alludebat regius vates dicens, *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum.* Id est, Iustus aceto me correctionis perfundet, & vitam hoc mihi conferet; at vbi impius adulationis oleo me vngere inceperit, quamprimum emoriar. Quàm igitur lene illud oleum periculosum est?

Mirabilis locustæ proprietas

Psal. 140.

Magister scimus, quia verax es. Immundū censuit olim Deus olorem, idque varias ob causas: at inprimis quod nonnisi sub mortem canat, & exequias suas cantu suauissimo prosequatur, è quo elicere possumus, illos à Deo reprobari ac reiici, qui vbi reges & magnates morti, id est peccato, quod animæ mors est, vicinos vident, suauissime cantillant, adulantur, & ad peccandum inuitant. Cygnæo more siquidē canere est, principibus assentiri, & de peccando deliberantes adulatoriis verbis instigare. Liuit. 11.

Adulatores cygno similes.

Obseruat Plinius pluuiam ac tempestatem portendi & præmonstiori, cùm oues, capellæ & hædi petulci per pascua cursitando lasciuiunt. Ita quoque dum bestiæ illæ, parasiti inquam & adulatores, in regum aulis assentando lasciuiunt, euidens prognosticon & argumentū est, in magna damna, perniciem, extremum exitium, & virtutum omnium tempestatem regno imminere. Plin. lib. 8. cap. vlt.

Magnum & notabile adulationis exemplum in extremo Geneseos legere est: Iacob enim Patriarcha defuncto vniuersa Ægyptus in luctu fuit, & bimestri spatio eundem defleuit. In morte autem Iosephi, regni conseruatoris nemo lacrymatus legitur, in quo veram assentatorum imaginem Gen. 50.

Adulationis exemplum.

ginem videmus: flebant siquidem Ægyptij in obitu Iacob, quo filij Ioseph qui vniuersi regni habenas moderabatur gratiam aucuparentur: at illum mortuum nemo flexit, quia tunc nullus erat, cui adulari poterant. Quotnam mundus videt similes, qui parentum funera & exequias magna beneuolentiæ & amoris signa ostendendo, stipant vt filiorum, quos ad honores euectos cernunt, gratiam aucupentur; at cum hi discesserint, non amplius familiæ, vel parẽtum recordantur. Adulatio igitur amatrix est, quæ magnos & sublimes colit, humiles autem despicit.

Leuit. 12. Vetuit in Leuitico, id est omnium cæremoniarum tum in sacrificiis, tum in vestibus seruari solitarum commentario, Deus in sacrificiis mellis vsum, ab eo scilicet tempore adulationem & fucatum amorem ab operibus nostris proscriptum voluit, atque ab omnibus actionibus nostris, quæ quodammodo holocausta sunt, quæ Deo nostro offerimus, mel assentationis eiectum. Nam vt Augustinus (*Enarrat in Psal. 69.*) tradit, *Plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.* Idq; ex mente Salomonis, qui longo antè tempore in prouerbiis (*Prou. 27.*) scripsit, *Meliora sunt vulnera diligẽtis quàm oscula fraudulenta odientis.* Exclamo igitur, ô adulationem detestandam.

Lingua adulatoris nouaculæ collata.

Dauid porrò rex non immeritò linguam adulatoriam nouaculæ acutæ similem esse dixit; conqueritur enim de adulatore quodam, *Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Id est, quemadmodum nouacula, sine vllo doloris sensu capitis capillos radit ac resecat; ita improborũ lingua pendula & ad assentandum edocta, nouaculæ instar clanculo, virtutes omnes & merita animæ abradit. Ecquænam hæc nouacula est? *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.*

Adulatio noxia principibus.

O adulationem infandam? Dauid adulatores perosus dicebat, quod suprà iam allegauimus, sed aliam eius expositionem afferemus, *corripiet me iustus in misericordia & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Ostendere scilicet volunt, nullam principi aut reipubl. vertici maiorem accidere calamitatem posse

quàm

quàm assentationem. Ipsa namque regum & principum capita tumoribus & inflationi, id est mundi vanitatibus, propter opes & potentiam, magis obnoxia sunt, quàm aliorum; optimum autem aduersus hancce inflationem remedium est reprehensio; contrarium verò, id est adulatio, illius pestis & ruina.

Hinc bene dicebat Iulius Cæsar velle se vrsi instar curari: vrsus enim dum grauedine capitis laborat, quæ eum vexat & cruciat, aluearia obambulat, non fauos aut mel comesturus, sed vt apum aculeis compunctus, sanguinem emittat, atque ita veterno illo & grauedine liberetur. Indicare voluit Cæsar, nihil esse aut fingi posse ad principis cerebrum medicandum melius, quàm verba aculeata & sanguinem elicere valentia, nihil verò noxium magis aut damnosius quàm oleum & mel adulatorum.

Vrsi industria dum capitis grauedine laborat.

Aiebat item Plinius hoc inter principes reipubl. capita agere adulationem, quod oleum formicis & muscis, quod vbi hæ gustauerint, quamprimum emoriũtur; & vt liquor ille his noxius ac mortalis est, non secus etiam principibus adulatores.

Plinij præclara obseruatio.

Malle se aiebant Diogenes & Antisthenes incidere in coraces quam κόλακας, id est adulatores. Et non immerito; corui enim & coraces nonnisi mortuis oculos euellunt, adulatores etiam viuos impetunt & rodunt. Hoc vitio infecti sunt Pharisæi nostri, & simulata quadam hypocrisi & assentando Christo aiunt, *Scimus quia verax es.*

Imprimis verò concionatores & verbi diuini præcones dedecet assentatio, quales haud dubiè erant hi Pharisæorum discipuli, vt qui virtutum, sanctitatis, & religionis cuiusdam singularis studio se teneri iactabant. Quærit in Cantica commẽtans Gregorius Nyssenus, cur spõsus dilectæ suę dotes & ornamenta faciei recensens, dẽtes potiùs quàm labia decãtet, quæ natura velut carceris custodes constituit, vt eosdem custodirent; & mox respõdet, hoc ideo factum, quòd dentes vniuerso corpori cibum masticent, & illis verba pronuntientur: cùm vero verba ab ore à dentibus benè instructo proficiscuntur, egre-

Adulatio noxia in concionatoribus & religiosis.

egregia sunt bene percipiuntur ac laudē merentur; at quæ non nisi è summis descendunt labris, nullo dentium adminiculo efformata, sed in acre solum procusa, incōditum sonum edunt, & ingratam auribus cacophoniam: duo igitur verborum prolatorum genera, alia ex aere & vento constantia, atque hæc Deo displicent velut edentula; at alia, quæ vniuersum Ecclesiæ corpus sustentant, & quibus peccata nostra quodammodo deuorantur, grata auribus accidunt, & dentium adminiculo efformantur. Quo mysterio denotatur, Concionatorem edentulum, & nonnisi labeonem, id est, qui vitia nō coarguit, improbos non castigat sed peccantibus adulatur, & blandiendo eorum animos demulcet, inanem, stolidum & ridiculum esse, atque hæc omnia Deo displicere. Ideo namque in Canticis dicitur, *Dentes tui sicut greges tonsarū, quæ veniunt de lauacro*, & de labiis, *Labia tua sicut vitta coccinea*: è quib⁹ eruo, veros illos prædicatores, doctores & pastores esse quorum lingua peccata coarguit, dentes mordent, & simul ouinam vitæ innocentiam simplicitatemque morum præferunt, & in pœnitentiæ lauacro & balneo abluunt; alios verò nonnisi lupos esse, quales profectò erant Pharisæi nostri, qui adulando & simulando in pelle ouina, aiunt quàm modestissimè, *Magister scimus quia verax es.*

Cant. 1.

O hypocrisis & ementita oratio? Ait Gregorius, ideo vetuisse olim Deum ne vestis è lino & lana simul contexeretur, quòd in huiusmodi panno linum vt subtilius quid & tenuius, non appareat, sed lanea filamenta, velut densiora, emineant. Quando autem sub laneo quodam panno, vel gausapina spissiori, voluptas & mollities delitescunt, hypocrisis est, fictum est, & parum sincerum; qualem haud dubiè discipuli hi ostendunt, qui spissa quadam lacerna induti, religionem præferentes, more Pharisaico subtilem & occultam proditionem hodie sub pallio vitæ reformatioris præferunt.

Cur Christus ficui maledixerit?

In Marci Euangelio legere est Dominum ficui maledixisse: porro nulla est arbor, quæ maiorem in cortice scabritiem atque asperitatem præferat, quàm ficulnea, nulla porro dulcior & iucūdior interius; in fructibus enim mel,

in fo-

in foliis lac continetur, quo myſticè deſignatum eſt, illos qui auſterè viuere videntur, & pœnitentiam & rigorem exterius oſtendunt, intus vero aſtus & artes ſubdolas cælant, veros hypocritas eſſe & fraudẽ machinari, qui profectò maledictionis fulmine percuti merentur, ſunt enim ſimiles his diſcipulis, qui hypocriticè & ſimulatè Chriſtum laudant, dicentes, *Magiſter ſcimus, quia verax es*, &c.

Loquuntur quidem ore, ſed non corde; diuerſas agunt perſonas, lingua quidem dulcedinem deſtillat, cor autem atrocem proditionem machinatur. Non cogitat enim ea quæ lingua loquitur, vt de illis meritò vſurpari queat illud propheticum: *Hic populus labiis me honorat, cor autem eorũ longè eſt à me.* Ecquis honor & dignitas Chriſto eſt, æquum & iuſtum dici, nec perſonarum acceptatorem, ſed æquali omnia lance ponderantem, veracem, concionatorem egregium, tam doctè legem Dei & ſancta myſteria docentẽ, ſed quàm procul diſtat cor? Conantur ſiquidem illum capere, vt deinde actionem ei dicant, & ad mortem trahant: lingua encomia depromit, & cor machinatur inſidias. Phariſæorum hypocriſis.

Interpres quidem magni nominis & authoritatis, locum illum Iob, *Tigris periit eo quod non haberet prædam*, quem alij interpretantur, *Myrmicoleon periit*; notat, Eliphas nomen hoc Iobo dediſſe, vt oſtenderet illum hypocritam, atque omnem vitæ illius rationem & ſanctitatem nonniſi meram ſimulationem & hypocriſin eſſe, quod ſcilicet internè nulla virtus ſolida contineretur, ſed fucata quædam virtutis ſpecies forinſecus appareret. Notandum autem Myrmicoleonta, animal quoddam eſſe è formica & leone compoſitum. Innuere igitur vult Eliphas, opera Iobi, quamuis exterius ſplendida & ſingularia apparerent, interius tamen nulla fuiſſe, nec ſincera, hominum quidem iudicio leonina, ſed diuino & ex rei veritate, inſtar formicæ exigua. *Polychron. Iob. 6.*

Tradunt nõnulli, reipſa ſe comperiſſe, ſerpentem ſiquis manum dexteram cauernę ingerat, nullum damnum aut læſionem afferre, ſed ſi ſiniſtram, quamprimum cubilibus proſilire. Atque huius rei hanc rationem tradunt, quod *Cam. de anima ſacr. ſcript. lib. 3.*

ſerpens

ſerpens virus ſuum ad cor tranſmittere geſtiat, cuius i
ſiniſtra venæ ſunt & arteriæ, vt corde ſaucio homine
enecet. Atque hoc modo exponere conati ſunt nonnu
Eccl.10. ſententiam illam Eccleſiaſtici, *Cor ſapientis in dextera i-
lius & cor ſtulti in ſiniſtra illius: Cor igitur & lingua ſi
mutuo reſpondeant, interius & exterius inter ſe conuen-
ant; verba & conceptus eidem imponantur altari & D
vno eodemque ſacrificio offerantur.

Leuit. 9. Atque idcirco voluit olim Deus offerri ſibi ex omnibu
victimis humeros & pectuſculum, quorum altero oper
altero cor denotatur & intentio: atque duo hæc Deo off
renda. Quo etiam trahere poſſumus verba illa ſponſi. *P*
ne me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſup
Cant. 8. *brachium tuum.* Opera enim & intẽtiones ſibi petit Deu
& offerri ſibi ambo deſiderat.

Lib. 33. Mirum quod de Iulio Cæſare & Ælio Pertinace refer
Pierius Valerianus; ſcilicet, victimas quas diis immola
bant corde caruiſſe; quo prodigio perterriti ſacrificuli cõ
ſuluêre augures, & dictum fuit, ſacrificiũ hoc nullum eſſe
vita carere, diiſq; diſplicere. Sed relicta Gẽtili hac ſuperſti
tione, Chriſtiane dico, omnia opera quæ Deo offerimus
ſi corde careant, irrita eſſe & euanida, & nonniſi meran
ſuperſtitionem.

Quare non errauit, meo iudicio, qui verum hypocri
ſeos emblema ac ſymbolum eſſe dixit Cynocephalon, qu
lunam adoraret, & hanc epigraphen addidit, *Aliud in pe-*
ctore geſtat; quòd hoc animal, lunam cùm adorat, effera
ſcit, & rabie tumet. Talis aũt reuera hypocrita eſt, qui Dei
adorare ſe fingens, animum ſuperbia, vanitate, proditio-
ne, & aſtu oppletum gerit. Annon ad oculum hoc in diſ-
cipulis his Phariſaicis apparet, qui verbo tenus tantum
Saluatori honorem exhibent, ſed corde dolos & fraudes
machinantur.

Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in verita-
te doces: quod vita tua inculpata ſit & innocens, quòd in
veritate docenda ſincerus ſis, & in verbis tuis veraciſſi-
mus, neuè vnquam aliquis tanta veritate & fide vias De
edocuit, quanta tu edoces. Triplicem in illo veritatem
dilau-

dilaudant primo vitæ veritatem & sinceritatem, *quia verax es:* quasi diceret, vita tua non est hypocrisis, nec fucata simulatio, sed qualis intus, talem etiam foris te exhibes. Secundo doctrinæ, *Viam Dei in veritate doces.* Neque enim hæreticus es, non pseudopropheta, sed vera doces & sincera, ac purum Dei verbum. cui veritati innixus Dominus apud Ioannem ait, *Si veritatem dico vobis, quare non creditis.* Ioan. 8 Tertiò iustitiæ & æquitatis, *Non est tibi cura de aliquo.* Ad solos Dei filios spectat inquiunt, neminem præferre, nullas opiniones verę religioni repugnãtes asserere, nec fucum & hypocrisin in vitæ ratione prætendere. Laudem igitur merentur, qui triplicem hanc veritatem in sese continent, qui peccatoribus iustos se exhibent peccata eorum remittendo, qui doctrinam Catholicam docent concionando, quiq; ita vitam instituũt, nullũ vt fucum faciant. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Veritatem dicitis Pharisæi, quamuis nesciatis. melius loquimini quàm fortasse putetis. Verè enim Christus Dominus viam Dei in veritate docuit. Docuit quidem Aristoteles vias naturæ, Mahometus viam Satanæ; at solus Christus viam Dei, & quidem in veritate. Docuit eandẽ & Moyses, sed nonnisi in figura, omnia namque in figura contingebant illis; at Dei filius in veritate. Ceteri nonnisi fabulas; vnde Propheta, *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.* Psal. 118 Verum solus Messias veritatis scopum tetigit, & Zorobabelis instar veritatem dixisse inuentus est, & palmam proinde retulisse; 3. Esd. 3 solus ipse inter ceteros mortales verax & verus dici meruit. De omnibus enim in genere hominibus, sine vlla prorsus exceptione dixere Prophetæ, *Omnis homo mendax:* at de homine illo simul & Deo singulari quodam priuilegio dictum est, *Scimus quia verax es*, scimus inquam testimonio cœlesti confirmati, & verbis à Patre æterno prolatis innixi, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, quemque vobis vt doctorem & magistrum dedi, *ipsum audite*, aures ei præbete, verbis illius auscultate, neque enim vos decipiet, nullam vos falsitatem edocebit, nam verax est.

Scimus,

Scimus, inquiunt, è lege nostra, in hac enim legimus, Messiam non fore pseudoprophetam; scimus è sacris literis, scriptum enim est, illum qui ad redimendũ Israel venturus est, lumen & solem mundi futurum. Atque lucem veritatis est symbolum, & tenebræ mendacij. Nos vero scimus è nostra Theologia; docet illa namque, Redemptorem orbis futurum Dei filium; filius autem Dei æqualis & par est patri, & cum Patrem mendacij coarguere nemo possit, sequitur etiam filium veracem fore. Scimus denique è fide nostra, nam lux illa supernaturalis ostendit & docet, saluatorem mundi sine vlla ignorantia & peccato futurum. Ceterùm mendacium peccati soboles est, & ignorantiæ appendix. Quamobrem bene se Redemptor non [illegible] veritatem esse dixit, *Ego sum via, veritas, & vita*; non veracem modò se esse ait, sed veritatem ipsam. Quo nomine illi adulantes Pharisæi, & fucum suum palliantes, verbaque subdola specioso veritatis prætextu ornantes, petere præsumunt, *Licetne censum dare Cæsari, vel non?*

Id est, Dic nobis Magister, tu qui veritatem nosti, nec errare in iudicando potes, licetne censum dare Cæsari? Anne fas est, Gentili & infideli principi sine vllo conscientiæ scrupulo & noxa tributum pendere? quid tibi detur? hanc quæstionem ac difficultatem dissolue, & omnes nos ac patriam vniuersam singulari quadam ratione tibi deuinxeris. Plurimos hodie hypocritis hisce similes reperire est, qui confessarios & viros peritiores interdum de casibus consulunt, sine vllo tamen prauæ consuetudinis deserendæ proposito, sed vt hac ratione de salute videantur solliciti, & sanctioris opinionem vitę apud illos nanciscantur, & clanculo in suis sceleribus perseuerent. In quo scelestum Regem Achab imitantur, qui Michæam Prophetam consuluit, non vt bellum quod iam Dei iniussu inierat, seponeret aut relinqueret, sed quod speraret Michæam, se in suam opinionem posse pertrahere, suorumque nefariorum moliminum participem habere.

Hypocrisis eorum qui confessarios consulunt & vitiis nolunt valedicere.

3 Reg. 12.

Consultores hos, & sanctorum consiliorum indagatores, vitiis tamen valedicere detrectantes, similes item ce-

[illegible]

ſeo ſamaritis, qui quamuis ſacerdotem Leuiticæ ſtirpis poſtularent, qui legem Dei, & ſacrificandi ritum edocerent, idola tamen ſua & falſarios ſacrificandi ritus deſerere noluerunt. Quotnam hodierna die his ſimiles reperire eſt, qui ſupplices ſed ſubdole confeſſariorum pedibus ſe aduoluunt, conſilium petentes, firmo tamen intrinſecus concepto propoſito, idolorum id eſt ſcelerum, auaritiæ, luxuriæ, aliorumque ſexcentorum, non deſerendorum. Sed Phariſaicum hoc eſt, & hoſce diſcipulos imitari, qui veritatem quoad tributi ſolutionem inquirunt, aliud tamen mente voluunt. Iam verò videamus, quidnam reſponderit dominus, quomodo Concilium difficultatem reſoluerit, quod in ſecundam concionis partem reſeruaui, *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* ô diuinum cõſilium! cui par nullum vnquam à quoquam mortalium datum fuit? 4.Reg. 17.

Hypocritæ igitur poſtquam quæſtionem propoſuiſſent Dominus eorum nequitiâ perſpectâ, & ſimulatione patefactâ, petiit numiſma cenſus. quod vbi accepit, rogauit, *Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* qui confeſtim reſponderunt, *Cæſaris.* Quare ſcitè concluſit Chriſtus, *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Hanc euangelij ſeriem examinemus, noſtramque paraphraſin proponamus. Euangelij expoſitio.

Obtulerunt ei denarium. Eiuſdem valoris apud Romanos denarius erat, cuius apud Græcos drachma Attica, cuius hodierna die regalis Hiſpanicus argenteus, vel quinque ſolidi, phraſi Gallica: habebat porro Cæſaris inſcriptam imaginem, vti apud nos nummi figuram regis aut principis. Vt autem moraliter hoc interpreter, dico mundum Cæſarem quemdam eſſe & tyrannum, qui denarij quoddam genus habet ſua cuſum imagine & ſuperſcriptione: qui decem in ſe categorias Ariſtotelicas complectitur, ſubſtantiam videlicet, quantitatem, qualitatem, relationem, actionem, & paſſionem, &c. Ecquis ille denarius: atque omnia hæc mundi imaginem & ſuperſcriptionem continent. De ſubſtantia ſiquidem in Pſalmis habetur, *Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius.* Valor denarij Romani. Pſal. 108.

Luc.16. & in Euangelio, *Dissipauit omnem substantiam suam*
1. Ioan. 3. in Epistolis suis Ioannes, *Qui habuerit mundi subst*
tiam. In mundo reperitur & quantitas, terra namque
Martha, *quæ turbatur circa plurima*; vnitas porrò in
lo habebitur, *Porro vnum est necessarium.* Porro qua
tas duplex est, alia continua, alia discreta, atque in vtr
que mũdi imago reperitur, hic enim laborum longitu
ærumnarum latitudo, dolorum profunditas, & sola
daque bonorum superficies.

Gen.13. Figurate hoc Abrahæ Patriarchæ dictum fuit, qua
ab eo Loth se suaque segregaret, *Surge ergo & perambu*
la terram in longitudine & in latitudine, quia tibi da
rus sum eam. His omnibus continua quædam quant
denotatur; quoad discretam & numerum etiam mun
Iob.14. exempla dabit, vnde Iob, *Homo natus de muliere, b*
uiuens tempore, repletur multis miserijs.

Categoriæ mundi imaginem continent. Qualitas etiam, Relatio, Actio, & Passio, Vbi, Si
Habere in mundi imagine & superscriptione reperiun
quæ omnia tandem mundo reddi debent. Qualitas er
sunt diuitiç, honores, dignitates, voluptates, vanitates. R
Qualitas. lata sunt Domini ac serui, tyranni & plebecula, credito
Relata. ac debitores, patres & filij. Tot mala, ærumnæ, inco
Passio. moda, calamitates, inquietudines, calidum, frigidum, f
Actio. mes, denique mors Passiones sunt. Tot sudores, tot neg
Vbi. tia, solicitudines, corporis sustentatio, filiorum educat
coniugale debitum, vitæ conseruatio, diuitiarum suaru
iactantia, & status conseruatio. O actiones? perpetuo
carcere esse; semper in conflictu agere, semper in bello
uere, aut ipsum ceruicibus semper impendẽs habere, m
lis omnibus expositum esse, in miseriarum theatro, in v
le lacrymarum, in cloaca publica & omnium maloru
colluuie agere, in loco habitare, vbi nulla pax, nulla r
quies, nulla securitas, vndiquaque incommoda, mil
discriminibus obnoxio, vndique peruio & patenti, ta
intus quàm foris, tam in agris quam domi vexato, loc
denique in quo certum est vitam, aliquando amittendam

Situs. Quam funestum ac tetricum *Vbi!* Modo decumbere ve
speri, & mane surgere, cubare sine somno, animo negotii
turbato

:urbato, cerebro operibus diuinis vexato, mente ab ambi-
ione discruciata; corde à prauis affectibus transuersum
ncto, conscientia sexentis interiùs aculeis compuncta; sur-
gere verò ad sibi, reipub. mundo denique vniuerso labo-
andum, cubare deinde in lecto, corpore febribus æstuan-
i, à podagra diuexato, morbis oppresso, noctes & dies
:lamitando, & mortem ad singula momenta exspectan-
lo, vitamque ipsam detestando, an non illætabilis situs &
marus? Habere denique tot in hoc mundo mala ac mor- Habere.
pos, in pedibus podagram, in capite hemicrænam, in o-
ulis lippitudinem, anginam in gutture, inflammationem
n hepate, in corde palpitationem, oppilationem in splene,
lolores iliorum, & morbos totum corpus diuexantes; ha-
ere in capite anxietates, curas in animo, lites domi, foris
ostes, parum pecuniæ in arca, liberorum multitudinem,
ellum domesticum & intestinum apud se, & apud alios
nuidiam, quam miserũ *habere* est? O categorias amaras,
denarium exigui valoris, ac ponderis.

Obtulerunt ei denarium. Est & aliud denarij genus
ongè nobilius cui Dei Optim. Maxim. summi illius regis
nago insculpta est, anima scilicet. Dicitur autem *dena-
ius,* quod quinque sensus interiores, & totidem exterio-
es habeat, qui simul denarium numerum constituunt:
el quod post nouem angelorum ordines ipsa omnium
ostrema sit condita, atque ita quodammodo ipsa deci-
nus sit: vel etiam quòd decem decalogi præceptorum
bseruatione astricta sit. Sed potiùs quod dono verè
tatuito septem Ecclesiæ Sacramenta & tres Theologicas
irtutes cælitus acceperit. O denarium verè regium, au-
eum, & diuinum, Dei & regis sui imagine insignitum!
:a nempe cusus est in ipso creationis opere. audiamus e-
im vt de illo loquantur summi illi artifices & monetæ
onflandæ præfecti, *Faciamus hominem ad imaginem
& similitudinem nostram*, id est diuinam, sit talis quales
os sumus, adeò vt natura nostra exemplar sit ac proto-
ypon, iuxta quam homo efformetur. Vel loquendo
e imagine creata quæ in homine reperitur, dixêre,
aciamus hominem ita nobis similem, vt nostra

Anima denarius regius est.

Gen. 1.

quodammodo imago sit, nostram in mortali corpore [...] turam, potentiam, sapientiam, prouidentiam cetera[...] essentiæ nostræ attributa in terra repræsentans.

Variæ opiniones circa creationem hominis, ad Dei imaginẽ.

Sed notandum hic est, varios interpretes varia, qu[...] hanc Dei imaginem attulisse. Putat Origenes & alij n[...] nulli per hanc Dei imaginem intelligi debere filium [...] quem Paulus ad Colossenses, *imaginem Dei inuisib[...]* & ad Hebræos, *Figuram substantiæ Patris* appellat. Et[...] nè ipsum nomen imaginis soli inter diuinas personas [...] attribuitur. Dicere volunt igitur, hominem ad filij [...] imaginem conditum esse, innixi potissimum verbis A[...] stoli ad Romanos scribentis, *Deus electos prædestin[...] conformes fieri imaginis filij sui.* Sed aduersatur huic o[...] nioni Augustinus, eamque in libro de SS. Trinitate a[...] ter oppugnat.

I. Colos.1. Hebr.1. Rom. 8. Lib.7. c 6.

II. Altera opinio à Glossa refertur in Catena quam ed[...] Lipomanus in Genesin, dicens, ab omni æternitate in s[...] ctissimo trium harum personarum diuinarum consisto[...] decretum fuisse, verbum vt æternum tempore suo na[...] ram humanam in personæ vnitate, & vnione quadam [...] postatica assumeret, & ad imaginem & similitudinem [...] manæ naturæ, quam Dei filius suscepturus esset, primu[...] hominem formatum fuisse. Sed refellitur hæc senten[...] quod nusquam è sacris litteris stabiliri queat; at illæ p[...] ribus in locis ostendant, verbum diuinum hominis si[...] litudinem assumsisse: vt illo ad Rom.8. *Misit Deus fili[...] suum in similitudinem carnis peccati,* & alio, *formam [...] ui accipiens, & habitu inuentus vt homo.*

Rom. 8. Philip.2.

III. Tertia Eugubini est in Cosmopœia & Oleastri in hu[...] locum, qui credunt, Deum, vt hominem conderet, q[...] familiariùs cum eodem ageret, & humano ei more loq[...] posset, humanam formam assumsisse, atque ideò dict[...] esse, *Faciamus hominem ad imaginem nostram.* Sed op[...] nio hæc tum noua est, tum inepta & penitus absurd[...] Cum certum sit, vti & omnes Theologi confitentur, o[...] nes, quas in veteri testamento factas hominibus appa[...] tiones legimus, immediatè ab Angelis factas esse. Adeo [...] qui in illis apparerent & loquerentur meri essent Ange[...]

q[...]

ui diuinam maiestatem, authoritatẽ, voluntatem & verba
præsentarent.

Multo igitur melius cum doctissimo Abulensi dixero, hominem ad Dei imaginem factum intelligi, quod quẽadmodum Deus vniuersum replet mundum, ita ab anima impleatur corpus; & vt Deus vniuerso præsidet & præest, ita anima corpori. Dico itaque cum Basilio in homil. 10. in Genesin, Gregorio Nysseno lib. de hominis creatione, Chrysostomo in hunc Geneseos locum, hominem idcirco ad Dei imaginem factum dici, quòd quemadmodum Deus excellit in omnibus, & vbiuis locorum & in omnia dominium obtinet; ita homo mundi eminentia, naturæ miraculum, totius vniuersi perfectio dicatur, & domini instar & regis omnibus imperet, de quo scriptum est, *Omnia subiecisti sub pedibus eius.* Non dicitur, vt hoc obiter admoneam, *subiecisti sub oculis,* vt cupiditates & desideria excludat, quæ oculi interdum accendunt; nõ *subiecisti sub manibus,* vt auaritiam detestetur, quæ in manibus solet consistere. Sed *omnia subiecisti sub pedibus eius,* vt ostendat, generosè & heroicè omnia mundi bona deliciasque nobis esse contemnendas

Quomodo homo ad Dei imaginem cõditus.

Psal. 8.

Ad propositum postliminio reuertor, & cum Augustino assero, in hoc animam creatoris sui imaginem referre, eiusque similitudinem exprimere, quòd immortalis sit & indissolubilis, & Dei instar vnica. vel; vt alibi ait, quod seipsam cognoscat, cognoscensq; Verbum quoddam intelligibile in animo producat, quod seipsum exprimit, atque hinc nascitur amor: quod egregiè declarat duas illas processiones Æternas in diuinitate, vnam filij in modum verbi intelligibilis, alteram spiritus sancti adinstar amoris, & cùm in homine reperiatur, quidquid in Deo reperitur, & item in hominis anima, bene ergo dicimus hominem ad Dei imaginem conditum esse.

Lib. de quant. animæ c. 2.
Lib. de Trin.

Adhæc cum Damasceno dico, hominem Æterno proptereà similem vocari, & Dei similitudinem in anima gerere dici, quòd ipsa spiritualis sit, quòd libero donata arbitrio, quia per se potestatiua. Cũ Faustino deinde, sextupliciter animam Deo similem dici, quòd immobilis sit,

Lib. 2. de orthod. fid. cap. 12.

 leuissi-

leuiſſima,inuiſibilis,incorporea,ſubtilis,æterna;quæ qualitates in ſolo Deo reperiuntur.

Authoris opinio.

Equidem deniq; poſt omnes, Theologicè & Philoſophicè,dico animam denarium Euangelicum eſſe,regis ſui & Dei imagine ſignatum,eiq; ſimilē exiſtere; quòd homo iuxta naturæ ſuæ compoſitionem,ad primū naturę gradū pertingat,gradum inquam Deo propriū & regium,in quo ſcilicet ipſa cōmoratur diuinitas, quòd eſſentiam habet ratione inſignitam,voluntate liberā,& intelligentiæ capacem. Porro quatuor in rerum natura reperire eſt genera generica,ad quæ creata omnia referuntur. Sunt enim quædam,quæ nonniſi Eſſe habent,qualia ſunt lapides & metalla; alia etiam vitam,vt germina, plantæ; alia quid amplius nacta ſunt, motum ſcilicet & ſenſum, vti animalia; alia deniq; plus omnibus habent,& ad ſummū perfectionis gradum euecta ſunt,quæ intellectū,rationem,ſapientiam habent,quo in gradu ipſe Deus,Angeli,& homo; ſed tamen diſcrimine, quod quamuis Deus & homo in eodem ſint gradu,inæquales tamen ſint, nec eiuſdem prorſus conditionis magna quippe propter hominis & Dei perfectiones inter infinita eſt diſtantia ac diſcrimen.

Genera generalia quatuor in omnibus rebus.

Naturæ intelligibilis gradus ſex in ſe continet proprietates.

Ceterùm excellens ille & admirabilis naturæ intelligibilis gradus ſex in ſe complectitur proprietates, quę ei connaturales ſunt,& neceſſario inter ſe cōiunctæ, quæ ad vnū omnes in anima reperientur. prima , quòd incorporea & indiuidua; deinde, quòd immortalis; tertiò, quòd intellectu, voluntate & memoria donata;quartò,quòd in omnibus actionibus libera ſit,& libero ornata arbitrio; quinto,quòd ſapientiæ, virtutis, gratiæ, æternęq; felicitatis capax; ſextò, quòd cęteris animalibus non modo dignitate præſtet,ſed abſolutè etiam iiſdem dominetur. Homo igitur, quacunq; tandem parte reſpicias Deo ſuo ſimilis eſt & denarij inſtar imaginem & epigraphen regis ſui pręfert.

Rurſum hominem ad Dei imaginē factū credo , quod ſicut omnia eminenter & cauſaliter in Deo reperiūtur, ita participatiuè viciſſim in homine: Eſſe namque commune habet cum lapidibus, viuere cum plantis, ſentire cū brutis intelligere deniq; cum Deo & Angelis. Quamobrem non

inſcitè

ſcitè dixit Ariſtoteles , animã noſtrã eſſe quodammodo mnia, tũ ꝙ intelligibili ſua potentia capax ſit omnia conoſcere, tũ verò quòd in ſe virtualiter & formaliter omia contineantur. O igitur imaginem excellentem & diuiam? ô denarium magni pretij ac valoris? ô nummum cęſtem penitus & admirandum? *Lib. 3. de Anima.*

Gerit hic nummus regis ſui imaginem. Vide hic ſtatuã gis Nabuchodonoſoris ad illius ſimilitudinẽ expreſſam, atuam quippe ille erigi iuſſit ſibi per omnia ſimilẽ, caput abentem aureum, & pedes luteos. in qua verum hominis mbolum & hieroglyphicũ video, quẽ Deus ad imaginẽ am cõdidit, quo ab omnibus creaturis coleretur & adoaretur. at caput ei dedit aureum : ecce animæ immortaliatem & rationẽ & intellectum; & pedes terreos; ecce mor em corporis & naturæ illius fragilitatẽ, at omnia ad imainem & ſimilitudinem creatoris expreſſa ſunt. *Dan. 2.*

Denarius hic, regius quidã nũmus eſt & infiniti pretij: ſt quoq; forſitan dragma illa Euangelica, quam perditã uerſa domo & accenſa lucerna mulier quærit donec inueniat. Cum enim homo ſeipſum amiſiſſet, mulier illa cœletis, ſapientia inquam æterna, amoris ſui facem accendit, uadrata mutauit rotundis omniaq; loco mouit, vt hanc uęreret. Vnde colligere eſt infiniti illam pretij fuiſſe, cùm antam in quęrendo diligentiam adhibere opus fuerit. Sed nſpiciamus imaginem illius, quam & Chriſtus inſpicit, & petit à diſcipulis & legatis, *Cuius eſt hæc imago?* *Luc. 15.*

Tria imaginis genera in ſacris literis.

Triplicẽ in ſacris litteris imaginẽ noto, Dei, mortis, & diaboli. duæ priores homini vtiles ſunt & cõmodum afferunt, tertia nocet & obeſt, de prima in Geneſi, & ſapientia ſcriptũ eſt; de ſecunda in Ieremia, *Qui traduxit nos per deſertum, per terram habitabilẽ & inuiam, per terram ſitis & imaginem mortis.* De tertia in Apocalypſi, *vt faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij.* Et capite ſequenti, *ſiquis adorauerit beſtiam, & acceperit characterem in fronte ſua aut in manu ſua.* Primã condidit Deus, ſecundam peccatum inuexit, in tertiam diabolus eam nequiter conuertit. Prima eſt ſupernaturalis, ſecunda naturę illius conformis, tertia contra naturã. Prima cęlo debetur; *Gen. 2. ſap. 2. Ierem. 2. Apoc. 13. 14.*

ſecunda vermibus addicta eſt; tertia ad tartaros deturba-tur. Prima Dei filium conſtituit, altera beſtiarum ſocium, tertia dæmonibus ſimilem. Heu quæ imagines, quæ ec-typa? ecquod inter illa diſcrimen?

Imago Dei hominem nobilitat. Dei imago hominem nobilitat, magnumque ei hono-rem adfert; nam vt Ioſeph, quod regis annulos, ſigilla, in-gniaque geſtaret, ab Ægyptiis honoribus affectus fuit; ita homo Dei ſui imaginem & inſignia geſtans timetur, & *Gen. 41.* honoratur ab omnibus mundi creaturis.

Imago mortis hominem humiliat. At mortis imago hominem humiliat, mundi ei contem-tum ingerit, eique ſuggerit, ſuæ conditionis mortalis vt recordetur. Hinc Ægyptij in epulis publicis cranium cir-cumferre velut ferculum ſolebant, vt omnes oculis in ip-ſum coniectis, fragilitatis & conditionis ſuæ mortalis re-miniſcerentur, nec ita deliciis & voluptatibus tranſuerſi abriperentur, ſuæ vt mortis obliuiſcerentur. Laudabilis profecto conſuetudo, vti & mortis memoria vtilis. Tales tibi imagines depinge ſuperbe, talia ob oculos habe exem-plaria, & ſanè, mortem ſi diligenter inſpexeris & attende-ris, nunquam ſuperbies.

Imago diaboli. At imago diaboli, horribilis quædam & tetra figura eſt, ectypon terribile, damnationis ſigillum, & iter ad tar-*Apoc. 13.* taros: eſt imago beſtiæ illius Apocalypſeos, ſepticipitis & decem armatæ cornibus, quæ omnes charactere ſuo inſi-gnitos deuorauit & deſtruxit. O triſtes imagines? atq; in-felices illos, qui eaſdem geſtant! Quotnam autem hodie inter Chriſtianos reperire eſt, qui amiſſa Dei imagine, diaboli circumferunt, & è templo ſpiritus ſancti, quod eſt cor, diabolis ſynagogam conſtituunt. Sed euertendæ & e-radendæ ſunt eiuſmodi imagines.

4. Reg. 2. Athalia regina cum interfecta eſſet, & pax Deum inter & populum coaluiſſet, dicitur vniuerſus populus fanum Baal ingreſſus, eiuſq; aras euertiſſe, & imagines eius con-culcatas cōminuiſſe. Allegoricè dicēdum, animā peccati inquinatam profanū Baalis templū eſſe; aram, ipſum cor; peccata verò, imagines ibidem erectas, ſed cōminuēdę illę ſunt & cōterēdę. Carne igit̃ ſemel emortua & cōcupiſcētia

ſeminis

ſeminis illa regij iugulatrice exſtincta, & per pœnitentiam fœdere cum Deo inito, animam tuam inſpiciens, tibi ipſi dicito, *Cuius eſt hæc imago?*

Duplex in te imago ex Chriſtiane, vna iam inde ab exordio creationis tuæ, de qua dictum eſt, *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; altera ab ipſo baptiſmo, in quo Character animæ imprimitur, vt hinc, ſcilicet appareat, Dei te totum eſſe & ad illum ſpectare. Pictor aliquis cum elegantem imaginem pinxit, quo nomen ſuũ ad poſteros tranſmiſſum immortale reddat, nomen ſuum & ſymbolum ſupponere ſolet; quin & inter ſculptores vſus iam & mos obtinuit vt ſtatuarum pedi & baſi nomen ſuum inſcribant, *Talis & talis faciebat.* Magnus ille totius vniuerſi pictor & opifex, qui tot præclara opera in rerum natura condidit, poſtquam hominem creaſſet, velut omnium operum ſuorum primum & excellentiſſimum, & omnibus patefacere hominibus vellet, eſſe ſe tam elegantis operis auctorem & inuentorem, nomen, imaginem, & inſignia ſua illi inſculpſit. atque vt ſciamus ipſum eſſe tanti operis auctorem, ſæpenumero à nobis petit, *Cuius eſt hæc imago?*

Gene. 1. Duplex in homine Dei imago. *Simile.*

Eccleſiaſtice & ſacerdos cum albis te circumdatum ornamentis contemplaris, ornamentis ſacerdotalibus indutum, rocheto, ſuperpelliceo; quibus te inſignibus, coloribus, qua imagine credis ornatum? Dei porfecto, cui te obligatum eſſe omnia hæc demonſtrant. Tu autem religioſe, monaſteriorum incola, cœnobiorum ciuis, ſolitudinis inquiline, cùm veſtem illam monachalem defers, capitium, cucullum, & ſcapulare; cuius te imaginem gerere credis? Dei certè, non mundi, nam qui mollibus veſtiũtur, in domibus regum ſunt. Redde igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ Dei ſunt, Deo. redde illi vitam quam profeſſus es, vota illa, quibus te aſtrinxiſti, humilitatis, paupertatis, caſtitatis & obedientiæ.

Conſiderationes circa omnes vitę ſtatus.

Cn. ſcipio, vt Valerius refert, Magni Africani filius à paterna virtute, & bellica gloria degenerans annulum geſtare ſolebat, in quo Africani caput ſculptum erat; hic igitur Præturæ petitor cum candidam togam turpitudinis

Libr. 3. c. 5.

maculis obſolefactam in campum detuliſſet, pene repulſam paſſus eſt. Sed cùm tamen deinde eam propinqui ab eo pollui animaduerterent, id egerunt, ne aut ſellam ponere aut ius dicere auderet.

Inſuper è manu eius annulum, quem diximus, patris ſui imagine inſignitum, detraxerunt, quam & morum turpitudine & vitæ ſordibus dedecorabat. Heu, magni haud dubiè omnes Chriſtianam nobilitatem facimus, iactamus nos, quod filij Dei ſimus, eiuſque imaginem animæ inſculptam geramus: ſed quid emolumenti imago hæc afferet, cùm prauis eam operibus inquinemus? cùm vitæ & morum dedecore nomen hoc commaculemus. Quotnam prô dolor! ſunt, quibus eadem auferri & adimi deberet, quòd eadem ſe indignos præſtent? quos comminationem illam propheticam metuere par eſſet dicen-
Pſal 72. tem, *Ad nihilum rediges imaginem ipſorum*, & Paulinam
1.Cor.12. illam exhortationem animo imprimere, *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & cœleſtis.*

Atque hæc forſan eſt ratio, cur Romanorum filij loco
Pier.lib.4. torquium & monilium bullas è collo adoleſcentiæ tempore ſuſpenſas geſtarent: bullas inquam cordis imaginem præferentes, quibus parentum inſculpta erat imago, vt hac conſpecta parem gloriam æmularentur.

Ita Deus, magnus ille & æternus pater, voluit, iam inde à natiuitate, non è collo ſuſpenſam ſed in eſſe noſtro & eſſentia, affixam diuinitatis ſuæ imaginem geſtari; ſed nos eandem deſtruimus, delemus, corrumpimus & vitiorum fuligine denigramus.

Iſai.51. Iſaias populo ſuo pudorem incuſſurus ait, *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram quæ vos peperit.* Id eſt, cùm tantopere vos effertis, quòd patrem habeatis Abraham, & Saram matrem, & illorum imaginem fronti veſtræ inſculptam velut legitimi filij geſtetis, efficite, vt ijs, & virtutibus & moribus, & honeſtis probiſque actionibus ſimiles reddamini. Eodem argumento vſus eſt CHRISTVS, cùm Iudæos genus ſuum & proge-
Ioan. 8. niem iactantes, coarguit dicens: *Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*; quaſi diceret, nihil eſt, filios paren-

tum

rum imagines fronte præferre, nisi & illorum merita, virtutes & heroica facta imitentur. Aequum scilicet, est filios patrum æmulatores existere: quid enim mihi profuerit patrem habuisse sanctissimum, si ipse diabolo sim nequior? *Filij parem tum virtutem imitentur.*

Quo loco in Canticis legimus, *Muranulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento:* in Hebræo legitur, *Imagines masculinas faciemus tibi cum stigmatib. argenteis.* Id est, seruaui tibi sponsa, pretiosum quoddam monile in aurium tuarum ornamentum, murænulas scil. aureas, atque illas non aquilarum, cordium, manuum, sed imaguncularum masculinarum figuras exprimentes, & eas argento vermiculatas. Sensus est, non iam amplius, vt soles, mundi negotijs intendas & profanas voluptates consecteris, ita namq; aures tuas renouabo, vt aliud nihil in posterum auditura sis, quàm sanctos illos Patriarchas & reges, vt audiendo vitam imiteris & merita. Vel aliter, cùm aliarum more mulierum mundi & bestiarum imagines gestare soleas, efficiam vt posthac veras virorum imagines gestes, vt in corde muliebri cor geras muliebre, vt non delicatè & molliter viuas mulieris instar, sed virtutibus virili quodam robore & mascula constantia viri instar, vitam adornes. *Cant.1.*

Cuius est hæc imago? Ezechiel Propheta Israëli excidium & exterminium prædicens, & cladem comminans mulierum taxat potissimum dissolutiones, quod scilicet ex monilibus & torquibus luxu quodam inaudito & peregrino, lasciuas, lubricas & abominandas fecerint imagines, *Et ornamenta monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum & simulacrorum fecerunt ex eo.* Sensus litteralis est, Tantum abest, vt mulieres aurum suum templo obtulerint, ex quo imagines sacræ conflarentur, vt alias quasdam lasciuas ex eodem efformarint. Allegoricus verò denotat, Deplorandum esse tot homines reperiri qui obrizum illud & purum diuinæ imaginis, quæ illis innata & agnata est, quæque illis non mediocre adfert ornamentum, aurum in bestiales, diabolicas & abominandas imagines, id est peccata, conuertunt. De quibus *Ezech.7.*

meritò

meritò dici queat Apoſtolorum illud, ſed non ſine lacry-
Rom. 1. mis, *Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrium & quadrupedum, et ſerpentium* Sed Deus bone, *cuius eſt hæc imago?*

1.Reg. 5. Idolum dagon deiectum ab arca fœderis. In ſano Philiſthæorum, Dagonis & veri Dei imago, id eſt, arca fœderis pariter conſiſtere non potuit. quo denotatur, in cordis noſtri ara, in quo iam inde ab initio Dei imago collocata fuit, idoli, mundi & Satanæ, imaginem, id eſt vitia & peccata collocari non debere: nam vna non fert alteram, quarum vnam ſi adoraueris, alteram adorare non poteris.

Ezech.8. Deus Ezechieli oſtendere cum vellet abominandam Iſraelitarum & præſertim ſacerdotum, idololatriam, Ieroſolymam illum deduxit, *abominationes peſſimas*, vt aiebat, oſtenſuros; murum templi illum perfringere iuſſit, & facto hiatu introſpicere: quamobrem Propheta ait, *Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium, abominatio, & vniuerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete, in circuitu, per totum.* Mirum profectò, in loco adeò ſancto, in quo antea, vbique per omnes parietes apparuerat imago Dei, iam nullam omnino apparere, ſed abominandas beſtiarum, & animalium, & idolorum imagines conſpici. O arcana myſteria! Qui maiores etiam deteriores abominationes conſpicari voluerit, cor ſuũ aperiat, animæ templum inſpiciat, & ſi modò oculos aperuerit & rationẽ intenderit, nil niſi idola, vitia, abominationes in eodem conſpiciet, & vbi ſola Dei viui imago cõſpici deberet, quæ nimirum iam inde ab initio, ibidem erecta fuit, illic nõniſi beſtiarum, prauorum affectuum, deſideriorum, ſenſualitatum, vanitatum, idololatriæ ſimulacra apparent.

Cuius eſt hæc imago? Non ait, *Cuius ſunt imagines?* Nã nonniſi vnum credimus Deum eſſe, cuius imaginem gerimus; nonniſi vnam habemus fidem, quæ etiam vnicam eſſe docet Eccleſiã, nonniſi vnum agnoſcimus regem, vt & ſolem ſidera. *Cuius eſt hæc imago?* Magnus ille & æternus pictor nonniſi duas vnquam efformauit imagines, ſed eas

adeò elegantes, ſcitas, & admirabiles, nihil vt ad perfectionem illarum requiratur. Prima eſt, filius ipſius vnigenitus, Verbum illud æternum, quàm egregia porro hæc imago eſt, quàm diuina tabella! de qua Apoſtolus ait, *Imago Dei inuiſibilis*, & alibi, *Et figura ſubſtantiæ Patris.* Altera ipſe homo eſt, de qua Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Ipſa quidem compēdium & quodammodo Epitome eſt magnæ illius tabulæ, quæ mundus, at imago adeò ſcita & elegans, vt ipſum etiam cœlum eadem gaudeat, & magnus illo Deus ſemper illam ob oculos habere deſideret: quam ipſi venerantur Angeli, horrent dæmones, & creaturę in mundi huius templo honorant: imago denique, inquam cœleſtis ille Apelles omnia viuorum colorum lumina adhibuit & ornamenta, ipſum eſſe lapidum, viuere plantarum, ſentire beſtiarum, intelligere Angelorum. *Cuius* igitur *hæc imago eſt?*

Coloſſ. 1.
Rom. 1.

Ex primo imaginis intuitu, prototypon quamprimum agnoſcunt artifices: ita quoque ex primo hominis aſpectu quamprimum patet, Deum illius prototypon & exemplar eſſe; & quamuis cæteræ etiam creaturæ ad Conditoris cognitionem pertrahant & alliciant, ſolius tamen hominis contemplatio & attentior conſideratio, qui ad imaginem Diuinæ illius eſſentiæ expreſſus eſt, inprimis & præ cæteris ad Dei eſſentiam cognoſcendam inducit. Atq; hinc crediderim Deum, cùm mundo ſe vellet patefacere, hominis ſemper forma apparuiſſe. In Daniele quippe legere eſt, *Ecce vir vnus veſtitus lineis, & renes eius accincti auro obrizo*, & Apocal. 1. *Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis veſtitum podêre, & præcinctum mamillas Zona aurea.* Idcircò bene olim Dominus Philippo dixit, *Philippe qui videt me, videt & patrem meum.* Id eſt, non modò in qualitate diuina, verùm etiam humana, vt modò ſum, patrem æternum repræſento, & me qui videt, patrem meum videt, nam inquantum Deus & inquantum homo, illius imaginem repræſento.

Hominis notitia ad Dei notitiam nos perducit.

Dan. 10.
Apoc. c. 1.
Ioan. 14.

Cuius eſt hæc imago? Magnus ille Athanaſius homil. de Sanctis Patribus & Prophetis, referente, Franciſc. Turriano, ex hoc loco colligit colendas & honorandas eſſe imagi-

Libr. 4. de dogmat. charactерib.

imagines: non enim repræhendit Christus Pharisæos, nec Iudæos carpebat, quòd Cæsaris imaginem efformarent qui tamen lege vetabantur aliquas imagines exprimere vel sculpere; imo è contra volebat, Cæsaream hanc imaginem obseruari, eique tributum persolui, cuius imaginem, Cæsaris intuitu colebant, eademque ratione edocebat, Deo reddenda esse, quæ Dei sunt. Vnde sequitur, quod quemadmodum honor imaginis Cæsareæ in Cæsarem redundat, quem in illius effigie colimus; ita honor & cultus imaginis Iesu Christi, est honor CHRISTI, & honor sanctorum imaginibus impensus, in sanctos etiam redūdat: porro sanctorum honor, honor & gloria Dei est, quem in sanctis honoramus ac veneramur; iuxta sententiam illam Psalmographi, *Mirabilis* (& honorabilis) *Deus in sanctis suis.* adeò vt honor & cultus imaginum sanctorum, honor sit Dei, atq; ideò hunc ei reddere par est, iuxta Euangelium, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.*

Ecce honorē & obedientiā, quæ debetur regibus. Duo, inquit Apostolorum caput, in mundo & regnis necessaria, Deum timere & regem honore afficere, *Deum timete, regem honorificate.* Quod varijs exemplis è sacra scriptura depromtis demōstrare poterimus. Christus enim Saluator Cæsari obediuit, S. Petr. Neroni, Ioseph Pharaoni, Daniel Nabuchodonosori, quin & regi Sedechiæ vitio vertitur, quod fidem datam Regi Babyloniorū non seruasset, & cōditiones fœderis, quibus se tributum illi persoluturum spopōderat, fregisset. Quin & Deus obediētiam quæ Nabuchodonosori debebatur commendans minādo dicebat, apud Ieremiam, *Gens autem & regnum, quod non seruierit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicunq; non curuauerit collum sub iugo regis Babylonis, in gladio & in fame, & in peste visitabo super gentem illā.* Ecce & nouum quoddam præceptum in Euāgelio, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.*

1. Pet. 2. — *2. Par. vlt.* — *Ierem. 2.*

Non vult Deus sibi dari omnia.

Non dicit omnia vt Cæsari reddamus, sed ea tantum quæ Cæsaris sunt, alia quippe sunt Dei, alia mundi negotia; alia debentur Principatui, alia diuinitati; nam

Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

Non

Non vult etiam Deus sibi dari omnia, nostrum ipsorũ vt tortores simus, de mundo nihil vt solliciti simus, non vult corporis nullam haberi rationem, non ita in illud nos sæuire vult, vt respirare nequeat, sed tãtum vt rationi ipsum, & sensus, & omnia quæ ad illius dominium spectant subijciamus, quò trahemus historiam illam de Gabaonitis, quæ in Iosue describitur. Ios. 9.

Israelitæ postquã vrbem Iericho expugnassent & expilassent, fama increbuerat per vniuersam terram Chanaan, omnes vrbes simili fore clade afficiendas. Gabaonitæ, qui contermini & confines erant, quo se à clade hac & excidio tuerentur, vatuum iniere consilium: destinarunt scilicet ad Iosue ducem populi, totius regni nomine legatos, qui pacem cum illo inirent: cùm autem perspectum haberent, non tam benignè se admittendos, nec tam facilè pacem impetraturos, si regionem vnde venissent patefecissent, finxerunt se è longinquis regionibus, audito Iosue nomine, & luculentis populi victorijs excitatos, ad amicitiam & societatem illorum expetendam venisse. Quo astu prætenso, pacem quam quærebant, inuenerunt, quæ vtrinque Sacramento stabilita fuit. At cum Iosue deinde illorum versutiam & dolum intellexisset, qui nimirum haud procul à Iericho commorarentur, coacto concilio deliberauit, num amicitiæ iura infringere, fœdus initum dissoluere, & sine vlla clementiæ spe fas esset interficere. Tandem communi consensu decretum est, ob iuramentum eorum vt vitæ parceretur, sed in captiuitatem, ob dolum & astũ, abriperentur. Atque ideò in castris instar lixarum & calonum per ordines distributi sunt, vt vilia obirent officia, & velut mancipia seruirent.

Gabaonitæ hi figura erant sensuũ nostrorum exteriorum, auditus, visus & gustus &c. denotabant etiam veterẽ illum hominem qui in nobis est, sensualitatẽ inquã & appetitũ, marosum, tetricũ vetulũ, & peruersum, qui semper bellũ gerit aduersus Iosue, spiritũ inquã, & nouum illum hominẽ, in quantũ Deo seruire desiderat, & proprio motu inimicos suos Chananæos diabolos inquã eorumque socios debellare satagit & euertere. Contingit autem sæpius, ipsos

ipsos sensus, Gabaonitarum instar, metuentes ne sibi bel-lum indicatur, cùm inimici dicantur, & illo ipsos nomi-ne Christus apud S. Matthæum donarit (*inimici hominis do-mestici eius.*) Pacem à Iosue, nouo inquam homine, ex-poscere, & hanc vt obtineant, dolos adhibere, & fingere alienigenas, nullumque cum Chananæis habere commer-cium, testari quoque non esse se spiritus inimicos, nega-re se diabolos, nec eorum consuetudine delectari. Ita se rem habere homo simplex credit; sed mox vt astum eorum de-tegit, & aduertit, quamuis Chananæi non sint, esse tamen Gabaonitas, quamuis inquam non sint diaboli, in eorum tamen territorio commorari, quòd eorum socij & coniu-rati sint, & hominum non secus atq; illi perniciem moliã-tur. Iosue igitur hoc astu cognito, eosque veros hostes esse videns, vitam illis ob affinitatem & coniunctionem, qua inter se nonnisi vnum sunt, auferre non debet, sed vt ser-uos illos & mancipia habere, suis illos legibus subijciens, eorum tamen operâ vtens, & necessaria illis suppeditans, vestitum scilic. ac victum, non autem interficiens vel cru-delitatem sæuitiamq; ijs aliquam ostendens, aut nimia au-steritate emacerans: semper igitur illos tueatur, & seruo-rum instar habeat, atq; hoc est reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

Eia igitur Auditores, quoniam ad finem iam peruení-mus, reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, reddite obedienti Principi quæ illi debetur, reddite tributa mundo quæ il-lius sunt, reddite corpori curam & solicitudinem, quam exigit, & reddere par est. Sed reddite simul Deo quæ Dei sunt, quid enim habemus, quòd à Deo profectum non sit?
1.Cor.4. *Quid habes*, ait Apostolus, *quod non accepisti?* Testatur id ipsum & Dauid rex, & omnem templi materiam quam
1.Par.29. parauerat, & omne aurum quod coaceruarat, recensens ait, *Tua Domine sunt omnia, & quæ de manu tua accepi-mus, hæc dedimus tibi.* Idem ipsum hodie hic repeto, sed allegoricè, omnia scilicet, quæ ad ædificium templi spiri-tualis conferimus, à Deo descendere, viuacitatem spiritus corporis vires, voluntatis actus. Omnis denique natura nostra à Deo est, Dei est & Deo reddenda, atque hoc est

axioma

axioma Euangelicum seruare, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.*

Est hoc autem æquissimum Domine, lex, fides & natura idipsum docent; lumine naturæ, Sacræ Scripturæ testimonijs, & rationibus varijs tenemus, Cæsari honorem, cultum, obsequium, tributa, & obedientiam deberi, tibi quoque quod tuum est, cor inquam, animam, intellectum & quicquid in homine excellens est & eminens. Anima siquidem tua est, quod tuam præferat imaginem, illa namque denarius aureus tua signatus imagine & insignibus, tuamque ostendens superscriptionem, quique tibi reddi debet. At si nescio quo Fato regia hæc imago peccatis obscuretur, gratiam concede, vt per pœnitentiam ac veram contritionem eandem resculpamus, quæ vera nummi huius restaurandi ratio est. Præsta preterea, vt hæc anima nostra tua signata figura, tandem aliquando ipsum prototypon suum, quod tu ipse es regnans in sempiterna beatitudine, videre mereatur, ad quam perducant nos Pater, & Filius, & Spiritus S. AMEN.

DOMINICA XXIII POST PENTECOSTEN.

Ecce Princeps vnus accessit, & adorauit eum dicens, Domine, filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. Matth. 9. Luc. 8.

FIGVRA.

Malach. 4. MAlachias Propheta de Messiæ in mundum aduentu sermonem instituens ait, ijs qui sanctum Dei nomen formidaturi sunt, solem iustitię oriturum qui salutem & sanitatem in pennis suis allaturus sit. Euangelium hodiernum duo refert miracula, quæ Christus patrauit, verbis illis Propheticis ad amussim respondentia & per omnia similia. Solem iustitiæ oriturum prænuntiauit atque hic ipsa Saluatoris natiuitas exprimitur. deinde sanitatem in pennis suis habiturum. Pennæ vestimenta sunt auium; pennæ quoque aquilæ illius cœlestis sunt vestimenta Christi, quibus sanitas adhærescit quod hodie re ipsa ad oculum demonstrauit, cum mulier sanguinis fluxū patiens, tacta vestimenti illius fimbria, quamprimum sanitati restituitur. Dicere autem solem sanitatem in pennis habiturum, tantundem est ac si dicas, Christum solo attactu vestis morbos depulsurum. Longiorem hac de re sermonem instituam, modò Spiritus Sanctus cœpta secundet, & Deipara precibus suis solitis felix auspicium spondeat. Quamobrem vnitis animis eandem in genua procoluti salutemus cum Angelo, dicentes: *Aue Maria.*

Super Cantica. Pius ille ac religiosus Bernardus tribulationum à Deo immissarum emolumenta accuratius examinans, & vtilitates quas adferunt recensens dicere solebat, *quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent; sic vera virtus, quæ sæpè in prosperis non apparet, in aduersis eminet.* Nec aberrauit profectò à scopo: nam luculentis verbis illius testis acce-

let ærumnosus ac miser Iob: nam ipsum animi robur & constantia, patientia, & sexcentæ aliæ virtutes, quæ delitu- rant, dum prospero ridebat fortuna vultu, omniaque ad votum ei affluebant, in tenebris perpetuò permansissent, si nox & caligo afflictionum aduersitatumq; nō apparuisset. Opinioni nostræ suffragatus Augustinus ait, *In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuritur; fornax mundus, aurum iusti, ignis tribulatio, artifex Deus.* Ipsum & alio loco, sed alijs verbis habet, *Sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & sub eadem tribula stipulæ comminuūtur, & frumenta purgantur; ita vna tribulatio irruens bonos probat, purgat & eligit; malos reprobat, exterminat & annihilat.* O igitur sanctæ afflictiones! Sed earūdem vtilitates & cōmoda audire vultis? Varia recenset Augustinus dicēs, *Flagellum interius & exterius glorificat, peccatorem compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit currentem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem, initiat ad mortē semper viuentem* O admirabiles vtilitates!

Super Psal. 60.

Super Psal.

Equidem post Patres illos dixero tribulationē esse donū quoddam cœleste, Pharmacū salutare, quod Deus vt medicus vsurpat, & quo nos vt ægri curamur. Has scil. Pharmaci aut catapotij instar Deus ad sanitatem spiritus, non vero ad damnationem animæ, nobis præscribit. Cum in medici & Chirurgi manus incidisti, quando ferrū subeundū est, cauteria inurenda, incisiones faciendæ, sanguis minuendus, clamas, vociferaris, & cruciaris; Medicus tamen nequidquā permouetur, sed de salute tua ac vita sollicitus surda omnia aure præterit. Ita & nobiscū in tribulationib. agitur, clamamus, insurgimus, & indignamur, sed frustra: Deus siquidem medicus de nostra sanitate ac salute sollicitus nihil curat, pergit vlteri⁹ expostulationes nostras nō admittens. Tribulationib. igitur & medicamentis vtendū. Ita etiā suadet August. opinioni meæ subscribens: *Intelligat homo medicū esse Deū, & tribulationē medicamentum esse ad salutem, non pœnā ad damnationem.* Magnas igitur vtilitates adferunt tribulationes, & singularia secum bona trahunt.

In Psa l. 21

Tribulationes ministri sunt diuinæ misericordiæ.

Ipsæ namque benigni quodammodo ministri sunt diuinæ misericordiæ, quæ nos ad Deũ ducunt; & sanè Deus interdum ijs vti cogitur, velut medijs & instrumentis, quibus nos ad se pelliciat. Sunt enim nõnulli, apud quos pluris valent mala & afflictiones, quàm preces, dona, & beneficia, ducique asperitate maluut & rigidè haberi, aduersus beneuolos & benignos obdurati, neue vllis minis flecti norunt. Atque vt Absalon nullis prius Ioabum Ducem ad se pertrahere potuit precibus, quàm segetem illius accenderet: ita Deus quos donis, benignitate, precibus lucrari & pellicere ad se nequit, mala interdum iis immittit & aduersitates, modò enim sanitatem aliquo perturbat morbo, modò opum affluentiam aliqua hereditatis amissione, alijsque incommodis permiscet & interrumpit.

2. Reg. 24.

Tribulationes Dei cognitionem inducunt.

Et verè profecto! propria namque tribulatio, quam in caput nostrum Deus detorquet, ad Dei cognitionem nos inducit, efficitque vt proprijs eum oculis intueamur: at alienæ tribulationes eò nos deducere nequeunt, nec iisdem permouemur. Hinc afflictionibus circumdatus Iob dicebat, *Auditu auris audiui te*; proximi afflictiones olim videns, *nunc autem oculus meus videt te*, proprias tribulationes dum intueor; *idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.*

Iob. 42.

Alieni casus vix nos mouent.

Dan. 5.

Balthasar Babyloniorum rex, audito subditos per vniuersum regnum afflictos fuisse, permotus fuisse non legitur, imò ne faciem quidem contraxisse aut mutasse, donec manus illa scribentis in pariete illi soli apparuisset, & mortem esset propriam minitata. Alienæ namq; aduersitates & proximi mala vix mouent, at propriæ ita nos concutiunt & consternant, vt ad minimum diuinæ manus signum ad Deum trepidi confugiamus, & opem inuocemus.

Lib. de Adam & Sodom.

Adhæc ipsa tribulatio merx est & negotiatio, qua cœlum lucramur, vt testatur Apostol. *Tribulatio patientiã operatur.* Redarguit autem acriter Chrysostomus eos, qui tribulationibus immissis indignantur, expostulant, & in malam eas partem accipiũt, lucrum ad gloriam cœlestẽ comparandã destinatũ, manibus elabi sinentes. Sæpe etiam fieri videmus, vt qui malis premuntur, mundum deserãt, Dei partes

partes sequantur, cum illo in gratiam redeant. est igitur tribulationi ascribendum, quòd Dei honor dilatetur, eiusque regnum latiùs extendatur, preces ad eum assiduò fundantur, ac varij eidem supplicent, illius opem & misericordiā deposcentes, atq; hæc est, vt idem Chrysost. ait, ratio, cur *Hom. 4. de pœnitent.*
Deus vitam nobis tranquillam & securam & ab omni aduersitate immunem dare nolit, vt nos sc. inuitos quodammodo toto vitę tempore se sequi cogat, occasionemq; habeat exoratus, quotidie misericordiam nobis ostendendi. At dolendum est quàm maximè, quod cum toties infirmitatibus, tribulationibus, *alijsq;* similib. à Deo inuitemur vt ad ipsū conuertamur; tergum ei obuertamus & ad mūdi vanitates, eius voci parêre recusantes declinemus. Sa- *1. Reg. 3.*
muel à Deo cū vocatus esset, & ipse semisopitus vocē aliquam audiret, surrexit heri sui Heli vocem esse ratus. Ita quoq; per tribulationes sæpe nos vocat Deus; sed nos præ inertia stertentes & vitijs nostris indormiscentes, vocem quidem eius percipimus, sed mundi eam esse credimus; à Deo itaq; recedimus, eiusq; obsequium deserimus, & ad mundi ineptias diuertimus. Certū igitur & indubitatū est, tribulationes esse Dei vocē, quibus nos ad se vocat; at sæpiùs ita peccatis indormiscim⁹, vt vocē eius audire nequeam⁹, sed ad mundū ꝓperemus, opē ab eodem postulaturi.

Saul cùm à spiritu maligno exagitaretur, nunquam illi *1. Reg. 16.*
aut domesticis illius in mentem venit, ad Deum confugere, eiusq; opē implorare, sed arrepta cithara & testitudine malum effugare genium conabantur. Quotnam, vt hoc proposito adaptem, in mundo hodierna die reperire est, qui in tribulationibus suis consolationem, musicam, vanitates aliasq; mūdanas ineptias & voluptates venantur & q̄runt; q̄ tamen nullā eis requiē, nullam solidam quietē dare queant, sed affligunt magis magisq;, & dolorē adaugent.

In quo similes sunt adorantibus idola Dibon, de quib⁹ apud Isaiam, intrantes quippe supplices fanum, opem po- *Isai. 15.*
stulabant; cum voto frustratos se videbant, vlulantes egrediebātur: *Ascendit Domus & Dibō ad excelsain planctū.* Et deinde: *In triuiis eius accincti sunt sacco super tecta eius & in plateis eius omnis vlulatus, descendit in fletum.* An

non idẽ omnino agunt misera illa mundi idola, ad quæ i
necessitatib. nostris confugimus: supplices & lacrymabũ
di, eadẽ cõsulimus; sed voto frustrati & gementes, ab ijsd
reuertimur. Solus autẽ Deus, Princeps & Pater consola
tionũ est, vti & tribulationũ, tribulationũ adeò vt dixi vt
liũ, beatarũ, & sanctarũ auctor; illæ namq; virtutes subl
mant & excoquunt, patientiã explorant, gratiã procuran
merita adaugent, salutis causa sunt, animas à rubigine l
berant, peccatores excitant, Dei notitiã inducũt, & ad ill
reges et Principes ire compellũt. Egregiũ hodierno in Eu
angelio exemplũ legere est: in quo Princeps quidã synag
gicus afflictus & morte filiæ ingemiscẽs, ad Christũ aux
lij implorandi ergô cõfugit, adorat, & filię vitam postula
Historiã Matthæus cõplexus est, scribẽs: *Ecce Princeps v
nus accessit ad Iesum & adorabat eũ dicens, Domine fil
mea modo defuncta est, sed veni, impone manũ tuã super e
& viuet.* Theologicè hanc historiã deducturus, primò f
liæ huius resuscitationẽ, ac deinde Hœmorrhoissæ curat
onẽ describã, & duplex miraculũ, duplici orationis part
vnica concione complectar. Primo igitur, refert Euangel
sta, Principem Synagogæ Iairum nomine, ad Christum a
populum verba habentem accessisse, & filiæ iam defung
tis sanationem, aut iã defunctæ vitã & resuscitationem p
tijsse. Dictus autẽ est Archisynagogus & Princeps, non q
ortu Princeps esset, vel regali regũ Iudæorũ sanguine pro
genitus, sed quod synagogæ caput & primus esset, quem
admodũ in vniuersitatib. Decanus facultatis dici solet. Hi
igitur cùm ad Christũ accessisset genibus in terrã prostra
tis *adorabat eum.* Mirũ profectò, Principẽ Pharisaicũ, De
canũ synagogæ, & omnis concilij caput ac Præsidem, ge
nibus Christi aduolui. & sanè Euangelista ipse non parum
ad tam insolitæ rei narrationẽ obstupescit, adhibet quipp
particulã illam admirantis: *Ecce Princeps vnus.* Plebecul
cateruatim & gregatim Christum sequebatur, at magna
tes & populi Principes Christũ non leguntur secuti: & san
quamuis Ierosolymę plures essent Principes, velut porten
tum esse putat Euangelista, vnũ ad Christũ se conferre; ob
seruo etiã sępius in sacris litteris exiguũ numerum iustor

deplora

deplorari. Ita in vniuersa terra Hus, quæ non mediocris Arabiæ erat portio, nonnisi vnus reperitur iustus; dictum quippe est: *Erat vir magnus inter omnes orientales*, & gemma totius orientis.

Pauci in mundo iusti.

Magna vis amoris particularis.

Adorabat eum. Non possum quin demirer humilitatē simul & pietatem Principis huius: sed egregiū & insigne exemplū est, aliquem reip. Principem Christo publicè supplicare & adorare. Sed amori proprio id adscribendū, cui⁹ tanta hic vis est, vt non modo genua Princeps hic flectat, sese prosternat, sed Messiā etiā supplex adoret. Neq; enim maior reperiri amor potest, quā parentum in filios, & filiorū in parentes: videmus tamen ab amore proprio vtrumq; superari. Isaac duas habebat proles, Esau, & Iacobum, pater vir pius & sanctus erat, erat & secundo genitus Iacob; tamen pater Esau maiori quàm Iacobum amore prosecutus est, non propter virtutem, honestamq; conuersationē, sed propter commodū & amorē proprium. Esau namque venationi deditus erat, patrisq; senectā capta nonnunquā præda ferina recreabat: atq; ideo illū pater præposuit Iacobo. Iacob Patriarcha cum vxoribus suis Liæ & Racheli abitum suū declarasset, tum ꝙ patrem illarū inimicū experiretur, tum ꝙ Deus illū in patriam reuocaret; illę quāprimū eiusdem voluntati assenserunt, dicentes: *Nunquid residui quidquā habemus in facultatib. & hæreditate domus patris nostri* Amor quippe ꝓprius amorē paternū superabat. vti & hoc in patre & in Principe, qui Christū supplex adorat, *Et adorabat eum.* Hi scilicet admirabiles sanctarū tribulationū effectus sunt. Ipsæ namq; Principes inducūt vt Deum adorēt, prosperitas verò mentem eorū à Deo auertit. *Bonū mihi quia humiliasti me*, dicebat Princeps quidā afflictus. Sed mirū profectò, vnam rem mortē huic, vitam alteri afferre: nonnullis. n. tribulationes noxiæ sunt & virulentæ, alijs vtiles & iucundæ. Audite enim vt diaboli inclament: *Vt quid venisti ante tempus torquere nos.* Deinde è contra notate quid Psalmographus canat: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.*

Gen. 27.

Gen. 31.

Tribulationes Principem hūc ad Deum adorandū pertrahūt.

Exod. 7.

Tribulationes his vita, mors illis.

Cum flumina Ægypti mirabili quadā ratione, iusta Dei vindicta in sanguinem cōuersa essent, quidquid Ægyptij, eorum

eorum vxores, mulieres, filij, bestiæ biberent, sanguis erat: quid autem interea bibebant Hebræi? anne putatis Moysem aliquem illis aquæ fontem, aut aliquam Nili portionem à sanguine immunem reliquisse? nequaquam. Sed eandem quam Ægyptij aquam biberunt; sed cùm illam è flumine sanguineo haussissent, in suam naturam reuertebatur, vt multi graues auctores testantur. adeò vt quod barbaris sanguis erat & abominationi, illis aqua esset & voluptati. Idem de tribulationibus, quarum sanguis symbolũ erat, esto iudiciũ. Videtur quippe tribulatio cœlestis quædã pluuia, sed ꝓ diuersitate manuũ in quas incidit cõmutatur: siquidem in manu peccatoris & mundani merus est sanguis, sed hominis iusti, aqua dulcis & nectar.

Exod. 4. Serpens ille mirabilis, quo suam Moses vocationem denotabat, manus illius cum subiisset, virga erat, sed extra illam, & in terram proiectus, vt serpens & vipera conspiciebatur. quo emblemate designatur, tribulationes vera animarum vocationis insignia, cùm in iustorum manus incidunt, virgam esse, de qua locutus Psaltes ait: *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*; Sed ad terreni cuiusdã manus cùm perueniunt, serpentes esse, dracones, venenum, virus & interitum.

Deut. 5. De vxoris pudicitia cũ in lege veteri dubitaret coniux, ad sacerdotẽ illam adducebat, qui certum ei potionis genꝰ dabat: quod bibitum, si innocens & inculpata erat, nullum ei damnum aut læsionem afferebat; si vero famam illicitis amplexibus commaculasset, quamprimũ, velut hausta cicuta emoriebatur. Aquæ in sacris literis figura sunt tribulationũ (Vnde Psaltes: *Intrauerũt aquæ vsq; ad animã meã* id est tribulationes) has Deus, sincerus ille animarũ nostrarum sponsus adhibet, quo earũ fidẽ & patientiã exploret: quæ si cõstantes & fideles fuerint, nihil eis obsunt, sed prosunt quàm maximè; at si adulteræ, & infideles, & mũdanę, quamprimum emoriuntur, impatiẽtes sunt & blasphemę.

Deus tribulationes immittit, vt nos lucrifaciat.

Ne cogites igitur Christiane, dũ Deus tribulationes tibi immittit, tui tentandi & torquendi gratia tantũ ab illo has immitti, sed lucrifaciendi. Cùm Dauid filium Absalõ bello persequeretur, occidere eum nolebat, sed eum dumtaxat

taxat

taxat intercipere,& in gratiam pristinam restituere. Et sa- *2.Reg.12.*
nè cum porcis erumperent agmina, & magno in bellum impetu proruerent;duces singulos & milites coniurabat, ne puerum Absalon interficerent,sed viuum ad se adducerent,imò cum tristis necis illius nuntius allatus esset,tanto dolore affectus fuit,vt à morte haud procul abesset. Eodē etiam modo nobiscum agitDeus, dum enim tribulationū arma in nos exacuit& vibrat,bellum quoddam pacificum gerit,in quo afflictiones vt milites sunt, constat autē illas in aciem & bellum ea conditione emitti, vt filios rebelles ac refractarios intercipiant,& ad patrem cœlestem adducant,non verò vt vitam eripiant.

Deus bellū pacificū gerit.

Mundus excæcatus passionibus, & tribulationū hostis, non aduertit Deum,bellum paternū indicere, cumq; nos oppugnat,ardentes amoris sagittas eiaculatus,nō occidere filios,sed eosdē conuertere & ad vitā perducere; atq; hoc per Ieremiam Prophetam insinuat dicentē: *Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis, dicit Dominus.* Id est *Ierem. 29*
Nō delector bello aut vulneribus, imò cū bellū suscipiendum est,ad rebelles,qui nonnunquā exsurgunt,cōpescendos,arma licet accingam,non nisi pacem postulo,& bellis quæ moueo,omnia ad tranquillitatem perducere gestio.

Deus tribulationibus cōuertit peccatores.

Aduersitates igitur Deus velut arma adhibet, quibus peccatores conuertat;licet enim nonnulli solo Dei amore ad virtutem moueantur,plurimi tamē nonnisi baculis & violenter eòdem cōpelluntur. in quo mulieres Ægyptias imitantur,quæ cū à Pharaone mandatum accepissent,oēs masculos Hebræos recens natos occidendi, tam impiū & horrendum scelus detestatæ,dixêre:*Non sunt Hebrææ sicut* *Exod.1.*
*Ægyptiæ mulieres,ipsæ enim obstetricandi habent scientiā, & priusquā veniamus ad eas,pariunt.*Ecce discrimen. Ægyptiæ non pariunt sine obstetrice, & Hebrææ iisdem non indigent. Tribulationes autem obstetrices cœlestes sunt; mundanæ verò animæ mulieribus Ægypti Similes sunt,q̄ sine huiusmodi obstetricibus parere nequeunt;sed iustorū vltro,instar Hebræorū,sine illis parere norunt.Ecce igitur vt animaArchisynagogi,tribulationib.obstetricantibus,egregiam illam vitæ mutationem pariat, & Christū adoret.

 Et

Et adorabat eum. Miſer ille Princeps ærumnis & affli-
ctionibus oppreſſus, lacrymans, gemens, & ſuſpirans, quã
primum vt ad Chriſtum acceſſit, eius ſe pedibus aduoluit
& adorabat dicens: Mundi ſaluator, vere Iſrael Meſſia, fi
Dei omnipotentis, patris afflicti afflictione tangere; tuam
ecce opem imploro, in brachia me tua conijcio, benigni-
tatem depoſco, benignum te igitur exhibe. Vnicam habe-
bam filiam, Domine, facultatum hæredem vnicam, vitæ
delicias, & heu ſorti meæ inuidens mors, hanc mihi abſtu-
lit, ſed hanc, ſi velis, poſſe te reſuſcitare ſcio. *Veni igitur &
impone manum tuam, & viuet.*

Magno ecce loquitur affectu, triaque profert, quæ ve
ferreum ad commiſerationem permouere cor potuiſſent
primò filiam ſibi vnicam eſſe, & omnium facultatum hæ-
redem. Deinde eam duodecennem fuiſſe, penè nubilem
& opulento aliquo connubio proximam. Poſtremò, iam
in extremis illam agere, vt Marcus & Lucas ait, & mortuã
vt Matthæus. Ait ſiquidem Marcus: *Quoniam filia mea in
extremis eſt*; & Lucas deinde: *Quia vnica filia erat ei fer
annorum duodecim, & hæc moriebatur*: Sed addit Matth.
Filia mea modo defuncta eſt, ſed veni. In quo nulla inter
Euangeliſtas diſcrepantia aut contradictio; non enim hi
repugnant in extremis eſſe, mori, & mortuam eſſe; ſunt. n.
hyperbolicæ patris huius locutiones, quaſi dixiſſet, adeo
ægrã illã domi reliqui, vt nõ dubito quin iã mortua ſit, vel
forſitã hac exaggeratione vſus eſt, vt eo facilius Chriſtum
ad commiſerationem, & opem ferendam excitaret. *Domi-
ne filia mea modo defuncta eſt*: Ecce nuntium mortis, tam
iuuenes, quam ſenes eodẽ mori diſcrimine, cũ puella hæc
in ætatis flore hinc abripiatur: & vt vaſa lutea caſui & fra-
ctioni obnoxia ſunt, tam noua q̃ vetera; ita & omnes ho-
mines ſine vllo diſcrimine mortales ſunt, eandemq; fortu-
nã ſubeunt tam iuuenes q̃ decrepiti, & Parcæ tyrannidi o-
mnes promiſcue ſubiecti ſunt. Si figuli officinã ingreſſus,
varijs vaſis conſpectis, tã recenter cõpactis, quàm alijs iam
olim efformatis, his maioribus, illis minoribus, peteres,
ecquodnam horũ omniũ primum rumpendũ eſſet; reſpõ-
deret haud dubiè, quod prius ad terram deciderit. Ita de
homini-

Marc. 5.
Luc. 8.
Matt. 6.

hominib. in vasta mundi huius officina cõmorantibus sentiendũ, & credendum, primũ hunc vitam amissurũ, nõ qui alios ætate præcedat, sed quẽ sinister aliquis & infelix casus ad sepulcrum primò traxerit. Sane mundus hic officina figuli est, nos vero vasa fragilia. Vnde Psalmista: *Tanquam vas figuli confringes eos*, & Apostol *Habemus Thesaurum istũ in vasis fictilibus* Atq; ideo mirandũ non est, si mors senectutẽ expectare nescia, in iuuentute nos hinc abripiat. — Mundus officinę figuli similis. — *Psal. 2.* — *2. Cor. 4.*

An non iniustus & nequã ille dicendus esset, qui, postq̃ pecuniam ab aliquo credito & gratis accepisset, ita vt nullũ fœnus aut lucrũ soluere teneatur, eandẽ repetitꝰ reddere detrectaret? Certè hoc vitæ tibi spacium Deus cõcessit, & gratis quidẽ, vt in rem tuam eodem vtereris, ipse autẽ creditor est, quẽ nemo fallere aut circũuenire posset, qui iure suo vsus à te mutuatũ, fortasse citius quam credebas repetat; tuum non est irasci aut detrectare sed hilari ac læto animo naturæ debitum, auctori naturæ persoluere. Mors igitur cõmunis est, & illius recordatio admodũ necessaria.

Apes cũ magno impetu relictis aluearijs in aërẽ apertũ volitãt, & magno exiguo in corpusculo furore inter se bellũ gerunt; quamprimũ vt glebas aliquot terrę in altũ ieceris, motus illos intestinos & ciuiles compescis. Ita cũ bella domestica violentius insurgunt, cinerum, in quos conuertemur, memoria, & assidua mortis recordatio, omnia pacare, omnesq; animæ motus poterunt compescere. Omnia hæc occasione filiæ huius mortuæ dicta sunto. — *Simile.*

Filia mea modo defuncta est. Ecquotnam hodie filiæ, non corporali sed spirituali morte emoriuntur, parentibꝰ nequidquam de ijs sollicitis, aut Deum vix vmquam pro ijsdem exorantibus; qui è contra sæpè ruinæ earum & interitus, nimiam illis libertatem & luxum concedendo sunt occasio. dicendo insuper, licet stolidè admodum & imprudenter, hoc esse ad ciuilitatẽ morum addiscendam & inter mundanos agendum imprimis necessarium. Nimia Dinæ Iacobi filiæ libertas pudoris amissi & Sichimitarũ excidij causa fuit: nimia quoq; filiarum hodie libertas in causa sæpe est, vt ruinam tum ipsæ tum aliæ sodales incurrant. Filiæ Loth, honesto & sancto loco natæ, & patriarcharum affines, — Multæ filiæ peteũt ob parentes. — *Gen. 34.*

Filiarum libertas noxia. affines, quod nimia forsitan libertate in Sodomis, Sodomis inquam, omnium scelerum colluuie, & abominationum seminario, essent educatæ, tum sibi honorem imminuerunt, tum sempiternam parenti infamiam, quod incæstuoso cum illis concubitu commistus sit, inusserunt. Ita plurimæ filiæ familias, quod nimia libertate gaudeant, & in mundo qui vitiorum & luxus academia est, assiduè agant, sæpenumero in interitum delabuntur, & sibi, parentibus, vniuersæq; familiæ ac stirpi indelebilem infamiæ maculã affricant; quæ omnia, prô dolor! sæpius patribus imputari debent. Quos proinde Israelitis illis similes esse dixero, de

Ezech. 29. quibus Ezechiel, qui cum barbaros, filios & filias idolo Molocho immolantes viderent, adeo vt iugulatos flãmis absumendos traderent, ipsos imitati sunt, non quidem flãmis filios absumendo, quod horrendum illis & nefandum videbatur, sed nonnisi per ignem traducendo diisq; offerendo, qui quamuis ita non morerentur, vstulabantur tamen nonnihil, & tetra fuligine tincti egrediebantur. Multi ad hunc modum patres, filias suas non omnino dœmonijs & mundi dissolutionibus immolant, sed per vanitates sæculi easdem solum traducentes, tetriores, turpiores, malos edoctas mores & aliqua infamiæ fuligine tinctas domum recipiunt, adeo vt meretricio (etsi non verò) nomine malè apud cordatos audiant.

Parentes Michæ Ephratæi sacerdotis inter cæteras facultates, legarunt ei idolũ quoddam & simulacrum, quod

Iud. 18. cæteris illi opibus carius habebant: sed hoc illi interitus & destructionis domus & facultatum direptionis causa extitit. Ita multi parentes, quod filiam lubricam & dissolutam, & luxui deditam habeãt, credunt eo illam citius matrimonio iungendam, sed, quę eorum insania & stoliditas, non aduertunt ab idolo hoc & sibi & vniuersæ familiæ interitum imminere.

Matt. 14. Herodias pellex illa regia, Herodi dissoluto gratiorẽ fore credebat filiam, si scitè tripudiaret, & omnia tripudiorũ genera calleret, sed hoc mortem illi & interitum attulit. Parẽtes quoq; hodierna die magnos & intolerabiles sumptus præstant, vt filiæ in mundi schola in omni vanitatum

genere

genere erudiantur, sibiq; persuadent, quod tripudiare, garrire, & fucata quadam verborum venustate vti norint, omnium illas linguis celebrandas; sed hæc omnia infamiæ eis maculam sępe affricant, & famam sinistram concitant, Nolo quidem filias esse stolidas & fatuas, sed pudicas, nō illis vt monasticen profiteantur auctor sum, sed vt modestiores sint, neue ita dissolutæ & mundanæ.

Quotnam Deus bone filias in sacris litteris perditas legere est? an non Dina Iacobi & Liæ filia, quod curiositate ducta alienigenas videre cupijsset, à Principe deflorata est? filia Chananææ, ob sinistra matris dogmata à Dæmonio excruciata est. Herodiadis filia tripudijs & aulicis vanitatibus assueta Prophetę mortem afferri curauit, & similem ei deinde Deus in vindictam intulit. Et ecce hic etiam Principis filia mortua describitur; *filia mea modo defuncta est*. Princeps igitur postquam Christo filiæ mortem aperuisset, ita eiusdem casu permotus Dominus fuit, vt eum cum discipulis fuerit domum vsq; secutus. Multis comitātibus Archisynagogi domum ingreditur, non solus sed cū discipulis, & patre præsente, vt doceat, indecens esse ac minus consentaneum, Ecclesiasticos domos subire mundanorum, in quibus mortuæ sunt filiæ, licet etiam miraculum circa illas patrandum foret, nisi pręsente patre & aliis arbitris. Scandalizati olim sunt Apostoli, cum Christum solum cum Samaritana agentem viderent, quamuis media die, omnium in oculis, & in agro: quanto maiori igitur scandalo exposita sunt colloquia illa clancularia Sacerdotum cum mulieribus Samaritanis, id est mundanis, in cubiculis occlusis, de nocte, sine arbitris & testibus: equidem nefas hoc esse duco, & assiduas hasce frequentationes & visitationes velut noxias & perniciosas damno. Imò nec ipse Dei filius Principis domum, vbi filia est licet defuncta, solus intrare voluit.

Variæ filiæ perditę quarum in S. Scriptura mētio.

Matt. 15.

Matt. 14.

Magna turba comitante Principis huius domū Christus ingressus est.

Domorū sæculariū frequētatio noxia sacerdotib.

Christus in huius Principis quod sacerdos esset, domū ingreditur

Mirum profecto, Dominum Principem hunc quamprimū sequi, & domum illius subire; cum tamen à Regulo Capharnaita idipsum rogatus, non modo nō facere detrectarit, sed acriter etiā coarguerit dicens, *Nisi signa videritis.* Sed duas ob causas idipsū præstitit. Primò, ꝙ è præci-

puis

puis Iesu inimicis esset, vtpote Pharisæorum Princeps; hūc igitur vt sibi amicū reddat, vltro in domum illius ingressus est, coram illo miraculū edidit, filiā ad vitā reuocat, & sibi beneficio collato deuincit; nosq; eadem opera edocet inimicos esse diligendos, inq; illos beneficia conferenda. Secundo quod sacerdotum Princeps esset, quem proinde colere & beneficijs demulcere voluit, vt ad oculum demonstraret esse sacerdotes honore & cultu prosequendos.

Leuit. 14. Lege olim cautum fuit, vt sacerdote domum aliquam ingressuro, eadem prius mundaretur, & ab omnib. sordibꝰ purgaretur. è quo colligere erat, quis honor veteris Legis sacerdotibus, officij & muneris sacri intuitu, deferendus esset. Quanto verò maiorem sacerdotibus legis Euangelicæ deferre oporteat. Si Reges, Angeli, imò Deus ipse honorari debet; sacerdotes profectò non secus atq; ipsi honorādi sunt, quod Reges, Angeli, imò dij quidam in sacris litteris appellentur. Hac igitur de caussa Christus Principis sacerdotum ædes subit, vt filiam ad vitam resuscitet.

Sacerdotibus honor debitus.

Et cùm ingrederetur domū Iairi. Christus igit᷑ Pharisæi domū cum ingressus esset, & tibicines audiret, & homines interius magnū excitarēt strepitū; omnib. quamprimū vt egrederent᷑ præcepit. Domū hanc introeunti sexcenti sese cōceptus offerūt; primo nō possum quin domesticorū horū demirer vesaniā qui in domo luctus adhibēt tibicines, & in morte miscent musicā: ꝙ tamen nō immerito reprehendit Eccles. *Musica in luctu importuna narratio.* Palatiū Iairi, vera mūdi imago est: quāuis.n. in mūdo varia quotidie sint funera, & plurimi obeant, lasciuire & ineptire tamē alij non desinūt: ipse quin etiā mons quidā Caluariæ est, in quo Christo in cruce moriente, filij Dei in ærumnis sunt, Iudæi & milites aleis tēpus terunt. ipse deniq; regnū Babylonium est, in quo alijs in fornace æstuantibus & morientibus, alij ad sambucæ & fistulæ sonitū exultant & idola adorant. Secundò cum tibicines & cornicines quos in domo viri Principis & sanctitatis studiosi, sacerdotis & Pharisæi video, attentius considero, ipse mihi persuadeo nō temere hos aduocatos nec sponte aduenisse; imo crediderim veterem Thracū hic consuetudinē renouatā, qui in libero-

Eccl. 22.

Matt. 27.

rum

rum natiuitate plorabant, in funere aūt ingemiſcebant. Aliam tamen rationē aſſignat Theophylactus, ſolitos ſc. Iudæos in morte filiarū, quæ virgines hinc decedebant, quo earū virginitatē teſtatā facerent, eoſdem tibicines & citharœdos in funere adhibere, quos ſi nuptias inijſſent, habuiſſent. Plurimos autē hic fuiſſe certū eſt, ꝙ filia Principis eſſet, quemadmodū & diuite aliquo defuncto plurimæ pulſant campanæ. Crediderim potiꝰ muſicos hos & tibicines in funeribus inductos, vt ferali lugubriq; cantu & nęnia ad luctum compoſita, omnes ad dolorem & luctum excitarent, ſuſpiria & lacrymas elicerent. Hos tacere iubet Chriſtus, & domo exegit, ſeſeq; ad filiam excitandam accingit; ſed deridetur, exſibilatur, omneſque eum inſanire credunt.

Cur tibicines in funere.

Et deridebant eum. Mundus Chriſti opera exſibilat, illius doctrinā explodit, ſeruorumq; Dei geſta vitamq; ſubſannat. *Deridetur.n. iuſti ſimplicitas*, ait Iob: ſed à te quoq; viciſſim deridebuntur Domine. *Tu Domine deridebis eos.* Omnes Chriſti paupertatem, nuditatem, humilitatē, crucem, mortem, omnia illius myſteria derident: *Omnes videntes me deriſerunt me.* Omnes inquit, milites Herodis in palatio, Iudæi in cruce, Gentiles in Euangelij annuntiatione, hæretici in Ven. Euchariſtia. Maledicti Cham, qui nuditatem patris veſtri Noe irridetis: Sceleſti Semei, qui contumelijs & iniurijs, & lapidum imbre innocuum Dauidem proſequimini.

Mundus Chriſti opera explodit.

Iob.12.

Pſal.58.

Mundus Chriſtum irridet, ꝙ aliam viuendi rationem conſectetur, quod alio loquatur idiomate, quod non eiuſdem ſit ingenij, quod viuentes mortuos, & mortuos viuētes appellet: *Sinite*, inquiēs, *mortuos ſepelire mortuos.* Quid ais Domine? quos mortuos dicis, adhuc in vita ſunt; & quos viuos credis, mundus vt mortuos habet, vti hoc loco: *Non eſt mortua puella, ſed dormit?* quid hoc audio Domine? omnes te hauddubiè irridebunt. Dormire illam aſſeris, & verè mortua eſt; teſtatur & pater, *filia mea modo defuncta eſt.* Ridet auditis hiſce paradoxis mundus, ridet ea quæ nunquam ante vidit vel audiuit, quod egregia figura manifeſtum faciam.

Cur Chriſtum mundus irrideat.

Sara nonagenaria cū ab Angelo intellexiſſet, concepturā ſe filium, *Gen.21.*

se filium, ridere effusè cœpit, imò omnes sibi corrisuro ait: *Omnis qui viderit me, corridebit mihi.* quasi diceret, v sum non est hactenus, nonagenariam, qualis ipsa sum, ci ca vitæ vesperam, concipere & fœtum edere, atque ideo o mnes non immeritò ridebunt. Paradoxa scilicet sunt; atq ideo mundus Dei ridet opera, quæ cũ intelligere nequea sannis excipit. Ridet item Dei opera mundus, & sancto rum, quia repugnant & aduersantur malæ eorum viuend consuetudini.

Demosthenis apophthegma. Lusit non inscitè in furem quemdam olim Demosthe nes, qui nocturnas illius lucubrationes iniquo ferret ani mo, *scio*, inquit, *me tibi molestum esse, quia noctu lucern accendo*; quòd nihil adeo fures oderint quam lumen. It quoq; dicendum, improbos iustorum ideo vigilijs, oratio nibus, ieiunijs & pœnitentiæ insultare & explodere; quò de nocte, id est in vitæ huius tenebris & vitiorum caligin boni exempli candelam accendant. Atq; ideo de illis di ctum olim à Christo, *Vos estis lux mundi.* Christus igitu irridetur, *& deridebant eum.* Sed risus hos relinquamus & reliquam Euangelij partem prosequamur, qua miraculum de Hæmorrhoissa persanata continetur, & hoc secund orationis parte prosequemur.

Christus igitur cum Principe iter ingressus filiam illius resuscitaturus, aliam mulierem obuiam habuit, sanguinis fluxu iam à duodecim annis laborantem: dicebat hæc au tem intra se, Beatam me si vel fimbriam vestis illius tan gere possim; mihi quippe persuadeo, quamprimum me sa nitati restitutũ iri. *Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum pa tiebatur, duodecim annis accessit retro.* Multis in mentem venit idque antiqua traditione relatum est, mulierem hãc Veronicam nomine dictam esse. Ambrosius Martham Lazari sororem eam esse voluit; sed crediderim cum Euse bio libro septimo, histor. Ecclesiasticæ capit. decimoquar to, & Sosomeno libro quinto, capite vigesimoprimo, mu lierem hanc Cæsarea Philippi oriundam fuisse, quæ quo perpetuam recepti à Saluatore beneficij memoriam ad posteros transmitteret, ante domus fores æneam statuam ad SALVATORIS formam erigi iussit; ad cuius

Li. de Salm cap. 5.

ad cuius basim flos deinde enatus est, qui nonnisi ad fimbriam vestis excrescebat, atq; is tantæ efficaciæ & energię, vt omnia morborum genera persanaret. Refert autem historia Tripartita, impium Apostatum Iulianum statuam *Lib. 6. c. 4.* hanc comminuisse, suamq; loco eius erigi iussisse. Sed hāc Deus iniquitatem ac nequitiam non ferens, fulmine vibrato eandem ad terram deiecit.

Grauiter mulier hæc cruciabatur, & non parum affligebatur. *Mulieris huius afflictio.* Primo ob ipsum morbi genus, quod vehemēs erat, & quod Iudæi maxime exhorrescerent. in Leuitico siquidem iubentur hoc quæ morbo laborant, à cæteris hominibus sequestratę viuere. *Leui. 15.* Secundò ob morbi diuturnitatē, quia duodecim ipsis annis hoc morbo laborauerat. Tertiò quod varia adhibita medicamenta in vanum cederent, imò quotidie morbus ingrauesceret. Quartò denique, quod omnē substantiam in medicos impendisset, & frustra quidem: nā hoc illi dedere medici, quòd multos perpessa fuerit cruciatus, omnem amiserit substantiam, & morbus magis magisque increuerit. Vexata igitur & afflictione exstimulante, quin & viua fide confirmata, Christum accedit dicens, *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero.*

Hic sudat & mirè se torquet miser Caluinus, sciēs hinc nos reliquiarum sanctarum cultum & venerationem adstruere. *Detestandus Caluini error.* Ait igitur, effugij quærendi gratia, mulierem hanc, inconsiderato quodam zelo, (eius vt adhibeam verba) fimbriam Christi tetigisse, atq; ideo superstitionis exercitę eam aliquatenus ream esse. Et quamuis, inquit, fimbriæ tactu sanitatem cōsecuta sit, singulare quiddam fuit, neue ideò in exemplum trahendum, aut consequenter hinc eliciendum, simile quid in Sanctorum reliquijs posse iā contingere. O spiritum inferno & dæmone prognatū! Omnes ecce Euangelistæ hanc circumstantiam diligēter obseruarunt, dixisse nimirum illam, *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero*; quo fidem illius celebrent & deprædicent; & impudens ille impostor, indiscretam illam appellare non veretur. Christus fidem illius laudat & probat non reipsa modò, sed & verbis, *Fides tua te saluam fe-*

cit;& Antichristus Caluinus eandem carpit,& superstitionis accusat.

Sanctarũ reliquiarũ cultus adstruitur.

Clamet, insaniat, bacchetur, efferascat hic tempestas illa religionis, & iuratus omnium rerum sanctarum, & præsertim reliquiarum hostis Caluinus, hinc tamen, vt & ex alijs plurimis scripturæ locis, Ecclesiæ dogma de sanctarum reliquiarum cultu & honore, adstruere & stabilire possumus, quarum tactu & aspectu plurimi sanitati pristinæ restituti sunt. Si enim sudaria & semicinctia Pauli ægros sanarunt, cur ossa & aliorum sanctorum vt Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & virginum reliquiæ, eandem vim non habeant? Si veteres illi Christiani Ephesij tantùm cultum honoremque sine vlla superstitionis aut idololatriæ nota, sudarijs Apostoli, vt ex Apostolorum Actibus apparet, exhibuerint, vt varia ijsdem morborum genera depulerint; cur igitur ossa & vestes, in quibus Spiritus Sanctus tot annis commoratus est, & tot mirabilia produxit, non venerabimur?

Act.19.

Cadauer mortui quamprimum vt ossa Elisæi Prophetæ tetigit, in pedes stetit, & cum alijs fugam inijt; & Apostolorum aliorumq; sanctorum reliquiarum attactu à morbis sanari non poterimus? Sed opinionem nostram confirmans Hieronymus, in vita Sanct. Pauli Eremitę ait, Antonium pluris facere solitum, tunicam S. Pauli è folijs contextam, quàm omnes Cræsi opes aut regias facultates. Et ecce Hęmorrhoissa reliquiarum sanctarum virtuti potentiæq; innixa, tactu se vestis Christi ab insanabili morbo liberari posse credit.

4.Reg.13.

Euangelista Marcus mulieris huius miseriam & calamitatem exaggeraturus; ait, oẽs eã facultates in medicos, & quidam frustra effudisse. Verum igitur prouerbium est, *Qui medicè viuit, miserè viuit.* Curent igitur medici, & dent operã ne suis pharmacis, catapotijs, cæsijs, aposeumatibus, pilulis, rhabarbaro, alijsq; tum simplicibus tum cõpositis, quæ ægris præscribunt, naturam vel debilitent, vel etiam penitus exstinguant, ne in supremi iudicij die, homicidij & cædis rei ob plurimos quos perperã medicãdo

ad

ad Tartara transmisere morbidos coram Deo accusentur. Quænam illa inhumanitas & effera crudelitas, tortori ad necem inferendam pretium persoluere, & medicos luculenta mercede accepta, velut ingratissimos mortalium, hominibus mortem accelerare.

Dio Nicæ-lis in Adriano.

Xiphilinus teste Dione, cùm videret Adrianum Cæsarem in extremis esse, medicorum imperitiam coarguens, ijsq; optimi Imp. mortem ascribens, ait πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπόλεσαν, id est, Medicorũ multitudo Cæsarẽ perdidit. Et sanè simile quid in Græcorum senarijs legere est

Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν, id est,

Medicorum plurimorum visitatio me perdidit.

Pausaniæ apophtegma.

Interrogatus olim à Medico rex Pausanias cur nunquã ægrotaret, & optima semper esset valetudine respondit, *Quia te medico nõ vtor.* cui medicus, cur aũt coarguis, cuius nũquã expertus es scientiã vel artẽ? rex ait, nec si expertus essem, te coarguerẽ, nõ. n. superstes essem. Insinuare volebat, medicos vt plurimũ mortẽ hominib. adferre solere.

Anabaptistæ medicinam dãnant. *Eccl. 38.*

Hinc etiam Anabaptistæ medicinam reprehendunt, eiusq; vsum suis interdicunt, inducti ad id etiam exemplo regis Asa, quem quòd medicis se crediderit, reprehendit scriptura sed mera hæc insania est, nam ait Sapiẽs, *Honora medicum propter necessitatem*; designare volens, opus esse medicina, quam ab altissimo conditam ait, & *quam vt sapiens non abhorrebit*. Equidem medicos necessarios esse dico, sed culpandos illos, qui facultates exsugunt, nec vllam ægris opem adferunt; quales hi, qui Hæmorrhoissam opibus orbarunt. Sed hæc facultatum amissio vitam ei à Domino impetrauit.

Plutarch. in Themist. to 1. & to. 2. in apophteg. Græc.

Themistocles Atheniẽsis patria extorris, & omnibus facultatibus exutus, ad regem Persarum se contulit; cumque mensæ regiæ cum filijs assideret, dicere cœpit, *Perieramus filij, nisi periissemus.* Idem dicere hæmorrhoissa potuit; perierat siquidem, si diuitiæ, quas in medicos impendit, non perijssent. Absq; his enim si fuisset, nunquam esset sanitatem consecuta; & certè certiùs perijsset, nisi ita perijsset.

Filiæ non discurrant, & populi

Cæterùm mulier hæc, iã senior & grandæua suũ negotium agit, & de sua ipsius sanitate sollicita est, inter turbas

& populi multitudinem agens; ſed filia Principis Patrē habet, qui cauſam illius apud Dominum agat; quòd filiarum non ſit, quamuis ſanitas, & valetudo in diſcrimen adducātur, diſcurrere, per contubernia agere, & negotia ꝓpria tractare: ſed vetulis hoc vitio non vertitur, nec tantū periculū includit. Quare ſcitè & appoſitè Hebræi lingua ſua puellā *Alma* vocarunt, quod tantundem eſt, ac ſi dicas abſconditam: quòd nullus haberi theſaurus queat, qui diligentiùs & maiori cura debeat aſſeruari, quàm puellæ honor & pudicitia, quod plurimi eidem fures inſidientur.

Cant. 8. Dilectus ille in Canticis cum ſponſa agens de ſorore illius ait, *Quid faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquēda eſt.* (quo loco *alloqui*, tantundē eſt ac nubere.) vt oſtendat, priùs filias viris aut feminis ſuſpectis loqui non debere quam nupſerint. quaſi diceret, Primum filiæ cum viro colloquium ſit in die nuptiarum. Vnde ſapiens quidam ait nonniſi ter in vita filiam egredi debere, primò vt baptizetur, deinde vt nubat, ac poſtremò vt ſepeliatur. Ipſe quoque ſponſus ſubnectit quamprimum. *Si murus eſt, ædificemus propugnacula argentea*: nonniſi de muro propugnaculo, clauſtroq; hic ſermo eſt, quę impediant ne ſponſa hęc egrediatur.

Filia nonniſi tertiò egrediatur.

Puellæ hieroglyphicum. Filiam expreſſuri hieroglyphicè veteres, pinxerunt ad latus eius dextrū dracone͂, & ad pedes teſtudine͂; draco qui viſus acutiſſimi eſt, denotat cuſtodiā & vigilantiā, teſtudo verò quæ tardigrada & lenta eſt, ſolitudinem, hæc.n. nunquā domo egreditur, ſemperq; captiua detinetur. Huc alludens in canticis ſpōſus inuitat dilectam ſuam vt columbæ inſtar in foraminibus petrę ſeſe abdat ac deliteſcat, *Amica mea, columba mea in foraminibus petræ*; quaſi diceret; Mundanarum mulierum eſt in mundo agere, per plateas ac vicos diſcurrere; at te ô amica mea, quæ aliam viuendi rationem conſectaris, auis inſtar in nido abſcondi, & cubiculo egredi non oportet.

Cant. 2.

Inter ceteras beati viri felicitates & cordatæ mulieris dotés hanc recenſet etiā Pſalmiſta, *Vxor tua ſicut vitis abūdans in lateribus domus tuæ.* Id eſt, Beatum ſe dicere maritus is debet, qui frugi & ſedulam vxorem, quæ domo raró

egre-

egrediatur, nactus fuerit; è contra verò infelicem se ille, cuius coniux vaga, lubrica & discurrens.

Angeli quos Abraham hospitio receperat cùm vxorem eius & matremfamilias non viderent, petebant quamprimum, *Vbi est Sara vxor tua?* Erat quippe Sara, quamuis iam vetula adeo solitudinis & quietis studiosa, itaq; contubernia sociarum perosa, nullum vt præter maritum videret; & cùm peregrini & externi domum illius diuerterent, cubile solitaria ingrediebatur, omnium conspectum, imò & Angelorum declinans. *Gen. 18.*

Israëlitæ dum Ægypto egrederentur, vasa argentea & aurea ab Ægyptijs mutuati sunt; inter cætera autem voluit Deus, vt mulieres nonnisi à vicinis & hospitibus mutuo sumerent; non longius enim quam ad vsq; vicinarum domos se conferre debet mulier. Ita non immeritò laudatur prudens & cordata Iudith, quod in domus abdito secretum sibi construxerit, raroque in publicum prodierit. Aequum enim & decens fuerit, fœminam cordatam & moratam rarissimè foras prodire, & solitudinem consectari, & præsertim iuniores: senioribus enim tantum non imminet damni vti in hæmorroissa hac videre licet, quæ inter populi turbas apparet, frequentiam non curat, & pro suiipsius sanitate deprecatur. *Exod. 12.* *Iudith 6.*

Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur. Hanc Euangelista omnes facultates impendisse ad sanitatē consequendam testatur; atque hac ratione in mundo viuitur. Mundani impendunt omnia vt quietem aliquam & voluptatem in mundo inueniant, & nullam reperire queunt; mundus siquidem latro est, qui diuites perdit, & pauperes cōtemnit, quod egregio Diogenis responso faciā illustrius. Mundus diuites perdit.

Rogabatur hic à quodam quomodo se gereret Dionysius tyrannus cū diuitibus, ait, vt aliquis cum vasis; euacuat siquidem plena, & vacua abijcit, testis primò sit miser ille prodigus, *qui dissipauit omnem substantiam suam*, & deinde Lazarus; de quo scriptum est, *Et nemo illi dabat.*

Cùm propiùs hæmorrhoissam intueor, eiusq; colorem considero, imo & pulsum tango, ex morbi illius symptomatibus, quamprimum iudico, magnorum illam prçuari-

 catorum

catorum imaginem gerere, illorum inquam qui peccata peccatis accumulant, & criminum nouorum quotidiè se reos cõstituunt, iuxta verba illa Prophetæ, *Sanguis sanguinẽ tetigit.* Atq; verè fluxu sanguinis laborare dicendus est spiritualiter, vel qui pluribus addictus est peccatis, desiderijs prauis in omnibus morem gerens, vel qui praua vitij cuiusdã consuetudine in transuersum actus, in ipsũ sæpius prolabitur, & eidẽ assuescit; vterq; enim passionum suarũ & cupiditatum mũdanarum dysentreia laborat. Ceterùm mulier hæc duodecim ipsis annis in hac ægritudine permansit, quod qui continuo sanguinis fluxu laborent, id est qui vitijs suis iam longa consuetudine asseruerũt, difficulter admodum sanitati restituuntur, & nonnisi magno labore ad iustificationem redeunt; admoneri & corripi quidem possunt, sed nonnisi ægrè conuerti & corrigi.

Osee 4.

Mulier hęc hæmorrhoissa peccatores denotat maiores.

Galba orator disertissimus cùm coram Augusto Cæsare peroraret, ac sæpius inter dicendum orationes ad Augustum conuersa repeteret, *Corrige, si quid peccaui Auguste:* respondit lepidè Augustus, *Ego te monere possum Galba, corrigere non possum:* ad gibbum quem dorso gerebat, quique ei naturalis erat, tacitè alludens: huius moneri quidem sed corrigi, id est tolli ille non poterat. Idem de peccatore dixero, qui in peccatis inueteratus, & longa quadam consuetudine incuruatus, admoneri quidem potest, sed humanè loquendo corrigi nequit: Christus accedat necesse est, & miraculo quodam curet, vti hanc sanguinifluam mulierem.

Cæsaris Augusti dicterium.

Et ecce mulier quæ, &c. Ecce iterum nouos conceptus. Vetula hæc, quæ omnia sua in medicos & medica sine vlla ope aut sanitatis recuperandę spe impendit, si propiùs intueri quis desideret, legem veterem adamussim repræsentat, quæ omnia bona sua, fidem, Sacramenta, mysteria, cæremoniasq; insumebat & absumebat, nullum tamen peccatorem sanare, vel peccatum aliquod penitus auferre poterat. Ostẽdit Deus olim Mosi rubum in deserto ardẽtem, non tamẽ vstulatũ, visio hæc, etiã iuxta Hebræos, denotabat Iudęos à barbaris quotidiè diuexari, & spinarũ aculeis cõpungi, qui grauia illis infligebãt vulnera, sed simul etiam

Exod. 3.

etiam oſtendebat, omnia hæc tormenta nullum ijs detrimentum aut læſionem adferre poſſe; ſed bonorum ijs proſperitatisque occaſionem fore. Verum aliud hic intelligit Ven. Beda, creditq; flamma hac legem veterem, quę deinde in forma ignis in monte data fuit, denotari: quæ quamuis peccata, (quorum ſymbolum ſunt ſpinæ) prohiberet, eadem tamen non auferebat: neceſſe ſiquidem erat Deum deſcendere, qui eadem ſuccenderet, id eſt remitteret. Talis ſcilic. morbus talem requirebat medicum, atq; hæc occaſione mulieris noſtræ, quæ ſanguinis fluxum patiebatur.

In Comment. 3. Exod.

Cùm morbum hunc eiuſque diuturnitatem conſideraro, crediderim hac denotari peccatorem in vitijs obduratum quo nihil in mundo ad ſanandum haberi poteſt difficilius, Deoq; inuiſius. Deus Ezechieli olim templi ſui abominationes oſtendere volẽs, ad templi oſtium eũ deduxit, & eius in introitu idolum ei commonſtrauit, quòd idolum zeli appellabant, quòd amantes zelo ſuccenderet, (hic paſſiones amoroſæ denotantur;) Paulo vlterius thus eidem adolentes; deinde oſtendebat ei mulierculas plangentes Adonida, & ſedentes quidem; ecce prauæ conſuetudinis imaginem. Cùm verò & longiùs eum deduxiſſet, oſtendit illi ſenes quoſdam, tergum altaribus obuertẽtes, & floſculos naribus applicantes, ecce complacentia & delectatio, quam è delictis ſuis hauriunt peccatores: tum verò peccatum abominandum & deteſtabile eſſe ſolet, cùm praua conſuetudine inueteratum eſt, & ipſe ſibi peccator peccando placet.

Hæmorrhoiſſa deſignat peccatorẽ in peccatis inueteratum.

Ezech. 8.

Doctiſſimus Rupertus idem hoc eſſe ait, cum eo quod Propheta Amos ſub alijs dixit inuolucris, *Super tribus ſceleribus Moab, Edom, Iſrael, Iuda, &c. Et ſuper quartum non conuertam.* Primum peccatum in deſiderio & voluntate eſt, quando ſcilicet malum deſideratur, & conſenſus extorquetur. Secundum, quando in opus tranſit. Tertium, quando eidem homo aſſueuit: denique quando quis peccato delectatur, ſibiq; in eodem placet, ipſumque etiam cum vitæ diſcrimine propugnat. hoc demum fugiendum eſt, nam extremam animæ afferre perniciem ſolet.

Amos 1.

Ezech. 9.

Video in Ezechiele prodeuntem eminus virum, legati officio fungentem, lineis vestitum, calamario instructum, qui in mandatis habebat, singulos qui neci eripiendi erant, signo Tau notare, cæteros verò omnes morti tradere. *Senem*, inquit, *adolescentem, & virginem, paruulum & mulieres interfice vsq; ad internecionem.* At hæc strages à senioribus initium habuit, *Cœperunt ergo à viris senioribus.* Senes hi inueteratos illos peccatores, qui q; in peccatis canescunt, denotant; ab his vt plurimum velut à scelestissimis Dei iudicia incipiunt; & sanè morbi hi incurabiles sunt, qui vt sanentur, miraculis opus est, vt in hac Hæmorrhoissa cernimus.

Miraculosa mulieris huius sanatio.

Vidistis duodecennem mulieris huius ægritudinem, sed eandem restitutam valetudini iam in scenam producam. Ecce enim quamprimùm vt Saluatoris fimbriam tetigit, ille conuersus ait; *Quis me tetigit?* non quòd ignoraret, à quo tactus esset, sed vt hocce miraculum ad Dei gloriam, propter Principis fidem, & mulieris curationem, manifestaret: ipsa igitur tremens & pauescens, quasi commissi sacrilegij alicuius rea, vt Chrysostomus, ait, illius pedibus aduoluta, & admissi veniam petens liberè professa est, se tetigisse. Sed saluator, qua erat benignitate & clementia, eandem consolatus, à morbo etiam eadem opera liberauit. *Et salua facta est mulier ex illa hora.* O curationem admirabilem! ô medelam hactenus inauditam? Tibi hic ô natura, illudit Saluator, neque enim ipsa imitari posses, neue huc medicina Hypocratis attingere, quę nonnisi successiuè & multis adhibitis medicamentis sanat.

Duo medicinę pręsides.

Atq; ideò duos medicinæ præsides pinxerunt veteres, Mercurium & Aesculapium, atque in eorum imaginibus pingebant quidquid ad sanitatem tuendam foret necessarium. Vt autem de Mercurio taceam, pinxerunt Aesculapium, imaginem pulcherrimæ mulieris alatæ & lauro coronatæ, & pileo tectæ, manu præferentem. Nodosum adhæc gestabat sceptrum quod serpentes varij ambibant, ad pedes vero noctuam & gallinam habebat. Cæterùm coruus illi & draco immolabatur:

Aesculapij Dei medicinæ pręsidis imago.

cumq;

cumq; Apollinis imberbis filius esset, promissam præferebat barbam. Quibus omnibus denotare volebant, vt medicina sanitatem quam formosa mulier illa denotabat (vt qua nihil pulchrius haberi in mundo queat) conferat, variis demediis vtatur necesse est; alę autem illius diligētiam, laurus quæ magnæ energiæ est & salutaris, herbarum & simplicium medicamentorum notitiam, pileus, cœli quod nos cooperit, eiusque influxuum, qui obseruari quàm diligentissimè debent vt medicamenta applicētur, notitiam significat. Gallina commodum ægroto nutrimentum necessarium esse signabat, noctua verò, vigilantiam & studiū quod bonis impēdi literis oportet: coruus è quo varia veteres auguria & prognostica colligebāt, iudicium & crisin de morbis; draco denique solicitudinem & prouidentiam erga omnia prædicta. multorum autem id annorum experientia acquiritur, nec adolescentis alicuius est medicam exercere, sed hominis barbati & prouecti. Ars namq; nodos plurimos, difficultates ac spinas continet, vt sceptro illi nodoso Æsculapij non immeritò valeat comparari. Hisce cæremoniis non vtitur Christus, sed statim, in momento, sine aliquo ingredienti, solo suo attactu, & miraculosè misellam hanc mulierem sanitati restituit, *Et salua facta est mulier ex illa hora.*

Duo igitur insignia hic patrat Dominus miracula, vnū in muliere, quæ duodecim annorum spatio sanguinis profluuio laborarat, alterum in filia Archisynagogi quæ iam mortem obierat: quæ tātam illius apud populum opinionem excitarunt, vt omnes illum per vniuersam Iudæā vti Prophetam suspexerint. Docemur hic opera Dei diuulgare, eiusque beneficia extollere & deprędicare. Dauid quippe tota animi contentione, & omnium neruorum testudinis suæ intensione, & studio quodam singulari mirabilia quæ Deus in Ægypto, in mari rubro, in deserto, in terra Chanaan, tum in seipso patrauit, celebrat & extollit, quin & alios sibi vt succinant inuitat, *Narrate mirabilia eius,* & alibi, *Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo quanta fecit animæ meæ.*

Dei laudes decantandæ.

Psal. 104.

Ita Moyses socero suo Iethro omnes cælitus sibi colla-

Exod. 18.

Tob. 12. tas gratias enarrauit: & Angelus idipſum Tobiæ, vt faciat ſuadet, *Vos autem benedicite Deum cœli, & narrate omnia mirabilia eius, ſacramẽtum enim regis abſcondere, bonum eſt; opera autem Dei reuelare, honorificium eſt.* Atque huc ſpectant, & huius farinæ ſunt vetera illa Moyſis, eiuſque ſororis Mariæ, Deboræ, Iſaiæ, Ezechielis, Annæ, Iudith, Tobiæ, Abacuc, Zachariæ, Simeonis Deiparæ, aliorumque cantica, ad quæ vos remitto, vos autẽ ſic me dimittite, finem hic facere.

Hoc igitur Euangelium vobis documento ſit, ex alterutra illius parte aliquam vobis vtilitatem eligite. Videte honorem & cultum non animi ſolum, ſed & corporis, quem Deo debemus, cùm Archiſynagogus ipſum adorans accedat, & adoret accedens. Attendite ſimul mortis velocitatem, eius incertitudinem, eius tamen aduentus certitudinem, diſcite omni illam hora & loco exſpectandam, cum puella hæc in ætatis flore, & præter patris exſpectationem, moriatur. Notate etiam, quo pudore, metu, & reuerentia peccatores ſanitatis acquirendæ gratia, ad Deum accedere debeãnt: cùm hæmorrhoiſſa accedere ad Chriſtum verita à tergo hæreat, imò vix veſtem illius tangere audeat. Diſcite, qua ſit fiducia & ſpe ad Deum accedendum, quæ ſit de potentiæ illius ſpes concipienda; cùm mulier hæc certò ſibi perſuadeat, ſe ſi fimbriã Chriſti tangere potuerit, à ſanguinis fluxu quamprimum liberandam. Denique hinc colligite, Dei laudes & præconia vbique locorum eſſe deprædicanda & euulganda, beneficiaque recepta celebranda.

Et quis obſecro hoc non agat? quis hic deficiat omnipotens Deus? Tua quippe mirabilia tacere, non eſt hominem eſſe, & certiſſimum ingratitudinis argumentum. Nam & muta loquuntur vt te dilaudent, & quæ lingua carent vt tibi dent gloriam, linguam ſibi adaptant. Nos ſcilicet ad hoc obligati ſumus, imò naturalis quædam, obligatio eſt, vt creatura rationis compos Creatorem dilaudet, vtque homo in æternum Dei ſui præconia celebret. Sed quid? video hic ſanguini fluas, & filias mortuas; tot ani-

tot animas inquam quæ peccandi dysenteria laborant, & iam à duodecim annis forsitan, inter quas & plurimas iam mortuas reperire erit, sacræ humanitatis tuæ fimbria ad illas mundandas, & omnipotentiæ manus ad has à mortuis resuscitandas, sufficit. Illis igitur sanitatem & his vitam elargire, atque omnes te deprædicabunt, mirabilia tua celebrabunt, quamdiu hic in orbe inferiori peregrinabuntur, exspectantes interim, donec in altero sæculo, vbi æterna felicitas est, eadem assiduè & continuo decantare valeãt, ad quam nos deducant Pater & filius, & spiritus sanctus.

Amen.

DOMINICA XXIV POST PENTECOSTEN.

Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto Matth. 24.

FIGVRA.

Apoc. 12. VIdit olim in Apocalypsi Ioannes draconem rufum & horribilem, septem capita & cornua decem gestantem, & septem coronis redimitum; qui caudâ tertiam stellarum partem cœlo detrahebat, & in mulierē omnem suam rabiem & furorem conuertebat. Hunc imaginem esse dico Antichristi, cuius in Euangelio hodierno habetur mentio, quique circa sęculorum finem apparebit, vt Ecclesiæ bellum inferat, eamque persequatur. Ipse scilicet erit draco veneno & virulentia turgidus, septiceps, & decem munitus cornibus, & sceptris infinitis potens, quòd sexcētas rationes & mille artes adinueniet, quibus iustos affligat, & in casses suos pertrahat, varias illis ideò coronas & sceptra offeret; cauda quoque sua cœlo stellas detrahet, id est sexcentas animas cœlo & gloriæ destinatas disperdet, & in terram trahet. Tantusque illius furor & rabies futura est, totus vt orbis eum formidaturus sit. Sed Ecclesiā inprimis, quæ est mulier illa, persequetur, & aduersus illā omnes vires exeret. Alias nequitiæ & sæuitiæ illius partes prosequar, si cœlitus auxilium affulgeat, & cæpta nostra Deipara benignitatis suæ flabro secundet. Quare vnanimes ei Angelicam salutationem recitemus, *Aue Maria.*

Varia & horribilia Antichristi nomina. Tam horrendæ & crudeles Antichristi aduersus iustos & fideles circa mundi finem persecutiones & exagitationes erunt, vt Ecclesia, quò easdem exaggeret, nobisq; earum horrorem incutiat, varia illi & terribilia nomina imponat, qualia vix vnquam ab hominum memoria cuiquā data

data legimus. Imprimis enim abſolutè dicitur *malus*: ita namque eum indigetat Propheta Iob, *In die perditionis ſeruatur malus, & ad diem furoris adducetur*; quæ verba Gregorius in Moralibus de Antichriſto interpretatur. Sed breuiter hic notãdum, duo Prophetam iudicij diei de quo hic agit, nomina dare, primò namque vocat diem furoris, quòd totus orbis tunc iraſcetur, ſæuiet, & confliget: deinde diem perditionis, omnia ſiquidem tunc peſſum ibunt, aquæ non fluent amplius, cæleſtes influxus quieſcent, elementa deficiẽt, animalia delebũtur, aues volare deſinẽt. arbores non ampliùs vireſcent, flores emarceſcent, homines non ſupererunt, denique generalis quædam perditio & commune excidium tunc erit. *Iob. 21.*

Secundo Antichriſtus dictus eſt *impius*. Hoc illi nomẽ imponit Iſaias; de Chriſto etenim, eiuſque potentia ſermonem inſtituens ait, *Et ſpiritu ſuorum interficiet impiũ*; id eſt ſecundum expoſitionem Gloſſæ Antichriſtum. Nullum porro ei aptius vel naturæ congruentius nomen imponi queat: ille ſiquidem omnis pietatis erit grando, religionis flagellum, & omnis ſanctimoniæ ruina & euerſio. Virtutes enim eliminabit, vitiaque inducet; iuſtos exagitabit, impios exaltabit; iuſtitiam peruertet, & iniquitatem extollet; cœleſtia irridebit, & terrena laudabit; veritatem oppugnabit, & mendacium propugnabit. O impium! cãpanilia euertet, altaria deſtruet, ſacerdotes iugulabit, ſacrificia auferet, ſacra profanabit, & mille in Eccleſiam crudelitatis genera exercebit. *Iſai. 11.* Appellatur Antichriſtus *Impius.*

Tertiò Apoſtolus *iniqui* ei nomen dedit, *Reuelabitur*, inquit, *iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui*. Hoc autẽ ei nomen impoſitum, quòd vt nequiſſimus & ſceleſtus omnẽ æquitatem & iuſtitiam oppugnabit, nam nullas agnoſcet leges quàm tyrannicas paſſiones, voluntatem diabolicam, & crudelitatem extremam. Dei præcepta violabit, ius naturale, ciuile & humanum explodet, leges & ſtatuta principum, & omnes mundi conſuetudines exſibilabit; legum nomen occupabunt paſſiones eius; præceptorum, voluntates; ſtatutorum, libertates, cõſuetudines & crudelitates. *2. Theſſ. 2.* Item *iniquus.*

Quarto

Dan. 8. Item rex impudens facie. Quarto Daniel Propheta eum *regem impudentem facie* vocat: *Consurget*, inquit, *rex impudens facie, & intelligens propositiones*, quem Nicolaus de Lyra magnus ille veteris Testamenti interpres, de Antichristo locutum ait: qui omni pudore excusso, in omnia vitia libertatis habenas laxabit. Rex autem dicitur, quòd regio more imperabit, atque tyranni instar truculētissimi omnes sæuissimo iugo premet; erit adhæc impudens, infamis, effrons facie, in moribus & agendi ratione dissolutus. Nemo autem vnquam, præter Antichristum, infami hoc nomine est appellatus: atque ideò forsitan in Apocalypsi bestia dictus est, *Et admirata est vniuersa terra post bestiam*, id est post Antichristum; qui quod bestiæ instar victurus sit, impudens & efferus futurus, & omnem humanitatem & clementiam ignoraturus, bestia meritò à Ioanne dictus est.

Apoc. 13.

Sextò ab Apostolo etiam *homo peccati* dictus est, *Nequis*, inquit, *vos seducat vllo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo peccati*: quibus verbis de Antichristi aduentu locutus est. Porro *homo peccati*, Hebræorum, genitiuos substantiuorum pro adiectiuis vsurpantium more, tantundem est, ac *homo peccator*; qualia sunt, *viri diuitiarum*, pro *pro viri diuites*; *Deus iustitiæ*, pro *Deus iustus*; *vir iniquitatis* loco τοῦ *viri iniquus*. Et quemadmodum Christus fuit sanctus Sanctorum, ita Antichristus futurus est scelestorū scelestissimus, atque vt in Christo Iesu abundantia quædam & plenitudo gratiarum apparuit, ita in Antichristo nequitiæ colluuies apparebit.

2. Thess. 2.

Dictus quoq; est *homo peccati.*

Sexto filium perditionis illum eodem loco Apostolus nūcupauit, quod & calculo suo S. Methodius, quem Hieronymus in prologo in Danielem dilaudat, cōfirmat libro de primis & nouissimis tēporibus, *veniet*, inquit, *filius perditionis qui dicitur Antichristus, & putās quòd sit Deus, exaltabit cornua sua nimis*. Erit, inquā filius perditionis q diabolus illum in hominum perniciem ac perditionē producturus sit, tum etiā, quod se & simul alios perditurus sit, tamq; scelestam & improbā vitā acturus, deterior nulla vt haberi possit. Quare nō immeritò salamandrę cōparetur:

Aliàs *filius perditionis* 2. Thess. 2.

quæ

quæ ſeipſam & ſui ſimiles, præter aliorum ſerpentiū conſuetudinem, qui nec ſe mutuo nec ſocios veneno inficiunt inficere poteſt: nam ſi ſerpens aquam bibat, cui ſalamādra innatauit, vel aliquid comedat, ꝙ illa tetigerit, quāprimū velut hauſto veneno emoritur. Ita Antichriſtus ſe ſimul & alios deſtruet, & generalem perditionem in orbē inuehet.

At nondum hic finis: appellatur enim apud Matthęū etiam Pſeudopropheta, & rex ſeptentrionis, apud Daniclē. Porro omnes eum aduerſariū & inimicum Chriſti dicūt; nam ab ἀντὶ id eſt contra, & Chriſtus nomē eius efformatū eſt, ac ſi dicas, aduerſarius & cōtradictor Chriſti. Deniq; hodierno in Euāgelio abominatio deſolationis, vel abominatio deſolatoria dicitur. Rē & nomen deſcribit Matthęus, equidē vobis pręlegā, *Cùm videritis abominationē deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantē in loco ſancto.* Plura hic dicēda occurrerēt, ſed vt ſummatim ipſe perſtringā, duobus rē vniuerſam pūctis circūſcribā, id eſt, duas deſolatiōes depingā. prima erit Ieroſolimitana euerſio quæ iā præteriit, qua vrbs illa florentiſſima euerſa fuit, vel quę poſt multa ſęcula in generali toti⁹ orbis deſtructione eueneit: altera deſcribet inauditas perſecutiones, quas Eccleſię inferet Antichriſtus, & duobus hiſce punctis vniuerſam hanc materiam includam, & hanc concionum dominicalium partem finiam. Matth. 24 Dan. 11.

Prima pars Euangelij duo continet capita, ſcil. vrbis Ieroſolymitanę excidium, & Chriſti aduentū ad iudiciū, ſimulq; ſigna quę hoc iudiciū pręceſſura ſunt. Chriſtus igitur tēplo egreſſus, tēpli molē ædificiiq; ſplēdorē & magnificentiā admiratus ſtetit in via: ait aūt Marcus Apoſtolos tēpli elegātiā & ſtructurā demiratos, muros ei, arcus, fornices, colūnas, ſculpturas, picturaſq;, aliaq; opere Muſaico affabrè elaborata oſtendiſſe dicentes, *Magiſter aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ,* quaſi dixiſſent, vt bene Origenes notauit, ne permittas Domine tam ſplendidum & regium opus concidere, vti conciſurum concione iam mox habita præmonuiſti. Quibus reſpondit Dominus, quam rudes adhuc & ignari eſtis diſcipuli mei: quam parum vobis patent futura. Venient ſiquidem dies, quibus altere hoc deſtruetur, templum euertatur, fornices Euangelij ſenſus. Marc. 13.

concident, columnæ euellẽtur, picturæ delebuntur, turres & pinnacula corruent, muri pessum dabuntur, ita vt lapis non sit super lapidem mansurus. Omnia autem hęc euentura sunt, quando videbitis abominationem desolationis, quam Daniel prænunciauit, vt qui tunc prophetiã illã legerint, intelligãt quia illo tẽpore omnia hęc euẽtura sunt.

Variæ expositiones Danielis Prophetiæ

Cùm videritis abominationem. Varię huius oraculi dari expositiones solent: Hieronym. quippe per abominationem hãc Antichristum significatũ credit, vti Hilarius, Eusebius & alij plures. Chrysostomus, Euthymius, Druthmarus, de statua Caij Caligulæ, quam Iudææ præses Pilatus vna cum imperij insignibus aquila, principi adulaturus tẽplo intulit, locum accipiunt. Philo verò de imagine Caij intelligit, quã Petronius in templũ inuexit, & adorari præcepit. Hugo Cardinalis denotari hic credit statuam Imp. Adriani quam Romani illi vt tropæũ apud Solymã erexerunt, & in templo Salomonis, velut loco omnium in orbe dignissimo collocarunt, quæ vsque ad S. Hieronymi tempora etiam, inter ruinas & trudera templi conspiciebatur.

S. Ambrosij opinio.

Aliud iter ingressus Ambrosius, credit hic designari caput quoddam porcinum, quod Romani tẽplo ipsum profanaturi, & Iudæis, qui hoc animal inprimis abhorrebant, & immundorum immundissimum censebant, illusuri intulerunt. Sed omniũ verisimillima & probabilissima, cui etiam libens assentior, opinio est Origenis, S. Augustini, D. Thomę, Caietani, & aliorum, qui de Romanorum, vrbem obsidentium, & muros corona militum circum vndique cingẽtium exercitu intelligunt, è quo colligere erat, illius vastationem ac ruinam in proximo esse: in hac namque obsidione & excidio casus miserabiles & abominationes insolitę apparuerunt, sacrilegia inquam, idololatria, cædes, strages, homicidia, & rerum sacrarum profanatio.

Opinio probabilissima.

Tribulatio Iudęorũ magna sub persecutione Roman.

Cùm videritis abominationem. Dum autem abominationes hæ contingerent, apparuit tanta tribulatio & angustia, cui similis nulla vnquam exstitit, & tunc impletũ est oraculum illud Christi Iesu, *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi:* quidquid enim Iudęi antè passi fuerãt, nihil omnino erat respectu eorũ quę Romani deindę

deinde milites intulerunt. Magna quidem fuit anguſtia & afflictio Iudæorũ, quando Chaldæi vrbẽ Ieroſolymitanã incenſam diripuerũt, ſed nonniſi ſeptuaginta annis hæcce durauit captiuitas: at hæc quam Romani intulêre, captiuitas & vaſtatio, iam mille durauit annis & ſexcentis, & nondum finem accepit.

Fl. Ioſephus qui vrbis excidium & prælia deſcripſit, & quorum pars magna fuit, tantam eiuſdem deſolationem & vaſtitatem fuiſſe ſcribit, vix vt credibile ſit, imo vereatur ipſe, ne veritatem ſuperet hiſtoria, & inanes fabulas lectori narrare videatur. Equidem paradoxa ſint quę narrat hec ne, aut potius imaginarium quid, neſcio, vnum ſcio ab illo vt verum narrari, toto obſidionis tempore, tam peſte & fame, quàm gladio vndecies centena hominum millia perijſſe, & nonaginta millia in captiuitatem abducta, quorum reliquiæ deinde iuſto Dei iudicio per omnes orbis prouincias errantes incertis ſedibus, ſine lege, ſine Rege vagantur, & à Chriſtianis in prouinciis tolerantur, vt illos velut filij Dei homicidas & interfectores intuentes, mortem illius ſemper ob oculos habeant. Quod prædixiſſe Propheta viſus eſt dicens, *Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos*, Iudæorum ſcilicet punitionem, *Ne occidas eos*, ſed calamitates eorum producas & protrahas; *ne quãdo obliuiſcantur populi mei*, Chriſtiani amariſſimæ paſſionis tuæ. *Diſperge illos in virtute tua*, per vniuerſum terrarum orbem, in commiſſorum punitionem, *& depone illos protector meus Domine.*

De bello Iudaico.

Pſal. 58.

Tunc erit tribulatio, qualis non fuit ab initio mundi. Tanta ſcilicet tamque vehemẽs, vt Dominus beatas pronũciarit ſteriles & infœlices eas quæ tunc temporis vterũ in Iudęa laturæ & lactaturæ, *Væ aũt prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus.* Tanta ſiquidem inimicorum futura eſt rabies vt ne prægnantes quidem & nutrices impune habituræ ſint, atque hac hyperbole ſcriptura inſignem aliquam rabiem & feritatem deſignare ſolet. Ita Eliſæus loquens Nazaeli duci regis Syriæ Benadabi, qui ad illum in Damaſcum quadraginta camelis munera deferentibus comitatus venerat, ſuſpirans, & gemens ait, *Scio quæ facturus*

4. Reg. 8.

cturus sis filijs Israel mala, ciuitates eorũ munitas igne succendes, & iuuenes eorum interficies gladio, & paruulos eorum elides, & prægnantes diuides. Amos etiam Propheta Ammonitarum feritatem describens, eos mulierum prægnantium nulla ratione miserturos asserit, *super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quartum nõ conuertam eum, eo quòd deseruerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminũ suum.* Ideo dominum hac maledictione vsum scribit Origenes, quod Romanorum militum barbaries adeo futura esset enormis, vt ne prægnantes quidem & nutrientes impune sint habituræ. Theophylactus aliter intelligit, creditque dominum ideo mulieribus tunc temporis nutrientibus maledixisse quòd sciret, quod Iosephus etiam in libris de bello scribit, matres proprios in cibum paraturas fœtus, quod profectò in obsidio Ierosolymitano factum est, & vix à barbaris quidem factitatum legimus. Hilarius, Chrysostomus, Hieronymus, Beda Euthymius multo probabilius dicunt, ideo scilicet dominum infelices prægnantes & nutrices pronuntiasse, quòd matres fœtu grauidæ, & nutrices alumnos ad mamillas habentes ad fugiendum ineptæ sint, cùm tamen tunc fuga sibi consulere necesse futurum sit.

Amos 1.

Lib.7.c.8.

Tunc erit tribulatio magna. Ideò inquam magna, vt ipse Dominus eandem mente tantum voluens, vbertim sit lachrimatus, & *videns ciuitatem fleuerit super eam.* Dauid rex Siceleg excidium vastationemque contemplatus planxit & vna cum suis lachrymatus est, *Leuauerunt Dauid & populus qui erat cum eo voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eo lachrymæ.* Ipse quoque Matathias patriarum legũ amator zelotissimus, gemiscebat ac suspirabat, cùm templum profanari & patriam ab hostibus euerti cerneret, *Et dixit Matathias, væ mihi, vt quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem ciuitatis sanctæ, dum datur in manibus inimicorum. Sancta in manu extraneorum facta sunt, templum eius sicut homo ignobilis.* At Christus lachryamatur & suspirat dum cladem & vastitatem vrbi Ierosolymitanę impenden-

Luc.19.

1.Mach.2.

tem

tem præuidet atque in mentem reuocat, quia tunc futura est tribulatio magna.

Ecquæ namq; tribulatio erit videre muros solo æquatos, domos euersas, facultates direptas, thesauros ablatos, filias defloratas, matres constupratas, & nutrices cum alumnis iugulatis? quænam tribulatio, videre viros interfectos, sacerdotes obtruncatos, pueros suffocatos, altaria destructa, & ciues in captiuitatem abductos? ecquæ tribulatio, videre ædes sacras dirutas, sacrificia interdicta, religionem profligatam, confusionem subintroeuntem, crudelitatem laxatis habenis grassantem, sacraque profanata? Quis talia fando temperet à lachrymis? Verè igitur *tunc erit tribulatio magna*. Sed nondum desinimus.

Crudelitas obsidij Ierosolymitani.

Alterum primi membri caput est aduentus Iesu Christi ad iudicium, & signa illa terribilia, quæ funestum & tragicum hunc diem præcessura sunt, diem inquam, qua tribulatio videbitur, qualis nusquam ab hominum memoria visa vel audita. Quamuis autem hæc Danielis Prophetia de euersione & excidio Ierosolymitano non inscitè intelligatur, melius tamen & aptius de mundi ruina destructioneque capietur, vt ostendit Augustinus Epist. ad Hesychium & lib. 20. de ciuit. cap. 5. & ipsum fauet Euangelium, nam cùm Dominus hæc omnia exposuisset, & templi euersionem declarasset, Apostoli perterriti mox ab eo petierunt, *Domine quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui?* Ipse quoque Hieronymus non abnuit, & concedit de Domini ad iudicium aduentu, & mundi excidio hoc Euangelium posse capi. Tunc quippe talis erit tribulatio, qualis non fuit ab initio mundi.

Notate hic verbum *tribulatio*; cùm enim iustos purgari priùs oporteat, quàm cęlum ingrediantur, & post iudicij diem nullũ futurum sit purgatorium, fiet, vt antequã horrenda illa dies adueniat, tribulationum igne purgentur & expientur, tribulationum inquam, quibus similes nõ vidit hominũ memoria. Erunt siquidẽ adeò vehementes & pertimescẽdę, vt scriptura illas diluuio cõparere nõ vereat. Vnde Psalmista, *pro hac orabit ad te omnis Sãctus in tẽpore*

Iusti ante iudicium purgabuntur.

Psal. 31.

oportuno. Veruntamen in diluuio aquarum multarum ad te non approximabunt. Et apud Matthæum. *Sicut in diebus Noe sic erit aduentus filij hominis.* Nam vt aquæ diluuij per omnem terrę superficiem inundarunt, ita fluctus & tempestates tribulationum, quæ diem iudicij præcessuræ sunt, quidquid in mundo fuerit, disperdent.

Matth.24

Dies iudicij diluuio collatus.

Ecquod Deus bone diluuium! non iam diluuium vndarum, sed nouũ & inuisum, diluuium flammarum, quod ipsa etiam fundamenta montium & collium crepidines exuret, *Montium fundamenta comburet. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Ignis inquam, qui tunc, vt Philosophi dicũt, in summo futurus est, & velut diuinæ iustitiæ administer, aget in mundum. Ignis qui eodem momento quatuor mũdi angulos inuadet, aues exstinguet, animalia comburet, pisces vstulabit & perdet, homines torrebit. Ignis qui siluas destruet, mundum in solitudinem rediget, & omnia mundi in cineres & fauillas conuertet. Ignis qui vrbes solo æquabit, arces demolietur, montes fumigare coget, agros corripiet, in mari ardebit, ad cœlos vsque pertinget, imò ne lapidibus quidẽ parcet. O ignem, ô conflagrationem, ô incendium! Ignis erit in Oriente, ignis in Occidẽte, ignis ad meridiem, ignis ad septentrionem, ignis deniq; vbique. Ignis in Asia, ignis in Africa, ignis in Europa, ignis apud Antipodes, ignis per omnes orbis angulos & climata.

Ignis qui iudicium præcedet mirabilis est.

Tunc erit tribulatio magna. Adeo inquam magna, vt illam prænuntiantes Prophetæ, tempestati eandem compararint. Psalmista inprimis, *In circuitu eius tempestas valida,* & alibi, *Ita persequeris illos in tempestate tua.* Daniel quoq;. *Et quasi tempestas veniet cõtra illum.* Nahum itẽ, *Dominus in tempestate & turbine via eius, & nebulæ puluis pedum eius.* Horribilis inquam & noua tempestas, tẽpestas in cęlo, tempestas in aëre, tẽpestas in mari, tẽpestas in terra, tempestas generalis & publica. In cęlo scilicet, ob motuum confusionem, in aëre, ob constipata & densa fulmina; in mari, ob turbines & procellas ventorum, & vndarum concitationes; in terra, ob motus assiduos, qui illam concutient & agitabunt; tempestas denique generalis, pro-

Psal. 49. *Psal.82.* *Dan.11.* *Nahum.1.*

Dies iudicij tempestati collata.

pter

pter calamitates, strages & tribulationes quæ futuræ sunt omnibus communes & publicæ.

Tunc erit tribulatio magna, imprimis ob multitudinē signorum, quæ hunc Domini aduentum præcessura sunt, *Erunt signa in sole & luna & stellis*. Secundò, ob subitam & inopinam ad iudicium citationem cui omnes interesse oportet, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*. Tertiò, quod omnia conscientiarum arcana tunc patebunt, & abstrusissima queq; peccata tunc ab omnibus cōspicientur. *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*. Deniq; ob Iudicis furorem & indignationem, tunc siquidem adeò minacē & horribilem vultū induet, vt solo sit aspectu mortales omnes perterrefacturus. *Ab increpatione vultus tui peribūt*, ait Psalmista; & post illum Nahum Propheta, *Ante faciē indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? indignatio eius effusa est vt ignis, & petræ dissolutæ sunt ab eo.*

Cur sit futura iudicij dies terribilis.

1. Cor. 4.

Psal. 79.

Nahum. 1.

Tunc erit tribulatio magna qualis non fuit. Magna inquam quod Iudex magno furore & ira succensus ad iudicandum descendet. Cùm rex aliquis ciuitatem regiis vestibus indutus ingreditur tum ad connubium ineundum, tum ad hastiludium exercēdum, cum vniuersa nobilitate & aulicis suis lętus & hilaris procedit, familiariter cū ciuibus agit, omnibus arridet, & omnes cōpellat. At si rebellē aliquam ciuitatem castigaturus aduenit, arma spirat, vultū minacem, toruum & furibundum ostendit, omnibus metum incutit, tum armorum potentia, tum cōflagratione excitata. At Christus rex noster in primo suo aduentu Ecclesiam sibi in coniugem desponsaturus dulcis māsuetus, & benignus descendit, omnes compellās, vt ne pastores quidem ouium sit dedignatus; imò & cum peccatoribus familiarius egerit, *quoniam hic peccatores recipit & manducat cum illis*. At in secundo aduentu, quoniā vt Iudex veniet, armatus descendit, ignē oculis spirans, tonitru ore exerens, tēpestatē manu pręferēs, deniq; totus iratus & furibūdus. Illius aūt furorem multis è rebus colligere erit.

Simile.

Primò è vultus cōmutatione; nā oculi illi benignissimi, facies illa ad hilaritatē cōposita, adeo tunc minax & torua erit,

Iudex iratus veniet.

erit omnibus, vt metum sit incussura. Quid de illa dicitis ô Prophetæ? *Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt; & contremuit terra à facie eius, & orbis, & omnes habitantes in eo*, ait Nahum. *Diuisi sunt ab ira vultus eius*, ait Psaltes, & alio loco, *Montes fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra. A facie eius contremuit terra*, scribit Ioël, & Abacuc, *Sileat à facie eius omnis terra*. Et Zacharias, *Sileat omnis caro à facie Domini*. Desuntne igitur Prophetarum oracula? imo verò nec deerunt figuræ & symbola.

Nahum. 1. Psal. 54. Psal. 96. Ioel. 2. Abacuc 2.

Dan. 10. Daniel, quem alio nomine Balthasarem vocant, cùm in Babylonica captiuitate ageret, tertio Cyri anno vidisse se scribit spectrum terribile, quod ad propositum non inscitè quadrat. *Et leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir vnus accinctus lineis, & renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius quasi chrysolitus, & facies eius sicut species fulguris, & oculi eius, vt lampas ardens*. Mysterij huius interpretem acturus, dico hominem hunc albis vestitum Iudicis Christi imaginem gerere, oculos illos fulmineos, vultum æstuantem, brachia illa ardentia, vocem tonantem, furorem & choleram illius designare.

Figurę quibus ira Christi ad iudicium venturi denotatur.

Apoc. 1. Aquila illa Euangelica sublime euolans alium vidit, podêre vestitum, & aurea cinctum Zona, cuius capilli instar niuis canebant, oculi flammarum in morem scintillabãt, facies vt Sol rutilabat, & vox illius tanquam vox aquarũ multarũ. Quid vobis de hoc homine videtur? cuius imaginem gerit? equidem Sanctorum Patrum expositionem secutus, dico Christum Iudicem hic denotari, & per oculorum flammas, faciem rutilantem, & vocem aquarum in morem reboantem, illius indignationem, furorem & iram intelligi.

Simile. Cùm quis faciem inflammatã, frontẽ rugosam, oculos minaces, & vultũ penitus commutatũ præfert, euidẽs iræ signum est. Ceterùm Christi ad iudicandum descendentis facies ita scintillabit & accensa erit, eiusque oculi adeò minaces, vt totus succẽsus & igneus imo ardere visurus sit. *Ignis à facie eius exarsit*, ait idcirco Propheta. E quo manifestè illius iram & indignationem colligere poterimus.

Tunc

Tunc profectò vultus ille ad recreandum & gaudium omnibus afferẽdum compositus, (de quo dicitur, *Lætitia in vultu tuo*) ita commutabitur, atque adeo terribilis futurus est, vt Iob eum videre subterfugiens, dixerit, *Nec aspiciat me visus hominis*, Id est Christi hominem induti. Imo adeò eundem exhorruit, vt in inferno viuere, quàm coram terribili hoc iudice comparere eiusque indignationem intueri, maluerit. *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus?* Iob 14.

Iacob cùm soceri sui Labani faciem in diuersa mutatam cerneret, eũdẽ subiratũ credebat; quamobrẽ vxoribus suis ait, *Video faciẽ patris vestri, quod nõ sit erga me, sicut heri & nudius tertius.* Ita cùm in iudicij die vultus Iudicis ita commutabitur, vt merus sit ignis futurus, apparebit quamprimum, illum affectus commutasse, & iratum esse. Gen. 31.

Secundò Iudicis huius furor & passio (propassio inquã) è gressu & agendi ratione colligetur. Iudicamus enim quẽquam iratum, cùm citato incedit passu, cùm pedibus terram ferit, cùm oculos vibrat & sustollit, & manibus minatur, quando in obuios obuia iacit, scamna, sedes, sedilia, mensas. Omnia hæc in Iudice nostro intueri licet, atq; ideò eius furor metuendus. Incedet quippe & procedet insolita quadam ratione, ignis illum præibit, Angeli latus eius stipabant, omnes creaturę arma pro illo induent; cùm maiestate ingredietur, cùm seueritate & rigore loquetur, cùm æquitate iudicabit, quidquid tunc illi obuium erit, in peccatores cuibrabit, solem, lunam, stellas elementa, imò totum mundi huius ædificium euersurus videbitur. Ira iudicis ex incessu patebit.

Tertium iracundiæ & furoris signum ipsa est vox, quãdo scilicet, insolita quadam ratione efformatur, aut alia quam solet proloquitur, quando clamat, vociferatur, indignatur, fremit, omniaque clamore concutit. Ita è voce Iudicis supremi, quæ insurget, & tonitrui instar boabit, illius iram colligere poterimus. Vnde Isaias. *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir prœliator suscitabit zelum, vociferabitur et clamabit.* Nec clamabit modò, sed leonis instar etiam, quo maior furoris flamma indicetur, rugiet. *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, &* Vox quoque illius iram præferet. Isai. 42.

Ioel.3. *mouebuntur cœli & terra*, ait Ioël. *Dominus de excelso rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocem suam.* dicit Ierm.25. Ieremias, quasi omnes dicerent, voces hominum iram illius tunc exprimere non poterunt, rugitus leonis & bestiarum vlulatus imitetur necesse est.

Dauid dolorem quem de peccatis conceperat expressurus & quo in horrore ipsum haberet patefacturus, dicebat, *Rugiebam à gemitu cordis mei.* Id est, tantopere peccatum meum detestabar, vt cum crederem vocem humanam nō sufficere qua ipsum detestarer, ab animalibus sim aliam mutuatus, & leo factus, rugitus nocte dieque in peccati detestationem emiserim. Ita filius Dei, cùm communis hominum vox nō sufficiat, rugitu leonino furorem & sæuitiem exprimet. Plura quin etiam ait Iob, eiusque vocē tonitruo similem futuram asserit, sed quæ à nemine mortalium sustineri queat: *Quis poterit magnitudinem tonitrui illius intueri?* Dic igitur, an non tunc futura sit *tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi?*

Vox Christi rugitui cōparata.

Iob.26.

Magna erit profecto! terra siquidem tremet, cœlum tonabit, totus orbis obstupescet: adeo etiam magna, vt sol se abditurus, luna deliquium passura, stellæ quoque cęlo casuræ sint: *Sol obscurabitur, luna non dabit lumen suum, &* Matth.24 *stellæ cadent de cœlo*; vt signa præuia & prenūtia omnibus Psal. 64. terræ incolis metum sint incussura. *Turbabuntur gentes & timebunt, qui habitant terminos à signis tuis*: vt montes ab ea fluxuri sint; *Descendisti, & à facie tua montes* Isai.64. *fluxerunt, cùm feceris mirabilia, non sustinebimus.* Ecque mirabilia facturus est? Solem scilicet obscurabit, lunæ deliquium inducet, stellas cœlo deijciet, terram concutiet, montes agitabit, bestias exstinguet. Adeo deniq; magna, vt vel vnica eiusdem memoria ab omni nos peccato reuocare, adque virtutem incitare valeat.

Iudicij extremi recordatio sufficit ad peccatores conuertendos.

Ita porro credit Dauid, & asserit, solam magnæ huius tribulationis memoriā sufficere ad homines in viā virtutis reuocandos, & vitiorū impetū sistēdū. Audite quid dicat, *Dixi iniquis, nolite iniquè agere; & delinquentibus, nolite exaltare cornu, quia neque ab Oriente, neque ab Occi-* Psal. 74. *dente, neque à desertis montibus, quoniam Deus Iudex est.*

Ipse

Ipſe quoq; Ieremias aliud ad paſſiones & deſideria comprimenda frænum non adhibebat, dicit enim de ſe, *Sedebam ſolus*, vitamque duxi ſolitariam, *quia comminatione* extremi iudicij tui & tribulationum tunc ingruentium, *repleſti me*. *Ierem. 15.*

Iob quoque ad aliam normam & amuſſim opera non dirigebat, quam ad iudicis furorem, eiuſq; ſeueritatem expaueſcens ait, *Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres delinquenti.* Cicero quoque cum Epicuro Deos peroſo diſputans de diuina prouidentia, fieri non poſſe ait, vt quiſquam diuinam maieſtatem offendat, eamque toto vitæ tempore non formidet, qui ſibi perſuadet, eſſe Deum quendam Iudicem in cœlo, qui tam ab impijs quã à bonis rationem depoſcet operum olim factorum. Hæc cogitate, interea aliud vobis depromam, de aduentus ſcil. Antichriſti eiuſq; perſecutionibus; quæ orationis meæ ſecunda pars eſt.

Iob timet diuina iudicia. *Iob 9.*

Plurimi doctrina & ſanctitate celebres Patres, Euangelium hoc exponentes, hanc Danielis Prophetiam, *Cùm videritis abominationem deſolationis*, de Antichriſti aduentu non inſcitè intelligunt, atque inter alios S. Hilarius, Ven. Beda, Auguſtinus, qui poſtremus inprimis ait, Antichriſtum metonymicè *abominationem* dici, quod Deo è directo oppoſitus & aduerſatus, honorem ſoli diuinæ maieſtati debitum ſibi arrogaturus ſit; dicitur autem *deſolatio*, quòd bello, turbis, perſecutionibus, alijſque ſanguinolentis conſpirationibus terram vniuerſam deſolaturus ſit.

Cur appelletur abominatio Antichriſtus.

Horum igitur magnorum virorum qui hoc Prophetæ oraculum de Antichriſti aduentu intelligendo, de mundi fine exponunt, opinioni inſiſtens, iuxta Euangelij etiam mentem, quantus hæreticorum ſtupor & ignorantia ſit, ne dicam impudentia, colligo; qui paſſionibus pleni, & ſcientia carentes, docere præſumunt ac defendere, Antichriſtum Papam eſſe Romanum, & Papam Antichriſtũ. Sed mira hic ſeſe oſtendit contradictio. Primò, quia Iudæi Antichriſtum recepturi ſunt; ait quippe Chriſtus, *Si alius venerit in proprio nomine, illum recipietis.* Certum eſt au- *Ioan. 5.*

Hæreticorũ ſtupor Papã Antichriſti nomine appellantium.

tem, nunquam voluisse Iudæos Pontificem Romanum agnoscere, sed è contra illum, vt Christianum & eo vel maximè, quòd Christianorum omnium caput sit ac Princeps, odio plusquam Vatiniano prosequi.

Ioan. 5. Secundò, Antichristus Iudæis, vt impostor & scelestus falsarius, se vt Messiam & Christum venditabit; nullus autem fuit vnquam Pontifex, qui hoc sibi nomen assumere, seseque orbis redemptorem iactare præsumsit, imò ne cogitauit quidem. Tertiò; Antichristus solium suum in templo Salomonis collocabit; atqui nullus vnquam Pontifex in templo Iudæorum sedem suam fixit. Nefandum igitur & blasphemum est asserere Antichristum Pontificem dici debere. Quartò Sanct. Hieronymus in 12. Danielis caput scribit, Antichristum cultui diuino bellum moturum, & triennij & semestri spatio sacrificia conaturum abrogare: quis autem vnquam Pontifex se Missæ opposuit, quis sacrosanctæ Eucharistiæ honorem iuit imminutum? cùm ipse Pontifex è contra fidei sit clypeus, religionis & Sancti sacrificij caput & propagator. Denique Antichristus futurus est vnicus, cùm tamen ducenti & quadraginta Pontifices Cathedram Romanam tenuerint. quot igitur Antichristos fuisse dicendum? At quot potius hic mendacia, quot blasphemiæ? verum tamen est, Antichristum Christo bellum indicturum, atque omnium sceleratorum, impiorum, & peruersorum quos in mundo reperire erit, futurum caput, vt ait Gloss. in c. 21. Iob: adeò inquam peruersum & impium, vt S. Hippolyt. Martyr asserere non dubitarit, illum fore diabolum quendam carne vestitum. Cóstat nihilominus illum hominem futurum, ita namque eũ vocat Apostolus, & S. Hieronymus in 11. caput Danielis, quo loco ait in Babylone illum nasciturum, quæ confusionem significat, quod omnia confusurus & turbaturus sit; ex stirpe item Iudaica, & tribu Dan.

Probatur Papam nõ esse Antichristum.

Antichristus Christi inimicus.

Is. *Psa.* *2. Thess. 2.*

Ceterùm varijs instructus erit artibus & technis ad decipiendum, tũ violenter, tum subdolè, donis, delicijs, metu inflicto, minis intentatis, signis fictis productis & miraculis mendacibus editis, *ita vt*, testante Euangelista, *in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*: quod & Apostolus

Matth. 24.

ſtolus confirmat dicens, *Cuius eſt aduentus ſecundùm operationem Satanæ in omni virtute, & ſignis & prodigijs mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis.* Adeo vt de filio illo perditionis repeti illud Poëtæ poſſit. 2. Theſſ. 2.

—— cui nomina mille,
Mille nocendi artes.

Triennio autem & ſemeſtri perſecutiones illius durabunt, vt ait quodam in loco S. Auguſtinus, & colligitur ex Apocalypſis c. 3. *Data eſt illi poteſtas facere menſes,* (id eſt, mala in menſibus) *quadraginta duos.* Ipſe quoque Daniel iurantem quendam audiuiſſe ait, *Per virtutem in æternũ, quia in tempus & tempora, & dimidium temporis:* quòd deinde exponens ait, Antichriſti regnum duraturum dies mille ducentos & ſexaginta, id eſt noſtro calculo triennio, & ſex menſibus, tantaque ipſum crudelitate & ſæuitie adminiſtraturum, vt de temporibus illis dici poſſit, *Erit tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi.*

Lib. 20. de ciuit. c. 8.

Dan. 12.

Tribulatio magna & vehemens ob perſecutiones quas Antichriſtus excitabit, quæ ad duo reuocari capita queũt; vna in fraudibus & laqueis, quibus alios in errores ſuos pertrahet; altera in ſupplicijs quæ ſibi credere nolentibus infliget, conſiſtit. Torquebit ſcilicet alios violenter, vel clanculò & blandè impoſturis & technis illaqueabit. quod obſcurè Iacob Patriarcha innuit, cùm de filio ſuo Dan ait, *Dan coluber tortuoſus,* quo loco Gloſſa ait, *Antichriſtus erit vt coluber fallax blanditijs & deceptionibus, & erit vt Ceraſtes exterminans tormentis.* Ceraſtes autem ſerpens eſt duobus inſtructus cornibus, quæ vbi terra ſe abdiderit, ſolummodo prominent, quæ dum aues per terram volitantes, vermiculos eſſe ratæ, deuorare conantur, quamprimum deuorantur.

Duplex Antichriſti perſecutio.

Gene. 49.

Sceleratus hic impoſtor & falſarius omnes decipere & illaqueare conabitur: docebit quippe legem Chriſti falſam eſſe, ac proindè mundo eandem profligare contendet, aſſeclas ſuos & prædicatores per omnia terræ climata deſtinans, qui populo perſuadeãt Antichriſtũ verũ Deum eſſe, Chriſtũ verò nõ eſſe Dei filium vnigenitum, nec è virgine illum

Antichriſtus omnes homines decipiet.

illum procreatum esse, at nonnisi seductorem & hypocritam illum fuisse, qui propter scelera & commissa flagitia crucifixus sit. Missæ sacrificium oppugnabit, diuinum officium explodet vt impium, & omnem falsitatem annuntiabit vt ait in Moralibus Gregorius, & Daniel prænuntiat, *Robur datum est ei contra iuge sacrificium, & prosternetur veritas in æternum.* Idem dicit & Ioël.

Dan. 7. *Ioel. 1.*

Dicet se Messiam à Iudæis exspectatũ.

Probabit præterea, verum se Messiam esse à Iudæis exspectatum, atq; se carnem induisse, vt bonis eos temporalibus hoc in mundo ditaret: Decipiet Iudæos templum Salomonis in Ierusalem restaurantes, in eoque se vt Messiam & Deum adorari præcipiet, obseruari coget ceremonias Iudaicas, & circumcisionem inducet; quin & ipse, teste Alberto Magno, se more Iudaico circumcidi permittet. Sabbathi obseruationem suggeret, cæremonias omnes Christianas, Constitutionesq; Apostolicas exterminabit, omniq; vafritiei, fraudis & technarum genere vtetur quo incautos decipiat.

In Compẽdio Theol. li. 7. c. 7.

Omnia hæc à Ioanne in Apocalypsi prædicta sunt, in qua se prodigiosum vidisse draconem ait, cuius ab ore velut pseudoprophetæ, spiritus immundi egrediebantur, vt ranæ, *Vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ exire tres spiritus immundos ad modum ranarum.* Draco ille prodigiosus & pseudopropheta Antichristum denotant. Primus spirituum illorum immundorum est spiritus dracontius, id est diabolus, qui ex Antichristi eiusque sequacium ore dolos & imposturas docebunt, & subtilitates sublimes, quæ hominum captum excedent, scripturas sacras peruertendo. Secundus est spiritus bestiæ, quòd bestiali quadam viuendi ratione proposita, omnia peccata licita esse docebit, delectationes carnales & voluptates nullum animis detrimentum, sed vtilitatem ac meritum adferre. Tertius est spiritus pseudoprophetæ, id est hypocritæ, quòd fictam quandam sanctitatem simulabit, & honestatem morum præferet, vt scribit Hieronymus in Danielem. Cui suffragatus S. Gregor. ait, *Per hypocrisin sanctitatis, eam quam ipse Dominus veraciter habuit, singularem sibi inesse sapientiam mentietur & vitã,*

Apoc. 13.

Lib. 33. Moral.

& sub

& sub æqui specie auditoribus reprobis serpentinum virus infundet.

Daniel Propheta qui præ cæteris eius dolos & technas aperuit, cùm de illius hypocrisi vaticinatur, ait eum habiturum *os loquens ingentia.* & sanè dum se Prophetam, sanctum, donum miraculorum possidere, Messiam esse iactat, magna & ingentia crepat, & os magnum effert. Vnde Psalmographus scitè de illo locutus videtur, *Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine & dolo*; id est, ore blasphemias & mendacia, & detractiones docebit, & corde proditiones ac dolos machinabitur. *Dan. 7.* *Psal. 9.*

At nondum hic finis. Decipiet quin etiam plurimos falsa & verisimili miraculorum imagine, quæ quamuis falsa, vera esse persuadebit; nam licet manus habiturus sit ligatas, veraque miracula edere non possit, vt docet Sanct. Thomas, permittet tamen Deus admirabilia illum signa edere, sed diaboli adminiculo, quæ eo quod ratione quadam incomprehensibili fient, miracula dicentur, vti magi Ægyptij olim fecisse in Exodo perhibentur. Vel miracula etiam dicentur, quòd rara sint futura, quidquid autem ratum est, vt miraculum habetur. Falsa Antichristus edet miracula. 2.2.q.159. *Exod. 7.*

Operabitur denique prodigia & mirabilia, cœlo ignem aduocabit, fulgura concitabit, fragores cœlestes causabitur, tonitrua ciebit, tempestates armabit, ventos producet, vt olim in euersione domus Iob. Terram concutiet, elementa commouebit, montes loco mouebit, iuxta vaticinium hoc Dauidicum, *Deus refugium nostrum & virtus,* &c. *Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris*, idque virtute Antichristi. Antichristus edet prodigia. *Psal. 45.*

Plurimos etiam scelestus hic impostor donis & muneribus ad se pelliciet, imò omnes opibus se cumulaturum promittet: nam diaboli ope & instinctu plurimos thesauros tum intra terræ viscera delitescentes, tum in maris fundo latitantes, eruet. Atq; ideò Propheta Daniel ait, *Abundabit auro & argento.* Domos quin etiam expilabit, facultates diripiet, sibique credere nolentium diuitias inuadet, illorumque bona velut refractariorum fisco addicet. Donis multos ad se pertrahet. *Dan. 9.*

Vrbes

Vrbes potentiores ingredietur, vt easdem expilet, vnde
Dan.11. Daniel, *Et abundantes & vberes vrbes ingredietur, rapinas & prædam & diuitias earum dissipabit*, quas deinde asseclis suis & doctrinam profitentibus elargietur, atque hac ratione plurimos ad se pertrahet. Prædixisse visus est
Iob 21. aliquid Iob Propheta dicens, *Post se omnem hominem trahet, ante se innumerabiles.*

Tormẽtis & supplicijs aduersarios suos exagitabit.

Præter deceptiones & fallacias iam dictas adhibebit quin etiam scelestus hic tormenta ac supplicia, quosque promissis & donis inescare non poterit, minis aggredietur, & apud quos fallacia locum non habebit, cruciatus viam inuenient. Huc spectat quod se vidisse ait olim Da-
Dan. 7. niel, *Videbam*, inquit, *in visione mea nocte; & ecce, quatuor venti cœli pugnabant in mari magno; & quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari, diuersæ inter se.* Hic summatim omnia tyrannidis, suppliciorũ, crudelitatisque genera descripta sunt, quæ singula iã explicabo. Primò per vastum hoc mare mundũ intelligo: per quatuor vẽtos cœli, quatuor flagella quæ Deus ante Antichristi aduentũ velut prænuntia & præambula præmittet, bellũ, pestem, famem, & terræ motum vt patet ex Euangelijs S. Luc. c. 24. & Mat. c. 27. per quatuor bestias grandes, persecutiones illas vehemẽtes, quas furibunda hæc bestia excitabit, quod quatuor præcipuis sceleribus & ijs bestialibus, homines inuasurus sit, quibus omnes omnino subuertet. per leonem siquidẽ alatum superbiam homines sustollentem designatam credo; Antichristus .n. multos honoribus, ambitione & diuitijs sublimabit & efferet. Per vrsum verò libidinẽ & voluptates carnales; per triplicem dẽtium ordinem, triplex peccatorum in mundo tunc regnaturorum genus figuratur, Adulterium, Sodomia, & sacrilegium. Pardus autẽ hypocrisim demõstrat, nam vt animal illud varias tergo maculas præfert, ita Antichristus ficto quodã sanctitatis colore, & falsis quibusdam miraculis, & deceptione mendacijsq; erit variegatus. Per vltimam verò belluam, quæ cæteris videbatur terribilior, designata credo enormia & grauia tormenta quibus *magnos*, id est electos, *deuorabit*, & neci amarissimæ tradet.

Similem

Similem prope beſtiam in Apocalypſi nobis depingit Ioannes, quæ aſcendebat de mari, ſeptem habens capita & cornua decem, & leopardi imaginem referens, pedes verò vrſo ſimiles habebat, os verò ſicut os leonis. Beſtia hæc, allegoricè exponendo, Antichriſtum denotat, & diuerſæ illæ animalium ſpecies, deſignant inſtar vrſi fore furibundum, inſtar leonis truculentum, & ferum inſtar leopardi. ſeptem capita denotant ſeptem mortalia peccata, & decem cornua decem præceptorum decalogi tranſgreſſionem. *Apoc. 13.*

E quo colligere eſt Antichriſtum omnibus peccatis & abominationib. plenum fore, & perſecutionibus regnum illius mirum in modum auctum iri, ac veriſſimam eſſe ſententiam illam Euangelicam, *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi.*

De hac tribulatione præclarè olim ſcripſit S. Ioannes Chryſoſtomus, *Nouiſſimis,* inquit *diebus, cũ damnatus ille homo aduerſus Chriſtum reſurrexerit, tanta erit perſecutio Eccleſiæ, vt nunquam fuerit ſimilis, nec futura ſit.* Tãta ſiquidem ſicarij huius & impoſtoris futura eſt rabies, & perſecutio adeò vehemens, *Vt etiam in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, electi,* ſtellæque cœlo dilapſuræ. quod deſignat Draco ille Apocalypſeos, quem Ioannes magnam ſtellarum multitudinem cauda è cœlo auulſiſſe ſcribit. *In Matt.* *Apoc. 12.*

Ecquænam tribulatio, Deus bone! quando iuſti eculeo & quæſtioni admouebuntur, & coram illis inimicus euidenter miracula patrabit. Miratur hoc nõ parum Gregorius: *Penſemus,* ait, *quæ erit humanæ mentis tentatio illa, quando pius martyr corpus in tormentis ſubijciet, & tamen tortor, ante eius oculos miracula faciet?* An non his & iuſtiſſimi quiq; & validiſſimi concutiantur, & ad terram deijciantur? *Libr. 32. Moral.*

Quo verò maiores vires habeat crudelitas, fiatque potentior, multos diſertos habebit peſtilens hic impoſtor aſſeclas, qui ſapientiſſimos quoſque decipient & fallent. Teſtatur hoc Iob Prophetes verbis ſatis obſcuris, *Sub ipſo erunt radij ſolis:* quod Gregorius hacce ratione exponit, *Quid per radios ſolis, niſi cacumina ſapientum deſignãtur?* *Iob 41.*

Elar-

Elargietur adhæc largissima munera, & omnes omninò mortales largitionibus & donis pelliciet. Erit enim locupletissimus, vtpotè solus in orbe rex futurus, vt ait in Danielem Hieronymus. Eodem artificio & industria vsus est & olim Satan, cùm Dei filium vnigenitum tentaturus ostendit illi omnia regna mundi. *Matt.4.* Prô dolor. Hodie rebus friuolis & exigui momenti homines ad peccandum pertrahuntur; quid igitur sub Antichristi regno futurum est, quando amplissimis donis & muneribus splendidis inuitabuntur & pellicientur. Quam pronitatem ad peccādum demiratus Dauid Propheta, interrogat, *Propter quid irritauit impius Deum?* *Psal.9.* Ac sub tyranno hoc longè aliter se res habebit: vt enim animas illaqueet & iustos peruertat, nullis parcet sumptibus, imo & regna inuadet & aggredietur.

Tunc erit tribulatio magna? id est tentatio magna, vel persecutio magna, prout lubuerit intelligere. An non enim magna illa futura, quando infernus, mundus, Antichristus & diabolus, fraudes, astus, doli, supplicia tormenta, dona, pollicitationes splendidæ in idipsum collatis viribus contenturæ sint? erit nempe magna, quod omnibus sit futura communis, & aduersus omnes excitanda. Magna inquam, quia postrema: solent autem postremi insultus esse maiores & vehementiores. Magna denique, quod hac iustorum sit exploranda tolerantia, electorum opera purganda, fideliumq; merita augenda.

Antichristi persecutio magna.

Erit tribulatio magna. Meritò igitur tribulationis nomine vsus est Spiritus Sanctus, non autem persecutionis, vt ostendat, tribulationem indiuiduam vitæ huius esse comitem, & iustis illam vsque in finem sæculi reseruari. De Christo ipso dictum est, *Ascendit vsque ad cœlos, & descendit vsque ad abyssos*, descendit inquam vsque ad abyssos cruciatuum & tormentorum, vt resuscitatus deinde ad maiorem gloriam extolleretur. Præclaro igitur ducis huius exemplo discant iusti, qui hac in vita perpetuò militant, semper ad profundas tribulationum abyssos descendere, vt deinde ad cœlum consolationum ascendant.

Tribulatio nunquam mundo exulat.

In

In prodigiosa illa Scala Iacob Angeli ascendebant simul & descendebant. Per hanc plurimi crucem intelligunt. per hanc igitur scalam ad tormenta vsque, afflictiones, lacrymas, opprobria, mundi contemptum descendat oportet, qui deinde ad DEVM & ad cœlestem voluerit beatitudinem ascendere. Hæc itaque scala in fine sæculi erigetur, vt electi per illam, non secus atque Angeli quidam vsque ad supplicia, martyria, mortem denique ipsam descendant, vt deinde ad gloriam, victoriam, vitamque sempiternam ascendant. *Gen.28.*

Sunt in Dauidico Psalterio quindecim Psalmi, quos Graduales appellant, quòd canerentur ab ijs qui templi gradus ascenderent, atque hi ipsi à tribulatione exordiuntur, *Ad Dominum cum tribularer clamaui & exaudiuit me*, & vix inter eos est aliquis, in quo non luculenta tribulationum mentio fiat. quod Spiritus Sanctus studio fecisse censendus est, vt demonstraret, ttibulationes esse velut gradus quosdam, quorum adminiculo in cœlestem Ierusalem ascensus datur. an non notum axioma illud Euangelicum? *Per multas tribulationes oportet intare in regnum cœlorum.* Vnde Psalmi graduales nomen habeant.

Atque ideò sponsa in Canticis hortum suum vocat hortum nucum, *Descendi in hortum nucum vt viderem poma conuallium*; nucum hortum dicit, non pomorum, vt Spiritus Sanctus ad labores & afflictiones Ecclesiæ militantis alluderet: nam vt nux exterius dura & amara est, sed interiùs dulcedinem inclusam continet: ita viri iusti exterius & circa corporalia amaros se & rudes ostendunt, sed intrinsecus & in animæ penetralibus diuinæ consolationis dulcedo continetur & delitescit. *Cant.6.*

Huc collimans Propheta regius dicebat, *Euntes ibant & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione.* Loquitur hic, ait Doctor Incognitus, de liberatione filiorum Israel post longam illam captiuitatem Babylonicam; quam Darius & Cyrus Persarum reges *Psal.126.*

Tribulationes semen gloriæ.

Iſraëlitis conceſſere. Quo loco notandum eſt, lacrymas & labores ſementem gloriæ & gaudij nuncupari. Eodem modo de tribulatione iuſtorum loquendum eſt: eorum quippe tribulationes, perſecutiones, infamia, paupertas, & quidquid hoc in mundo perferent, & ad mundi vſque finem toleraturi ſunt, ſeminis quoddam genus ſunt, quæ vbi maturuerint, meſſem gloriæ efficient: & quemadmodum nullus ſine ſemine naſcitur fructus, ita, nulla ſine ſudore, labore, & tribulatione dabitur gloria. Atque hæc occaſione tribulationum, quæ in Antichriſti aduentu per orbem inualeſcent, & perſecutionum & ſignorum quæ magnum iudicij diem præcedent.

Calamitas differentiū pęnitentiā in mortis vſque horam.

Hæc igitur mente voluite, Auditores, diem hunc horrendum præ oculis habetote, vltimas illas perſecutiones formidate, diſponite vos ad rationem reddendam, pœnitentiam in mortis tempus nolite differre. Noli, ô miſer peccator, dicere, Quādo ad vitæ extremum peruenero, teſtamento omnia iniquè parta reſtituam, ac tunc Eccleſiæ Sacramentis munitus in pace hinc diſcedam. Recordamini illorum verborum, quæ CHRISTVS vel de excidio Ieroſolymitano, vel de mundi interitu dixit, *Væ prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.* Ita ad noſtrum propoſitum dicere poſſumus, Væ qui in mortis hora bonos conceptus & vitæ melioris propoſitum concipiunt. Neque enim tunc tempus aptum eſt ad vitam nouam inchoandam, quando è vita emigrandum erit. Atq; hoc tacitè ſignificauit Dominus cum in Euangelio ait, *Orate ne fuga veſtra fiat in hieme*; hiems enim ad fugiendum inepta eſt. haud multo etiam aptius eſt tempus mortis ad mundi & peccati fugam ineundam, quando nimirum hinc lacrymatur vxor, illinc gementes adſtant filij & domeſtici, medici quotidie adſunt aſſidui, & cruciatus inualeſcunt. tunc igitur quicunq; peccatum deſerere conatur, fugam in hieme adornat, id eſt tempore difficili & inepto.

Quinq; cō ſilia ac monita ex hoc Euangelio deprompta.

Quinq; autem ſalutari hoc in Euangelio nobis ſuggeruntur conſilia. Primo, Nemo, quando videbit abomina-

tionem deſolationis, & Antichriſtum in mundum veniſ-ſe, in Iudæa aut Ieroſolymis ſubſiſtat, ſed ad montes confugiat, *Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.* Vrbes igitur deſerendæ ſunt, & ſolitudines & rupes adeundæ; peccatum enim vt vites, ſatius eſt apud beſtias, quam apud homines viuere. Ita Loth, Angelorum ſuaſu & inſtinctu Sodomis egreſſus, ad montana ſeceſſit. Elias etiam furibundam Iezabelis rabiem declinans, cauernam adiit. Secundum, Si quis in tecto aut domus eſt vertice, non deſcendat vt quid infernè petat, *Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.* Id eſt, qui cœleſtium rerum contemplatione in ſublime elati ſunt procul à terrenis ſequeſtrati, ne ad mundana deſcendant, & mente ad ima & terrena delabantur.

Tertium, *Et qui in agro, non reuertatur tollere tunicam ſuam.* Id eſt, Religioſi qui in deſertis commorantur, & iam mundo egreſſi ſunt, ne amplius in domum quidpiam accepturi, negotijſque ſæcularibus ſe implicaturi reuertantur. Quartum, *Væ prægnantibus nutrientibus in diebus illis:* quia illæ fœtu grauatæ, & hæ alumnos ad vbera habentes vel manibus geſtantes, fugere non valebunt. Hiſce deſignantur auari & ambitioſi, qui tot negotia concipiunt, totque concupiſcentias enutriunt, vt à facie peccati, & à diuinæ iuſtitiæ punitione fugere nequeant, atque hi à Deo maledictione percutiuntur, & verè infelices ſunt.

Documentum pro religioſis.

Auari per mulieres prægnãtes denotãtur.

Quintum, *Orate vt non fiat fuga veſtra in hieme vel in Sabbatho;* in hieme quippe frigus ſæuit, & in Sabbathis, iter vltra mille paſſuum extendere nefas. Id eſt, Excæcati & obdurati peccatores, qui conuerſionem & pœnitentiam ad mortis vſque hiemem, & alterius vitæ Sabbathum differunt, in quo nulla de meritis fiet mentio, ad fugam penitus inepti ſunt, quò ſe in altero mundo in tuto collocent, in quo non iam Antichriſtus, non Pſeudoprophetæ, ſed diabolus ipſe animas perſequitur, *& tunc erit tribulatio magna.*

Hæc igitur ſeriò voluite Chriſtiani, aduerſus Antichriſti impetus arma aſſumite, CHRISTO fideles eſtote, tabulationes illas extremas apprehendite, diuina iudicia pertimeſcite, ſanctarum meditationum tecto vos continete, in terram nolite deſcendere, vt vitam ducatis actiuam, ſed potius agite paſſiuam: ad mundum ne redeatis, ſemel cùm egreſſi fueritis, & iam montes aſcenderitis; ne exſpectetis donec ſenectus venerit, in qua bona concipere propoſita, & vitæ melioris ſpem enutrire poſſitis. Imprimis autem cauete, ne tum peccatum & mundum fugiatis, quando mortis inſtabit hora: hoc enim tempus ad fugam ineptum eſt: in tempore fugite, iam inde ab adoleſcentia, ætate virili, fugite inquam quãdiu vires & animus ſuppetunt, nec exſpectate, donec ſolennitates & feſta maiora aduenerint. Nolite exſpectare donec Sabbathum illuxerit, tunc enim diſcurrere nefas, tunc omnis pœnitentia inutilis, meritorum acquirendorum nulla ſpes. Fugiendum igitur in vere vitæ & die profeſto.

Concluſio

Tu verò æterne & omnipotens Deus, qui noſter futurus es Iudex, noli, quando dies illa aduenerit, qua coram iuſtitiæ tuæ tribunali nos comparere, tibique de tota vitæ ſerie rationem reddere oportuerit, in peccata noſtra curioſiùs inquirere, ſed benignum te oſtende. Cumque tunc dies furoris, calamitatis & miſeriæ futura ſit, dies inquam, quam tot horribilia ſigna præcedent, abominatio ſcilicet à Prophetis prænuntiata, Antichriſti perſecutiones quarum meminere ſacra volumina, & tribulationes quales ab initio mundi nunquam viſæ vel auditæ, quas Euangelium præſagijt; nos protege, defende ac tuere, ſis noſtra tutela, aſylum, refugium. Tunc quidem vti nouimus, rigidus, ſeuerus, iratus apparebis, ſigniſque exterioribus idipſum demonſtrabis, quando nempe ſolem obſcurabis, lunæ deliquium, ſtellarum lapſum, & mundi commotionem cauſaberis; ſed ſcimus etiam, benigniſſime Domine, non in perpetuum te iraſci, & iram tuam

finem

finem habere, teque postquam iram nonnihil exerueris, misericordiæ viscera induere solere. Ingenitum tibi siquidem est ignoscere, non verò condemnare, peccatores saluare nosti, non verò animas perdere. Nostrorum igitur commiseratione tangere, cumque dies illa horrenda, dies illa desolationis, dies magnarum tribulationum aduenerit, vitæ nostrę causam benignè discute, tamque benignam pro nobis sententiam pronuntia, vt per illam æternæ gloriæ possessionem adire valeamus, ad quam deducere nos dignetur Pater & Filius & Spiritus sanctus. Amen.

(∴)

Docebo iniquos vias tuas.

F I N I S.

